

El Nuevo Testamento: Cuicateco de Teuti- la

Teutila New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

SAN MATEO.....	4
SAN MARCOS.....	41
SAN LUCAS.....	64
SAN JUAN	100
HECHOS	129
ROMANOS.....	163
1 CORINTIOS	178
2 CORINTIOS	194
GALATAS	204
EFESIOS	209
FILIPENSES.....	214
COLOSENSES	218
1 TESALONICENSES	222
2 TESALONICENSES	225
1 TIMOTEO.....	227
2 TIMOTEO.....	231
TITO	234
FILEMON	236
HEBREOS.....	237
SANTIAGO	248
1 PEDRO	252
2 PEDRO	257
1 JUAN	260
2 JUAN	264
3 JUAN	265
JUDAS.....	266
APOCALIPSIS	268

SAN MATEO

Ihyan ndico che ndaṭa yahn Dihvo vo Jesucristo

1 Tuhcā cochi ndaṭa yahn Dihvo vo Jesucristo. Ihyan ndico yahn ye ne, David maṇ, Abraham maṇ.

² Daya Abraham ne, Isaac. Daya Isaac ne, Jacob. Daya Jacob ne, Judá nduco dihno se. ³ Daya Judá nduco Tamar ne, Fares maṇ, Zara maṇ. Daya Fares ne, Esrom. Daya Esrom ne, Aram. ⁴ Daya Aram ne, Aminadab. Daya Aminadab ne, Naasón. Daya Naasón ne, Salmón. ⁵ Daya Salmón nduco Rahab ne, Booz. Daya Booz nduco Rut ne, Obed. Daya Obed ne, Isaí. ⁶ Daya Isaí ne, rey David. Daya rey David nduco ndahta yahn Urías ne, Salomón.

⁷ Daya Salomón ne, Roboam. Daya Roboam ne, Abías. Daya Abías ne, Asa. ⁸ Daya Asa ne, Josafat. Daya Josafat ne, Joram. Daya Joram ne, Uzías. ⁹ Daya Uzías ne, Jotam. Daya Jotam ne, Acáz. Daya Acáz ne, Ezequías. ¹⁰ Daya Ezequías ne, Manasés. Daya Manasés ne, Amón. Daya Amón ne, Josías. ¹¹ Daya Josías ne, Jeconías nduco dihno se. Taḥn min che din sandado yahn Babilonia preso ihyan nación yahn Israel, quenda se ihyan.

¹² Cuahn che chenán ihyan chahn nación yahn Babilonia, chihndeyan Salatiel, daya Jeconías. Daya Salatiel ne, Zorobabel. ¹³ Daya Zorobabel ne, Abiud. Daya Abiud ne, Eliaquim. Daya Eliaquim ne, Azor. ¹⁴ Daya Azor ne, Sadoc. Daya Sadoc ne, Aquim. Daya Aquim ne, Eliud. ¹⁵ Daya Eliud ne, Eleazar. Daya Eleazar ne, Matán. Daya Matán ne, Jacob. ¹⁶ Daya Jacob ne, José, ihyan min che chihnevāco nduco María, chaco Dihvo vo Jesucristo. Dihvo vo ne, a ihyan min che a va cāde che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

¹⁷ Ri ndichecun ihyan ndico che cochi rihco ndaṭa ye nde cuahn che quenán Abraham iyehñse nde ndā ro che quenán David. Me nde ro che quenán David ne, te ndichecun ihyan ndico nde ndā ro che chahtenan ihyan nación yahn Israel preso nación yahn Babilonia. Me nde ro min ne, te ndichecun ihyan ndico nde ndā ro che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va cāde che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse.

Nduhcā che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo

¹⁸ Tuhcā chi che chihndeyan Dihvo vo Jesucristo: Chaco ye, María ne, a va ndudo yahn ye che cahnevāco ye nduco José. Numanahn che metah cahnevāco ye ne,

nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ndāca daya ye. ¹⁹ Nducote ndah ihyan José ne, cuahn che checadino ye che quenun daya María ne, hua nahn ye che cora vedecuihno yahn ihyan min. Chemin che chihco dama ino ye che decuihno ye ndudo yahn ye nduco vih, tin deman no ye, cava che hua cadino ihyan. ²⁰ Ate ndihchero ye van yāhnde yahn ye ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne raḥn ángel me ri ye ihyan:

—José, ndaṭa yahn David, hua dehve rahque, co cahnevaque nduco María. Hua ndeh ndedecadine, te che quenun daya ye ne, a nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. ²¹ Cuahn che cuhndeyan decuāh me ne, cuaconehn che duche JESUS, te a ihyan min che ndedevahn ye ihyan yahn ye, cava che hua conda ihyan chahn, din nunde yahn ye.

²² Tihcā chi nducuañ chemin cava che conahn che chihquentiyon Dihvo vo Dendiohs, dirun ihyan profeta tuhcā:

²³ Ama ndahta ntuhco ne, conun daya ye. Cuahn che cuhndeyan ne, conan che duche Emanuel. Che tihcā duche ne, conahn che Dendiohs nduco ye uvo.

²⁴ Cuahn che ntuche José ne, dinahn ye nduhcā che chihquentiyon ángel me ihyan, ne chihnevāco ye nduco María. ²⁵ Ate metah conan cuma ye ihyan nde chuh ro che chihndeyan decuāh me. Cuahn che chihndeyan decuāh me ne, JESUS chaconahn ye che duche.

Chahn ihyan devano nevahñecun ye Dihvo vo Jesucristo

2 Chihndeyan Dihvo vo Jesucristo yan Belén, estaḍo yahn Judea, cuahn che quenán rey Herodes rihquentiyon ye estaḍo min. Taḥn min ne, o ino ihyan devano che chica ye yāhñ yahn cuāñ nañ che riquendañ yāhñ ne, ndā ye yan Jerusalén, ² ne tumerune ye:

—¿Ti quenán rey yahn ihyan nación yahn Israel che a chihndeyan ye ne? A devano nuhn che a va ye, te a ndihchero nuhn iyon che rihco ro che a chihndeyan ye. Chemin che cochi nuhn ndeva nuhn yavenan ye.

³ Cuahn che checadino rey Herodes che tihcā ne, ama ndeh ndedecadino se. Namin nducoyāca ihyan yan Jerusalén ama ndeh ndedecadino ye. ⁴ Tuhme chihquentiyon rey me che ndo dama chidocuyan ndinan maṇ, saḥn devano ley che dirun Moisés maṇ, ne tumerune se ti va cāde che cuhndeyan ihyan che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse. ⁵ Ndahconan ihyan chahn, ne raḥn ye ri ye saḥn:

—Yan Belén, estado yahn Judea, va çade che cuhndeyan ye, te dirun ihyan profeta tuhçá:

⁶ Yan Belén, estado yahn Judea ne, co cuande van yan rahte yahn estado min, te min va che cuhndeyan ihyan ndinan che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs, ihyan nación yahn Israel.

⁷ Chihno min ne, cuahn ndeh cah rey me ihyan devano chahn, ne tumerune se ihyan deh ro niyon che chihnde ro iyon me. ⁸ Tuhme chihquentiyon se ihyan chahn, ne rahn se:

—Cuahn nchuhn yan Belén, tumerune ndah ne ti quenan decuah me, ne cuahn che a ntaca ne ne, checu ne ndudo yahn çava che namin çahn ndevá yavenan.

⁹ Chihno chihcovan ihyan chahn che rahn rey me ne, quendi ye cuahn ye. Tuhme iyon me ne, quendahn cuahn nde nda çaco nan che quendite decuah me, ne min quendihco. ¹⁰ Cuahn che ndihchero ihyan chahn che quendihco iyon me min ne, ama chi yeno ye.

¹¹ Chenda ye chete vah, ne cuahn che ndihchero ye lihn me nduco chaco Mariá ne, chehntihya ye ndeva ye yavenan. Tuhme nahne ye yave nan che chenun tume yahn ye, ne tendah ye diyahnguan man, cuhn man, nundedan che duche mirra man, çah ye co yahn lihn me. ¹² Chihno min ne, çah Dendiohs che checadino ihyan chahn van yahnde yahn ye che metah ndaconan ye nan quenun Herodes, ne chemin che chahconan ye yune, conahn ye yan vaco ye.

Chano José, quenda ye Mariá nduco lihn me, cuahn ye nación yahn Egipto

¹³ Cuahn che a conahn ihyan devano chahn ne, ndihchero José van yahnde yahn ye ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahn ángel me ri ye ihyan:

—Cuiquenda sahn dihn nduco chaco se, ne codin vi, cuehn cuahn nación yahn Egipto. Min conen nde ro che çahcantiyón che ndaconen, te Herodes ne, nuhn se sahn dihn me çava che çahno se sahn.

¹⁴ Ndetahno quenda José sahn dihn me nduco chaco se chete rahn, cuahn ye cuahn nación yahn Egipto.

¹⁵ Min chahtenan ye nde nda ro che chih Herodes. Tihçá chi çava che conahn ndudo che çah Dendiohs, dirun ihyan profeta tuhçá: “Nde nación yahn Egipto quenda Dayá.”

Dechuh Herodes sandado, chahn se chihno se cheçahya

¹⁶ Cuahn che tumacadino Herodes che chahcotahn ihyan devano chahn yahn se ne, ama chi tan se, ne dechuh se sandado yan Belén man, yan che nino min man, che chihno se nducoyaça decuah çahn, nde cheçahya che a ri o nduyo, te a tih va ro che ndihchero ihyan devano chahn iyon me. ¹⁷ Nduco tihçá chinahn ndudo che dirun ihyan profeta Jeremías tuhçá:

¹⁸ Ama rah ran ihyan man, ama raco ye man,

anduhneca ndete che man Raquel raco ye çava daya ye.

Hua ndaca ye vedechahtino, te a chihno chihno se daya ye.

¹⁹ Cuahn che a chih Herodes ne, min nación yahn Egipto ndihchero José van yahnde yahn ye, ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, ne rahn ángel me ri ye ihyan:

²⁰ —Cuendiquenda sahn dihn me nduco chaco se, ne conahn nación yahn Israel, te a chih sahn che nahn çahno se sahn.

²¹ Tuhme ndiquenda José sahn dihn me nduco chaco se, ne ndaconan ye nación yahn Israel. ²² Ate checadino José che Arquelao rihquentiyon se menun chida se estado yahn Judea, ne hua chihquino ye quenan ye estado min. Tuhme çah Dendiohs che checadino ye van yahnde yahn ye, ne cuahn ye estado yahn Galilea.

²³ Min quenan ye ama yan che duche Nazaret. Tihçá chi çava che conahn nduhçá che dirun ihyan profeta yahn Dihvo vo Jesucristo tuhçá: “Nazareno çahma ihyan yahn ye.”

Juan Bautista ne, rahndudo ye yahn nan che metah duhva

3 Tahn min ne, nda Juan Bautista estado yahn Judea, yahn nan che metah duhva. Min cahndudo ye ² ne rahn ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, a nun cuahn çahcantiyon ye.

³ A yahn Juan che dirun ihyan profeta Isaías tuhçá: Cuahndudo ama ihyan yahn nan che metah duhva, ne çahma ye tuhçá:

“Cuihcoyan nchuhn chedave yahn ne çava che nevah-necun ne Dihvo vo.”

⁴ Tino yahn Juan ne, ndiya nduco yudo yahn camello, ne quenan chete ye ama ima. Reh ye ama nan yahcadahn man, rih ye nedih yahn che va van chano man.

⁵ Ihyan yan Jerusalén man, ihyan che vate ye tama te o yan estado yahn Judea man, chihto ico Jordán man ne, rahn ye rihnevan ye che rahndudo Juan. ⁶ Rentuma ino ye nunde yahn ye, ne rehdenune Juan ihyan, min ico Jordán.

⁷ Ama yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man, renda se çava che cuehdenune Juan sahn. Ate rihya ye sahn:

Nchuhn ne, nduhchan cu tan tihchan ne. ¿Duh te cuande nchuhn che din nun ino ne çava che ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs che va che co ne?

⁸ Cuahtenan nchuhn nduhçá che rahtenan ihyan che rento ino ye nunde yahn ye numacuahn chedave yahn ye. ⁹ Hua ndere ndonan man ne nchuhn che ndata yahn Abraham nchuhn, te ndete che nahn Dendiohs che ndere co yahn ndata yahn ihyan min ne, nde tu che tuhchan co din ye che ndacondá ihyan che co cuande ye nan ndata yahn ye. ¹⁰ Man ne, anduhneca ndete che a va yan cu tin çava che çata dihyoduto yahn. Nducuahn yahn che hua cochihve ndute yahn ne, çata, conun vacoyahn. Atihnoça co nduco nchuhn

che hua cochihve che redin ne, te va che co ne castigo.

¹¹ U ne, rehdenuné nchuhn cava che co ro che a nto ino ne nunde yahn ne. Ate a nun cochi tama ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quenan cuma ye che co u, che nde hua rignonun chihvé cava che co mozo yahn ye. Ihyan min ne, din ye che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, din ye castigo ihyan nunde man. ¹² Nduhca che retive yato ihyan trigo, rih ndah ye, ne rene din dama ye dache yama yahn, rihquiyahn ye ne, tihca a nun techecade ihyan min yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, quenda ye ihyan vahchetero, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, dechuh ye ihyan van ruchiyahn che hua nda ro che ntoh.

Chedenune Dihvo vo Jesucristo

¹³ Tahn min ne, chica Dihvo vo Jesucristo estado yahn Galilea, nda ye ico Jordán nan quenan Juan cava che cuehdenune ye ihyan. ¹⁴ Ate rahn Juan ri ye ihyan:

—U che rendotenán ndih cava che cuehdenune ne u, ztaca che u cuehdenuné ndih?

¹⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nahn che cuehdenune u, te redin yahn che dinahn vo nducuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Tuhme chehdenune Juan ihyan. ¹⁶ Chihno chedenune Dihvo vo ne, ndiquenda ye van nune. Ura min ndihchero ye Vaco Ndah yahn Dendiohs che chica vahchetero. Deca ro icui deca ro, ne chiya, quenun ihyan. ¹⁷ Tuhme chenun ama ndudo che chica vahchetero che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn. Ama yenó che va se.

Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo

4 Chihno min ne, din Vaco Ndah yahn Dendiohs che cuahn Dihvo vo ama can, yahn nan che metah duhva, cava che tumarande chundah ihyan.

² Min quenan ye chete che o raco ro, ne hua cheh ye. Chihno min ne, chi cuico ye. ³ Tuhme chahn nda chundah, ne rahn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, codin ne che tu che tuhchan ne, ndacondá pan.

⁴ Ate ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Ndiyu deman pan che rendotenan ihyan, te namin rendotenan ye ndudo yahn Dendiohs.”

⁵ Chihno min ne, quenda se ihyan nde tin yaco yahn yan Jerusalén. ⁶ Rahn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, cava ne muhn, co ne nde ndiyahn, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Chancantiyon Dendiohs ángel yahn ye che din ye cudado ndih,

cava che hua dehva co yahn ne.

⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Namin ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Hua tumerende Dihve Dendiohs.”

⁸ Chihno min ne, quenda chundah me ihyan ama tin ico yaco, ne nahma se ihyan nducuahn vederihquentiyon che va iyehense. ⁹ Rahn se ri se ihyan:

—Ndete che cahntihya ne nan, ndeva ne yavenan ne, té nducuahn vederihquentiyon che tahchan ndih.

¹⁰ Ate ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuavi nan, chundah, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuendeva yavenan Dihve Dendiohs. A ihyan min no codinehn yahn ye.”

¹¹ Tuhme chihcoman chundah me ihyan, ne nda ángel chinduco ye ihyan.

Canan Dihvo vo Jesucristo ntiyon yahn ye

¹² Cuahn che checadino Dihvo vo che quenun Juan vacoyahn ne, conahn ye estado yahn Galilea. ¹³ Ate hua quenan ye yan Nazaret. Tahque ndah ye ne, cuahn ye quenan ye yan Capernaum, yahn yahn Zabulón man, Neftalí man. ¹⁴ Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

¹⁵ Yahn yahn Zabulón man, Neftalí man, chihto yune che rahn nan vine man, tama lado yahn ico Jordán man,

estado yahn Galilea, yan vaco ihyan tama nación man,

¹⁶ min ne, anduhneca ndete che man nan che vate ihyan.

Ate nda ro che anduhneca ndete che condihco dave nan ye.

Ihyan che vate ye min ne, cahnda yahn ye anduhneca ndete che a vate ye tah vederih.

Ate nda ro che anduhneca ndete che co dave yahn ye.

¹⁷ A nde tahn min canan Dihvo vo rahndudo ye, ne rahn ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, a nun cuahn chancantiyon ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye cun ihyan che retah yahca cava che conduco ye ihyan

¹⁸ Ama yune ne, quechica Dihvo vo chihto vine yahn Galilea. Ndihchero ye o ihyan retah yahca, Simón Pedro man, dihno ye Andrés man. Ura min ne, rentihyon ihyan chahn yana chete vine me cava che cotah ye yahca. ¹⁹ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo conduco nchuhn u, ne ndotenan che din dama ne yahca ne, cacuahn nchuhn cava che din dama ne ihyan, conduco ye u.

²⁰ Ndetahno chihcoman ihyan chahn yana yahn ye, ne cuahn ye nduco Dihvo vo.

²¹ Tah cuahn cana nan me ne, ndihchero ye o daya Zebedeo, Jacobo man, Juan man. Chenun ye chete barco nduco chida ye, rentahyon nan ye yana yahn ye.

Namin yahve Dihvo vo ihyan, ²² ne ndetahno chihcoman ye chida ye man, barco me man, cuahn ye nduco Dihvo vo.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye a_{ma} ya_{hn} ihyan

²³ Chihno min ne, quechica Dihvo vo numacuahn ya_n ya_{hn} Galilea, ricuahn ye nduh cua_n ya_{co} ya_{hn} ihyan nación ya_{hn} Israel. Rahndudo ye nduhc_a che rihquentiyon Dendiohs ihyan ya_{hn} ye, ne redin ye che rendoyahn ihyan cah. ²⁴ Nde numachahte nación ya_{hn} Siria chetuhn ndudo ya_{hn} vederihno che redin ye, ne a_{ma} chengu ihyan ihyan cah ya_{hn} ye, ihyan che rih dihca ye ma_n, ihyan che ndi cheche ye ma_n, ne din Dihvo vo che ndoyahn ye. Namin ihyan che chenun vaco chihng_a ihyan ne, ndetenda_h Dihvo vo vaco chihng_a chahn. ²⁵ A_{ma} ya_{hn} ihyan chinduco ye ihyan, ihyan esta_{do} ya_{hn} Galilea ma_n, ihyan esta_{do} ya_{hn} Judea ma_n, ihyan ya_n Decápolis ma_n, ihyan ya_n Jerusalén ma_n, ihyan che vate ye ta_{ma} la_{do} lco Jordán ma_n.

Dihvo vo Jesucristo ne, cahndudo ye a_{ma} tingüete

5 Cua_{hn} che ndihchero Dihvo vo che a_{ma} ya_{hn} ihyan chenun ye min ne, cocha ye a_{ma} tingüete, chihnde ye. Tuhme ndo da_{ma} ihyan che ritahno ye ihyan na_n ye, ² ne chicuahn ye ihyan chahn tuhca:

³ —Ihyan che ri ndache ye ya_{hn} che chendihco ye nunde ne, ndah ro ya_{hn} ye, te cuahtenan ye vahchetero na_n che rihquentiyon Dendiohs.

⁴ Ihyan che ra_n ye ne, ndah ro ya_{hn} ye, te neca_h Dendiohs vedechahtino ihyan.

⁵ Ihyan che necun ye ne, ndah ro ya_{hn} ye, te cuahtenan ye iyehmse nduhc_a che neca_h Dendiohs ndudo ya_{hn} ye.

⁶ Ihyan che a_{ma} nahn ye che runeca_{de} cuahtenan ye ne, ndah ro ya_{hn} ye, te conan Dendiohs ihyan ca_{va} che conahn nduco ye.

⁷ Ihyan che renan va_{hino} ye ihyan chena_h ne, ndah ro ya_{hn} ye, te conan va_{hino} Dendiohs ihyan.

⁸ Ihyan che hua chendihco ye nunde ne, ndah ro ya_{hn} ye, te ndeva Dendiohs ihyan.

⁹ Ihyan che riyahve ye ihyan ca_{va} che ndo ya_n ye nduco vih ne, ndah ro ya_{hn} ye, te nedin da_{ya} Dendiohs ihyan.

¹⁰ Ihyan che redin ta_n ihyan nduco ye ya_{hn} che runeca_{de} vatechica ye ne, ndah ro ya_{hn} ye, te rihquentiyon Dendiohs ihyan.

¹¹ Ndah ro ya_{hn} nchuhn cua_{hn} che ca_hma ta_n ihyan nduco ne ma_n, din ta_n ye nduco ne ma_n, ndere ca_hma nunde ye ya_{hn} ne ma_n, ya_{hn} che ritahno ne u.

¹² Cua_{hn} che tihc_a cua_{hno} co ne ne, co yeno ne, te ndeva Dendiohs nchuhn, cuahtenan ne vahchetero. A devano ne te a tihc_a chahno chi ihyan profeta che chahte ye a ra_hn me, din ta_n ihyan nduco ye.

Ejemplo ya_{hn} ima

¹³ Ima ne, a_{ma} richihve, ate ndete che neca_n, che metah chih_n dihne ne, ametah cochihve. Va che cahtera ihyan, condinun condin_{ah}no ye. Chemin che nahn che din nchuhn cudado vederihquentiyon che chenun cuma ne.

Ejemplo ya_{hn} ya_{hn}

¹⁴ Nduhc_a che richihve ya_{hn} che ri ro dave na_n ihyan mu_{hn} iyehmse ne, tihc_a richihve nchuhn ca_{va} nducoya_{ca} ihyan, te a devano ne vederihquentiyon ya_{hn} Dendiohs. Ya_n ne, rihco ihyan a_{ma} tin ico, te nahn ye che ndah co ro. ¹⁵ Namin cua_{hn} che nahn ya_{hn} ihyan a_{ma} ya_{hn} ne, rihco ye na_n che ya_{co} ca_{va} che co ro dave na_n ihyan che chenun ye chete vah. Hua rihco ndeh ye ma_n a_{ma} cajón. ¹⁶ Namin nchuhn ne, nahn che runeca_{de} cuahtechica ne ca_{va} che cua cuande nducoya_{ca} ihyan, ne ndeva ye yavena_n Chida ne che va ye vahchetero.

Dihvo vo Jesucristo ne, ca_h cuande ye ya_{hn} ley che dirun Moisés

¹⁷ Cuedevano nchuhn che nda_{ndiyu} ca_{va} che cuahtena_h ya_{hn} ley che dirun Moisés ma_n, ndudo che dirun ihyan profeta ma_n, te ca_{va} che ca_h cuandé ihyan deh conahn. ¹⁸ Cuaco ra_hn rí nchuhn te numanahn che metah cuihno vahchetero ma_n, iyehmse ma_n ne, hua condanan nde a_{ma} ndudo na_n ley min. Nde nducuahn che hua nduh rigonun chihve che ra_hco ihyan ne, va che conahn. ¹⁹ Chemin che adecoduhno ihyan che cahnevi ye a_{ma} na_n vederihquentiyon ya_{hn}, andahre hua nduh rigonun chihve che ra_hco ye, ne tihc_a cacuahn ye ihyan chena_h ne, ihyan min ne, hua nduh rigonun chihve ye vahchetero na_n che rihquentiyon Dendiohs. Ate ihyan che dinahn ye nducuahn, ne tihc_a cacuahn ye ihyan chena_h ne, a_{ma} rigonun chihve ye vahchetero na_n che rihquentiyon Dendiohs. ²⁰ Ra_hn rí nchuhn te ndete che hua nde tahque runeca_{de} cuahtechica ne che co sa_hn fariseo ma_n, sa_hn devano ley che dirun Moisés ma_n ne, nde hua co cuahtenan ne vahchetero na_n che rihquentiyon Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua nahn che co ta_n ihyan

²¹ Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndico ya_{hn} ne chicuahn ye tuhca: “Hua cahne ihyan, te adecoduhno ihyan che ca_hno ye vih ne, va che co ye castigo.” ²² Ate u ne, ra_hn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che co ta_n ye nduco ihyan chena_h ne, va che co ye castigo. Adecoduhno ihyan che ca_hva ye nduco ihyan chena_h ne, va che ndo da_{ma} ihyan ndina_n, din ye castigo ihyan. Adecoduhno ihyan che ca_hma ye co ye ta_{ma} ca ihyan che nahn dave ya_{hn} ne, ca_hnda ya_{hn} ye, te nduco nunde min ne, codin che conun ye va_n ruchiyah_n.

²³ Chemin che ra_hn rí nchuhn te andahre a nda_{ndiyu} ne na_n ta nduco vedino che ca_h ne Dendiohs, ate ndete che ura min nta_{tin} ne che va nunde ya_{hn} ne na_n ihyan ne, ²⁴ cuihco ndah ne vedino me chihto na_n ta, ne dinoca ca_hn ne ndaca ne che nchahco nunde ihyan min, cuenedin ndah ne ndudo nduco ye. Tuhme co ca_h ne vedino ya_{hn} ne.

²⁵ Me ndete che va ihyan che nahn ca_{ca} nunde ye ya_{hn} nchuhn ne, codin nun ino ne cuenedin ndah ne

ndudo nduco ye numanahn che metah cāca nunde ye yahn ne, te ndete che hua ne, cāhco ye nchuhn t̄ah inti-yahn. Intiyahn ne, cāhcantiyon ye policia che tihyon se nchuhn vacoyahn, ²⁶ ne cuāco rāhn rí nchuhn te min cuahtenun ne nde cuihno nedihve ne nducuahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndere cuahtenan ihyan nduco ndāhta che hua nihnevāco nduco ye

²⁷ Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndico yahn ne chicuahn ye tuhca: "Hua ndere conen nduco ndāhta che hua nihnevāco ndoque." ²⁸ Ate u ne, rāhn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che ndihchero ye āma ndāhta, ne ndedecadino ye che nahn conan ye nduco te ne, nduco chemin a quendihco ye nunde nduco te nān Dendiohs, te anduhnecā ndete che a quenān ye nduco te.

²⁹ Ndete che cāva āma ndutinān nchuhn adeche denda ne, cuahtendihco ne nunde ne, hua tumacāh ne yahn. Codin ne cuande anduhnecā ndete che a tico ne chacondāh ne, te tahque ndah che conda āma ndutinān ne yodemin ca che cuahtenun ne vān ruchiyāh. ³⁰ Ndete che cāva āma t̄ah nchuhn adeche denda ne, cuahtendihco ne nunde ne, hua tumacāh ne yahn. Codin ne cuande anduhnecā ndete che a chihca ne chacondāh ne, te tahque ndah che conda āma t̄ah ne yodemin ca che cuahtenun ne vān ruchiyāh.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndāhca che tehche ihyan ndāhta yahn ye

³¹ Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: "Adecoduhno ihyan che nahn tehche ye ndāhta yahn ye ne, va che dirun ye āma cāca, cāh ye t̄ahn nān che cāhco ro ye che a ntehche ye t̄ahn." ³² Ate u ne, rāhn rí nchuhn te co tehche ihyan ndāhta yahn ye atenān ndete che conan te nduco t̄ama chāhn, te ndete che ndere tehche ye t̄ahn ne, cuahn che cuhnde te nduco t̄ama se ne, a mān ye quendihco ye nunde. Namin adecoduhno ihyan che cahnevāco ye nduco āma ndāhta che ntehche inchāhn te t̄ahn ne, condihco ye nunde.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ntihyon yān ihyan Dendiohs cuahn che cāh ye ndudo yahn ye

³³ Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: "Hua ndere cah ndudo yehn Dihve Dendiohs, te va che dinehn nducuahn ndudo yehn che cah." ³⁴ Ate u ne, rāhn rí nchuhn te hua cāh ne ndudo yahn ne, ntihyon yān ne Dendiohs. Namin hua ntihyon yān ne vahchetero, te min quenān ye rihquentiyon ye. ³⁵ Nde hua ntihyon yān ne muhn iyehense, te quenān ye numachahte. Nde hua ntihyon yān ne Jerusalén, te yān yahn ye. ³⁶ Nde hua ntihyon yān ne tin ne, te nde āma yudo tin ne ne, metah vederihquentiyon yahn ne che cāhcantiyon ne che ndacorun color yahn. ³⁷ Cuahn che cāh ne ndudo yahn ne ne, hua ntihyon yān ne nde āma nān dehtenduh. Āma no ndudo cāhma ne, a tih-

cā, a o hua tihcā, te che rentihdenan ca ne ndudo cāva che cotahno ihyan ne, chundah rihquentiyon se chemin.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndahconan ihyan yahn vih nduco vedetān

³⁸ Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: "Adecoduhno nunde che din ihyan ne, a nunde min no va che nuhnde menun yahn ye." ³⁹ Ate u ne, rāhn rí nchuhn te hua dāma co ne nduco ihyan che din t̄an ye nduco ne. Ndete che va ihyan che cuahn ye āma lādo vacōnān ne ne, ndotenan che dāma co ne nduco ye ne, cuahnecon ne che cuahn ye t̄ama lādo. ⁴⁰ Ndete che va ihyan che cāca nunde ye yahn ne, nahn cahnevi cahteca ne ne, cāh ne nde cahteca tu yahn ne ihyan. ⁴¹ Ndete che t̄ahn nun sandādo nchuhn yune, cāhcantiyon se che quendehde ne chede yahn se nduhneva che rihquentiyon ley ne, nde chuhnan ca cuiquendehde ne yahn se. ⁴² Adecoduhno ihyan che cāca ye dehtenduh yahn nchuhn, a nahn yahn ye, o nahn tumanan no ye ne, cāh ne ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che din yahino ihyan ihyan che t̄an ye nduco ye

⁴³ Nchuhn ne, a devano ne te chicuahn ihyan ndico yahn ne tuhca: "Codin yahine ihyan che yahino ye di, ne codin tan nduco ihyan che redin t̄an ye ndoque." ⁴⁴ Ate u ne, rāhn rí nchuhn: Codin yahino ne ihyan che rendihche t̄an ye nchuhn mān, cuica ne Dendiohs che din ye che ndah nduco ihyan che rāhva ye yahn ne mān, ihyan che rihya ye nchuhn mān, ihyan che redin t̄an ye nduco ne mān. ⁴⁵ Ndete che tihcā din nchuhn ne, dāma ri ne nduco Chida ne che va ye vahchetero, te ihyan min ne, redin ye che rendihco dave yahn yān mān, redin ye che ran co mān, cāva che ndah yahn ihyan che ndah ihyan ye mān, ihyan che duhtuno ihyan ye mān. ⁴⁶ Ndete che atenān ihyan che yahino ye nchuhn din yahino ne ne, ¿dehra cochihve yahn ne?, te nde sāhn rica tume cāde iyo tihcā redin se. ⁴⁷ Namin ndete che atenān combiero yahn ne necāh ne Dendiohs ihyan ne, ¿dehra cochihve yahn ne?, te nde ihyan che hua devano ye che va Dendiohs tihcā redin ye. ⁴⁸ Nchuhn ne, nahn che runecāde ne nduhcā che runecāde Chida ne che va ye vahchetero.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye nduhcā che redin yahn che din ihyan vedevāhino

6 Cuihco nchuhn cudādo che hua din ne dehtenduh che ndah atenān cāva che ndihchero ihyan, te ndete che cāva che ndeva ihyan yavenān ne che tihcā din ne ne, nde hua cochihve yahn ne nān Chida ne che va ye vahchetero. ² Chemin che cuahn che din ne vedevāhino ne, co din ne cuande che hua cadino nde āma ihyan. Hua dāma co ne nduco sāhn che o nān o chende se che redin se vedevāhino nān nducoyāca ihyan, chete yāco mān, cuāhn yune mān. Sāhn chahn ne, tihcā redin se cāva che ndonan ihyan sāhn, ate

cuāco ráhn rí nchuhn te nde hua cochihve yahn se nān Dendiohs che tihcā redin se. ³ Ndaconan ráhn rí nchuhn te cuahn che din ne vedevāhino ne, co din ne cuande che hua cadino nde āma ihyan, cāva che Chida ne che rendihche ye nducuahn che redin ne ne, ndāhco menun ye yahn ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ihyan nduhcā che covāh ye

⁵ Nchuhn ne, cuahn che covāh ne ne, hua din ne nduhcā che redin sāhn che o nān o chende se che renan ino se rahtendi se revāh se chete yāco mān, cuāhn yune mān, nān che co ndihchero nducoyāca ihyan sāhn. Cuāco ráhn rí nchuhn te nde hua cochihve yahn se nān Dendiohs che tihcā redin se. ⁶ Cuahn che covāh nchuhn ne, codin ne cuande che hua vān yāhn ihyan. Tahque ndah che demān ne covāh ne chete vah nān che demān Chida ne cahnevan ye. Cuedevano ne te rendihchero ye nchuhn, ne ndāhco menun ye yahn ne.

⁷ Cuahn che covāh nchuhn ne, hua din ne nduhcā che redin ihyan che hua devano ye che va Dendiohs. Ama ndeh revāh ye nān dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye, te ráhco ye te nduco che āma ndeh revāh ye ne, cahnevan dendiohs yahn ye. ⁸ Hua dāma co ne nduco ye nān che revāh ne, te Chida ne ne, nde ura che ametah cāca ne ihyan ne, a devano ye nducuahn dehtenduh che rendotenan ne. ⁹ Chemin che covāh nchuhn tuhcā:

Chida nuhn che va ne vahchetero,

Rica nuhn ndih che din ne che ndeva nducoyāca ihyan yavenān ne, co devano ye che metah nde āma nunde nān ne.

¹⁰ Rica nuhn ndih che cuanān cāhcantiyon ne nuhn.

Nahn nuhn che dinahn ihyan iyehanse vederihquentiyon yahn ne nduhcā che redinahn ángel che vate ye vahchetero.

¹¹ Cuete ne che cheh nuhn mān ro cuh.

¹² Cuenchahco ne nunde yahn nuhn nduhcā che renchahco mān nuhn yahn ihyan che redin tān ye nduco nuhn.

¹³ Cuendevahn ne nuhn tāh chundah, hua cuahne-cun ne che tumarande se nuhn.

Tihcā, te a ndih che rihquentiyon ne cuahn dāma. A-ma yudo vederihquentiyon quenān cuma ne. Tihcā co.

¹⁴ Cuedevano nchuhn te ndete che nchahco ne yahn ihyan che redin tān ye nduco ne ne, namin Chida ne che va ye vahchetero nchahco ye nunde yahn ne.

¹⁵ Ate ndete hua nchahco ne yahn ihyan ne, namin Chida ne che va ye vahchetero ne, hua nchahco ye yahn ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye ihyan nduhcā che cuahte ye yāhte

¹⁶ Nchuhn ne, cuahn che cuahte ne yāhte ne, hua din ne nduhcā che redin sāhn che o nān o chende se. Sāhn chahn ne, ndih rān vāconān se cāva che cadino ihyan che vate se yāhte. Cuāco ráhn rí nchuhn te nde

hua cochihve yahn se nān Dendiohs che tihcā redin se. ¹⁷ Cuahn che cuahte nchuhn yāhte ne, cuāhco nān ne mān, cuih ne cāca tin ne mān, ¹⁸ cāva che nde hua cadino ihyan che vate ne yāhte. Chida ne a devano ye, te rendihchero ye nchuhn, ne ndāhco menun ye yahn ne.

Ejemplo yahn vedecuihca

¹⁹ Hua cuāhcorān nchuhn cāva vedecuihca che a chemin no din dāma ne. Hua regu, te rine iteduhn mān, reh dache mān, rendā sāhn duco, riquenda se mān. ²⁰ Tahque ndah ne, codin nun ino ne cāva che cuahtenan ne vahchetero, te chemin ne, anduhnecā āma vedecuihca che hua redetoh iteduhn mān, hua reh dache mān, hua riquenda sāhn duco mān. ²¹ Nahn che tihcā din nchuhn. A devano ne te nān che va vedecuihca ne, a yahn chemin no che rendedecadino ihyan.

Ejemplo yahn ndutinān ihyan

²² Ndutinān nchuhn ne, nduhcā āma yāhn che richihve yahn ne che ri ro nān ne. Ndete che ndah ndutinān ne ne, ndah ro nān ne. Ate ndete che hua ne, anduhnecā ndete che man nān che vate ne. Atihnocā vederendedecadino yahn ne, te ndete che cochihve ne, conahn ndah ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ate ndete che cuahcotāhn ne vederihquentiyon yahn ye ne, hua cochihve vederendedecadino yahn ne, ne anduhnecā ndete che āma man nān che vate ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che a Dendiohs va che din yahino ihyan ndiyu vedecuihca

²⁴ Nde āma ihyan ne, hua co cuahtenan cuma ye o dihve ye dāmandahn, te din yahino ye āma, ne cāhco-mān ye tāma, o dinahn ye yahn āma, ne cuahcotāhn ye yahn tāma. Atihnocā nchuhn, te hua co din yahino ne Dendiohs ndete che yahino ne vedecuihca.

Dendiohs ne, redin ye cudādo ihyan yahn ye

²⁵ Ráhn rí nchuhn: Hua cuāhcorān ne deh cheh ne mān, deh cuh ne mān, ti ndāca ne tino che cuahtenan ne mān. A Dendiohs che deco ye nchuhn iyehanse, ne te ye che cheh ne mān, tino che cuahtenan ne mān. ²⁶ Cua cuande nchuhn. Yāhda ne, andahre hua rendotenan che din te nduhcā che redin ihyan che rino ye ndāta mān, rentumanan ye ndute ndāta mān, rih ndah ye mān, ate Chida ne che va ye vahchetero ne, redin ye che rendāca te che reh te. Cuedevano ne te tahque redin ye cudādo nchuhn che co ite chahn. ²⁷ Nde āma nchuhn, andahre āma ndedecadino ne, ate hua co din mān ne che cuihta ne māhn metro.

²⁸ Nde hua redin yahn che ndedecadino nchuhn ti ngua ne tino che cuahtenan ne. Cua cuande ne. Nānda ne, hua rendotenan che din nduhcā che redin ihyan che redin ye ntiyon mān, riya ye tino mān, ²⁹ ne ráhn rí nchuhn te nde rey Salomón andahre āma chahte vederihquentiyon quenān cuma ye, ate tahque ndah chan ro nānda che co tino che quenun ye. ³⁰ Nchuhn che

ndeh rendedecadino ne cava ne, nducote redin Dendiohs che ama ndah chan ro nanda andahre ama o ro ra regu, cuedevano ne te tahque redin ye cudado nchuhn. ³¹ Chemin che hua nahn che ama ndedecadino ne deh cheh ne man, deh cuh ne man, ti ngua ne tino yahn ne man. ³² Ihyan che nde hua devano che va Dendiohs ne, ama rendedecadino ye yahn dehtenduh chemin chan. Ate nchuhn ne, va Chida ne vahchetero che redin ye cudado nchuhn, ne a devano ye yahn dehtenduh che rendotenan ne. ³³ Menan vihca cuahne-cun ne che cahcantiyon ye nchuhn man, runecade cuahtechica ne nduhca che nahn ye man, ne te ye nducuahn dehtenduh chemin chan che rendotenan ne. ³⁴ Chemin che hua ndedecadino nchuhn taca cuahno co ne caviyan deman, te queri ama ro ne, va vederahn yahn ne, ne hua redin yahn che cuahcoran ne taca cuahno co ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che hua ndahchenan ihyan vih

7 'Hua ndahchenan nchuhn ihyan cava che hua din Dendiohs castigo nchuhn. ² Nduhca che ndahchenan ne ihyan ne, tihca cua cuande Dendiohs nchuhn, din ye castigo nchuhn. ³ Ndete che ndahchenan ne ama ihyan yahn dehtenduh che hua ndahca redin ye, ate nde hua retumacadino ne che va dehtenduh che tahque chihnga redin man ne ne, anduhneca ndete che ama vihto quenun ndutinan ne nde hua retumacadino ne yahn, ate rendahchenan ne ihyan che quenun ama yaca ndutinan ye. ⁴ Ndete che yahve ne ama ihyan che hua ndahca redin ye cuahn che nde tahque chihnga redin man ne ne, anduhneca ndete che cahma ne co ne ihyan che tendah ne yaca che quenun ndutinan ye cuahn che quenun ama vihto ndutinan man ne. ⁵ Ndete che tihca din nchuhn ne, o nan o chende ne. Nahn che dinoca cahcoman ne dehtenduh che tahque chihnga redin ne, tuhme conan yahn ne che yahve ne ihyan che cahcoman ye dehtenduh che hua ndahca redin ye.

Ejemplo yahn yahna man, cuche man

⁶ Nde hua redin yahn che ndere yahve nchuhn ihyan che cheche chedave yahn ye cava che nevahne-cun ye ndudo ndah yahn Dendiohs, te denan co tan ye nduco ne man, duche rino ye ndudo me man. Ndete che ndere yahve ne ihyan chemin chan ne, anduhneca ndete che cah ne dehtenduh che ndah yahna, ne denan co tan te, cua te nchuhn man, anduhneca ndete che cahnetave ne tu diyahn nan cuche, ne condinun condinano te man.

Ejemplo nduhca che covah ihyan, caca ye Dendiohs dehtenduh che nahn ye

⁷ Cuica nchuhn dehtenduh che nahn ne Dendiohs, ne te ye nchuhn. Tihca, te anduhneca che redin man ne. Cuahn che rica ne dehtenduh combiero yahn ne ne, rete ye. Cuahn che renuhn ne dehtenduh ne, ren-

daca ne. Cuahn che riyahve ne chende vaco ihyan ne, renahne ye.

⁹ Nde ama nchuhn ne, hua rahcotahn ne yahn daya ne cuahn che rica che cheh. Ndete che rica pan ne, hua rihquino ne recah ne tu. ¹⁰ Ndete che rica yute yahca ne, hua recah ne ama cu. ¹¹ Nchuhn ne, andahre duhtuno ihyan ne ne, recah ne dehtenduh che ndah daya ne. Rahn ri nchuhn te Chida ne che va ye vahchetero ne, nde tahque nun te ye dehtenduh che ndah cuahn che caca ne ihyan.

¹² Codin nchuhn che ndah nduco ihyan nduhca che nahn ne che din ye nduco ne, te tihca rihquentiyan nan ley che dirun Moises man, libro che dirun ihyan profeta man.

Ejemplo yahn chendevah che tuhco

¹³ Andahre ama vahche cuahno nchuhn, ate codin ne fuerza cahcoman ne vedeyeno yahn man ne, codinahn ne vederihquentiyan yahn Dendiohs, cava che co tuno ne vahchetero. Rahn ri nchuhn te neve ra ihyan che tuno ye min, ne anduhneca ndete che ama tuhco chendevah nan che condá ye man, ama vahche yune nan che chuh ye man. Me ihyan che riquendi ye vedeyeno yahn man ye ne, ama yahn ye. Ihyan chahn ne, anduhneca ndete che ama chahte chendevah nan che renda ye man, ama ndahca yune nan che rechuh ye man, ate cuahn che cuhnde cade yahn ye ne, co ye castigo, cuahtenun ye van ruchiyahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye tachan ihyan sahn che redin ca che Dendiohs dechuh ye sahn

¹⁵ Rahn ri nchuhn che cahco ne cudado yahn sahn che redin ca se che Dendiohs dechuh ye sahn. Sahn chahn ne, redin ca se che ama necun se, ate ama duhtuno ihyan se. ¹⁶ Nchuhn ne, cahco ne cudado nducuahn che redin se, ne tumacadino ne duh ihyan se. A devano nchuhn te ndiyu nan yahn yan che ri uva, nde huane nan chano yan che ri higo. ¹⁷ Yahn ndata che ndah ne, ndah ndute yahn, ne yahn che hua ndah ne, hua ndah ndute yahn. ¹⁹ Atihnocá sahn chahn, te nan ntiyon yahn se ne, tumacadino nchuhn ndete che numa cuaco vatechica se o rihncheh se. Nducuahn yahn che hua ndah ndute yahn ne, rihca ihyan, rihquiyahn ye. Atihnocá sahn chahn, te va che co se castigo, cuahtenun se van ruchiyahn.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te hua nducoyaca ihyan co cuahtenan ye vahchetero

²¹ 'Hua nducoyaca ihyan che rahn ye yahn che Dihve ye u, cuahtenan ye vahchetero, te atenan ihyan che dinahn ye vederihquentiyan yahn Chida, ihyan min che va ye vahchetero. ²² Cuahn che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, ama yahn ihyan cahma ye yahn: "Dihve nuhn, nuhn ne, din nuhn ntiyon yahn ne, ntiyon yan nuhn ndih, ne nduco chemin ndetendah nuhn vaco chihnga man, din nuhn ama ndeh nan vederihno man." ²³ Ate cahma có sahn chahn: "Ndiyu ihyan yahn

nchuhn. Cuahn ne ama lado. Nchuhn ne, duhtuno ihyan ne.”

Ejemplo yahn name yahn vah

²⁴ Adecoduhno ihyan che rihcovan ye ndudo che tuhchan che ricuáhn, ne dinahn ye ne, ihyan min ne, nduhcá ama ihyan che vivo ye che chihno ye vaco ye, chihco ye name yahn nan yava. ²⁵ Chihno min ne, ama chi yudo, chan co nahñ man, chihta ico man, chano yune man. Chuh nune nan nti vah me, ate hua dehva chi yahn, te chiche nti nan yava. ²⁶ Me adecoduhno ihyan che rihnevan ye ndudo che tuhchan che ricuáhn, ne hua dinahn ye ne, ihyan min ne, nduhcá ama ihyan tundo che chihno ye vaco ye man yahndute. ²⁷ Chihno min ne, ama chi yudo, chan co nahñ man, chano yune man, chihta ico man. Chuh nune nan nti vah me, ne quenda.

²⁸ Cuahn che chihno chicuahn Dihvo vo ne, ama chahn ino ihyan, ²⁹ te numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs chicuahn ye, ndlyu nduhcá che ricuahn sahn devano ley che dlrún Moisés.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi se cah che rechá yute

8 Cuahn che ndaconan Dihvo vo che chahn ye tingüete me ne, ama yahn ihyan nduco ye. ² Ura min nda ama sahn che ndi se cah che rechá yute, chehntihya se nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, ndete che nahn ne ne, co din ne che ndoyáhn.

³ Tuhme nahn tah ye sahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Náhn. Man ne, a ndoyehn.

Ndetahno che rahn ye tihcá ne, ndoyahn se. ⁴ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Culhque cudado. Hua cahme nduco nde ama ihyan taca chi che ndoyehn. Tahque ndah ne, cuehn nan chidocuyan, ndihchero ye di, ne cah vedino nduhcá che chihquentiyon Moisés cava che co devano nducoyaca ihyan che a ndoyehn.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn sahn decahya yahn ama capitán

⁵ Cuahn che chenda Dihvo vo yan Capernaum ne, ama capitán yahn Roma, chica se favor ihyan, ⁶ ne rahn se:

—Dihvé, sahn decahya yáhn ne, ndi cheche se, ametah cocha se.

⁷ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuhn vo ndoque, dín che ndoyahn se.

⁸ Ate rahn sahn capitán me ri se ihyan:

—Dihvé, hua denduh ne ndih cava no u, te u ne, ndiyu ihyan che redin yahn che cahñ ne ndevacó. Nduco ama ndudo che cahma ne ne, ndoyahn sahn decahya yáhn. ⁹ Tihcá, te namin u ne, va ihyan che nte ye vederihquentiyon quenán cumá, ne vate sandado yáhn. Cuahn che rihquentiyón ama se che cahñ se ne, rahn se. Cuahn che rihquentiyón tama che chi se ne,

rechi se. Adecoduhno che rihquentiyón sahn decahya yáhn ne, redinahn se.

¹⁰ Ama cuahn ino Dihvo vo che tihcá rahn se, ne rahn ye nduco ihyan che nduco ye:

—Cuaco rahn rí nchuhn te nde van ihyan nación yahn Israel ne, hua ndacá nde ama ihyan che ama ritahno ye nduhcá sahnguh. ¹¹ Rahn rí nchuhn te ama yahn ihyan numachahte iyehñse conduco ye Abraham man, Isaac man, Jacob man, cuahtenan ye nduco vih vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. ¹² Ate ihyan che tahque redin yahn che cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs ne, ndotenan che cuahtenan ye min ne, dechuh Dendiohs ihyan cuahn chevah nan che man, ne min cuahtenun ye, cuaco ye man, cheh dihyon ye man.

¹³ Tuhme rahn ye ri ye capitán me:

—Conahn ndevaque, ne nduhcá che chitehne ne, tihcá conahn ndoque.

Me sahn decahya me ne, a ura min no ndoyahn se.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn indahn Pedro

¹⁴ Ama yune ne, chahn Dihvo vo Jesucristo ndevaco Pedro, ne indahn Pedro ne, quendite ye, ndi ye cah ihno. ¹⁵ Nahn tah ye tah ihyan min, ne ndoyahn ye, chavi cah ihno me. Tuhme necuan ye, ne cah ye, cheh ihyan chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama yahn ihyan cah

¹⁶ Ro min, cuahn che chi dah ne, ama yahn ihyan nda ye nan Dihvo vo, nda ye ihyan cah man, ihyan che cheñun vaco chihnga ihyan man. Dihvo vo ne, nduco ama ndudo no ndetendah ye vaco chihnga chahn. Namin din ye che ndoyahn ihyan cah chahn. ¹⁷ Tihcá chi cava che conahn nduhcá che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: “Man ye cahnevi ye cah yahn ihyan.”

Sahn che nahn conduco se Dihvo vo Jesucristo

¹⁸ Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yahn ihyan nduco ye ne, chihquentiyon ye ihyan apóstol yahn ye che cuahtenun ye chete ama barco, chuh ye nduco vih tama lado viche yahn vine yahn Galilea. ¹⁹ Ura min ama sahn devano ley che dirun Moisés chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, nahn conducó ndih adecotino che cahñ ne.

²⁰ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Yuhne ne, va ive vaco te, ne yahda ne, va nan che rahte te, ate u che rinducó nducoyaca ihyan ne, metah nde nan che condité.

²¹ Tuhme tama sahn che rinduco se ihyan ne, rahn se ri se ihyan:

—Dihvé, cuahnecun ne che conán nan chidá nde nda ro che coh ye. Cuhché ihyan, tuhme conducó ndih.

²² Ate ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Di ne, nahn che condoque u. Hua ndedecadine c̄a-va chemin. Ihyan che anduhnecā ndete che a ndih ye nan Dendiohs ne, ihyan chahn co cuhche ye tenahn yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihco dihn ye yuhne tan

²³ Chihno min ne, chendā Dihvo vo chete barco me nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih. ²⁴ Ura min canan rano yuhne tan, ama rendedecuan nune nan vine me nde a rendā chete barco me. Me Dihvo vo ne, quiyado ye. ²⁵ Tuhme ndedetuhche ihyan apóstol chahn ihyan, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, icuendedevalhn ne nuhn!, te cuehchenun nuhn van nune.

²⁶ Ndahconan Dihvo vo:

—¿Dehco che ama vah nchuhn? ¿Tacā che hua numa ino ne ritahno ne?

Tuhme necuan ye, chihco dihn ye yuhne me man, vine me man, ne nuhnde dihn. ²⁷ Nduco neve se van ihyan chahn, ne rahn se:

—¿Duhra ihyan cuh che nde yuhne man, nde vine man, redinah che rihquentiyon ye?

O sahn yan Gadara che chenun vaco chihnga sahn

²⁸ Cuahn che ndā Dihvo vo tama lado viche yahn vine me, yahn yahn yan Gadara ne, ndā o sahn che chenun vaco chihnga sahn, che chica se van yayan nan che chenun tenahn. Ama redin tan se che nde ama ihyan hua rihquino ye chuh ye yune nino nan che chenun se. ²⁹ Ama yudo nan se rahn se:

—Jesús, Daya Dendiohs, ¿dehco che renun mendāhn ne yune yahn nuhn? ¿Tacā che cochi ne din ne che chuhrihn nuhn?, te ametah ndā ro yahn.

³⁰ Nino min ne, redin ihyan cudado ama yahn cuhe.

³¹ Vaco chihnga chahn ne, chica favor Dihvo vo, ne rahn ri ihyan:

—Ndete che ndetendāh ne nuhn ne, cuahnecun ne che condā nuhn cuhe sih.

³² Rahn Dihvo vo ri ye vaco chihnga chahn:

—Cuahn nchuhn.

Tuhme ndiquendāh vaco chihnga chahn sahn, ne chendā cuhe chahn. Nducoyaca cuhe chahn ne, cochahn te rano te nan ndava, cheranun te chete vine me, chihno chih te.

³³ Sahn che redin cudado cuhe chahn ne, ama dihya se chi, ne conahn se rano se cuahn viyan me. Ndā se min ne, neco se ihyan nduhcā che chihno chih cuhe chahn man, deh chi yahn sahn che chenun vaco chihnga chahn man. ³⁴ Tuhme chahn nducoyaca ihyan yan nan che quenun Dihvo vo, ne chica ye favor ihyan che ndaca ye min, nahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi cheche se

9 Chihno me min ne, chendā Dihvo vo chete barco, tuhe ye vine me, ntā ye yan vaco ye. ² Min ndā ihyan nan ye, nda ye ama sahn che ndi cheche se

quendite se nan yundo. Cuahn che ndihche Dihvo vo nduhcā che ritahno ihyan chahn ne, rahn ye ri ye sahn che ndi cheche me:

—Dayá, hua dehve rahque, a ndaque vederenchahco cava nunde yehn.

³ Min chenun van ama o sahn devano ley che dirun Moisés, ne rendedecadino se: “Sahn tih ne, ducherino se Dendiohs che tihcā rahn se.” ⁴ Ndetahno checadino Dihvo vo che tihcā rendedecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che chihnga rendedecadino nchuhn?

⁵ Ndete che cahmā có sahnghu: “A nchahcó nunde yehn” ne, nde hua co devano ne ndete che va vederihquentiyon yahn, o hua. Ate ndete che cahmā có sahn: “Cuenecuen, ne cuique” ne, co devano ne.

⁶ Chemin che cava che cadino ne che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, quenun cumá vederihquentiyon che nchahcó nunde yahn ihyan ne, condihche ne.

Tuhme rahn ye nduco sahn che ndi cheche me:

—Cuenecuen, cotah yundo yehn, conahn ndevaque.

⁷ Ndetahno necuan sahn min, ne conahn se ndevaco se. ⁸ Nducoyaca ihyan che chenun ye min ne, dihya ye chi, ne ndeva ye yavenan Dendiohs yahn che necah ye vederihquentiyon min Dihvo vo cava che ndah yahn ihyan iyehense.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Mateo che conduco ye ihyan

⁹ Cuahn che chica Dihvo vo min, cuahn ye ne, ndihchero ye ama ihyan che duhe ye Mateo. Ihyan min ne, quenun ye ntiyon che rica ye tume cade iyo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuhn vo, condoque u.

Tuhme necuan Mateo, cuahn ye chinduco ye ihyan.

¹⁰ Ama yune ne, reh Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye. Namin nduco ama yahn sahn rica tume cade iyo man, yahn ca sahn nunde man, vate se reh se nduco ye. ¹¹ Ndihchero ama o sahn fariseo, ne rahn se ri se ihyan apóstol chahn:

—¿Dehco che tihcā redin Ihyan Ricuahn yahn nchuhn che reh ye dama nduco sahn rica tume cade iyo man, sahn nunde chenhahn man?

¹² Chihnevan Dihvo vo che tihcā rahn se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan cah che rendotenan ye sahn doctor, ndiyu ihyan che hua cah ye. Atihnocā u, te ndā cava che conán ihyan nunde, nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu cava ihyan metah nunde yahn ye che rahco ye. Che va che din nchuhn ne, cuahn ne dinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs che tuhcā: “Tahque náhn che cuahtenan cuma nchuhn vedevahino che co che cahno ne ite, co te vedino nan.”

Tumerune ihyan Dihvo vo Jesucristo yahn yahte

¹⁴ Ura min ne, ndā ama o ihyan che rinduco ye Juan Bautista, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Nuhn nduco sahn fariseo cuahn dama rahte nuhn yahte. ¿Dehco che ihyan che rinduco ye ndih hua rahte ye yahte ne?

¹⁵ Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Ihyan che rinduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahteran ye. Ate ndete che quenda ihyan sahn ne, cuahteran ye. Atihnoca ihyan che rinduco ye u, te man ro cuh ne, metah deh cuande che cuahte ye yahte. Ate cuahn che nda ro che quenda sahn nunde u ne, tuhme che cuaco, cuahte ye yahte.

Ejemplo yahn tino ndico nduco ima ndico

¹⁶ Hua redin yahn che ndahchetahn vo costumbre ndico nduco vederihquentiyon ra. Nde ama ihyan hua renechannan ye ama ndi tino ra nan tino ndico, te ndete che tihca din ye ne, ndeva doh tino ra me, ne nde tahque co chahte nan nte yahn tino ndico me.

¹⁷ Namin nde ama ihyan hua rih ye vino ra chete ima ndico, te ndete che tihca din ye ne, condan ima ndico me, cora vino me, ne conda nduh che o. Chemin che va che cuh ihyan vino ra chete ima ra cava che hua dehva co yahn.

Tahn daya Jairo man, tahn ndahta che nahn tah te tino yahn Dihvo vo Jesucristo man

¹⁸ Numanahn che rente ca Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, nda ama sahn ndinan. Chehntihya se nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Tahn dayá ne, a chih te cade menan lihn. Cuhn vo nduco ne, nahn tah ne tahn, ne ndaconan conan te.

¹⁹ Tuhme necuan ndi Dihvo vo, ne cuahn ye nduco se nduco ihyan apóstol yahn ye. ²⁰ Ura min nda ama tahn ndahta che a ri ndichio nduyo che cah te, rendora te yun ro ro. Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, ne nahn tah te tino yahn ye. ²¹ Tihca din te, te ndedecadino te: “Mare tino yahn ye nahn tah, ne ndoyahn.”

²² Ndaconan ye ndihchero ye tahn, ne rahn ye:

—Dayá, hua dehve rahque. Nducote chitehne ne, a ndoyehn.

A ura min no ndoyahn te.

²³ Cuahn che nda Dihvo vo vaco sahn ndinan me ne, ndihchero ye che a chenan sahn retive ndo ran man, ama ndito ihyan rah ran ye man. ²⁴ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Conahn nchuhn, te tahn dihn ne, hua dehve ndih te, quiyado te.

Ate chihyon nan ihyan chahn ihyan. ²⁵ Chihquentiyon ye che ndiquendah vah ihyan chahn, tuhme chenda ye nan che quendite tahn dihn me. Chetah ye tah te, ne necuan te. ²⁶ Nducoyaca ihyan che vate ye numachahte yahn min ne, checadino ye yahn vederihno min.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan o sahn nan ve

²⁷ Cuahn che conahn Dihvo vo ne, cuahn o sahn nan ve cuahn vedame ye rah se:

—Daya David, jconan vahino ne nuhn!

²⁸ Cuahn che nta ye, ndonda ye chete vah ne, chenda vah sahn nan ve chahn, chahn nda se nan ye, ne tumerune ye sahn:

—¿A ritahno nchuhn che co din che co ro nan ne ne? Ndahconan se yahn ye:

—Dihve nuhn, ritahno nuhn che co din ne che co ro nan nuhn.

²⁹ Tuhme nahn tah ye ndutinan se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Conahn nduco nchuhn nduhca che ritahno ne.

³⁰ A ndetahno chi ro nan sahn chahn. Tuhme ama cah ye cudado sahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Condi nchuhn cahma ne nduco nde ama ihyan taca chi che chi ro nan ne.

³¹ Ate cade ndaca se min, canan nte se nduco ihyan, ne chetuhn ndudo yahn vederihno min van ihyan che vate ye numachahte yahn min.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndiquendah chahn ama sahn lihme

³² Cade ndiquendah sahn chahn vah ne, nda ama o ihyan, nda ye ama sahn lihme che quenun ama vaco chihnga sahn. ³³ Ndetendah Dihvo vo vaco chihnga me, ne ndetahno ndiquendah chahn se, canan rente se. Ama cuahn ino ihyan, ne rahn ye:

—Nde menahn ametah conahn vederihno che tuhchan muhn nación yahn Israel.

³⁴ Ate sahn fariseo ne, rahn se:

—Ihyan tih ne, quenun cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, ne nduco chemin rendetendah ye vaco chihnga.

Dihvo vo Jesucristo ne, renan vahino ye ihyan

³⁵ Chihno min ne, quechica Dihvo vo nduh cuan yan rahte man, yan cahya man, ricuahn ye chete yaco yahn ihyan nación yahn Israel. Rahndudo ye ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne redin ye che rendoyahn nducoyaca ihyan cah. ³⁶ Nduh cuan nan che quechica ye ne, ama yahn ihyan. Ama quenun vahino ye ihyan, te ametah duh che cacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ihyan. Nduhca itecuche che metah ihyan che din ye cudado ite, tihchan ihyan chahn. ³⁷ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ama yahn ihyan che nahn cahnevan ye ndudo yahn Dendiohs, ate ihyan che rahndudo ye ne, ama doh ri ye. Anduhneca ndete che ama va ndute ndata ate ihyan che redin ye ntiyon ne, ama doh ri ye. ³⁸ Chemin che cuica nchuhn Dendiohs cava che dechuh ye ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn ye, cahnevan ihyan chahn.

Cah Dihvo vo Jesucristo ntiyon che din ihyan apóstol yahn ye

¹⁰ Chihno min ne, nedin dama Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye, ne cah ye vederi-

hquentiyon ihyan cava che ndetendāh ye vaco chihngā mān, din ye che ndoyahn ihyan cah, adecodehno cah che ndi ye mān.

²Vān ihyan chahn ne, nduco āma ihyan che duche ye Simón Pedro, ihyan min che tahque menān vihca vān nducoyāca ye. Namin nduco Andrés, dihno Simón mān, Jacobo nduco dihno ye, Juān, che dāya Zebedeo mān, ³Felipe mān, Bartolomé mān, Tomás mān, Mateo, ihyan min che rica ye tume cāde iyo ro menān mān, Jacobo, dāya Alfeo mān, Lebeo, che namin duche ye Tadeo mān, ⁴tāma Simón, ihyan min che chinduco ye partido yahn sāhn cananista ro menān mān, Judas Iscariote, ihyan min che necāh ye Dihvo vo adive mān.

Dechuh Dihvo vo Jesuscristo ihyan apóstol yahn ye che cuahndudo ye

⁵Dechuh Dihvo vo ihyan che ndichio chahn, chihquentiyon ye ihyan tuhca:

—Hua cuahndudo nchuhn vān ihyan tāma nación, nde huane vān ihyan nación yahn Samaria. ⁶Tahque ndah ne, cuahndudo ne vān ihyan nación yahn Israel, ihyan chahn che a ndihcomān ye Dendiohs. Ihyan chahn ne, anduhnecā itecuche che a chinda te. ⁷Cuahndudo nchuhn te Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, a nun cāhcantiyon ye ihyan. ⁸Codin nchuhn che ndoyahn ihyan che ndi ye cah che rechā yute mān, ihyan che ndi ye adecodehno cah mān, condedetuhche ne ihyan che a ndih ye mān, cuendetendāh ne vaco chihngā mān. Nchuhn ne, dendāca ne vederihquentiyon cuh, ne hua cua ne chihve yahn ihyan che conan ne.

⁹Hua quenda nchuhn tume, ¹⁰nde hua quenda ne dino mān, ndāco mān, indāhco mān, atenān tino che chenun no ne. Tihcā, te ihyan redin ntiyon ne, redin yahn che nān ntiyon che redin ye quendāh nducuahn che rendotenan ye.

¹¹Cuahn che ndā nchuhn āma yān ne, cuenuhn ne āma ihyan che ndah ihyan ye, ne cuahtenan ne ndevāco ye nde ro che ndāca ne yān min. ¹²Cuahn che condā nchuhn ne, cāhma ne co ne ihyan che vāco min: “Dendiohs din yahino ye nchuhn.” ¹³Ndete che rihnevāhn che conahn nduco ihyan nduhcā che cāhma ne, conahn, ate ndete che hua ne, hua. ¹⁴Me ndete che ihyan che vāco min, o ihyan yān min, hua nevah-necun ye nchuhn, nde hua cāhcovan ye che cāhma ne ne, condāca ne min, condāhde ne yune yāhn che chenān cāh ne cāva che tumacadino ye che hua ndāhcā din ye. ¹⁵Cuāco rāhn rí nchuhn te ndā ro che cuhnde cāde yahn nducoyāca ihyan ne, tahque chuhrihn ihyan yān min che co ihyan che chahte ye yān Sodoma mān, yān Gomorra mān.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye che va che chuhrihn ihyan yahn ye

¹⁶Cuedevano nchuhn te dechúh nchuhn vān ihyan che āma duhtuno ye. Anduhnecā ndete che vān lobo dechúh itecuche. Nahn che rino nān nchuhn mān, ne-

cun ne mān. ¹⁷Cuihco nchuhn cudādo, te cāca nunde ihyan yahn ne nān intiyaahn mān, cuahn ye nchuhn chete yāco mān. ¹⁸Quenda ye nchuhn nān guber-nador mān, nān rey mān, cāca nunde ye yahn ne yahn che ritahno ne u. Min cāh ne ndudo yahn ne nduhcā che ritahno ne u, ne nduco tihcā cadino ihyan chahn mān, ihyan nación chenāhn mān, yahn vederihquentiyon yāhn. ¹⁹Cuahn che conahn ne, hua ndedecadino ne tācā cāhmanan ne nchuhn, te ndā ura min ne, te Dendiohs ndudo che cāhma ne. ²⁰Tihcā, te ndiyu nchuhn che ndedecadino ne deh che va che cāhma ne, te Chida ne Dendiohs ne, te vaco ye ndudo che cāhma ne.

²¹’Ndā ro min ne, āma cuahte cāhnda ihyan nduco vih. Nāhn ye ne, cāca ye che cāhno se dihno ye, nāhn ye ne, cāca ye che cāhno se indihte yahn ye, nāhn ye ne, cāca ye che cāhno se dāya ye. ²²Nducoyāca ihyan co tān ye nduco nchuhn yahn che ritahno ne u. Ate adecoduhno ihyan che quendāh ye vedechahtino nde cuihno vedeyah min ne, ndevahn ye. ²³Cuahn che din tān ihyan nduco nchuhn āma yān ne, cuahn ne tāma yān. Cuāco rāhn rí nchuhn te u che rinducó nducoyāca ihyan ne, ndaconan chí cuahn che nde metah conan cuahtechica ne nducuahn yān yahn ihyan nación yahn Israel.

²⁴Ihyan che rahn ne, hua chenān ino ye che tahque ndāhcā cuahno ye che co ihyan ricuahn yahn ye. Tahque ndah ne, rihco dāma ino ye che cuahno ye nduhcā che a rahno ihyan ricuahn yahn ye. Namin ihyan redin ntiyon ne, hua chenān ino ye che tahque ndāhcā cuahno ye che co patrón yahn ye. Tahque ndah ne, rihco dāma ino ye che cuahno ye nduhcā che rahno patrón yahn ye. U che rihquentiyón nchuhn, nducote rendāhchenan ihyan u, rāhn ye te quenān cumá vederihquentiyon yahn chundah, tahque ca nchuhn, nde tahque ndāhchenan ye nchuhn.

Ihyan ne, va che din vāh ye Dendiohs

²⁶’Nducote a devano nchuhn te tihcā va che cuahno co ne ne, hua din vāh ne ihyan. Cuedevano ne te nducuahn che ri cuahn ndeh ne, va che cadino ihyan.

²⁷Nducuahn che rāhn nduco nchuhn cuāhn demān vo ne, cuahndudo ne, cāh ne che cadino ihyan. ²⁸Hua din vāh ne ihyan che nahn cāhno ye nchuhn, te cuihno min ne, ametah dehva che co din ye. Tahque ndah ne, codin vāh ne Dendiohs, te ihyan min ne, co dechuh ye nchuhn vān ruchiyāhn, co ne castigo cuāhn dāma.

²⁹Ihyan ne, rino ye yāhda cāhya anduhnecā ndete che nde hua rigonun chihve te, te ra ye āma centāvo no nān che o te. Ate nde āma yāhda lihn ne, hua coh te ndete che Chida nchuhn che va ye vahchetero hua cuahnecon ye. ³⁰Me nchuhn ne, tahque nda cuande ye nchuhn. Nde yudo tin ne nedin cuande ye. ³¹Chemin che hua cua ne cudādo. Tahque rigonun chihve ne che co yāhda cāhya.

Nahn che hua co cuihñan ihyan cava Dihvo vo Jesucristo

³² Nducoyaca ihyan che numa ino ye ritahno ye u ñan ihyan iyehñse ne, numacuahn vedeyeno ndevá ihyan ñan Chidá che va ye vahchetero. ³³ Ate ihyan che cuacōndah vedame ye u ne, cuacōndah vedamé ihyan ñan Chidá che va ye vahchetero.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che co ñan ihyan nduco ye

³⁴ Hua ndedecadino nchuhn che man che ndá ne, hua cuahte cahnda ihyan, te ihyan che ritahno ye u ne, cuahte cahnda ihyan nduco ye. Ihyan ne, cuahte cahnda ye nduco chida ye man, ñahn cahya ne, cuahte cahnda te nduco chaco te man, ñahn decuno ihyan ne, cuahte cahnda te nduco indahn te man. ³⁶ Tihca va che cuahte cahnda ihyan van ihyan yahn ye.

³⁷ Ihyan che hua rihco dama ino ye cotahno ye u, yahn che hua nahn ye che co ñan indihnte yahn ye nduco ye ne, ihyan chahn ne, nde hua redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yahn. Namin ihyan che hua rihco dama ino ye cotahno ye u, yahn che hua nahn ye che co ñan daya ye nduco ye ne, nde hua redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yahn.

³⁸ Adecoduhno ihyan che rihco dama ino ye cotahno ye u andahre nde va che conan yah ye ñan cruz, atehñan ihyan min redin yahn che din cuandé ihyan van ihyan yahn. ³⁹ Ihyan che cuacōndah vedame ye u, che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, conda ye, ne ihyan che hua cuacōndah vedame ye u ne, andahre cahno se ihyan, ate cuahtenan ye vahchetero.

Ihyan che cuahtenan ye vahchetero

⁴⁰ Ihyan che renevahñecun ye nchuhn ne, a u renevahñecun ye, ne ihyan che renevahñecun ye u ne, a Ihyan che dechuh ye u renevahñecun ye. ⁴¹ Ihyan che renevahñecun ye ama ihyan che rahndudo ye ndudo yahn Dendiohs yahn che redin ye ntiyon min ne, ndeva Dendiohs ama ñama ye. A namin no tun ihyan che renevahñecun ye ama ihyan che ndah ihyan ye ne, ndeva Dendiohs ama ñama ye nduco vih.

⁴² Ihyan che ritahno ye u ne, hua nduh rigonun chihve ye che lado yahn ihyan, ate adecoduhno ihyan che cah ye andahre ama vaso nune, cuh ihyan chahn ne, ndahco menun Dendiohs yahn ye.

Dechuh Juan Bautista o ihyan te nahn cadino ye yahn Dihvo vo Jesucristo

11 Cuahn che chihno cah cuande Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye ne, chica ye min cuahn ye, cacuahn ye man, cuahndudo ye man, nduh cuan yan che nino min.

² Ñahn min ne, quenun Juan Bautista vacoyahn, ne cuahn che checadino ye yahn dehtenduh che redin Dihvo vo ne, dechuh ye o ihyan che rinduco ye ihyan ñan Dihvo vo, ³ tumerune ye:

—¿A ndih ihyan che a va cade chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, o coman va che chi ihyan min ne?

⁴ Ndahconan ye, ne ñahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn cuengo ne Juan nducuahn che rendihchero ne man, rihnevan ne man. ⁵ Cah ne che cadino ye nduhca che redin che ri ro ñan ihyan che ve man ye man, redin che rica ihyan che neneva doh cah ye man, redin che rendoyahn ihyan che ndi ye cah che rechah yute man, redin che ihyan che chato ye rihnevan man, redin che rentuche ihyan che a ndih ye man, rahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs, rihnevan ihyan che ri ndache ye yahn nunde yahn ye man. ⁶ Ñahn ri nchuhn te ama ndah ro yahn ihyan che riquendi ye numa ino ye ritahno ye u.

⁷ Cuahn che a conahn ihyan chahn ne, canan rente Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min yahn Juan, ne ñahn ye:

—¿Duh che chahn nchuhn chendihchero ne min yahñ ne ñan che metah duhva ne? A devano ne te ndiyu ama ihyan che ran do ye, che anduhñeca ama nduco che a muhn a min redecuehte yuhne. ⁸ ¿Duh chahn nchuhn chendihchero ne ne? A devano ne te ndiyu ama ihyan che ama ninevaca tino ndah, te ihyan chemin chan ne, ndevaco rey chenun ye. ⁹ A devano nchuhn te chahn ne, chendihchero ne ama ihyan profeta. Cuaco ñahn ri nchuhn te ihyan min che tahque chahte vederihquentiyon quenan cuma ye van ihyan profeta. ¹⁰ A yahn ihyan min che ñahn Dendiohs, ndirun ñan Ndudo yahn ye tuhca:

Dechuh ama se numanahn che metah cahn, cahcoyan se chedave yahn ihyan cava che a vate yan ye cuahn che nda.

¹¹ Cuaco ñahn ri nchuhn te van nducoyaca ihyan che chahte ye iyehñse nde a ñahn me nde meniyan ne, Juan Bautista che tahque chahte vederihquentiyon quenan cuma ye. Ate van ihyan che renevahñecun ye vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs ne, nde ihyan che tahque doh vederihquentiyon quenan cuma ye ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon che quenan cuma Juan.

¹² Nde ro che canan Juan ntiyon yahn ye nde meniyan ne, ama redin nun ino ihyan cava che tuno ye vahchetero ñan che rihquentiyon Dendiohs. ¹³ Moisés man, nducoyaca ihyan profeta, nde ñan che canan, nde nda Juan Bautista man, dirun ye yahn vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs. ¹⁴ Cuedevano nchuhn te che ndirun ñan Ndudo yahn Dendiohs che ndaconan chi tun Elías ne, a Juan Bautista nda ye, dinahn vederihquentiyon min, andahre hua nahn cotahno ne. ¹⁵ Nducoyaca nchuhn ne, cuihcovan ndah ne che tihca ñahn.

¹⁶ Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, nduhchan sahn cahya che reduche se ndihve, tihchan ne. Sahn chahn ne, ñahn se ri se combiero yahn se: “Tive nuhn curetive, ate hua cah yeno nchuhn, ndeh ne. Chita ran nuhn, ate hua chaco ne.” ¹⁸ Nduhchan sahn chahn, tihchan ne, te nda Juan Bautista, ne ama vah ñan cheh ñan chih ye, ne ñahn nchuhn te quenun vaco chihnga

ihyan. ¹⁹ A namin no tun cuahn che ndā u che rinducó nducoyāca ihyan. Réh mān, ríh mān, dāma nduco ihyan che rahte vihco ye, ne rāhn ihyan: “Sāhn tih ne, āma reh se mān, āma rih se mān, rinduco se sāhn rica tume cāde iyo mān, sāhn nunde chenāhn mān.” Rendāhchenan ihyan ntiyon che redin nuhn, ate hua dehve din yahn, te ihyan che renahn ye ne, a devano ye che vededevano yahn Dendiohs ne, chemin che tahque ndah.

Ihyan yān che hua nahn nto ino ye nunde yahn ye

²⁰ Chihno min ne, nte Dihvo vo yahn ihyan yān nān che tahque din ye vederihno, te ihyan chahn ne, hua nahn nto ino ye nunde yahn ye. Rāhn ye:

²¹ —Nchuhn ihyan yān Corazín mān, ihyan yān Bet-saida mān, jāma vedin nchuhn!, te ndete che ihyan yān Tiro mān, ihyan yān Sidón mān, ndihchero ye vederihno che ndihchero nchuhn ne, a metah ro nto ino ye nunde yahn ye, chahtenun ye tino ndere, chahterān ye vān iya. ²² Rāhn ri nchuhn te ndā ro che cuhnde cāde yahn nducoyāca ihyan ne, nde tahque chahte castigo co nchuhn che co ihyan chahn. ²³ Me nchuhn ihyan yān Capernaum ne, āma redin yāde ne anduhneca ndete che nde vahchetero tuno ne che rāhco ne, ate va che cāhn ne vān ruchiyāhn, te ndete che yān Sodoma dín vederihno nduhca che dín yān vāco ne ne, chitahno ihyan chahn, ne vate ca ye nde meniyan.

²⁴ Rāhn rí nchuhn te ro che cuhnde cāde yahn nducoyāca ihyan ne, tahque chahte castigo co nchuhn che co ihyan chahn.

Rāhn Dihvo vo Jesucristo: “Cochi nchuhn, ne dín che nuhndemān chedave yahn ne”

²⁵ Tuhme covāh Dihvo vo, ne rāhn ye:

—Chida mān, ndih che rihquentiyon ne vahchetero mān, iyehñse mān, rendevá yavenān ne, te a ihyan che necun ye cāh ne che cadino ye vededevano yahn ne, ndiyu ihyan che āma devano ye che rāhco ye. ²⁶ Tihcā Chidá, te tihcā nahn mān ne.

²⁷ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan che chenun ye min:

—Chidá ne, ndāhco ye vederihquentiyon tāh che cāhcantiyón nducuahn dehtenduh. Nde āma ihyan hua rendihche ye u, te atenān Chidá che rendihche ye u. Namin nde āma ihyan hua rendihche ye Chidá, te atenān u, nduco ihyan che mān ricuáhn ihyan tācā ye, che rendihche nuhn ihyan. ²⁸ Nducoyāca nchuhn che rechuhrihn ne, hua va mān chedave yahn ne, cochahtino ne u, ne dín che cuahtemān chedave yahn ne.

²⁹ Codinahn ne vederihquentiyon yáhn, ne cuiquendi ne yune yáhn, te u ne, necún. Tuhme cuahtemān chedave yahn ne. ³⁰ Tihcā din nchuhn, te hua vāhche cāva ne che dinahn ne vederihquentiyon yáhn.

Ihyan apóstol ne, tuhn ye āma o indo trigo ro che rahtetuhno ihyan

12 Chihno āma o ro min, āma ro che rahtetuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nān va chendāta yahn ihyan, ne ihyan apóstol ne, chi cuico ye, ne tuhn ye indo trigo, cheh ye ndute yahn. ² Ndhichero āma o sāhn fariseo, ne rāhn se ri se Dihvo vo:

—Condihche ne ihyan apóstol yahn ne. Hua ndāhca che tihcā redin ye mān ro cuh, te mān ne, ro che rahtetuhno ihyan.

³ Ate ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—A ndihchenan nchuhn nān Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro min cuahn che chi cuico ye nduco combiero yahn ye. ⁴ Chendā ihyan chahn chete yāco, cheh ye pān che ndi vedino nān Dendiohs andahre pān chemin chan ne, atenān chidocuyan co cheh ye. ⁵ Namin a devano nchuhn nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés. Hua dehve nunde che redin chidocuyan ntiyon chete yāco ro che rahtetuhno ihyan. ⁶ Nducote va vederihquentiyon che din chidocuyan ntiyon chete yāco ro che rahtetuhno ihyan ne, cuedevano ne te hua dehve nunde che tihcā redin ihyan apóstol yáhn ro che rahtetuhno ihyan, te vederihquentiyon che quenān cumá ne, tahque chahte che co vederihquentiyon min. ⁷ Nchuhn ne, nde hua renahn ne ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca: “Tahque náhn che cuahtenan cuma nchuhn vedevāhino che co che cāhno ne ite, co te vedino nān.” Ndete che renahn nchuhn ndudo min ne, nde hua ndere cāhma nunde ne yahn ye. ⁸ Cuedevano ne te u che rinducó nducoyāca ihyan ne, rihquentiyón nde nducuahn che redin ihyan ro che rahtetuhno ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din che ndoyahn āma sāhn che ndi cuma tāh se

⁹ Chuh Dihvo vo min, ne chendā ye chete āma yāco yahn ihyan nación yahn Israel. ¹⁰ Min quenun āma sāhn che ndi cuma āma tāh se. Namin min chenun āma o sāhn fariseo, ne nducote nahn cāca nunde se yahn Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

—¿A rihquentiyon nān Ndudo yahn Dendiohs che co dín vo che ndoyahn ihyan ro che rahtetuhno vo ne?

¹¹ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Ndete che va itecuche yahn nchuhn ne condāhnun te chete veh ico ro che rahtetuhno ihyan ne, ndetāhno cāhn ne ndetendāh ne ite. ¹² Nducote tahque rignonun chihve āma ihyan che co itecuche ne, chemin che co conan vo ihyan andahre ro che rahtetuhno vo.

¹³ Tuhme rāhn ye ri ye sāhn min:

—Cuācondihque tah.

Chacondihco tāh se, ne ndo ndah nduhca tāh se che tāma me. ¹⁴ Ndetāhno quendāh vah sāhn fariseo chahn rentuhno se nduco vih tācā cāhno se Dihvo vo.

Nduhça che ndirun yahn Dihvo vo Jesucristo nan Ndu-do yahn Dendiohs

¹⁵ Checadino Dihvo vo che tihça rentuhno se, ne chica ye min, cuahn ye. Ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye, ne din ye che ndoyahn nducoyaca ihyan che cah ye. ¹⁶ Chihquentiyon Dihvo vo che hua çahma ihyan chahn che a ihyan min che a va çade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense. ¹⁷ Tihça din ye çava che conahn ndudo che rahn Dendiohs yahn ye, dirun ihyan profeta Isaias tuhça:

¹⁸ Sahnguh che redin se ntiyon yahn, a man tendahnun sahn.

Ama yahino sahn, ama yeno çava se.

Din che conun vaco sahn, ne cuahndudo se van ihyan naciön chenahn nduhça che va che techecade yahn ye.

¹⁹ Hua cuhma chende se nduco ihyan, nde huane cuah nun se nan ye, çahya se ihyan.

Hua cochica se yune viyan cuahndudo se.

²⁰ Hua çah ndache nduh se ihyan che ndache ri ye yahn nunde yahn ye.

Tahque ndah se ne, necah se vedechahtino ihyan.

Tihça quendi se nde conan çahcantiyon se numachahte iyehense,

²¹ ne ihyan naciön chenahn ne, cochahtino ye sahn.

Sahn fariseo ne, rahn se te Dihvo vo Jesucristo ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn chundah

²² Chihno min ne, nda ihyan nan Dihvo vo, nda ye ama sahn che quenun vaco chihnga sahn. Sahn min ne, nde ve se nde lihme se. Ndetendah Dihvo vo vaco chihnga me, ne chi ro nan se man, chi çahn se man.

²³ Chahn ino nducoyaca ihyan, ne rahn ye:

—¿A din ndete che ihyan cuh che daya David ne?

²⁴ Ate chihnevan ama o sahn fariseo, ne rahn se:

—Ihyan tih ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, ne nduco chemin rendetendah ye vaco chihnga.

²⁵ A checadino Dihvo vo che tihça rahn se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndete ihyan che vate ye rihquentiyon ye cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye çahcantiyon ye. Ndete intiyahn yan cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye çahcantiyon ye. Ndete ihyan che chenun ye ama vah cuahtecuhma ye va van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cuahtenun dama ye. ²⁶ A namin no tun chundah.

Ndete che ndetendah se vaco chihnga yahn se ne, anduhneca ndete che cuhma se nduco ihyan yahn se, ne hua co quendi vederihquentiyon yahn se. ²⁷ Nchuhn ne, rahn ne che nduco vederihquentiyon yahn chundah che rendetendah vaco chihnga, ate sahn che rinduco se nchuhn ne, nducote rendotenan se duh che conan sahn çava che ndetendah se vaco chihnga ne, co çahma se co se nchuhn che hua cuaco che rahn ne.

²⁸ Cuedevano nchuhn te a nduco vederihquentiyon

yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs rendetendah vaco chihnga. Nduco chemin ne, a ndero ndi che a rihquentiyon Dendiohs van nchuhn.

²⁹ Ama sahn dito ne, atenan ndete che dechiche ihyan sahn co condah ye chete vaco se, duco ye yahn se. U ne, anduhneca ndete che tihça din nduco chundah, ndahco ndiyá vederihquentiyon yahn se.

³⁰ Ihyan che hua rinduco ye u ne, anduhneca ndete che tan ye nducó. Ntiyon che redin ne, anduhneca ndete che rene din damá ndute ndata, ne ihyan che hua rinduco ye u ne, anduhneca ndete che rihtera ye.

³¹ Nducote rahn nchuhn yahn che quenan cuma vederihquentiyon yahn chundah ne, chemin che rahn ri nchuhn che va vederenchahco çava ihyan adecodehno nunde yahn ye man, che chihnga çahma ye man, ate ihyan che rendahchenan ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, metah vederenchahco çava ye. ³² Adecoduhno ihyan che ndahchenan ye u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va vederenchahco çava ye, ate ihyan che ndahchenan ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, hua ndaca ye vederenchahco.

Ejemplo yahn yahn ndata

³³ Yahn ndata ne, a nan ndute yahn rihnde ro ndete che ndah o hua ndah. Yahn ndata che ndah ndute yahn ne, yahn ndah, ne yahn ndata che chihnga ndute yahn ne, hua ndah. Cua cuande nchuhn yahn ejemplo cuh, te hua redin yahn che ndahchenan ne vederihquentiyon che quenan cuma cuahn che a ro nan ne che ntiyon cochihve redin. ³⁴ ¡Ama duhtuno ihyan nchuhn! A ndero ndi nan ndudo yahn ne. Ihyan che ndah ihyan ye ne, runecade nan ndudo yahn ye, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, chihnga ndudo yahn ye. ³⁶ Rahn ri nchuhn te çava nducuahn ndudo chihnga che rahn ihyan ne, va che din Dendiohs castigo ihyan. ³⁷ Ihyan che runecade ndudo yahn ye ne, hua co ye castigo, ne ihyan che chihnga ndudo yahn ye ne, co ye castigo.

Sahn fariseo ne, chica se che din Dihvo vo Jesucristo ama vederihno, ndihchero se

³⁸ Tuhme rahn ama o sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man:

—Ihyan Ricuahn, nahn nuhn che din ne ama vederihno ndihchero nuhn çava che co devano nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih.

³⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan che vate ye man ro cuh ne, ama duhtuno ihyan ye man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man. Nahn ndihchero ye vederihno, ate atenan ama vederihno nduhça che chinahn nduco ihyan profeta Jonás ndaca ndihchero ye. ⁴⁰ Ama ite ndico che quenun te van nuniyahn ne, ca tuhn te ihyan min, ne quenun ye chete te ino ro ino yan. Atihnocah u che rinducó nducoyaca ihyan va che conun man yahn ino ro ino yan. ⁴¹ Rahn ri nchuhn te cuahn che nda ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan ne, necuan

ihyan yān Nínive, ndāhco ndiya ye nchuhn, te ihyan chahn ne, nto ino ye nunde yahn ye cuahn che cahndudo ihyan profeta Jonás ndudo yahn Dendiohs, ate nchuhn ne, nde hua rihcovan ne ndudo yāhn andahre tahque chahte vederihquentiyon quenan cumá che co ihyan min. ⁴² Namin tāhn reina che va te cuāhn yāhn ndiya ne, ndāhco ndiya te nchuhn ndā ro min, te tāhn min ne, āma yahn chica te, chihnevan te vedevano yahn Salomón, ate nchuhn ne, nde hua rihcovan ne ndudo yāhn andahre tahque chahte vederihquentiyon quenan cumá che co ihyan min.

Nduhcā che redin vaco chihngā

⁴³ Cuahn che rendiquendāh vaco chihngā āma ihyan ne, rechica yāhn nān che metah duhva, renuhn nān che conan tahn. Ate cuahn che hua rendāca ne, ⁴⁴ rendaconan, conun ihyan nān che a ndiquendāh, te ihyan min ne, a nduhcā āma vah che va mān, nde tuno ntache mān, necuco mān. ⁴⁵ Tuhme rahn regua te ndache combiero yahn che tahque duhtuno ca che co mān, ne rahtenun ihyan min, redin che tahque chuhrihn ye che co ro menān. Tihcā cuahno co ihyan che duhtuno ihyan ye che vate ye mān ro cuh.

Ndā chaco Dihvo vo Jesucristo nduco dihno ye, rinuhn ye ihyan

⁴⁶ Numanahn che rente ca Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, ndā chaco ye nduco dihno ye, rinuhn ye ihyan. Chahtendi ye cuāhn chevah, nahn nte ye nduco ye. ⁴⁷ Rāhn ihyan ri ye Dihvo vo:

—Ndā chaco ne nduco dihno ne, vatendi ye cuāhn chevah, nahn nte ye nduco ne.

⁴⁸ Ate ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan che rāhn ye nduco ye:

—Tācā hua. Ihyan cāh che chacó mān, ihyan sih che dihnó mān.

⁴⁹ Tuhme nāhma Dihvo vo ihyan che rinduco ye ihyan, ne rāhn ye:

—Namin ihyan chuhn ne, anduhneca chacó mān, anduhneca dihnó mān, ⁵⁰ te nducoyāca ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Chidá che va ye vahchetero ne, ihyan chahn ne, anduhneca chacó mān, anduhneca cahvé mān, anduhneca dihnó mān.

Ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndāta

13 Ro min ne, quendāh vah Dihvo vo cuahn ye chihnto vine, ne min chihnde ye. ² Ama yāhn ihyan chi dāma ye nān ye, nde quenana cuma che chihnde ye chete āma bārho che va nān vine. ³ Chicuahñ Dihvo vo āma ndeh nān dehtenduh ihyan chahn nduco ejemplo. Canān ye tuhcā:

—Ama yune ne, cuahn āma ihyan retuhdo ye ndute ndāta. ⁴ Cuahn che tuhdo ye ne, chera neve ndute chihnto yune, ne ndā yāhda cheh te. ⁵ Te neve ndute ne, chera vān roh, ne nducote hua yāno yāhn min ne, ndetāhno quendāh. ⁶ Ate cuahn che chi ihno ne, chihno tih, yahn che hua yāno nda dihyoduto. ⁷ Te neve ndute

ne, chera vān chano yān. Ate cuahn che quendāh ne, chendih, ne chenun mān. ⁸ Te neve ndute ne, chera nān che demān yāhn, ne āma ndah chi yāhn; nāhn ne, chi āma ciento yāhn, nāhn ne, chi ino raco yāhn, ne nāhn ne, chi ndico ndiche yāhn. ⁹ Nducoyāca nchuhn ne, condecadino ndah ne cāva che tumacadino ne deh conahn.

Deh cuande che demān nduco ejemplo chicuahñ Dihvo vo Jesucristo ihyan

¹⁰ Tuhme chahn ndā ihyan apóstol nān Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Dihve nuhn, ¿deh cuande che nduco ejemplo rente ne nduco ihyan ne?

¹¹ Ndahconan ye, ne rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhcā che rihquentiyon Dendiohs ne, nde hua devano ihyan, ate nchuhn ne, din Dendiohs che cadino ne yāhn. ¹² Tihcā te, ihyan che chenahn ye ne, din Dendiohs che conahn ndah ye, ne ihyan che hua ndah chenahn ye ne, nde conān ye tah che chenahn ye.

¹³ Chemin che nduco ejemplo rahndudó, rihnevan ye, cāva che cahnevan no ye ate hua conahn ye. ¹⁴ Tihcā rinahn nduco ye nduhcā che dirun ihyan profeta Isaias tuhcā:

Ihyan sih ne, rihnevan ye ate hua renahn ye mān, rendihchero ye ate anduhneca ndete che hua ri ro nān ye mān,

¹⁵ te āma cheche ndācondā chedave yāhn ye, ndi i ye, anduhneca ndete che hua rihnevan ye mān, anduhneca ndete che hua ro nān ye mān, anduhneca ndete che hua retumacadino ye mān. Tihcā ri yāhn ye, te a va che hua necāhco ye u, ne hua nchahcó cāva ye.

¹⁶ Me nchuhn ne, āma ndah ro yāhn ne, te renahn ne vederihquentiyon yāhn Dendiohs. ¹⁷ Cuāco rāhn rí nchuhn te nde a rāhn me ne, āma yāhn ihyan profeta mān, ihyan che runecāde ye mān ne, āma chenān ino ye che ndihchero ye che rendihchero nchuhn mān, che cahnevan ye che rihnevan ne mān, ate hua chinahn nduco ye.

Recāh cuande Dihvo Jesucristo yāhn ejemplo yāhn ihyan che retuhdo ye ndute ndāta me

¹⁸ Cuihcovan nchuhn. Tuhcā conahn ejemplo yāhn ihyan che retuhdo ye ndute ndāta me. ¹⁹ Ndute ndāta che chera chihto yune me ne, nduhcā ihyan che rihnevan ye ndudo yāhn vederihquentiyon yāhn Dendiohs, ne hua renun ino ye, te ndetāhno che rihnevan ye ne, rendā chundāh, redin se che rinān ye. ²⁰ Ndute che chera vān roh me ne, nduhcā ihyan che rihnevan ye ndudo, ne numacuahn vedeyeno renevahnecun ye.

²¹ Ate ihyan chahn ne, nduhcā chendāta che metah cotāh yāno dihyoduto ne, tihchan ye, te cuahn che rechuhrihn ye o redin tān ihyan nduco ye yāhn che renevahnecun ye ndudo me ne, ndetāhno rihcomān ye. ²² Ndute che chera vān chano yān me ne, nduhcā ihyan che rihnevan ye ndudo me, ate āma rend-

edecadino ye çava ntiyon yahn ye man, rihncneh man ye ihyan che ama nahn yahn ye vedecuihca man, ne chemin che hua ri redin ndudo me che ndah nduco ye. ²³ Me ndute che chera nan che deman yahn me ne, nduhca ihyan che rihnevan ye ndudo me, ne renahn ye. Ihyan chahn ne, nduhca chendata che chi ama ciento yahn man, chi ino raco yahn man, chi ndico ndiche yahn man ne, tihchan ye, te recah yune ye che redin ndudo me che ndah nduco ye.

Ejemplo yahn chano yan van trigo

²⁴ Chihno min ne, nte Dihvo vo tama ejemplo, chihnevan ihyan chahn. Rahn ye:

—Çahmá có nchuhn nduhca vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ama ihyan ne, tuhdo ye trigo nan yahn yahn ye, ²⁵ ate chete rahn, ura che vateyado ihyan ne, chahn ama sahn che hua ri rendihche se ihyan, ne tuhdo se ndute yahn chano yan van trigo me. ²⁶ Cuahn che a chendudo cuiyon yama trigo me ne, chihnde ro chano yan me van. ²⁷ Tuhme chahn sahn redin ntiyon, chengo se dihve se: “Dihve nuhn, uvo ne, trigo tuhdo vo min. ¿Taca che ama quendah chano yan ne?”

²⁸ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Ama sahn che hua ri rendihche se u ne, chahn se tuhdo se ndute chano yan.” Tuhme tumerune se ihyan: “¿A nahn ne che tico nuhn chano yan me ne?” ²⁹ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Hua tico ne chano yan me, te denan nde nduco trigo tico ne. ³⁰ Tahque ndah cahcoman vo che cuihta dama nduco vih nde nda ro che co cuma trigo me. Tuhme dechuh ihyan che tico ye chano yan me, din ticua ye, cuih ye vacoyahn. Cuihno min ne, din dama ye trigo me, cuih ndah ye.”

Ejemplo yahn ndute yahn mostaza

³¹ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama ndute mostaza che chihche ihyan nan yahn yahn ye.

³² Ndute mostaza ne, andahre chemin che tahque cahya van nducuahn ndute, ate cuahn che rihta ne, ri rahte yahn yahn che nde yahda redin ndahque te van dune.

Ejemplo yahn ya yahn pan

³³ Nte Dihvo vo tama ejemplo:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca tahsihn ya che chihchetahn ama ndahda van ndeh yache pan, ne quendih van nducuahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, deman nduco ejemplo chicuahn ye

³⁴ Nducuahn ndudo che cahndudo Dihvo vo, chihnevan ihyan ne, deman nduco ejemplo, ³⁵ çava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta, tuhca:

Cuahndudó deman ejemplo.
Cacuahn ihyan yahn dehtenduh che nde hua devano ihyan numacuahn ro nde ro che chihnde iyehense.

Dihvo vo Jesucristo ne, cah cuande ye deh conahn ejemplo yahn chano yan van trigo me

³⁶ Chihno min ne, ndedechuh Dihvo vo nducoyaca ihyan, ne ndonda ye vah nduco ihyan apóstol yahn ye. Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Te cuande ne nuhn deh conahn ejemplo yahn chano yan me.

³⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne cah cuande ye ihyan chahn:

—Ihyan che retuhdo ndute ndata me ne, u che rinducó nducoyaca ihyan. ³⁸ Yahn me ne, iyehense. Ndute ndata me ne, ihyan che renevahnevan ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. Chano yan me ne, ihyan che rihquentiyon chundah. ³⁹ Sahn che tuhdo ndute yahn chano yan me ne, chundah. Ro che ndo dama trigo me ne, a ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan. Ihyan che nedin dama ye trigo me ne, ángel.

⁴⁰ Nduhca che ndo dama chano yan me, conun vacoyahn me ne, tihca cuahno co ihyan che duhtuno ihyan ye cuahn che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan.

⁴¹ Nda ro min ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, dechuh ángel yahn numachahte nan che rihquentiyón, nedin dama ye nducoyaca ihyan nunde, menan vihca ihyan che retihyon yune ye ihyan chenahn che rahtendihco ye nunde. ⁴² Cuih ángel chahn ihyan nunde chahn van ruchiyahn. Min cuaco ye man, cheh dihyon ye man. ⁴³ Me ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che Chida ye ne, quendah yavenan ye, cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon ihyan min. Nducoyaca nchuhn, condecadino ndah ne yahn che renté nduco ne.

Ejemplo yahn vedecuihca che quenun ndeh

⁴⁴ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama vedecuihca che quenun ndeh man yahn. Ama se ne, ntaca se vedecuihca me, ne a min no ndaconan tihyon ndeh se. Ama chi yeno se, ne chahn se ndihcue se nducuahn dehtenduh yahn se, ne ca se yahn nan che quenun vedecuihca me.

Ejemplo yahn tu diyahn che ama yahn chihve

⁴⁵ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama tu diyahn che ama ndahca man, che ama yahn chihve man. Ndihercho ama se che ra se tu chemin chan, ne chahn se ndihcue se nducuahn dehtenduh yahn se, ne ca se tu me.

Ejemplo yahn yana che retah yahca

⁴⁷ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama yana che retah yahca che tihyon ihyan chete nuniyahn, ne chetah ye nducoyaca nan yahca.

⁴⁸ Cuahn che a chito yana me ne, ndetendah ye cuahn chihto nuniyahn. Min tendahnun ye yahca che ndah te, chih ye ite chete cuahte, ne chihera ye ite che hua cochihve te. ⁴⁹ Tihca va che co ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan. Cuahtechica ángel din vi

ye ihyan che duhtuno ihyan ye vān ihyan che ndah ye,
⁵⁰ ne cuih ye ihyan che duhtuno ihyan chahn vān
 ruchiyañh. Min cuaco mān, cheh dihyon ye mān.

Ejemplo yahn vedecuihca

⁵¹ Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A renahn nchuhn nducuahñ che renté ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rāhn ye:

—Tāca hua, Dihve nuhn, renahn nuhn.

⁵² Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Nducoyāca ihyan che retuno ye vederihquentiyon
 yahn Dendiohs ne, ri ye nduhcā ihyan cuihca che re-
 tendāh ye dehtenduh che ra mān, dehtenduh che ndi-
 co mān, vān vedecuihca yahn ye, te ihyan chahn ne, ā-
 ma ndeh nān vededevano chenān cuma ye.

Ntā Dihvo vo Jesucristo yān Nazaret

⁵³ Cuahn che a chihno cahndudo Dihvo vo ejemplo
 chemin chan ne, chica ye min. ⁵⁴ Ntā ye yān nān che
 chihta ye, ne chahn ye chete yāco chicuahñ ye. Āma
 chahn ino ihyan yān min, ne rāhn ye:

—¿Ti chehua sāhn tih vededevano che ricuahñ se?
 ¿Tāca che ri redin se vederihno? ⁵⁵ Sāhn tih che dāya vi-
 hcheyāñh me. Chaco se ne, María. Dihno se ne, Jacobo
 mān, José mān, Simón mān, Judas mān. ⁵⁶ Namin tāhn
 cahve se ne, muhn vate te. ¿Tira chehua se che tihcā
 ricuahñ se?

⁵⁷ Ihyan chahn ne, hua nevahñecun ye Dihvo vo.
 Chemin che rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ihyan profeta ne, atēnān yān vāco ihyan che
 renevahñecun ye ihyan, te ihyan yān vāco ye mān,
 ihyan ndevāco ye mān ne, rendāhchenān ye ihyan.

⁵⁸ Dihvo vo ne, atēnān āma o vederihno din ye min
 yahn che hua chitahno ihyan chahn ihyan.

Nduhcā che chih Juān Bautista

14 Tāhn min ne, Herodes gobernador yahn Galilea
 ne, checadino se yahn Dihvo vo Jesucristo, ² ne
 rāhn se ri se sāhn che rinan se sāhn nān che rihquen-
 tiyon se:

—Ihyan che redin ye vederihno ne, Juān Bautista. A
 ntuche ye vān tenāhn, ne chemin che quenān cuma ye
 vederihquentiyon che redin ye vederihno.

³ Tihcā rāhn se, te sāhn min din se preso Juān, chi-
 hquentiyon se sandādo che dechiche se cadena ihyan,
 tihyon se ihyan vācoyāñh. Tihcā din se, te tihcā nahn
 Herodías tāhn ndāhta yahn dihno se Felipe. ⁴ Juān ne,
 a rāhn ye ri ye Herodes:

—Hua redin yahn che conan come tāhn tih nduhcā
 ndāhta yehn.

⁵ Nahn cāhno Herodes Juān, ate vāh se ihyan yān, te
 nducoyāca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye
 ihyan. ⁶ Ate ro che vihco duche Herodes ne, ndeh tāhn
 dāya Herodías nān ihyan che vate ye min, ne āma que-
 nan ino Herodes. ⁷ Numacuahn vedeyudo cāh se ndu-
 do yahn se tāhn che adecodehno che cāca te ne, cāh

se tāhn. ⁸ Nducote a nchinun chaco te tāhn ne, rāhn te
 ri te sāhn:

—Te ne tin Juān Bautista u chete āma cuh.

⁹ Āma chi rān Herodes che tihcā rāhn te, ate nducote
 a cāh se ndudo yahn se tāhn nān nducoyāca ihyan che
 vate min ne, dinahn se. ¹⁰ Chihquentiyon se sandādo
 che chahn se chete vācoyāñh, chihca yān se dādo
 Juān. ¹¹ Ndaconan se, nda se tin Juān chete āma cuh.
 Cāh se tāhn, ne necāh te chaco te.

¹² Tuhme ndā ihyan che rinduco ye Juān, ne quenda
 ye ihyan chihche ye ihyan. Chihno min ne, chahn ye
 chengo ye Dihvo vo.

Cāh Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyan

¹³ Cuahn che checadino Dihvo vo che chihno se Juān
 ne, chica ye min, quenun ye chete āma bāro cuahn ye
 āma cuān, yāñh nān che metah duhva. Ate checadino
 ihyan che cuahn ye, ne chica ye viyān, rica cāh ye,
 cuahn ye quendi ye ihyan. ¹⁴ Cuahn che ndiquendāh
 Dihvo vo chete bāro me ne, ndihchero ye che āma
 yāñh ihyan ndi dāma ye. Quenan vāhino ye ihyan
 chahn, ne din ye che ndoyahn ihyan cah che nduco ye
 min. ¹⁵ Cuahn che a chi chino ne, chahn ndā ihyan
 apóstol nān Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Muhn ne, yāñh nān che metah duhva. Avāne ne, a
 chino cuahn. Cuenedechuh ne ihyan sih cāva che
 cāñh ye ti tenduh yān, cua ye che cheh ye.

¹⁶ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Metah deh cuande che ndedechúh ihyan. Cāh
 nchuhn cheh ye.

¹⁷ Ate rāhn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Atēnān uhn ra pān nduco o yāhca va yahn nuhn.

¹⁸ Rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn ngua ne.

¹⁹ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che cuahte
 nducoyāca ihyan nān yune. Chetāh ye nduh che uhn
 pān me nduco o yāhca me quetuhma ye. Chenihyon
 nān ye nān ro, necāh ye nundihve cuahn Dendiohs, ne
 ndeh ye pān me, cāh ye ihyan apóstol chahn cāva che
 cuih ye vān nducoyāca ihyan. ²⁰ Cheh nducoyāca ihyan
 chahn nde nān che chito ihyan. Chihno min ne, nedīn
 dāma ihyan apóstol chahn che ngāva, ne decuto ye
 ndichio cuahte. ²¹ Ihyan che cheh ye ne, ri ye uhn mil
 che demān ihyan chāñh, avāne ihyan ndāhta mān,
 checāhya mān.

Chica Dihvo vo Jesucristo nān nune vine

²² Chihno min ne, chihquentiyon Dihvo vo ihyan
 apóstol che cuahtenun ye chete bāro me, tuche ye tā-
 ma lādo viche yahn vine me numanahn che nde-
 dedechuh ye ihyan chahn. ²³ Cuahn che chihno nde-
 dedechuh ye ihyan chahn ne, cocha ye āma tingüete
 demān ye cāva che covāh ye. Cuahn che a chi rāhn me
 ne, quenān ca ye min demān ye. ²⁴ Numanahn min ne,
 a nde māñh vine me cuahn ihyan apóstol chahn nduco
 bāro me. Āma rechi yuhne cuāñh nān cuahn bāro
 me, ne āma rāñh nune vine me. ²⁵ Cuahn che a nino co

dave ne, nda nino Dihvo vo cuahn nan cuahn barco me, rica ye nan nune. ²⁶ Cuahn che ndihchero ihyan apóstol chahn ihyan che rica ye nan nune me ne, ama dihya ye chi nde tuno cah vah ye, ne rahn ye:

—¡Ngá ama vaco chihnga, cochi tan!

²⁷ Ate yahve Dihvo vo ihyan chahn, ne rahn ye:

—Hua vah nchuhn, te a u che cochí.

²⁸ Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihvé, ndete che ndih ne, cuahnecon ne che cacá nan nune, chí nan ne.

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cochi.

Tuhme cuahn Pedro, rica ye nan nune cuahn nan che cochi Dihvo vo. ³⁰ Ate nducote ama ri yudo nan vine me ne, chenda vedevah ihyan. Ndetahno canan rehchenun ye van nune, ne cah ye:

—Dihvé, ¡cuendevahn ne u!

³¹ Chetah Dihvo vo tah ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Di ne, hua noma ine ritehne. ¿Dehco che ndeh rendedecadine?

³² Cuahn che chenda ye chete barco me nduco vih ne, chehuan yuhne me. ³³ Tuhme ihyan che chenun ye chete barco me ne, chehntihya ye nan Dihvo vo ne rahn ye:

—Cuaco niyon te ndih che Daya Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ihyan cah yan Genesaret

³⁴ Cuahn che a tuche ihyan chahn vine me ne, nda ye yan Genesaret. ³⁵ Ndetahno nchanan ihyan yan min Dihvo vo, chacotuhn ye ndudo numacuah yahn min. Ama chengu ihyan ihyan cah yahn ye nan Dihvo vo.

³⁶ Chica ihyan chahn favor ihyan che cuahnecon ye che nahn tah ihyan cah chahn mare tino yahn ye, ne nducoyaca ye che nahn tah ye ne, ndoyahn ye.

Deh cuande che chendihco ihyan nunde

15 Chihno min ne, ama o sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés che chica se yan Jerusalén man, chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

² —Hua ndahca che rahcotahn ihyan apóstol yahn ne vederihquentiyon yahn ihyan ndico, te reh ye nde hua reñano ye tah ye nduhca che chihco cade ihyan chahn.

³ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn chahn: —Me nchuhn ne, hua ndahca che rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, riquendi ne costumbre yahn man ne. ⁴ Dendiohs ne, rihquentiyon ye tuhca: “Codin yahine chide man, cheque ye man.” Namin rihquentiyon ye: “Ihyan che cahva ye yahn indihche yahn ye ne, va che cahno ihyan yan ihyan.” ⁵ Ate nchuhn ne, retihyon yune ne ihyan che cahma ye co ye indihche yahn ye: “Hua co conán nchuhn, te nducuah che va yahn ne, a cah ndudo yahn che co vedino nan Dendiohs.” ⁶ Nduco tihca ne, retihyon yune ne ihyan che cuacondah vedame ye indihche yahn ye. Rendahco ndiya nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs,

ricuahne ne costumbre yahn man ne. ⁷ ¡O nan o chende nchuhn! Redinahniyon ne nduhca che rahn Dendiohs, dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

⁸ Ihyan sih ne, dendudo no che rendeva ye yavenán, ate nde tah hua ritahno ye u.

⁹ Nde tah hua richihve che rendeva ye yavenán, te ricuahne ye vederihquentiyon yahn man ye, redin ca ye che vederihquentiyon yahn.

¹⁰ Tuhme cah Dihvo vo nducoyaca ihyan chahn nan ye, ne rahn ye:

—Cuihcovan nchuhn man, conahn tin ne man, che cahma. ¹¹ Che chendihco ihyan nunde ne, ndiyu cava dehtenduh che reh ye, te cava ndudo chihnga che rente ye.

¹² Tuhme chahn nda ihyan apóstol, ne rahn ye ri ye ihyan:

—¿A tumacadino ne che chi yudo yahn sahn fariseo sih yahn ndudo che tihca rahn ne ne?

¹³ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nducuahne vederihquentiyon che ndiyu man Chida che va ye vahchetero chihco cade ye ne, va che cuihno anduhneca ama yahn che retico ihyan nde dihyoduto.

¹⁴ Din ca man se, te sahn sih ne, anduhneca sahn nan ve che quendanan se sahn nan ve chenahn, cora nun nducoyaca se chete ive yahn.

¹⁵ Rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Te cuande ne nuhn deh conahn che nte ne yahn che chendihco ihyan nunde.

¹⁶ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—¿Taca che namin nduco nchuhn hua renahn ne?

¹⁷ ¿A hua devano ne te nducuahne che reh ihyan ne, vahchenderoh yahn ye renun? Chemin ne, rechuh cuahn chete ye, ne rendiquendah. ¹⁸ Ate ndudo chihnga che rente ihyan ne, rente ye yahn che chihnga rendedecadino ye, ne nduco chemin chendihco ye nunde.

¹⁹ Tihca, te nan vederendedecadino yahn ihyan reconan che chihnga rendedecadino ye man, che rihno ye vih man, che rahtenan ye nduco ndahca che hua nihnevaco nduco ye man, che reduco ye man, che rihneh ye man, ndere ricueh dame ye nunde ihyan man. ²⁰ Nunde chemin chan redin che rinda ihyan. Ate che cheh ihyan andahre hua reñano ye tah ne, ndiyu nunde chemin.

Nduhca che chitahno ama tahn tama nación

²¹ Chica Dihvo vo min, ne cuahn ye yahn yahn yan Tiro nduco yan Sidon, ²² ne ama tahn ndata yahn ihyan cananea, che va te yahn min ne, cuahn te cuahn nan cuahn ye, ca rica te ca rahn te numa dito te:

—Dihvé, Daya David, conan vahino ne u. Tahn dayá ne, quenun ama vaco chihnga tahn, ne ama rechuhrihn te.

²³ Ate hua tumecah ye yahn te. Tuhme rahn ihyan apóstol ri ye ihyan:

—Cotumacah ne tahn, te ama rah te cochi te cuahn vedamo vo.

²⁴ Tuhme ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dendiohs ne, dechuh ye u cava che conán ihyan nación yahn Israel che a ndinda ye, din nune yahn ye.

²⁵ Ate tahn min ne, chahn nda te, chehntiyya te nan ye, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihvé, ¡cuinan ne u!

²⁶ Rahn ye ri ye tahn:

—Hua redin yahn che conán di, te anduhneca ndete che cahneví pan che va che cheh ihyan nación yahn, cah yahna.

²⁷ Ndahconan te, ne rahn te:

—Dihvé, cuaco che rahn ne. Ate yahna ne, namin reh te, te rendevahn te dache che ra man mesa yahn dihve te. Nducote tihca ne, ricá favor ndih che conan ne tah u.

²⁸ Tuhme rahn ye ri ye tahn:

—Daya, jama numa ine ritehne! Conahn ndoque nduhca che rique.

A ura min no ndiquendah vaco chihnga me tahn daya te.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama yahn ihyan cah

²⁹ Ndaça Dihvo vo min ne, nta ye chihto vine yahn Galilea. Tuhme cocha ye ama tingüete, ne min chihnde ye. ³⁰ Ama yahn ihyan chi dama ye nan ye. Nda ihyan chahn ama yahn ihyan cah, ihyan che cueh cah ye man, ihyan che neneva doh tah ye man, ihyan che ve nan ye man, ihyan che lihme ye man, yahn ca ihyan che ndi ye tama te o nan cah man, ne din Dihvo vo che ndoyahn nducoyaca ye. ³¹ Ama chahn ino ihyan che ndihchero che ndoyahn nducoyaca ihyan cah chahn, ne ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che nda cuande ye ihyan nación yahn Israel.

Cah Dihvo vo Jesucristo, cheh cun mil ihyan

³² Chihno min ne, cah Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ama renan vahino ihyan sih, te a ino ro che chenah ye nduco vo, ne metah dehva che cheh ye. Hua nahn ndedechuh ihyan che diya chete ye, te denan cotah cuno ihyan cuahn yune.

³³ Rahn ihyan apóstol chahn ri ye ihyan:

—Ate muhn yahn nan che metah duhva. ¿Ti ngua vo che cah vo cheh ihyan sih?, te ama yahn ye.

³⁴ Tumerune ye ihyan chahn:

—¿Tava pan va yahn nchuhn ne?

Ndahconan ihyan chahn:

—Va ndache pan yahn nuhn man, ama o yahca cahya man.

³⁵ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che chahte nducoyaca ihyan ndiyahn. ³⁶ Chetah ye nduh che ndache pan chahn nduco yahca chahn, quetuhma ye, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan apóstol chahn cava che cuh ye van ihyan. ³⁷ Cheh nducoyaca ihyan chahn nde nan che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dama ye cheyahn che ngava, ne decuto ye ndache cuahte. ³⁸ Ihyan che

cheh ye ne, ri ye cun mil che deman ihyan chahn, avane ihyan ndahta man, checahya man. ³⁹ Chihno min ne, ndedechuh Dihvo vo ihyan chahn, ne quenun ye chete ama barco, cuahn ye cuahn yahn yahn yan Magdala.

Sahn fariseo nduco sahn saduceo ne, rica se ama vederihno ndihchero se

16 Ama o sahn fariseo nduco sahn saduceo ne, chahn se chendihchero se Dihvo vo. Sahn chahn ne, retumarande se ihyan, ne chica se che din ye ama vederihno, ndihchero se, cava che co devano se che Dendiohs dechuh ye ihyan. ² Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuahn che a ri chino ne, ndete che cuah nan ro ne, rahn nchuhn te ndahca din ro. ³ Me vateyan ne, ndete che cuah nan ro man, man man ne, rahn ne te cuan co. Nchuhn ne, jo nan o chende ne! Ama ndah nda cuande ne taca ri nan ro, ate hua retumacardino ne yahn vederihno che redin Dendiohs man ro cuh.

⁴ Ihyan che vate ye man ro cuh ne, ama duhtuno ihyan ye, nde hua retumacah ye Dendiohs. Rica ye vederihno ndihchero ye, ate atenah ama vederihno nduhca vederihno che din Dendiohs nduco ihyan profeta Jonás ndaca ndihchero ye.

Chihno rahn ye chemin ne, chihcoman ye sahn chahn, ne chica ye min.

Vededeveno yahn sahn fariseo ne, nduhca ya yahn pan

⁵ Cuahn che tuche ihyan chahn vine me ne, nta tin ihyan apóstol chahn che hua nda ye pan. ⁶ Ura min rahn Dihvo vo nduco ye:

—Cuihco nchuhn cudado. Hua tumacah ne yahn ya yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man.

⁷ Tuhme ndedecardino ihyan chahn, ne rahn van man ye nduco vih:

—Tihca rahn ye ri ye uvo yahn che hua quenda vo pan.

⁸ Checardino Dihvo vo che hua chenahn ihyan chahn che rahn ye. Deyahn che hua nda ye pan ndedecardino ye. Chemin che rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che rendedecardino nchuhn che hua nda ne pan? ¿Taca che hua numa ino ne ritahno ne? ⁹ ¿Taca che hua renahn ne, nde hua rahtenun ino ne vederihno che rendihchero ne? Cuahn che cah, cheh uhn mil ihyan nduco uhn pan me ne, ¿taca che hua chahtenun ino ne che nde cade cuahte che ngava nedin dama ne?

¹⁰ A namin no tun cuahn che cah, cheh cun mil ihyan nduco ndache pan me ne, ¿taca che hua chahtenun ino ne che nde cade cuahte che ngava nedin dama ne?

¹¹ ¿Taca che hua chenahn nchuhn che ndiyu yahn pan che rahn nduco ne? Rahn nduco ne che cahco ne cudado yahn ya yahn sahn fariseo man, sahn saduceo man.

¹² Tuhme chenahn ihyan chahn che a yahn ndudo che ricuahn sahn chahn che tihca rahn ye.

Rahn Pedro te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse

¹³ Cuahn che nda Dihvo vo yahn yahn yan Cesarea de Filipo ne, tumerune ye ihyan apóstol yahn ye:

—U che rinducó nducoyaça ihyan, ¿deh rahn ihyan yáhn ne?

¹⁴ Ndahconan ihyan chahn:

—Nahn ihyan ne, rahn ye te ndih che Juan Bautista. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih che Elías. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih che Jeremías o tama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me.

¹⁵ Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—Me nchuhn ne, ¿deh rahn ne yáhn ne?

¹⁶ Ndahconan Simón Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ndihe ne, a ihyan che va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, a ndih che Daya Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹⁷ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndah ro yehn, Simón, daya Jonás, te a man Chidá che va ye vahchetero te ye checadine, ndiyu ihyan iyehñse. ¹⁸ Rahn rí di te redin yahn che doche Pedro, te che tihca doche ne, conahn che ama ndudo redin. Cuahto min quendi ihyan yáhn, ne nde vederihquentiyon yahn chundah hua co ndahco ndiya ihyan. ¹⁹ U ne, té vederihquentiyon di çava che conan van ihyan che rihquentiyon Dendiohs. Cha che çah yone che din ye man, cha che çahca tan che hua din ye man ne, Dendiohs ne, çah dito ye ndudo yehn.

²⁰ Tuhme rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol chahn che hua çahma ye nduco nde ama ihyan che a man ye che va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che çahno se ihyan

²¹ Nde tahn min canan Dihvo vo çah ye che checadino ihyan apóstol yahn ye te va che çahn ye yan Jerusalén, ne min ama chuhrihn ye. Ndo dama inti-yahn man, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, din tan se nduco ye, nde çahno se ihyan. Ate cuihno ino ro ne, ntuche ye. ²² Tuhme quenda Pedro ihyan ama lado, ne canan riyahve ye ihyan, ne rahn ye:

—Dihvé, hua ndahca che çahco mendahn ne ndih çava che tihca cuahno co ne.

²³ Ndaconan Dihvo vo ndihchenun ye nan Pedro. Chihya ye ihyan, ne rahn ye:

—Di chundah, cuehn vane, te redin vahche yáhn. Di ne, hua devene cha che rihquentiyon Dendiohs. Ate nan che rihquentiyon ihyan iyehñse devene.

²⁴ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol chahn:

—Adecoduhno ihyan che nahn co cuande ye van ihyan yáhn ne, va che çahcoman ye vedeyeno man ye. Andahre va che conan yah ye nan ama cruz, ate va che çahco mendahn ihyan, conduco ye u. ²⁵ Tihca, te ihyan che hua nahn çahco mendahn ye ihyan çava che conduco ye u ne, va che conda ye, ne ihyan che çahco mendahn ye ihyan ne, andahre din tan ihyan nduco

ye, çahno ye ihyan, ate ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero. ²⁶ Hua cochihve yahn ihyan andahre nedin dama ye nducoahn vedecuihca che va iyehñse ndete che chemin din che denda ye, ne hua co cuahtenan ye vahchetero. Ndete che tihca ne, metah deh nduco nedihve ye çava che ndevahn ye. ²⁷ Va che conahn chemin, te u che rinducó nducoyaça ihyan ne, va che chí numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá nduco ángel yáhn, ne techecadé yahn nducoyaça ihyan, ndahco menún yahn queri ama ye tunoca che nedin ye, ndahtenan ye iyehñse. ²⁸ Cuaco rahn rí nchuhn te ama o ihyan che chenun ye muhn ne, vate ca ye iyehñse nda ro min, ne ndihchero ye u che rinducó nducoyaça ihyan cuahn che nda numacuahn vederihquentiyon yáhn.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndo diyahn ye

17 Chihno an ro min ne, quenda Dihvo vo Pedro man, Jacobo nduco dihno ye Juan man, ne cuahn ye nduco ihyan chahn ama tingüete yaco, ² ne min ndo diyahn ye nan ihyan chahn. Yavenan ye man, tino yahn ye man ne, ama diyahn ro nduhca nan yahn. ³ Ura min ndihchero ihyan apóstol chahn Moisés nduco Elías che rente ye nduco Dihvo vo. ⁴ Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Dihve nuhn, ama ndahca che cuahtenan vo muhn. Ndete che nahn ne ne, dendah nuhn ino vache vah; ama nan che conun ne, tama nan che conun Moisés, ne tama nan che conun Elías.

⁵ Numanahn che rahn ca Pedro ne, quendihco ama man tuno diyahn ro nan che chenun ihyan chahn, ne van man me ne, chenun ama ndudo che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn. Ama yenó çava se. Che çahma se ne, chemin che codinahn nchuhn.

⁶ Cuahn che chihnevan ihyan apóstol chahn ndudo me ne, ama dihya ye chi, ne chahtetave ndih ye ndiyahn. ⁷ Tuhme chahn nda Dihvo vo nan ihyan chahn, nahn tah ye ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuenecuan nchuhn. Hua dihya ne co.

⁸ Cuahn che ndo nihyon nan ye ne, ametah ndihchero ye ihyan che o chahn, a deman Dihvo vo.

⁹ Ura che cuenchahn ye cuete me ne, chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn, ne rahn ye:

—Hua çahma nchuhn nduco nde ama ihyan yahn vederihno che ndihchero ne, nde ro che u che rinducó nducoyaça ihyan ntuché van tenahn.

¹⁰ Tuhme tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che rahn sahn devano ley che dirun Moisés che dinoca Elías va che chi ye ne?

¹¹ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco che va che chi Elías, ndahco çade ye nducoahn. ¹² Ate rahn rí nchuhn te a nda Elías, ne ihyan ne, hua nevahnecon ye ihyan. Tahque ndah ye ne, din tan ye nduco ye. Namin u che rinducó nducoyaça ihyan ne, va che chuhrihn, din tan ihyan nducó.

¹³ Tuhme tumacadino ihyan apóstol chahn che rente ye yahn Juan Bautista anduhnecá ndete che a ihyan min che Elías.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn dihn che ndi se cah rih dihca

¹⁴ Cuahn che ntá ihyan chahn nan che chenun ihyan chenahn ne, chahn ndá ama se, chehntihya se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

¹⁵ —Dihvé, conan vahino ne sahn dayá, te ndi se cah rih dihca, ne ama rechuhrihn se. Ama ndeh yune cuahn che rinuhn yahn se ne, rendahnun se vacoyahn man, van nune man. ¹⁶ A checú sahn nan ihyan apóstol yahn ne, ate hua chi din ye che ndoyahn se.

¹⁷ Tuhme rahn Dihvo vo:

—Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, duhtuno ihyan nchuhn man, hua ritahno ne man. Nchuhn ne, a hua ndá ro che co ne ihyan. ¿A cuahn dama quendáh vedechahtino nduco ne, che rahnco ne? Checú ne sahn muhn.

¹⁸ Sahn dihn me ne, quenun ama vaco chihnga sahn. Cuahn che ndá se nan ye ne, chihquentiyon ye che ndiquendáh vaco chihnga me, ne ndetahno ndoyahn se.

¹⁹ Ura che a deman ye ne, tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo:

—¿Dehra cuande che hua chi ndetendáh nuhn vaco chihnga me ne?

²⁰ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, nde hua ritahno ne, te cuaco rahn ri nchuhn te ndete che ritahno ne mare tahsihn ne, cahcantiyon ne ama ico che caca nan che va, ne cuhnde tama cuahn, ne dinahn. Ndete che ritahno ne ne, adecodehno che caca ne ne, conahn nduco ne. ²¹ Rahn ri nchuhn te cava che ndetendáh vo vaco chihnga chemin chan ne, va che covah vo man, cuahto vo yahnte man.

Rahn Dihvo vo Jesucristo tama yune che va che cahno se ihyan

²² Numanahn che quechica Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye estado yahn Galilea ne, rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che necah ihyan u tah sahn nunde, ²³ ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

Ama chi ndache ihyan chahn yahn che tihca rahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nedihve ye cade iyo yahn yaco

²⁴ Cuahn che ndá ihyan chahn yan Capernaum ne, chahn sahn che rica se tume cade iyo yahn yaco, tumerune se Pedro:

—¿A hua renehive ihyan ricuahn yahn nchuhn tume cade iyo yahn yaco ne?

²⁵ Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye sahn:

—Taca hua, renehive ye.

Ndondá Pedro chete vah ne, menan vihca tumerune Dihvo vo ihyan:

—Deh rahn Simón, ihyan che rihquentiyon ye ne, ¿duh rica ye tume cade iyo ne? ¿A ihyan nación yahn ye o ihyan tama nación ne?

²⁶ Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Rica ye ihyan tama nación.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Tuhme ne, ihyan nación yahn ye ametah va che nedihve ye. ²⁷ Ate cava che hua din vo che co tan nde ama ihyan ne, cuehn nan vine, ne cotihyen cu ra yahca. Ite che cua te ne, cuentah chende te, ne min ntaque ama tume. Nduco chemin cuenedihve cade iyo yahn man, yehn man.

Duh che tahque conan

18 Chihno min ne, ndo dama ihyan apóstol chahn nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—¿Duh che tahque conan van ihyan che rihquentiyon Dendiohs ne?

² Tuhme cah Dihvo ama lihn, chihno ye mendahn, ³ ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ndete che hua nto ino ne nunde yahn ne, co ne nduhca checayha che tuhchan che necun ne, hua co cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. ⁴ Cuedevano ne te adecoduhno ihyan che necun ye nduhca lihn cuh ne, ihyan min che tahque conan ye van ihyan che rihquentiyon Dendiohs. ⁵ Namin cuedevano ne te adecoduhno ihyan che nevahnecon ye ama ihyan yahn che necun ye nduhca lihn cuh ne, a u nevahnecon ye.

Cahnda yahn ihyan che rahtendihco ye nunde

⁶ Adecoduhno ihyan che tihyon yune ye ihyan yahn che cuahtendihco ye nunde ne, ama chahte castigo va che co ye. Tahque ndahca cava ye ndete che caca yah-to ihyan ama tu yudo chahte dando ye, ne cuacondahnun ye ihyan van nuniyahn, yudomin ca che tihyon yune ye ihyan yahn che cuahtendihco ye nunde.

⁷ ¡Chevah ihyan ihyense!, te a cade no che va che cuahtendihco ye nunde. Ate ¡tahque vedin ihyan che tihyon yune ye ihyan che cuahtendihco ye nunde!

⁸ Ndete che rendá yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne va che dinahn ne nduco tah ne o nduco cah ne ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a chihca ne, chacondah ne, te tahque ndahca yahn ne ndete che co cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche ne, yudomin ca che ndah tah ne, ndah cah ne, cuahtenan ne van ruchiyahn cuahn dama.

⁹ Ndete che cava ndutinán ne rendá yahn ne che cuahtendihco ne nunde ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a tico ne, chacondah ne, te tahque ndah yahn ne ndete che co cuahtenan ne vahchetero andahre hua ro nan ne, yudomin ca che ndah ndutinán ne, cuahtenan ne van ruchiyahn.

Ejemplo yahn itecuche che chinda te

¹⁰ Cuihco nchuhn cudado che hua ndahchenan ne nde ama ihyan che necun ye nduhca chechahya che tuhchan, te angel yahn ne, cuahn dama chen an ye nan Chida che va ye vahchetero. ¹¹ Tihca, te u che rinduco nducoyaca ihyan ne, nda ndedevahn ihyan che a ndinda ye, nedin nunde yahn ye.

¹² Rahn ri nchuhn te ama ihyan che va ama ciento itecuche yahn ye ne, ndete che conda ama te van chano ne, cahcoman ye ite che chenahn chahn van chano nan che redin ye cudado ite, ne cah ye quenuhn ye ite che chinda me. ¹³ Cuahn che ntaca ye ite ne, cuaco rahn ri nchuhn te nde tahque co yeno ye cava ite min che co cava ite che chenahn chahn. ¹⁴ Tihca Chida nchuhn che va ye vahchetero, te hua nahn ye che conda nde ama ihyan che necun ye nduhca chechahya che tuhchan.

Nduhca che va che nchahco ihyan yahn vih

¹⁵ Ndete che ama ihyan che namin ritahno ye din tan ye nduco ama cha nchuhn ne, coyahve ne ihyan cuahn deman ne nduco vih. Ndete che nto ino ye nunde yahn ye ne, a ndedevahn ne ihyan yahn castigo che va che co ye. ¹⁶ Ate ndete che hua tumacah ye che cahma ne ne, conuhn ne ama o testigo cava che nduco ihyan chahn yahve ne ihyan. ¹⁷ Ate ndete che nde nduco tihca hua tumacah ye ne, cahma ne nduco ihyan ndiyaco cava che van nducoyaca ne yahve ne ihyan. Ate ndete che hua tumacah ye ne, co din ne cuande anduhneca ndete che nde hua devano ye che va Dendiohs.

¹⁸ Cuaco rahn ri nchuhn te nducuahn che nte cade ne ne, cah dito Dendiohs ndudo yahn ne.

¹⁹ Namin rahn ri nchuhn te ndete che co dama ndudo ama o ne, caca ne deh che nahn ne Chida che va ye vahchetero ne, te ye nchuhn. ²⁰ Te ye nchuhn, te nan che ndo dama o ino ihyan ndeva ye yavenan ne, min quenun van ye.

²¹ Tuhme chahn nda Pedro, ne rahn ye ri ye Dihvo vo: —Dihve, za ndeh yune va che nchahco yahn ihyan che quendi ye din tan ye nduco ne? za nde ndache yune ne?

²² Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan: —Ndiyu atenan ndache yune, te a nduh va ndeh yune che din tan ye ne, a tih va ndeh yune va che nchehque yahn ye.

Ejemplo yahn ama sahn che metah vederenchahco nan se

²³ Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhca ama rey che tendah cuande ye yahn sahn che redin ntiyon nduco ye. ²⁴ Cuahn che canan tendah cuande ye ne, nda ama se tendah cuande ye yahn se, ne quendihco ndeh se yahn ye, tenduh ndiche mil tume diyahnguan. ²⁵ Nducote metah deh nduco che nedihve se ne, chihquentiyon ye sahn decahya yahn ye che ndihcue se sahn man, ndihcue se ndahta yahn se man, daya se

man, nducuahn dehtenduh yahn se man, cava che ndutonun tah che quendihco se yahn ye. ²⁶ Tuhme chehtihya se nan rey me, ne rahn se: “Dihve, codin chahtino ne yahn, ne nedihve yahn ne.” ²⁷ Quenan vahino ye sahn, ne numacuahn vedeyeno tehche ino ye nducuahn che quendihco se. ²⁸ Ate ura che conahn se ntaca se ama combiero yahn se che quendihco ye ino cun cade yahn se. Dihno se dando ye, ne rahn se ri se ihyan: “Cuenedihve che quendihque yahn.”

²⁹ Chehtihya ye nan se, ne rahn ye: “Codin chahtine yahn, ne nedihve yahn.” ³⁰ Ate hua cahnecon se. Tahque ndah se ne, chahn se chica nunde se yahn ye, ne quenun ye vacoyahn nde chihno nedihve ye yahn se. ³¹ Ndihero combiero yahn se che tihca din se, ne ama chi tan ye, chahn ye chengo ye rey me. ³² Tuhme tahve rey me che chehua sahn, ne chihya ye sahn: “Di ne, ama duhtuno ihyan di. U ne, nchahco yehn yahn nducuahn che quendihque yahn, te chique favor u. ³³ za Taca che hua tihca quenah vahine combiero yehn nduhca che quenah vahino di?” ³⁴ Numacuahn vedetan chihquentiyon ye che conun se vacoyahn nde chihno nedihve se che quendihco se.

³⁵ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn: —Namin nchuhn, ndete che hua nchahco ne yahn vih numacuahn chedave yahn ne ne, cuahno ne nduhca che chahno sahn min, te Chida che va ye vahchetero ne, hua nchahco ye yahn ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, chicuahn ye nduhca che ri-hquentiyon Dendiohs che hua tehche ihyan ndahta yahn ye

19 Cuahn che chihno nte Dihvo vo ne, chica ye min estado yahn Galilea, cuahn ye estado yahn Judea, tama lado viche ico Jordan, ² ne ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye. Cuahn che nda ye min ne, din ye che ndoyahn ihyan cah.

³ Tuhme nda ama o sahn fariseo che nahn tumarande se ihyan, ne tumerune se:

—za co tehche ihyan ndahta yahn ye cava adecodehno ne?

⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn: —A devano nchuhn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuahn che dendah Dendiohs iyehne ne, dendah ye ihyan chahn man, ihyan ndahta man.” ⁵ Namin ndirun tuhca: “Ihyan chahn ne, cahcoman ye indihite yahn ye, ne cahnevaco ye, conan cuma ye ndahta yahn ye. Ihyan chahn ne, din yahn ye vih anduhneca ndete che ama no ye.” ⁶ Nducote tihca ne, ametah din ye cuande che o ye, te anduhneca ndete che ama no ye. Nducote a man Dendiohs nahn ye che cuahtenan cuma ihyan chahn vih ne, hua redin yahn che tehche ye vih.

⁷ Rahn sahn chahn ri se ihyan:

—Ndete che tihca ne, zideh cuande che cah yune Moises che tehche ihyan ndahta yahn ye, dirun ye ama caca cah ye tahn?

⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Yahn che cheche chedave yahn ihyan ne, chemin che çah yune Moisés che tehche ye ndahta yahn ye. Ate Dendiohs ne, hua tihçā chihco çāde ye cuahn che dendah ye iyehñse. ⁹ U ne, rāhn rí nchuhn te ihyan che ndere tehche ye ndahta yahn ye ndiyu yahn nunde che quenān te nduco tāmā çāhn, ne cahnevāco ye nduco tāmā te ne, redin duche yahn ye che nihnevāco ye. Namin sāhn che cahnevāco se nduco tāhn che nte-hche inçāhn te tāhn ne, condihco se nunde.

¹⁰ Tuhme rāhn ihyan apóstol ri ye Dihvo vo:

—Ndete che tihçā va çāde yahn ihyan çāhn ne, tahque ndah ye che nde hua cahnevāco ye.

¹¹ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyan çahn:

—Hua nducoyāca ihyan co dinahn ye yahn chemin, te atenān ihyan che necāh Dendiohs vederihquentiyon ihyan che co dinahn ye. ¹² Vate çāhn che hua numa ye, te a tihchan ye nde rahteyān ye. Namin vate ye che hua numa ye yahn che ihyan redin yoh ye ihyan. Namin vate ye che hua rahtenan cuma ye ndahta çāva che hua co vāhche yahn ye nān ntiyon yahn Dendiohs. Ihyan che retumacadino che co dinahn ye che cuahtemān ye ne, ndāhçā che dinahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nahn tāh ye cheçāhya, covāh ye çāva

¹³ Chihno min ne, ndā ihyan, nda ye cheçāhya yahn ye çāva che nahn tāh Dihvo vo, ne covāh ye çāva. Ate ihyan apóstol ne, rāhva ye nduco ihyan çahn.

¹⁴ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua çāhca tān nchuhn che chi cheçāhya sih nān, te a ndi cuande vān ihyan che necun ye che cuahtenan ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs.

¹⁵ Chihno rāhn ye chemin ne, nahn tāh ye cheçāhya çahn, covāh ye çāva. Tuhme chica ye min, cuahn ye.

Ama sāhn cuihca ne, nte se nduco Dihvo vo Jesucristo

¹⁶ Ura min ndā ama sāhn yuno nān Dihvo vo, ne rāhn se:

—Ihyan Ricuahn Ndah, ¿deh ndah che dín çāva che conān vahchetero ne?

¹⁷ Ndahconan ye, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Nde hua redin yahn che cahme, Ihyan Ricuahn Ndah, te atenān Dendiohs ne, ihyan min che ndah ye. Çāva che conen vahchetero ne, codinehn vederihquentiyon yahn ye.

¹⁸ Tumerune se ihyan:

—¿Cha vederihquentiyon me ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Vederihquentiyon che tuhçā: “Hua cahne ihyan mān, hua din duche yehn che nihnevaque mān, hua doque mān, hua ndere çāhma nonde yahn ihyan mān, ¹⁹ cuendeva yavenān chide mān, cheque mān, codin yahine nducoyāca ihyan nduhçā che yahino man di mān.”

²⁰ Rāhn se ri se ihyan:

—Nducuahn vederihquentiyon che tihçā ne, redināhn nde ro che lihn ca u. ¿A va ca che dināhn ne?

²¹ Rāhn Dihvo vo ri ye sāhn:

—Che cuahtenan ihyan vahchetero ne, tahque rigo-nun chihve che co vedecuihca. Çāva che hua co vāhche yehn che tone min ne, cuendihcue dehtenduh yehn che va, ne cuinen ihyan chevāh. Tuhme cochi con-doque u.

²² Nducote ama cuihca se ne, hua quenān ino se che tihçā rāhn Dihvo vo nduco se, ne ama chi rān se conāhn se.

²³ Tuhme rāhn Dihvo vo nduco ihyan apóstol:

—Cuāco rāhn rí nchuhn te ama vāhche çāva ihyan cuihca che condā ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs. ²⁴ Ndaconan rāhn rí nchuhn te nde ama ihyan cuihca ne, hua co condā ye vahchetero nān che rihquentiyon Dendiohs.

²⁵ Che rāhn ye chemin ne, ama cuahn ino ihyan apóstol çahn, ne rāhn ye vān mān ye nduco vih:

—Ndete che tihçā ne, nde ama ihyan hua co nde-vahn ye.

²⁶ Chaconan Dihvo vo ndihchero ye ihyan çahn, ne rāhn ye:

—Che tin demān ihyan ne, hua condā ye vahchetero. Atenān Dendiohs co dín ye che min tuno ihyan, te Dendiohs ne, ri redin ye nducuahn.

²⁷ Tuhme rāhn Pedro ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, me nuhn che chihcomān nuhn nducuahn, chinduco nuhn ndih ne, ¿deh co nduco nuhn ne?

²⁸ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyan çahn:

—Cuāco rāhn rí nchuhn te cuahn che a nuhnde çāde nducuahn, ne u che rinducó nducoyāca ihyan cuhndé nān che rihquentiyón numacuahn vedeyudo ne, namin nchuhn che rinduco ne u ne, cuahte ne techecāde ne yahn nduh che ndichio ndāta yahn ihyan nación yahn Israel. ²⁹ Namin adecoduhno ihyan che va che çāhcomān ye dehtenduh yahn ye mān, ihyan yahn ye mān, çāva che co conduco ye u ne, nuhnde menun ama ciento yahn queri ama che çāhcomān ye, a vāco ye, a dihno ye, a cahve ye, a chida ye, a chaco ye, a ndahta yahn ye, a daya ye, a yahn yahn ye, ate nunde menun ama ciento yahn queri ama che çāhcomān ye. Avāne ne, conan ye vahchetero numacuahn ro. ³⁰ Ndā ro min ne, ndiyu yahn che a rāhn chitahno ihyan che tahque quendāh yavenān ye, nde huane yahn che cadē chitahno ye che hua nduh quendāh yavenān ye.

Ejemplo yahn sāhn redin ntiyon

20 Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nduhçā ama patrón che çahn ye ama vatiyān chenuhn ye mozo çāva che tuhn se uva yahn ye. ² Ndāca ye neve se, ne nte çāde ye nduco se che din se ntiyon çāde ro, ne dechuh ye sāhn nān ntiyon yahn ye.

³ Çahn tun ye tenduh nān rahco nun vatiyān, ne ntāca ye te neve se che vatechica se cuāhn ndihve, metah ntiyon din se. ⁴ Rāhn ye ri ye sāhn: “Cuahn nchuhn codin ne ntiyon yāhn, conduco ne sāhn chenāhn che a chenān se min, ne nedihvé nchuhn nduhva che redin yahn.” “A,” rāhn se, ne cuahn se. ⁵ Çahn tun ye tenduh

nan man yahn. Ntaca ye te neve se, dechuh ye sahn nan ntiyon me. Chahn tun ye tenduh nan rahco ino. Ntaca ye te neve se, ne namin dechuh ye sahn. ⁶ Ndaconan chahn tun ye tenduh nan rahco uhn, ne ntaca ye te neve se, ne rahn ye ri ye sahn: "¿Dehco che hua din nchuhn ntiyon man ro ne?" ⁷ Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan: "Hua din nuhn ntiyon, te hua ndaca ntiyon din nuhn." Rahn ye ri ye sahn: "Cuahn nchuhn din ne ntiyon yahn tuhme, ne nedihve nchuhn nduhca che redin yahn." "A," rahn se, ne cuahn se. ⁸ Chi chino me ne, rahn ye ri ye mandador yahn ye: "Cuenedin dame sahn mozo sih, ne cuenedihve yahn se, cuanan nduco sahn che nda adiva cuahn." ⁹ Cuahn che chenda sahn che a nde nan rahco uhn a chino canan din se ntiyon ne, ndondā tah se chihve yahn se yahn numa ro. ¹⁰ Nde nan chihnonan yahn ne, chenda sahn che din se ntiyon numa ro, ne ndedecadino se che tahque ndahva nedihve ye sahn, ate a dama no nedihve ye sahn. ¹¹ Cuahn che ndihchero se che a dama no nevhive sahn nduco sahn chenahn chahn ne, rahn nunde se nduco patrón yahn se, ¹² ne rahn se ri se ihyan: "Sahn sih che atenān ama ura no din se ntiyon ne, ¿deh cuande che dama nedihve ne sahn nduco nuhn che chahtenun nuhn van yan numa ro, din nuhn ntiyon?" ¹³ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: "A devano che redin. A numa nedihve yahn nchuhn nduhca che a nte cade vo. ¹⁴ A nedihve yahn nchuhn. Tahque ndah ne ne, conahn ne. A man va vedeyeno che tihdenān, nedihve yahn sahn chuhn. U ne, codin nduhca che nahn nduco tume yahn. ¹⁵ Nchuhn ne, hua cuande yahn ne che quenān cumā vedevahino nduco se." ¹⁶ Atihnoqa no tun ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan, te ndiyu che a rahn chitahno ihyan che tahque quendāh yavenān ye, nde huane che a cade chitahno ye che hua nduh quendāh yavenān ye. Tihca, te van nducoyaca ihyan che nahn Dendiohs che cotahno ye ne, atenān neve ra ye che tendahnun Dendiohs ihyan cava che ndevahn ye.

Ndaconan rahn Dihvo vo Jesuscristo che va che cahno se ihyan

¹⁷ Cuahn che a quenun yune Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén ne, quenda ye nduh che ndichio ihyan apóstol devavih, ne rahn ye ri ye ihyan:

¹⁸ —A devano nchuhn, che man ne, chenun yune vo, cuhn vo yan Jerusalén. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, necah ihyan u tah chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne cuih nunde se yahn cava che cahno ihyan u. ¹⁹ Necah se u tah sahn tama nación cava che din duche yahn se u man, cuahn se u man, nahn yah se u man. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

Chaco Jacobo man, Juan man ne, chica ye che conan daya ye

²⁰ Chihno min ne, chahn nda ndahta yahn Zebedeo nduco nduh che o daya ye, Jacobo man, Juan man.

Chehntihya ye nan Dihvo vo, ne chica ye favor ihyan.

²¹ Tumerune Dihvo vo ihyan:

—¿Deh nehn ne?

Rahn ihyan ndahta me:

—Ricá ndih che cuahnecon ne che cuahte nduh che o dayá dama nduco ne cuahn che a va ne nan ri-hquentiyon ne. Ama se ne, cuhnde se lado tah cuaco ne, ne tama se ne, cuhnde se lado tah cueh ne.

²² Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, nde hua renahn ne deh che rica ne. ¿A cocha ne chuhrihn ne nduhca che va che ama chuhríhn ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Cocha nuhn.

²³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te va che chuhrihn nchuhn nduhca che va che ama chuhríhn, ate che cuahte ne chihto nan ne, ndiyu u che cahcantiyón, te a Chidá che cahcantiyon ye, ne a man ye devano ye cha ihyan che cuahte ye chihto nan.

²⁴ Chihnevan ihyan apóstol chenahn chahn, ne chi tan ye nduco ihyan che o chahn. ²⁵ Tuhme cah Dihvo vo nducoyaca ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ne, a devano ne te ihyan ndinan yahn queri ama nación ne, ama yudo rihquentiyon ye, ne sahn che rinan se ihyan ne, rendinun rendinahn no se ihyan yahn ye. ²⁶ Ate van nchuhn ne, hua co tihca, te adecochano ne che nahn conan ne ne, va che co ne nduhca ama mozo, conan ne vih. ²⁸ U che rinducó nducoyaca ihyan ne, cuiquendi ne yune yahn, te u ne, nda, ndiyu cava che conan ihyan u, ate cava che conan man ihyan, ne cahco mendahn u cava che ndedevahn ama yahn ihyan.

Din Dihvo vo Jesuscristo che chi ro nan o sahn nan ve

²⁹ Cuahn che chica Dihvo vo yan Jericó nduco ihyan apóstol yahn ye ne, ama yahn ihyan nduco ye ihyan.

³⁰ Chihto yune vate o sahn nan ve, ne cuahn che chihnevan se che a nda nino Dihvo vo ne, riyahve se ihyan numa dito se:

—Dihve nuhn, Daya David, ¿conan vahino ne nuhn!

³¹ Rahva ihyan nduco se cava che cuahtedih chende se, ate nde tahque yudo nan se rahn se:

—Dihve nuhn, Daya David, ¿conan vahino ne nuhn!

³² Tuhme chan ndi Dihvo vo. Cah ye sahn, ne tumerune ye sahn:

—¿Deh nahn nchuhn che din cava ne ne?

³³ Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan:

—Dihve nuhn, nahn nuhn ne che din ne che co ro nan nuhn.

³⁴ Quenan vahino ye sahn, ne nahn tah ye ndutinān se. Ndetahno chi ro nan nduh che o se, ne cuahn se chinduco se ihyan.

Nda Dihvo vo Jesuscristo yan Jerusalén

²¹ Cuahn che a nda nino ihyan chahn yan Jerusalén ne, nda ye chihto ama yan lih che

duche Betfagé, nino cuete Olivo. Min tahve Dihvo vo o ihyan apóstol yahn ye, ² ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn viyan, ne min ntaca ne ama burro che quenán chiche te, nduco te daya te. Cuentante ne ite, ne cuiquenda ne ite. ³ Ndete che va duh ihyan che cahma ye deh din ne burro tih, rentante ne ite ne, cahma ne co ne ihyan: “Dihve nuhn nahn ye ite, ne ndetahno ndedechuh ye ite.”

⁴ Tihca chi cava che conahn nduhca che dirun ihyan profeta tuhca:

⁵ Cahma nchuhn co ne ihyan che vate ye yan Jerusalén:

“Condihchero nchuhn che cochi Rey yahn ne.

Ama necun ye, ne quendudo ye ama burro lihn.”

⁶ Dinahn ihyan apóstol chahn che chihquentiyon Dihvo vo. ⁷ Chehua ye burro me nduco daya te, ne tihde ye tino yahn ye dame te. Cocha Dihvo vo ite, ne quendi ye cuahn ye. ⁸ Ama yahn ihyan nduco ye, ne nahn ye ne, rentave ye tino yahn man, nahn ye ne, rentave ye yata cue man, rendedecuco ye numa yune cuahn nan che cuahn Dihvo vo. ⁹ Nducoyaca ihyan che ndahnan ye man, ihyan che chenán ive ye man ne, ama yeno ye, ne rah ye tuhca:

—¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che quenán cuma ye vederihquentiyon che quenán cuma ihyan ndico yahn ye David! ¡Dechuh Dihvo vo Dendiohs ihyan! ¡Ndeva vo yavenan Dendiohs!

¹⁰ Cuahn che chenda Dihvo vo yan Jerusalén ne, canan nducoyaca ihyan ndo dama ye. Ama vari ye, ne nahn ye tumerune ye:

—¿Duh ihyan tih che nda ye ne?

¹¹ Nahn ye ne, ndahconan:

—Ihyan cuh che profeta Jesucristo che chica ye yan Nazaret, estado yahn Galilea.

Dihvo vo Jesucristo ndetendah vah ye sahn che chenun se chete yaco rendihcue se

¹² Chenda Dihvo vo chete yaco, ne ndetendah vah ye nducoyaca sahn che chenun se min rendihcue se man, ra se man. Chi muhn chi min ye mesa yahn sahn che rendahcorun se tume man, silla yahn sahn che rendihcue se icui man, ¹³ ne rahn ye ri ye sahn:

—Nan ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun tuhca: “Yaco yahn ne, cava che cuahtenun ihyan covah ye”, ate nchuhn ne, nedin ne anduhneca vah nan che rendo dama sahn duco.

¹⁴ Chihno min ne, chahn nda ama o sahn nan ve man, sahn che cueh cah man, nan Dihvo vo min chete yaco, ne din ye che ndoyahn se. ¹⁵ Nducoyaca chechahya che chenun min ne, ama yeno, ne rah tuhca:

—¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che quenán cuma ye vederihquentiyon nduhca che quenán cuma David!

Chidocuyan ndinan nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, ama chi tan se che din Dihvo vo vederihno man, che rah chechahya chahn rendeva yavenan ye man, ¹⁶ ne rahn se ri se ihyan:

—¿Taca che recah yune ne che tihca rendeva chechahya sih yavenan ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Recah yune, te a tihca va che conahn. A devano nchuhn te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Chihco cade ne che chechahya man, decuah man ne, ndeva yavenan ne nduhca che redin yahn.”

¹⁷ Chihcoman ye sahn chahn, ne chica ye min. Cuahn ye yan Betania, ne min quenán ye vino min.

Dihvo vo Jesucristo ne, din dine ye ama yahn higo

¹⁸ Chi dave tama ro me, ura che quenun yune Dihvo vo che cuahn tun ye yan Jerusalén ne, chi cuico ye.

¹⁹ Ndihchero ye ama yahn higo chihto yune, ne chahn ye ndihchero ye ndete che chenán ndute yahn. Ate metah nde ama ndute yahn, deman yata chenán. Tuhme din dine ye yahn me, ne rahn ye:

—Ametah ndaconan co ndute yehn.

A ura min no tih yahn me. ²⁰ Cuahn che ndihchero ihyan apóstol chahn che tih yahn me ne, ama cuahn ino ye, ne tumerune ye Dihvo vo:

—¿Taca che ndetahno tih yahn higo cah ne?

²¹ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ndete che ritahno ne man, hua rihco yahn ino ne man ne, nde vederihno che tahque rahte co din ne. Co cahcantiyon ne ico tih che cahñ condahnnun van nuniyahn, ne dinahn.

²² Ndete che ritahno ne ne, nducoyahn che caca ne Dendiohs ne, conahn nduco ne.

Vederihquentiyon che quenán cuma Dihvo vo Jesucristo

²³ Ura che nda Dihvo vo ne, chenda ye chete yaco, ne canan ricuahn ye. Numanahn min ne, chahn nda chidocuyan ndinan nduco sahn intiyahn, ne tumerune se ihyan:

—¿Duh te vederihquentiyon ndih che din ne dehtenduh che tihchan ne?

²⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Namin va ama nan che tumerune nchuhn. Dinoca ndahconan ne chemin, tuhme có nchuhn duh te vederihquentiyon che tihca redin: ²⁵ ¿Duh dechuh Juan che chehdenune ye, a Dendiohs o ihyan iyehñse ne?

Ate canan rentuhno se van man se nduco vih:

—Ndete che cahmo vo che Dendiohs dechuh ye Juan ne, cahma ye co ye uvo: “¿Me dehco che hua chitahno nchuhn che cahndudo ye tuhme?” ²⁶ Me ndete che cahmo vo che ihyan iyehñse dechuh ye ihyan ne, co tan ihyan yan nduco vo, te nducoyaca ye ritahno ye che Ndudo yahn Dendiohs cahndudo ye.

²⁷ Tahque ndah se ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Hua devano nuhn.

Tuhme rahn ye ri sahn:

—Namin u ne, hua có nchuhn duh te vederihquentiyon che tihca redin.

Ejemplo yahn sahn cahya che rahcotahn

²⁸ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn ndinan chahn:

—Nté ama ejemplo, cahnevan nchuhn. Ama ihyan ne, vate o daya ye, ne rahn ye ri ye ama se: “Man ro ne, cuehn ton uva yuhn vo.”²⁹ Ndahconan se, ne rahn se: “Hua cahñ.” Ate adive ne, nto ino se che tihca rahn se, ne cuahn se din se ntiyon che chihquentiyon chida se.³⁰ Numanahn min ne, rahn ye nduco sahn che tama me che cahñ se din se ntiyon min. Sahn min ne, rahn se ri se ihyan: “Taca hua, chida, cahñ.” Ate hua dinahn se.³¹ ¿Cha sahn chahn dinahn se che chihquentiyon chida se ne?

Ndahconan sahn ndinan chahn, ne rahn se:

—Sahn che yahve ye menan me.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nduhca sahn che hua dinahn me ne, tihchan nchuhn, te rahcotahn ne yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Vederihquentiyon yahn ye ne, tahque nun dinahn sahn rica tume cade iyo man, tahn ndere vatechica man, che co nchuhn.³² Juan Bautista ne, chicuahn ye ihyan nduhca che runecade cuahtechica ye, ne nevahnecon sahn chahn man, tahn chahn man, ate nchuhn ne, chahcotahn ne, nde hua nto ino ne andahre ndihchero ne che nevahnecon ihyan nunde chahn.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che duhtuno ihyan se

³³ Cuihnevan nchuhn tama ejemplo: Ama ihyan ne, chihche ye dihyo uva nan yahn yahn ye, ne din ye chahn yahn man, dendah ye ama tanque nan che cuhno ye nune yahn uva me man, chahto ye ama chete nan che din ye cudado ntiyon min man. Cuahn che chihno chihco tahn ye nducuahn ne, ndahco ye chendata me tah ama o sahn che din se ntiyon nduco. Tuhme chica ye min, cuahn ye.³⁴ Cuahn che a nda ro che a rine uva ne, dechuh ye sahn decahya yahn ye cava che necahn man sahn chahn uva me nduco ye.³⁵ Ate sahn redin ntiyon chahn ne, tumangan se sahn decahya chahn yahn ye, ne ama se ne, chahn se sahn, ne tama se ne, chihno se sahn, ne tama se ne, cah se tu sahn.³⁶ Ndaconan dechuh ye tahque yahn sahn decahya yahn ye, ne a namin no tun din tan sahn redin ntiyon chahn nduco se anduhneca che din se menan.

³⁷ Nan chihnonan yahn ne, dechuh ye sahn daya ye, te rahco ye te nevahnecon sahn chahn sahn.³⁸ Ate cuahn che ndihchero sahn chahn daya ye ne, ntuhno se nduco vih, ne rahn se: “Sahn tih che cuhnde tah se ntiyon cuh. Cahno vo sahn, ne cahnevi vo yahn se.”³⁹ Tumangan sahn chahn sahn, quenda se sahn cuahn chihto, ne chihno se sahn.

⁴⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—Cuahn che nda dihve chendata me ne, ¿deh din ye nduco sahn redin ntiyon chahn ne?

⁴¹ Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se ihyan:

—Numacuahn vedetan decuihno ye sahn chahn, ne cah ye chendata me tama te o sahn redin ntiyon che necahn man se ndute ndata me nduco ye nda ro yahn.

⁴² Namin rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—A devano nchuhn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Tu che hua quenon ino sahn vihcherahto ne, chemin che tahque chichihve.

Chemin ne, a man Dendiohs chihco cade ye, ne ama ndahca che tihca din ye.

⁴³ Nducote racondah vedame nchuhn u ne, a rendo dama ne nduco sahn vihcherahto chahn. Chemin che cahnevi Dendiohs vederihquentiyon yahn ye che va tah ne, ne ndahco ye tah ihyan che dinahn ye.⁴⁴ Che racondah vedame ihyan u ne, anduhneca ndete che condah ndudo ye nan yava, ndaca yah ye, ne ihyan che din castigo ihyan ne, anduhneca ndete che condah ndudo ama yava ihyan, cuihno ndeh ye.

⁴⁵ Chidocuyan ndinan chahn man, sahn fariseo chahn man ne, chenahn se che a yahn se che nte Dihvo vo ejemplo me.⁴⁶ Chemin che nahn tumangan se ihyan, ate hua chihquino se. Vah se ihyan yan, te nducoyaca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye ihyan.

Ejemplo yahn che rihnevaco daya rey

22 Quendi Dihvo vo, ne nte ye tama ejemplo, chihnevan sahn chahn:

² —Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a nahn nduhca ama rey che din ye vihco decahnevaco daya ye.³ Dechuh ye sahn decahya yahn ye ngua se ihyan che a ndiyahve ye che conduco ye nan vihco me, ate hua chahn ihyan chahn.⁴ Ndaconan dechuh ye tama te o sahn decahya yahn ye, ne rahn ye nduco se: “Cahma nchuhn co ne ihyan chahn che a chihno itenine, ne a va yan che cheh ye. Din nun ino ye chi ye.”⁵ Ate a namin no tun hua tumacah ihyan chahn. Ama ye ne, cuahn ye nan yahn yahn ye, tama ye ne, cuahn ye nan ntiyon yahn ye,⁶ ne ihyan chenahn ne, tumangan ye sahn decahya chahn, chahn ye sahn, nde chihno ye sahn.⁷ Tuhme ama chi tan rey me, ne dechuh ye sandado yahn ye chihno se ihyan chahn, chihquiyahn se yan vaco ye.⁸ Chihno min ne, rahn ye nduco sahn decahya yahn ye: “A va yan nducuahn cava che cuanan vihco. Ate ihyan chahn ne, ama duhtuno ihyan ye, nde hua rihnevahn che chi ye.”⁹ Tahque ndah ne, cuahn nchuhn cuahn yune viyan, muhn min nan che ri dama ihyan, ne coyahve ne nducoyaca ihyan che ntaca ne cava che chi ye conduco ye.”¹⁰ Dinahn sahn decahya chahn, ne quenda se quendihconahn nducoyaca ihyan che ntaca se, hua tumacah se tachan ihyan ye. Nduco tihca ne, ama yahn ihyan chito vah ye.

¹¹ Tuhme chenda rey me chete vah me, ne ndihchero ye ama sahn che nduco se min. Hua quenon se tino nduhca che rahtenun ihyan che rahn ye nan rihnevaco ihyan,¹² ne rahn ye ri ye sahn: “Amigo, ¿taca che chenda muhn?, te hua quenon tino che redin yahn che conon.” Sahn min ne, nde nan che cahma se metah.

¹³ Tuhme chihquentiyon rey me sahn che rinan se nan vihco me: “Cuiquiyahno nchuhn nde tah nde cah sahn tih, cuetendah vah ne sahn, cuacondahnun ne sahn nan che man. Min cuaco se man, cheh dihyon se man.”

¹⁴ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:
—Tihca, te ama yahn ihyan riyahve Dendiohs che cuatenan ye vahchetero, ate ama doh ihyan che co cuah-
tenan ye min.

Tumerune sahn fariseo yahn cade iyo

¹⁵ Tuhme conahn sahn fariseo chahn, ne ntuhno se nduco vih cava che nuhn ino se taca co caca nunde se yahn Dihvo vo. ¹⁶ Dechuh se ama o combiero yahn se nduco tama te o sahn partido yahn Herodes, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ndih ne, ndudo cuaco che rente ne man, ricuahn ne numa cuaco vederihquentiyon yahn Dendiohs man, nde hua rendahchenan ne ihyan, te dama no rendihche ne nducoyaca ye. ¹⁷ Deh rahn ne: ¿A redin yahn che nedihvo vo cade iyo che rica emperador yahn Roma o hua ne?

¹⁸ Dihvo vo ne, a devano ye che retumarande sahn chahn ihyan, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, o nan o chende ne. ¿Dehco che retumarande ne u? ¹⁹ Cuete ne ama tume che renehive nduco ne cade iyo, ndihcheró.

Nahme se ama tume chemin chan ihyan. ²⁰ Ndi-
hchero ye tume me, ne tumerune ye sahn:

—¿Duh ihyan che quenan yavenan ye man, che duche ye man, nan tume cuh ne?

²¹ Ndahconan se, ne rahn se:

—Emperador yahn Roma.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cha che rihquentiyon emperador ne, condinahn nchuhn, ne cha che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

²² Ama cuahn ino se che tihca rahn ye, ne conahn se nduco vih.

Tumerune sahn saduceo yahn che ntuche tenahn

²³ A ro min no chahn ama o sahn saduceo chendi-
hchero se Dihvo vo. Sahn chahn ne, hua ritahno se che va che ntuche tenahn, ne chemin che rahn se ri se ihyan:

²⁴ Ihyan Ricuahn, Moisés ne, dirun ye te ndete che coh inchahn ama ndahca che hua ndaca daya ye ne, va che cahnevaco dihno tenahn me nduco tahn min cava che cahco ndata se menun dihno se. ²⁵ Ama yune ne, chahte ndache sahn yan vaco nuhn che dihno se vih. Chihnevaco sahn menan me, ne cuahn che chih se ne, hua ndaca se nde ama daya se nduco ndahca yahn se. Chemin che chihnevaco tama dihno se nduco tahn min. ²⁶ Ate namin chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. Atihnoqa nde chenah chih nduh che ndache se che chahtenan cuma se tahn min. Nde ama se hua ndaca daya se nduco te. ²⁷ Nde nan chihnonan yahn ne, namin chih tahn min. ²⁸ Nducote nduh che ndache sahn chahn chahtenan cuma se tahn min ne, nda ro che ntuche tenahn ne, ¿cha se che inchahn te ne?

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, hua ritahno ne che va che ntuche tenahn, te hua renahn ne Ndudo yahn Dendiohs, nde huane vederihquentiyon yahn ye. ³⁰ Nda ro che ntuche tenahn ne, ametah cuahenen cuma ihyan vih, nde huane ihyan ndahca, nde huane ihyan chahn. Ro min ne, ndo ye nduhca angel che vate ye vahchetero. ³¹ Me yahn che va che ntuche tenahn ne, a ndero ndi che nde hua renahn nchuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun, nan che rahn ye tuhca: ³² “U che Dendiohs yahn Abraham man, yahn Isaac man, yahn Jacob man.” Che tihca rahn ye ne, a ndero ndi che a ihyan min che Dendiohs yahn nducoyaca ihyan, ihyan che vate ca ye man, ihyan che a ndih ye man, te nan ihyan min ne, chenduche nducoyaca ihyan.

³³ Nducoyaca ihyan che chihnevan ye che tihca rahn Dihvo vo ne, ama cuahn ino ye yahn vededevano yahn ye.

Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menan vihca

³⁴ Checadino sahn fariseo chahn che ndahco ndiya Dihvo vo sahn saduceo chahn, ne ndo dama se, nan ye. ³⁵ Van sahn chahn quenun ama sahn devano ley che dirun Moisés, ne cava che tumarande se Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

³⁶ —Ihyan Ricuahn, ¿cha vederihquentiyon nan ley yahn Dendiohs che tahque menan vihca ne?

³⁷ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—“Codin yahine Dihve Dendiohs numacuahn che-dave yehn man, numa ine man, numacuahn vederen-decadino yehn man.” ³⁸ Vederihquentiyon min che menan vihca. ³⁹ Namin va tama vederihquentiyon yahn ye, che a nahn dama che tuhca: “Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di.” ⁴⁰ Nan nduh che o vederihquentiyon che tuhchan ne, rendo dama nducuahn che dirun Moisés man, ihyan profeta man.

Ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehse ne, ¿duh che Chida ye?

⁴¹ Numanahn che ndi dama ca sahn fariseo chahn ne, ⁴² tumerune Dihvo vo sahn:

—Ihyan che va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehse ne, ¿deh rahn nchuhn yahn ye ne? ¿Duh daya ihyan min ne?

Ndahconan se, ne rahn se:

—Ihyan min ne, daya David.

⁴³ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che atenan daya David ihyan min ne, ¿taca che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahnecon David ihyan nduhca Dihve ye?, dirun ye tuhca:

⁴⁴ Rahn Dihvo vo Dendiohs ri ye Dihvé:

“Cuihnde chihto nan, lado tah cuaco, numanahn che ndahco ndiya ihyan che hua ri rendihche di cava che nevahnecon ye di.”

⁴⁵ Nducote man David dirun ye che ihyan min che Dihve ye ne, hua cuaco che atenan daya ye ihyan.

⁴⁶ Nde ȁma sȁhn chahn hua ntaquino se deh che ndahconan se yahn ye, ne nde ro min ametah chihquino se tumerune ca se dehtenduh ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndevih ye nunde yahn sȁhn fariseo vaconȁn se

23 Tuhme rȁhn Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min mȁn, ihyan apȁstol yahn ye mȁn, tuhca: ²—Sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn ne, ntaȁ se ntiyon che ricuahn se ley min. ³ Cuenevahnecon nchuhn che ricuahn se, ate hua quendi ne yune yahn se, te sȁhn chahn ne, a vih ricuahn se, ne a vih redin se. ⁴ ȁma ndeh nȁn rihquentiyon se che dinahn ihyan, ate mȁn se ne, nde tah hua redinahn se. ⁵ Nducuahn che redin se ne, atenȁn cȁva che cuhnde ro vederihquentiyon che chenun cuma se. Tahque rahno cinta che chenun chata se mȁn, reche se mȁn, tahque rahno tino che chenun se mȁn, che co ihyan chenȁhn. ⁶ Renan ino se rahte se nȁn silla che rahte ihyan ndinȁn nȁn vihco mȁn, chete yaȁco mȁn. ⁷ Namin renan ino se che numacuahn vedenecon necȁh ihyan Dendiohs sȁhn vȁn ihyan mȁn, cȁhma ye ihyan ricuahn yahn se mȁn. ⁸ Ate nchuhn ne, hua cȁhma ne ihyan ricuahn yahn vih, te nducoyaȁca ne ne, dihno ne vih, ne va ȁma no Ihyan Ricuahn yahn ne, ihyan min che va cȁde che ndevedahn ye ihyan iyehne. ⁹ Hua cȁhma ne chida ne yahn ihyan iyehne, te va ȁma no Chida ne, ihyan min che va ye vahchetero. ¹⁰ Namin hua cȁhma nchuhn ihyan ndinȁn yahn vih, te va ȁma no Ihyan ndinȁn yahn ne, ihyan min che va cȁde che ndevedahn ye ihyan iyehne. ¹¹ Ihyan che conȁn ye vȁn nchuhn ne, co ye nduhca decȁhya yahn ne. ¹² Tihca, te ihyan che rendȁhco ndiya ye ihyan chenȁhn, nahn conȁn ye ne, nuhnde ndiya ye, ne ihyan che ndahco ndiya mȁn ye ihyan ne, conȁn ye. ¹³ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te redin vȁhche ne yahn ihyan che nahn nevahnecon ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. Hua renevahnecon mȁn ne, nde hua retihyon yune ne ihyan che nevahnecon ye. ¹⁴ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun che Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te rehnevi ne dehtenduh yahn ndahta vȁh, ne cȁva che hua cuhnde ro vede idihya yahn ne ne, ȁma rȁhn revȁh ne redin ca ne. Nducote tihca redin ne ne, tahque chahte castigo va che co ne che co ihyan chenȁhn. ¹⁵ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te ȁma nahn ne che co yȁhn ihyan che cotahno ye dȁma nduco ne. Ate cuahn che rendȁca ne ȁma ye ne, retihyon yune ne ihyan che ȁma duhtuno ihyan ndȁcondȁ ye, che nde tahque redin yahn che co ye castigo vȁn ruchiyȁhn che co mȁn ne. ¹⁶ Nchuhn ne, anduhneca sȁhn nȁn ve che nahn quendanan se sȁhn nȁn ve nduco se. ;Chevȁh

nchuhn!, te ricuahn ne ihyan: “Ndete che cȁh ne ndudo yahn ne che ntihyon yȁn ne yaȁco ne, andahre hua dinahn ne dehve din yahn. Ate ndete cȁh ne ndudo yahn ne che ntihyon yȁn ne diyȁhnguȁn che va chete yaȁco ne, chemin che cuȁco, quenun cuma che dinahn ne.” ¹⁷ ;Tundo nchuhn! ;Hua renahn ne! Tahque rigonun chihve yaȁco, te min ri vihco diyȁhnguȁn che va chete. ¹⁸ Namin ricuahn ne: “Ndete che cȁh ne ndudo yahn ne che ntihyon yȁn ne nȁn ta ne, andahre hua dinahn ne dehve din yahn. Ate ndete che cȁh ne ndudo yahn ne che ntihyon yȁn ne vedino che va nȁn ta ne, chemin che cuȁco, quenun cuma che dinahn ne.” ¹⁹ ;Tundo nchuhn! ;Hua renahn ne! Tahque rigonun chihve nȁn ta, te min ri vihco vedino che va menȁn. ²⁰ Tihca, te cuahn che recȁh ihyan ndudo yahn ye che rentihyon yȁn ye nȁn ta ne, nde nduco yahn che va menȁn ne, rentihyon yȁn ye. ²¹ Namin cuahn che recȁh ye ndudo yahn ye che rentihyon yȁn ye yaȁco ne, nde Dendiohs rentihyon yȁn ye, te a yaȁco yahn ye chemin. ²² Namin cuahn che recȁh ye ndudo yahn ye che rentihyon yȁn ye vahchetero ne, nde Dendiohs rentihyon yȁn ye, te a ihyan min che rihquentiyon min. ²³ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te renevidhve ne riya yahn ive mȁn, yahn anȁs mȁn, yahn comino mȁn, ate vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menȁn vihca ne, hua retumacȁh ne yahn, te hua runecȁde vatechica ne mȁn, hua chenun cuma ne vedevȁhino mȁn, hua ritahno ne mȁn. Che nahn ne, che quendihconahn dinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, hua cȁhcomȁn ne nde ȁma. ²⁴ Nchuhn ne, anduhneca sȁhn nȁn ve che nahn quendanan se sȁhn nȁn ve nduco se. ȁma rendecadino ne yahn dehtenduh che nde hua nduh rigonun chihve, ate che tahque rigonun chihve ne, nde hua retumacȁh ne yahn. ²⁵ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te nchuhn ne, anduhneca vȁso mȁn, cuh mȁn, che dave cuȁhn vedȁme, ate cuȁhn chete ne, ndito dehtenduh che chihnga. Tihchan nchuhn, te nȁn ihyan ne, redin ca ne che ndah ihyan ne, ate che cuȁco ne, reduco ne mȁn, redin idihya ne mȁn. ²⁶ Nchuhn sȁhn fariseo che hua renahn ne, che rȁhco ne che retihyon yune ne ihyan che quendi ye yune yahn Dendiohs, dinoca cuento ino ne nunde yahn ne, cuihcomȁn ne dehtenduh che chihnga redin ne, tuhme che cuȁco dave yavenȁn ne. ²⁷ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te redin ca ne che ȁma ndah ihyan ne, ate ȁma duhtuno ihyan ne. ²⁸ Tihchan nchuhn, te andahre rȁhco ihyan che ȁma ndah ihyan ne, ate o nȁn o chende ne mȁn, ȁma duhtuno ihyan ne mȁn. ²⁹ Nchuhn sȁhn fariseo mȁn, sȁhn devano ley che dirun Moisȁs mȁn, jo nȁn o chende ne! ;Chevȁh nchuhn!, te rahto ne yaȁn yahn ihyan profeta mȁn, rendedecuco ne yaȁn yahn ihyan che runecȁde chah-

tenan ye iyehñse man, ³⁰ ne ndere rahn ne nduco vih: “Ndete che uvo che a vato vo ro che chihno ihyan ndico yuhn vo ihyan profeta chahn ne, hua dama chi vo nduco ye.” ³¹ Nduco ndudo che tihca rahn ne ne, rihco ro ne che dama ne nduco ihyan chahn che chihno ye ihyan profeta. ³² ¡Cuiquendi ne yune yahn ihyan ndico yahn ne cava che din numa ne ntiyon che canan ye! ³³ Nchuhn ne, nduhca cu tan tihchan ne. Nde hua co ndevahn ne yahn castigo che va che co ne van ruchiyahn. ³⁴ Chemin che va ca che dechuh ihyan che cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ihyan devano man, ihyan ricuahn man. Ate nchuhn ne, cahno ne ama o ye, ne tama te o ye ne, conahn yah ye ihyan. Tama te o ye ne, cuahn ne ihyan chete yaco man, quendah ne ihyan nduh yan nduh yan man. ³⁵ Nduco tihca cuehdame nchuhn yun yahn nducoyaca tenahn che nde hua chendihco ye nunde che chihno ihyan ndico yahn ne nde a rahn me, canan nduco yun yahn Abel nde yun yahn Zacarias, daya Berequias, che chihno ne mendahn yahn yaco nduco nan ta. ³⁶ Rahn cuacó ri nchuhn te nducuahn nunde min ne, ndehdame nducoyaca nchuhn che vate ne man ro cuh.

Dihvo vo Jesucristo ne, chaco che quenan vahino ye ihyan yan Jerusalén

³⁷ Nchuhn ihyan yan Jerusalén che rihno ne ihyan profeta man, recah ne tu ihyan che redечuh Dendiohs rahndudo ye ye ndudo yahn ye van ne man, ama ndeh yune nda che nahn nedin damá nchuhn, din cudado nchuhn nduhca che redin chaco tuh cudado daya te man reche te, ate hua nevahñecun ne. ³⁸ Cuedevano nchuhn te yan vaco ne ne, cuhndeman. ³⁹ Rahn ri nchuhn te ametah ndaconan ndihchero ne u nde nda ro che cahma ne tuhca: “Ndeva vo yavenan ihyan cuh che dechuh Dihvo vo Dendiohs ihyan.”

Rahn Dihvo vo Jesucristo te ndora yaco yahn yan Jerusalén

24 Ndiquendah Dihvo vo chete yaco che a nahn ye. Ura min ndo dama ihyan apóstol yahn ye, ne nahme ye yaco me ihyan, rente ye nduhca che ama ndahca ndahto. ² Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuenecahco nchuhn che ndihchero ne chete che tihchan tih. Cuaco rahn ri nchuhn te nda ro che cuihno ndora, metah nuhnde nde o tu che ndahto vih.

Nduhca che va che co cuahn che nda nino ro che nto iyehñse

³ Chihno min ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol cuete Olivo. Cuahn che a chenun ye min ne, chahn ihyan apóstol chahn nan va Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan deva vih:

—Nahn nuhn che te cuande ne nuhn, ticuahn conahn che rahn ne me. ¿Deh vederihno co ro cuahn che ndaconan chi tun ne man, cuahn che nto iyehñse man ne?

⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn: —Cuihco nchuhn cudado cava che nde ama ihyan hua cahñcheh ye nchuhn, ⁵ te va che nda ama yahn se din ca se che chenun cuma se vederihquentiyon yahn, ne cahma se che a man se ihyan che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse. Ama yahn ihyan cahñcheh se ihyan. ⁶ Ro min ne, cahnevan ne che a muhn a min va canda man, che cuanan canda man, ate hua cua ne cudado, te a tihca va che co. Cuedevano ne te andahre ama cahnda ro min, ate condah ca che nto iyehñse. ⁷ Ihyan ama nación ne, cuhma ye nduco ihyan tama nación man, a muhn a min cuhnde cuico man, cuhnde cah man, nuhn yahn man. ⁸ Nducuahn vedeyah chemin chan ne, cade nan che cuanan che chuhrihñ ihyan.

⁹ Nda ro min ne, caca nunde ihyan yahn nchuhn, din tan ye nduco ne, nde cahno ye nchuhn. Nducoyaca ihyan iyehñse ndihche tan ye nchuhn yahn che ritahno ne u. ¹⁰ Cuahn che tihca co ne, ama yahn ihyan cahcoman ye che ritahno ye, ne ndihche tan ye vih man, caca nunde ye yahn vih man. ¹¹ A muhn a min quendah ama yahn sahn che din ca se che Dendiohs dechuh ye sahn, ne cahñcheh se ama yahn ihyan. ¹² Ama duhtuno ndacondah ihyan che nde ihyan che ndah ihyan ye ametah cuahñenan cuma ye vedeyahino nduco vih. ¹³ Ate ihyan che quendi ye cotahno ye nde cuihno nducuahn vedeyah min ne, ihyan chahn che ndevahn ye. ¹⁴ Me ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, cuahndudo ihyan numachahte iyehñse, nde conan cadino nducoyaca ihyan yahn nducuahn nación, tuhme che nto iyehñse.

¹⁵ Ihyan profeta Daniel ne, dirun yahn ama nan che ama chihnga che redetohñan. Condedecadino ndah ne yahn. Cuahn che ndihchero ne che a nti chemin chete yaco cuahn nan ta ne, ¹⁶ nducoyaca ihyan che vate ye estado yahn Judea ne, tahque ndah che ndetahnno caho ye cuahn ico yahn. ¹⁷ Ihyan che chenun ye tin vah yuto yahn ye ro min ne, tahque ndah che hua condah ye condah ye chete vah cava che cotah ye dehtenduh yahn ye. ¹⁸ Me ihyan che chenun ye viyata ne, tahque ndah che a nde min no caho ye, hua tihyon ye ura nahn ye viyan cava tino yahn ye. ¹⁹ ¡Chevah ndahta che adeche cuacoyahn te ro min man, tahn che retave te decuahn man! ²⁰ Covah nchuhn cuica ne Dendiohs che hua ro iche co venecuino min, nde huane ro che rahte tuhno ihyan, ²¹ te ro min che cuahno ihyan venecuino che hua nahno ihyan nde ro che canan iyehñse, nde metah ndaconan cuahno ye adiva. ²² Ndete Dendiohs din ye che rahn cuhnde venecuino min ne, nde ama ihyan hua ndevahn ye. Ate hua cuahñecun ye che rahn cuhnde cava che co ndevahn ihyan yahn ye che a tendahnun ye.

²³ Nda ro min ne, ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: “Condiñche nchuhn, muhn quenun ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse,” o “Condiñche ne, min quenun ye” ne, hua cotahno ne, ²⁴ te ama yahn se cahñcheh se ihyan, din ca se che a sahn chahn che a va cade che ndedevahn se ihyan

iyehnse man, che Dendiohs dechuh ye sahn man. Van vederihncheh yahn se ne, din se vederihno, cahncheh se nde ihyan che a tendahnun Dendiohs ndete che co.

²⁵ A menan vihca rete cuandé nchuhn cava che a devano ne. ²⁶ Chemin che ndete che cahma ihyan co ye nchuhn: "Min yahn nan che metah duhva quenan ye" ne, hua cahn ne. O ndete che cahma ye: "Condihe ne, muhn chete vah quenun ye" ne, hua cotahno ne. ²⁷ A devano ne te cuahn che riya cuah ne, hua renun ndeh, te rahn dave yahn numachahte, ne rendihchero nducoyaca ihyan. A tihnocá co cuahn che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chí, te cadino nde cahya nde cune ihyan. ²⁸ Ro min ne, hua chuh ya nde ama ihyan nunde, te nducoyaca ye va che co ye castigo.

²⁹ Cuahn che a conan chuh vedeyah chemin chan ne, co man nan yahn man, nan iyo man, a cora iyon man, ne nducuahn che nihnde cade nan ro ne, nuhn.

³⁰ Tuhme cuhnde ro vederihno nan ro, cahco ro che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, a ndá. Cuaco nducoyaca ihyan iyehnse, ne ndihchero ye u che ndá van man numacuahn vederihquentiyon chahte yahn. ³¹ Tuhme ama yudo cuah trompeta, ne tahvé ángel yahn che nedin dama ye ihyan yahn che a tendahnun che vate ye numachahte iyehnse.

³² Cua cuande nchuhn nduhca che ri nduco yahn higo. A devano ne te cuahn che renechano yan ne, a cochi nino ro ihno. ³³ Atihnocá cuahn che a rendihchero nchuhn che a rinahn dehtenduh che tuhchan che rahn rí nchuhn ne, cuedevano ne te a ndá nino ro che nto iyehnse. ³⁴ Cuaco rahn rí nchuhn te ihyan che vate ye man ro cuh ne, vate ca ye cuahn che a conahn nducuahn dehtenduh chemin chan. ³⁵ Iyehnse man, nan ro man ne, va che cuhno, ate ndudo yahn ne, hua ndá ro che cuhno, te va che conahn.

³⁶ Me yahn che conahn chemin ne, hua duh devano deh ro man, deh ura man, nde ángel che chenán ye vahchetero man, nde Daya Dendiohs man, hua devano ye. Atenan Dendiohs Chida che devano ye.

³⁷ Anduhneca che chahno ihyan ro che quenán Noé iyehnse ne, tihca cuahno ihyan ro che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chí tún. ³⁸ Ihyan chahn ne, vate ye vedeyeno yahn man ye, reh ye man, rih ye man, rihnevaco ye man, redcachnevaco ye daya ye man. A cudado min vate ye nde ndá ro che chenda Noé chete arca. Nde hua tumacadino ye cuahn a canan chan conahn, chito nune iyehnse, ne chihno chih nducoyaca ye. A chemin no tun ro che, u che rinducó nducoyaca ihyan, ndaconan chí tún, te ihyan nunde ne, nde tah hua ndedecadino ye yahn. ⁴⁰ Ndá ro min ne, andahre dama redin o ihyan ntiyon chenán ye viyata, ate ama ye ne, quenda ángel ihyan, ne tama ye ne, cahcoman ye ihyan. ⁴¹ A namin no tun, andahre dama chenun o ihyan ndahta, rengu ye, ate ama ye ne, quenda ángel ihyan, ne tama ye ne, cahcoman ye ihyan.

⁴² Cuahteyan nchuhn, te u che Dihve ne ne, hua devano ne deh ura ndá. ⁴³ Cua cuande nchuhn ejemplo

cuh: Ndete che ama patrón devano ye deh ura nda sahn duco ne, cuhndeyan ye, ne hua cuahnecun ye che duco se yahn ye. ⁴⁴ Atihnocá nchuhn, nahn che cuahteyan ne, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, denan ndá ura che nde hua vate ne cudado.

Ejemplo yahn sahn decahya che chichahtino patrón yahn se sahn

⁴⁵ Cuihnevan nchuhn ejemplo cuh: Chihnde sahn decahya che ndahca vederendecadino yahn se man, redinahn se man. Ama yune ne, chihco patrón yahn se ntiyon tah se che din se cudado mozo yahn ye, cahca cheh se sahn nduhca che redin yahn, ne chica ye min, cuahn ye. ⁴⁶ Ama ndah ro yahn sahn min ndete che redinahn se nde ndá ro che ndaconan dihve se. ⁴⁷ Cuaco rahn rí nchuhn te ndete che tihca ne, ndahco dihve se vederihquentiyon tah se che din se cudado nducuahn che va yahn ye. ⁴⁸ Ate ndete che ndedecadino se che hua nun ndaconan dihve se, ⁴⁹ ne cuanan din tan se nduco mozo yahn ye man, cheh se man, cuh se man, nduco sahnogoh man ne, ⁵⁰ denan nta patrón yahn se ura che nde tah hua va se cudado. ⁵¹ Tuhme din ye castigo sahn, cuahno se nduhca che rahno sahn che o nan o chende se, co se castigo yah van ruchiyahn. Min cuaco se man, cheh dihyon se man.

Ejemplo yahn ndiche tahn cahya che chinduco te nan vihco rihnevaco ihyan

25 Ndá ro min ne, ihyan che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, cuahno ye nduhca che chahno chi ndiche tahn cahya che chetah te candil yahn te, ne chahn te nan vihco rihnevaco ihyan. ² Uhn tahn chahn ne, vivo te, ne te uhn te ne, hua cudado te. ³ Tahn che hua cudado chahn ne, hua quenda te aceite devavih cava che tuno yahn te. ⁴ Me tahn che vivo chahn ne, decuto te candil yahn te, nde quenda ca te aceite devavih. ⁵ Nducote ama rendah sahn rihnevaco me ne, nda yahnde nan te, ne chahteyado te. ⁶ Tenduh nan man yan me ne, yahve ihyan tahn, ne rahn ye: "A cochi sahn rihnevaco. Cuahteyan nchuhn cava che conduco ne sahn." ⁷ Necuan nduh che ndiche tahn chahn, canan rendahco yan te candil yahn te. ⁸ Tuhme rahn tahn che hua cudado chahn ri te combiero yahn te: "Te nchuhn tah aceite yahn ne nuhn, te a rentoh candil yahn nuhn." ⁹ Ndahconan tahn che vivo chahn, ne rahn te: "Hua co te nuhn nchuhn, te ndete che te nuhn ne, hua tuno nde cava man nuhn. Tahque ndah nchuhn ne, cuahn ne cua ne nan che rendihcue ye."

¹⁰ Ate numanahn che cuahn tahn che hua cudado chahn ca te aceite ne, nda sahn rihnevaco me, chenda se vah. Tahn che vateyan chahn ne, namin chenda te, ne ndude chendevah. ¹¹ Chihno min ne, nta tahn chenahn chahn, ne canan riyahve te: "Dihve nuhn, conahne ne chendevah condá nuhn." ¹² Ate ndahconan sahn rihnevaco me, ne rahn se ri se tahn: "Cuaco rahn te nde hua rendihché duh nchuhn."

¹³ Chihno nte Dihvo vo ejemplo me ne, rahn ye:

—Cua cuande nchuhn ejemplo me, ne cuahteyan ne, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, hua devano ne deh ro man, deh ura man, che ndaconan chí.

Ejemplo yahn tume renan daya

¹⁴ Ihyan che rihquentiyon Dendiohs ihyan ne, anduh-necā sahn decahya yahn ama patrón. Cuahn che va che cahn patrón yahn se yahn yahn ne, nedin dama ye sahn, ne chihco ye tume tah queri ama se cava che din se ntiyon nduco. ¹⁵ Ama se ne, chihco ye uhn mil tah se, tama se ne, chihco ye o mil tah se, tama se ne, chihco ye ama mil tah se. Tunoca co din queri ama se ntiyon ne, a tihva tume chihco ye tah se, tuhme cuahn ye. ¹⁶ Sahn che chihnde tah uhn mil me ne, din se ntiyon nduco, ne ndaca se te uhn mil nan ntiyon che din se. ¹⁷ Namin sahn che chihnde tah o mil me ne, din se ntiyon nduco, ne ndaca se te o mil nan ntiyon che din se. ¹⁸ Ate sahn che chihnde tah ama mil ne, tihyon ndeh se tume me man yahn.

¹⁹ Chi rahn me ne, ntā patrón yahn sahn chahn, ne ndetendāh cuande ye nduco se. ²⁰ Menan vihca nda sahn che chihnde tah uhn mil me, ne rahn se ri se ihyan: “Dihvé, uhn mil te ne u, ne dín ntiyon nduco, ndacá te uhn mil nan ntiyon che dín. Condo tah ne che uhn mil me yahn ne nduco uhn mil che quendudonan yahn.” ²¹ Rahn patrón yahn se ri ye sahn: “Ndahca din. Di ne, redinehn ndudo yehn. Tah ra tume té di, ne ndahca din ntiyon nduco. Man ne, tahque ndeh ca cahcō tah. Conen nan, ne cuahte vo vedeyeno.” ²² Chihno min ne, nda sahn che chihnde tah o mil me, ne rahn se ri se ihyan: “Dihvé, o mil te ne u, ne dín ntiyon nduco, ndacá te o mil nan ntiyon che dín. Condo tah ne che o mil me yahn ne nduco te o mil che quendudonan yahn.” ²³ Rahn patrón yahn se ri ye sahn: “Ndahca din. Di ne, redinehn ndudo yehn. Tah ra tume té di, ne ndahca din ntiyon nduco. Man ne, tahque ndeh ca cahcō tah. Conen nan, ne cuahte vo vedeyeno.” ²⁴ Chihno min ne, nda sahn che chihnde tah ama mil me, ne rahn se ri se ihyan: “Dihvé, a rendihché ndih che ama cheche chedave yahn ne, ne rene din ndeh ne daya tume yahn ne rendaca ne. ²⁵ Chemin che hua chihquinó dín ntiyon nduco tume yahn ne, ne tahque ndah tihyón man yahn. Man ne, nga yahn ne.” ²⁶ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn: “Di ne, duhtuno ihyan di man, dahnde man. A devene che cheche chedave yahn, che rene din ndéh daya tume yahn rendacá. ²⁷ ¿Dehco che hua chehn chihque nan banco, ne man che ndaconán ne, ndondā tah nduco daya?” ²⁸ Tuhme rahn ye ri ye ama o sahn decahya yahn ye: “Cuehnevi nchuhn tume che nda sahn tih, ne cocah ne sahn che va tah ndiche mil. ²⁹ Tihca, te ihyan che va yahn ye ne, ndondā tah ca ye nde ngava yahn ye, ate ihyan che tah ra yahn ye ne, nde cuavi tahsihn che va yahn ye. ³⁰ Man ne, cotah ne sahn tih che hua cochihve se, ne cuih nun ne sahn cuahn chevah nan man. Atihnocā cuahno nducoyaca ihyan che duhtuno ihyan ye, te va che co ye castigo yah van ruchiyahn. Min cuaco ye man, cheh dihyon ye man.”

Ro che cuhnde cade yahn ihyan iyehense

³¹ Cuahn che u che rinducó nducoyaca ihyan ndaconan chí numacuahn vederihquentiyon yahn nduco nducoyaca ángel yahn ne, techecadé numacuahn vedeyudo. ³² Tuhme ihyan yahn nducuahn nación ne, ndo dama ye nan, ne cahco víh ama tama ye, nduhca che rihco vih ihyan itecuche van chivato. ³³ Ihyan che ndah ihyan ye ne, cahco víh ihyan lado tah cuacó, ne ihyan che duhtuno ihyan ye ne, cahco víh ihyan lado tah cuéh. ³⁴ Cahmá có ihyan che vate ndi ye lado tah cuacó: “Nchuhn che redin Chidá che ndah nduco ne ne, cochi ne, cuahtenan ne vahchetero nan che rihquentiyon ye. Min ne, a ndihcoyan ye cava ne nde ro che dendah ye iyehense. ³⁵ Rinevahn che cuahtenan nchuhn min, te cuahn che chi cuicó ne, te ne che chéh man, cuahn che chi yacá ne, te ne nune chíh man, cuahn che quechicá yan vaco ne ne, nevahnecon ne u ndevaco ne man, ³⁶ cuahn che chi cuah tino yahn ne, te ne tino quenún man, cuahn che chi cáh man, cuahn che quenún vacoyahn man ne, chahn ne chendihchero ne u man.” ³⁷ Tuhme ndahconan ihyan chahn, ne cahma ye co ye u: “Dihve nuhn, co ndiyu nuhn che chinan nuhn ndih cuahn che rendotenan ne che rahn ne. Hua te nuhn cheh ne man, hua te nuhn nune chih ne man, ³⁸ hua nevahnecon nuhn ndih ndevaco nuhn man, hua te nuhn tino quenun ne man, ³⁹ hua chahn nuhn chendihchero nuhn ndih man.” ⁴⁰ Ndahconán, ne cahmá có ihyan: “Cuaco rahn rí nchuhn te che chinan ne ihyan che ritahno ye u, andahre hua nduh rigonun chihve ye che rahco ihyan ne, anduhneca ndete che a man chinan ne.”

⁴¹ Me ihyan che vatendi ye lado tah cuéh ne, cahmá có ihyan: “Nchuhn che a ndinda ne ne, cuavi ne nan, cuahn ne van ruchiyahn che a va yan cava chundah nduco ángel yahn se. Min cuahtenan ne cuahn dama. ⁴² Hua co ndevá nchuhn, te hua chahtenan cuma ne vedevahino. Chi cuicó, ne hua te ne chéh man, chi yacá, ne hua te ne nune chíh man, ⁴³ quechicá yan vaco ne, ne hua nevahnecon ne u ndevaco ne man, chi cuah tino yahn, ne hua te ne tino quenún man. Chi cáh man, quenún vacoyahn man, ne hua chahn ne chendihchero ne u.” ⁴⁴ Tuhme cahma ihyan chahn co ye u: “Dihve nuhn, ¿ticuahn chi cuico ne man, chi yaca ne man, quechica ne yan vaco nuhn man, chi cuah tino yahn ne man, chi cah ne man, quenun ne vacoyahn man, ne hua chinan nuhn ndih ne?” ⁴⁵ Ndahconán, ne cahmá có ihyan chahn: “Cuaco rahn rí nchuhn te nducote chacondah vedame ne ihyan che ritahno ye u, ndedecadino ne che nde hua rigonun chihve ye ne, anduhneca ndete che a u chacondah vedame ne.” ⁴⁶ Tuhme dechúh ihyan chahn cuahtenan ye van ruchiyahn, co ye castigo, ne ihyan yahn ne, ndevá ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Ntuhno se nduhcá che din se preso Dihvo vo Jesucristo

26 Cuahn che a chihno nte Dihvo vo nducuahñ dehtenduh che tuhchan ne, rahn ye ri ye ihyan apóstol yahn ye:

²—Nchuhn ne, a devano ne te cuihno o ro man ne, a vihco ro yudo. U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che din se preso u, nahn yah se u.

³Tuhme chidocuyan ndinan man, sahn ndinan yahn ihyan nación yahn Israel man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndo dama se chevah vaco Caifás, chidocuyan che tahque ndinan. ⁴Min ntuhno se deh vedemayon din se cava che co din se preso Dihvo vo, cahno se ihyan. ⁵Nte cade se che cuahtenan rino se nde chuh vihco cahno se ihyan, te che mendahn vihco ne, necuan ihyan yan numacuahñ vedetan.

Ama tahn ndahta ne, chacotahme te nunedan tin Dihvo vo Jesucristo

⁶Ama ro min ne, quenán Dihvo vo yan Betania, vaco Simón, ihyan min che chi ye cah che rechá yute ro menan. ⁷Ura che va ye nan mesa reh ye ne, nda ama tahn ndahta, nda te ama frasco che ndindah nduco ama nan tu che duche alabastro. Frasco me ne, ndito ama nan nunedan che ama yahn chihve. Chahn nda te nan va Dihvo vo, ne chacotahme te nunedan me tin ye. ⁸Ndihchero ihyan apóstol chahn, ne chi yudo yahn ye, ne rahn ye:

—Hua ndahca che redin tahn tih che ndere retoh te nunedan tih, te ama yahn chihve. Tahque ndahca din te ndete che ndihcue te, cava che ndaca tume conan te ihyan chevah.

¹⁰Chihnevan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che yudo ri yahn nchuhn che tihca din tahnguh?, te ndahca che tihca din te cava. ¹¹Ihyan chevah ne, cuahn dama chenun ye van nchuhn, ne conan ne ihyan adecodehno ura che nahn ne, ate u ne, hua cuahn dama conan nduco ne. ¹²Che chacotahme te nunedan u ne, chihcoyan te u cava che cuhche ihyan u. ¹³Cuaco rahn ri nchuhn te adecotino che cuahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs numachahte iyehñse ne, ntihyon yan ye nduhca che din te cava che cadino ihyan.

Judas ne, ndihcue ndeh se Dihvo vo Jesucristo

¹⁴Chihno min ne, Judas Iscariote, ama cha sahn che namin nduco se ndi cuande se van nduh che ndihchio ihyan apóstol chahn ne, chahn se nan chidocuyan ndinan chahn, ¹⁵ne rahn se ri se sahn:

—¿Tava nedihve nchuhn u cava che nté Jesucristo tah ne?

Tuhme cah sahn ndinan chahn ndico ndiche tume diyahngua sahn. ¹⁶Nde ura min canan rinuhn ino se ama ura che ndahca cava che necah se Dihvo vo tah sahn chahn.

Cheh vino Dihvo vo Jesucristo nduco ihyan apóstol yahn ye

¹⁷Cuahn che a cade ama ro canan vihco ro yudo me, ro che reh ihyan pan che hua nduco ya yahn ne, tumerune ihyan apóstol chahn Dihvo vo:

—¿Ti nahn ne che cahcoyan nuhn cava che cheh vino ne che cuande yahn vihco ro yudo ne?

¹⁸Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn nchuhn viyan, vaco ama ihyan, ne cahma ne co ne ihyan tuhca: “Rahn Ihyan Ricuahn yuhn vo te a nda nino ura che cahno se ihyan, ne vaco ne chihco cade ye che cheh vino ye nduco ihyan apóstol yahn ye man vihco ro yudo.”

¹⁹Dinahñ ihyan apóstol chahn nduhca che rahn Dihvo vo, ne chihcoyan ye che cheh vino ye nduco vih che cuande yahn ro yudo.

²⁰Cuahn che chi vino me ne, chihnde Dihvo vo nan mesa cheh vino ye nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye. ²¹Numanahn che reh ye ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ama cha ne ndihcue ndeh ne u.

²²Tuhme ama chi ndache ihyan chahn, ne canan ca ama ca ama ye rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ate co ndiyu u che tihca din.

²³Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ama cha nchuhn che reh ne dama nducó chete ama cuh ne, ndihcue ndeh ne u. ²⁴U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che conahn nducó nducuahñ che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. Ate ¡chevah sahn che ndihcue ndeh se u! Tahque ndah ro yahn se ndete che nde hua chihndeyan se.

²⁵Tuhme Judas, sahn min che ndihcue ndeh se ihyan ne, rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ndiyu u che tihca din.

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—Taca hua, di.

²⁶Numanahn che reh ye ne, chetah Dihvo vo pan, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Pan cuh ne, yute yahn, coheh nchuhn.

²⁷Chihno min ne, chetah ye ama vaso vino, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme cah ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuih nducoyaca nchuhn. ²⁸Chu ne, yun yahn che dito yahn vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs. Cora yun yahn, ne nduco chemin ama yahn ihyan ndaca ye vederenchahco cava nunde yahn ye.

²⁹Rahn ri nchuhn te ametah ndaconan cuh vino yahn uva nde nda ro che nedin ra Chida nducuahñ dehtenduh. Tuhme ndaconan cuh vo nduco nchuhn nan che rihquentiyon ye.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahma Pedro che hua rendihche ye ihyan

³⁰ Chihno chita ye himno che a va ndi rita ye ne, cuahn ye cuahn cuete Olivo. ³¹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Man vino ne, cahcoman nducoyaca nchuhn u. Conahn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca: “Cuahnecun che cahno se ihyan che redin ye cudado itecuche, ne cuihno cano te.” ³² Ate cuahn che a ntuché van tenahn ne, cahn estado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn.

³³ Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre nducoyaca ihyan sih cahcoman ye ndih, ate u ne, hua cahcoman ndih.

³⁴ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri di te man vino cuh, numanahn che metah cuah tuh ne, cahme ino yune che hua rendihche u.

³⁵ Rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre quenan cuma che coh dama nduco ne, ate hua cahma che hua rendihché ndih.

—Atihnocah rahn nducoyaca ihyan apóstol chahn.

Covah Dihvo vo Jesucristo cuete Getsemani

³⁶ Cuahn che nda Dihvo vo ama cuan nan che duche Getsemani ne, rahn ye ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuahte nchuhn muhn numanahn che cahn tan cana, covah.

³⁷ Tume quenda ye Pedro nduco nduh che o daya Zebedeo, ne cuahn ye cana nan me. Nda ye min ne, canan ama chi ndache ye, ³⁸ ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ama ndache ri anduhneca ndete che a coh che ri ndaché. Cuahtenan nchuhn muhn, ne cuahtenduche ne, conduco ne u.

³⁹ Tuhme cuahn Dihvo vo tah cuahn cana nan me, quendih ye ndiyahn, covah ye, ne rahn ye:

—Chida man, ndete che co ne, cuahnecun ne che hua chuhrihn nduhca che a va cade. Ate co din ne nduhca che nahn man ne, ndiyu nduhca che nahn.

⁴⁰ Tuhme ndaconan ye nan che vate ihyan apóstol yahn ye. Ntaca ye ihyan chahn che vateyado ye, ne rahn ye ri ye Pedro:

—¿A nde mare ama ura, hua chicha nchuhn chahtenduche ne, conduco ne u ne? ⁴¹ Cuahtenduche ne, covah ne cava che hua dinahn ne yahn chundah cuahn che tumarande se nchuhn. Cuaco te a chihco dama ino ne che cocha ne che tumarande se nchuhn, ate anduhneca ndete che ndi i ne, ne hua richa ne.

⁴² Ndaconan cuahn Dihvo vo, covah ye nan che chi o yune, ne rahn ye:

—Chida man, ndete che hua co che cahnevi ne che va che chuhrihn ne, co nduhca che nahn man ne.

⁴³ Ndaconan tun ye, ne ntaca ye ihyan chahn che vateyado ye, te anduhneca ndete che nda vih ndutinan ye che ama nahn cuahteyado ye. ⁴⁴ Chihcoman ye

ihyan chahn ne, cuahn tun ye covah ye nan che chi ino yune, ne a chemin no covah ye tama yune. ⁴⁵ Tuhme ndaconan ye nan che chenun ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Man che cuaco ne, cuahteyado nchuhn. U che rinduco nducoyaca ihyan ne, a nda ura che necah se u tah sahn nunde. ⁴⁶ Cuenecuan nchuhn, cuhn vo. Quendi yuno vo sahn che ndihcue ndeh se u, te a cochi nino se.

Quenda se preso Dihvo vo Jesucristo

⁴⁷ Nde metah cuihno cahma Dihvo vo cuahn che a nda Judas Iscariote, sahn min che namin nduco se ndi cuande se van nduh che ndichio ihyan apóstol chahn. Nduco se ama yahn se, sahn che nda espada man, sahn che nda yahn man. Sahn chahn che dechuh chidocuyan ndinan man, intiyahn man. ⁴⁸ Judas, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, a nente cade se nduco sahn chahn tuhca:

—Ihyan che tenan ihyan ne, a ihyan min. Co din nchuhn preso ihyan.

⁴⁹ Ndetahno chahn nda se nan Dihvo vo, ne rahn se ri se ihyan:

—Necuma ndih, Ihyan Ricuahn yahn.

Tuhme tenan se ihyan. ⁵⁰ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Amigo yahn, codin nome ntiyon che cochi.

Tuhme tumangan sahn chahn Dihvo vo, din se preso ihyan.

⁵¹ Ama cha ihyan apóstol che nduco Dihvo vo ne, ndetendah ye espada yahn ye, ne chahn ye sahn decahya yahn chidocuyan ndinan, chacondah ye revan se. ⁵² Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan min:

—Cuentihyon ndah espada yehn. A devene te duh ihyan che cahno ye nduco espada ne, nduco espada va che coh ye. ⁵³ Cuedevene te co cacá Chidá, ne ndetahno dechuh ye ama yahn angel, ndedevahn ye u.

⁵⁴ Ate hua din tihca, te a ndirun nan Ndudo yahn ye che a tihca va che conahn.

⁵⁵ Chihno min ne, rahn Dihvo vo ri ye sahn che din se preso ihyan:

—Ro ro quenun che chete yaco van nchuhn chicuahn, ¿dehco che hua min din ne preso u? ¿Taca che muhn cochi ne, nda ne espada man, yahn man, din ne preso u, anduhneca ndete che sahn duco u? ⁵⁶ Ate tihca va che cuahnó cava che conahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta.

Me ihyan apóstol chahn ne, chihcoman ye Dihvo vo, chihno chano ye.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan intiyahn

⁵⁷ Sahn che din se preso Dihvo vo ne, quenda se ihyan nan Caifás, chidocuyan che tahque ndinan. Min nto dama intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man. ⁵⁸ Pedro ne, quendi ye Dihvo vo diyahn diyahn nde nda ye chevah vaco chidocuyan che tahque ndinan, ne min chihnde ye dama nduco sahn

policía chahn, te nahn cadino ye deh co nduco Dihvo vo.

⁵⁹ Chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man ne, rinuhn ino se ama nunde che ndere cacueh dame se Dihvo vo cava che co cahno se ihyan. ⁶⁰ Ate nde ama nunde hua chi chicueh dame se ihyan, andahre ama yahn se ndere chica nunde se yahn ye. Chihno min ne, nda te o se che ndere chica nunde se yahn ye, ⁶¹ ne rahn se:

—Ihyan tih ne, rahn ye te co ndahtera ye yaco, ne chete che ino ro ne, nahno ye.

⁶² Tuhme necuan ndi chidocuyan che tahque ndinan me, ne rahn ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rendahconen yahn sahn sih che tihca rica nunde se yehn?

⁶³ Ate Dihvo vo ne, nde ama hua rahn ye. Tuhme rahn chidocuyan ndinan me ri ye ihyan:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che va ye vahchetero ne, rica di che cahma cuaque co nuhn ndete che di che Daya Dendiohs, ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

⁶⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—A u, nduhca che rahn ne. Namin cuedevano nchuhn che u che rinduco nducoyaca ihyan ne, ndihchero ne u che va lado tah cuaco Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon quenan cuma ye. Namin ndihchero ne che chi van man.

⁶⁵ Ndetahno chihngun chidocuyan ndinan me cahtea ca ye, te rahco ye che ducherino Dihvo vo Dendiohs che tihca ndahconan ye. Tuhme rahn ye:

—¿Dehca din vo testigo ne? ¡Ducherino se Dendiohs! A man nchuhn chihnevan ne nduhca che rahn se.

⁶⁶ Man ne, ¿deh rahn nchuhn ne?

Ndahconan sahn intiyahn chahn, ne rahn se:

—Sahn tih ne, quendihco se nunde, ne quenan cuma che coh se.

⁶⁷ Tuhme cahnun dan se vaconan ye, ne chahn se ihyan. Nahno se ne, chahn se vaconan ye, ⁶⁸ ne rahn se ri se ihyan:

—Di che rahn che Dendiohs dechuh ye di, ndedevahn ihyan iyehense, cahme duh chahn di.

Rahn Pedro che hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁶⁹ Numanahn min ne, va Pedro cuahn chevah me. Chahn nda ama tahn decahya yahn chidocuyan ndinan me nan ye, ne rahn te ri te ihyan:

—Namin di ne, chindoque Jesús yahn estado yahn Galilea.

⁷⁰ Ate rahn Pedro ri ye tahn nan nducoyaca ihyan:

—Nde hua devano deh yahn che tihca rahn.

⁷¹ Tah cuahn adive ne, cuahn ye cuahn nino chendevah. Ndhichero tama te ihyan, ne rahn te ri te sahn che chenun se min:

—Namin sahn tih ne, chinduco se Jesús yahn yan Nazaret.

⁷² Ndahconan Pedro tama yune, ne rahn ye:

—Nde muhn nde nan Dendiohs, hua rendihché duh ihyan che rahn nchuhn.

⁷³ Namanan me ne, chahn nda sahn che chenun se min nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Cuaco niyon che chindoque ihyan cah, te a ndero ndi nde nan ndudo yehn.

⁷⁴ Ndaconan ntihyon yan ye Dendiohs, nde rahva ye, ne rahn ye:

—Hua rendihché duh ihyan cah che rahn nchuhn.

A ura min no cah ama tuh. ⁷⁵ Necahco Pedro ndudo che rahn Dihvo vo ri ye ihyan tuhca: “Numanahn che metah cuah tuh ne, cahme ino yune che hua rendihche u.” Tuhme ndiquendah ye, ne ama chaco ye.

Necah se Dihvo vo Jesucristo tah Pilato

27 Chi dave tama ro me ne, nducoyaca chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, ntuhno se nduco vih cava che cahno se Dihvo vo.

² Dechiche se ihyan, ne quenda se ihyan, necah se ihyan tah gobernador Pilato.

Nduhca che chih Judas

³ Cuahn che checadino Judas che a va che cahno sahn chahn Dihvo vo ne, ndo yah se, ne chahn se necah se nduh che ndico ndiche tume diyahngua me tah chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man, ne rahn se ri se sahn:

⁴ —U ne, quendihco nunde nan Dendiohs, te ndahco tah nchuhn ama ihyan che nde ama nunde hua quendihco ye cava che cahno ne ihyan.

Ndahconan sahn chahn, ne rahn se ri se Judas:

—Tan condihche taca din. Nuhn ne, hua cuande yahn nuhn chemin.

⁵ Tuhme a min chete yaco ndunan Judas tume me sahn chahn, ne chahn se tihyon se ihyo dando se, chihno man se sahn.

⁶ Nedin dama chidocuyan ndinan chahn tume me, ne rahn se nduco vih:

—Nduhca che rihquentiyon ley ne, hua co nedin damo vo tume cuh nduco tume vedino, te chu ne, tume yahn yun.

⁷ Ndetahno nte cade se nduco vih, ne ca se ama ndi yahn nduco tume min cava che ndaca nan che cuehche ihyan nacion chenhahn. Ro menan me ne, duche yahn min Yahn yahn Sahn che Redendah Chite Yahn, ⁸ ate nde ro min ne, nuhnde duche Yahn yahn Yun. ⁹ Tihca chinahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta Jeremias tuhca: “Nduhca che chihco cade Dihvo vo Dendiohs ne, ndico ndiche tume diyahngua chihco ihyan nacion yahn Israel che rignonun chihve ihyan min. Toh ihyan chahn tume me, ca ye yahn che duche Yahn yahn Sahn che Redendah Chite Yahn.”

Chihnde cade yahn Dihvo vo Jesucristo nan Pilato

¹¹ Cuahn che a nti Dihvo vo nan gobernador ne, tumerune se ihyan:

—¿A ndih che Rey yahn ihyan nacion yahn Israel ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—U, a nduhca che rahn.

¹² Chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, canan ama rica nunde se yahn Dihvo vo, ate nde ama hua ndahconan ye. ¹³ Tuhme rahn Pilato ri se ihyan:

—¿Dehco che hua rendahconan ne che rica nunde sahn sih yahn ne ne?

¹⁴ A namin no tun nde ama ndudo hua ndahconan ye yahn se, ne ama chahn ino se.

Chihco dāma ino Pilato che conan yah Dihvo vo Jesu-cristo

¹⁵ Va ama costumbre che nduyo nduyo che renda vi-hco ro yudo ne, va che ntahte gobernador ama preso, adecochano sahn che caca ihyan yan. ¹⁶ Tahn min ne, va ama sahn preso che ama duhtuno ihyan se, duche se Barrabás. ¹⁷ Ura min ne, ama ndo dāma ihyan yan, ne nducote tumacadino Pilato che redin ve chidocuyan ndinan chahn yahn Dihvo vo, rica nunde se yahn ye ne, chemin che tumerune se:

—¿Cha preso nahn nchuhn che ntahté, a Jesús che rahn ne che Cristo ye o Barrabás ne?

¹⁹ Numanahn min ne, dechuh ndahta yahn se ndudo, rahn te tuhca: “Ihyan tih ne, nde ama nunde hua quendihco ye. Condi din tan nduco ye, te icuino ne, ama chihnga chihno che va che conahn ama venecuino ndete che din tan nduco ye.”

²⁰ Me chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man ne, chicha yahn se chinun se ihyan yan che caca ye Pilato che ntahte se Barrabás man, che cahcantiyon se che coh Dihvo vo man. ²¹ Ndaconan tumerune Pilato ihyan chahn, ne rahn se:

—Tuhme ne, ¿cha preso nahn nchuhn che ntahté ne? Ndahconan ihyan yan chahn, ne rahn ye:

—Cuentahte ne Barrabás.

²² Tuhme tumerune se ihyan chahn:

—Me Jesús che rahn nchuhn che Cristo ye, ¿deh din nduco ye ne?

Ndahconan nducoyaca ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye.

²³ Rahn Pilato ri se ihyan chahn:

—¿Taca che conan yah ye?, te hua quendihco ye nde ama nunde.

Ate nde tahque dito cah ihyan chahn:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye.

²⁴ Ndiherero Pilato te hua rendo ndudo ihyan chahn. Tahque ndah nde tahque vari chende ca ye, ne tahve se che chehua nune. Nāno se tah se nan nducoyaca ye, cahco ro se che hua nahn cuehdame se nunde min, ne rahn se:

—Ihyan cuh ne, hua quendihco ye nde ama nunde. U ne, hua nahn che conan yah ye, ate co nduhca che nahn nchuhn.

²⁵ Rahn nducoyaca ihyan chahn:

—Cuihquentiyon ne che conan yah ye. Nuhn nduco daya nuhn cuehdame nuhn ihyan.

²⁶ Tuhme ntahte Pilato Barrabás nduhca che nahn ihyan chahn, ne chihquentiyon se sandado yahn se

che chahn se Dihvo vo. Chihno min ne, tahve se sahn che quenda se ihyan, cuaconahn yah se ihyan.

²⁷ Quenda sandado chahn Dihvo vo chete palacio, ne nedin dāma se nducoyaca combiero yahn se nan ye.

²⁸ Chehnevi se tino menan yahn ye, ne tihyon se ama tino cuah ihyan. ²⁹ Denda se ama corona yan, tihyon se tin ye, ne cah se ama nducodi quetuhma ye tah cuaco ye. Chihno min ne, chehntihya se nan ye redin duche yahn se ihyan, ne rahn se ri se ihyan:

—Rende va nuhn yavenan ne, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.

³⁰ Recahn dan se ihyan man, retah se nduco me rahn se tin ye man. ³¹ Chihno che din duche yahn se ihyan tihca ne, chehnevi se tino cuah me, ndaconuhn se tino yahn man ye ihyan. Tuhme quenda se ihyan nan che nahn yah se ihyan.

Chaconahn yah se Dihvo vo Jesucristo

³² Cuahn che a chenun yune se ne, tahn nun se ama ihyan yan Cirene che duche ye Simón, ne chihquentiyon se ihyan che quenda ye cruz nan che conan yah Dihvo vo.

³³ Nda se ama cuete che duche Gólgota, che conahn Cuete Ine Tin Tenahn. ³⁴ Min cah se vino che ndihchetahn nduco dah ite, cuh Dihvo vo, ate dechihn ye, ne hua chih ye.

³⁵ Cuahn che a chihno nahn yah sandado chahn Dihvo vo ne, tendah se suerte yahn se cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino yahn ye. Tihca chinahn Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta tuhca: “Tendah se suerte yahn se cha sahn quendah yahn se che co yahn se tino yahn.” ³⁶ Chihno min ne, chahtenan se cudado ihyan. ³⁷ Tin cruz ne, chaconahn letra nan che ndirun nunde yahn ye tuhca: “Ihyan cuh che Jesús, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.”

³⁸ Namin chenān yah o sahn duco chihto nan ye, ama se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye.

³⁹ Ihyan che rechuh ye min ne, redin duche yahn ye ihyan, rahco tin ye, ne rahn ye:

⁴⁰ —Di che rahn che ndahtere yaco, ne nahne chete ino ro, cuendedevahn man di. Ndete che Daya Dendiohs di ne, cuenchehn nan cruz tih.

⁴¹ Chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man, sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, namin ndahchenan se Dihvo vo, ne rahn se van man se nduco vih:

⁴² —Ndedevahn se tama ca ihyan, ate man se ne, hua ri rendedevahn se sahn. Ndete che cuaco che Rey yahn ihyan nación yahn Israel sahn ne, nchahn se nan cruz cava che cotahno vo sahn. ⁴³ Rahn se te ndichahtino se Dendiohs man, che Daya ye sahn man. Man ne, ndihchero vo ndete che cuaco che yahino ye sahn, ndedevahn ye sahn.

⁴⁴ Nde sahn duco che chenān yah se dāma nduco ye ne, ndahchenan se ihyan.

Chih Dihvo vo Jesucristo

⁴⁵ Ro min ne, chi man numachahte iyehñse, canan nde inguiyahn, ne quendi nde nan rahco ino a chino.

⁴⁶ Ura min ama dito cah Dihvo vo, ne rahn ye:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —che conahn tuhca: Dendiohs yahn, Dendiohs yahn, ¿dehco che chihcoman ne u ne?

⁴⁷ Nahn sahn che chenun se min ne, chihnevan se che tihca rahn ye, ne rahn se:

—Rah se ihyan profeta Elías.

⁴⁸ Ndetahno chahn ama se, rano se, chehua se ama nan che decá cuche decá, ne decáhnda se nduco vino che a nchuhnan yahn. Dechiche se tin ama nduco, cah se che tihve Dihvo vo. ⁴⁹ Ate sahn chenahn chahn ne, rahn se:

—Cuihcoman sahn. Ndiherero vo ndete che chi Elías ndedevahn ye sahn.

⁵⁰ Ura min ne, ama dito cah Dihvo vo tama yune, ne chih ye. ⁵¹ Ndetahno chendan tino che quendihco chete yaco. Chica nde yaco, chiya nde ndiyahn, ndo o ndi. Namin ama nuhn yahn man, ndah yava man, ⁵² nane yayan man, ne ntuche ama yahn tenahn che chitahno ye Dendiohs cuahn che chahtenan ye iyehñse. ⁵³ Ihyan chahn ne, nde ro che ntuche Dihvo vo, chihnde ro ye yan Jerusalén, yan yahn Dendiohs, ne ama yahn ihyan ndihchero ye ihyan.

⁵⁴ Me sahn capitán nduco sandado yahn se che chenan se cudado Dihvo vo ne, ama dihya se chi che nuhn yahn man, che chinahn vederihno chenahn man, ne rahn se:

—Cuaco niyon te a ihyan cuh che Daya Dendiohs.

⁵⁵ Ama yahn ihyan ndahta vatendi ye ama lado rendihche ye Dihvo vo. Ihyan chahn che chinan ye ihyan nan ntiyon yahn ye, ne chinuco ye ihyan cuahn che chica ye estado yahn Galilea. ⁵⁶ Van ihyan chahn ne, nduco María yahn yan Magdala man, María, ihyan ndahta yahn Zebedeo, ihyan min che chaco Jacobo nduco José man.

Chehche Dihvo vo Jesucristo

⁵⁷ Cuahn che a chi chino ne, nda ama ihyan cuihca yahn yan Arimatea, che duche ye José. Ihyan min ne, namin ritahno Dihvo vo. ⁵⁸ Chahn ye nan Pilato, chica ye permiso cava che cuhche ye Dihvo vo. Tuhme chihquentiyon Pilato sandado yahn se che necah se Dihvo vo ihyan. ⁵⁹ Chahn ye, ndedevah ye Dihvo vo, chaco-tuhma ye ihyan nduco ama tino cua, ⁶⁰ ne chacondihche ye ihyan chete ama yayan ra che ndihquentiyon ye che ndindah nan yava cava man ye. Chihno min ne, necahde ye chende yayan me nduco ama tu chahno, ne conahn ye. ⁶¹ Min chihto yayan me, va María yahn yan Magdala nduco María che tama me.

Chahtenan sandado cudado nan yayan yahn Dihvo vo Jesucristo

⁶² Tama ro me, a ro che rahtetuhno ihyan ne, chahn chidocuyan ndinan nduco sahn fariseo nan Pilato,

⁶³ ne rahn se ri se sahn:

—Ihyan ndinan yahn nuhn, necahco nuhn nduhca che rahn sahn rihnceh min te cuino ino ro che coh se ne, ntuche se van tenahn. ⁶⁴ Chemin che cochi nuhn ndihchero nuhn ndih che co cudado yayan yahn se nde cuihno ino ro. Ndete che hua ne, denan cahñ sahn apóstol yahn se, ndetendah se sahn chete rahn quenda se sahn, ne cahma se che ntuche se van tenahn, nde tahque cahnceh se ihyan che co ro menan.

⁶⁵ Rahn Pilato ri se sahn:

—Ngá sandado chenun se min. Cuiquenda nchuhn sahn, cuahtenan se cudado yayan me nduhca che nahn ne.

⁶⁶ Tuhme chahn sahn chahn, chaconahn se sello chende yayan me, ne chaconahn se sandado chahn, din se cudado.

Ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn

28 Tama ro me, ro che ndeva ndate ne, cuahn María yahn yan Magdala nduco María che tama me vatiyan dahca nan yayan me. ² Adenan chiya ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs, chehnevi ye tu che ndi chendevah yahn yayan me, ne chihnde ye menan. Numanahn min ne, ama dito nuhn yahn. ³ Angel me ne, ama diyahn ro ye, ne tino yahn ye ne, ama cua nduhca che ro ihve. ⁴ Ndiherero sandado chahn ángel me, ne ama dihya se chi, nde tuno ndoh se che vah se. Van canedihya min ne, nde chih yute se man, nde chi i se man. ⁵ Rahn ángel me ri ye ihyan ndahta chahn:

—Hua dihya nchuhn co. A devanó che nda ne ndihchero ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenan yah ye. ⁶ Metah ye muhn, te a ntuche ye van tenahn nduhca che a rahn ye ro menan. Cochi ne ndihchero ne chete yayan nan che quendite ye. Metah ye min. ⁷ Tuhme cuahn ne tenun tenun no cahma ne co ne ihyan apóstol yahn ye che a ntuche ye van tenahn, ne cahñ ye estado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn. Min ndihchero ne ihyan. A chemin no che va che có nchuhn.

⁸ Ihyan ndahta chahn ne, quenun ca canedihya ihyan, te ama dihya ye chi. Tuhme conahn ye rano ye, ama yeno ye, quengo ye ndudo yahn ihyan apóstol. ⁹ Ura min chihnde ro Dihvo vo nan ihyan chahn, ne necah ye Dendiohs ihyan. Tuhme chahn nda ihyan chahn nan ye, ne chehntihya ye chahtemahn ye cah ye, ndeva ye yavenan ye. ¹⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua dehve rahco nchuhn. Cuahn ne co ne ihyan apóstol yahn che cahñ estado yahn Galilea, ne min ndihchero ye u.

Chinun chidocuyan ndinan sandado

¹¹ Numanahn che cuahn ihyan ndahta chahn ne, chenahn ama o sandado che chenan se cudado yayan me, chengo se chidocuyan ndinan chahn nducuahn che chi. ¹² Chidocuyan ndinan chahn ne, ntuhno se nduco sahn intiyahn, ne ama ndeh tume cah se sandado chahn, ne rahn se ri se sahn:

¹³ —Nchuhn ne, cahma ne te chete rahn numanahn che vateyado ne ne, nda apóstol yahn sahn min, ndetendah se sahn, quenda se sahn. ¹⁴ Me ndete che cadi-no gobernador ne, cahmanan nuhn nchuhn, ne hua dehva co yahn ne.

¹⁵ Chetah sandado chahn tume me, ne chacotuh se ndudo nduhca che cah cuande chidocuyan chahn sahn, ne chihnde ndudo me van ihyan naci6n yahn Israel nde man ro cuh.

Cah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon ihyan ap6stol yahn ye

¹⁶ Me ihyan ap6stol chahn ne, cuahn ye estado yahn Galilea, tingüete nan che a rahn Dihvo vo nduco ye ro menan me. ¹⁷ Min ndihchero ye Dihvo vo, ne ndeva ye yavenan ye. Ate ama o ye ne, rahco ye te ndiyu ihyan min. ¹⁸ Tuhme chahn nda Dihvo vo nan ihyan chahn, ne rahn ri ye ihyan:

—U ne, nducote ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon che va vahchetero man, iyehnse man, tah ne, ¹⁹ chemin che rihquentiy6n nchuhn che cahne nducuahn naci6n, cacuahn ne ihyan cava che cotahno ye u. Cuedenune ne ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs Chida man, Dendiohs Daya man, Vaco ndah yahn Dendiohs man. ²⁰ Namin cuicuahn ne ihyan che dinahn ye nducuahn che a chihquentiy6n nchuhn. Cuedevano ne te hua cahcoman nchuhn, te conduc6 nchuhn ro ro, nde ro che nto iyehnse. Tihca co.

SAN MARCOS

Juān Bautista ne, chihcoyān ye ihyan cava che nevah-necun ye Dihvo vo Jesucristo

1 Tuhcā canān ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs: ² Ihyan profeta Isaías dirun ye tuhcā:

Rāhn Dendiohs ri ye Daya ye: “Dechúh āma sāhn che cuahndudo se ndudo yāhn numanahn che metah cahn,

cava che cāhcoyān se ihyan che nevah-necun ye di.

³ Sāhn min ne, conan se yāhn nān che metah duhva, ne ndo dāma ihyan, cahnevan ye ndudo yahn se. Cāhma se tuhcā:

Cuihcoyān nchuhn chedave yahn ne, te a cochi Dihvo vo.”

⁴ Ndudo min ne, chinahn cuahn che canān Juān Bautista rahndudo ye min yāhn nān che metah duhva. Rāhn ye ri ye ihyan che rahn ye rihnevan ye:

—Cuento ino nchuhn nunde yahn ne, cuedenune ne cava che nchahco Dendiohs yahn ne.

⁵ Ihyan yān Jerusalén mān, ihyan yān chenāhn estādo yahn Judea mān, āma yāhn ye rahn ye rihnevan ye che rahndudo Juān. Rentuma ino ihyan chahn nunde yahn ye, ne rehdenune Juān ihyan ico Jordán.

⁶ Juān ne, quenun ye āma tino che ndindah nduco yudo yahn ite che duche te camello, ne quenan chete ye āma ima. Reh ye yāhcadāhn, ne rih ye nedih yahn che va vān chano. ⁷ Rahndudo ye tuhcā:

—Caviyān deman ne, ndā āma ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quenan cuma ye che co u. U ne, nde hua rignonun chihvé nān ihyan min cava che conān ihyan nān ntiyon yahn ye. ⁸ U ne, atenān rehdenuné nchuhn, ate ihyan min ne, din ye che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn.

Chedenune Dihvo vo Jesucristo

⁹ Tāhn min ne, chica Dihvo vo yān Nazaret, estādo yahn Galilea, ndā ye nān che quenun Juān, ne chehdenune Juān ihyan ico Jordán. ¹⁰ Cuahn che a ndiquendāh Dihvo vo vān nune ne, ndihchero ye che ndondah vahchetero, ne nduhcā che ro āma icui ne, tihcā chi ro Vaco Ndah yahn Dendiohs, chiya, quenun ihyan. ¹¹ Chihnevan ye āma ndudo che chica vahchetero che rāhn: —Di che Dayá. Yahinó di. Ama yenó ndoque.

Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo

¹² Chihno min ne, din Vaco Ndah yahn Dendiohs che cuahn Dihvo vo yāhn nān che metah duhva. ¹³ Min

quenan ye chete che o raco ro, ne chundah, sāhn min che duche se Satanás ne, retumarande se ihyan. Quenun Dihvo vo nān che vate ite chano, ne ndā ángel, chinduco ye ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, canān redin ye ntiyon yahn ye

¹⁴ Adiva che chaconuhn sandādo Juān Bautista vācoyāhn ne, conāhn Dihvo vo estādo yahn Galilea, ne min rahndudo ye ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹⁵ Rāhn ye:

—A tuno ro. Mān ne, a nun cāhcantiyon Dendiohs chedave yahn ihyan. Cuento ino nchuhn nunde yahn ne. Cuitahno ne ndudo ndah yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, yāhve ye cun sāhn retāh yāhca cava che conduco se ihyan

¹⁶ Ama ro che quechica Dihvo vo cuāhn chihto vine yahn Galilea ne, ndihchero ye Simón nduco dihno se, Andrés. Sāhn chahn ne, sāhn retāh yāhca, ne ura min ne, rih se yāna yahn se chete vine me. ¹⁷ Tuhme rāhn ye ri ye sāhn:

—Cuhn vo nduco nchuhn. Cuinduco ne u, ne nduhcā che redin ne ntiyon retāh ne yāhca ne, tihcā cacuāhn nchuhn ntiyon che cuacotuhn ne ndudo yāhn, cava che cotahno ihyan u, conduco ye u.

¹⁸ Ndetāhno chihcomān sāhn chahn yāna yahn se, ne cuahn se chinduco se Dihvo vo.

¹⁹ Tah cuahn cāna nān min ne, ntāca ye o dāya Zebedeo, Jacobo nduco Juān. Chenun se chete bārcō, rentāhyon nan se yāna yahn se. ²⁰ Yāhve ye sāhn, ne chihcomān se chida se Zebedeo chete bārcō me nduco mozo yahn ye, ne cuahn se chinduco se ihyan.

Ama sāhn che quenun vaco chihngā sāhn

²¹ Adiva ne, ndā Dihvo vo yān Capernaum nduco sāhn chahn. Ndate ndate, ro che rahtetuhno ihyan ne, rahn Dihvo vo yāco yahn ihyan nación yahn Israel, ricuahn ye. ²² Rahn ino nducoyāca ihyan che rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo, te tumacadino ye che quenan cuma ye vederihquentiyon che tahque chahte che co che quenan cuma sāhn devano ley che dirun Moisés. ²³ Min chete yāco me ne, quenun āma sāhn che quenun vaco chihngā sāhn. Cah se:

²⁴ —Ndih, Jesús yahn yān Nazaret, ¿dehco che recāhdenun ne yune yahn nuhn? ¿Tāca che cochi ne decuihno ne nuhn? A devanó duh ndih. Ndih ne, ihyan ndah che a va cāde che dechuh Dendiohs cava che ndedevahn ye ihyan iyehense.

²⁵ Dihvo vo ne, chihco yudo ye yahn vaco chihngā me, ne rāhn ye:

—¡Cuihnde dihn chende! ¡Cuendiquendāh sāhn tih!

²⁶ Tuhme din vaco chihngā me che āma rendoh sāhn min. Āma cah, ne ndiquendāh sāhn. ²⁷ Rahn ino nducoyāca ihyan che chenun ye min, ne tumerune vih ye:

—¿Deh che ri ne? ¿Deh conahn ndudo ra che ricuahn ihyan tih ne? ¡Āma chahte vederihquentiyon quenān cuma ye! ¡Rihquentiyon ye nde vaco chihngā che chenun ihyan che ndiquendāh, ne redinahn yahn ye!

²⁸ Nduco tihcā ne, ndudo yahn vederihno che redin Dihvo vo ne, āma nun chetuhn numachahte estādo yahn Galilea.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn indāhn Simón

²⁹ Cuahn che ndiquendāh Dihvo vo chete yāco me ne, cuahn ye nduco Jacobo mān, Juān mān, ndevāco Simón nduco Andrés. ³⁰ Indāhn Simón ne, quendite ye, netāh cah ihno ihyan. Ihyan ndevāco ye ne, rāhn ye ri ye Dihvo vo che cah ye. ³¹ Tuhme chahn ndā Dihvo vo, ne chetāh ye tāh ihyan min, ndedecuan ye ihyan. Ndetāhno chavi ihno me yahn ye, ne cāh ye, cheh ihyan chahn.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn āma yāhn ihyan cah

³² Cuahn che a chi chino me, ura che a chehche yāhn ne, ihyan viyān ne, quenda ye āma yāhn ihyan cah mān, ihyan che chenun vaco chihngā ihyan mān, nān Dihvo vo. ³³ A nahn nducoyāca ihyan yān ne, ndo dāma ye chendevah. ³⁴ Din Dihvo vo che ndoyahn ihyan cah chahn, che āma ndeh nān cah ndi ye, ne ndetendāh ye vaco chihngā che chenun ihyan. Ate hua cāh yune ye che cāhma duh ihyan ye, te a devano che Daya Dendiohs ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, quechica ye estādo yahn Galilea, rahndudo ye

³⁵ Āma vatiyān dāhca, ura che metah co dave ndah ne, necuan Dihvo vo, cuahn ye cuāhn chihto yān, ne min covāh ye. ³⁶ Tah cuahn adive ne, cuahn Simón nduco combiero yahn ye, quenuhn ye ihyan. ³⁷ Cuahn che ntāca ye ihyan ne, rāhn ye ri ye ihyan:

—Āma yāhn ihyan nahn ndihchero ye ndih.

³⁸ Ate rāhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn tāma te o yān che nino cāva che cuahndudó min, te cāva chemin che cochí.

³⁹ Tuhme cuahn Dihvo vo nduco ihyan chahn numachahte estādo yahn Galilea. Rahndudo ye chete yāco yahn ihyan nación yahn Israel, ne rendetendāh ye vaco chihngā che chenun ihyan.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn āma sāhn che ndi se cah che rechā yute

⁴⁰ Āma yune ne, āma sāhn che ndi se cah che rechā yute ne, cuahn ndā se nān Dihvo vo. Chehntihya se nān ye, ne rāhn se:

—Ndete che nahn ne ne, co din ne che ndoyāhn.

⁴¹ Dihvo vo ne, quenān vāhino ye sāhn. Nahn tāh ye sāhn, ne rāhn ye:

—Tācā hua. Conán di. Mān ne, a ntoyehn.

⁴² Ndetāhno chavi cah che rechā yute se me, ne ndoyahn se. ⁴³ Tuhme ndedechuh ye sāhn cuāhn ndevāco se. Āma cāh ye cudādo sāhn, ne rāhn ye:

⁴⁴ —Con dihche. Condicāte cahme nduco nde āma ihyan tācā chi che ndoyehn. Tahque ndah ne, cuehn nān chidocuyān, ndihche ye di, ne cah vedino che ndihquentiyon Moisés, cāva che codevano nducoyāca ihyan che a ntoyehn.

⁴⁵ Sāhn min ne, conāhn se, ate hua dinahn se. Canān rente se nduhcā che chahno se chi, ne āma chetuhn ndudo me, nde ametah chi chendā Dihvo vo nde āma yān ura che co nchanān ihyan viyān ihyan. Tahque ndah ye ne, quechica ye āma lādo, yāhn nān che metah duhva. Ate atānocā nduh, min rahn ihyan yahn nducuahn yān rendihchero ye ihyan.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn āma sāhn che ndi cheche se

2 Chihno neve ro ne, chendā tun Dihvo vo yān Capernaum, ne ihyan yān min ne, checadino ye che quenun ye āma cuān vah. ² Ndetāhno ndo dāma āma yāhn ye nde nān che cuahtendi ye chendevah ametah. Rahndudo Dihvo vo Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ihyan chahn. ³ Ura min ne, ndā cun ihyan, nda ye āma sāhn che ndi cheche se. ⁴ Ate nducote āma yāhn ihyan chenun ye min ne, hua chi chuh ye chendevah, chendā ye nduco se nān Dihvo vo. Tuhme nda ye sāhn tin vah, ne min ntihne ye āma ndi ima vah cuāhn nān che quenun Dihvo vo. Cuahn che ndahcondah ye āma ive nān ima vah ne, ndedevah ye yundo nān che quendite combiero yahn ye, ndā se nān Dihvo vo. ⁵ Cuahn che ndihchero Dihvo vo nduhcā che ritahno ihyan chahn ne, rāhn ye ri ye sāhn:

—Dayá, a nchahcó nunde yehn.

⁶ Min vate āma o sāhn devano ley che dirun Moisés, ne rendedecadino se: ⁷ “¿Dehra cuande che tihcā rāhn sāhn tih?, te reducherino se Dendiohs che tihcā rāhn se. Ametah nde āma ihyan iyehense che co nchahco ye nunde, atenān Dendiohs.” ⁸ Ndetāhno checadino Dihvo vo che tihcā rendedecadino sāhn chahn, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—¿Dehco che tihcā rendedecadino nchuhn? ⁹ Co rāhco ne che tahque ndah che cāhmá có sāhn che necuan se, cotāh se yundo yahn se, ne cāca se, che co che cāhmá che a nchahcó nunde yahn se. ¹⁰ Mān ne, cāva che cadino nchuhn te, u che rinducó nducoyāca ihyan, va

vederihquentiyon yáhn cava che nchahcó nunde yahn ihyan muhn iyehñse cuh ne, condihche ne.

Tuhme rahn ye ri ye sahn che ndi cheche me:

¹¹ —Ráhn rí di, cuenecuen, cotah yundo yehn, ne conahn ndevaque.

¹² Ndetahno necuan se, chetah se yundo yahn se, ne conahn se. Chuh se mendahn yahn nducoyaca ihyan che chenun ye min, ne ama rahn ino ye. Rendeve ye yavenan Dendiohs numacuahn vedeyeno, ne rahn ye:

—Nde ama yune hua ndihchero vo vederihno che tuhca.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Leví che conduco se ihyan

¹³ Cuahn tun Dihvo vo cuahn chihto vine yahn Galilea, ne ama yahn ihyan rahn ye rendo dama ye nan ye. Min ricuahn Dihvo vo ihyan chahn. ¹⁴ Cuahn nan che chuh Dihvo vo ne, ndihchero ye Leví, daya Alfeo. Va se nan mesa nan che rica se tume cade iyo. Rahn ye ri ye sahn:

—Cuhn vo, condoque u.

Ndetahno necuan se, chinduco se ihyan.

¹⁵ Ama yune cuahn che va Dihvo vo chete vaco Leví ne, reh ye nan mesa nduco ihyan che rahn nduco ye. Ama yahn sahn nunde, chenun van sahn rica tume cade iyo man, vate se nduco ye, te ama yahn ri se che chinduco se ihyan. ¹⁶ Sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn fariseo man ne, ndihchero se che reh Dihvo vo, rih ye dama nduco nducoyaca sahn nunde chahn, ne rahn se ri se ihyan che rahn nduco ye:

—Hua ndahca che reh sahn ricuahn yahn nchuhn, rih se dama nduco sahn rica tume cade iyo man, sahn nunde chenahn man.

¹⁷ Cuahn che chihnevan Dihvo vo che tihca rahn sahn chahn ne, rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan che hua cah ye ne, hua rendotenan ye sahn doctor. Ate ihyan che cah ye ne, rendotenan ye sahn. Atihnocá u, te ndá, conán ihyan nunde cava che nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu cava ihyan che metah nunde yahn ye che rahco ye.

Rahn Dihvo vo Jesucristo deh cuande che hua rahte ihyan apóstol yahn ye yahve

¹⁸ Ama yune ne, sahn fariseo man, sahn che rahn nduco Juan Bautista man ne, rahte se yahve. Ro min ne, cuahn ama o ihyan, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rahte sahn che rahn nduco ne yahve?, te sahn fariseo man, sahn che rahn nduco Juan Bautista man ne, rahte se yahve.

¹⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—A devano nchuhn te ihyan che nduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahte ye yahve. Ate ndete che denan nda sahn che tan se nduco se, nda se sahn ne, tuhme cuahte ye yahve. Atihnocá ihyan che rinduco ye u, te numanahn che nducó ihyan ne, metah deh cuande che cuahte ye yahve. Ate cuahn che nda sahn che hua

ri rendihche se u, nda se u ne, tuhme che cuaco, cuahte ye yahve.

²¹ 'Ndete che nedin dama nchuhn ndudo ra che ricuahn nduco costumbre ndico yahn ne ne, anduh-neca ndete che necahn ne ama ndi tino ra nan ama tino ndico. Ndete che tihca din ne ne, cuahn che ndeva doh tino ra me ne, nde tahque ndeh tino ndico me.

²² 'Namin anduh-neca ndete che cuih ne vino ra chete ima ndico, te din vino me che condan ima ndico me, ne conda nde vino me man, nde ima me man. Chemin che vino ra ne, nahn che cuih ihyan chete ima ra.

Ihyan apóstol ne, tico ye indo trigo, cheh ye ro che rahtetuhno ihyan

²³ Ama ro che rahtetuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nan va chendata. Nducote chi cuico ihyan apóstol yahn ye ne, tico ye ama o indo trigo, reh ye ndute yahn. ²⁴ Ndhichero ama o sahn fariseo che tihca din ye, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Condihche ne. ¿Deh cuande che tihca redin sahn che rahn se nduco ne?, te man ne, ro che rahtetuno ihyan, ne a ndihquentiyon Dendiohs che hua din vo ntiyon ro cuh.

²⁵ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Anduh-neca ndete che hua rendihchenan nchuhn nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro che quenán Abiatar chidocuyan che tahque ndinan. Chi cuico ye, ne ametah che cheh ye. Chemin che chenda ye chete vaco, ne cheh ye pan che va min. Namin cah ye, cheh combiero yahn ye. Pan chemin chan ne, a ndi vedino nan Dendiohs, ne a nihnde cade che hua co cheh nde ama ihyan, atenán chidocuyan. Ate nde nduco nduh ne, hua quendihco ye nunde.

²⁷ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye nduco sahn chahn:

—Chihco Dendiohs ro che cuahtetuhno ihyan cava che ndah yahn ihyan, ndiyu cava che ndere ndeva ye ro min. ²⁸ Cuedevano nchuhn te a u che rinducó nducoyaca ihyan che rihquentiyón nde nducuahn che redin ihyan ro che rahtetuhno ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi cuma tah se

3 Tama ro che rahtetuhno ihyan ne, chenda Dihvo vo chete vaco, ne min quenun ama sahn che ndi cuma tah se. ² Namin min chenun ama o sahn fariseo, nahn ndihchero se ndete che din Dihvo vo che ndoyahn sahn min ro che rahtetuhno ihyan, cava che caca nunde se yahn ye che rahcotahn ye yahn ley che dirun Moisés. ³ Rahn Dihvo vo ri ye sahn che ndi cuma tah me:

—Cuenecuen. Cuandi mendahn.

⁴ Tuhme tumerune ye sahn chahn:

—¿A ndahca che ndah din vo ro che rahtetuhno ihyan, o din vo che hua ndah ne? ¿A conan vo ihyan, o cahcoman vo ihyan che coh ye ne?

Ate hua ntaquino se deh che ndahconan se yahn ye.

⁵ Chi tan Dihvo vo, ne chaconan ye ndihchero ye sahn

chahn. Ama chi ran ye yahn che cheche chedave yahn se. Tuhme ran ye ri ye sahn min:

—Cuacondihque tah.

Chacondihco tah se, ne ndetahno ndoyahn se. ⁶A ura min no ndiquendah sahn fariseo chahn chete yaco me, ne ndo dama se nduco sahn che chinduco se Herodes, ntuhno se nduco vih taca din se che cahno se Dihvo vo.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama yahn ihyan chihto vine yahn Galilea

⁷A dive ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye chihto vine yahn Galilea, ne ama yahn ihyan che vate ye estado yahn Galilea cuahn ye dama nduco ye.

⁸Namin ihyan che vate ye estado yahn Judea man, ihyan che vate ye ran Jerusalén man, ihyan che vate ye yahn yahn Idumea man, ihyan che vate ye tama lado ico Jordán man, ihyan che vate ye nino ran Tiro man, ran Sidón man ne, ama yahn ye checadino ye yahn vederihno che redin Dihvo vo, ne rahn ye rendihchero ye ihyan. ⁹Nducote ama chidama ihyan ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye che cahcoyan ye ama barco nan che conun ye, te ama ndito cahche ihyan nan ye. ¹⁰A nedin Dihvo vo che ndoyahn ama yahn ihyan chahn, ne chemin che nducoyaca ihyan cah che chenun ye min ne, nde tuno regunda vih ye che nahn nahn tah ye ihyan cava che ndoyahn ye. ¹¹Namin nduco ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne rahn nda ye nan Dihvo vo, rendave ye ndiyahn, ne rahn ye ri ye ihyan numa dito ye:

—Ndih che Daya Dendiohs.

¹²Ate Dihvo vo ne, ama chihco yudo ye yahn vaco chihnga chahn che hua cahma duh ihyan ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, tendahnun ye ndichio ihyan apóstol yahn ye

¹³Chihno min ne, cocha Dihvo vo ama tingüete. Min yahve ye ihyan che nahn ye, ne nda ihyan chahn nan ye. ¹⁴Van ihyan chahn tendahnun ye ndichio ihyan che conduco ye ihyan man, che dechuh ye ihyan, cuahndudo ye ndudo yahn ye man. ¹⁵Namin cah ye vederihquentiyon, cuahtenan cuma ihyan chahn cava che ndetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan man, cava che din ye che ndoyahn ihyan cah man. ¹⁶Van nducoyaca ihyan che tendahnun ye ne, nduco ama ihyan che duche ye Simón. Chaconahn Dihvo vo che duche ihyan min Pedro. ¹⁷Tama ye ne, duche ye Jacobo, daya Zebedeo. Tama ye ne, duche ye Juan, dihno Jacobo. Ihyan che o chahn ne, chaconahn Dihvo vo che duche ye Boanerges, che nahn cahma Ihyan che doh ino ye. ¹⁸Tama te o ye ne, duche ye Andrés man, Felipe man, Bartolomé man, Mateo man, Tomás man, Jacobo, che daya Alfeo man, Tadeo man, tama Simón, ihyan min che chinduco ye partido yahn Cananeo ro menan me man. ¹⁹Van ihyan chahn ne, namin nduco ama se che duche se Judas Iscariote. A sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo a dive.

Ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndedecadino ye yahn ye che metah va cuaco dave yahn ye

Chihno min ne, conahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol che ndichio chahn. ²⁰Cuahn che a nta ye ne, ndaconan ndo dama ama yahn ihyan, che nde hua rinun yahn ye che cheh ye. ²¹Cuahn che checadino ihyan yahn ye che nde metah rinun yahn che cheh ye ne, cuahn ye quengua ye ihyan, te rahnco ye te ametah va cuaco dave yahn ye.

Sahn devano ley che dirun Moisés ne, rahn se te quenun vaco chihnga Dihvo vo Jesucristo

²²Ama o sahn devano ley che dirun Moisés, che chica se ran Jerusalén ne, rahn se yahn Dihvo vo:

—Ihyan tih ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn chundah, sahn min che ndinan se yahn vaco chihnga. Chemin che ri rendetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan.

²³Tuhme yahve Dihvo vo sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—A devano nchuhn che ndiyu chundah che rendetendah se vaco chihnga.

²⁴Ihyan che vate ye rihquentiyon ye ne, ndete che cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyon ye. ²⁵A namin no tun ihyan che chenun ye ama vah ne, ndete che cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cuahtenun ye min nduco vih. ²⁶A namin no tun chundah ne, ndete che cuhma se nduco vaco chihnga che rihquentiyon se ne, cuihno vederihquentiyon yahn se.

²⁷Namin cah Dihvo vo ama ejemplo sahn chahn, rahn ye:

—Ama sahn duco che condá se chete vaco ihyan che detino ye ne, atenah che dechiche se ihyan, tuhme co duco se yahn ye.

Tihca rahn ye te anduhneca ndete che a dechiche ye chundah, ndahco ndiya ye vederihquentiyon yahn se.

²⁸Quendi Dihvo vo rahn ye:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nducuahn nunde che rahn-tendihco ihyan, nde nducuahn che chihnga rahn ye ne, co nchahco Dendiohs yahn ye. ²⁹Ate ihyan che ducherino ye Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ametah nchahco cuahno Dendiohs yahn ye.

³⁰Tihca rahn Dihvo vo, te sahn chahn ne, rahn se te quenun vaco chihnga ihyan.

Nda chaco Dihvo vo Jesucristo nduco dihno ye

³¹Chihno min ne, nda chaco Dihvo vo nduco dihno ye. Chahtendi ye cuahn chevah, ne dechuh ye che cah ihyan. ³²Ihyan che vate ye chihto nan Dihvo vo ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Chaco ne nduco dihno ne, vatendi ye cuahn chevah, rinuhn ye ndih.

³³Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te ihyan min che chacó man, ihyan chahn che dihnó man.

³⁴ Tuhme chaconan ye rendihchero ye ihyan che vate ye cuahn chihto n̄an ye, ne r̄ahn ye:

—Nducoyāca ihyan che chenun ye muhn ne, rihno ihyan anduhneca ndete che chacó m̄an, anduhneca ndete che dihnó m̄an, ³⁵ te adecoduhno ihyan che runecade cochica ye nduhca che nahn Chidá ne, rihno ihyan anduhneca ndete che dihnó m̄an, anduhneca ndete che cahvé m̄an, anduhneca ndete che chacó m̄an.

Ejemplo yahn āma ihyan che retuhdo ye trigo

4 Tāma yune cuahn che ricuahn Dihvo vo chihto vine yahn Galilea ne, āma yāhn ihyan chidāma ye chihto n̄an ye. Nducote āma chito ihyan ne, chemin che chendā Dihvo vo chete āma barco che va min, cuahn ye ino cun metro cuahn chihto, ne quendi ye ricuahn ye. Nducoyāca ihyan che chidāma ye ne, vātendi ye ndiyāhn chihto vine me, rihnevan ye. ² Dihvo vo ne, āma ndeh n̄an dehtenduh chicuahn ye ihyan chahn nduco ejemplo. Tuhca r̄ahn ye ri ye ihyan chahn:

³ —Cuihcovan nchuhn. Cuahn āma ihyan, retuhdo ye ndute ndāta. ⁴ Cuahn che retuhdo ye ne, chera neve ndute chihto yune, ne ndā yāhda, cheh te. ⁵ Chera te neve ndute n̄an che tah ra yāhn chenun v̄an tu. Chemin ne, nun quendāh, te hua ndeh yāhn chendih. ⁶ Ate cuahn che quendāh yāhn ne, yuche yān, ne nducote metah cotāh yāno dihyoduto ne, chihno tih. ⁷ Te neve ndute ne, chera v̄an chano yān. Chendih chano yān me, ne hua chi yahn. ⁸ Ate ndute che chera n̄an yāhn ndah ne, āma ndah chi. Ama o duto ne, chi ndico ndiche ndute yahn. Tāma te o ne, chi ino raco yahn. Tāma te o ne, chi āma ciento yahn.

⁹ Tuhme r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nducoyāca nchuhn, condedecadino ndah ne cava che conahn ne ejemplo min.

Dihvo vo Jesucristo ne, caḥ cuande ye deh cuande che demān nduco ejemplo ricuahn ye

¹⁰ Adiva cuahn che a nahn nducoyāca ihyan chihno conāhn ye ne, quenān Dihvo vo nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye m̄an, nduco te neve ihyan m̄an. Chica ihyan chahn che caḥ cuande ye ihyan yahn ejemplo min. ¹¹ R̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cade te Dendiohs che co devano nchuhn yahn vederihquentiyon yahn ye. Ate ihyan che hua rinduco ye u ne, ricuāhn ihyan demān nduco ejemplo, ¹² cava che ndihchero no ye, ate anduhneca ndete che hua ronān ye m̄an, cahnevano no ye, ate hua conahn ye m̄an. Nduco tihca ne, hua nto ino ye nunde yahn ye, ne hua nchahco Dendiohs yahn ye.

Recāh cuande Dihvo vo Jesucristo deh conahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndāta me

¹³ Tuhme r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nducote hua chenāhn nchuhn ejemplo min ne, ṽtāca co conahn ne ejemplo chenāhn che va che nté?

¹⁴ Ihyan che retuhdo ye ndute ndāta me ne, nduhca ihyan che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan āma yāhn ihyan. ¹⁵ Ama o ihyan chahn ne, ndetāhno rendā chundah, ne redin se che rinān ye ndudo che a chihnevan ye. ¹⁶ Ndute ndāta che chera v̄an tu me ne, nduhca ndudo me che rihnevan tāma te o ihyan che renevahnevan ye numacuahn vedeyeno. ¹⁷ Ate nduhca āma chendāta che hua rengu, che metah cotāh yāno dihyoduto ne, tihchan ihyan chahn, te hua riquendi ye. Cuahn che rechuhrihn ye, o ndere redin ihyan nduco ye cava ndudo me ne, ndetāhno rihcomān ye. ¹⁸ A namin no tun ndute che chera v̄an chano yān me ne, nduhca ndudo me che rihnevan tāma te o ihyan. ¹⁹ Ama rendedecadino ihyan chahn yahn ntiyon yahn ye ro ro m̄an, rihncheh m̄an ye ihyan cava vedecuihca che va iyehne cuh m̄an, nahn co yahn ye āma ndeh n̄an dehtenduh che va m̄an. Chemin che hua ri redin ndudo me che ndah nduco ye. ²⁰ Ate ndute che chera n̄an yāhn ndah me ne, nduhca ndudo me che rihnevan tāma te o ihyan. Nduhca āma chendāta che ri ndico ndiche ndute yahn, nduhca tāma che ri ino raco yahn, nduhca tāma che ri āma ciento yahn ne, tihca redin ndudo me che ndah nduco ihyan chahn.

Ejemplo yahn candil

²¹ Namin nte Dihvo vo tāma ejemplo. R̄ahn ye ri ye ihyan:

—Nde āma ihyan hua renahn yāhn ye candil cava che tihyon ye m̄an cajón, o m̄an yundo. Renahn yāhn ye cava che caḥco ye n̄an che co ro dave numacuahn chete vah. ²² A tihnocā nducuahn ndudo che chenun ndeh che lādo yahn ihyan, te andahre hua renahn ye meniyan, ate ndā ro che va che conahn ye. ²³ Nducoyāca nchuhn, condedecadino ndah ne deh conahn ejemplo cuh.

²⁴ Quendi Dihvo vo rente ye nduco ihyan chahn, ne r̄ahn ye:

—Cuihco nchuhn cudādo, te nahn che nduco cudādo cahnevan ne Ndudo yahn Dendiohs. Ihyan che cahnevan ye nduco cudādo ne, ndah conahn ye, nde tahque ndeh ca vededevano caḥ Dendiohs che conahn ye. ²⁵ Tihca, te ihyan che devano ye vededevano yahn Dendiohs ne, nde tahque ndeh ca caḥ Dendiohs che codevano ye. Ate ihyan che hua devano ye ne, nde conān ye dehtenduh che rihnevan ye.

Ejemplo yahn chendāta che rihta

²⁶ Quendi Dihvo vo rente ye nduco ihyan chahn, ne r̄ahn ye:

—Nduhca ndute ndāta che rino āma ihyan ne, tihca vederihquentiyon yahn Dendiohs. ²⁷ Ihyan min ne, riyādo ye vino, ne ro ne, renecuan ye. Andahre hua devano ye tāca va chendāta yahn ye, ate chemin ne, riquendāh, ne rihta. ²⁸ Yāhn me ne, redin che ri yahn. Menān ne, riquendāh yāta yahn, ne adiva ne, riquen-

daḡ yama yahn. Tuhme ri ndute yahn. ²⁹ Cuahn che a cuma ne, ndetaḡno caḡca ihyan, te a nda ro yahn.

Ejemplo yahn ndute ndata che duche mostaza

³⁰ Tuhme raḡn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nte tama ejemplo caḡa che codevano nchuhn taḡa vederihquentiyon yahn Dendiohs. ³¹ Nduhca ndute ndata che duche mostaza che rino ihyan ne, tiḡa vederihquentiyon yahn Dendiohs. Chemin ne, tahque caḡya che co tama nan ndute ndata che va iyehse. ³² Ate adiva che rehche ne, rihta nde tahque ri chahte che co tama nan chendata. Ama rihta nde ri redin yaḡda ndaque te van dune.

Nduhca che rente Dihvo vo Jesucristo ejemplo

³³ Nduco ndeh nan ejemplo nduhca ejemplo chahn ne, ricuahn Dihvo vo Ndudo yahn Dendiohs ihyan chahn nduhneva che co conahn ye. ³⁴ Deman nduco ejemplo ricuahn ye. Ate cuahn che a deman ye nduco ihyan apóstol yahn ye ne, recaḡ cuande ye ihyan chahn nducuahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihco dihn ye yuhne tan

³⁵ Ro min cuahn che chi man ne, raḡn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuhn vo nduco nchuhn viche lado caḡ.

³⁶ Tuhme chihcoman ihyan chahn nducoyaḡa ihyan che chenun ye min, ne chahtenun ye chete barco nan che quenun Dihvo vo, cuahn ye nduco vih. Namin cuahn tama te o barco nduco ye. ³⁷ Ura min canan ama rano yuhne, ne ndedecuan nune vine me. Chenda nune chete barco me, nde a rito. ³⁸ Dihvo vo ne, quenun ye cuahn caḡ barco me, quiyado ye, queta ye ama almada. Ndedetuhche ihyan chahn ihyan, ne raḡn ye ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, za hua cuande yahn ne che ndere coh vo muhn?

³⁹ Tuhme necuan Dihvo vo, chihco dihn ye yuhne me, ne raḡn ye ri ye vine me:

—Cuihnde dihn. Ngüen.

Ndetahno chehuan yuhne me, ne ama quendite dihn vine me.

⁴⁰ Raḡn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che redihya nchuhn ri? ¿A hua ritahno ne?

⁴¹ Tuhme ama rahn ino ihyan chahn, ne raḡn ye ri ye vih:

—¿Duhra ihyan cuh che nde yuhne, nde vine, redinahn che rihquentiyon ye?

Ndetendah Dihvo vo Jesucristo ama yaḡn vaco chihnga che chenun ama saḡn yan Gadara

5 Nda Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye tama lado viche vine me, yaḡn yahn yan Gadara.

² Cuahn che ndiquenda ye chete barco me ne, nda ama saḡn che chenun vaco chihnga saḡn, chica se nan yaḡan. ³ Min nan yaḡan che vaco se. Nde ama ihyan hua co dechiche ye saḡn, nde huane nduco cadena.

⁴ Ama ndeh yune redechiche ihyan taḡ se man, caḡ se man, ate rihno rendeh se cadena. Nde ama ihyan hua richa ye caḡco dihn ye saḡn. ⁵ Nde ro nde raḡn rechica se van chano man, nan yaḡan man, rah se man, renun yah man se saḡn nduco tu man. ⁶ Ate ro min cuahn che nda Dihvo vo ne, chinan se ihyan, ne cuahn se rano se chehntihya se nan ye. ⁷ Numa dito se caḡ se:

—Jesús, Daya Dendiohs che ama yudo ye, ¿dehco che recaḡdenun ne yune yahn? Nde muhn nde nan Dendiohs, caḡma có ndih che hua din ne che chuhríhn.

⁸ Tiḡa raḡn se, te Dihvo vo ne, a chihco yudo ye vaco chihnga chahn, ne raḡn ye:

—Vaco chihnga, ¡cuendiquendaḡ nchuhn! ¡Cuihcoman ne saḡn tih!

⁹ Tumerune ye saḡn:

—¿Deh doche ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Legión duché, te ama yaḡn ri nuhn.

¹⁰ Tuhme ama rica se che hua dechuh ye vaco chihnga chahn ama lado. ¹¹ Min nino van chano ne, chenana ama yaḡn cuche reh te. ¹² Ama rica vaco chihnga chahn ihyan:

—Cuede chuh ne nuhn caḡa che condā nuhn cuche sih.

¹³ Caḡ yune Dihvo vo, ne ndiquendaḡ vaco chihnga chahn saḡn min, ne chenda cuche chahn. Tuhme nduh che o mil cuche chahn ne, cochahn te rano te, cheraun te chete vine me, ne chih nducoyaḡa te.

¹⁴ Saḡn che redin se cudado cuche chahn ne, dihya se chi, ne chano se. Cuahn se, ngu se ndudo yahn ihyan che vate ye viyan man, rancho man. ¹⁵ Tuhme cuahn ihyan chahn ndihchero ye deh che chi. Cuahn che nda ye nan Dihvo vo ne, ndihchero ye saḡn che chenun vaco chihnga saḡn ro menan me. Min va se, a ntonun se tino yahn se. A va cuaco dave yahn se, ne dihya ye chi. ¹⁶ Tuhme ihyan che ndihchero ye deh che chi ne, necaḡ cuande ye ihyan che nda chahn, deh che chi yahn saḡn min man, deh che chi yahn cuche chahn man. ¹⁷ Tuhme canan ihyan chahn rica ye Dihvo vo che ndaca ye yan min, nan ye.

¹⁸ Cuahn che chenda Dihvo vo chete barco me che raḡn ye ne, rica saḡn min ihyan che caḡ yune ye che conduco se ihyan. ¹⁹ Ate hua caḡ yune ye, ne raḡn ye ri ye saḡn:

—Conahn cuahn ndeva que nan che chenana ihyan yehn. Cahme co ihyan yahn vederihno chahte che din Dihve Dendiohs ndoque man, nduhca che quenana vaḡhino ye di man.

²⁰ Tuhme conahn se yan vaco se nino yan Decápolis. Ama rente se yahn vederihno chahte che din Dihvo vo nduco se, ne ama chahn ino nducoyaḡa ihyan.

Rica Jairo che din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn taḡn dihn daya se

²¹ Cuahn che nta Dihvo vo lado cuh yahn vine me ne, ndo dama ama yaḡn ihyan nan ye. ²² Ura min ne, nda ama saḡn ndinan yahn yaḡo che duche se Jairo. Cuahn

che ndihchero se Dihvo vo ne, cuahn se chehntihya se nan ye. ²³ Chica se favor ihyan, ne rahn se:

—Tahn dihn dayá, ama tahn ndi te, adeche coh te. Cuhn vo nduco ne, nahn tah ne tahn cava che ndoyahn te.

²⁴ Tuhme cuahn Dihvo vo nduco se, ne ama yahn ihyan nduco ye ihyan, nde tuno chi chiche cuahn ye. ²⁵ Min van ihyan chahn ne, nduco ama ndahta che cah te. Rendora te yun ro ro. A ri ndichio nduyo che que-nan cah min tahn. ²⁶ Ama dico sahn doctor tahn, ate ndere rechuhrihn te, te hua ndoyahn te. Chihno toh te nducuahn yahn te che va, ate nde tahque ri dito cah yahn te. ²⁷ A chihnevan tahn min che rente ihyan yahn vederihno che redin Dihvo vo, ne din te fuerza che nda te van ihyan. Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, ne nahn tah te tino yahn ye. ²⁸ Tihca din te, te rahco te: “Ndete che co cade nahn tah a mare tino yahn ye ne, ndoyahn.” ²⁹ Ndetahno chehuan cah yahn te, ne checadino te che a ndoyahn te. ³⁰ Tuhme checadino Dihvo vo che chinahn ama vederihno, ne ndaconan ye tumerune ye:

—¿Duh nahn tah tino yahn ne?

³¹ Rahn ihyan apóstol yahn ye ri ye ihyan:

—A rendihchero ne te ama ndito cahche ihyan nan ne. ¿Dehco che tumerune ne: “Duh nahn tah tino yahn ne?”

³² Ate raconan muhn raconan min Dihvo vo, rendihchero ye cuahn chihto nan ye duh che nahn tah tino yahn ye. ³³ Tahn min ne, nde tuno rendoh te che vah te. Chahn nda te, chehtihya te nan ye, ne necah cuande te ihyan nducuahn che chahno te chi. ³⁴ Rahn ye ri ye tahn:

—Dayá, nducote chitehne ne, a ndoyehn. A co nahn ndevaue ndete che nehn. Hua dehve rahque, te a ndoyehn.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche ye tahn daya Jairo

³⁵ Nde metah cuhno cahma Dihvo vo cuahn che nda ama o ihyan ndevaco Jairo, ne rahn ye ri ye sahn:

—A chih tahn daya ne. Ametah deh cuande che denduh ne Ihyan Ricuahn cava che cah ye.

³⁶ Chihnevan Dihvo vo che rahn ihyan chahn, ate hua tumacah ye. Rahn ye ri ye Jairo:

—Hua te co ran. Cuitehne che co conán di.

³⁷ Tuhme quendi ye cuahn ye nduco Jairo, ne atenan Pedro man, Jacobo man, Juan che dihn Jacobo man, cahnevan ye che cuahn ye nduco ye. ³⁸ Cuahn che nda Dihvo vo vaco Jairo ne, ndihchero ye che ama yahn ihyan chenun ye min, raco ye man, rah ran ye man.

³⁹ Tuhme chenda ye chete vah, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—¿Dehco che ama rah ran nchuhn man, raco ne man?, te tahn dihn tih ne, dehve ndih te, te quiyado te.

⁴⁰ Ate chihyon nan ihyan chahn ihyan. Tuhme ndetendah vah Dihvo vo nducoyaca ye, ne cuahn ye nduco chida tahn dihn me man, chaco te man, ihyan che

nduco ye man, chenda ye nduco vih nan che quendite te. ⁴¹ Chetah ye tah te, ne rahn ye devaco yahn ye:

—Talita cumi —che nahn cahma: Tahn dihn, cuenecuen.

⁴² Tahn dihn me ne, a ri te ndichio nduyo. Ndetahno necuan te, canan rica te, ne ama cuahn ino ihyan chahn. ⁴³ Ama chihco yudo Dihvo vo che hua duhva cahma che ndedetuhche ye tahn, ne rahn ye ri ye indihite yahn te che cah ye, cheh te.

Dihvo vo Jesucristo ne, nta ye yan vaco ye Nazaret

6 Chica Dihvo vo yan Capernaum, ne conahn ye yan vaco ye Nazaret nduco ihyan apóstol yahn ye. ² Ama ro che rahtetuhno ihyan ne, chenda ye chete yaco, chicuahn ye. Ama yahn ihyan chihnevan ye che ricuahn ye, ne ama rahn ino ye. Rahn ye van man ye nduco vih:

³ —Ihyan tih che vicheyahn me. María che chaco ye. Jacobo man, José man, Judas man, Simón man, a sahn chahn che dihno ye. Muhn yan vaco vo vate tahn cahve ye.

Nducote a rendihche ihyan Dihvo vo che min chihta ye ne, chemin che hua nevahnevan ye ihyan. ⁴ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Numachahte va vedeyahino nduco ihyan profeta. Ate ihyan yan vaco ye man, ihyan yahn ye man ne, hua yahino ye ihyan.

⁵ Nducote cheche chedave yahn ihyan yan chahn ne, ama o no vederihno din Dihvo vo yan min. Nahn tah ye ama o ihyan cah, din ye che ndoyahn ye. ⁶ Rahn ino Dihvo vo yahn che hua chitahno ihyan yan vaco ye ihyan. Chihno min ne, cuahn ye nduh yan nduh yan che nino, quendi ye ricuahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, dechuh ye ihyan apóstol yahn ye che cah ye cuahndudo ye

⁷ Dihvo vo Jesucristo ne, cah ye nduh che ndichio apóstol chahn nan ye. Dechuh ye ihyan cade o cade o ye queri ama yan. Din ye che cuahtenan cuma ihyan chahn vederihquentiyon, cava che cuahn che tahn nun ye ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, ndetendah ye vaco chahn. ⁸ Chihquentiyon ye che quenda ihyan chahn indahco yahn ye man, che tihyon cah ye ndaco yahn ye man, che conun ye ama no cahteca ye man. Ate dehtenduh chenahn ne, hua co quenda ye, nde huane dino man, nde huane pan man, nde huane tume man. ¹⁰ Namin rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Adecotino vaco ihyan nan che nevahnevan ye nchuhn ne, min cuahtenan ne nde tuno ro che ndaca ne yan. ¹¹ Ihyan yan che hua ntumanecun ye nchuhn man, che hua cahcovan ye che cuahndudo ne man ne, condaca ne yan vaco ye, ne condahde ne yaca che chenah cah ne, cava che tihca nahme ne ihyan che hua ndahca redin ye. Cuaco rahn ri nchuhn te cuahn che a nda ro che techecade Dendiohs nunde yahn nducoyaca ihyan ne, tahque chuhrihn ihyan chahn che co ihyan yan Sodoma man, ihyan yan Gomorra man.

¹² Tuhme cuahn ihyan chahn rahndudo ye che nahn che nto ino ihyan nunde yahn ye. ¹³ Namin retendāh ye āma yāhn vaco chihngā che chenun ihyan, ne raco-tāhme ye aceite āma yāhn ihyan cah, redin ye che ren-doyahn ye.

Nduhcā che chih Juān Bautista

¹⁴ Ro min ne, āma rente ihyan yahn vederihno che redin Dihvo vo, ne checadino rey Herodes. Tuhme rāhn rey me:

—A ntuche Juān Bautista vān tenāhn. A ihyan min che redin ye vederihno che tihchan.

¹⁵ Nāhn ihyan ne, rāhn ye te ihyan profeta Elías che quechica ye. Nāhn tun ihyan ne, rāhn ye:

—Ihyan cāh ne, āma ihyan profeta nduhcā ihyan profeta che chahte ye a rāhn me.

¹⁶ Ate hua chitahno Herodes che rente ihyan chahn, ne rāhn se:

—Ihyan cāh ne, Juān Bautista ihyan. A ihyan cāh che chihquentiyón sandādo che chihca yān se dādo ye. Mān ne, a ntuche ye vān tenāhn.

¹⁷ Tihcā rāhn rey me, te a mān se chihquentiyon se sandādo che din se preso Juān, chaconuhn se ihyan vacoyāhn, dechiche se ihyan nduco cadena. Tihcā chahno chi Juān, te tihcā nahn Herodías, tāhn ndāhta yahn Felipe, sāhn min che dihno rey me. Rey me ne, ndere quenān se nduco te. ¹⁸ A rāhn Juān ri ye rey me:

—Hua ndāhcā redin ne che quenān ne nduco ndāhta yahn dihno ne.

¹⁹ Nducote tihcā rāhn Juān ri ye rey me ne, chemin che āma nahn cāhno Herodías ihyan. Ate hua chi chihno te ihyan ura min. ²⁰ Herodes ne, renevahnecon se Juān, te a devano se te ihyan min ne, ihyan ndah ye, ndiyu ihyan nunde ye. Chemin che hua rahnecon se che cāhno te ihyan. Cuahn che rihnevan rey me che rente Juān ne, andahre hua ndah renahn se, ate rihnevan se numacuahn vedeyeno. ²¹ Ate ndā āma ro che ndāhcā chahno Herodías chi. Din rey me vihcoduche se, ne recāh se reh nducoyāca intiyahn yahn se mān, ihyan ndinān yahn sandādo yahn se mān, ihyan nāhn che vate ye estādo yahn Galilea mān. ²² Ura che a vate vihco ye ne, chendā tāhn dāya Herodías, ndeh te, ne rey me nduco ihyan che vate ye reh ye nduco vih ne, āma cāh yeno ihyan. Tuhme rāhn rey me ri se tāhn:

—Cuique adecodehno che nehn, ne té di.

²³ Cāh se ndudo yahn se tāhn, ne rāhn se:

—Adecodehno che nehn, andahre māhn va nān che rihquentiyón, té di.

²⁴ Ndiquendāh te, ne cuahn te cācarune te chaco te, ne rāhn te:

—¿Deh cācā?

Ndahconan chaco te:

—Cuique tin Juān Bautista.

²⁵ Ndetāhno chendā tun te nān che quenun rey me, ne rāhn te ri se sāhn:

—Mān ne, nāhn che te ne u meniyan tin Juān Bautista chete āma cuh.

²⁶ Tuhme āma chi rān rey me. Ate nducote a cāh se ndudo yahn se tāhn nān nducoyāca ihyan che vate ye min nduco se ne, chemin che dinahn se ndudo yahn se. ²⁷ A ura min no chihquentiyon se āma sandādo che cāhn se ngua se tin Juān. ²⁸ Chahn sandādo me vacoyāhn, chihca yān se dādo Juān. Quenda se tin ye chete āma cuh, ne cāh se tāhn. Tāhn min ne, quenda te cāh te chaco te.

²⁹ Cuahn che checadino ihyan che chinduco ye Juān te a chih ye ne, chahn ye chengua ye ihyan, ne chihche ye ihyan.

Cāh Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyan

³⁰ Adivo ne, ndaconan ihyan apóstol chahn, ndo dāma ye nduco Dihvo vo, ne necāh cuande ye ihyan nducuaahn che din ye mān, nducuaahn che chicuaahn ye mān. ³¹ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn āma cuān nān che demān, cuahtetuhno vo tah.

Tihcā rāhn ye, te āma yāhn ihyan, ihyan che rendā ye mān, ihyan che renāhn ye mān, ne nde che cheh ye hua rinun yahn ye. ³² Tuhme quenun Dihvo vo chete āma barco nduco ihyan apóstol chahn, ne cuahn ye āma cuān nān che metah duhva. ³³ Ate āma yāhn ihyan ndihchero ye che cuahn ye, ne nchanān ye ihyan. Tuhme chica ihyan chahn yān vaco ye, ne rica cāh ye, cuahn ye cuāhn nān che cuahn Dihvo vo, nde tahque nun ndā ye min. ³⁴ Cuahn che ndiquendāh Dihvo vo chete barco me ne, āma yāhn ihyan ndidāma ye. Quenan vāhino ye ihyan chahn, te nduhcā itecuche che metah duh che redin cudādo ite ne, tihchan ye. Tuhme canān Dihvo vo, chicuaahn ye ihyan āma ndeh nān dehtenduh. ³⁵ Cuahn che a chi chino me ne, ndā ihyan apóstol chahn nān Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Muhn ne, yāhn nān che metah duhva, ne mān ne, a chi chino. ³⁶ Cuedechuh ne ihyan sih cuāhn yān che nino, cāva che cua ye che cheh ye, te muhn ne, metah deh che cheh ye.

³⁷ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Nchuhn cocāh ne, cheh ihyan sih.

—Tumerune ihyan chahn ihyan:

—Nahn o ciento tume denario che cua nuhn pān, cheh ihyan sih. ¿A nahn ne che tihcā din nuhn ne?

³⁸ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¿Tāva pān va yahn nchuhn? Cuahn ne quendi-chero ne.

Cuahn che ndihchero ihyan chahn ne, rāhn ye ri ye ihyan:

—Va uhn pān nduco o yāhca.

³⁹ Dechuh Dihvo vo ihyan apóstol chahn che cāhma ye nduco nducoyāca ihyan che cuahte ye nān yune cue, codāma ye āma āma cuān nduco vih. ⁴⁰ Tihcā dinahn ye, ne āma o cuān ne, chahte āma ciento ye, ne tāma te o cuān ne, chahte o raco ndiche ye. ⁴¹ Tuhme chetāh Dihvo vo nduh che uhn pān chahn nduco o yāhca chahn. Cha yāco nān ye nān ro, ne cāh ye nundi-hve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye pān chahn, ne cāh ye ihyan apóstol, cāva che cāh ye, cheh nducoyāca

ihyan chahn. Namin yahca chahn ne, ndeh Dihvo vo, ne cheh nducoyaca ye. ⁴² Cheh ndah nducoyaca ihyan chahn nde nan che chito ihyan. ⁴³ Adiva ne, nedin dāma ihyan apóstol chahn nducuahn pan che ngava, ne chi ndichio cuahte. Namin nedin dāma ye che ngava yahn yahca chahn. ⁴⁴ Van nducoyaca ihyan che cheh ye ne, nduco uhn mil ihyan chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, rica ye nan nune vine

⁴⁵ Ndetahno dechuh Dihvo vo Jesucristo ihyan apóstol che condā ye chete barco me, chuh ye tama lado viche cah, cuahn nan yan Betsaida. Tuhme ndedechuh ye nducoyaca ihyan chenahn chahn. ⁴⁶ Cuahn che ndedechuh ye ihyan chahn ne, cuahn ye ama tingüete cava che covah ye.

⁴⁷ Cuahn che chi man me ne, a nde mendahn vine me cuahn barco me nduco ihyan apóstol chahn. Dihvo vo ne, a deman ye quenan ye tingüete me. ⁴⁸ Ndi-chero ye che ama chi cuno ihyan chahn che ricahca ye barco me, te cuan nan che rechi yuhne cuahn ye. Adiva, ura che a nino co dave ne, cuahn Dihvo vo, rica ye nan vine me, nde a nahn chuhnan ye ihyan chahn. ⁴⁹ Cuahn che ndihchero ihyan chahn che rica Dihvo vo nan vine me ne, rahco ye te co vaco chihnga cochi, nde tuno cah ye che vah ye. ⁵⁰ Nducoyaca ihyan chahn ne, ndihchero ye che cochi Dihvo vo nan nune, ate nducote hua nchanan ye ihyan ne, ama dihya ye chi. Ndetahno rahh Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua dihya nchuhn co, te a u che cochí. Hua dehve rahco ne.

⁵¹ Tuhme chendā ye chete barco me nan che chenun ihyan chahn. Ndetahno chehuan yuhne me, ne ama rahh ino ihyan chahn. ⁵² Ama rahh ino ye, te nducote cheche chedave yahn ye ne, metah cuhno conahn ye yahn vederihno che din Dihvo vo nduco pan chahn.

Ndā Dihvo vo Jesucristo yahn yahn Genesaret, ne din ye che ndoyahn ihyan cah

⁵³ Cuahn che a chuh Dihvo vo nduco ihyan apóstol chahn tama lado viche cah ne, ndā ye yahn yahn Genesaret, ne dechiche ihyan chahn barco me chihto vine me. ⁵⁴ Cuahn che a ndiquendā Dihvo vo chete barco me ne, ndetahno nchanan ihyan yan min ihyan.

⁵⁵ Tuhme cuahn ihyan chahn rano ye numachahte chihto yan, ne canan ye retechecan ye ihyan cah yahn ye nduco yundo, regu ye ihyan cuahn nan che quenun Dihvo vo. ⁵⁶ Adecotino nan che rendā Dihvo vo, andahre yan cahya man, andahre yan rahte man, andahre viyāta man, min racondihte ihyan chahn ihyan cah yahn ye chihto yune. Rica ihyan chahn che cah yune Dihvo vo cuaconahn tah ihyan cah chahn andahre chihto tino yahn ye. Nducoyaca ihyan cah che chaconahn tah ye tino yahn ye ne, ndetahno ndoyahn ye.

Nduhca che rahtendihco ihyan nunde

7 Sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés che chica se yan Jerusalén man ne, ndo

dāma se nan Dihvo vo. ² Sahn chahn nduco nducoyaca ihyan nación yahn Israel chenahn ne, riquendi se costumbre che chihco ihyan ndico yahn se che renano se tah se ura che cheh se man, ura che rendā se che rahh se ndihve man. Rahco se te nduco tihca ne, redinahn se che rihquentiyon Dendiohs. Namin renano se vaso man, jarro man, dehtenduh chenahn che retoh se man. Ndi-chero se che reh ihyan apóstol, ne hua renano ye tah ye nduhca costumbre yahn se, ne rahh se ri se Dihvo vo:

—¿Dehco che hua renano ihyan apóstol yahn ne tah ye ura che reh ye nduhca che chihco cade ihyan ndico yuhn vo ne?

⁶ Ndahconan Dihvo vo, ne rahh ye ri ye sahn:

—¡O nan o chende nchuhn! Riquendāh cuaco nduhca che dirun ihyan profeta Isaías yahn ne tuhca:

Dendudo no che rahh sahn sih che ritahno se Dendiohs, te hua cuaco.

⁷ Nde hua cochihve che rendeva se yavenan Dendiohs, te ricuahn se costumbre yahn man se, redin ca se che vederihquentiyon yahn Dendiohs.

⁸ Tihca redin nchuhn. Rihcoman ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne riquendi ne costumbre yahn man ne. Renano ne jarro man, vaso man, ama ndeh nan ca dehtenduh che tihchan redin ne.

⁹ ¡Ama vivo nchuhn che rahco ne! Riquendi ne costumbre yahn man ne, ne rihcoman ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹⁰ Moisés ne, dirun ye tuhca: “Cuen-deva yavenan chide man, yavenan cheque man.”

Namin dirun ye: “Adecoduhno ihyan che cahva ye yahn chida ye o cahva ye yahn chaco ye ne, quenan cuma che cahno ihyan yan ihyan.” ¹¹ Ate ndotenan che quendi nchuhn vederihquentiyon min ne, ricuahn ne ihyan che cahma ye co ye indihte yahn ye: “Hua co conan nchuhn, te nducuahn che va yahn ne, a ndihco mendahn che co vedino nan Dendiohs.” ¹² Adecoduhno ihyan che cahma ye tihca ne, redin nchuhn fuerza ihyan che dinahn ye, ne hua rahnecun ne che conan ye indihte yahn ye. ¹³ ¡Ama ndeh nan ca dehtenduh che tuhchan redin nchuhn! Rihcoman ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne riquendi ne costumbre yahn man ne.

Rahh Dihvo vo Jesucristo te ndiyu cava dehtenduh che reh ihyan che chendihco ye nunde

¹⁴ Nedin dāma Dihvo vo ihyan, ne rahh ye:

—Cuihcovan ndah nchuhn cava che conahn ne che cahmā nduco ne: ¹⁵ Nducuahn che chihnga che riquendāh chete chedave yahn ihyan ne, a cava chemin che chendihco ye nunde, ndiyu cava dehtenduh che reh ye. ¹⁶ ¡Cuihcovan ndah ne cava che conahn ne!

¹⁷ Cuahn che chica Dihvo vo min, ndondā ye vah ne, chica ihyan apóstol ihyan che cah cuande ye ihyan deh conahn che nte ye me. ¹⁸ Rahh ye ri ye ihyan chahn:

—Namin nchuhn dāma ri ne nduco ihyan sih, te hua renahn ne. Nducuahn che reh ihyan ne, ndiyu cava

chemin che chendihco ye nunde, ¹⁹ te vacochendereh yahn ye rahn, ndiyu chete chedave yahn ye.

Tihcā chicuahn Dihvo vo che ndiyu cava dehtenduh che reh ihyan che chendihco ye nunde.

²⁰ Quendi ye, ne rahn ye:

—Nducuahn che chihngā che rendedecadino ihyan mān, che redin ye mān ne, a cava chemin che chendihco ye nunde. ²¹ Chete chedave yahn ihyan riquendāh che chihngā rendedecadino ye mān, reduco ye mān, rihno vih ye mān, ²² rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevāco ye nduco ye mān, nahn yahn ye dehtenduh yahn ihyan mān, rihnceh ye mān, duhtuno ihyan ye mān, ndere ihyan ye mān, ve ye mān, yade ye mān, nine ye mān. ²³ Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, reconan chete chedave yahn ihyan, ne a cava chemin che chendihco ye nunde.

Ama tahn tama nación ne, chica te Dihvo vo Jesucristo che conan ye tahn

²⁴ Chica Dihvo vo min, ne cuahn ye cuahn yahn yahn yan Tiro mān, Sidón mān. Cuahn che ndā ye ne, ndāca ye ama vah nan che conan ye. Hua nahn ye che cadino ihyan che min quenān ye, ate a cāde no che checadino ihyan. ²⁵ Min va ama tahn dihn che quenun vaco chihngā tahn. Ndetāhno che checadino chaco te che ndā Dihvo vo ne, chahn te nan quenān ye, ne chehtihya te nan ye. ²⁶ Tahn min ne, ndiyu tahn nación yahn Israel, te tahn tama nación. A min Sirofenicia yan vaco te. Chica te Dihvo vo che ndetendāh ye vaco chihngā che quenun tahn dihn yahn te. ²⁷ Ate rahn Dihvo vo ri ye tahn:

—Ihyan yahn ne, ama rendotenān ye che conān ihyan. Ndete che conān di ne, anduhnecā ndete che cahnevī pān che reh checāhya, cāh, cheh yāhna.

²⁸ Ndaconan te, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihvé, cuāco che rahn ne. Ate yāhna ne, rahtenun te mān mesa, ne rendāca dāche chende checāhya reh te.

²⁹ Tuhme rahn ye ri ye tahn:

—Ndāhcā ndaconen. Co nahn. Vaco chihngā me ne, a ndiquendāh tahn daye. ³⁰ Conāhn te, ne cuahn che ntā te ndevāco te ne, ntāca te dāya te che quendite te nan yundo. A ntiquendāh vaco chihngā me tahn.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che nde chato se mān, nde lihme se mān

³¹ Chihno neve ro ne, ndāca Dihvo vo yahn yahn Tiro, nchuh ye yan Sidón mān, te neve yan cāhya che nino yan Decápolis mān, ne ntā ye nan va vine yahn Galilea. ³² Min ndā ama o ihyan, nda ye ama sahn che nde chato se mān, nde lihme se mān, ne chica ye Dihvo vo che nahn tāj ye sahn, din ye che ndoyahn se. ³³ Quenda Dihvo vo sahn ama lādo, ne terun ye ndutitāh ye iverevan se mān, nahn tāj ye chihya se nduco nunedan ye mān. ³⁴ Chenihyon nan ye cuahn nan ro, ne chenāhn ino ye che chi ndāche ye, ne rahn ye:

—¡Efata! —che nahn cāhma: ¡Condah!

³⁵ Ndetāhno chihnevan se mān, ndiquendāh cāhn se mān. ³⁶ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che hua cāhma ihyan chahn tācā chi che ndoyahn sahn min. Ate cuahn che rihquentiyon ye che hua cāhma ihyan ne, nde tahque racotuhn ca ihyan ndudo. ³⁷ Ama rahn ino nducoyāca ihyan, ne rahn ye:

—¡Ama ndāhcā nducuahn che redin ihyan cuh! Nde ihyan che chato ye ne, redin ye che ri rihnevan ye, ne ihyan che lihme ye ne, redin ye che ri rente ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, cāh ye, cheh cun mil ihyan

8 Tahn min ne, ama yahn ihyan ndidāma ye nan Dihvo vo, ne ametah che cheh ye. Tuhme cah Dihvo vo ihyan apóstol, ne rahn ye ri ye ihyan:

² —Renan vahinó ihyan sih, te a ino ro che chenān ye nducó, ne mān ne, ametah che cheh ye. ³ Ndete che ndedechūh ihyan che hua cheh ye ne, condave cuno ye cuahn yune, te nāhn ye ne, yahn yan vaco ye.

⁴ Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Ate ¿deh cāh vo, cheh ye?, te muhn ne, metah dehva.

⁵ Tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿Tāva pān va yahn nchuhn ne?

Ndahconan ye:

—Ndache pān va yahn nuhn.

⁶ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo che cuahte nducoyāca ihyan ndiyāhn. Chetāh ye nduh che ndache pān chahn, ne cuahn che a necāh ye nundihve cuahn Dendiohs ne, ndeh ye. Tuhme cāh ye pān me ihyan apóstol chahn cava che cāh ye, cheh nducoyāca ihyan.

⁷ Namin va neve yāhca cāhya, ne ndaconan cāh Dihvo vo nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme dechuh ye ihyan apóstol chahn, cava che cāh ye yāhca me, cheh nducoyāca ihyan chahn. ⁸ Cheh nducoyāca ye nde nan che chito ihyan. Chihno min ne, nedin dāma ihyan apóstol chahn nducuahn che ngāva, ne chito ndache cuahte. ⁹ Ihyan che cheh ye ne, ri tenduh cun mil ihyan. Tuhme ndedechuh Dihvo vo ihyan chahn, ¹⁰ ne chendā ye chete ama bārcō nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih cuāhn yahn yahn yan Dalmanuta.

Sahn fariseo ne, rica se che din Dihvo vo Jesucristo ama vederihno, ndihchero se

¹¹ Cuahn che ndā ye min ne, ndā neve sahn fariseo, ne canān rente se nduco Dihvo vo, retumarande se ihyan. Chica se che cāca ye Dendiohs che conān ama vederihno, ndihchero se. ¹² Ama chenāhn ino Dihvo vo che chi ndāche ye cava se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ihyan che vate ye mān ro cuh ne, hua ndāhcā che retumarande ye Dendiohs, rica ye ama vederihno ndihchero ye. Cuāco rāhn rí nchuhn te Dendiohs ne, hua tumacāh ye yahn ye.

¹³ Tuhme chihcomān ye sahn chahn, ne ndondā ye chete bārcō me, tuche ye tama lādo viche yahn vine me.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye te ndudo che ricuahn sahn fariseo ne, anduhneca ya yahn pan

¹⁴ Ihyan apóstol ne, chinan ye, hua quenda ye deh che cheh ye. Atenan ama pan nda ye. ¹⁵ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuihco nchuhn cudado. Hua tumacah ne yahn ya yahn sahn fariseo man, ya yahn Herodes man.

¹⁶ Tuhme canan rente ihyan chahn nduco vih:

—Tihca rahn ye, yahn che hua nda vo pan.

¹⁷ Checadingo Dihvo vo che tihca rente ihyan chahn. Ate nducote a rahn ye yahn ndudo che ricuahn sahn chahn ndiyu yahn pan ne, chemin che chihya ye ihyan:

—¿Dehco che rahn nchuhn yahn che hua nda ne pan? ¿A hua retumacadingo nchuhn? ¿Dehco che ama cheche chedave yahn ne? ¹⁸ ¿A nduhneca ndete che hua ro nan ne? ¿A nduhneca ndete che hua rihnevan ne? ¿A hua renecahco ne? ¹⁹ Cuahn che chihcacheh uhn mil ihyan nduco uhn pan ne, ztava cuahte pan che ngava nedin dama ne ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Ndichio cuahte nedin dama nuhn.

²⁰ Namin no tun cuahn che chihcacheh cun mil ihyan nduco ndache pan ne, ztava cuahte pan che ngava nedin dama ne ne?

Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Ndache cuahte nedin dama nuhn.

²¹ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Me ztaca che hua renahn ne?

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan ama sahn nan ve

²² Ura che nda Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye yan Betsaida ne, nda ama o ihyan nan ye, nda ye ama sahn nan ve, ne chica ye Dihvo vo che cuaconahn tah ye sahn, din ye che ndoyahn se. ²³ Tuhme chetah ye tah sahn nan ve me, quenda ye sahn cuahn chihto yan. Nahn ye nunedan ye ndutinan se, ne tumerune ye sahn ndete che a ro nan se. ²⁴ Sahn min ne, ndihchero se cuahn chihto nan se, ne rahn se ri se ihyan:

—A ri ro nan ihyan che vatechica ye. Ate nduhca che ro yahn rahte, tihca ro ye.

²⁵ Nahn tah ye ndutinan se tama yune, ne ndetahno a chi ro nan ndah se. ²⁶ Tuhme ndedechuh ye sahn cuahn ndevaco se, ne rahn ye ri ye sahn:

—Hua conda yan tih, nde hua cahme nduco nde ama ihyan sih taca chi che ndoyehn.

Pedro ne, rahn ye te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehse

²⁷ Chihno min ne, quenda Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye nduco vih nan yan cahya cuahn chihto yan Cesarea de Filipino. Cuahn che chenun ye yune ne, tumerune ye ihyan chahn:

—¿Duh u, rahn ihyan ne?

²⁸ Ndahconan ihyan chahn yahn ye:

—Ama o ihyan ne, rahn ye te ndih ne, Juan Bautista. Tama te o ye ne, rahn ye te ndih ne, Elías. Tama te o ye ne, rahn ye te ndih ne, ama cha ihyan profeta.

²⁹ Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—Me nchuhn, ¿deh rahn ne yahn ne?

Ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye ihyan:

—A ndih che a va cade che chi ne ndedevahn ne ihyan iyehse.

³⁰ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn che hua cahma ye chemin nduco nde ama ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye te cahno sahn nunde ihyan

³¹ Tuhme cah cuande Dihvo vo ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che ama chuhríhn. Intiyahn man, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, co tan se nducó, ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, va che ntuché van tenahn.

³² Nduco chemin ne, cah cuande ndah Dihvo vo ihyan chahn nduhca che cuahno co ye. Tuhme quenda Pedro ihyan ama lado, ne yahve ye ihyan cava che hua cah yune ye che tihca cuahno co ye. ³³ Ate chaconan Dihvo vo ndihchero ye ihyan apóstol chenahn, ne chihya ye Pedro:

—Di ne, ¡nduhca chundah, di! ¡Cuehn ama lado! ¡Hua din vahche yahn!, te di ne, ihyan iyehse di, nde hua renehn che nahn Dendiohs.

³⁴ Ura min ne, cah Dihvo vo ihyan apóstol man, ihyan che chenun nduco ye man, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Adecoduhno ihyan che nahn conduco ye u ne, va che cahcoman ye vedeyeno yahn man ye. Hua co che dendudo no conduco ye u, te va che cahco mendahn ye ihyan cava che conduco ye u, andahre conahn yah ye nan ama cruz cava. ³⁵ Tihca, te adecoduno ihyan che hua nahn cahco mendahn ye ihyan cava che conduco ye u ne, va che conda ye. Me adecoduhno ihyan che conduco ye u numacuahn chedave yahn ye ne, hua dehve din yahn andahre cahno sahn nunde ihyan yahn che ritahno ye u man, ndudo ndah yahn man, te ndevahn ye. ³⁶ Andahre nedin dama ihyan nducuahn vedecuihca che va iyehse, ate ¿dehra cochihve yahn ye ndete che va che conda ye?, ³⁷ te hua cochihve vedecuihca nan Dendiohs cava che ndevahn ihyan.

³⁸ Tihca, te adecoduhno ihyan che co cuihnán ye cava u man, cava ndudo yahn man, nan ihyan nunde che rahcotahn ye yahn Dendiohs ne, namin u che rinducó nducoyaca ihyan ne, co cuihnán cava ye ro che numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá nda nduco ángel ndah.

9 Quendi Dihvo vo rahn ye nduco ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te ama o ihyan che chenun ye muhn nduco vo ne, vate ca ye iyehse nda ro che numacuahn vedeyudo conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndo diyahn ye

² Chihno an ro me ne, quenda Dihvo vo Pedro man, Jacobo man, Juan man, cuahn ye nduco vih ama tingüete. Min ndo diyahn ye nan ihyan chahn. ³ Tino yahn ye ne, ama ndo cua nduhca ihve, nde tuno diyahn ro. Nde ama ihyan renan che vate ye muhn iyehense cuh ne, hua co din ye che tihca ndo cua. ⁴ A denan chihnde ro Elías nduco Moisés, ne ndihchero ihyan chahn che rente ye nduco Dihvo vo. ⁵ Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Ihyan ricuahn yahn, ama ndahca che chenah vo muhn. Dendah nuhn ino vache vah. Ama nan che cuhnde ne, tama nan che cuhnde Moisés, ne tama nan che cuhnde Elías.

⁶ Tihca rahn ye, te ama dihya ihyan chahn chi, nde hua rentaquino ye deh che cahma ye. ⁷ Ura min chiya ama man, quendihco nan che chenun ihyan chahn. Van man me ne, chenun ama ndudo che rahn tuhca:

—Sahnguh che Dayá. Yahinó sahn. Che cahma se ne, chemin che codinahn nchuhn.

⁸ A denan cuahn che ndihchero ihyan chahn ne, ametah duhva. A deman Dihvo vo nti ye.

⁹ Ura che cuenchan ihyan chahn cuete me ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua cahma nchuhn nduco nde ama ihyan yahn vederihno che ndihchero ne nde nda ro che u che rinducó nducoyaca ihyan ntuché van tenahn.

¹⁰ Dinahn ihyan chahn che rahn Dihvo vo, chahtenun ino ye vederihno min, ne retumerune vih ye:

—¿Dehra conahn ndudo che tihca rahn ye che ntuche ye van tenahn ne?

¹¹ Numanahn che chenun yune ca ye ne, tumerune ye Dihvo vo:

—¿Deh cuande che rahn sahn devano ley che dirun Moisés che Elías va che chi ye menan ne?

¹² Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuaco te va che chi Elías menan, ne ndahco cade ye nducuahn. Ate, ¿a renahn ne nduhca che ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs?, te a ndirun te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che chuhríhn man, va che ndahchenan ihyan u man. ¹³ Ate rahn rí nchuhn te a nda Elías, ne din tan ihyan nduco ye nduhca che a ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendah ye vaco chihnga che quenun ama sahn dihn

¹⁴ Cuahn che nta Dihvo vo nan che chenun ihyan apóstol chenahn ne, ndihchero ye che ama ndito ihyan. Sahn devano ley che dirun Moisés ne, rahteruhn chende se nduco ihyan apóstol. ¹⁵ Ndetahno che ndihchero ihyan che chenun ye min Dihvo vo ne, cuahn ino nducoyaca ye, ne aderano ye chahn ye necah ye Dendiohs ihyan. ¹⁶ Tumerune Dihvo vo ihyan apóstol chahn:

—¿Deh cuande che rahteruhn chende sahn sih nduco nchuhn ne?

¹⁷ Tuhme chenda mendahn ama ihyan che quenun ye van ihyan chahn, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn yahn, hua te u ne, nda ndevah, te rahco te muhn quenun ne. Nda sahn dayá che quenun ama vaco chihnga sahn, nedin che ndi lihme se.

¹⁸ Adecotino che rinuhn yahn se ne, redin vaco chihnga me che rendava se. Riche yan chende se man, reh dihyon se man, ri cheche se man. U ne, chicá ihyan apóstol yahn ne che ndetendah ye vaco chihnga me sahn, ate hua chi ndetendah ye.

¹⁹ Tuhme rahn Dihvo vo:

—¿Ama rendedecadinó cava nchuhn! ¿Dehco che hua ritahno ne? ¿Ticuahn cahcoman ne vedenine yahn ne, co ne ihyan? Cuahn ne nguan ne sahn.

²⁰ Tuhme chehua ihyan chahn sahn dihn me, ne cuahn che checadino vaco chihnga me che a ihyan min che Dihvo vo Jesucristo ne, din che nuhn yahn sahn dihn me, ne chendava se. Racondihte yahn se man, riche yan chende se man. ²¹ Tumerune Dihvo vo chida se:

—¿A rahn che tihca ri yahn se ne?

Ndahconan chida se, ne rahn ye:

—Nde ro che lihn se. ²² Ama ndeh yune redin vaco chihnga me che rendahnun se vacoyahn man, van nune man, che nahn cahno sahn. Ate ndete che co ndetendah ne vaco chihnga me sahn ne, conan vahino ne nuhn, cuinan ne nuhn.

²³ Rahn Dihvo vo ri ye chida sahn dihn me:

—Ndete che ritehne ne, adecodehno che caque ne, conahn.

²⁴ Ndetahno rahn chida sahn dihn me numa dito ye:

—Ritahnó. Ate cuenan ne u cava che tahque ndah cotahnó.

²⁵ Ndhichero Dihvo vo che ama ridama ihyan, ne nu-macuahn vedeyudo chihquentiyon ye vaco chihnga me, ne rahn ye:

—Vaco chihnga che redin che nde lihme nde chato sahn dihn tih, rihquentiyón di che ndiquendah, cahcoman sahn. Ametah ndaconen conda sahn.

²⁶ Tuhme cah vaco chihnga me, din che ama chih dihca sahn dihn me, ndiquendah sahn. Chih tahn sahn dihn me, quendite dihn se, ne ama yahn ihyan rahn ye che a chih se. ²⁷ Ate chetah Dihvo vo tah se, ndedecuan ye sahn, ne chandi se.

²⁸ Chihno min ne, conahn Dihvo vo, ne cuahn che a ndonda ye vah ne, tumerune ihyan apóstol chahn ihyan devavih, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che hua chi ndetendah nuhn vaco chihnga me ne?

²⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cava che ndetendah vo vaco chihnga chemin chan ne, nahn che covah vo man, cuahte vo yahte man.

Rahn Dihvo vo Jesucristo tama yune te va che cahno se ihyan

³⁰ Chihno min ne, chica ihyan chahn min cuahn ye. Chuh ye estado yahn Galilea, ate hua nahn Dihvo vo

che cadino nde ama ihyan, ³¹ te ricuahn ye ihyan apóstol yahn ye. Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyaça ihyan ne, din se preso u, ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

³² Hua chenahn ihyan chahn ndudo che tihca rahn Dihvo vo, ne vahino ye tumerune ye ihyan deh conahn.

Nahn codevano ihyan apóstol cha ye che tahque conan ye

³³ Cuahn che nda ihyan chahn yan Capernaum ne, ndonda ye vah. Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan apóstol chahn, ne rahn ye:

—¿Deh che ama rente nchuhn yune ura che cochi vo ne?

³⁴ Ate hua ndahconan ihyan chahn yahn ye, te rente ye nduco vih cha ye che tahque conan ye. ³⁵ Tuhme chihnde Dihvo vo, ne cah ye nduh che ndichio ihyan chahn nan ye, ne rahn ye:

—Adecoduhno nchuhn che nahn conan ne ne, va che ndahco ndiya man ne nchuhn, co ne anduhneca decahya yahn combiero yahn ne.

³⁶ Tuhme cah ye ama lihn, chihno ye mendahn. Chetah ye lihn me quenuhn ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

³⁷ —Adecoduhno ihyan che renevahnecon ye ihyan yahn che necun ye nduhca checahya che tuhchan ne, a u renevahnecon ye. Me ihyan che renevahnecon ye u ne, Ihyan che dechuh ye u renevahnecon ye.

Ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo

³⁸ Chihno min ne, rahn Juan ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn yahn, ndihchero nuhn ama ihyan che rentiyon yan ye ndih, ne nduco tihca rendetendah ye vaco chihnga. Ate hua cah yune nuhn che quendi ye, te hua nduco ye uvo.

³⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Hua cahca tan nchuhn che tihca redin ye, te nde ama ihyan che redin ye vederihno nduco vederihquentiyon yahn, hua chihnga rahn ye yahn. ⁴⁰ Tihca, te ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo. ⁴¹ Adecoduhno ihyan che te ye andahre ama vaso nune, cuh ne yahn che rinduco ne u ne, cuaco rahn ri nchuhn te ndahco menun Dendiohs yahn ye.

Cahnda yahn ihyan che rahtendihco ye nunde

⁴² Adecoduhno ihyan che tihyon yune ye ama ihyan yahn che necun ye nduhca checahya che tuhchan che condihco ye nunde ne, tahque ndahca cava ihyan min che dechiche ihyan ama tu yudo chahte dando ye, cuacandahnun ye ihyan van nuniyahn.

⁴³ Ndete che renda yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne nduco tah ne va che dinahn ne ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a chihca yan ne tah ne, te tahque ndahca yahn ne che cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche tah ne, yudomin

ca che numa ne cuahtenun ne van ruchiyahn che riche cuahn dama. ⁴⁴ Min ne, hua rintoh cuahno yahn, nde hua rih ndah che reh te ihyan. ⁴⁵ Ndete che renda yahn ne che cuahtendihco ne nunde, ne nduco cah ne va che dinahn ne ne, tahque ndah che din ne cuande anduhneca ndete che a chihca yan ne cah ne, te tahque ndahca yahn ne che cuahtenan ne vahchetero andahre yuhche cah ne, yudomin ca che numa ne cuahtenun ne van ruchiyahn che riche cuahn dama. ⁴⁶ Min ne, hua rintoh cuahno yahn, nde hua rih ndah che reh te ihyan. ⁴⁷ Ndete che ndutinan ne ndi che va che cuahtendihco ne nunde ne, codin ne cuande anduhneca ndete che a tico ne, te tahque ndahca yahn ne che cuahtenan ne vahchetero andahre metah ndutinan ne, yudomin ca che numa ne cuahtenun ne van ruchiyahn ⁴⁸ nan che hua rintoh cuahno yahn, nde hua rih ndah che reh te ihyan.

⁴⁹ Nducoyaça ihyan che ritahno ye u ne, va che chuhrihn ye cava che quenda ndah ye, ne ndeva Dendiohs ihyan. Nducuahn vedino che recah ihyan Dendiohs ne, richihve ndete che dave chedave yahn ye. ⁵⁰ Ima ne ndah, ate ndete che necan dine yahn ne, ametah cochihve. A namin nchuhn, te nahn che runecade ne man, nahn che ndahca cuahtenan ne nduco vih man.

Ndihco cade Dendiohs che hua tehche vih ihyan che nihnevaco ye

10 Chica Dihvo vo yan Capernaum, ne cuahn ye cuahn estado yahn Judea, yahn viche lado cah yahn ico Jordán, ne ndaconan ndo dama ama yahn ihyan nan ye. Ricuahn ye ihyan chahn nduhca che redin ye ro ro.

² Ama ro min ne, nda ama o sahn fariseo, cava che tumarande se Dihvo vo. Tumerune se ihyan ndete che ndihquentiyon Dendiohs che co tehche ihyan ndahta yahn ye. ³ Ndahconan ye yahn se, ne tumerune ye sahn:

—¿Deh rihquentiyon ley che dirun Moisés ne?

⁴ Ndahconan se, ne rahn se ri se ihyan:

—Nan ley che dirun Moisés ne, ndirun che nduco che dendah ihyan ama acta ne, co tehche ye ndahta yahn ye.

⁵ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Tihca dirun ye yahn che duhtuno ihyan nchuhn.

⁶ Ate cuahn che dendah Dendiohs iyehne ne, dendah ye chahn man, ndahta man, ⁷ ne chihquentiyon ye che va che cahcoman ihyan chida ye man, chaco ye man, cava che conan cuma ye ndahta yahn ye. ⁸ Nduco tihca ne, conan cuma vih ye anduhneca ndete che ama no ye. ⁹ Chemin che cuahn che cahnevaco ihyan ne, anduhneca ndete che din dama Dendiohs ihyan, ne ndihquentiyon ye che hua tehche vih ye.

¹⁰ Cuahn che a ndonda Dihvo vo vah ne, tumerune ihyan apóstol deh conahn che rahn ye me. ¹¹ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Adecoduhno ihyan che tehche ye ndahta yahn ye, ne cahnevaco tun ye nduco tama ndahta ne, din

duche yahn ye che nihnevaco ye. ¹² Adecoduhno ihyan ndahta che tehche ye inchañh ye, ne cahnevaco tun ye nduco tama chahn ne, namin din duche yahn ye che nihnevaco ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rica ye Dendiohs che din yahino ye checahya

¹³ Ama yune ne, nda ihyan, nda ye checahya yahn ye nan Dihvo vo cava che nahn tah ye, ne caca ye Dendiohs cava. Ate ihyan apóstol ne, rahva ye nduco ihyan chahn. ¹⁴ Ndihero Dihvo vo che tihca redin ihyan apóstol chahn, ne chi yudo yahn ye, ne rahn ye:

—Cah yune nchuhn che chi checahya nan. Hua cahdenun ne, te atenah ihyan che necun ye nduhca checahya chuñh, co nevahnecon ye che cahcantiyon Dendiohs ihyan. ¹⁵ Cuaco rahn ri nchuhn te adecoduhno ihyan che hua dinahn ye che rihquentiyon Dendiohs nduhca che redinahn ama lihn ne, ihyan min ne, hua co conan ye nan che rihquentiyon Dendiohs.

¹⁶ Tuhme chetah Dihvo vo checahya chahn, quenuñh ye. Nahn tah ye, ne chica ye Dendiohs cava.

Ama sahn cuihca che hua chinduco se Dihvo vo Jesucristo

¹⁷ Cuahn che a quenun yune Dihvo vo cuahn ye ne, nda ama se rano se. Chehntihya se nan ye, ne tumerune se ihyan:

—Ihyan Ricuahn ndah, ¿deh va che din cava che conán vahchetero numacuahn ro ne?

¹⁸ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che rahn che ndah u ne? Metah nde ama ihyan che ndah ye. Atenah Dendiohs, ihyan min che ndah ye. ¹⁹ A devene vederihquentiyon yahn ye: “Hua din duche yehn che nihnevaque. Hua cahne ihyan. Hua doque. Hua cahme ndudo cuahnde. Hua cahneh ihyan. Cuendeva yavenah chide man, yavenah cheque man.”

²⁰ Rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, nde ro che lihn u ne, redinahn nducuahn vederihquentiyon min.

²¹ Tuhme ndihero Dihvo vo sahn numacuahn vedeyahino, ne rahn ye:

—Va tama nan che va che din. Cuehn condihcue nducuahn che va yehn, ne cuinen ihyan chevah cava che conen vahchetero numacuahn ro. Tuhme cochi condoque u, andahre nahn yahn ihyan di nan ama cruz.

²² Ate ama chi ran se che tihca rahn ye, yahn che ama cuihca se. Tahque ndah se ne, ca se yune yahn se conah se.

²³ Tuhme chaconan Dihvo vo ndihero ye ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye:

—¿Ama vahche cava ihyan che nevahnecon ye vederihquentiyon yahn Dendiohs!

²⁴ Chahn ino ihyan apóstol chahn che tihca rahn Dihvo vo. Ate ndaconan rahn tun ye:

—Dayá, jama vahche cava ihyan che yahino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs! ²⁵ Nde hua co nevahnecon ye.

²⁶ Ate nde tahque cuahn ino ihyan chahn che tihca rahn Dihvo vo, ne rahn ye van man ye nduco vih:

—Ndete che tihca ne, nde ama ihyan hua co nevahnecon ye.

²⁷ Ndihero ye ihyan chahn, ne rahn ye:

—Che lado yahn ihyan ne, hua co. Ate che lado yahn Dendiohs ne, co, te Dendiohs ne, ri redin ye nducuahn.

²⁸ Tuhme tumerune Pedro:

—¿Taca co yahn nuñh tuhme ne? Chihcoman nuñh nducuahn yahn nuñh, ne chinduco nuñh ndih.

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri nchuhn te vate ihyan che a chihcoman ye dehtenduh yahn ye cava u nduco ndudo ndah yahn Dendiohs. A chihcoman ye vaco ye man, dihno ye man, cahve ye man, chida ye man, chaco ye man, ihyan ndahta yahn ye man, daya ye man, yahn yahn ye man. ³⁰ Man ro cuh ne, ntaca ihyan chahn ama ciento queri ama che chihcoman ye. Andahre che vaco ye man, dihno ye man, cahve ye man, chaco ye man, daya ye man, yahn yahn ye man. Rechuhriñh ye, ate adiva ne, conan ye vahchetero numacuahn ro. ³¹ Ate nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan ne, ama yahn ihyan che rivahn che quendañh ndah ye ne, hua quendañh ndah ye, ne ihyan che nde hua ro che quendañh ndah ye ne, quendañh ndah ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn ye tama yune te va che cahno se ihyan

³² Quendi Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén, ne ndahnan ye yahn ihyan apóstol yahn ye. Namin cuahn ama yahn ihyan cuahn vedame ye. Ihyan apóstol ne, ama cuahn ino ye che cuahn Dihvo vo yan Jerusalén nan che cahnda yahn ye, ne ihyan chenhah ne, ama vahino ye. Tuhme quenda Dihvo ihyan apóstol chahn ama lado, ne cah cuande ye ihyan nducuahn che va che cuahno co ye. ³³ Rahn ye:

—Condihe nchuhn. Uvo ne, a chenun yuno vo cuahn vo yan Jerusalén. U che rinduco nducoyaca ihyan ne, necah sahn nunde u tah chidocuyan ndinah man, sahn devano ley che dirun Moisés man. Sahn chahn ne, cahco cade se che cahno se u, ne ndaco se u tah sahn tama nación ³⁴ che din duche yahn se u man, cahnan dan se u man, cuahn se u man, nde cahno se u man. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahñ.

Jacobo nduco Juan ne, rica ye nan che cuahte ye

³⁵ Tuhme nda nduh che o daya Zebedeo, Jacobo nduco Juan, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, rica nuñh ama favor ndih.

³⁶ Tumerune Dihvo vo:

—¿Deh nahn nchuhn ne?

³⁷ Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Cuahn che cuhnde ne cahcantiyon ne ne, te yune ne che cuhnde ama cha nuhn lado tah cuaco ne, ne tama cha nuhn ne, lado tah cueh ne.

³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Nde hua devano nchuhn deh che rica ne. ¿A cocha ne chuhrihn ne nduhca che va che chuhríhn ne? ¿A cocha ne che cahno se nchuhn nduhca che va che cahno se u ne?

³⁹ Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye:

—Taca hua. Cocha nuhn.

Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te chuhrihn nchuhn nduhca che chuhríhn. Namin cahno se nchuhn nduhca che cahno se u. ⁴⁰ Ate che cuahte ihyan lado tah cuaco man, lado tah cueh man ne, ndiyu u che cahcantiyon, te Dendiohs che cahcantiyon ye.

⁴¹ Checadino ihyan apóstol chenahn chahn, ne chi tan ye nduco Jacobo man, Juan man. ⁴² Ate nedin dama Dihvo vo nducoyaca ihyan chahn nan ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ne, a devano ne te ihyan che rihquentiyon ye nducuahn naci6n ne, ama yudo rihquentiyon ye, ne sahn che rinan se ihyan ne, rendinun rendinahno se ihyan yahn ye. ⁴³ Ate hua co tihca van nchuhn. Tahque ndah ne, duh ihyan che nahn conan ye van nchuhn ne, co ye nduhca ama sahn decahya yahn ne. ⁴⁵ Tihca, te nde u che rinduc6 nducoyaca ihyan ne, hua nda cava che dín decahya yahn ihyan. Tahque ndah ne, cava che conan man ihyan, nde cahco mendahn u, coh, cava che ndedevahn ama yahn ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan Bartimeo

⁴⁶ Nda Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye yan Jeric6. Cuahn che ndaca ye min ne, ama yahn ihyan nduco ye ihyan. Chihto yune ne, va ama sahn nan ve che duce se Bartimeo, daya Timeo. Min va se rica se che din ihyan vedevahino nduco se. ⁴⁷ Cuahn che chihnevan se che a cochi nino Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihta ye yan Nazaret ne, canan rica se favor ihyan, ne rahn se numa dito se:

—Jesús, Daya David, ¡cuenan vahino ne u!

⁴⁸ Ama yahn ihyan rahn ye ri ye sahn che cuhnde dihn chende se. Ate nde tahque yudo nan ca se rahn se:

—Daya David, ¡cuenan vahino ne u!

⁴⁹ Chan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuahn nchuhn chehua ne sahn.

Chahn ihyan, ne rahn ye nduco se:

—Dehve raque. Cuenecuen, te rah ye di.

⁵⁰ Tuhme chi se ama lado tino che rendiche se, ne necuan se aderano se cuahn se nan Dihvo vo.

⁵¹ Tumerune ye sahn:

—¿Deh nehn che dín ndoque ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Ihyan Ricuahn, náhn che din ne che co ro nan.

⁵² Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Co nahn. Nducote chitehne ne, a ndoyehn.

Ndetahnno chi ro nan se, ne cuahn se nduco Dihvo vo cuahn nan che cuahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye yan Jerusalén

11 Cuahn che cuahn nino Dihvo vo yan Jerusalén, chihto yan Betfagé nduco yan Betania nan Cuete Olivo ne, tahve ye o ihyan apóstol yahn ye, ² ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn yan lihn cah. Min nan che conda ne ne, ntaca ne ama burro lihn che nchiche te, che nde ama ihyan ametah condudo ye ite. Cuentahnte ne ite, quenda ne ite muhn. ³ Ndete che va duh che tumerune nchuhn: “¿Dehco che tihca redin nchuhn ne?”, cuendahconan ne yahn ye: “Hua te Dihve nuhn ne, nahn ye ite. Ate ndetahnno ndedechuh ye ite.”

⁴ Cuahn ihyan chahn, ne ntaca ye burro me. Nchiche te chihto yune, nino ama chendevah, ne ntahnte ye ite.

⁵ Min vatendi ama o se, ne rahn se ri se ihyan chahn:

—¿Deh din nchuhn burro tih, rentahnte ne ite ne?

⁶ Ndahconan ye yahn se nduhca che cah cuande Dihvo vo ihyan, ne cah yune se che conahn ye. ⁷ Quenda ihyan chahn burro me nan Dihvo vo. Tihde ye tino yahn ye dame te, ne quendudo Dihvo vo ite. ⁸ Ama yahn ihyan ntah ye tino yahn ye, chehntave ye yune nan che chuh Dihvo vo. Ihyan chenahn ne, chihca ye yata cue, ne chehntave ye numa yune. ⁹ Nducoyaca ihyan, ihyan che ndahn nan ye man, ihyan che chenani ye man ne, ama rah yeno ye, ne rahn ye:

—¡Ndeva vo yavenan Dihvo vo Dendiohs! ¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che dechuh ye ihyan! ¹⁰ ¡Ama ndah ro yuhn vo, te cochi ye quenana cuma ye vederihquentiyon yahn ihyan ndico yuhn vo David! ¡Ndeva vo yavenan Dendiohs che va ye vahchetero!

¹¹ Cuahn che nda Dihvo vo yan Jerusalén ne, chenda ye chete yaco chahte, ndihchero ye nducuahn che va min. Nducote a chi chino ne, ndaconan ye yan Betania nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din dine ye ama yahn higo

¹² Tama ro me ura che chica Dihvo vo yan Betania ne, chi cuico ye. ¹³ Chinan ye ama yahn higo che chenani yata yahn, ne cuahn ye ndihchero ye ndete che chenani ndute yahn. Ate deman yata yahn chenani.

Ametah ndute yahn, te hua ro yahn. ¹⁴ Tuhme din dine ye yahn higo me, ne rahn ye:

—Ametah ndaconan co ndute yehn, cheh ihyan.

Chihnevan ihyan apóstol che tihca rahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendah vah ye ihyan che rendihcue ye chete yaco

¹⁵ Nda ihyan chahn yan Jerusalén, ne cuahn che chenda Dihvo vo chete yaco ne, ndetendah vah ye ihyan che rendihcue ye man, ihyan che ra ye man, chenun ye chete yaco me. Chi muhn chi min ye mesa yahn sahn che rendevahcorun se tume man, silla yahn sahn che rendihcue se icui man, ¹⁶ ne ametah cah yune ye che chenda nde ama ihyan chete yaco me che nda ye dehtenduh. ¹⁷ Rahn ye ri ye ihyan che chenun ye min:

—A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Yaco yahn ne, cava che covah ihyan nducuahñ naciòn.” Ate nchuhn ne, nedin ne anduhneca vah nan che rendo dama sahn duco.

¹⁸ Chihnevan chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne rinuhn ino se taca din se che cahno se Dihvo vo, te vah se ihyan yan yahn che nducoyaca ye rihcovan ye che ricuahñ Dihvo vo.

¹⁹ Cuahn che chi man me ne, ndaca Dihvo vo min, conahn ye.

Tih yahn higo me

²⁰ Chi dave tama ro me, ura che a chenun yune ye ne, ndihchero ye che a nihno ntihi yahn higo me. ²¹ Tuhme necahco Pedro, ne rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahñ, condihche ne yahn higo che din dine ne me ne, a ntihi.

²² Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nahn che cotahno nchuhn Dendiohs. ²³ Cuaco rahn ri nchuhn te adecoduhno ihyan che cahma ye co ye ico cah che cahñ condahnun van nuniyahn, ndete che hua o ndedecadino ye man, cotahno ye che conahn nduhca che rahn ye man ne, va che conahn.

²⁴ Chemin che rahn ri nchuhn te nducuahñ che caca ne ura che covah ne ne, cuihco ne chedave yahn ne Dendiohs, ne dinahn ye. ²⁵ Cuahn che covah nchuhn, ndete che vate ihyan che nedin tan ye nduco ne ne, cuenchahco ne yahn ye, cava che Chida ne che va ye vahchetero ne, nchahco ye nunde yahn ne. Ate ndete che hua nchahco nchuhn yahn ihyan ne, Dendiohs hua nchahco ye yahn ne.

Sahn ndinan ne, nahn cadino se duh cah vederihquentiyon che quenan cuma Dihvo vo Jesucristo

²⁷ Cuahn che nda ihyan chahn yan Jerusalén ne, cuahn Dihvo vo yaco. Ura che quenun ye min ne, chahn nda chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ²⁸ ne tumerune se ihyan:

¿Deh vederihquentiyon quenan come ne? ¿Duh chihquentiyon di che tihca redin ne?

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn chahn:

Namin u ne, va ama nan che tumeruné nchuhn. Cuendahconan ne yahn, tuhme có nchuhn deh vederihquentiyon quenan cuma che tihca redín: ³⁰ ¿A Dendiohs dechuh ye Juan che chehdenuye ye ihyan, o che nahn man ye ne? Cuendahconan nchuhn yahn.

³¹ Tuhme canan rente se van man se nduco vih:

Ndete che cahmo vo che Dendiohs dechuh ye Juan ne, cahma se co se uvo: “¿Dehco che hua chitahno nchuhn tuhme ne?” ³² Ate, ¿a cahmo vo che ndiyu Dendiohs dechuh ye ihyan ne?

Hua chihquino se rahn se tihca, te vah se ihyan yan yahn che nducoyaca ye ritahno ye che Dendiohs dechuh ye Juan. ³³ Chemin che rahn se ri se Dihvo vo:

—Hua devano nuhn.

Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Namin u ne, hua có nchuhn deh vederihquentiyon quenan cuma che tihca redín.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che duhtuno ihyan se

12 Quendi Dihvo vo, ne nte ye ama ejemplo, chihnevan sahn chahn. Rahn ye:

—Ama ihyan ne, chihche ye dihyo uva nan yahn yahn ye, ne dendah ye chan yahn man, dendah ye ama tanque nan che cuhno ye nune yahn uva me man, chahto ye ama chete yaco cava che din ye cudado chendata me man.

‘Ndao ye ntiyon me tah ama o sahn che din se ntiyon nduco cava che necahn man se nduco ye. Tuhme chica ye min, cuahn yahn ye. ² Cuahn che a rine ndute me ne, dechuh ye ama sahn decahya yahn ye cava che caca se sahn chahn man va che va che co yahn ye.

³ Ate chetah sahn chahn sahn, chahn se sahn, ne ndedechuh se sahn diya tah se. ⁴ Dechuh ye tama se, ate chihya sahn chahn sahn, cah se tu sahn, nuhn yah se tin se. ⁵ Dechuh ye tama se, ne chihno sahn chahn sahn. Adiva ne, yahn se dechuh ye. Ama o se ne, chahn sahn chahn sahn, ne tama te o se ne, chihno sahn chahn sahn.

⁶ Chihno min ne, ametah duhva che dechuh ye, atenan ama sahn daya ye che ama yahino ye sahn. Dechuh ye sahn, rahco ye che nevahnevan sahn chahn sahn. ⁷ Ate cuahn che nda se min ne, rahn sahn chahn van man se nduco vih: “Sahn tih che nuhnde tah se ntiyon cuh. Cahno vo sahn, ne co yuhn vo.” ⁸ Tuhme chetah sahn chahn sahn, chihno se sahn, ne chacondah se sahn cuahn chihto me.

⁹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn ndinan chahn:

—A devano nchuhn te ihyan che dihye ntiyon me ne, hua nchahco ye yahn sahn chahn. Nda ye ne, decuihno ye sahn, ne cah ye yahn me tama te o se, din se ntiyon nduco.

¹⁰ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn chahn:

—A ndero ndi che hua renahn nchuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndirun tuhca:

Tu che chacondah sahn vicherahto ne, chemin che nde tahque chichihve.

¹¹ Dihvo vo Dendiohs chihquentiyon ye chemin, ne ama ndahca che tihca din ye.

¹² Chenahn sahn chahn che a yahn se che nte Dihvo vo ejemplo me, ne nahn din se preso ihyan. Ate hua chihquino se, te vah se ihyan yan. Tahque ndah chihcoman se ihyan, conahn se.

Sahn fariseo ne, tumerune se Dihvo vo Jesucristo yahn tume cade iyo

¹³ Adiva dechuh chidocuyan ndinan chahn ama o sahn fariseo nduco ama o sahn partido yahn Herodes cava che tumarande se Dihvo vo, ne caca nunde se yahn ye. ¹⁴ Nda sahn chahn nan ye, ne rahn se ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahñ, devano nuhn che ndih ne, cuaco rahn ne, te dama no rendihche ne nducoyaca ihyan

mān, numa cuāco ricuahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs mān. Čahma ne co ne nuhn: ¿A rihquentiyon Dendiohs che nedihvo vo tume čade iyo yahn César, o hua ne?

¹⁵ Devano Dihvo vo te o nān o chende sāhn chahn, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—¿Dehco che retumarande nchuhn u ne? Te ne āma tume, ndihcheró.

¹⁶ Čah se āma tume, ndihchero ye. Tuhme tumerune ye sāhn:

—¿Duh ihyan yavenān ye che quenān nān tume cuh mān, duh ihyan che quenān che duche ye mān ne?

Ndahconan se, ne rāhn se ri se ihyan.

—Yahn César.

¹⁷ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye sāhn:

—Ča che rihquentiyon César ne, codinahn nchuhn. Ča che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

Āma cuahn ino sāhn chahn yahn ndudo che tihča ndahconan ye.

Sāhn saduceo ne, tumerune se Dihvo vo Jesucristo yahn che ntuche tenāhn

¹⁸ Sāhn saduceo ne, hua ritahno se che va che ntuche tenāhn. Āma yune ne, ndā āma o se nān Dihvo vo, ne rāhn se ri se ihyan:

¹⁹ —Ihyan Ricuahn, nān ley che dirun Moisés ne, rihquentiyon te ndete che coh inchāhn āma ndāhta che hua vate đaya se ne, va che cahnevāco dihno se nduco te čava che ndāca đaya se nduco te, ne nduco tihča hua cuihno ndāta yahn dihno se. ²⁰ Āma yune ne, chahte ndache se che dihno se vih. Sāhn che menān ne, chihnevāco se nduco āma tāhn. Ate chih se, ne hua chihco se nde āma đaya se. ²¹ Chihnevāco tāma dihno se nduco te, ne cuahn che chih se ne, namin hua chihco se nde āma đaya se. Atihnocā chahno chi tāma se. ²² Nduh che ndache sāhn chahn chihnevāco se nduco te, ate chih nducoyāca se. Nde āma se hua chihco se đaya se. Nān che chihnonan yahn ne, namin chih tāhn min. ²³ Ndā ro che ntuche tenāhn ne, nducote nduh che ndache sāhn chahn chihnevāco se nduco te ne, ¿ča se che inchāhn te ne?

²⁴ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Nchuhn ne, nde hua devano ne Ndudo yahn Dendiohs mān, vederihquentiyon yahn ye mān, ne chemin che hua cuāco che ricuahn ne. ²⁵ Cuedevano ne te cuahn che ntuche tenāhn ne, metah cahnevāco ye, nde metah decahnevāco ye ihyan yahn ye, te co ye nduhča ángel che vate ye vahchetero. ²⁶ Me yahn che va che ntuche tenāhn ne, anduhnecā ndete che metah ndihchenan nchuhn che dirun Moisés yahn ro min cuahn che quenun Dendiohs chihto yahn lihn che riche, ne rāhn ye ri ye ihyan: “U che Dendiohs yahn Abraham mān, Isaac mān, Jacob mān.” ²⁷ Dendiohs ne, Dendiohs yahn nducoyāca ihyan, ihyan che vate ye iyehense mān, ihyan che a ndāca ye muhn mān. Hua cuāco che āma yune rihnonan yahn ihyan cuahn che rih ye nduhča che rāhco nchuhn.

Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menān vihca

²⁸ Nduco āma sāhn devano ley che dirun Moisés quenun se min rihnevan se, ne tumacadino se che ndāhča ndahconan Dihvo vo yahn sāhn chahn. Čahn ndā se nān ye, ne tumerune se ihyan:

—¿Ča vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menān vihca ne?

²⁹ Ndahconan ye yahn se, ne rāhn ye:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs che tahque menān vihca ne, tuhča: “Nchuhn ihyan nación yahn Israel, cuihnevan ne. Va āma no Dendiohs, ihyan min che Dihvo vo. ³⁰ Codin yahino nchuhn ihyan numacuahn chedave yahn ne mān, numa ino ne mān, numacuahn vederendedecadino yahn ne mān, numacuahn fuerza yahn ne mān.” ³¹ Va tāma vederihquentiyon yahn ye che a nahn đama: “Codin yahino nchuhn nducoyāca ihyan nduhča che yahino mān ne nchuhn.” A vederihquentiyon che tuhchan che tahque menān vihca vān nducuahn.

³² Tuhme rāhn sāhn min ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, āma ndāhča rāhn ne. Cuāco rāhn ne te va āma no Dendiohs. Ametah tāma ye nduhča ihyan min. ³³ Me che numacuahn chedave yuhn vo mān, numacuahn vederendedecadino yuhn vo mān, din yahino vo Dendiohs mān, din yahino vo nducoyāca ihyan nduhča che yahino mān vo uvo mān ne, tahque rigonun chihve che co nducuahn vedino che recāh vo mān, che rihquiyāhn vo mān.

³⁴ Checadinno Dihvo vo che numacuahn vededevano ndahconan sāhn min, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Ametah yahn renda che čahcantiyon Dendiohs di.

Nduco ndudo che ndahconan Dihvo vo ne, nde āma ihyan ametah chihquino ye tumerune ca ye ihyan.

Dihvo vo Jesucristo ne, Đaya Dendiohs ihyan

³⁵ Ura che ricuahn Dihvo vo chete yāco ne, rāhn ye:

—Ihyan che a va čade che dechuh Dendiohs ihyan, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, ¿dehco che rāhn sāhn devano ley che dirun Moisés te đaya David ihyan ne?

³⁶ Din Vaco Dendiohs che dirun mān David tuhča:

Rāhn Dihvé Dendiohs ri ye Dihvé:

“Cuihnde muhn lādo tāh cuāco

numanahn che ndāhco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di, nevahnecon ye di.”

³⁷ Ihyan che a va čade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, nducote dirun mān David che Dihve ye ihyan ne, ¿tāca che đaya ye ihyan tuhme ne?

Āma yahn ihyan chenun ye min, ne āma yeno ye rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo.

Dihvo vo Jesucristo ne, rentihyon yān ye nunde yāhn sājn devano ley che dirun Moisés

³⁸ Quendi Dihvo vo ricuahn ye, ne rāhn ye nduco ihyān:

—Cuihco nchuhn cudādo, ne hua dāma co ne nduco sājn devano ley che dirun Moisés, sājn chahn che vatechica se chenun se cahteca chahno se. Āma renan ino se che nevahnecon ihyān sājn, necāh ye Dendiohs sājn cuāhn ndihve. ³⁹ Chete yāco ne, renan ino se cuahte se nān che rahte ihyān ndinān. Nān vihco ne, renan ino se cuahte se nān che tahque ndeva ihyān yavenān se. ⁴⁰ Rehnevi se dehtenduh yāhn ndāhta vāh, ne cāva che hua cuhnde ro vede idihya yāhn se ne, āma rāhn revāh se, redin cā se che ndah ihyān se. Sājn chahn ne, tahque chahte castigo din Dendiohs sājn.

Vedino yāhn āma ndāhta vāh

⁴¹ Āma yune ne, va Dihvo vo chete yāco, nino nān va yave yāhn tume vedino, ne ndihchero ye che rendā ihyān, rih ye tume chete. Āma yāhn ihyān cuihca ne, āma ndeh tume rih ye chete. ⁴² Ura min ndā āma ndāhta vāh, ne chih ye o tume cāhya che āma doh chihve. ⁴³ Tuhme cah Dihvo vo ihyān apóstol yāhn ye, ne rāhn ye ri ye ihyān:

—Cuāco rāhn rí nchuhn te ndāhta vāh cāh ne, tahque rigonun chihve vedino yāhn ye nān Dendiohs che co vedino yāhn ihyān chenāhn sih. ⁴⁴ Nducoyāca ihyān sih ne, chih ye che ngāva yāhn ye. Ate ndāhta cāh ne, vān vedechevāh yāhn ye ne, chih ye nducuahn che va yāhn ye. Nde che va che toh ye ne, chih ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rāhn ye te va che ndora yāco yāhn yān Jerusalén

13 Cuahn che ndiquendāh Dihvo vo chete yāco chahte me ne, rāhn āma cha ihyān apóstol ri ye ihyān:

—Ihyān Ricuahn, condihche ne tah. ¡Āma ndāhcā yāco mān, tu che ndahto mān!

² Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyān:

—¿A rahn ine che āma ndāhcā yāco? Rāhn rí di te va che ndora, nde o tu che ndahto vih ne, hua cotāve.

Dehtenduh che va che co cuahn che a cochi nino che nto iyehñse

³ Tah cuahn adiva ne, cuahn ihyān chahn Cuete Olivo nān che rendihche cuāco yāco chahte me. Numanahn che va Dihvo vo ne, chahn ndā Pedro mān, Jacobo mān, Juan mān, Andrés mān, ne tumerune ye ihyān:

⁴ —¿Ticuāhn conahn che rāhn ne ri ne nuhn yāhn yāco me ne? ¿Deh va che co ro cuahn che a cochi nino che conahn ne?

⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye:

—Cuihco nchuhn cudādo che hua cañcheh nde āma ihyān nchuhn, ⁶ te ndā āma yāhn se, cañcheh se ihyān, din cā se che a vederihquentiyon yāhn chenān cuma se. Cāhma queri āma se te a sājn chahn che a

va cāde che dechuh Dendiohs, ndedevahn se ihyān iyehñse, ne āma yāhn ihyān cañcheh se.

⁷ Cuahn che cañevan nchuhn che rente ihyān che cuanān cānda mān, che a va cānda mān ne, hua dihya ne co, te a tihcā va che co. Ate che nto iyehñse ne, condah ca. ⁸ Ihyān āma nación ne, cuahtecuhma ye nduco ihyān tāma nación mān, a muhn a min necuan cānda mān, nuhn yāhn cāhnguh cuāhngāh mān, cuhnde cuico mān. Ate vedeyah chemin chan ne, cade cuanān.

⁹ Cuihco nchuhn cudādo, te necāh ihyān nchuhn tāh intiyāhn, cuih nunde ye yāhn ne mān, cuahn ye nchuhn chete yāco mān. Va che quenda ihyān nchuhn nān gobernador mān, rey mān, yāhn che rahndudo ne ndudo yāhn. Min va che cāhma ne nduhcā che ritahno ne u. ¹⁰ Ate numanahn che ametah nto iyehñse ne, va che conan cuahndudo ihyān ndudo ndah yāhn Dendiohs numachahte iyehñse. ¹¹ Me cuahn che necāh ihyān nchuhn tāh intiyāhn, cuih nunde ye yāhn ne ne, hua ndedecadino ne tācā cāhma ne, te a Vaco Dendiohs te ndudo che cāhma ne. Ndiyu vān vededevano yāhn mān ne quendāh che cāhma ne. ¹² Ndā ro min ne, āma din tān ihyān nduco vih. Nāhn ye ne, cāca ye che cāhno se dihno ye, nāhn ye ne, cāca ye che cāhno se dāya ye, nāhn ye ne, cāca ye che cāhno se indihche yāhn ye. ¹³ Nducoyāca ihyān ndihche tān ye nchuhn yāhn che ritahno ne u, ate ndete che cocha ne nducuahn vedeyah chemin chan ne, ndevahn ne.

¹⁴ Dirun ihyān profeta Daniel yāhn āma nān che āma chihngā mān, che redetohnan mān. Cuahn che ndihchero nchuhn che a nti nān che hua redin yāhn che cuandi ne, tahque ndah che cuano ihyān che vate ye eštādo yāhn Judea, cuahtenun ndeh ye vān icoyāhn. (Ndāhcā che conahn tin ihyān cuahn che ndihchenan ye nān Ndudo yāhn Dendiohs nān che rāhn yāhn chemin). ¹⁵ Ro min ne, ihyān che vate ye tin vah yuto ne, ndetāhno nchan ye cāno ye. Hua redin yāhn che condah ca ye chete vah, cotāh ye dehtenduh yāhn ye.

¹⁶ Me ihyān che chenun ye viyāta ne, a min no cāca ye, te hua conun yāhn ye che nāhn ye viyān, quengua ye tino yāhn ye. ¹⁷ ¡Chevāh ihyān ndāhta che chenun dāya ye ndā ro min mān, ihyān ndāhta che retāve ye mān!

¹⁸ Nahn che covāh nchuhn, cāca ne Dendiohs cāva che conan ye nchuhn, ne hua ro iche va che cāno ne, ¹⁹ te ro min ne, āma yah cuahno ihyān che hua nahno ye nde ro che dendah Dendiohs iyehñse nde meniyan.

²⁰ Ndete che cuahnecon Dendiohs che rāhn cuhnde vedeyah min ne, nde āma ihyān hua ndevahn ye. Ate cāva che hua chuhnan chuhrihn ihyān che tendāhnun ye ne, a chihco cāde ye che hua rāhn cuhnde vedeyah min.

²¹ Ndā ro min ne, ndete che cāhma ihyān co ye nchuhn: “Condihchero ne. Muhn quenun ihyān min che a va cāde che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyān iyehñse”, o cāhma ye: “Condihchero ne. Min quenān ye” ne, hua cotāhno ne. ²² Va che ndā ihyān che ndere cāhma ye che a ihyān chahn che a va cāde che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyān iyehñse. Namin va che ndā ihyān che din cā ye che cuahndudo

ye Ndudo yahn Dendiohs. Din ihyan chahn vederihno cava che cahnceh ye, ndete che co ne, nde ihyan che a tendahnun Dendiohs. ²³ Cuihco nchuhn cudado. A riyahvé nchuhn numanahn che metah conahn cava che cuahteyan ne.

Daya Dendiohs ne, va che chi tun ye

²⁴ Cuahn che cuihno vedeyah chemin chan ne, co man iyehense. Cuihno dave yahn man, iyo man, ²⁵ cora iyon man, nuhn nducuahn che a nihnde cade nan ro man. ²⁶ Tuhme ndihchero nducoyaca ihyan che u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndá van man numacuahn vederihquentiyon chahte yahn. ²⁷ Dechúh ángel yahn numachahte iyehense, nedin dama ye nducoyaca ihyan che a tendahnún.

²⁸ Cua cuande nchuhn nduhca che rineve yahn higo. Cuahn che renechahno yan, rendo tu yata yahn ne, a devano ne te a cuanan ro ihno. ²⁹ Atihnocá cuahn che ndihchero nchuhn che a conahn nducuahn dehtenduh che a rahn rí nchuhn, te nduco chemin codevano ne te a denan ndá. ³⁰ Cuaco rahn rí nchuhn te nde metah conan coh ihyan che vate ye man ro cuh ne, a conahn nducuahn. ³¹ Nan ro man, iyehense man ne, va che cuihno. Ate ndudo yahn ne, hua chuh ya, te va che conahn nducuahn.

³² Ate hua duh devano deh ro man, deh ura man, che conahn. Nde ángel che vate ye vahchetero hua devano ye. Nde u che Daya Dendiohs ne, hua devano. Atenán Dendiohs Chida che devano ye.

³³ Cuahteyan nchuhn man, covah ne man, te hua devano ne ticuahn conahn. ³⁴ U che rinducó nducoyaca ihyan ne, nduhca ama ihyan che quendah ye cuahn ye nan yahn. Ihyan min ne, chihco ye ntiyon che din queri ama mozo yahn ye man, chihquentiyon ye sahn che redin cudado chendevah che cuhndeyan se man.

³⁵ Cuahteyan nchuhn, te nduhca che hua devano sahn chahn deh ura ndaconan dihve se ne, namin hua devano nchuhn deh ura ndaconan chí. ¿A ndá ura che cuehche yahn ne? ¿A ndá nan mahnan yan ne? ¿A ndá ura che co dave ne? Hua devano ne. ³⁶ Chemin che nahn che cuahteyan ne, ne a decodehno ura che ndaconán ne, ntacá nchuhn che vateyan ne. ³⁷ Che rahn rí nchuhn ne, namin rahn cava ihyan chenahn: ¡Cuahteyan nducoyaca ne!

Rentuhno se tacá din se preso Dihvo vo Jesucristo

14 O ro ca renda che nda ro yudo, vihco cuahn che reh ihyan nación yahn Israel pan che hua nduco ya yahn ne, chidocuyan ndinan nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, rentuhno se deh vederihncheh din se cava che co din se preso Dihvo vo, ne cahno se ihyan. ² Rente cade se van man se nduco vih:

—Hua cahno vo sahn menahn vihco, te ama nto dama ihyan, ne necuan ye numacuahn vedetan.

Ama ihyan ndahta ne, chacotahme ye nunedan tin Dihvo vo Jesucristo

³ Cuahn che quenán Dihvo vo yan Betania, vaco Simón, sahn min che chi se cah che rechá yute ro menan me, ura che va ye reh ye nan mesa ne, nda ama ihyan ndahta, nda ye ama frasco che ndindah nduco ama nan tu che duche alabastro. Chenun chete frasco me ama nan che deman nunedan che duche nardo, ama yahn chihve. Cun ye chende frasco me, ne chacotahme ye nunedan me tin Dihvo vo. ⁴ Van ihyan che chenun min ne, nduco ama o se che hua chahtenan ino se che tihca din ihyan ndahta me, ne rahn nun se nan ye van man se nduco vih:

—¿Dehco che ndere redetoh tahn tihn nunedan tih? ⁵ Tahque ndah ndete che ndihcue te, cua te nchuh ca ino ciento tume denario, ne conan te ihyan chevah.

Nde chihya se ihyan.

⁶ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—¿Dehco che ri tan nchuhn nduco ihyan ndahta tih? Ndahca che tihca din ye cavá. ⁷ Ihyan chevah ne, cuahn dama chenun ye van nchuhn, ne adehno ro che nahn ne ne, co conan ne ihyan. Ate u ne, hua conan van nchuhn numacuahn ro. ⁸ Ihyan ndahta tih ne, din ye nducuahn che tuno tah ye, te chacotahme ye u, ne nduco tihca chihcoyan ye u cava che co cuhche ihyan u. ⁹ Cuaco rahn rí nchuhn te numachahte iyehense che cuahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs ne, ntihyon yan ye nduhca che din ihyan ndahta tih nducó.

Nte cade Judas nduco chidocuyan ndinan che necah se Dihvo vo Jesucristo

¹⁰ Judas Iscariote, ama cha sahn che nduco se chi cuande se van ihyan apóstol che ndichio chahn ne, chahn se nte cade se nduco chidocuyan ndinan chahn cava che necah se Dihvo vo. ¹¹ Ama chi yeno chidocuyan chahn che tihca rahn se, ne cah se ndudo yahn se che cah se tume sahn. Tuhme nuhn ino se tacá din se che necah se ihyan tah sahn chahn.

Cheh vino Dihvo vo Jesucristo che cuande yahn ro yudo

¹² Ro che canan vihco che reh ihyan nación yahn Israel pan che hua nduco ya yahn man, rihno ye itecuche cahya, ri te vedino yahn ro yudo man ne, tumerune ihyan apóstol Dihvo vo:

—¿Ti nahn ne che cahnuh cahcoyan nuhn che cheh ne che cuande yahn ro yudo ne?

¹³ Tuhme tahve Dihvo vo o ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn viyan, ne min ntaca ne ama sahn che nda se ama cuhtenune. Cuiquendi ne sahn. ¹⁴ Nda ne vah che ndondá se ne, cahma ne co ne ihyan che vaco min: “Nahn cadino Ihyan Ricuahn ti va cuarto nan che cheh vino ye nduco ihyan apóstol yahn ye che cuande yahn ro yudo.” ¹⁵ Tuhme nahma ye nchuhn a-

ma cuarto chahte che va nde yaco nan che a vateyan dehtenduh. Min chihcoyan nchuhn che chuh vino vo.

¹⁶ Cuahn ihyan che o chahn viyan me, ne ntaca ye vah me nduhca che rahn Dihvo vo. Min chihcoyan ye che cheh vino ye nduco vih che cuande yahn ro yudo.

¹⁷ Cuahn che chi man me ne, nda Dihvo vo nduco nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye. ¹⁸ Cuahn che a vate ye reh ye nduco vih nan mesa ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ama cha ne che reh ne dama nduco ne, ndihcue ndeh ne u.

¹⁹ Tuhme chi ran ihyan chahn, ne ca ama ca ama ye rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Ate co ndiyu u che tihca din.

²⁰ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye.

—Ama cha nchuhn che dama reh ne nduco chete kuh che tihca din ne. ²¹ Cuaco te u che rinduco nducoyaca ihyan ne, va che conahn nduco nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. Ate jchevah sahn che ndihcue ndeh se u! Tahque ndah ndete che hua chihndeyan se.

²² Numanahn che reh vino ihyan chahn ne, chetah Dihvo vo pan, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, cah ye, cheh ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cocheh nchuhn pan kuh. Chu ne, yute yahn.

²³ Namin chetah ye ama vaso vino, ne cuahn che a necah tun ye nundihve cuahn Dendiohs ne, cah ye, chih nducoyaca ihyan chahn, ²⁴ ne rahn ye ri ye ihyan:

—Chu ne, yun yahn. Chu che dito yahn ndudo ra che ndahco cade Dendiohs. Man ne, va che cora cava ama yahn ihyan. ²⁵ Cuaco rahn ri nchuhn te ametah ndaconan kuh nune yahn uva nde nda ro che nuhnde cade nducoyahn quenuma ra, ne quenun nan che rihquentiyon Dendiohs.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te cahma Pedro te hua rendihche ye ihyan

²⁶ Chihno che chita ihyan chahn himno ne, cuahn ye cuahn Cuete Olivo. ²⁷ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Man vino kuh ne, cahcoman nducoyaca nchuhn u nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cuahnecon Dendiohs che cahno se ihyan che redin cudado itecuche, ne cuihno cotuhn te.” ²⁸ Ate cuahn che ntuché van tenahn ne, cahñ estado yahn Galilea tahque menan ca che co nchuhn.

²⁹ Tuhme rahn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Andahre che cahcoman nducoyaca ihyan sih ndih ne, ate u ne, hua cahcoman ndih.

³⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri di te man yan kuh ne, numanahn che metah cuah o co tuh ne, a ino yune cahme che hua rendihche u. ³¹ Ate tahque yudo nan Pedro rahn ye:

—Andahre va che coh dama nduco ne, ate hua cahcoman ndih.

Atihnoca rahn ihyan apóstol chenahn chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, covah ye ama cuan nan che duche Getsemani

³² Nda ihyan chahn ama cuan nan che duche Getsemani, ne rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuahte nchuhn muhn numanahn che cahñ covah.

³³ Tuhme quenda ye Pedro man, Jacobo man, Juan man, cuahn ye nduco vih. Ura min canan ama chi ndache ye, ne ama chuhrihn ye che rendedecadino ye. ³⁴ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Adeche coh che ama ndache ri. Cuahtenan rino nchuhn muhn, cuahtenduche ne.

³⁵ Tuhme cuahn Dihvo vo tahque cana nan min, chendih ye ndiyahn, ne chica ye Dendiohs che ndete che cuahnecon ye ne, hua chuhrihn ye nduhca che a va cade. ³⁶ Rahn ye:

—Chida man, ndih ne, ri redin ne nducoyahn che nahn ne. Cuahnecon ne che hua chuhrihn nduhca che a va cade. Chemin che ricá ndih, ate hua co nduhca che nahn, co nduhca che nahn man ne.

³⁷ Tuhme ndaconan ye nan che chenun ihyan apóstol chahn. Ntaca ye ihyan che vateyado ye, ne rahn ye ri ye Pedro:

—Simón, ¿a nde ama ura hua chi quendoche?

³⁸ Cuahtenduche nchuhn man, covah ne man, cava che hua dinahn ne che tumarande chundah nchuhn. Ndiyu che rahcotahn ne yahn, ate anduhneca ndete che ndi i ne.

³⁹ Ndaconan cuahn tun ye, ne a chemin no chica ye Dendiohs. ⁴⁰ Cuahn che ndaconan ye ne, a namin no vateyado ihyan chahn, anduhneca ndete che nda vih ndutinan ye che nahn cuahteyado ye, ne hua devano ye deh che ndahconan ye. ⁴¹ Cuahn che nta Dihvo vo nan che chi ino yune ne, rahn ye ri ye ihyan chahn:

—A chahteyado nchuhn. A tuno ura che necah se u che rinduco nducoyaca ihyan tah sahn nunde. ⁴² A cochi sahn che ndihcue ndeh se u. Cuenecuan nchuhn, quendi yuno vo sahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chi ye preso

⁴³ Nde metah cuihno cahma Dihvo vo cuahn che nda Judas, ama cha sahn che chi cuande se van ihyan apóstol che ndichio chahn. Nduco se ama yahn sahn che nda espada man, sahn che nda yahn man, sahn chahn che dechuh chidocuyan ndinan chahn man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man. ⁴⁴ Judas, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, a nte cade se nduco sahn chahn tuhca:

—A ihyan che tenan ihyan ne, a ihyan min codin nchuhn preso ihyan. Cuihco ne cudado che hua cano ye.

⁴⁵ Ndetahn nda se ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—¡Ihyan Ricuahn! ¡Ihyan Ricuahn!

Tuhme tenan se ihyan, ⁴⁶ ne din sahn chahn preso ihyan.

⁴⁷ Ama cha ihyan apóstol chahn ne, ndetendah ye espada yahn ye, ne chahn ye ama sahn decahya yahn

chidocuyān che tahque ndinān, chacondāh ye revan se.

⁴⁸ Rāhn Dihvo vo ri ye sāhn chahn:

—Nchuhn ne, cochi ne nda ne espāda mān, nda ne yāhn mān, din ne preso u nduhcā sāhn duco. ⁴⁹ A vān nchuhn quenún ro ro, ricuāhn chete yāco, ne hua din ne preso u. Ate mān ne, ndā ne, te a tihcā va che conahn nducó nduhcā che a ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs.

⁵⁰ Ura min chihcomān ihyan apóstol chahn Dihvo vo, ne chihno chano ye.

Chano āma sāhn yuno

⁵¹ Cuahn āma sāhn yuno cuāhn nān che cuahn Dihvo vo, ndacotuma se āma tino chahte. Chetāh sāhn chahn sāhn, ⁵² ate ndairun se tino me, ne devāne se chano se.

Ndā Dihvo vo Jesucristo nān intiyahn

⁵³ Quenda sāhn chahn Dihvo vo nān chidocuyān che tahque ndinān, ne min ndo dāma nducoyāca chidocuyān ndinān chahn mān, sāhn intiyahn mān, sāhn devano ley che dirun Moisés mān. ⁵⁴ Cuahn Pedro diyahn diyahn cuāhn nān che quenda sāhn chahn Dihvo vo nde ndā ye chevah vāco chidocuyān che tahque ndinān me. Min quenun ye vān sāhn ndāhco chahn, recāh ihno ye ihyan chihto vācoyāhn.

⁵⁵ Chidocuyān ndinān chahn nduco sāhn intiyahn chahn ne, renuhn ino se deh nunde cacueh dāme se Dihvo vo, cāva che co cāhno se ihyan, ate hua ndāca se nde āma. ⁵⁶ Āma yāhn se ndere rih nunde se yahn Dihvo vo, ate hua chi dāma ndudo yahn se nduco vih, te hua cuāco che rāhn nde āma se. ⁵⁷ Necuan āma o se, ne ndere chih nunde se yahn Dihvo vo, ne rāhn se tuhcā:

⁵⁸ —Nuhn chihnevan nuhn che rāhn sāhn tih: “U ndahterā yāco cuh che ndahto ihyan, ne chete che ino ro ne, nāhnó tāma che hua nduhcā yāco che rahto ihyan.”

⁵⁹ Ate nde nduco nduh ne, hua chidāma ndudo yahn se nduco vih.

⁶⁰ Tuhme necuan chidocuyān che tahque ndinān me, ne rāhn ye ri ye Dihvo vo:

—¿Dehco che hua rendahconen yahn sāhn sih che āma rica nunde se yehn?

⁶¹ Ate nde āma hua rāhn Dihvo vo. Tuhme tumerune chidocuyān che tahque ndinān me:

—¿A di che Daya Dendiohs, ihyan min che a va cāde che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense ne?

⁶² Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye:

—A u chemin. Cuedevano ne te u che rinducó nducoyāca ihyan ne, ndihchero ne u che vá lādo tāj cuāco Dendiohs, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye. Namin ndihchero ne u che ndā vān mān.

⁶³ Tuhme chidocuyān che tahque ndinān me ne, ndeh ye tino yahn ye, ne rāhn ye:

—¿Dehca din vo testigo ne? ⁶⁴ A mān nchuhn chihnevan ne ndudo che rāhn se, ducherino se Dendiohs. Nchuhn cāhma ne che co.

Rāhn nducoyāca sāhn chahn te redin yahn che cāhno se ihyan.

⁶⁵ Tuhme āma o se ne, cāhnan dan se Dihvo vo. Dechiche se nān ye, chahn se ihyan, ne rāhn se ri se ihyan:

—Cahme co nuhn duh chahn di.

Namin sāhn policia ne, chahn se ihyan.

Rāhn Pedro te hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁶⁶ Numanahn min ne, quenun ca Pedro chevah me. Ura min ndā āma tājhn decāhya yahn chidocuyān che tahque ndinān me, ⁶⁷ ne ndihchero te Pedro che recāh ihno ye ihyan chihto vācoyāhn. Chahn nino te ndihchero ndah te ihyan, ne rāhn te ri te ihyan:

—Namin di ne, chindoque Jesús yahn yān Nazaret.

⁶⁸ Ate rāhn Pedro ri ye tājhn:

—Nde hua rendihché duh ihyan che rahn yahn ye.

Tuhme cuahn ye cuān chendevah, ne ura min cah menahn tuh. ⁶⁹ Ndihchero tājhn min ihyan tāma yune, ne rāhn te ri te sāhn che chenun se min:

—Sāhnguh ne, namin chinduco se sāhn chahn.

⁷⁰ Ate rāhn Pedro tāma yune te hua cuāco. Tah cuahn adiva me ne, rāhn sāhn che chenun se min ri se ihyan:

—Cuāco che chindoque sāhn sih, te nde nān ndudo yehn ro yehn che sāhn Galilea di.

⁷¹ Tuhme rāhva Pedro, ne rāhn ye ri ye sāhn chahn:

—Nde muhn nde nān Dendiohs, rāhn rí nchuhn te hua rendihche duh ihyan che rāhn ne.

⁷² Ura min cah o co tuh, ne necāhco Pedro che rāhn Dihvo vo ri ye ihyan tuhcā: “Ura che ametah cuah o co tuh ne, cahmé ino yune te hua rendihche u.” Ndedecadino ye yahn chemin, ne chaco ye.

Techecāde Pilāto yahn Dihvo vo Jesucristo

15 Cuahn che a chi dave ne, ndo dāma chidocuyān ndinān chahn mān, sāhn intiyahn mān, sāhn devano ley che dirun Moisés mān, ne dechiche se Dihvo vo, quenda se ihyan, necāh se ihyan tāj Pilāto. ² Pilāto ne, tumerune se Dihvo vo:

—¿A di che rey yahn ihyan nación yahn Israel ne?

Ndahconan ye yahn se:

—U, nduhcā che rahn.

³ Chidocuyān ndinān chahn ne, āma rih nunde se yahn Dihvo vo. ⁴ Ndaconan tumerune Pilāto ihyan, ne rāhn se:

—¿Dehco che hua ndahconen yahn sāhn sih?, te āma rih nunde se yehn.

⁵ Ate nde āma ndudo hua ndahconan Dihvo vo yahn se, ne āma rahn ino se.

Chihco cāde Pilāto che cāhno se Dihvo vo Jesucristo

⁶ Va āma costumbre che nduyo nduyo che rendā ro yudo ne, rentāhte Pilāto āma preso, adecoduhno che nahn ihyan yān. ⁷ Min vācoyāhn ne, chenun sāhn pre-

so che chi se contra yahn gobierno, chahtecuhn se nduco ye, chihno se ihyan yahn ye. Van sahn chahn ne, nduco ama se che duce se Barrabás. ⁸ Ro min nda ama yahn ihyan nan Pilato, ne chica ye che ntahte se ama preso nduhca che redin se nduyo nduyo.

⁹ Tumerune Pilato yahn ihyan chahn:

—¿A nahn nchuhn che ntahte rey yahn ne ne?

¹⁰ Tihca rahn se, te a checadino se te che ri ve chidocuyan ndinan chahn yahn Dihvo vo, ne chemin che necah se ihyan tah se. ¹¹ Ate chidocuyan ndinan chahn ne, chinun se ihyan yan che tahque ndahca che caca ye che ntahte Pilato Barrabás. ¹² Tuhme tumerune tun Pilato ihyan chahn:

—¿Me deh nahn nchuhn che din nduco sahnguh che rahn ne che rey yahn ne?

¹³ Ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye numacuahn vedetan:

—¡Conahn yah ne sahn!

¹⁴ Tumerune tun Pilato ihyan chahn:

—¿Dehco? ¿Deh nunde quendihco se?

Ate ndaconan cah ihyan chahn:

—¡Conahn yah ne sahn!

¹⁵ Nducote nahn Pilato che co yeno ihyan chahn ne, ntahte se Barrabás. Tuhme chahn se Dihvo vo, ne necah se ihyan tah sandado cava che nahn yah se ihyan.

¹⁶ Quenda sandado chahn Dihvo vo chevah yahn palacio me, ne nedin dama se nducoyaca combiero yahn se. ¹⁷ Chaconuhn se ama tino morado ihyan, ne dendah se ama corona yan, tihyon se tin ye. ¹⁸ Chihno min ne, redin ca se che renevahnecon se ihyan, ne rah se:

—¡Ndeva nuhn yavenan rey yahn ihyan naci6n yahn Israel!

¹⁹ Chahn se tin ye nduco ama nducodi, ne cahnan dan se ihyan. Chehntihya se nan ye, redin ca se che rendeva se yavenan ye. ²⁰ Chihno che din duce yahn se ihyan ne, chehnevi se tino morado me, ne ntihton se tino yahn man ye ihyan. Tuhme quenda se ihyan nan che nahn yah se ihyan.

Nahn yah se Dihvo vo Jesucristo

²¹ Ura min ne, chuh Sim6n, ama ihyan yan Cirene, nahn ye viyata. Ihyan min che chida Alejandro man, Rufo man. Din sandado chahn fuerza ihyan, ne quenda ye cruz nan che nahn yah se Dihvo vo.

²² Quenda sandado chahn Dihvo vo ama cuan nan che duce G6lgota, che nahn cahma Cuete Ine Tin Tenahn. ²³ Min cah se vino che ndihchetahn nduco ama nan ico che duce mirra, cuh Dihvo vo. Ate hua chih ye. ²⁴ Cuahn che a chihno nahn yah sandado chahn ihyan ne, din se sortear tino yahn ye cha sahn quendah yahn se che co yahn se.

²⁵ Nan raco nun vatiyan nahn yahn se ihyan.

²⁶ Nunde yahn ye che ndirun, chaconahn se nan cruz ne, rahn tuhca: "Ihyan cuh che Rey yahn ihyan naci6n yahn Israel." ²⁷ Namin nahn yah se o sahn duco, ama se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye.

²⁸ Nduco tihca chinahn nduhca che a ndirun nan Nduco yahn Dendiohs tuhca: "Din cuande se ihyan van sahn nunde."

²⁹ Ihyan che rechuh ye min ne, rahva ye yahn Dihvo vo, rahco tin ye, ne rahn ye:

—Di che rahn che ndahtere yaco, ne chete che ino ro nahne, ³⁰ ¡cuendedevahn man di, cuenchehn nan cruz tih!

³¹ Namin chidocuyan ndinan chahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, din duce yahn se ihyan, ne rahn se van man se nduco vih:

—Ndedevahn se tama ca ihyan, ate man se ne, hua ri rendedevahn se sahn. ³² Ndete che cuaco che sahn tih ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehne man, rey yahn ihyan naci6n yahn Israel man ne, ndahca che nchahn se nan cruz, ndihchero vo, cava che cotahno vo.

Nde sahn che chenah yah se dama nduco ye ne, rahva se nduco ye.

Chih Dihvo vo Jesucristo

³³ Cuahn che a chi inguiyahn ne, chi man iyehne, chengu nde nan rahco ino. ³⁴ Ura min cah Dihvo vo numa dito ye:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —che nahn cahma: Dendiohs yahn, Dendiohs yahn, ¿dehco che chihcoman ne u?

³⁵ Chihnevan ama o sahn che chenun min, ne rahn se:

—Cuihnevan nchuhn. Rah se ihyan profeta Elías.

³⁶ Tuhme aderano ama se, decahnda se ama esponja nduco vinagre. Chacotah se esponja me tin ama nduco, nahn se chende ye cava che tihve ye, ne rahn se:

—Cuahtenan rino vo, ne ndihchero vo ndete che chi Elías ndedevah ye sahn.

³⁷ Ate ama dito cah Dihvo vo, ne chih ye. ³⁸ Ura min nde tino chahte che quendihco chete yaco, chica nde yaco, chiya nde ndiyahn, ne ndo o ndi. ³⁹ Sahn capit6n che nti se chihto nan Dihvo vo ne, chihnevan se che cah ye man, ndihchero se nduhca che chih ye man, ne rahn se:

—Cuaco niyon te ihyan cuh che Daya Dendiohs.

⁴⁰ Min vatendi ama o ihyan ndahta ama lado, rendihchero ye. Ama ye ne, duce María yahn yan Magdala. Tama ye ne, duce María che chaco José, ihyan min che menan ye yahn dihno ye Jacobo. Tama ye ne, duce Salomé. ⁴¹ Ihyan ndahta chahn ne, chinduco ye Dihvo vo, chinan ye ihyan cuahn che quechica ye estado yahn Galilea. Namin yahn ca ihyan ndahta che nda ye nduco Dihvo vo yan Jerusalén chenun ye min.

Chihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁴² José yahn yan Arimatea ne, ama ihyan ndinan yahn naci6n yahn Israel. Ihyan min ne, quenah ino ye che a nun cahcantiyon Dendiohs. Nducote a ro min che vispera yahn ro che rahtetuhno ihyan ne, din nun ino

ye chahn ye n̄an Pilato, ne chica ye sahn che cuahne-cun se che cuhche ye Dihvo vo. ⁴⁴ Pilato ne, ama cuahn ino se che rahn ihyan min che a chih Dihvo vo. Tuhme cah se capitán me, ne tumerune se sahn ndete che cuaco. ⁴⁵ Rahn capitán me ri se sahn te cuaco, ne cahne-cun se che cah̄n ye, cuhche ye Dihvo vo. ⁴⁶ Tuhme chahn José, ca ye ama tino cua, quenda ye. Ndedevah ye Dihvo vo, chahcotuma ye tino me ihyan, chacondihte ye ihyan chete ama yayan che ndindah n̄an yava, ne necah̄de ye chende yayan me nduco ama tu chahno. ⁴⁷ María yahn yan Magdala man, María che chaco José man ne, chahn ye ndihchero ye n̄an che quenun Dihvo vo.

Dihvo vo Jesucristo ne, ntuche ye van tenahn

16 Cuahn che a chuh ro che rahtetuhno ihyan ne, María yahn yan Magdala man, Salomé man, María che chaco Jacobo man ne, ca ye nunedan cava che cah̄n ye n̄an yayan, cuacotah̄me ye Dihvo vo. ² Ro min ne, ro che ndeva ndate. Ura che a quendah̄ yahn ne, nda ye n̄an yayan me, ³ ne rahn ye van man ye nduco vih:

—¿Taca che metah duh che cahnevi tu che ntude nduco chende yayan me?

⁴ Ate cuahn che ndihchero ye ne, a ndavi tu ndico me che ntude nduco chende yayan me. ⁵ Chenda ihyan chahn chete yayan me, ne ndihchero ye ama ángel che va ye lado tah̄ cuaco, ndacotuma ye ama tino cua chahte, ne dihya ihyan chahn chi. ⁶ Tuhme rahn ángel me ri ye ihyan:

—Hua dihya nchuhn co. Nchuhn ne, rinuhn ne Jesús yahn yan Nazaret, ihyan min che quenan yah̄ ye. Ate ametah ye muhn. A ntuche ye. Condihche ne tan n̄an che chacondihte ye ihyan; ametah ye. ⁷ Cuahn nchuhn ngo ne Pedro man, ihyan apóstol chenahn man, te cah̄n Dihvo vo estado yahn Galilea tahque menan che co nchuhn. Min ndihchero ne ihyan nduhca che a rahn ye ri ye nchuhn.

⁸ Ndāca ihyan ndahta chahn n̄an yayan me, conahn ye rano ye, nde tuno rendoh ye che dihya ye chi, ate hua rahn ye nduco nde ama ihyan che chahno chi ye, te vah̄ ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihnde ro ye n̄an María yahn yan Magdala

⁹ Cuahn che a ntuche Dihvo vo vatiyan ro che ndeva ndate ne, chihnde ro ye menan vihca n̄an María yahn

yan Magdala, ihyan min che chenun ndache vaco chihnga ihyan ro menan me, ndetendah̄ Dihvo vo.

¹⁰ Chahn ihyan min chengo ye ihyan apóstol. Ihyan chahn ne, ran ye man, raco ye man. ¹¹ Ate hua chitahno ye che rahn ihyan ndahta me che ntuche Dihvo vo man, che ndihchero ye ihyan man.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo n̄an o ihyan che chin- duco ye ihyan

¹² Chihno min ne, chihnde ro Dihvo vo n̄an o ihyan che chinduco ye ihyan ura che chenun yune ye conahn ye. Ate a n̄acorun Dihvo vo, ametah nduhca ye ro menan. ¹³ Tuhme chahn ihyan chahn chengo ye ihyan chenahn che chinduco ye Dihvo vo. Ate a namin no tun, te hua chitahno ihyan chahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihquentiyon ye ihyan apóstol che cah̄n ye cuahndudo ye

¹⁴ Adiva ne, chihnde ro Dihvo vo n̄an ihyan apóstol che ndichiama chahn ura che vate ye reh ye n̄an mesa. Chihya ye ihyan chahn yahn che hua chitahno ye che rahn ihyan che a ndihchero ye ihyan che a ntuche ye.

¹⁵ Namin rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn numachahte iyeh̄nse, cuahndudo ne ndudo ndah yahn Dendiohs, cahnevan nducoyaca ihyan. ¹⁶ Ihyan che cotahno ye man, cuedenune ye man ne, ndevahn ye. Ate ihyan che hua cotahno ye ne, conda ye. ¹⁷ Ihyan che ritahno ye ne, din ye vederihno. Numacuahn vederihquentiyon yahn ndetendah̄ ye vaco chihnga man, cah̄ma ye tama te o n̄an devaco man, ¹⁸ nahn tah̄ ye ihyan cah, ne din ye che ndoyahn ye man. Namin ndete che denan cotah̄ ye ama cu tan, o cuh ye veneno ne, hua dehva co yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, conahn ye vahchetero

¹⁹ Chihno nte Dihvo vo nduco ihyan chahn ne, din Dendiohs che conahn ye vahchetero, chihnde ye lado tah̄ cuaco ye. ²⁰ Me ihyan apóstol ne, chahtechica ye numachahte, cahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs. Rinan Dihvo vo ihyan, ne redin ye che renahn nducoyaca ihyan che cuaco ndudo che rahndudo ihyan chahn yahn vederihno che redin ye. Tihca chi.

SAN LUCAS

1 Ama yahn ihyan, dirun ye rine quenan yahn deht-enduh che chi van uvo, ² nduhca che a rente ihyan che, nde ro che canan, ndihchero man ye man, cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man. ³ Ndi Teófilo che yahinó ndih, namin rahcó che ndahca che tihca dín. Chemin che ndeh nduyo nedin damá nduco cudado, ndudo yahn queri ama che chi. Man ne, a dirún yahn ne nducuahn chemin, ⁴ cava che codevano ndah ne te cuaco ndudo che chicuahn ihyan ndih.

Tahve Dendiohs ama ángel, checu ye ndudo che cuhndeyan Juan Bautista

⁵ Cuahn che quenan Herodes rey yahn Judea ne, chihnde ama chidocuyan che duche ye Zacarías, ndata yahn Abías. Ihyan ndahtha yahn ye ne, duche ye Elisabet, ndata yahn Aarón. ⁶ Nduh che o ye ne, ndah ihyan ye, ne redinahn ye nducuahn che rihquentiyon Dihvo vo Dendiohs. ⁷ Ate metah daya ye, te Elisabet ne, hua rendaca daya ye. Avane ne, nduh che o ye ne, a ndico ye.

⁸ Ama yune ne, quendah yahn chidocuyan che combiero yahn Zacarías che covah ye nan Dendiohs. ⁹ Chidocuyan chahn ne, ro ro redin ye sortear deh ntiyon din queri ama ye, ne ro min ne, quendah yahn Zacarías che condá ye chete yaco chahte yahn Dihvo vo, cahcoyahn ye cuhn. ¹⁰ Ura che riche cuhn me ne, revah nducoyaca ihyan yan, chenun ye cuahn chevah. ¹¹ Tuhme chihndero ama ángel che dechuh Dendiohs, chandi ye nan Zacarías lado tah cuaco yahn nan ta. ¹² Cuahn che ndihchero Zacarías ángel me ne, ama dihya ye chi. ¹³ Ate rahn ángel me ri ye ihyan:

—Zacarías, hua dihye co, te a chihnevan Dendiohs che chique. Man ne, ndahtha yehn Elisabet ne, ndaca ama sahn daya te, ne conehe che duche se, Juan. ¹⁴ Ama co yene, ne namin co yeno ama yahn ihyan che cuhndeyan se, ¹⁵ te daye ne, chahte vederihquentiyon cah Dendiohs, conan cuma se. Hua cuh se vino, nde hua cuh se nde ama nan nune che din che cocoh se. Conun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn nde ro che ametah cuhndeyan se. ¹⁶ Ama yahn ihyan nación yahn Israel, din se che ndaconan cotahno ye Dihve ye Dendiohs. ¹⁷ Nda se tahque menan ca che co Dihvo vo, conan cuma se vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Elías, cava che ndoyan ihyan nduco indihthe yahn ye man, cava che cotahno ihyan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che ritahno ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs man. Tihca cahcoyan se chedave yahn ama yahn ihyan, cava che nevahnecon ye Dihvo vo.

¹⁸ Chiquerune Zacarías ángel me:

—¿Taca cotahnó che rahn ne ne?, te u ne, a indihthe u. Namin ihyan ndahtha yahn, a indihthe ye.

¹⁹ Ndahconan ángel me yahn ye:

—U ne, Gabriel che redinahn che rihquentiyon Dendiohs. Man ye tahve ye u, cava che cahmá ndoque ndudo ndah cuh. ²⁰ Ndudo che a rahn ndoque ne, va che conahn, ate nducote hua chitehne ne, co lihme di, ne hua co nte nde nda ro che cuhndeyan daye.

²¹ Numanahn min ne, ihyan yan chahn ne, chenani ro ye, ne rahn ino ye che ama rendah Zacarías chete yaco. ²² Cuahn che ndiquendah ye ne, redin tah redin nan ye, te chi lihme ye. Tuhme chenahn ihyan chahn che ndihchero ye ama vederihno chete yaco.

²³ Cuahn che chihno ndate che quenan Zacarías ntiyon min ne, conahn ye ndevaco ye. ²⁴ Chuh neve ro min ne, a quenun daya ihyan ndahtha yahn ye Elisabet. Ihyan min ne, quenun ye vah; hua chahn ye nde ama cuan chete che uhn iyo, ne ndedecadino ye: ²⁵ “Dihvé Dendiohs din ye vederihno cuh nducó. Man ne, ametah co cuihnán nan ihyan.”

Nda ama ángel, checu ye ndudo che cuhndeyan Dihvo vo Jesucristo

²⁶ Chihno te an iyo ne, tahve tun Dendiohs ángel Gabriel, cuahn ye ama yan lihn che duche Nazaret, estado yahn Galilea. ²⁷ Nda ye ndudo che dechuh Dendiohs yahn ama ndahtha ntuco che duche ye María. Ndahtha me ne, a va ndudo yahn ye che cahnevaco ye nduco José, ama ihyan che ndata yahn David. ²⁸ Cuahn che nda ángel me nan che quenun ndahtha me ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Necuma di. Dendiohs ne, yahino ye di, ne nduco ye di. A tendahnun ye di van nducoyaca ndahtha.

²⁹ Cuahn che chihnevan ye che rahn ángel me ne, cuahn ino ye, ne ndedecadino ye: “¿Dehra cuande che tihca rahn ye nducó?” ³⁰ Tuhme rahn ángel me ri ye ihyan:

—María, dehve rahque, te Dendiohs ne, yahino ye di.

³¹ Man ne, ndaca ama daye, ne conehe che duche ye, JESUS. ³² Ihyan min ne, ama chahte vederihquentiyon conan cuma ye, te Daya Dendiohs che ama yudo ye ihyan. Dihvo vo Dendiohs ne, ndahco ye vederihquentiyon che quenan cuma David tah ye. ³³ Cahcantiyon ye ihyan nación yahn Israel, ne hua cuihno vederihquentiyon yahn ye.

³⁴ Tuhme chiquerune María ángel me:

—¿Tācā co conahn che rāhn ne ne?, te u ne, ametah cahnevācō.

³⁵ Ndahconan ángel me yahn ye:

—Co Vaco Ndah yahn Dendiohs, conun di, ne nduco vederihquentiyon yahn Dendiohs conahn. Chemin che daye che cuhndeyān ne, Daya Ndah yahn Dendiohs.

³⁶ A ndihche che din Dendiohs nduco tāhn vih Elisabet. Andahre a ndico te, ne hua rendāca daya te, ate mān ne, quenun daya te a chi ān iyo, ³⁷ te Dendiohs ne, nducuahn che nahn ye ne, rinahn.

³⁸ Tuhme rāhn María:

—Conahn nduhcā che rāhn ne, te u ne, renevah-necún che rihquentiyon Dihvé Dendiohs.

Chihno min ne, conāhn ángel me.

Chahn María chendihchero ye Elisabet

³⁹ Ama o ro min ne, cuahn María āma yān che va cuāhn icoyāhn, estādo yahn Judea. ⁴⁰ Ndā ye min ne, min chendā ye chete vāco Zacarías, ne necāh ye Dendiohs Elisabet. ⁴¹ Ndetāhn chihnevan Elisabet che necāh María Dendiohs ihyan ne, nuhn decuāh yahn ye che quenun chete ye, ne chiya Vaco Ndah yahn Dendiohs, quenun ihyan. ⁴² Rāhn ye:

—Vān nducoyāca ndahta ne, a tendāhnun Dendiohs di. Namin a tendāhnun ye daye. ⁴³ Di che co chaco Dihvé. ¿Tācā che man cochi quendihchero u? ⁴⁴ Ndetāhno che nte Dendiohs u ne, nuhn dayá che quenun cheté che chi yeno. ⁴⁵ ¡Ndah ro yehn che chitehne!, te conahn ndoque ndudo che dechuh Dihvo vo Dendiohs.

⁴⁶ Tuhme rāhn María:

Numacuahn chedave yāhn, rendeva yavenān Dihvé Dendiohs.

⁴⁷ Ama yenó nduco ye, te ndedevahn ye u.

⁴⁸ Andahre āma chevāh u nān ye, ate necāhco ye u.

Mān ne, nducoyāca ihyan cāhma ye te ndah ro yāhn, ⁴⁹ te Dendiohs, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye din ye vederihno nducó.

Ihyan min che cuāco, runecāde ye nān nducuahn.

⁵⁰ Numacuahn ro renan vāhino ye nducoyāca ihyan che renevahnecon ye ihyan.

⁵¹ Ihyan min ne, redin ye vederihno rahte.

Rendāhco ndiya ye ihyan che yāde ye.

⁵² Rehnevi ye vederihquentiyon yahn ihyan che ndinān ye,

ne redin ye che rinān ihyan che necun ye.

⁵³ Rinan ye ihyan che renevahnecon ye Ndudo yahn ye,

ne rihcomān ye ihyan che rāhco ye che nde hua rendotenan ye ihyan.

⁵⁴ Redin ye cudādo ihyan nación yahn Israel, ne

renan vāhino ye ihyan,

⁵⁵ nduhcā che cāh ye ndudo yahn ye

indihte yuhn vo Abraham nduco nducoyāca ndāta yahn ye.

⁵⁶ Tenduh ino iyo quenān María vāco Elisabet, tuhme conāhn ye ndevāco ye.

Chihndeyān Juān Bautista

⁵⁷ Cuahn che tuno ro yahn Elisabet ne, chihndeyān daya ye. ⁵⁸ Nducoyāca ihyan nino ndevāco ye nduco ihyan yahn ye ne, a devano ye te āma quenān vāhino Dendiohs ihyan, ne chi yeno ye nduco vih. ⁵⁹ Chi nine ro ne, cuahn ihyan cāva che conahn ye seña decuāh me, ne nahn conahn ye che duche se Zacarías, nduhcā che duche chida se. ⁶⁰ Ate rāhn chaco se.

—Hua, te Juān conan che duche se.

⁶¹ Rāhn ihyan chahn:

—¿Dehco ne?, te ametah nde āma ihyan yahn nchuhn che tihcā duche ye.

⁶² Tuhme din tāh ye che tumerune ye chida se tāca nahn ye che conan che duche se. ⁶³ Din tāh chida se, chica ye nān che dirun ye, ne chaconahn ye: “Juān duche se.” Tuhme cuahn ino ihyan chahn. ⁶⁴ A ura min no nuhnde cāva chihya Zacarías, ndiquendāh cāhn ye, ne canān ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenān Dendiohs. ⁶⁵ Nde tahque cuahn ino ihyan chahn chi, ne chetuhn ndudo me numachahte estādo yahn Judea.

⁶⁶ Nducoyāca ihyan che checadino ye ne, rente ye nduco vih:

—¡Ama chahte ntiyon conan cuma sāhn dihn cāh!

Tihcā rāhn ye, te Dendiohs ne, nduco ye sāhn.

Nduhcā che cahndudo Zacarías

⁶⁷ Chiya Vaco Ndah yahn Dendiohs, quenun Zacarías, ne cahndudo ye:

⁶⁸ Ndeva vo yavenān Dihvo vo Dendiohs yahn Israel, te ndedevahn ye uvo yahn ye.

⁶⁹ Vān ndāta yahn David, ihyan min che dinahn ye ndudo yahn ye ne, a tendāhnun ye āma ihyan che ndedevahn ye uvo numacuahn vederihquentiyon yahn ye,

⁷⁰ nduhcā che cāh ye ndudo yahn ye ro menān, cahndudo ihyan ndah che profeta yahn ye.

⁷¹ Tihcā ndedevahn ye uvo nān nducoyāca ihyan che hua ri rendihche ye uvo.

⁷² Renan vāhino ye indihte yuhn vo, ne redinahn ye ndudo ndah yahn ye che chihco cāde ye.

⁷³ Ndudo min che cāh ye indihte yuhn vo Abraham,

⁷⁴ che ndedevahn ye uvo nān ihyan che hua ri rendihche ye uvo, cāva che numa ino vo ndeva vo yavenān ye.

⁷⁵ Numacuahn ro che cuahtenan vo iyehense cuh ne, nahn che dave chedave yuhn vo nān ye.

⁷⁶ Di, daya mān, cuahndode ndudo yahn Dendiohs, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye.

Cāhn tahque menān ca che co Dihvo vo, cahcoyan chedave yahn ihyan, cāva che nevahnecon ye ihyan.

⁷⁷ Cah, checadino ihyan che ndedevahn Dendiohs uvo yahn ye, te nchahco ye nunde yuhn vo.

⁷⁸ Dendiohs yuhn vo ne, āma quenān vāhino ye ihyan iyehense. Chemin che cāca Daya ye vahchetero,

⁷⁹ ndedevahn ye ihyan che cāhnda yahn ye che vate ye tāh vederih, din ye che ndāhcā cuahtenan ye.

⁸⁰ Me sahn dihn me ne, chihta se, ne chi chahte vedevano yahn se. Quechica se yahn nan che metah duhva, nde nda ro che canan cahndudo se ndudo yahn Dendiohs, chihnevan ihyan naci3n yahn Israel.

Chihndeyan Dihvo vo Jesucristo

2 Tahn min ne, chihquentiyon emperador Augusto César che conan ca3a nducoyaca ihyan che vate ye numachahte nan che rihquentiyon ye. ² Quenan Cirenio gobernador yahn Siria, ne cade ro min canan raconahn ca3a se ihyan. ³ Nducoyaca ihyan, adecotino che chenah ye ne, va che cahñ ye, conan ca3a ye yan nan che chica ndata yahn ye. ⁴ José ne, chica ye yan Nazaret, esta3do yahn Galilea, cuahn ye yan Belén, esta3do yahn Judea, yan vaco David, te ndata yahn David ihyan. ⁵ Min va che conan ca3a ye. Namin min va che conan ca3a María, ihyan min che va ndudo yahn ye che cahnevaco ye nduco vih. Ihyan min ne, a nun cuhndeyan daya ye. ⁶ Cuahn che chenah ye Belén ne, nda ro yahn María che cuacoyahn ye. ⁷ Min chihndeyan daya ye che menan, ne chahcotuma ye decuahn me nduco tino. Nducote hua ndaca ye nde ama vah ne, chahtenan ye ama vaco yuhdo. Chete ama inguhto nan che reh nun yuhdo, min din dave ye nan che chacondihte ye decuahn me.

⁸ Nino yan Belén vatenduche ama o ihyan, redin ye cudado itecuche yahn ye. ⁹ Nahmin ne, nda ama ángel che dechuh Dihvo vo Dendiohs nan ihyan chahn. Adenan chiya dave nan che chenun ye, ne ama dihya ye chi. ¹⁰ Ate rahn ángel me ri ye ihyan:

—Hua dihya nchuhn co, te cochí, checú ama ndudo ndah, ne ama co yeno nducoyaca ihyan. ¹¹ Man ro cuh ne, min yan vaco David chihndeyan ama decuahn. A decuahn min che Dihvo vo CRISTO, ihyan min che ndedevahn ye nchuhn. ¹² Codevano nchuhn te cuaco ndudo che rí nchuhn, te ntaca ne decuahn me, ndacotuma tino, quendite chete vaco yuhdo.

¹³ Adenan nda ama yahn ángel che chica ye vahchetero, chinduco ye ángel me, ndeva ye yavenan Dendiohs, ne rahn ye:

¹⁴ ¡Ndahca che ndeva nducoyaca ihyan numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero!

Muhn iyehñse cuh ne, nducoyaca ihyan che yeno Dendiohs nduco ye ne, din Dendiohs che ndahca cuahtenan ye nduco vih.

¹⁵ Cuahn che conahn ángel chahn vahchetero ne, ihyan che redin ye cudado itecuche ne, rahn ye:

—Cuhn vo nduco vih yan Belén, quendihchero vo vederihno che chi, nduhca che dechuh Dendiohs ndudo yuhn vo.

¹⁶ Ndetahno cuahn ihyan chahn, ne ntaca ye María nduco José nduco decuahn me che quendite chete vaco yuhdo. ¹⁷ Cuahn che ndihchero ihyan chahn decuahn me ne, rente ye nduhca che rahn ángel me yahn decuahn me. ¹⁸ Nducoyaca ihyan che chihnevan ye che rente ihyan chahn ne, ama rahn ino ye. ¹⁹ María ne, quenun ino ye nducuahn che rente ihyan chahn, ne

ndeva ye ndudo me chete chedave yahn ye. ²⁰ Tuhme conahn ihyan chahn, rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, te a chinahn nducuahn ndudo che dechuh Dendiohs yahn ye, ne a man ye chihnevan ye man, ndihchero ye man.

Sime3n nduco Ana

²¹ Chi nine ro me ne, nahn ye seña decuahn me, ne chaconahn ye che duche JESUS, a nduhca che rahn ángel me ri ye María nde ro menan cuahn che ametah conun daya ye.

²² Moisés ne, dirun ye te ihyan ndahta che cuacoyahn ye ne, hua co condá ye chete vaco, nde tuno ro che a ndihco cade Dendiohs. María ne, quenan rino ye nde tuno ro min, tuhme cuahn ye nduco José yan Jerusalén, quenda ye decuahn me, cava che nahma ye nan Dendiohs. ²³ Tihca din ye, te a nihnde cade nan ley yahn Dendiohs: “Nducoyaca checayha chahn che rahteyan menan ne, va che cahco vih ihyan, cava che din ntiyon yahn Dendiohs.” ²⁴ Namin ndihco cade Dendiohs te nducoyaca ihyan ndahta che cuhndeyan daya ye ne, va che cah ye o icui, o o pich3n cayha, cava che co te vedino, ne cah María vedino min.

²⁵ Ro min ne, min yan Jerusalén va ama ihyan che duche ye Sime3n. Ihyan min ne, ndah ihyan ye nan Dendiohs, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. Quenan rino ye ro che ndedevahn Dendiohs ihyan naci3n yahn Israel. ²⁶ Cah Vaco Ndah yahn Dendiohs, che checadino ye te hua coh ye nde nda ro che ndihchero man ye ihyan min che dechuh Dihvo vo Dendiohs, cava che ndedevahn ye ihyan iyehñse. ²⁷ Din Vaco Dendiohs che cuahn Sime3n vaco chahte, ne ura min nda José nduco María cava che nahma ye decuahn me nan Dendiohs nduhca che a nihnde cade nan ley che dirun Moisés. ²⁸ Sime3n ne, chetah ye decuahn me, quenuhn ye. Ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs, ne rahn ye:

²⁹ Dihvé Dendiohs, man ne, a co ndacá iyehñse cuh. Hua dehva rahc3, te a chinahn ndudo che te ne, checadin3.

³⁰ A ndihchero man decuahn cuh yahn ne che ndedevahn ihyan iyehñse.

³¹ A dechuh ne cava che ndedevahn ihyan iyehñse.

³² Man che cuaco codevano ihyan tama naci3n Ndudo yahn ne, ne ndeva nducoyaca ihyan yavenan ihyan yahn ne, ihyan naci3n yahn Israel.

³³ José nduco María ne, ama chahn ino ye yahn ndudo che tihca rahn Sime3n yahn decuahn me. ³⁴ Tuhme chica Sime3n Dendiohs cava ihyan chahn, ne rahn ye nduco María:

—Condihche. Cuahn che cuihta decuahn cuh che dechuh Dendiohs ne, ama yahn ihyan co tan ye nduco. Chemin che van ihyan naci3n yahn Israel ne, ama yahn ihyan ndevahn ye, ne ama yahn ye conda ye. ³⁵ Nduco tihca cuhnde ro vederendedecadino yahn queri ama ye. Me di ne, va che choh ama vedeyah chahte.

³⁶ Min chete yaco quenun ama indihite ndahta che duche ye Ana. Ihyan min ne, rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. Fanuel duche chida ye, ndata yahn Aser. Chihno ndache nduyo che chihnevaco ye ne, chih in-chahn ye. ³⁷ Ro min ne, a cun raco cun nduyo ye. Ro man, vino man, quenun ye chete yaco, revah ye man, rihnde ye yachte man. ³⁸ Nda ye ura min, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Cahndudo ye yahn decuah me, chihnevan ama yahn ihyan che chenano rino ye ro che ndedevahn Dendiohs ihyan yan Jerusalen.

Chihta Dihvo vo Jesucristo yan Nazaret

³⁹ José nduco María ne, dinahn ye nducuahn che ndihco cade Dendiohs, tuhme conahn ye yan vaco ye Nazaret, estado yahn Galilea. ⁴⁰ Dihvo vo Jesucristo ne, rihta ye, ne ama va vededevano yahn ye. Dendiohs ne, ama yahino ye ihyan.

Quenun Dihvo vo Jesucristo yaco chahte

⁴¹ Nduyo nduyo, ro che renda vihco ro yudo ne, rahn José nduco María yan Jerusalen. ⁴² Cuahn che chi Dihvo vo ndichio nduyo ne, cuahn tun ihyan chahn vihco me. ⁴³ Chuh vihco me ne, conahn ye, nde hua devano ye te quenano ca Dihvo vo min yan Jerusalen. ⁴⁴ Rahco ye te co van ihyan che a conahn ye chinduco ye, ne rinuhn ye ihyan van ihyan yahn ye man, ihyan rendihche ye man. A numa ro vatechica ye, ⁴⁵ ate nducote hua ntaca ye ihyan ne, ndaconan tun ye yan Jerusalen, rinuhn ye ihyan.

⁴⁶ Nde nan che chi ino ro che rinuhn ye ihyan ne, ntaca ye ihyan chete yaco van sahn devano ley che dirun Moisés. Min quenun ye, rihnevan ye che rente sahn chahn man, retumarune ye sahn man. ⁴⁷ Namin sahn chahn ne, retumarune se ihyan, ne ama rahn ino se yahn che ama va vededevano yahn ye man, yahn ndudo che rendahconan ye man. ⁴⁸ Cuahn che ndihchero José nduco María che min quenun ye ne, ama chahn ino ye, ne rahn María:

—Dayá, ¿dehco che tihca din nduco nuhn?, te u nduco chide, ama chuhrihn nuhn, rendedecadino nuhn cave, rinuhn nuhn di.

⁴⁹ Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—¿Dehco che rinuhn nchuhn u? ¿A hua devano te nan ntiyon yahn Chidá va che conán?

⁵⁰ Ate hua chenahn ihyan chahn deh cuande che tihca rahn ye.

⁵¹ Tuhme conahn ye nduco ihyan chahn yan vaco ye, Nazaret. Quendi redinahn ye che rahn ihyan chahn, ne quenun ino María nducuahn. ⁵² Dihvo vo ne, chihta ye, ne chi chahte vededevano yahn ye. Ndahca quenano ye nan Dendiohs man, nan ihyan man.

Rahndudo Juan Bautista che va che nto ino ihyan nunde yahn ye

3 Cuahn che chi ntiyon nduyo che quenano Tiberio César emperador ne, Poncio Pilato quenano se gobernador yahn Judea. Herodes quenano se gover-

nador yahn Galilea, ne dihno Herodes che duche se Felipe, quenano se gobernador yahn Iturea nduco Traconite. Lisaniás quenano se gobernador yahn Abilinia. ² Anás nduco Caifás che chidocuyan che tahque ndinan. Nduyo min quechica Juan, daya Zacarías, yahn nan che metah duhva. Min cah Dendiohs che checadino ye ndudo che cuahndudo ye. ³ Chihto ico Jordán canan rahndudo Juan che nto ino ihyan nunde yahn ye man, che cuedenune ye man, cava che nchahco Dendiohs yahn ye. ⁴ Tihca chinahn nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca:

Cuahndudo ama se min yahn nan che metah duhva tuhca:

“Cuihcoyan nchuhn chedave yahn ne, te a nun nda Dihvo vo.

⁵ Ihyan che redendah ye yune che ndahca ne, rendedecuto ye ya man,

rihtera ye ico man, cuete man, rene din cuaco ye nan che cueh man,

rendahco nahn ye nan che chihnga man.

Tihca va che cahcoyan ihyan chedave yahn ye,

⁶ te codevano nducoyaca ihyan che ndedevahn Dendiohs ihyan.”

⁷ Rahn Juan ri ye ihyan che renda ye cava che cuedenune ye:

—Nchuhn ne, nduhca cu tan tihchan ne. Hua rahco ne che nduco che cuedenune ne a ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs che va che conahn. ⁸ Va che nto ino nchuhn nunde yahn ne man, ndahca cuahtenan ne nan Dendiohs man. Hua ndere rahco ne che cochihve yahn ne che ndata yahn Abraham nchuhn, te hua redinahn ne. Ndete che nahn Dendiohs che ndere co yahn ndata yahn Abraham ne, andahre nan tu che tuhchan, co ndedecuan ca ye ndata yahn ihyan min. ⁹ Nduhca che rihca ihyan yahn ndata che hua richihve ndute yahn, riquiyahn ye ne, tihca a nun techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan.

¹⁰ Tuhme tumerune ihyan:

—¿Deh va che din nuhn ne?

¹¹ Ndahconan Juan yahn ye:

—Ihyan che va o tino yahn ye ne, va che cah ye ama yahn ihyan che metah yahn ye, ne ihyan che va che reh ye ne, va che conan ye ihyan che metah che cheh ye.

¹² Namin nda ama o sahn rica tumecadiyo cava che cuedenune se, ne tumerune se:

—Ihyan Ricuahn, ¿deh va che din nuhn ne?

¹³ Ndahconan Juan yahn se:

—Hua caca nchuhn tumecadiyo che tahque ndeh che co che rihquentiyon ley.

¹⁴ Namin ama o sandado ne, tumerune se:

—Nuhn, ¿deh va che din nuhn ne?

Ndahconan Juan yahn se:

—Hua duco nchuhn. Hua ndere cuih nunde ne yahn ihyan. Cuahtenan ne vedeyeno nduco tume che renevhve nchuhn.

¹⁵ Ama yahn ihyan rendedecadino ye yahn Juan, ne recah yeno ye chedave yahn ye, te rahco ye te co a

ihyan min che va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse. ¹⁶ Ate rañn Juān ri ye nducoyaça ihyan:

—Ndiyu u. Cochi tama ihyan che tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co u. U ne, nde hua redin yahn che co mare ama sañn deçahya yahn ye. U ne, rehdenuné ihyan, ate ihyan min ne, din ye che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn mañ, din ye castigo ihyan nunde mañ. ¹⁷ Cuahn che retiveyaço ihyan trigo ne, renevahn ye ndute yahn, rih ndah ye. Ate daçheya-ma yahn ne, reneñin dama ye, rihquiyahn ye. Atihnoca ihyan min, te a nun techecaçe ye yahn nducoyaça ihyan. Ihyan che ndah ihyan ye nañ Dendiohs ne, quenda ye ihyan vahchetero, ne ihyan che hua ndah ye ne, dechuh ye ihyan vañ ruchiyahn che hua rintoh.

¹⁸ Nduco ama ndeh ndudo che tuhchan, rahndudo Juān, ricuahn ye ihyan ndudo ndah yahn Dendiohs.

¹⁹ Juān ne, riyahve ye gobernador Herodes yahn che quenān se nduco Herodías, ndahta yahn dihno se Felipe. Namin riyahve ye sañn yahn nducuahn nunde yahn se. ²⁰ Chemin che chihquentiyon se che quenun Juān vaçoyahn, ne nduco chemin decuihta nduh se nunde yahn se.

Chedenune Dihvo vo Jesucristo

²¹ Cuahn che chihno chedenune ama yañ ihyan nación yahn Israel ne, nda Dihvo vo, chedenune ye. Chihno min ne, nahmin che revah ye ne, ndondah vahchetero. ²² Nduhca che ro ama icui ne, tihca chi ro Vaco Ndah yahn Dendiohs, chiya, quenun ihyan. Tuhme chihnevan ye ama ndudo che chica vahchetero che rañn:

—Di che Dayá. Yahinó di. Ama yenó ndoque.

²³ A tañn min che canañ Dihvo vo, redin ye ntiyon yahn ye. A ri ye tenduh ndico ndiche nduyo.

Tuhca cochi ndata yahn Dihvo vo Jesucristo

Nde nañ che canañ ne, dendah Dendiohs Adán. Daya Adán ne, Set. Daya Set ne, Enós. Daya Enós ne, Cainán. Daya Cainán ne, Mahalaleel. Daya Mahalaleel ne, Jared. Daya Jared ne, Enoc. Daya Enoc ne, Matusalén. Daya Matusalén ne, Lamec. Daya Lamec ne, Noé. Daya Noé ne, Sem. Daya Sem ne, Arfaxad. Daya Arfaxad ne, Cainán. Daya Cainán ne, Sala. Daya Sala ne, Heber. Daya Heber ne, Peleg. Daya Peleg ne, Ragau. Daya Ragau ne, Serug. Daya Serug ne, Nacor. Daya Nacor ne, Taré. Daya Taré ne, Abraham. Daya Abraham ne, Isaac. Daya Isaac ne, Jacob. Daya Jacob ne, Judá. Daya Judá ne, Fares. Daya Fares ne, Esrom. Daya Esrom ne, Aram. Daya Aram ne, Aminadab. Daya Aminadab ne, Naasón. Daya Naasón ne, Salmón. Daya Salmón ne, Booz. Daya Booz ne, Obed. Daya Obed ne, Isaí. Daya Isaí ne, David. Daya David ne, Natán. Daya Natán ne, Matata. Daya Matata ne, Mainán. Daya Mainán ne, Melea. Daya Melea ne, Eliaquim. Daya Eliaquim ne, Jonán. Daya Jonán ne, José. Daya José ne, Judá. Daya Judá ne, Simeón. Daya Simeón ne, Leví. Daya Leví ne, Matat. Daya Matat ne, Jorim. Daya Jorim

ne, Eliezer. Daya Eliezer ne, Josué. Daya Josué ne, Er. Daya Er ne, Elmodam. Daya Elmodam ne, Cosam. Daya Cosam ne, Adi. Daya Adi ne, Melqui. Daya Melqui ne, Neri. Daya Neri ne, Salatiel. Daya Salatiel ne, Zorobabel. Daya Zorobabel ne, Resa. Daya Resa ne, Joana. Daya Joana ne, Judá. Daya Judá ne, Semei. Daya Semei ne, Matatías. Daya Matatías ne, Maat. Daya Maat ne, Nagai. Daya Nagai ne, Esli. Daya Esli ne, Nahum. Daya Nahum ne, Amós. Daya Amós ne, Matatías. Daya Matatías ne, José. Daya José ne, Jana. Daya Jana ne, Melqui. Daya Melqui ne, Leví. Daya Leví ne, Matat. Daya Matat ne, Elí. Daya Elí ne, José.

Tihca cochi ndata yahn José. Nducoyaça ihyan ne, rañco ye te Dihvo vo Jesucristo ne, daya José ihyan.

Chundah ne, tumarande se Dihvo vo Jesucristo

4 Dihvo vo ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne chica ye min ico Jordán. Din Vaco Dendiohs che cuahn ye yañ nañ che metah duhva. ² Min quenān ye o raco ro, ne chundah ne, retumarande se ihyan. Nducuahn ro min ne, hua cheh ye, ne chihno min ne, chi cuico ye. ³ Tuhme rañn chundah me ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, cuihquentiyon ne tu cuh che ndacondā pañ.

⁴ Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Nañ Ndudo yahn Dendiohs a ndirun: “Ndiyu de-mañ nduco pañ co conun ico ihyan, te namin rendotēnan ye Ndudo yahn Dendiohs.”

⁵ Tuhme quenda chundah me Dihvo vo ama tingüete yaço, ne venchahteno nañma se ihyan nducuahn vederihquentiyon che va iyehñse. ⁶ Rañn se ri se ihyan:

—U té nducuahn vederihquentiyon che tihchan ndih, ndete che dinahn ne che cañmá, te u va tañ nducuahn, ne adecoduhno ihyan che náñn ne, co cañ ihyan. ⁷ Ndete che cahntihya ne nañ, ndeva ne yavenañ ne, co yahn ne nducuahn.

⁸ Rañn Dihvo vo ri ye sañn:

—Cuehn vañe chundah, te nañ Ndudo yahn Dendiohs a ndirun: “Cuendeva yavenañ Dihve Dendiohs, ne a ihyan min no codinehn che cañma ye.”

⁹ Tuhme quenda se ihyan tin yaço chahte yahn vañ Jerusalén, ne rañn se ri se ihyan:

—Ndete che Daya Dendiohs ndih ne, çaça ne muhn. ¹⁰ Hua dehva co yahn ne, te a ndirun nañ Ndudo yahn Dendiohs:

Dechuh Dendiohs ángel yahn ye çaça che conduco ye ndih,

¹¹ din ye cudado ndih çaça che hua dehva co yahn ne.

¹² Rañn Dihvo vo ri ye sañn:

—Namin nañ Ndudo yahn Dendiohs a ndirun: “Hua tumarande Dihve Dendiohs.”

¹³ Cuahn che chihno tumarande chundah me Dihvo vo ne, conañ se. Quenān rino se nde nda ama ro che ndaħca çaça se.

Dihvo vo Jesucristo ne, canan redin ye ntiyon yahn ye estado yahn Galilea

¹⁴ Dihvo vo ne, quenan cuma ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ne conan ye estado yahn Galilea. Nducahn yan ne, ama chetuhn ndudo yahn vederihquentiyon che quenan cuma ye.

¹⁵ Ricuahn ye chete yaco, ne rendeva nducoyaca ihyan yavenan ye.

Ndetendah ihyan Dihvo vo Jesucristo yan Nazaret

¹⁶ Nda Dihvo vo yan Nazaret nan che chihta ye, ne rahn ye yaco ndate ndate, ro che rahte tuhno ihyan. Ama ro ne, chenda ye chete yaco, ne chandi ye cava che cuahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁷ Sahn che redin cudado yaco me ne, cah se caca che dirun ihyan profeta Isaías ihyan. Cuahn che nta ye caca me ne, cahndudo ye nan che ndirun tuhca:

¹⁸ Vaco Dihvé Dendiohs ne, quenun u.

Dechuh Dendiohs u, cava che cacuahn ndudo ndah yahn ye, cahnevan nducoyaca ihyan che necun ye man,

cava che cuahndudó che va ye vedeyeno che nchahco ye yahn ihyan che nto ino ye nunde yahn ye man.

¹⁹ Din che co ro nan ihyan che hua ro nan ye man, ndedevahn ihyan che yah rahno ye, redin nunde yahn ye man,

cuahndudó nduhca che yahino Dihvo vo Dendiohs ihyan iyehse man.

²⁰ Chihno min ne, ndechetihve Dihvo vo caca me, necah ye sahn che redin cudado yaco me, ne chihnde ye. Nducoyaca ihyan che chenun ye chete yaco me ne, vateyan ye numacuahn vedenecon. ²¹ Tuhme rahn ye:

—Man ro cuh ne, a chinahn ndudo che chihno cahndudó, chihnevan nchuhn.

²² Chi yeno nducoyaca ihyan nduco Dihvo vo, ne rahn ino ye yahn ndudo ndah che rente ye. Ate canan tumerune ye van man ye nduco vih:

—¿A ndiyu sahn tih che daya José me?

²³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco te nahn cahma nchuhn nducó ndudo cuh: “Doctor, tahque ndah che codique man di. Codin muhn yan vaque vederihno nduhca che din min yan Capernaum.”

²⁴ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye:

—Cuaco rahn rí nchuhn te nde ama ihyan profeta, hua renevahnecun ihyan yan vaco ye ihyan. ²⁵ Ro menan me ne, ama chihnde cuico, te hua chan co ino nduyo quenan man. Ro min ne, ama vate ndahta vah nación yahn Israel, ne andahre min quenan ihyan profeta Elías, ²⁶ ate hua dechuh Dendiohs ihyan, cava che conan ye nde ama ndahta vah chahn. Tahque ndah ye ne, dechuh ye ihyan, cava che conan ye ama ndahta vah yahn tama nación che va te yan Sarepta, nino yan Sidón. ²⁷ Tama yune ne, a nación yahn Israel, vate ama yahn ihyan che ndi ye cah che rechá yute. Min quenan profeta Eliseo, ne namin hua din ye che ndoyahn nde

ama ihyan chahn. Ate din ye che ndoyahn ama sahn nación yahn Siria che duche se Naamán, andahre sahn tama nación se.

²⁸ Cuahn che chihnevan ihyan che chenun ye chete yaco me che tihca rahn Dihvo vo ne, ama chi tan ye.

²⁹ Ndetahno necuan ihyan chahn, ne quenda ye ihyan numacuahn vedetan cuahn chihto yan nan ama tin ya-va yaco cava che decava ye ihyan. ³⁰ Ate hua chi din ihyan chahn tihca, te chuh Dihvo vo van nducoyaca ye, ne cuahn ye.

Quenun vaco chihnga ama se

³¹ Nda Dihvo vo Jesucristo yan Capernaum, estado yahn Galilea, ne ndate ndate, ro che rahte tuhno ihyan, ricuahn ye chete yaco. ³² Ihyan che rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo ne, ama rahn ino ye, te numacuahn vederihquentiyon yahn ye ricuahn ye.

³³ Ama yune ne, chenda Dihvo vo chete yaco me, ne min quenun ama sahn che quenun vaco chihnga sahn. Ama dito cah se:

³⁴ —Ndih, Jesús yahn yan Nazaret, ¿dehco che recadenun ne yune yahn nuhn? ¿A cochi ne che decuihno ne nuhn ne? U devano duh ndih. Ndi che Daya Dendiohs.

³⁵ Chihquentiyon Dihvo vo vaco chihnga me:

—¡Cuenedih chende! ¡Cuendiquendah sahn tih!

Ndetahno din vaco chihnga me che chendave sahn min nan nducoyaca ihyan che chenun ye min. Ate hua dehva chi yahn se, ne ndiquendah sahn. ³⁶ Nducoyaca ye ne, ama dihya ye chi, ne rente ye van man ye nduco vih:

—¡Ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ihyan tih! ¡Nde vaco chihnga redinahn ndudo yahn ye, ne rendiquendah!

³⁷ Numachahte estado yahn Galilea, chetuhn ndudo yahn vederihno che redin Dihvo vo.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn indahn Simón Pedro

³⁸ Chihno min ne, ndiquendah Dihvo vo chete yaco me, ne cuahn ye ndevaco Simón. Indahn Simón ne, quendihte ye, ndi ye cah ihno. Chica ihyan ndevaco ye Dihvo vo che din ye che ndoyahn ye. ³⁹ Chahn nda ye nan ihyan min, ne chihquentiyon ye che cuavi cah me. Ndetahno ndoyahn ihyan min, ne necuan ye, cah ye, cheh Dihvo vo nduco combiero yahn ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama yahn ihyan cah

⁴⁰ Ura che a chehche yahn ne, quenda ihyan nducoyaca ihyan cah yahn ye che ndeh nan cah ndi ye, cuahn ye nan Dihvo vo. Nahn tah ye queri ama ihyan cah chahn, ne ndoyahn ye. ⁴¹ Van ihyan cah chahn ne, nduco ama yahn ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne ndetendah Dihvo vo vaco chihnga chahn. Cuahn che rendiquendah ne, rah:

—Ndih che Daya Dendiohs.

Ate chihco yudo Dihvo vo vaco chihngā chahn, ne hua cāh yune ye che cāhma duh ihyān ye, te a devano che a ihyān min che a va cāde che ndedevahn ye ihyān iyehñse.

Quechica Dihvo vo Jesucristo estādo yahn Galilea rahndudo ye

⁴² Tāma ro cuahn che a chi dave ne, cuahn Dihvo vo āma cuān nān che metah duhva, ne min cuahn ihyān yān, quenuhn ye ihyān. Ntāca ihyān chahn ihyān, ne rāhn ye nduco ye che hua ndāca ye min, te nahn ihyān chahn che conan ca ye. ⁴³ Ate rāhn Dihvo vo ri ye ihyān:

—Va che cāhn yān chenāhn, cacuāhn ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, te a cāva chemin che cochí.

⁴⁴ Tuhme quechica ye nduh yān nduh yān, estādo yahn Galilea, ricuahn ye chete yāco.

Din Dihvo vo Jesucristo vederihno, ne āma yāhn yāhca chetāh Simón nduco combiero yahn ye

5 Ama yune ne, nti Dihvo vo chihto vine yahn Galilea, ne āma chi dāma ihyān nān ye, cāva che cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. ² Ndiherero Dihvo vo che vate o bāro nān nune chihto vine me. Ihyān che retāh yāhca ne, a ndiquendāh ye chete bāro chahn, ne ura min ne, renāno ye yāna yahn ye. ³ Cuahn Dihvo vo, ne chendā ye chete bāro che yahn Simón, ne chica ye favor ihyān che cacāhca ye bāro yahn ye nān che hua nino cuahn chihto vine me. Tuhme chihnde ye chete bāro me, ne canān chicuahn ye ihyān che ndi dāma ye min. ⁴ Cuahn che chihno chicuahn ye ne, rāhn ye ri ye Simón:

—Cuicahque bāro cuh cuāhn nān che yāno nune, ne cuh yāna yehñ cāva che cotah yāhca.

⁵ Ndahconan Simón yahn ye:

—Ihyān Ricuahn, a numa yān din nuhn ntiyon, ne nde āma yāhca hua chetāh nuhn. Ate nducote a ndih che rihquentiyon ne ne, cuh yāna.

⁶ Tihcā din ihyān chahn, ne āma chito yāhca nde a canān rendan yāna me. ⁷ Tuhme din tāh ihyān chahn yahn combiero yahn ye che chenun ye bāro che tāma me, cāva che chí ye conan ye ihyān. Ndā ihyān chahn, ne vān nducoyāca ye decuto ye yāhca nduh che o bāro chahn, nde tuno adeche cuehchenun vān nune.

⁸ Cuahn che ndihchero Simón che tihcā chi ne, chehntihya ye nān Dihvo vo, ne rāhn ye:

—Dihvé, u ne, ndiyu ihyān che co cochí nān ne, te u ne, ihyān nunde u.

⁹ Tihcā rāhn ye, te cuahn ino ye nduco nducoyāca ihyān chahn yahn vederihno che din Dihvo vo che āma yāhn yāhca ndāca ye. ¹⁰ Namin cuahn ino nduh che o dāya Zebedeo che duche ye Jacobo mān, Juān mān. Ihyān chahn che combiero yahn Simón. Ate rāhn Dihvo vo ri ye Simón:

—Dehve rahque, te nduhcā che redin ntiyon che retah yāhca ne, mān ne, tihcā din ntiyon, din dame ihyān cāva che conduco ye u.

¹¹ Tuhme ndetendāh ihyān chahn bāro chahn vān nune, ne chihcomān ye ntiyon yahn ye mān, dehtenduh yahn ye mān, ne cuahn ye, chinduco ye Dihvo vo.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn āma sāhn che ndi se cah che rechā yute

¹² Ama yune ne, quenān Dihvo vo āma cuān yān, ne ndā āma sāhn che ndi se cah che rechā yute. Cuahn che ndihchero se Dihvo vo ne, cuahn se, chehntihya se nān ye. Chica se favor ihyān, ne rāhn se:

—Dihvé, a devanó te co din ne che ndoyāhn, ndete che nahn ne.

¹³ Nahn tāh Dihvo vo sāhn, ne rāhn ye:

—¿Tācā hua? Náhn. Mān ne, a ndoyehñ.

Chihno rāhn ye chemin ne, a ndetāhno ndoyahn se.

¹⁴ Tuhme chihquentiyon ye sāhn che hua cāhma se nduco nde āma ihyān tācā chi che ndoyahn se. Rāhn ye ri ye sāhn:

—Nducote a ndoyehñ ne, cuehn nān chidocuyan, ne cah vedino che ndihquentiyon Moisés, cāva che ndihchero nducoyāca ihyān che a ntoyehñ.

¹⁵ Ama nun chetuhn ndudo yahn vederihno che tihcā din Dihvo vo, ne āma yāhn ihyān ri dāma ye ro ro, cāva che cahnevan ye che ricuahn Dihvo vo mān, cāva che din Dihvo vo che ndoyahn ihyān che cah ye mān.

¹⁶ Ura va ne, rahn Dihvo vo demān ye nān che metah duhva, ne min revāh ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn āma sāhn che ndi cheche se

¹⁷ Ama ro cuahn che ricuahn Dihvo vo ne, min vate sāhn fariseo nduco sāhn devano ley che dirun Moisés che chica se nducuahñ yān yahn Judea mān, yān Jerusalén mān, cāva che cahnevan se che ricuahn ye. Dihvo vo ne, redin ye che rendoyahn ihyān cah, te quenān cuma ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Dendiohs. ¹⁸ Ura min ndā āma o ihyān, nda ye āma sāhn che ndi cheche se, quendite se nān yundo. Nahn condā ihyān chahn nduco se chete vah, cāva che condihte ye sāhn nān Dihvo vo. ¹⁹ Ate hua chi chuh ihyān chahn nduco se chendevah, te āma yāhn ihyān ndito ye min. Tuhme cocha ye tin vah me, ne ntihne ye āma ndi ima vah. Nde min ndedevah ye yundo nān che quendite se cuāhn chete vah nān nducoyāca ihyān. Nduco tihcā ndā se nān Dihvo vo. ²⁰ Ndiherero Dihvo vo nduhcā che ritahno ihyān chahn, ne rāhn ye ri ye sāhn che ndi cheche me:

—A nchahcó nunde yehñ.

²¹ Sāhn fariseo chahn mān, sāhn devano ley che dirun Moisés mān ne, rendedecadino se: “¿Duh sāhn tih che redin duche yahn se Dendiohs?, te nde āma ihyān hua co nchahco ye nunde, atenān Dendiohs.”

²² Ate a devano Dihvo vo che tihcā rendedecadino sāhn chahn, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—¿Dehco che tihcā rendedecadino nchuhn? ²³ ¿Deh che tahque ndahcā cahmá: “A nchahcó nunde yehn,” o cahmá: “cuenecuen, cuique”? ²⁴ Ate cava che cadino nchuhn te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, va vederihquentiyon yáhn cava che nchahcó nunde yahn ihyan muhn iyehñse cuh ne, condihche ne.

Tuhme rahn ye ri ye sahn che ndi cheche me:

—Rihquentiyón di. Cuenecuen, cotañ yundo yehn, conahn ndevaque.

²⁵ Ndetahno necuan se, chetah se yundo yahn se, ne numacuahn vedeyeno rendeva se yavenañ Dendiohs. Chuh se mendahn yahn nducoyaca ihyan che chenun ye min, ne conahn se ndevaco se. ²⁶ Rahn ino nducoyaca ihyan chahn, ne rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenañ Dendiohs, ne rahn ye:

—Mañ che cuaco ne, ndihchero vo vederihno.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Leví che conduco se ihyan

²⁷ Cuahn che chica Dihvo vo min ne, ndihchero ye ama sahn rica tume cade iyo che duche se Leví, va se nan che rica se tume. Rahn ye ri ye sahn:

—Cuhn vo ndoque, condoque u.

²⁸ Ndetahno chihcomañ se ntiyon yahn se mañ, nducuañ che va yahn se mañ, ne necuan se, cuahn se, chinduco se Dihvo vo.

²⁹ Adiva ne, chihquentiyon Leví che chindah comida ndevaco se, ne cah se, cheh Dihvo vo nduco ama yahn ihyan, chenun van ama yahn sahn rica tume cade iyo. ³⁰ Ama o sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, chi yudo yahn se, ne tumerune se ihyan apóstol yahn Dihvo vo:

—¿Dehco che tihcā redin nchuhn che reh ne, rih ne dama nduco sahn nunde mañ, nduco sahn rica tume cade iyo mañ ne?

³¹ Ndahconan Dihvo vo yahn sahn chahn:

—Ihyan che hua cah ye ne, hua rendotenan ye sahn doctor, ate ihyan che cah ye ne, nahn ye sahn. ³² Atihnocá u, te ndá cava ihyan nunde cava che nto ino ye nunde yahn ye, ndiyu cava ihyan che rahco ye che metah nunde yahn ye.

Sahn devano ley che dirun Moisés ne, tumerune se Dihvo vo Jesucristo yahn yahve

³³ Tuhme tumerune sahn chahn Dihvo vo:

—¿Dehco che sahn che rahn nduco Juan Bautista nduco sahn che rahn nduco sahn fariseo ne, ama rahte se yahve mañ, revah se mañ, ne sahn che rahn ndoque ne, reh se mañ, rih se mañ, ro ro ne?

³⁴ Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—A devano nchuhn te ihyan che nduco ye sahn rihnevaco ne, hua rahte ye yahve. ³⁵ Ate ndete che cuavi sahn min ne, tuhme che cuaco ne, cuahte ye yahve.

³⁶ Namin nte ye tama te o ejemplo, chihnevan sahn chahn:

—Nde ama ihyan ne, hua rendeh ye ama tino ra cava che necañnan ye ama tino ndico. Ndete che tihcā din

ye ne, din ye che conda tino ra me. Avane ne, ama ndi tino ra nan tino ndico ne, chihnga ro, te hua dama.

³⁷ Namin nde ama ihyan hua rih ye vino ra chete ima ndico, te redin vino che rendan ima, ne rinda vino mañ, ima mañ. ³⁸ Chemin che nahn che cuh ihyan vino ra chete ima ra, cava che hua dehva co yahn vino mañ, ima mañ. ³⁹ Ihyan che rih ye vino ndico ne, hua nahn cuh ye che ra, te rahn ye te tahque ndah rihn vino ndico.

Ihyan apóstol ne, tico ye indo trigo

6 Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, chuh Dihvo vo nan va chendata. Ihyan apóstol yahn ye ne, tico ye indo trigo, ne rendihvenun tah ye, reh ye ndute yahn. ² Tuhme rahn ama o sahn fariseo ri se ihyan chahn:

—¿Dehco che tihcā redin nchuhn?, te a va cade che hua co din vo ntiyon ro che rahte tuhno ihyan.

³ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿A hua ndihchenan nchuhn che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che din David ro che chi cuico ye nduco combiero yahn ye? ⁴ A devano ne nduhca che chenda ye chete yaco yahn Dendiohs, ne cheh ye pan che va min, ne cah ye, cheh ihyan che nduco ye. Ate nduco nduh hua quendihco ye nunde, andahre pan chemin chan, a ndi vedino yahn Dendiohs, ne atenan chidocuyan co cheh ye.

⁵ Quendi Dihvo vo rahn ye nduco sahn chahn:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, rihquentiyón nde nducuañ che redin ihyan ro che rahte tuhno ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi cuma tah se

⁶ Tama ro che rahte tuhno ihyan ne, chenda Dihvo vo chete ama yaco, chucuahn ye. Min quenun ama sahn che ndi cuma tah cuaco se. ⁷ Sahn devano ley che dirun Moisés mañ, sahn fariseo mañ ne, rihno se Dihvo vo ndete che din ye che ndoyahn sahn min ro che rahte tuhno ihyan, cava che cuh nunde se yahn ye. ⁸ A devano Dihvo vo che rendedecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn che ndi cuma tah me:

—Cuenecuen, cuandi mendahn.

Necuan sahn min, chandi se. ⁹ Tuhme rahn ye ri ye sahn chahn:

—Mañ ne, tumerune nchuhn: ¿Deh din vo ro che rahte tuhno ihyan ne? ¿A din vo che ndah, o din vo che hua ndah ne? ¿A cah yune vo che coh ihyan, o ndedevahn vo ihyan ne?

¹⁰ Chaconan ye, ndihchero ye nducoyaca sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn che ndi cuma tah me:

—Cuacondihque tah.

Chacondihco tah se, ne ndetahno ndoyahn tah se.

¹¹ Ama chi tan sahn chahn, ne rente se van mañ se nduco vih deh din se nduco Dihvo vo.

Tendañnun Dihvo vo Jesucristo ndichio apóstol

¹² Tahn min ne, cuahn Dihvo vo ama cuete, ne min covah ye numa yan. ¹³ Cuahn che chi dave ne, nedin dama ye ihyan che rinduco ye ihyan, ne tendañnun ye ndichio ihyan chahn cava che co ye apóstol. ¹⁴ Ama ihyan chahn ne, Simón, ne chaconahn Dihvo vo che duche ye Pedro. Ihyan chahn ne, Andrés, dihno Simón man, Jacobo man, Juan man, Felipe man, Bartolomé man, ¹⁵ Mateo man, Tomás man, Jacobo, daya Alfeo man, Simón Zelote man, ¹⁶ Judas, dihno Jacobo man. Namin nduco ama se Judas Iscariote, sahn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo.

Chicuahn Dihvo vo Jesucristo ama yahn ihyan

¹⁷ Cuenchahn Dihvo vo cuete me, ne ndo ye ama ya ico nduco ihyan chahn. Namin ama yahn ihyan che vate ye estado yahn Judea man, yan Jerusalén man, chihito yan Tiro nduco Sidón man, ndo dama ye min nduco ye. Nda nducoyaca ihyan chahn, te nahn cahnevan ye che ricuahn Dihvo vo man, nahn ye che din Dihvo vo che ndoyahn ye man. ¹⁸ Namin ndetendah Dihvo vo vaco chihnga che chenun ihyan. ¹⁹ Ihyan che cah ye ne, nahn nahn tah ye Dihvo vo yahn che que nan cuma ye vederihquentiyon chahte, ne nducoyaca ihyan che tihca redin ye ne, ndetahno rendoyahn ye.

Ihyan che ndah ro yahn ye

²⁰ Tuhme ndihchero Dihvo vo Jesucristo ihyan che rinduco ye ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn che chevah ne man, che necun ne man ne, ndah ro yahn ne, te ndi cuande ne van ihyan yahn Dendiohs.

²¹ 'Ndah ro yahn nchuhn che nahn cahnevan ne Ndu-do yahn Dendiohs, te din ye conahn ne.

'Ndah ro yahn nchuhn che ndache ri ne, te din Dendiohs che co yeno ne.

²² 'Ndah ro yahn nchuhn cuahn che cava u che rinduco nducoyaca ihyan, co tan ihyan nduco ne man, hua co ndihche ye nchuhn man, cahva ye nduco ne man, ndere cahma ye te duhtuno ihyan ne man. ²³ Ro che tihca din ihyan nduco ne ne, ndahca che cah yeno ne chedave yahn ne, te cuahn che nda ne vahchetero ne, a va yan che ndah cava ne. Ndahca che necahco ne te ihyan ndico yahn ihyan tan chahn ne, a tihca din ye nduco ihyan profeta.

²⁴ 'Ate yah ri cava ihyan cuihca, te atenan man ro cuh che vate ye vedeyeno.

²⁵ 'Yah ri cava ihyan che hua rendotenan ye Ndudo yahn Dendiohs che rahco ye, te nda ro che ndotenan ye.

'Yah ri cava ihyan che yeno ye, te nda ro che co ran ye.

²⁶ 'Yah ri cava ihyan che rahn nducoyaca ihyan che ndah ihyan ye, te ihyan ndico yahn ihyan chahn tihca rahn ye yahn ihyan che din ca ye che profeta ye.

Nahn che din yahino vo ihyan che hua ri rendihche ye UVO

²⁷ 'Rahn ri nchuhn: codin yahino ne ihyan che hua ri rendihche ye nchuhn. Codin ne che ndah nduco ihyan che tan ye nduco ne. ²⁸ Ndah cahma ne yahn ihyan che rahva ye nduco ne, covah ne cava ye. ²⁹ Ndete che va ihyan che din tan ye nduco ne ne, hua dama co ne nduco ye. Ndete che nahn cahnevi ihyan tino rendiche nchuhn ne, tahque ndah cuahnevan ne che cahnevi ye nde cahteca ne che co che cuhma ne nduco ye. ³⁰ Ade-coduhno ihyan che cava ye dehtenduh yahn ne, cocah ne, ne ihyan che cahnevi ye deh che va yahn ne ne, hua ndaca ne. ³¹ Nduhca che nahn nchuhn che ndah din nducoyaca ihyan nduco ne ne, tihca codin ne che ndah nduco ye.

³² 'Ndete che din yahino nchuhn deman ihyan che yahino ye nchuhn ne, zehra cochihve yahn ne? Nde ihyan che duhtuno ihyan ye ne, tihca redin ye. ³³ Ndete che deman ihyan che ndah ihyan ye nduco nchuhn, ndah din ne nduco ye ne, zehra cochihve yahn ne? Nde ihyan che duhtuno ihyan ye ne, tihca redin ye.

³⁴ Ndete che deman ihyan che co nedihve ye yahn nchuhn, cah ne, tumanan ye ne, zehra cochihve yahn ne? Nde ihyan che duhtuno ihyan ye ne, tihca recah ye, retumanan combiero yahn ye che co nedihve ye yahn vih. ³⁵ Ate nchuhn ne, codin yahino ne nde ihyan che hua ri rendihche ye nchuhn. Codin ne che ndah. Cocah nchuhn, tumanan ihyan, nde hua cuahtenan ri-no ne che nevihve yahn ne. Ndete che tihca din nchuhn ne, Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, ndahco menun ndahva ye yahn ne, nedin daya ye nchuhn, te ihyan min ne, ndah ye nde nduco ihyan che duhtuno ihyan ye man, ihyan che nde hua renecah ye nundihve cuahn ihyan man.

³⁶ Nduhca che renan vahino Chida nchuhn nducoyaca ihyan ne, tihca codin ne.

Nduhca che va che cuahtenan vo nduco ihyan

³⁷ 'Hua ndahchenan nchuhn ihyan, ne hua conan cuma che techecade Dendiohs yahn ne yahn nunde min, din ye castigo nchuhn. Cuenchahco ne yahn ihyan, ne nchahco Dendiohs yahn ne. ³⁸ Codin nchuhn che ndah nduco ihyan, ne din Dendiohs che ndah nduco ne, nde tihdenan ca ye ndahco menun ye yahn ne. Tihca, te nduhca che redin ne nduco ihyan ne, atih-noca ndahco menun Dendiohs yahn ne.

³⁹ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh, chihnevan ihyan chahn:

—A devano nchuhn te ama sahn nan ve hua co quendanan se tama sahn nan ve, te coranun nduh che o se ive yahn. ⁴⁰ Tahque devano ihyan ricuahn che co ama sahn che rahn. Ate cuihno cuahn sahn min ne, anduhneva che devano ihyan ricuahn yahn se ne, tihca codevano se. Hua chuhnan vededevano yahn se.

⁴¹ 'Ndete che rihco nchuhn cudado nunde yahn tama ca ihyan, ne hua retumacah ne nunde yahn man ne

ne, anduhnecā ndete che ndihchero ne āma iyāca che quenun ndutenān ye, ate nde hua retumacadino ne che quenun āma vihto ndutenān mān ne. ⁴² Ndete che tihcā ne, o nān o chende ne. Nde hua quenān yahn ne che cāhma ne co ne ihyan: “Conān di cāva che hua condihque nunde”, te nde hua retumacadino ne che tahque chihngā redin mān ne. Tahque ndah che dinoca cāhcomān ne che chihngā redin ne, tuhme co conan ne ihyan cāva che runecāde cochica ye.

Ejemplo yahn yāhn ndāta

⁴³ Yāhn ndāta che ndah ne, ndah ndute yahn, ne yāhn ndāta che hua ndah ne, hua ndah ndute yahn. ⁴⁴ Āma yāhn ndāta ne, ro deh yāhn cuahn che ri ndute yahn. Ndute higo ne, hua retun ihyan tin yāhn yān, nde hua retun ye uva nān dihyo yān. ⁴⁵ Ihyan che ndah ye ne, redin ye dehtenduh che ndah, te ndah chedave yahn ye, ne ihyan che hua ndah ye ne, redin ye dehtenduh che hua ndah, te hua ndah chedave yahn ye. Nān ndudo yahn ihyan ne, rihcoro nduhcā ihyan ye. ⁴⁶ ¿Dehco che rāhn nchuhn ri ne u: “Dihve nuhn, Dihve nuhn ne”? te hua redinahn ne che rihquentiyón. ⁴⁷ Adecoduhno ihyan che rendā ye nān mān, che rihnevan ye che rāhn mān, che redinahn ye che rihquentiyón mān ne, cāhmá có nchuhn duh nduhcā ye. ⁴⁸ Ihyan min ne, nduhcā ihyan che chihno ye vāco ye, ne yāno chino ye nde nān yāva, ne min chihco ye name yahn. Cuahn che chihta ico ne, āma dito chahn nune nān vah me. Ate hua chi quenda nune vah me, te nān yāva va name yahn. ⁴⁹ Me ihyan che rihnevan ye ndudo yāhn, ne hua redinahn ye ne, ihyan min ne, nduhcā tāma ihyan che chihno ye vāco ye, nde hua chihco ye name yahn. Cuahn che chihta ico ne, āma dito chahn nune nān vah me. Ndora vah me, ne chihno chinda.

Nduhcā che chitahno āma capitān

7 Cuahn che chihno chicuahn Dihvo vo ihyan chahn ne, cuahn ye yān Capernaum. ² Āma capitān che va ye yān min ne, va sāhn decāhya yahn ye che āma yahino ye sāhn, ne chetāh cah sāhn. Āma tahn ndi se, adeche coh se. ³ Cuahn che checadino capitān me yahn Dihvo vo che redin ye vederihno ne, dechuh ye āma o ihyan ndinān yahn ihyan nación yahn Israel, cāva che cāca ye favor ihyan che cāhn ye, ne din ye che ndoyahn sāhn decāhya me. ⁴ Chahn ihyan chahn nān Dihvo vo, ne āma chica ye favor ihyan, ne rāhn ye:

—Capitān cāh ne, ndāhcā che conan ne ihyan, ⁵ te yahino ye nación yuhn vo, ne chihno ye āma yāco yahn nuhn.

⁶ Tuhme cuahn Dihvo vo nduco ihyan chahn. Cuahn che a ndā nino ye ne, dechuh capitān me ndudo nduco āma o amigo yahn ye, rāhn ye tuhcā:

—Dihvé, hua denduh ne ndih cāva no u, che chi ne nde chete vācō. ⁷ A devanó te u ne, ndiyu ihyan che co chí nān ne. Nde nān che cochi ne, cuihquentiyon ne, ne ndoyahn sāhn decāhya yāhn. ⁸ Che cāhcantiyon ne

ne, a devanó te va che conahn, te namin u ne, va ihyan che te ye vederihquentiyon quenān cumá, ne vate sandādo yāhn. Rihquentiyón āma se che cāhn se, ne rāhn se, ne rihquentiyón tāma se che chi se, ne rechi se, ne nducuahn che rihquentiyón sāhn decāhya yāhn ne, redinahn se.

⁹ Yahn che tihcā rāhn capitān me ne, cuahn ino Dihvo vo, ne chaconan ye, ndihchero ye ihyan che nduco ye, ne rāhn ye:

—Cuāco rāhn rí nchuhn te nde numachahte nación yuhn vo ne, hua rendācā ihyan che tihcā āma ritahno ye.

¹⁰ Cuahn che ndaconan ihyan che chahn ye ntiyon yahn capitān me ne, ntāca ye sāhn che adeche coh me che a ntoyahn se.

Ndedetuhche Dihvo vo Jesucristo āma tenāhn, dāya āma ndāhta vah

¹¹ Chihno min ne, Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye mān, āma yāhn ca ihyan mān, cuahn ye āma yān che duche Naín. ¹² Cuahn che ndā ye viyān me ne, tāhn nun ye ihyan che cuahn ye cūhche ye āma tenāhn dāya āma ndāhta vah. Āma ndiyāhn ra sāhn dihn min yahn ndāhta vah me, ne āma yāhn ihyan nduco ye. ¹³ Cuahn che ndihche Dihvo vo ndāhta vah me ne, quenān vāhino ye tāhn, ne rāhn ye ri ye tāhn:

—Hua cueque.

¹⁴ Tuhme chahn ndā ye, ne cāh tāh ye yave yahn tenāhn me, ne sāhn che nda se yave me ne, chahtendi rino se. Rāhn ye ri ye tenāhn me:

—¡Cuenequen!

¹⁵ Ndetāhno necuan sāhn dihn che a ndih me, ne canān rente se. Tuhme necāh Dihvo vo sāhn chaco se.

¹⁶ Āma cuahn ino nducoyāca ihyan, ne rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenān Dendiohs, ne rāhn ye:

—Ndā āma profeta vān uvo, ihyan yahn Dendiohs. ¡Āma chahte vederihquentiyon quenān cuma ye! Dechuh Dendiohs ihyan.

¹⁷ Āma chetuhn ndudo yahn vederihno che din Dihvo vo numachahte estādo yahn Judea mān, nduh cuān nān che nino min mān.

Dechuh Juān Bautista ihyan che rinduco ye ihyan nān Dihvo vo Jesucristo

¹⁸ Ihyan che rinduco ye Juān Bautista ne, rāhn ye ri ye ihyan yahn nducuāhn vederihno che redin Dihvo vo. Tuhme cah Juān o ihyan chahn, ¹⁹ ne dechuh ye ihyan cāva che tumerune ye Dihvo vo, a ihyan min niyon ihyan che a va cāde che dechuh Dendiohs ihyan, ndedevahn ye ihyan iyehense, o cuahtenan rino ye tāma ihyan. ²⁰ Ndā ihyan chahn nān Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Juān Bautista ne, dechuh ye nuhn, tumerune nuhn ndih: ¿A ndih ihyan che a va cāde che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense, o cuahtenan rino nuhn tāma ihyan ne?

²¹ Ura min din Dihvo vo che ndoyahn ama yahn ihyan cah man, din ye che chi ro nan ihyan che ve nan ye man, ndetendah ye vaco chihnga che chenun ihyan man. ²² Tuhme ndahconan ye yahn ihyan chahn che dechuh Juan:

—Conahn nchuhn, cuenecah cuande ne Juan yahn nducuahn che ndihchero ne man, che chihnevan ne man. Ihyan che ve nan ye ne, redin che ri ro nan ye. Ihyan che ndi cheche cah ye ne, redin che rica ye. Ihyan che ndi ye cah che rechah yute ne, redin che rendoyahn ye. Ihyan che a ndih ye ne, rendedetuhche ihyan. Ihyan che necun ye ne, ricuahn ndudo ndah yahn Dendiohs ihyan. ²³ Ndah ro yahn ihyan che ritahno ye che dechuh Dendiohs u.

²⁴ Cuahn che conahn ihyan chahn ne, rente Dihvo vo nduco ihyan che chenun ye min yahn Juan, ne rahn ye:

—¿Deh che chahn nchuhn, ndihchero ne min yahn nan che metah duhva? ¿A ama nduco che ra yuhne? ²⁵ ¿Duh che chahn nchuhn, ndihchero ne tuhme? ¿A ama sahn che ninevaca se nduco tino ndah? A devano nchuhn te sahn che renevaca se nduco tino ndah man, rahte se vihco man ne, sahn chahn ne, chete vaco rey chenun se. ²⁶ Tuhme ne, ¿duhra che chahn nchuhn, ndihchero ne? ¿A ndiyu ama profeta? Cuaco niyon, te ihyan min ne, tahque chahte vederihquentiyon che quenan cuma ye che co ihyan profeta chenahn. ²⁷ A yahn ihyan min che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Condihche, dechuh ama sahn tahque menan ca che co di, cuahndudo se ndudo yahn.

Cahcoyan se chedave yahn ihyan, cava che nevahne-cun ye di.

²⁸ Rahn ri nchuhn te van nducoyaca ihyan iyehse ne, Juan Bautista che tahque chahte vederihquentiyon che quenan cuma ye. Ate ihyan che tahque necun ye van ihyan che rihquentiyon Dendiohs ne, tahque ndah ro yahn ye che co ihyan min.

²⁹ Cuahn che tihca rahn Dihvo vo ne, ama yahn ihyan yan, nde sahn rica tumecadiyo, ndeva ye yavenan Dendiohs, te chahn ye, chehdene Juan ihyan. ³⁰ Ate sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, chahcotahn se che rihquentiyon Dendiohs, te hua chahn se che chehdene Juan sahn. ³¹ Tuhme rahn Dihvo vo:

—¿Deh cahma yahn nchuhn che vate ne man ro cuh ne? ³² Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, nduhchan sahn cahya che rahn se ri se combiero yahn se: “Tive nuhn cu retive, ne hua ndeh nchuhn. Cah ran nuhn nduhca che rah ran ihyan nan ndih tenahn, ne hua chaco nchuhn.” ³³ Tihchan nchuhn, te nda Juan Bautista, ne hua cheh ye pan, nde hua chih ye vino, ne rahn ne te quenun vaco chihnga ihyan. ³⁴ Nda u che rinduco nducoyaca ihyan, ne reh man, rih man, ne rahn nchuhn: “Nga ama se, ne ama reh se man, ama rih se vino man, rinduco se ihyan nunde man, sahn rica tumecadiyo man.” ³⁵ Ate dehve din yahn che tihca rahn nchuhn, te nducoyaca ihyan devano, renahn ye

te vededevano yahn Dendiohs ne, chemin che richihve.

Nchahco Dihvo vo Jesucristo yahn ama tahn nunde

³⁶ Ama sahn fariseo ne, yahve se Dihvo vo che cheh ye nduco se, ne cuahn ye ndevaco se. ³⁷ Ama tahn nunde che va te yan min ne, checadino te che min chete vaco sahn fariseo me va Dihvo vo, reh ye. Tuhme nda te, nda te ama fracso nunedan. ³⁸ Chahn nda te, ne chehtihya te nan Dihvo vo. Ama raco te, ne canan te redечahnda te cah ye nduco nune ndutenan te. Rendedetih te nduco yudo tin te. Retenan te cah ye, ne chacotahma te nunedan me. ³⁹ Ndihe sahn fariseo me, ne ndedecadino se: “Tahn tih ne, chihnga ihyan te. Ndete che cuaco che profeta ihyan tih ne, cadino ye duh ihyan te.” ⁴⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn fariseo me:

—Simón, nté ama ejemplo, cahneven.

Ndahconan Simón:

—Ihyan Ricuahn, cuente ne, cahneván.

⁴¹ Rahn ye:

—O se ne, quendihco se yahn ama ihyan. Ama se ne, quendihco se uhn ciento, ne tama se ne, quendihco se o raco ndiche. ⁴² Nducote metah dehva yahn sahn chahn ne, hua chi nedihve se yahn ye. Ate nchahco ye yahn nduh che o se. Man ne, cahme co u: ¿Cha sahn chahn che tahque yahino se ihyan min ne?

⁴³ Ndahconan Simón:

—Rahcó te sahn che tahque ndeh quendihco se yahn ye.

Rahn Dihvo vo ri ye Simón:

—Ndahca rahn.

⁴⁴ Chaconan ye, ndihchero ye ndahta me, ne tuhme rahn ye ri ye Simón:

—¿A chihque cudado nduhca che din ndahta tih ne? Chenda chete vague, ne hua te nune cava che ntu cah, ate ndahta tih ne, decahnda te cah nduco nune ndutenan te, ne ndedetih te nduco yudo tin te. ⁴⁵ Di ne, hua tenan u che nevahnecon u, ate ndahta tih ne, nde ura che nda ndevaue, nde meniyon ne, hua reguan te retenan te cah. ⁴⁶ Hua chih aceite tin, ate ndahta tih ne, chacotahma te nunedan cah. ⁴⁷ Chemin che rahn ri di te nducote ama va vedeyahino yahn te ne, codevene te va vederenchahco cava te, andahre ama quendihco te nunde. Ate ihyan che ndaca ye vederenchahco yahn tah sihn che quendihco ye ne, hua chahte vedeyahino yahn ye.

⁴⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ndahta me:

—A nchahcó nunde yehn.

⁴⁹ Nducoyaca ihyan che vate ye min, reh ye nduco Dihvo vo ne, ndedecadino ye: “¿Duhra sahn tih che rahn se che renchahco se nunde yahn ihyan?”

⁵⁰ Ate rahn Dihvo vo ri ye ndahta me:

—Yahn che chitehne ne, ndaque vederenchahco. Conahn. Dehve rahque.

Yahn ihyan ndahta che chinduco ye Dihvo vo Jesucristo

8 Chihno min ne, quechica Dihvo vo nduh yan nduh yan, ricuahn ye ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nduco ye nduh che ndichio apóstol yahn ye. ² Namin nduco ye yahn ihyan ndahta che ndetendahe ye vaco chihnga che chenun ihyan man, ihyan ndahta che din ye che ndoyahn ye man. Van ndahta chahn nduco María yahn yan Magdala, ihyan min che chenun ndache vaco chihnga ro menan, ndetendahe ye. ³ Namin nduco Juana, ndahta yahn Chuza, ama sahn ndinan yahn rey Herodes. Nduco Susana man, nduco yahn ca ndahta che chinan ye Dihvo vo nduco tume yahn ye man.

Ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata

⁴ Ama yahn ihyan yahn queri ama yan, ndo dama ye nan Dihvo vo, ne nte ye ejemplo cuh, chihnevan ihyan chahn:

⁵ —Cuahn ama ihyan, retuhdo ye ndute ndata yahn ye. Cuahn che retuhdo ye ne, chera neve ndute chihto yune. Chemin ne, chendinun ihyan, ne nda yahda, ne cheh te. ⁶ Te neve ndute ne, chera nan tu. Cuahn che quendahe ne, tih yahn che ndo cuma yahn nan tu me. ⁷ Te neve ndute ne, chera van chano yan. Chihta dama nduco chano yan chahn, ne quenun man chendata me. ⁸ Te neve ndute ne, chera nan yahn ndah, ne quendahe, ne chi yahn, cade ciento queri ama.

Chihno nte ye ejemplo me ne, tuhme ama dito rahn ye:

—Nducoyaca nchuhn, ¡cuendedecadino ndah ne yahn ejemplo me!

Rahn Dihvo vo Jesucristo deh cuande che rente ye ejemplo

⁹ Tuhme tumerune ihyan apóstol chahn ihyan:

—¿Deh conahn ejemplo che nte ne me ne?

¹⁰ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, te Dendiohs che conahn ne yahn vederihquentiyon yahn ye. Ate ihyan chenhahn sih ne, rente nduco ye deman nduco ejemplo, cava che ndihchero no ye, ne hua nchanan ye, cahnevan no ye, ne hua conahn ye.

Te cuande Dihvo vo Jesucristo deh conahn ejemplo yahn ihyan che retuhdo ye ndute ndata me

¹¹ Tuhca conahn ejemplo me: Ndute ndata me ne, nduhca Ndudo yahn Dendiohs. ¹² Ndute che chera chihto yune me ne, nduhca ndudo che rihnevan ama o ihyan, ne ndetahno renda chundah, ne rehnevi se Ndudo me chete chedave yahn ye, cava che hua co-tahno ye, ne hua ndevahn ye. ¹³ Ndute che chera nan tu me ne, nduhca Ndudo che rihnevan tama te o ihyan, ne renevahnevan ye numacuahn vedeyeno. Ate nduhca chendata che metah cua yano dihyoduto tihchan ye, te cuahn che rechuhrihn ye, o redin tan ihyan nduco ye cava Ndudo me ne, ndetahno rihco-

man ye. ¹⁴ Ndute che chera van chano yan me ne, nduhca Ndudo che rihnevan tama te o ihyan, ate ama rendedecadino ye yahn ntiyon yahn ye ro ro man, nahn yahn ye vedecuihca che va iyehense cuh man, nahn quendi ye vedeyeno yahn man ye man. Chemin che hua ri redin Ndudo me che ndah nduco ye. ¹⁵ Ate ndute che chera nan yahn ndah me ne, nduhca Ndudo che rihnevan tama te o ihyan, ne renevahnevan ye numacuahn chedave yahn ye, ne riquendi ye. Ihyan chahn che redin Ndudo yahn Dendiohs che ndah nduco ye.

Ejemplo yahn candil

¹⁶ Quendi Dihvo vo ricuahn ye:

—Nde ama ihyan ne, hua renahn yahn ye ama candil cava che cahco ndeh ye man cajun, o man yundo. Rihco ye nan che yaco, cava che co ro dave yahn ihyan che renda ye. ¹⁷ Tihca nducuahn che rahn ri nchuhn cuahn che a deman vo ne, va che cuahndudo nchuhn, cahnevan ihyan. Nducuahn che rahn, andahre ama rihnan cava che conahn ihyan, ate conahn ye.

¹⁸ Chemin che cuihnevan ndah nchuhn ndudo che rahn, te ihyan che ndah renahn ye ne, nde tahque ndah ca conahn ye, ne ihyan che hua ndah renahn ye ne, va che conan ye nde tah sihn che chenahn ye.

Nda chaco Dihvo vo Jesucristo nduco dihno ye

¹⁹ Nda chaco Dihvo vo nduco dihno ye, ne hua chi chenda ihyan chahn nan che quenun ye, te ama yahn ihyan chenun ye min. ²⁰ Tuhme rahn ihyan ri ye Dihvo vo:

—Chaco ne nduco dihno ne, vatendi ye cuahn chevah, nahn ndihchero ye ndih.

²¹ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ihyan che rihnevan ye Ndudo yahn Dendiohs, ne redinahn ye ne, a ihyan chahn che rendihche ihyan nduhca chacó man, nduhca dihnó man.

Chihco dihn Dihvo vo Jesucristo yuhne tan

²² Ama yune ne, chenda Dihvo vo chete ama barco nduco ihyan apóstol yahn ye, ne rahn ye:

—Cuhn vo nduco nchuhn tama lado viche cah.

Tuhme cuahn ye nduco vih. ²³ Ura che cuahn ye nduco vih ne, quiyado Dihvo vo, ne canan rano yuhne tan, nde a rito nune chete barco me, adeche cuehchenun chete vine me. ²⁴ Chahn ihyan chahn, ndedetuhche ye Dihvo vo, ne rahn ye:

—¡Ihyan Ricuahn! ¡Ihyan Ricuahn! ¡Cuentuche ne, te adeche cuehchenun vo van nune!

Necuan Dihvo vo, ne chihco dihn ye yuhne tan me, ne quendite dihn vine me. ²⁵ Tuhme tumerune ye ihyan chahn:

—¿A hua ritahno nchuhn?

Ate ihyan chahn ne, ama rahn ino ye, ama redihya ye ri, ne retumarune vih ye:

—¿Duhra ihyan cuh?, te nde yuhne, nde vine, redinahn che rihquentiyon ye.

Ama sahn yan Gadara che chenun vaco chihnga sahn

²⁶ Chihno min ne, nda ihyan chahn yan Gadara, ama yan che va tama lado viche yahn vine yahn Galilea. ²⁷ Ndetahn che ndiquenda Dihvo vo chete barco me ne, nda ama sahn yan min nan ye. Sahn min ne, a rahn cuahn che chenun vaco chihnga sahn. Devane se, quechica se, nde hua quenun se vaco se, te nan rehche tenahn ne, min quenun se. ²⁸ Cuahn che ndihchero se Dihvo vo ne, chahn nda se, chehntihya se nan ye, ne cah se:

—Jesús, Daya Dendiohs che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, ¿dehco che recahdenun ne yune yahn? Ricá favor ndih che hua din ne che chuhríhn.

²⁹ Tihca rahn se, te Dihvo vo ne, a chihquentiyon ye vaco chihnga chahn che ndiquenda sahn. Ama ndeh yune cuahn che retumangan vaco chihnga chahn sahn ne, redechiche ihyan sahn nduco cadena, ate rihno rendeh se cadena me, ne riquenda vaco chihnga chahn sahn van chano. ³⁰ Dihvo vo ne, tumerune ye sahn:

—¿Deh doche ne?

Ndahconan se:

—Legión duché.

Tihca duche se yahn che ama yahn vaco chihnga chenun sahn. ³¹ Ama chica vaco chihnga chahn favor ihyan che hua dechuh ye van ruchiyahn. ³² Min nino van chano ne, chenan ama yahn cuche, reh te. Ama chica vaco chihnga chahn che cah yune ye che conda chete cuche chahn, ne cah yune ye. ³³ Tuhme ndiquenda vaco chihnga chahn sahn min, ne chenda cuche chahn. Cuche chahn ne, cochahn te, rano te nan ndava, ne cheranun te chete vine me, cuahn ico te.

³⁴ Cuahn che ndihchero sahn che redin cudado cuche chahn che tihca chi ne, chano se. Cuahn se, chengo se ihyan viyan man, ihyan rancho man. ³⁵ Tuhme cuahn ihyan viyan ndihchero ye deh che chi. Cuahn che nda ihyan chahn nan che quenun Dihvo vo ne, ndihchero ye sahn min che a ntiquenda vaco chahn sahn. Va se chihto nan Dihvo vo, quenun se tino yahn se. A va cuaco dave yahn se, ne dihya ihyan chahn chi. ³⁶ Tuhme ihyan che ndihchero ye ne, rente ye nduco ihyan che nda chahn taca chi che ndiquenda vaco chihnga chahn sahn min. ³⁷ Nducoyaca ihyan che vate ye yahn yahn yan Gadara, ama dihya ye chi. Chemin che rahn ye ri ye Dihvo vo che ndaca ye yan min. Tuhme chenda Dihvo vo chete barco, conahn ye. ³⁸ Sahn che a ntiquenda vaco chahn sahn ne, ama rica se Dihvo vo che cah yune ye che conuco se ihyan. Ate hua cah yune ye, ne rahn ye ri ye sahn:

³⁹ —Conahn cuahn ndevaque, ne cuente yahn vederihno chahte che din Dendiohs ndoque.

Tuhme conahn se, ne chacotuhn se ndudo numacuahn viyan me yahn vederihno chahte che din Dihvo vo nduco se.

Rica Jairo cava tahn dihn daya se

⁴⁰ Cuahn che ndaconan Dihvo vo viche lado cuh yahn vine me ne, ama yahn ihyan nevahnecun ye ihyan numacuahn vedeyeno, te nducoyaca ye ne, chenan rino ye ihyan. ⁴¹ Ura min nda ama sahn ndinan yahn yaco, duche se Jairo, ne chehntihya se nan Dihvo vo, chica se favor ihyan, cava che cah ye vaco se, ⁴² te va ama ndiyahn ra tahn dihn yahn se, a ri te tenduh ndichio nduyo. Chetah cah tahn, adeche coh te. Tuhme cuahn Dihvo vo, ne nde hua ri che caca ye, te ama yahn ihyan nduco ye.

Ndoyahn ama ndahta che nahn tah te tino yahn Dihvo vo Jesucristo

⁴³ Min van ihyan chahn, nduco ama ndahta che cah te, rendora te yun ro ro. A ri ndichio nduyo che quenun cah me tahn, ne a chihno nducuahn yahn te che va che renehive te sahn doctor. Ate nde ama se hua chi dico se tahn. ⁴⁴ Chahn nda te cuahn vedame Dihvo vo, nahn tah te tino yahn ye, ne ndetahnno cheguan rahn yun me tahn.

⁴⁵ Tuhme tumerune Dihvo vo:

—¿Duh nahn tah tino yahn ne?

Nducoyaca ye rahn ye te ndiyu ihyan chahn. Pedro nduco combiero yahn ye ne, rahn ye:

—Ihyan Ricuahn, ama yahn ihyan chenun chiche ye chihto nan ne, ¿dehco che retumerune ne duh nahn tah tino yahn ne?

⁴⁶ Ate rahn Dihvo vo:

—Va duh che nahn tah tino yahn, te checadino che ndoyahn ama ihyan nduco vederihquentiyon yahn.

⁴⁷ Ndiheche ndahta me che a checadino Dihvo vo, ne chahn nda te, chehntihya te nan ye, nde tuno rendoh te. Tuhme necah cuande te ihyan nan nducoyaca ihyan yan deh cuande che nahn tah te tino yahn ye man, nduhca che ndetahnno ndoyahn te man. ⁴⁸ Rahn Dihvo vo ri ye tahn:

—Dayá, yahn che chitehne ne, a ndoyehn. Dehve rahque. Co conahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche ye tahn dihn yahn Jairo

⁴⁹ Nde metah cuihno cahma Dihvo vo cuahn che nda ama ihyan ndevaco Jairo, ne rahn ye:

—A chih tahn dihn daya ne. Ametah deh cuande che quenda ne Ihyan Ricuahn.

⁵⁰ Chihnevan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye Jairo:

—Hua co ran. Cuitehne che co conan di, ne tahn dihn daye ne, ndaconan conan te.

⁵¹ Cuahn che nda ye ndevaco se ne, hua cah yune ye che chenda nducoyaca ihyan nduco ye, deman Pedro man, Jacobo man, Juan man, nduco chida tahn dihn me man, nduco chaco te man. ⁵² Rah ran nducoyaca ihyan man, raco ye man, cava tahn dihn me. Ate rahn Dihvo vo:

—Hua cuaco nchuhn, te tahn dihn tih ne, dehve ndih te, te quiyado te.

⁵³ Ate riyon nan ihyan chahn ihyan, te a devano ye te tahn dihn me ne, a ndih te. ⁵⁴ Tuhme chetah Dihvo vo tah te, ne ama dito rahn ye:

—Tahn dihn, ¡cuenecuen!

⁵⁵ Nta vaco tahn dihn me, ne ndetahno necuan te. Chihquentiyon Dihvo vo che cah ihyan chahn, cheh te. ⁵⁶ Chida te nduco chaco te ne, ama cuahn ino ye. Ate chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn che hua cahma ye nduco nde ama ihyan, che ndedetuhche ye tahn.

Dechuh Dihvo vo Jesucristo nduh che ndichio apóstol che chahn ye cahndudo ye

9 Ama yune ne, din dama Dihvo vo nduh che ndichio ihyan apóstol yahn ye, ne cah ye vederihquentiyon ihyan chahn cava che ndetendah ye vaco chihnga man, din ye che ndoyahn ihyan cah man.

² Dechuh ye ihyan chahn che cah ye cuahndudo ye ndudo ndah yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, din ye che ndoyahn ihyan cah man. ³ Chihquentiyon ye ihyan chahn:

—Hua dehva quenda nchuhn cuahn yune. Nde indahco, nde dino, nde pan, nde tume, hua quenda ne. A cahteca no ne che chenun ne; hua quenda ne tama.

⁴ Adecotino vaco ihyan che condā nchuhn ne, min cuahtenan ne nde tuno ro che ndaca ne yan min.

⁵ Nan che hua ntumanecun ihyan nchuhn ne, cuendiquendah ne yan min, ne condahde ne yune yahn che chenah cah ne, cava che cadino ihyan chahn te hua ndahca din ye.

⁶ Tuhme cuahn ihyan chahn nducuahn yan, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs man, redin ye che rendoyahn ihyan cah man.

Herodes ne, nahn ndihchero ye Dihvo vo Jesucristo

⁷ Checadino rey Herodes yahn vederihno che redin Dihvo vo, ate hua devano ye duh ihyan min yahn che nahn ihyan ne, rahn ye te Juan Bautista ntuche ye van tenahn. ⁸ Te nahn ihyan ne, rahn ye te profeta Elías nuhnde ro ye. Nahn tun ihyan ne, rahn ye te ama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me, ntuche ye.

⁹ Tuhme rahn Herodes:

—Juan ne, u dechuh che chica yan sandado dando ye. ¿Duhra ihyan cah che rihneván che rente ihyan yahn ye tuhme ne?

Chemin che nahn ndihchero ye Dihvo vo.

Cah Dihvo vo Jesucristo, cheh uhn mil ihyan

¹⁰ Cuahn che ndaconan ihyan apóstol chahn ne, necah cuande ye Dihvo vo yahn nducuahn che din ye nan che chahtechica ye. Tuhme quenda Dihvo vo ihyan chahn ama cuan nan che metah duhva nino yan Betsaida. ¹¹ Ate checadino ihyan yan, ne ama yahn ye cuahn ye quendi ye Dihvo vo. Cuahn che nda ye nan che quenun Dihvo vo ne, chicuahn Dihvo vo ihyan

chahn yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne din ye che ndoyahn ihyan che cah ye.

¹² Cuahn che a chi chino ne, ndo dama nduh che ndichio apóstol chahn nan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuedechuh ne ihyan sih yan che nino man, nan rancho man, cava che cua ye che cheh ye man, ndaca nan che cuahtenan ye man, te muhn nan che chenah vo ne, metah dehva.

¹³ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cah nchuhn, cheh ihyan sih.

Rahn ihyan chahn ri ye Dihvo vo:

—Uhn ra pan nduco o yahca va yahn nuhn, atenan che cah nuhn, cua nuhn che cheh nducoyaca ihyan sih.

¹⁴ Ihyan chahn ne, ri ye tenduh uhn mil che deman ihyan chahn. Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuihquentiyon nchuhn che co dama ihyan sih, cuahte ye cade o raco ndiche ye queri ama cuan.

¹⁵ Tihca din ihyan chahn, ne chahte nducoyaca ihyan.

¹⁶ Tuhme chetah Dihvo vo nduh che uhn pan me nduco o yahca chahn, ne chenihyon nan ye nan ro, necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Ndeh ye, ne cah ye ihyan apóstol cava che cah ye, cheh ihyan che ndi dama chahn. ¹⁷ Cheh nducoyaca ihyan chahn nduhva che rica chedave yahn ye. Chihno min ne, nedin dama ye che ngava, ne chi ndichio cuahte.

Rahn Pedro te a Dihvo vo Jesucristo che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehense

¹⁸ Ama ro ne, quenah Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye, ne man ye revah ye ama lado. Chihno min ne, tumerune ye ihyan chahn:

—¿Duh u, rahn ihyan ne?

¹⁹ Ndahconan ihyan chahn:

—Nahn ihyan ne, rahn ye te ndih ne, Juan Bautista. Nahn ye ne, rahn ye te ndih ne, Elías. Nahn tun ye ne, rahn ye te ndih ne, ama cha ihyan profeta che chahte ye a rahn me, ntuche ye.

²⁰ Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—Me nchuhn, ¿deh rahn ne yahn ne?

Ndahconan Pedro:

—A ndih che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ne ihyan iyehense.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cahno se ihyan

²¹ Tuhme chihquentiyon Dihvo vo ihyan chahn che hua nuhnde ye che a ihyan min che a va che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. ²² Quendi ye rahn ye:

—U che rinducó nducoyaca ihyan ne, va che ama chuhrín. Intiyahn man, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndahchenah se u, ne cahno se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn.

²³ Chihno min ne, rahn ye nduco nducoyaca ihyan:

—Adecoduhno ihyan che nahn conduco ye u ne, va che cahcoman ye vedeyeno yahn man ye. Andahre nahn yah se ihyan nan cruz, ate va che conduco ye u ro ro. ²⁴ Tihca, te adecoduhno ihyan che cahcoman ye u che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, ihyan min ne, conda ye. Ate ihyan che cahco mendahn ye ihyan, coh ye cava u ne, ihyan min che cuaco ne, ndevahn ye. ²⁵ Nde tah hua cochihve che nedin dama ihyan nducuan vedecuihca che va iyehense ndete che conda ye. ²⁶ Adecoduhno ihyan che co cuihnan ye cava u nduco ndudo yahn ne, tihca u che rinduco nducoyaca ihyan ne, co cuihnán cava ihyan min ro che ndá nduco ángel ndah numacuahn vederihquentiyon yahn man, numacuahn vederihquentiyon yahn Chidá man. ²⁷ Cuaco ráhn rí nchuhn te o ino ihyan che chenun ye muhn ne, hua coh ye nde ndá ro che ndihchero ye che conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Ndo diyahn Dihvo vo Jesucristo

²⁸ Chihno tenduh nine ro che tihca ráhn Dihvo vo ne, quenda ye Pedro man, Jacobo man, Juan man, ne cocha ye ama tingüete cava che covah ye. ²⁹ Numanahn che revah ye ne, ndo diyahn ye. Tino yahn ye ne, ama ndo cua, ama diyahn ro. ³⁰ Adenan chihnde ro o ndaco, rente ye nduco Dihvo vo. Ihyan chahn ne, Moisés nduco Elías. ³¹ Quendihco dave yahn vahchetero, ne rente ihyan chahn nduco Dihvo vo yahn che va che cahno sahn nunde ihyan min yan Jerusalén. ³² Pedro nduco combiero yahn ye ne, ama rendave yahnde ye. Cuahn che ntaht ndutinan ye ne, ndihchero ye che ama ndo diyahn Dihvo vo. Namin ndihchero ye ihyan che o chahn che chenun ye min nduco ye. ³³ Ura che a nahn Moisés nduco Elías ne, ráhn Pedro ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ¡ndahca che cuahtenan vo muhn! Dendah nuhn ino vache vah, ama nan che cuhnde ne, ne tama nan che cuhnde Moisés, ne tama nan che cuhnde Elías.

Nde hua devano Pedro deh che ráhn ye. ³⁴ Numanahn che ráhn ye ne, chiya ama man, ne ama dihya ihyan chahn chi che chenun ye van man me. ³⁵ Van man me ne, chihnevan ihyan chahn ndudo che ráhn Dendiohs:

—Sahn tih che Dayá. Yahinó sahn. Che cahma se ne, chemin che codinahn nchuhn.

³⁶ Chihno che chihnevan ihyan chahn ndudo me ne, a deman Dihvo vo nti ye. Tahn min ne, hua ráhn ihyan chahn nduco nde ama ihyan yahn vederihno che ndihchero ye.

Ndetendah Dihvo vo Jesucristo vaco chihnga che quenun ama sahn dihn

³⁷ Tama ro me ne, cuenchahn ihyan chahn cuete me, ne ama yahnd ihyan chahn ye, chendi yune ye Dihvo vo. ³⁸ Van ihyan chahn ne, ráhn ama se numa dito:

—Ihyan Ricuahn, conan vahino ne u. Condihchero ne cava sahn dihn yahn, te ama ndiyahn ra se yahn. ³⁹ A-

ma vaco chihnga retumangan sahn, ne adenah rah se. Ama dito rendoh se, riche yan chende se. Rihno renuhn yah sahn, ne hua nahn cahcoman sahn. ⁴⁰ A chicá favor ihyan apóstol yahn ne che ndetendah ye vaco chihnga me sahn, ate hua chi ndetendah ye.

⁴¹ Ndahconan Dihvo vo:

—¡Ama yah rí cava nchuhn, ihyan nunde che hua ritahno ne! ¿A numacuahn ro conán nduco nchuhn? ¿Tava ro va che cochá nduco ne? Cuehn, ngua daye.

⁴² Ura che ndá sahn dihn me ne, tumangan vaco chihnga me sahn, ne chendava se ndiyahn, rih dihca se. Ate ndetendah Dihvo vo vaco chihnga me, ne nenecah ye sahn chida se. ⁴³ Nducoyaca ihyan ne, ama rahn ino ye yahn vederihno chahte che tihca din Dendiohs.

Tama yune ráhn Dihvo vo Jesucristo te va che cahno se ihyan

Namin nducoyaca ye rahn ino ye yahn nducuan vederihno che redin Dihvo vo. Ráhn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye:

⁴⁴ Ndah conun ino nchuhn ndudo che ráhn nduco ne. U che rinduco nducoyaca ihyan ne, va che necah se u tah sahn nunde.

⁴⁵ Ate hua chenahn ihyan chahn che ráhn ye, te vahche yahn ye cava che conahn ye, ne vah ye tumerune ye deh conahn ndudo min.

¿Duh che tahque ndinan ne?

⁴⁶ Ihyan apóstol chahn ne, rente ye van man ye nduco vih, cha ye che tahque conan ye. ⁴⁷ Checadino Dihvo vo che tihca rendedecadino ihyan chahn, ne chetah ye ama lihn. Chehndi ye nan ye, ⁴⁸ ne ráhn ye nduco ihyan chahn:

—Adecoduhno ihyan che nevahnecon ye lihn cuh che cuande yahn ne, u nevahnecon ye. Adecoduhno ihyan che nevahnecon ye u ne, Ihyan che dechuh ye u nevahnecon ye. Adecoduhno ihyan che tahque necun ye van nducoyaca nchuhn ne, ihyan min che tahque ndinan ye.

Ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo

⁴⁹ Tuhme ráhn Juan ri ye Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, ndihchero nuhn ama ihyan che, nduco che ráhn no ye che duche ne ne, rendetendah ye vaco chihnga. Ate hua cah yune nuhn che quendi ye, te hua nduco ye uvo.

⁵⁰ Ráhn Dihvo vo ri ye Juan:

—Hua cahca tan nchuhn che tihca redin ye, te ihyan che hua tan ye nduco vo ne, rinan ye uvo.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihya ye Jacobo nduco Juan

⁵¹ Cuahn che a ndá nino ro che va che nahnd Dihvo vo vahchetero ne, chihco dama ino ye, ne cuahn ye yan Jerusalén. ⁵² Dechuh menan ye ama o ihyan apóstol ama cuan yan yahn Samaria, cava che nuhn ihyan chahn nan che conan ye. ⁵³ Ate ihyan yan min ne, hua nevahnecon ye Dihvo vo, te a devano ye te yan

Jerusalén çahn ye. ⁵⁴ Cuahn che ndihchero Jacobo nduco Juan che tihçá ne, rahn ye:

—Dihve nuhn, nduhçá che chihquentiyon ihyan profeta Elías che chera yahn che chica nan ro, ne chiche ama yahn ihyan ne, ¿a nahn ne che tihçá din vo, ne cuihno cuco ihyan yan tih ne?

⁵⁵ Chaconan Dihvo vo, ndihchero ye ihyan chahn, ne chihya ye ihyan:

—Nchuhn ne, nde hua devano ne ti rica vedetan yahn ne che tihçá rahn ne, ⁵⁶ te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndá çava che ndedevahn ihyan, ndiyu çava che decuihnó ihyan.

Tuhme chuh çama ye, cuahn ye çama yan nduco vih.

Sahn che nahn conduco se Dihvo vo Jesucristo

⁵⁷ Cuahn che a chenun yune ihyan chahn ne, rahn ama se ri se Dihvo vo:

—Dihvé, conducó ndih adecotino che çahn ne.

⁵⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Yuhne ne, va ive çaco te; yahda ne, va nan che rahte te, ate u che rinducó nducoyaca ihyan ne, metah nde nan che conditenán.

⁵⁹ Çama se ne, rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuhn vo, condoque u.

Ndahconan se yahn ye:

—Dihvé, te yune ne che conán nan chidá nde ndá ro che coh ye. Cuhché ihyan, tuhme conducó ndih.

⁶⁰ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuihcoman ihyan che hua ritahno ye u, te anduhneçá ndete che a ndih ye nan Dendiohs. Ihyan chahn co cuhche ye tenahn yahn ye. Me di ne, cuehn cuahndode ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

⁶¹ Rahn çama se ri se Dihvo vo:

—Dihvé, çahn conducó ndih, ate te yune ne che dinoca çahn çahmá nduco ihyan yahn che chenun ye ndevacó, te va che çahcomán ihyan.

⁶² Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nduhçá che hua cochihve ntiyon yahn ihyan che ndaconan ye cuahn vedame ye ura che rih rine ye nduco curuhnyahn ne, tihçá hua cochihve che hua riquendi ihyan vederihquentiyon yahn Dendiohs cuahn çama.

Dechuh Dihvo vo Jesucristo ino raco ndiche ihyan che chahn ye cahndudo ye

10 Chihno min ne, tendahnun Dihvo vo te ino raco ndiche ihyan che rinduco ye ihyan, ne dechuh ye ihyan chahn çade o ye queri ama yan cuahn nan che va che chuh man ye. ² Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhçá che ndeh ndute ndata cuahn che ama riyahn ne, tihçá ama yahn ihyan che nahn cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. Chemin che cuica nchuhn Dihvo vo Dendiohs che dechuh ca ye ihyan che cuahndudo ye Ndudo yahn ye. ³ Cuahn nchuhn, te u dechuh nchuhn nduhçá che çahn itecuche van lobo. ⁴ Hua quenda ne dino. Nde tume, nde ndaco, hua quenda ne. Nde hua cuahtendi ne yune çava che neçah ne

Dendiohs nde ama ihyan. ⁵ Cuahn che condá nchuhn ama vah ne, çahma ne: “Dendiohs nduco ye nchuhn, hua dehve rahco ne.” ⁶ Ndete che min quenun ama ihyan che necun ye ne, conahn nduco ye nduhçá che çahma nchuhn. Ndete che hua ne, hua conahn.

⁷ Cuahtenan nchuhn vah nan che nevahneçun ye nchuhn, ne coheh ne man, cuih ne man, deh che reh ye te ye, cheh ne, te nan che redin ihyan ntiyon ne, a min va che quendah che cheh ye. Hua çahn nchuhn nduh vah nduh vah. ⁸ Cuahn che ndá nchuhn adecotino yan nan che nevahneçun ye nchuhn ne, coheh ne adecodehno che çahco ye nan ne. ⁹ Codin nchuhn che ndoyahn ihyan cah che vate ye min, ne çahma ne nduco nducoyaca ihyan: “Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a va van nchuhn.” ¹⁰ Ate adecotino yan che ndá nchuhn nan che hua nevahneçun ye nchuhn ne, cuahn che ndiquendah ne cuahn yune ne, çahma ne: ¹¹ “Nde yune yahn yan çaco nchuhn che quenah nan che ndahde nuhn yahn che hua chitahno ne. Ate cuedevano nchuhn te vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a va van ne.” ¹² Rahn rí nchuhn te ro che techecade Dendiohs yahn ihyan ne, tahque chuhrih ca ihyan yan min che co ihyan yan Sodoma.

Ihyan yan Corazín nduco ihyan yan Betsaida ne, va che co ye castigo yah

¹³ Ihyan yan Corazín, iyah rí çava nchuhn! Ihyan yan Betsaida, iyah rí çava nchuhn!, te ndete che ihyan yan Tiro nduco ihyan yan Sidón ndihchero ye vederihno che ndihchero nchuhn ne, ametah ro nto ino ihyan chahn nunde yahn ye, chahtenun ye tino ndere man, chahte ran ye van iya man. ¹⁴ Ate ndá ro che techecade Dendiohs yahn ihyan ne, nchuhn che tahque chuhrih ne che co ihyan yan Tiro nduco ihyan yan Sidón.

¹⁵ Namin nchuhn, ihyan yan Capernaum, ama çade ne man, ama nahn conan ne man, ate va che cuahtenun ne van ruchiyahn.

¹⁶ Me nchuhn che rinduco ne u ne, ihyan che renevahneçun ye nchuhn ne, u renevahneçun ye. Ihyan che hua renevahneçun ye nchuhn ne, u hua renevahneçun ye. Ihyan che hua renevahneçun ye u ne, hua renevahneçun ye Ihyan che dechuh ye u.

Ndaconan ihyan che ino raco ndiche chahn che dechuh Dihvo vo Jesucristo

¹⁷ Ihyan che ino raco ndiche chahn che dechuh Dihvo vo ne, ntá ye. Ama yeno ye, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, nde vaco chihngá ne, redinah yahn nuhn yahn vederihquentiyon che te ne, chenan cuma nuhn.

¹⁸ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco, te u ne, ndihcheró sahn chundah che nduhçá che riya cuah, rica se nan ro, rendah se nde ndiyahn. ¹⁹ U té vederihquentiyon, chenan cuma nchuhn, ne ndahco ndiya ne vederihquentiyon yahn chundah. Andahre condinun ne cu tan man, itedahn man, ate hua dehva co yahn ne. ²⁰ Nchuhn ne, nde hua

nduh co yeno ne che redinahn vaco chihnga che ri-hquentiyon ne. Tahque co yeno ne yahn che a chenancaca ne vahchetero.

Ama chi yeno Dihvo vo Jesucristo

²¹ Ura min ne, din Vaco Dendiohs che ama chi yeno Dihvo vo, ne covah ye:

—Chida man, ndih che dendah ne vahchetero man, iyehense man. U rendeva numacuahn vedeyeno yavenan ne, te chihco ndeh ne vededevano yahn ne nan ihyan che rahco ye che ama devano ye, ne cah ne, chi devano ihyan che necun ye. Chida, tihca din ne, te tihca nahn man ne.

²² Tuhme rahn ye ri ye ihyan che nduco ye:

—Chida ne, ndahco ye nducuahn dehtenduh tah. Nde ama ihyan hua rendihche ye duh che Daya Dendiohs. Ate Chida ne, rendihche ye u, te u che Daya ye. Nde ama ihyan hua rendihche ye Chida, atenan u, Daya ye man, ihyan che tendahnun ihyan man, rendihche nuhn ihyan.

²³ Chaconan ye ndihchero ye ihyan che rinduco ye ihyan, ne deva vih rahn ye nduco ye:

—Nchuhn ne, ama ndah ro yahn ne, ²⁴ te rahn ri nchuhn te ama yahn ihyan profeta man, rey man, che chahte ye a rahn me, chenano ino ye che ndihchero ye che rendihchero nchuhn, ate hua ndaca ndihchero ye. Chenano ino ye che cahnevan ye che rihnevan nchuhn, ate hua ndaca chihnevan ye.

Ejemplo yahn ama sahn naci3n yahn Samaria

²⁵ Ama sahn devano ley che dirun Mois3s ne, cava che tumerande se Dihvo vo ne, tumerune se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, zideh va che din cava che conan vahchetero numacuahn ro ne?

²⁶ Tumerune Dihvo vo sahn:

—zideh che ndirun nan ley che dirun Mois3s ne? zTaca renehn ne?

²⁷ Ndahconan se:

—“Codin yahine Dihve Dendiohs numacuahn chedave yehn man, numa ine man, numacuahn fuerza yehn man, numacuahn vederendedecadino yehn man. Namin codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahine man di.”

²⁸ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndahca ndahconen. Ndete che tihca din ne, conen vahchetero numacuahn ro.

²⁹ Ate nducote hua nahn se che cora vedecuihno yahn se ne, tumerune se Dihvo vo:

—zDuh ihyan che din yahino me ne?

³⁰ Ndahconan Dihvo vo yahn se nduco ejemplo cuh:

—Ama ihyan ne, chica ye yan Jerusal3n, cuahn ye yune che renda yan Jeric3. Min tahn nun sahn duco ihyan, ne chahn se ihyan, chehnevi se nde tino yahn ye. Nuhn yah se ihyan, ne chacondihte se ihyan, ndih tahn ye, ne conahn se. ³¹ Ura min chuh ama chidocuyan nan che quendite ihyan che ntaca yah me, ne chahconan ye yune, chuh ye cuahn ye. ³² Namenan me

ne, chuh tama chidocuyan, ama levita, ihyan che redin cudado nan ta. Ndihchero ye che quendite ihyan che ntaca yah me, ne namin chahconan ye yune, chuh ye cuahn ye. ³³ Ate chihno min ne, nda ama sahn naci3n yahn Samaria nan che quendite ihyan che ntaca yah me, ne quenano vahino se ihyan. ³⁴ Chahn nda se, ne dico se ihyan, chih se aceite nduco vino, ne dechiche se nduh cuan nan yah yahn ye. Tuhme tihde se ihyan dame yuhdo che ra se, ne quenda se ihyan ama vah, ne min din se cudado ihyan. ³⁵ Tama ro me, ura che a cah se ne, tendah se tume, cah se sahn che vaco min, ne rahn se ri se vih: “Codin cudado ihyan cuh, ne cuahn che ndaconan ne, nedihve yehn tava ca tume che toh nduco ye.”

³⁶ Tuhme tumerune Dihvo vo sahn:

—zCha ihyan che ino chahn che din yahino ye ihyan che nuhn yah sahn duco chahn ne?

³⁷ Ndahconan se yahn ye:

—Sahn che din se vedevahino nduco ye tahque yahino se ihyan.

Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Ndahca ndahconen. Namin di ne, codin yahine nducoyaca ihyan.

Chahn Dihvo vo Jesucristo vaco Marta nduco Mar3a

³⁸ Chihno min ne, chahn Dihvo vo ama yan lihn, vaco ama ndaghta che duche te Marta. ³⁹ Marta ne, va ama tahn coh te che duche te Mar3a. Tahn min ne, chihnde te nan Dihvo vo, rihnevan te ndudo yahn ye. ⁴⁰ Ate Marta ne, ama va ntiyon yahn te, ne chahn te nan Dihvo vo, ne rahn te ri te ihyan:

—Dihve, za hua rihco ne cudado che tahn coh ne, rihcoman te u nduco ntiyon yahn nuhn? Cahma ne co ne tahn che conan te u.

⁴¹ Ndahconan Dihvo vo yahn te:

—Marta, Marta, di ne, ama rendedecadine yahn ntiyon yehn. ⁴² Ate va ama nan che tahque cochihve. Mar3a ne, tendahnun te cha che tahque ndah, ne hua duhva cahnevi yahn te.

Chicuahn Dihvo vo Jesucristo nduhca che covah vo

11 Ama yune ne, revah Dihvo vo, ne cuahn che a chihno covah ye ne, rahn ama ihyan ap3stol ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, cuicuahn ne nuhn, covah nuhn nduhca che chicuahn Juan Bautista ihyan che chinduco ye ihyan.

² Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuahn che covah nchuhn ne, cahma ne tuhca: Chida nuhn che va ne vahchetero, ndahca che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ne. Ndahca che cahcantiyon ne nducoyaca ihyan. Nduhca che rinahn nducuahn che nahn ne vahchetero ne, tihca conahn muhn iyehense cuh.

³ Cuete ne che cheh nuhn man nduhca che rete ne ro ro.

⁴ Cuenchahco ne nunde yahn nuhn, te namin nuhn ne, renchahco nuhn yahn nducoyaca ihyan che rendihco ye yahn nuhn.

Hua cuahnecun ne che tumerande chundah nuhn.

Cuendedevahn ne nuhn yahn nducuahn che chihnga.

⁵ Tuhme quendi Dihvo vo, ne rahn ye:

—Ndete che nan mahñ yan, cahñ ama cha nchuhn vaco amigo yahn ne, ne cahma ne nduco ye: “Combierno, teche ne o ino pan, tumenán, ⁶ te ama amigo yahn nda ye ndevaco, ne metah dehva che cah cheh ye”, ⁷ za ndahconan ye nde chete vah tuhca ne?: “Hua dendoh u, te a quendite nan yundo nduco chechahya yahn, ne chendevah ne, a ntude. Hua co necuan té che rique.” ⁸ Rahn rí nchuhn te andahre hua necuan ye, te ye cava che amigo yahn ne ihyan, ate ndete che quendi ne caca ne ihyan ne, necuan ye te ye nducuahn che nahn ne. ⁹ Namin rahn rí nchuhn: Cuica ne dehtenduh che nahn ne Dendiohs, ne te ye nchuhn. Tihca, te nducoyaca ihyan che rica ye ne, rondonda tah ye. Ihyan che renuhn ye ne, rendaca ye. Ihyan che riyahve ye ne, renane chendevah cava ye.

¹¹ Ndete che caca daya ama cha nchuhn pan ne, za cah ne ama tu? O ndete che caca daya nchuhn yahca, za cah ne ama cu? ¹² O ndete che caca daya nchuhn ama dute tuh ne, za cah ne ama itedahn? ¹³ Andahre duhtuno ihyan nchuhn, ate devano cah ne dehtenduh che ndah daya ne. za ndiyu tahque nun te Chida nchuhn che va ye vahchetero Vaco Ndah yahn ye nchuhn cuahn che caca ne?

Rahn se yahn Dihvo vo Jesucristo te quenán cuma ye vederihquentiyon yahn chundah

¹⁴ Ama yune ne, ndetendah Dihvo vo vaco chihnga che quenun ama se, nedin che ndi lihme se. Cuahn che a ndiquendah vaco chihnga me ne, a chi cahñ sahn min, ne ama cuahn ino ihyan. ¹⁵ Ate nahñ se ne, rahn se:

—Sahn tih ne, rendetendah se vaco chihnga, te quenán cuma se vederihquentiyon yahn chundah, sahn min che ndinan se yahn vaco chihnga.

¹⁶ Nahñ tun se che nahn tumerande se Dihvo vo ne, rica se che din ye ama vederihno che caca vahchetero, ndihchero se. ¹⁷ Ate devano Dihvo vo deh che rendedecadino sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndete ihyan che vate ye rihquentiyon ye, cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye cahcantiyon ye. Namin ihyan che chenun ye ama vah, ndete che cuahtecuhma ye van man ye nduco vih ne, hua co quendi ye, cuahtenun dama ye. ¹⁸ Namin chundah, ndete che cuhma se nduco ihyan yahn se ne, ztaca co quendi cahcantiyon se? Tihca tumeruné nchuhn, te rahn ne te nduco vederihquentiyon yahn chundah, rendetendah vaco chihnga. ¹⁹ Ndete che rendetendah vaco chihnga nduco vederihquentiyon yahn chundah ne, tuhme zduhra rinan combiero yahn nchuhn che rendetendah se vaco chihnga? Man sahn chahn cahma se co se nchuhn. ²⁰ Ate ndete che nduco vederihquentiyon yahn Dendiohs rendetendah vaco chihnga

ne, codevano nchuhn te vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a va van ne.

²¹ Cuahn che ama sahn dito va che redin nduco se cudado vaco se ne, nducuahn dehtenduh yahn se ne, ndahca va. ²² Ate ndete che nda tama ihyan che tahque dito ye che co sahn min ne, ndahco ndiya ye sahn, cahnevi ye nducuahn dehtenduh che redin nduco se cudado vaco se, ne necahn mahñ ye nduco combiero yahn ye nducuahn che cahnevi ye yahn se.

²³ Ihyan che hua rinduco ye u ne, tan ye nducó.

Ihyan che hua redin ye ntiyon nducó ne, redetohnan ye ntiyon che redín.

²⁴ Cuahn che a ndiquendah vaco chihnga ama ihyan ne, rechica nan yahn cuma, renuhn nan che conun. Ndete che hua rendaca nan che conun ne, rendedecadino: “Nahn tun nan che ndiquendah.” ²⁵ Cuahn che rendaconan ne, rentaca ihyan min nduhca ama vah che ndahca nto dave nde tuno necuco. ²⁶ Tuhme rahn regua te ndache vaco che tahque chihnga, ne rendah ihyan min, ne tahque rechuhrihn ye che co ro menan me.

Ndah ro yahn ihyan che redinahn ye Ndudo yahn Dendiohs

²⁷ Ura che rahn Dihvo vo dehtenduh che tuhchan ne, ama dito rahn ama ndahñ van ihyan:

—iNdah ro yahn ihyan ndahñ che chacoyahn ye ndih man, che tave ye ndih man!

²⁸ Dihvo vo ne, rahn ye:

—Tahque ndah ro yahn ihyan che rihnevan ye Ndudo yahn Dendiohs man, redinahn ye man.

Ihyan nunde ne, rica ye ama vederihno ndihchero ye

²⁹ Cuahn che ama ndo dama ihyan ne, rahn Dihvo vo:

—Nchuhn che vate ne man ro cuh ne, duhtuno ihyan ne, rica ne vederihno. Ate vederihno ne, hua ndaca ndihchero ne. Atenan ama vederihno nduhca vederihno che din Dendiohs nduco Jonás, ndaca ndihchero ne. ³⁰ Nduhca che ndihchero ihyan yan Nínive vederihno che din Dendiohs nduco Jonás ne, tihca conahn ama vederihno nduco u che rinducó nducoyaca ihyan, ndihchero nchuhn che vate ne man ro cuh. ³¹ Nda ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan ne, necuan reina che va te cuahn yahn ndiya, caca nunde te yahn nchuhn che vate ne man ro cuh, te tahn min ne, chica te yahn yahn, ne nda te, chihnevan te vededevano yahn Salomón. Ate u che tahque chahte vederihquentiyon yahn che co Salomón, muhn quenun van nchuhn, nde hua retumacah ne u. ³² Nda ro che techecade Dendiohs yahn nducoyaca ihyan ne, necuan ihyan yan Nínive, caca nunde ye yahn nchuhn che vate ne man ro cuh, te ihyan chahn ne, nto ino ye nunde yahn ye cuahn che cahndudo Jonás. Ate u che tahque chahte vederihquentiyon yahn che co Jonás, muhn quenun van nchuhn, nde hua retumacah ne u.

Ejemplo yahn ndudo che ricuahn Dihvo vo Jesucristo

³³ 'Nde a_{ma} ihyan hua rihco ye a_{ma} ya_{hn} ma_n a_{ma} ca_ju_n, ate rihco ye na_n che ya_{co} ca_{va} che co ro dave yahn ihyan che re_nda ye. Tihca_{ndudo} ya_{hn}, te hua co conun ndeh. ³⁴ Ndu_{ten}an nchuhn ne, nduhca_{ama} ya_{hn} che redin che ri ro na_n ne. Chedave yahn ne ne, nduhca_{ama} ya_{hn} che redin che ri renahn ne. Ndete che ndah chedave yahn ne ne, conahn ndah ne. Ate ndete hua ndah ne, nde hua conahn ne. ³⁵ Chemin che nahn che ca_hco nchuhn cu_{da}do chedave yahn ne ca_{va} che ndah conahn ne. ³⁶ Ndete che tihca_{cahco} ne cu_{da}do ne, chedave yahn ne ne, nduhca_{ama} ya_{hn} ndah che din che conahn ndah ne.

Sahn fariseo nduco sahn devano ley che dirun Moisés ne, ndevih Dihvo vo Jesucristo nunde yahn se vaconan se

³⁷ Cuahn che chihno ra_{hn} Dihvo vo ne, ya_{hve} a_{ma} sahn fariseo ihyan che ca_{hn} ye va_{co} se, cheh ye nduco se. Chenda_{ye} va_{co} se, ne cuahn che nda_{ura} ne, chihnde ye na_n mesa. ³⁸ Ndi_hchero sahn fariseo me che hua na_{no} ye ta_h ye nduhca_{costumbre} yahn se, ne a_{ma} cuahn ino se chi. ³⁹ Ra_{hn} ye ri ye sahn:

—Nchuhn sahn fariseo ne, a_{ma} re_{na}no ne va_{so} ma_n, cuh ma_n. Ate chete chedave yahn ma_n ne ne, ndito vede idihya ma_n, nducuahn che chihnga_{ma_n}. ⁴⁰ ¡Hua renahn nchuhn! ¿A hua devano nchuhn te Dendiohs che dendah ye ihyan ne, tahque nahn ye che dave chedave yahn ihyan che co cuahn menan ye? ⁴¹ Cuedin nchuhn vedevahino numacuahn chedave yahn ne. Tuhme co ro che dave yavenan ne na_n Dendiohs.

⁴² 'Nchuhn sahn fariseo, ¡yah ri ca_{va} ne!, te deman riya yahn ive ma_n, aruda ma_n, dehtenduh ya_{ta} ma_n, reca_h ne. Ate vederihquentiyon yahn Dendiohs ma_n, vedeyahino yahn ye ma_n, andahre chemin che tahque rignonun chihve ne, rihcoman ne. Nduhca_{che} redinahn ne yahn riya ne, tihca_{codinahn} ne yahn nducuahn.

⁴³ 'Nchuhn sahn fariseo, ¡yah ri ca_{va} ne!, te renan ino ne cuahte ne chete ya_{co} na_n silla che rahte ihyan ndinan. Namin renan ino ne che nevahnecun ihyan nchuhn, nte ye Dendiohs nchuhn cuahn ndihve.

⁴⁴ 'Nchuhn sahn fariseo ma_n, sahn devano ley che dirun Moisés ma_n, ¡yah ri ca_{va} ne! ¡O na_n o chende ne! Nchuhn ne, nduhca_{yayan} che a nincheh, che vatechica ihyan menan nde hua devano ye che yayan, tihchan ne.

⁴⁵ Tuhme ra_{hn} a_{ma} sahn devano ley che dirun Moisés:

—Ihyan Ricuahn, cuahn che tihca_{rahn} ne ne, nde nuhn, chihnga_{riya} yahn nuhn.

⁴⁶ Ate ra_{hn} Dihvo vo ri ye sahn:

—Namin nchuhn, sahn devano ley che dirun Moisés, ¡yah ri ca_{va} ne!, te reca_h rihn nduh ne ihyan nduco dehtenduh che nentihdenan ne, rihquentiyon ne che va che dinahn ye. Ate ma_n ne ne, nde tah hua rinan ne ihyan.

⁴⁷ ¡Yah ri ca_{va} nchuhn!, te rahto ne ya_{yan} yahn ihyan profeta che ma_n indihte yahn ne, chihno ye ihyan.

⁴⁸ Nchuhn ne, devano ne che din indihte yahn ne, ne da_{ma} ri ne nduco ye, te ihyan chahn chihno ye, ne nchuhn rahto ne ya_{yan}.

⁴⁹ 'A yahn che tihca_{redin} nchuhn che ra_{hn} Dendiohs numacuahn vededevano yahn ye: "Dechuh ihyan profeta ma_n, ihyan apóstol ma_n, ne ca_hno se na_{hn} ihyan chahn, ne na_{hn} ye ne, din ta_n se nduco ye." ⁵⁰ Dendiohs va che techeca_{de} ye yahn ihyan che vate ye ma_n ro cuh, te ndehde da_{me} ye yun yahn nducoya_{ca} ihyan profeta che chihno ihyan nde na_n che canan iyehense. ⁵¹ Ndehde da_{me} ye nde yun yahn Abel, nde yun yahn Zacarías, che chihno se ihyan mendahn yahn na_n ta nduco ya_{co} chahte. Tihca_{rahn} ri nchuhn, te yun yahn nducoya_{ca} ihyan chahn ne, va che nedihve ihyan che vate ma_n ro cuh.

⁵² 'Nchuhn, sahn devano ley che dirun Moisés, ¡yah ri ca_{va} ne!, te vededevano che chihcoro Dendiohs ne, nchuhn ne, rihco ndeh ne. Nde hua riquendi ma_n nchuhn, nde hua rahne_{cun} ne che quendi ihyan chena_{hn}.

⁵³ Cuahn che ra_{hn} Dihvo vo dehtenduh che tuhchan ne, sahn fariseo ma_n, sahn devano ley che dirun Moisés ma_n ne, chi ta_n se nduco ye, ne a_{ma} ndeh na_n dehtenduh retumerune se ihyan. ⁵⁴ Nduco tihca_{ne}, retumarande se ihyan, te nahn se che ca_hma ye a_{ma} ndudo che hua ndahca_{ca_{va}} che co ca_{ca} nunde se yahn ye.

Ndudo che ricuahn sahn fariseo ne, nduhca ya yahn pan

12 Ura min ne, a_{ma} ya_{hn} ihyan ndo da_{ma} ye nde tuno raconda_{vih} ye. Tuhme ra_{hn} Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Cuihco nchuhn cu_{da}do nduco ndudo che ricuahn sahn fariseo, te o na_n o chende se, ne ndudo yahn se ne, rendih nduhca_{che} rendih ya_{yahn} pa_n. ² Nducuahn che va cuahn ndeh ne, va che cuhnde ro. Namin nducuahn che ri cuahn ndeh ne, va che cadino ihyan. ³ Tihca_{te} che rente nchuhn cuahn deman ne nduco vih ne, va che cadino nducoya_{ca} ihyan. Namin che ra_{hn} nchuhn cuahn chete vah ne, va che cuahndudo ihyan nde tin vah yuto.

Duh che va che din vah vo

⁴ 'Ate nchuhn amigo ya_{hn}, ra_{hn} ri nchuhn te hua din vah ne sahn che rihno se ihyan, te cuihno min ne, ametah dehva co din se. ⁵ U có nchuhn duh che din vah ne. Codin vah ne Ihyan che co cahnevi ye vedevihche yahn ne, ne cuihno min ne, va vederihquentiyon yahn ye che dechuh ye nchuhn van ruchiyahn. A Ihyan min che codin vah nchuhn.

⁶ 'Yahda ca_hya ne, nde hua rignonun chihve te, rendihcue ihyan uhn te, ra ye co tume ca_hya, ate Dendiohs ne, nda cuande ye ite. ⁷ Nde yudo tin queri a_{ma} nchuhn ne, nda cuande ye. Huate vah nchuhn, te

tahque rigonun chihve nchuhn che co ama yahn yahda cahya.

Ihyan che renevahne cun ye Dihvo vo Jesucristo nan nducoyaca ihyan

⁸ Rahn ri nchuhn te adedoduhno ihyan che renevahne cun ye u nan nducoyaca ihyan ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndevá ihyan min nan nducoyaca ángel yahn Dendiohs. ⁹ Ate ihyan che hua renevahne cun ye u nan nducoyaca ihyan ne, hua ndevá ihyan min nan ángel yahn Dendiohs.

¹⁰ Adedoduhno ihyan, andahre chihnga cahma ye yahn u che rinducó nducoyaca ihyan, co ca ndaca ye vederenchahco. Ate ihyan che cahva ye yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ametah nchahco cuahno Dendiohs cava ye.

¹¹ Cuahn che quenda se nchuhn chete yaco man, nan juez man, nan intiyahn man ne, hua ndedecadino nchuhn deh cahma ne, o taca cahma ne, ¹² te ura min ne, Vaco Ndah yahn Dendiohs te cuande nchuhn deh che cahma ne.

Rihco yudo Dihvo vo Jesucristo yahn vedeidihya

¹³ Rahn ama se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, cahma ne co ne sahn dihnó che cahman se nducó dehtenduh che chihco indihthe yahn nuhn.

¹⁴ Ate rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Ndaco, ndiyu juez u cava che cahcantiyón che cahman nchuhn dehtenduh yahn ne nduco vih.

¹⁵ Tuhme rahn ye ri ye nducoyaca ihyan:

—Cuihco nchuhn cudado, ne hua din yahino ne vedecuihca che va iyehense cuh, te andahre ama va vedecuihca yahn ihyan, ate ndiyu nduco chemin co ndevahn ye.

Ama sahn cuihca che hua renahn se

¹⁶ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Chihnde ama sahn cuihca, ne ama nduyo ne, ama chi chendata yahn se. ¹⁷ Tuhme ndedecadino se: “Man ne, ztaca din?, te ametah ti nan che cuih ndáh ndute ndata yahn. ¹⁸ Tuhca din. Ntihné nducuahn vahyaca yahn, ne cahno che tahque rahte. Min cuih ndáh nducuahn ndute ndata yahn. ¹⁹ Ama va vedecuihca yahn cava ndeh nduyo. Man ne, cuhnde táhn, chéh man, cúh man, co yenó man.” ²⁰ Ate rahn Dendiohs ri ye sahn: “Hua renehn. Man yan cuh, va che coh. Ama nedin dame vedecuihca, ate man ne, nde hua devene duh che ndah yahn.”

²¹ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye:

—Tihchan ihyan che rene din dama ye vedecuihca cava man ye, ate nan Dendiohs ne, ametah dehva yahn ye.

Dendiohs ne, redin ye cudado ihyan yahn ye

²² Rahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye:

—Chemin che rahn ri nchuhn. Hua cuahcoran ne taca din ne che ndaca cheh ne, nde hua cuahcoran ne cava tino yahn ne. ²³ Vedevihche yahn nchuhn ne, tahque quenun yan che co che reh ne, ne man nchuhn ne, tahque chenun yan ne che co tino che rahtenun ne. ²⁴ Condihche nchuhn chihnda. Nde hua rino te ndata, nde metah nan che cuih ndah te deh che cheh te, ate Dendiohs ne, rihquecheh ye ite. ¿Tahque rigonun chihve nchuhn che co yahda! ²⁵ ¿Duh nchuhn che andahre ama rendedecadino ne, co tihdenan ne man metro che yaco ne? ²⁶ Ndete che hua ri redin nchuhn cha che hua vahche, ¿dehco che ama rendedecadino ne yahn dehtenduh chenahn?

²⁷ Condihche nchuhn taca rihta nanda. Nde hua rendahyon, nde hua rah cuhe, ate rahn ri nchuhn te tahque ndahchan ro nanda che co tino che quenun Salomón, andahre ama chahte vederihquentiyon quenun cuma ye. ²⁸ Dendiohs ne, redin ye che riyá nanda viyáta andahre ama ro rihnde, ne tama ro ne, rih di. ¿A ndiyu tahque redin ye cudado nchuhn? ¿Dehco che ama doh ritahno ne tuhme? ²⁹ Chemin che hua cah rih man ne nchuhn che rendedecadino ne deh cheh ne man, deh cuh ne man. ³⁰ Ihyan iyehense ne, ama rendedecadino ye yahn nducuahn dehtenduh che tuhchan. Ate nchuhn ne, va Chida ne vahchetero, ne a devano ye che rendotenan ne nducuahn dehtenduh che tuhchan. ³¹ Dinoca cuahne cun nchuhn che cahcantiyon Dendiohs nchuhn. Tuhme nducuahn dehtenduh che tuhchan ne, nde tihdenan ca ye te ye nchuhn.

³² Nchuhn che doh ri ne, che rinduco ne u, huete vah ne, te Chida ne ne, nahn cahcantiyon ye nchuhn.

³³ Condihcue nchuhn dehtenduh che va yahn ne, ne codin ne vedevahino nduco. Codin nchuhn che ndah cava che ndeva ne che ndah vahchetero. Chemin ne, nduhca ama vedecuihca che hua co cahnevi sahn duco man, hua co detoh iteduhn man. ³⁴ Tihca, te cha vedecuihca che va yahn nchuhn ne, a yahn chemin che rendedecadino ne.

Nahn che cuahteyan ihyan

³⁵ Cuahn che rahn ama ihyan vihco nan che rihneva-co ihyan ne, rahtenun sahn decahya yahn ye cudado vah. Vateyan se cava che ndetahno che nta dihve se yahve ye ne, aderano se nahne se chendevah. ³⁷ Ndah ro yahn sahn decahya che vateyan se ura che nta dihve se. Cuaco rahn ri nchuhn te man ye cuacondihthe ye mesa, ne cahco ye sahn che cheh se. ³⁸ Andahre nan man yan, o a nino co dave nta ye, ndete che nta ca ye sahn che vateyan se ne, ndah ro yahn se.

³⁹ Cuedevano nchuhn te ndete che devano ama ihyan deh ura nda sahn duco ne, cuhndeyan ye, ne hua cah yune ye che condá se chete vaco ye, duco se.

⁴⁰ Nchuhn ne, tihca cuahteyan ne, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, adenah nda ura che nde tah hua vate ne cudado.

Ejemplo yahn mozo

⁴¹ Tuhme tumerune Pedro:

—Dihvé, ¿a rente ne ejemplo cuh yahn deman nuhn, o yahn nducoyaca ihyan ne?

⁴² Ndahconan Dihvo vo:

—¿Cha sahn decayha che cahco dihve se ntiyon tah se cava che cahcantiyon se vaco ye man, cahcacheh se mozo yahn ye man? ¿A ndiyu sahn che redinahn se man, che rino nan se man? ⁴³ Ndah ro yahn sahn che ntaca dihve se sahn che redinahn se ntiyon yahn ye. ⁴⁴ Cuaco rahn ri nchuhn te cahco dihve sahn min ntiyon tah se cava che din se cudado nducuahn ntiyon yahn ye. ⁴⁵ Ate ndete che rahco ama cha sahn decayha te hua nun ntā dihve se, ne cuanan redin tan se, rahn se sahn mozo yahn ye man, tahn mozo yahn ye man, reh se man, rih se man, ricoh se man ne, ⁴⁶ ntā dihve se ro che hua quenan rino se, ura che hua devano se, ne din ye castigo sahn nduhca che redin ihyan castigo sahn che hua redinahn se.

⁴⁷ Sahn decayha che a devano se dehtenduh che nahn dihve se, ne hua dinahn se ne, ama chahte castigo co se. ⁴⁸ Ate sahn decayha che hua devano se, ne din se dehtenduh che hua ndahca ne, hua nduh chahte castigo co se. Adecoduhno ihyan che chahte ntiyon condā tah ye ne, ndahva ndehde dame ye, ne ihyan che nde tahque chahte ntiyon condā tah ye ne, nde tahque ndeh ca ndehde dame ye.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che cuahte canda ihyan

⁴⁹ Cava u ne, cuahte canda ihyan van man ye nduco vih anduhneca ndete che a chih yahn muhn iyehense cuh, ne jama nahn ndete a riche! ⁵⁰ U ne, va che ama chuhrihn, ne jama yah nahn ndete che a conahn! ⁵¹ ¿A rahco nchuhn che ndā muhn iyehense cuh cava che ndahca cuahenan ihyan nduco vih? Rahn ri nchuhn te hua, te ndā cava che cuahte canda ye nduco vih.

⁵² Cuanan nde meniyan, ndete che uhn ihyan chenun ye ama vah ne, ino ye co tan ye nduco o ye. ⁵³ Ihyan chahn ne, co tan ye nduco sahn daya ye, ne sahn daya ye ne, co tan se nduco chida se. Ihyan ndahnta ne, co tan ye nduco tahn daya ye, ne tahn daya ye ne, co tan te nduco chaco te. Namin co tan ihyan ndahnta nduco tahn decuno ye, ne tahn decuno ye ne, co tan te nduco indahn te.

Ri ro cuahn che rendacorun tiempo

⁵⁴ Quendi Dihvo vo, ne rahn ye nduco nducoyaca ihyan:

—Cuahn che rendihchero nchuhn che renecuan man cuahn nan che rehche yahn ne, ndetahno rahn ne te cuan co, ne tihca ri. ⁵⁵ Namin cuahn che rano yuhneyahn ne, rahn nchuhn te cuhnde ihno, ne tihca ri.

⁵⁶ ¡O nan o chende nchuhn! Devano nchuhn cuahn che co ihno man, cuahn che cuan co man. ¿Dehco che hua devano ne deh ri ro cuh che vate ne? ⁵⁷ ¿Dehco che hua rendedecadino man nchuhn cha che tahque ndah

din ne nan Dendiohs? ⁵⁸ Numanahn che cahcā ama cha nchuhn nan intiyahn nduco sahn che tan se nduco ne ne, codin nun ino ne, cuenedin ndah ne ndudo nduco se cuahn yune, cava che hua quenda se ndih nan juez, ne necah ye ndih tah policia cava che tihyon se ndih vacoyahn. ⁵⁹ Rahn ri ndih te ndete che hua nedin ndah ne ndudo nduco se ne, hua ndiquendah ne vacoyahn nde cuihno nedihve ne nducuahn che quendihco ne.

Nahn che nto ino ihyan nunde yahn ye

13 Ura min ne, min chenan neve ihyan, ne necah cuande ye Dihvo vo nduhca che chahno sahn es-tado yahn Galilea chi, che chihquentiyon Pilato sandado che chihno se sahn, ura che rihno se ite che co te vedino nan ta. ² Tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A rahco nchuhn che sahn Galilea chahn che tihca chih se, tahque chendihco se nunde van nducoyaca ihyan Galilea? ³ Rahn ri nchuhn te hua. Ndete che hua nto ino nchuhn nunde yahn ne ne, va che conda nducoyaca ne. ⁴ Namin, ¿a rahco nchuhn che ihyan che ntiyon ino chahn che chendah ndudo torre yahn Siloé, tahque chendihco ye nunde van nducoyaca ihyan yan Jerusalén? ⁵ Rahn ri nchuhn te hua. Ndete che hua nto ino nchuhn nunde yahn ne ne, conda nducoyaca ne.

Ejemplo yahn yahn higo che hua ri yahn

⁶ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Ama ihyan ne, ndihche ye ama yahn higo van yahn ndata yahn ye, ne ama yune ne, chahn ye chinuhn ye ndute yahn, ne hua ndaca ye, te hua ri yahn. ⁷ Tuhme rahn ye ri ye sahn che redin cudado yahn ndata chahn: “A ino nduyo che rendā rinuhn ndute yahn yahn tih, ne hua dehva rendacá. Cuihque, te ¿dehco che ndere rehnevi fuerza yahn yahn nan che nti?” ⁸ Ate sahn che redin cudado min ne, rahn se: “Dihvé, cuahnecon ne che cuandi ca yahn tih tama nduyo, ne ndahco cavá yahn yahn, ne cuahto yahn ndah duto. ⁹ A huane co ndute yahn. Ate ndete che a hua co yahn ne, tuhme cahca nduhca che rahn ne.”

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama ndahnta che ruhte dame te

¹⁰ Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, quenun Dihvo vo chete ama yaco, ricuahn ye. ¹¹ Min quenun ama ndahnta che a ri ntiyon ino nduyo che hua ri che ndo cuaco te. Ruhte dame te, nedin ama vaco chihnga. ¹² Cuahn che ndihchero Dihvo vo tahn ne, cah ye tahn, ne rahn ye:

—Ndahnta, a ndevahn di. Ametah chuhrihn.

¹³ Tuhme nahn tah ye tahn, ne ndetahno ndo cuaco te, ne canan te rendeva te yavenan Dendiohs. ¹⁴ Ate sahn ndinan yahn yaco me ne, chi tan se nduco Dihvo vo yahn che din ye che ndo cuaco tahn min ro che rahte tuhno ihyan. Rahn se nduco ihyan che chenun ye min:

—Va an ro che din vo ntiyon. Adecodheho ro chemin chan co chi nchuhn cava che din ye che ndoyahn ne, ate ndiyu ro che rahte tuhno vo.

¹⁵ Tuhme ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Di ne, io nan o chende! Ndete che chenan chiche itenine, o burro yehn chete vaco te, za hua ntahte ite ro che rahte tuhno ihyan cava che cahñ te cuh te nune? ¹⁶ Ndahta cuh ne, ndata yahn Abraham tahn nduhca di, ne a ntihyon ino nduyo redin chundah che rechuhrihn te. za hua redin yahn che ndedevahn tahn andahre ro che rahte tuhno ihyan?

¹⁷ Cuahn che tihca rahn Dihvo vo ne, ama chi cuihnan nducoyaca sahn che hua ri rendihche se ihyan. Ate nducoyaca ihyan yan ne, ama yeno ye yahn vederihno rahte che redin Dihvo vo.

Ejemplo yahn ndute yahn mostaza

¹⁸ Tuhme rahn Dihvo vo:

—za Deh nduhca vederihquentiyon yahn Dendiohs? za Deh nduhca, cahma che tihca vederihquentiyon yahn ye? ¹⁹ Chemin ne, nduhca ndute yahn mostaza che chino ama se nan yahn yahn se. Quendah ndute me, ne chihta. Chi chahte nde yahda redin ndahque te van dune.

Ejemplo yahn ya yahn pan

²⁰ Namin rahn Dihvo vo:

—za Deh nduhca, cahma che tihca vederihquentiyon yahn Dendiohs? ²¹ Chemin ne, nduhca ya yahn pan che ndahchetahn ama ndahta van ndeh yune pan, din che chihta nducuahn.

Ejemplo yahn chendevah che tuhco

²² Quendi Dihvo vo cuahn ye yan Jerusalén, ne rechuh ye yan cahya man, yan rahte man, ricuahn ye.

²³ Ama se ne, tumerune se ihyan:

—Dihvé, za yahn ihyan che ndevahn ye ne? Ndahconan ye:

²⁴ —Nduhca che redin nun ino ihyan che condá ye chendevah che tuhco ne, tihca codin nun ino nchuhn che ndevahn ne. Ate rahn ri nchuhn te ama yahn ihyan nahn ndevahn ye, ne hua co. ²⁵ Cuihno che necuan ama ihyan, necahde ye chendevah vaco ye ne, ndete che ura min nda nchuhn yahve ne: “Dihve nuhn, conahne ne chendevah” ne, ihyan min ne, ndahconan ye yahn ne: “Hua rendihché nchuhn, nde hua devano ti cochi ne.” ²⁶ Tuhme andahre cahma ne: “Dama cheh dama chih nuhn nduco ne, ne ndih che chicuahn ne ndihve yahn yan vaco nuhn”, ²⁷ ate ihyan min ne, ndahconan ye yahn ne: “A rahn ri nchuhn te hua rendihché nchuhn, nde hua devano ti cochi ne. Nchuhn ne, chihnga ihyan ne. Cuavi ne tan, cuahn ne vane, nde hua nahn ndihcheró nchuhn.” ²⁸ Tuhme che cuaco, cuaco nchuhn man, cheh dihyon ne man, te ndihchero ne Abraham man, Isaac man, Jacobo man, nducoyaca ihyan profeta man, che ndi dama ye nan che rihquentiyon Dendiohs, ate nchuhn ne, cuahn chevah vatendi

ne. ²⁹ Namin ndo dama ihyan, caca ye numachahte iyehñse, ne cuahte ye, cheh ndah ye nan che rihquentiyon Dendiohs. ³⁰ Tuhme ne, nahn ihyan che ndahnan ye man ro cuh ne, cuahtenan ive ye, ne nahn ye che chenan ive ye man ne, quendahnñan ye.

Rahn sahn fariseo te Herodes nahn cahno se Dihvo vo Jesucristo

³¹ Ura min ne, nda neve sahn fariseo, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Condaca ne muhn conahn ne, te nahn cahno Herodes ndih.

³² Ndahconan ye yahn sahn chahn:

—Cuahn nchuhn, ne cahma ne co ne yuhne min: “Condihe, u ne, rendetendah vaco chihnga, ne redin che rendoyahn ihyan cah man ro cuh man, caviyan man, deman man. Tuhme cuihno din nityon cuh yahn.” ³³ Ate va che quendi yune yahn man ro cuh man, caviyan man, deman man, te yan Jerusalén ne, a min va ndi che rihno se nducoyaca ihyan profeta.

Dihvo vo Jesucristo ne, chaco ye cava ihyan yan Jerusalén

³⁴ Nchuhn ihyan yan Jerusalén, che rihno ne ihyan profeta man, recah ne tu ihyan che redechuh Dendiohs man, jama ndeh yune nda, te nahn nedin dama nchuhn nduhca che rene din dama chaco tuh daya te man reche te, ate hua cahñecun ne! ³⁵ Condihe nchuhn, te vaco yahn ne ne, cuhnde man, ne rahn ri nchuhn te ametah ndaconan ndihchero ne u nde nda ro che cahma ne yahn: “Ndeva vo yavenan ihyan cuh che cochi ye menun Dihvo vo Dendiohs.”

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ama sahn che ndi se cah ntito

14 Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, chahn Dihvo vo, cheh ye ndevaco ama sahn ndinan yahn sahn fariseo. Combiero yahn se ne, rihno se Dihvo vo, nahn ndihchero se deh din ye. ² Min quenun ama sahn che ndi se cah ntito, ne chahn nda se nan Dihvo vo.

³ Tumerune Dihvo vo sahn fariseo chahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man:

—za nihnde cade che co din vo che ndoyahn ihyan cah ro che rahte tuhno ihyan ne?

⁴ Ate hua ndahconan sahn chahn. Tuhme chetah ye tah sahn ntito me, din ye che ndoyahn se, ne ndedechuh ye sahn. ⁵ Chihno min ne, rahn ye nduco sahn chahn:

—Ndete che condahnun ama burro, o ama itenine yahn nchuhn chete veh ico ne, za hua ndetendah nchuhn ite andahre ro che rahte tuhno ihyan?

⁶ Ate hua chi ndahconan sahn chahn nde ama nduco.

Ejemplo yahn ihyan che rahn ye nan rihnevaco ihyan

⁷ Cuahn che ndihche Dihvo vo nduhca che retendahnun sahn chahn nan che cuahte se ne, nte ye ejemplo cuh:

⁸ —Ro che yahve ihyan ama cha nchuhn che cahne ne nan vihco che rihnevaco ye ne, hua cuhnde ne nan silla menan, te denan ndiyahve ye ama ihyan che tahque redin yahn che cuhnde ye min. ⁹ Ndete che tihca ne, ura che a va ne ne, cahma ihyan che vaco me co ye ndih: “Cuavi ne tan, cuhnde amigo yahn.” Tuhme cora vedecuihno yahn ne, ne necuan ne cahne ne cuhnde ne nan che rahte ihyan che dendah ye. ¹⁰ Cuahn che yahve ihyan ndih ne, tahque ndah cuahn ne, cuihnde ne nan silla che rahte ihyan che dendah, ne cuahn che nda ihyan che vaco ne, cahma ye nduco ne: “Amigo, cuihnde nan silla menan.” Tihca quendahn yavenan ne nan ihyan che vate ye min. ¹¹ Tihca, te ihyan che rende va man ye yavenan ye ne, nuhnde ndiya ye, ne ihyan che necun ye ne, conan ye.

¹² Namin rahn Dihvo vo nduco sahn fariseo che vaco me:

—Cuahn che yahve ihyan cava che cah, cheh ye ne, hua yahve amigo yehn man, dihne man, ihyan yehn man, ihyan cuihca che vate ye nino ndevaue man, te ihyan chahn ne, co ndahco menun ye yehn. ¹³ Cuahn che cah, cheh ihyan ne, tahque ndah coyahve ihyan chevah man, ihyan che ndi cheche ye man, ihyan che cueh cah ye man, ihyan che ve nan ye man. ¹⁴ Ndete che tihca din ne, ndah ro yehn, te ihyan chahn ne, hua co ndahco menun ye yehn. Ate cuahn che ndedehche Dendiohs tenahn che ndah ihyan ye nan ye ne, ro min ndahco menun Dendiohs yehn.

Ejemplo yahn che cheh vino ihyan

¹⁵ Chihnevan ama sahn che nduco se va se reh se, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Ndah ro yahn ihyan che cuahte ye cheh ye nan che rihquentiyon Dendiohs.

¹⁶ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Ama ihyan ne, yahve ye ama yahn se che cahne se cheh vino se ndevaco ye. ¹⁷ Ura che a quendihte mesa ne, dechuh ye sahn decahya yahn ye che cahma se nduco sahn chahn: “Cahn nchuhn, te a va yan nducuaahn.” ¹⁸ Ate nducoyaca se ne, canan chica se che din chahtino ye yahn se. Ama se ne, rahn se: “Cade ca ama ndi yahn, ne va che cahne ndihcheró. Cahme co ihyan, ne din chahtino ye yahn.” ¹⁹ Tama se ne, rahn se: “Ca uhn yanda itenine ruhnyahn, ne va che cahne ndihchenán ite nan ntiyon. Cahme co ihyan, ne din chahtino ye yahn.” ²⁰ Tama se ne, rahn se: “Cade chihnevaco, ne chemin che cahme co ihyan te hua co cahne.” ²¹ Ndaconan sahn decahya me, ne neco se dihve se nduhca che rahn sahn chahn. Chi tan dihve se, ne rahn ye ri ye sahn decahya me: “Cuehn tenun tenun no cuahn ndihve man, cuahn yune man, ne ihyan chevah man, ihyan che ndi cheche ye man, ihyan

che cueh cah ye man, ihyan che ve nan ye man, quenda ihyan muhn ndevaco.” ²² Cuahn che ndaconan sahn decahya me ne, rahn se: “Dihvé, a dinahn che rahn ne, ate va ca nan che cuahte ihyan.” ²³ Rahn dihve se ri ye sahn: “Cuehn cuahn yune man, tinduh cuahn chihto man, ne codin fuerza ihyan che chi ye cava che cuto ihyan vaco. ²⁴ Rahn te nde ama sahn che yahve menan ne, hua cheh vino se che ndihcoyan.”

Ihyan che nahn conduco ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che chuhrihn ye

²⁵ Ama yahn ihyan cuahn ye nduco Dihvo vo. Chaconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

²⁶ —Adecoduhno ihyan che nahn conduco ye u ne, va che cahcoman ye chida ye man, chaco ye man, ndahtha yahn ye man, daya ye man, dihno ye man, cahve ye man, vida yahn man ye man, cava che co conduco ye u. ²⁷ Ihyan che hua nahn chuhrihn ye cava u ne, hua co conduco ye u. ²⁸ Adecoduhno nchuhn che cahno ne ama vah, za hua dinoca retendahn cuande ne tava nahn cava che tuno vah me? ²⁹ Ndete che cahco ne name yahn vah me, ate hua cocha ne tuno ne, nducoyaca ihyan che ndihche ye ne, cahyon nan ye, ³⁰ ne cahma ye: “Sahn tih ne, canan rihno se ama vah, ne hua chicha se tuno.” ³¹ Namin ama rey che va che cahne ye cuhma ye nduco tama rey, za hua dinoca rihnde ye, rendedecadino ye ndete che nduco ndiche mil sandado yahn ye cocha ye cuhma ye nduco tama rey che cochi ye nduco ndico mil sandado? ³² Me ndete che rihne che hua cocha ye ne, cuahn che yahn ca cochi rey che cuhma nduco ye ne, dechuh ye sahn che cahne se menun ye, cahma se nduco rey min cava che cuhnde dihn ye, ne hua cuhma ye nduco vih. ³³ Tihca, te adecoduhno nchuhn che hua cahcoman ne nducuaahn yahn ne che va ne, hua co conduco ne u.

Ejemplo yahn ima

³⁴ Ima ne, ndah. Ate ndete che cuihno dine yahn ne, zehra nduco ndo dine? ³⁵ Va che cora, te hua cochihve, nde cava che cotave ndiyahn, nde cava che cuahto duto chendata. Nducoyaca nchuhn, jcuendedecadino ndah ne deh conahn ejemplo cuh!

Ejemplo yahn itecuche che chinda te

15 Rahn nducoyaca sahn rica tumecadiyo man, sahn nunde chenahn man, nan Dihvo vo che nahn cahnevan se ndudo yahn ye. ² Yahn chemin che ri yudo yahn sahn fariseo man, sahn devano ley che dirun Moisés man, ne rahn se yahn Dihvo vo:

—Sahn tih ne, rinduco se sahn nunde, ne reh se dama nduco se.

³ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh nduco sahn chahn:

⁴ —Ndete che ama cha nchuhn va ama ciento itecuche yahn ne, me ndete che conda ama te ne, za hua cahcoman ne ite che cun raco ntihton cun chahn viyanta, ne cahne ne, quenuhn ne ite che chinda me, nde

nañ che ntāca ne ite? ⁵ Cuahn che a ntāca ne ite ne, numacuahn vedeyeno tihde dihme ne ite, ndiquenda ne ite. ⁶ Cuahn che ntā ne ne, nedin dāma ne ihyan nino ndevāco ne mān, ihyan rendihche ne mān, ne cāhma ne nduco ye: “Cuahte yeno vo nduco nchuhn, te itecuche yāhn che chinda te ne, a ntācá ite.” ⁷ Rāhn rí nchuhn te tihcā tahque cuhnde vedeyeno vahchetero cāva āma ihyan nunde che nto ino ye nunde yahn ye che co cāva cun raco ntihyon cun ihyan che rāhco ye che nde hua nahn che nto ino ye.

Ejemplo yahn tume che chinda

⁸ Ndete che āma ndāhta che va ndiche tume diyāhn-gua yahn te, ne conda āma ne, ¿a hua nahn yāhn te candil, ndache te vah, nuhn te tume me nde nañ che ntāca te? ⁹ Cuahn che ntāca te ne, nedin dāma te ihyan nino ndevāco te nduco ihyan rendihche te, ne cāhma te co te ihyan: “Cuahte yeno vo nduco nchuhn, te a ntācá tume yāhn che chinda.” ¹⁰ Rāhn rí nchuhn te tihcā co yeno ángel yahn Dendiohs cāva āma ihyan nunde che nto ino ye nunde yahn ye.

Ejemplo yahn sahn yuno che ndere quechica se

¹¹ Quendi Dihvo vo, ne nte ye tāma ejemplo:

—Āma ndāco ne, chahte o dāya ye. ¹² Sāhn che ive me ne, rāhn se ri se chida se: “Chidá, te ne vedecuihca che va che cāhco ne yāhn.” Tuhme cahmāhn chida se vedecuihca yahn ye, ne cāh ye sahn. ¹³ Chihno neve ro ne, chihcoyan se dehtenduh yahn se, ne cuahn se nañ yāhn yahn. Min chihno toh se tume yahn se, ndere quechica se. ¹⁴ Cuahn che a chihno toh se tume yahn se ne, āma chihnde cuico yāhn nañ che quenān se, ne canān āma yah chahno se. ¹⁵ Chica se ntiyon din se āma ihyan che yān vāco ye min, ne dechuh ye sahn, din se cudādo cuhe yahn ye. ¹⁶ Nde dehtenduh dima che reh cuhe chahn āma nahn cheh se, ate nde dehtenduh chemin chan, hua rendāca reh se. ¹⁷ Tuhme necāhco se, ne ndedecadino se: “Āma yāhn ihyan redin ntiyon chenān ye vāco chidá, ne āma va che reh ye. Me u ne, muhn quenān, adeche coh cuicó. ¹⁸ Tahque ndah che nāhn yahn chidá, ne cāhmá có ihyan: Chidá, quendihcó nunde, nde nañ Dendiohs, nde nañ ne. ¹⁹ Ametah redin yahn che cāhma ne dāya ne yāhn. Mān ne, có nduhcā āma mozo yahn ne.” ²⁰ Tuhme ndonun yune se, conāhn se yahn chida se.

Yahn ca va che ntā se, ne ndihchero chida se sahn. Quenān vahino ye sahn, ne chahn ye rano ye, chahtemāhn ye sahn, tenān ye sahn. ²¹ Rāhn se ri se ihyan: “Chidá, quendihcó nunde, nde nañ Dendiohs, nde nañ ne. Ametah redin yahn che cāhma ne dāya ne yāhn.” ²² Ate chida se ne, rāhn ye ri ye sahn decāhya yahn ye: “Tenun tenun no cuetendāh nchuhn tino che tahque ndah, conun se mān, chinetāh che conun tāh se mān, ndāco che conun cāh se mān. ²³ Cuahn nchuhn, ngua ne āma itenine che vihche te, ne cuihno ne ite. Chuh vo ite, ne din vo vihco, ²⁴ te sahn dāyá cuh ne, a ndih se che rāhcó, ate mān ne, ndaconān se. A

dendá sahn, ate mān ne, a ntācá sahn.” Tuhme canān ihyan chahn vihco vedeyeno.

²⁵ Sāhn dāya ye che menān me ne, quenān se viyāta, ne cuahn che ntā nino se ndevāh ne, chihnevan se che retive ihyan mān, rendeh ye mān. ²⁶ Tuhme cah se āma sahn decāhya yahn chida se, ne tumerune se sahn deh che ri min. ²⁷ Ndahconān se: “A ntā sahn dihno ne, ne hua dehva chahno se chi. Chemin che chihquentiyon chida ne che coh āma itenine che vihche te.” ²⁸ Chi tān sahn che menān me, nde hua nahn ndondā se vah. Tuhme quendāh chida se, chica ye favor sahn che ndondā se vah. ²⁹ Ate ndahconān se yahn ye: “U ne, cuahn dāma redín ntiyon nduco ne, ne hua rahcotāhn yahn ne. Nde āma yune hua te ne amare āma chivāto lihn cāva che cheh yenó nduco amigo yāhn. ³⁰ Ate cuahn che ndaconān sahn dāya ne tih che ndere toh se tume yahn ne nduco ndāhta che ndere vatechica te ne, chihquentiyon ne che chih āma itenine vihche cāva se.” ³¹ Tuhme ndahconān chida se: “Dāyá, di ne, cuahn dāma quenēn nducó, ne nducuahn dehtenduh yāhn ne, a yehn. ³² Ate ndāhcā che cāh yeno vo chedave yuhn vo, din vo āma vihco vedeyeno, te sahn dihne ne, a ndih se che rāhcó, ate mān ne, ntā se. A denda vo sahn, ate mān ne, ntāca vo sahn.”

Ejemplo yahn āma sahn duhtuno ihyan che va tāh se āma ntiyon

16 Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh nduco ihyan apóstol yahn ye:

—Chihnde āma ihyan cuihca che quenān āma sahn che redin se cudādo ntiyon yahn ye, ne chahn ihyan nuhnde ye sahn nañ ye che ndere retāh se dehtenduh yahn ye. ² Tuhme cah ye sahn, ne rāhn ye ri ye sahn: “¿Deh chu che renuhnde ihyan di nāñ? Cuente cuende u yahn ntiyon che quenēn, te cahneví ntiyon che va tāh.” ³ Tuhme ndedecadino se: “¿Tācā dín mān?, te dihvé ne, cahnevi ye ntiyon che va tāh. Hua co dín ntiyon dito, ne ndete che ndere cācá chéh ne, cuihnān. ⁴ A ntā tín tācā dín cāva che nevahnevan ihyan u vāco ye cuahn che a cahnevi dihvé ntiyon che va tāh.” ⁵ Tuhme cah se queri āma ihyan che chendihco ye yahn dihvē se. Tumerune se āma ye: “¿Tāva quendihque yahn dihvé ne?” ⁶ Ndahconān ihyan min yahn se: “Āma ciento barril aceite quendihcó yahn ye.” Rāhn se ri se ihyan: “Ti va niyon che quenān cāca. Cuihnde, ne menchahte no cuahconeñ caque o raco ndiche.” ⁷ Chihno min ne, tumerune se tāma ye: “Di, ¿tāva quendihque yahn dihvé ne?” Ndahconān ye yahn se: “Quendihcó āma ciento cāde trigo yahn ye.” Tuhme rāhn se ri se ihyan: “Ngā cāca yehn. Cuahconeñ cun raco.” ⁸ Cuahn che checadino dihvē ntiyon me ne, ndeva ye yavenān sahn min che ndere retāh se dehtenduh yahn ye, yahn che āma vivo se.

Tuhme rāhn Dihvo vo:

—Mān ro cuh ne, ihyan nunde ne, tahque vivo ye che co ihyan che riquendi ye vederihquentiyon Dendiohs.

⁹ Chemin che rāhn rí nchuhn: Cotoh ne vedecuihca andahre chihngā, ne nduco chemin ndāca amigo yahn

ne, çava che nda ro che coh ne ne, co cuahtenan ne vahchetero.

¹⁰ Ihyan che hua reduco ye van tah sihn che redin ye cudado ne, namin hua reduco ye andahre che ndeh, ne ihyan che reduco ye van tah sihn che redin ye cudado ne, namin reduco ye ndete che ndeh. ¹¹ Ndete che hua toh nchuhn vedecuihca che va tah ne çava che din ne che ndah ne, ¿duhra te ntiyon yahn Dendiohs, din ne? ¹² Ndete che hua redin nchuhn cudado dehtenduh yahn ihyan che rihco ye tah ne ne, ¿duhra te dehtenduh che co yahn man ne?

¹³ Nde ama ihyan hua co conan cuma ye o dihve ye, te tahque din yahino ye ama che co tama, ne quendi ye nduco ama, ne cahcoman ye tama. Hua co din yahino nchuhn Dendiohs ndete che yahino ne vedecuihca.

¹⁴ Rihnevan sahn fariseo che chenun se min che tihca rente Dihvo vo, ne riyon nan se ihyan, te yahino se vedecuihca. ¹⁵ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn ne, redin ca ne che ndah ihyan ne nan ihyan. Ate Dendiohs ne, a devano ye duh ihyan nchuhn. Va deh che ama richihve che rahco ihyan, ate nan Dendiohs ne, hua richihve.

¹⁶ Ley che dirun Moisés nduco ndudo che dirun ihyan profeta ne, chihnde nde nda ro che nda Juan Bautista. Nde tahn min ne, rahndudo ihyan yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne ama yahn ihyan redin nun ino ye che nahn dinahn ye.

¹⁷ Tahque nun nto iyehense che co che cuavi ama ch-eneliñ nan vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹⁸ Adecoduhno ihyan che tehche ye ndahta yahn ye, ne cahnevaco ye nduco tama te ne, din duche yahn ye che nihnevaco ye. Namin ihyan che cahnevaco ye nduco ama tahn che ntehche inchahn te tahn ne, din duche yahn ye che nihnevaco te.

Ejemplo yahn ama sahn cuihca nduco Lázaro

¹⁹ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Chihnde ama sahn cuihca che renun se deman cuahno tino ndah, ne ama va deman cuahno che ndah reh se ro ro. ²⁰ Tahn min ne, namin chihnde ama ihyan chevah che duche ye Lázaro, ne ama ndechendih yute ihyan. Quendite ye chendevah yahn sahn cuihca me, ²¹ ne ama nahn cheh ye andahre dache che ra man mesa yahn se. Nde yahna renda te, riyavenan te nan yah yahn ye. ²² Cuahn che nda ro che chih ihyan chevah me ne, quenda ángel ihyan vahchetero, ne min quenán Abraham. Adiva ne, chih sahn cuihca me, ne chihche ihyan sahn. ²³ Cuahn che rechuhriñ se van ruchiyahn ne, chenihiyon nan se, ne ama yahn ndihchero se Abraham. Namin ndihchero se Lázaro che quenán ye min. ²⁴ Tuhme cah se: “Chidá Abraham, conan vahino ne u. Cuedechuh ne Lázaro, decahnda ye tin ndutetah ye van nune, çava che ndedevan ye chihyá, te ama rechuhriñ muhn van ruchiyahn.” ²⁵ Ndashconan Abraham yahn se: “Dayá, cuenecahque te ama ndahca chehne cuahn che quenén iyehense, ate Lázaro ne, ama yah chahno ye. Man ne, ama ndahca quenán ye muhn, ate di ne, rechuhriñ tan nan che quenon.

²⁶ Avane ne, a nihnde cade che ihyan che chenán ye muhn, andahre nahn çahn ye tan, ate hua co chuh ye. Namin ihyan che chenun ye tan ne, hua co chuh ye, chi ye muhn.” ²⁷ Tuhme rahn sahn cuihca me: “Chidá Abraham, ricá ndih, codin ne favor, cuedechuh ne Lázaro che çahn ye vaco chidá, ²⁸ co ye uhn sahn dihnó che vate se min, çava che hua chi se muhn nan che rechuhriñ ihyan nunde.” ²⁹ Rahn Abraham ri ye sahn: “Min va ley che dirun Moisés man, ndudo che dirun ihyan profeta man, rahndudo ihyan. A ndudo min va che dinahn se.” ³⁰ Tuhme rahn sahn cuihca me: “Chidá Abraham, hua retumacah se yahn chemin. Ate ndete che ntuche ama ihyan che a ndih ye, çahn ye, yahve ye sahn ne, tuhme che cuaco, nto ino se nunde yahn se.” ³¹ Ate rahn Abraham ri ye sahn cuihca me: “Ndete che hua ritahno se yahn che dirun Moisés nduco che dirun ihyan profeta ne, namin hua cotahno se, andahre che ntuche ama ihyan che a ndih ye, çahn ye, yahve ye sahn.”

Riyahve Dihvo vo Jesucristo ihyan çava che hua cuahtendihco ye nunde

17 Rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—A cade no che va dehtenduh che din che cuahtendihco ihyan nunde, ate iyah rí çava adecoduhno ihyan che din ye che cuahtendihco ihyan chengahn nunde! ² Tahque ndahca çava ihyan min che dechiche ihyan ama tu yudo dando ye, ne cuacondahnnun ye ihyan van nuniyahn, che co che din ye che condihco ama cha ihyan chuhn che necun ye nunde. ³ Cuihco nchuhn cudado.

‘Cuahn che din tan ama ihyan nduco nchuhn ne, coyahve ne ihyan nduco ndah. Ndete che nto ino ye che tihca din ye ne, cuenchahco ne yahn ye. ⁴ Andahre ndache yune che ama ro din tan ama ihyan nduco nchuhn, ate ndete che namin ndache yune rendaconan ye, ne rahn ye: “Yah rí che tihca dín”, tuhme ne, cuenchahco ne yahn ye.

⁵ Ihyan apóstol ne, rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Cuenan ne nuhn çava che cotahno ndah nuhn.

⁶ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ndete che ritahno nchuhn amare tah sihn, co cahcantiyon ne yahn tih: “Cuavi tan, cuehn, cuandi van nuniyahn”, ne dinahn yahn ne.

Nduhca che va che din vo ntiyon nduco Dihvo vo Jesucristo

⁷ Ndete che va ama mozo yahn nchuhn che ruhn se yahn, o redin se cudado itenine, ura che ndaconan se che chahn se viyata, ¿a ndetahno cahma ne co ne sahn tuhca?: “Cuechoh, cuihnde nan mesa, cheh.” ⁸ ¿A ndiyu tahque ndah che cahcantiyon ne sahn tuhca?: “Cuedendah comida, cuihqueyan nan mesa, cuihque cudado nahmin che cheh vinó. Cuihno cheh vinó, tuhme cheh vine.” ⁹ Cuihno din se nducuañ che chihquentiyon ne, ¿a va che necah ne nundihve cuahn sahn ne? Hua. ¹⁰ Namin cuahn che a cuihno din nchuhn ndu-

cuahn che a va çade che din ne ne, tahque ndah che çahma ne co ne Dihve ne: "Nuhn ne, mozo nuhn. Nde hua nahn che nte ne nundihve cuahn nuhn, te atenan ntiyon che chihquentiyon ne ne, a chemin no che din nuhn."

Din Dihvo vo Jesucristo che ndoyahn ndiche sahn che ndi se cah che rechā yute

¹¹ Cuahn che cuahn Dihvo vo yan Jerusalén ne, chuh ye nan che rivah estado yahn Galilea nduco nación yahn Samaria. ¹² Ura che a ndā nino ye āma yan lihn ne, ndā ndiche sahn che ndi se cah che rechā yute.

¹³ Cah se:

—Dihve nuhn, Jesús, jconan vahino ne nuhn!

¹⁴ Cuahn che ndihchero ye sahn chahn ne, rahn ye ri ye sahn:

—Cuahn nchuhn nan chidocuyan.

Dinahn sahn chahn, ne nahmin che cuahn se ne, ndoyahn nducoyaça se. ¹⁵ Tuhme āma se ne, cade ndihchero se che a ndoyahn se ne, ndaconan se, ne āma rendeva se yavenan Dendiohs. ¹⁶ Chehntihya se numacuahn vedeneçun nan Dihvo vo, ne necah se nundihve cuahn ihyan. Sahn min ne, sahn tama nación se. Samaria nación yahn se. ¹⁷ Tuhme tumerune Dihvo vo:

—¿A ndiyu ri ndiche sahn chahn che ndoyahn se? ¿Tiya sahn che nun chahn? ¹⁸ ¿A deman sahn tama nación cuh che ndaconan se, ndeva se yavenan Dendiohs?

¹⁹ Chihno min ne, rahn ye ri ye sahn:

—Dehve rahque. Cuenecuen. Conahn, te nducote chitehne ne, a ndoyehn.

Nduhca che rihquentiyon Dendiohs

²⁰ Tumerune sahn fariseo Dihvo vo ticuahn cuanan vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne ndahconan ye yahn se:

—Vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, hua cuanan nduhca che çenan rino nchuhn. ²¹ Nde āma ihyan hua co ye nchuhn: "Muhn va", o "min va", te Dendiohs ne, a ndahco çade ye vederihquentiyon yahn ye van nchuhn.

²² Rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—U che rinducó nducoyaça ihyan ne, ndā ro che āma nahn nchuhn che ndaconán, ate hua ndāca ndihchero ne u. ²³ Ndere çahma ihyan co ye nchuhn: "Ngā ihyan che a va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse, quenun ye muhn", o "ngā ye, quenun ye min." Hua tumecāh nchuhn, nde hua çahn ne, ndihchero ne. ²⁴ Chemin che rí nchuhn te nduhca che rendihchero ihyan che riya cuah, ri ro dave numachante ne, tihca ndihchero ihyan u che rinducó nducoyaça ihyan, ro che ndā. ²⁵ Ate dinoca va che āma chuhrihn, te ihyan che vate ye man ro cuh ne, hua co ndihche ye u.

²⁶ Nduhca che çahno ihyan chi ro che quenun Noé iyehñse ne, tihca cuahno ihyan co ro che u che rinducó nducoyaça ihyan, ndā. ²⁷ Ihyan che vate ye ro min ne, reh ye man, rih ye man, rihnevaco ye man, rededehno-

vaco ye man, nde ndā ro che chenda Noé chete arca, ne çan conahn, chito nune iyehñse, chihno chih ihyan chahn. ²⁸ Atihnoçā chi cuahn che quenun Lot iyehñse. Ihyan che vate ye ro min ne, reh ye man, rih ye man, ra ye man, rendihcue ye man, rino ye ndāta man, rihno ye vah man. ²⁹ Ate ndā ro che chica Lot yan Sodoma ne, chera yahn che chica nan ro, ne chihno chih ihyan yan min. ³⁰ Tihca co ro che u che rinducó nducoyaça ihyan, ndā.

³¹ Ndā ro min ne, ihyan che vate ye tin vah yuto ne, tahque ndah che hua condā ye chete vah, cotah ye dehtenduh yahn ye. Namin ihyan che çenun ye viyāta ne, tahque ndah che hua ndaconan ye viyan.

³² Cuenecāhco nchuhn nduhca che çahno chi ihyan ndāhta yahn Lot. ³³ Adecoduhno ihyan che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, ihyan min ne, conda ye, ne adecoduhno ihyan che çahco mendahn ye ihyan, coh ye çava u ne, ihyan min ne, ndevahn ye.

³⁴ 'Rahn rí nchuhn te vino min ne, adecotino che vateyaço o ihyan nan yundo ne, āma ye ne, quendā ihyan, ne tama ye ne, çahcomān ihyan. ³⁵ Namin adecotino che çenun o ihyan ndāhta, rengu ye ne, āma ye ne, quendā ihyan, ne tama ye ne, çahcomān ihyan. ³⁶ Adecotino che çenan o se viyāta ne, āma se ne, quendā sahn, ne tama se ne, çahcomān sahn.

³⁷ Tuhme tumerune ihyan çahn:

—Dihve nuhn, çti che conahn chemin ne?

Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Adecotino che vate ihyan nunde ne, a min va che conahn.

Ejemplo yahn āma ndāhta vah che chica te nan juez

18 Nte Dihvo vo āma ejemplo, chihnevan ihyan chahn, çava che çadino ye te va che covah ye cuahn çama. ² Rahn ye:

—Āma cuan yan ne, chihnde āma juez che nde hua ritahno se Dendiohs, nde hua retumacāh se yahn ihyan. ³ Namin chihnde āma ndāhta vah yan min, ne ndeh yune rahn te nan juez min, ne rahn te: "Cochí rica nundé yahn āma ihyan che hua ri rendihche ye u."

⁴ Chuh ro, ne hua tumecāh juez me, techecaçe se yahn te. Ate adive ne, ndedecadino se: "Andahre hua ritahno Dendiohs, nde hua retumacāh yahn ihyan, ⁵ ate nducote tahn ndāhta vah tih āma rendā te redenduh te u ne, techecaçe yahn te, çava che hua quendi te denduh te u."

⁶ Tuhme rahn Dihvo vo:

—Cuihco nchuhn cudādo nduhca che ndedecadino juez me, andahre duhtuno ihyan se. ⁷ ¿A ndiyu tahque nun çonan Dendiohs ihyan che a tendahnun ye? Dendiohs ne, hua rechuhrihn ye, andahre nde ro nde rahn, revah ihyan nan ye. ⁸ Cuāco rahn rí nchuhn te Dendiohs ne, nun çonan ye ihyan yahn ye. U che rinducó nducoyaça ihyan ne, ¿a ndācā ihyan che ritahno ye u ro che ndā ne?

Ejemplo nduhçá che covah ama sahn fariseo man, ama sahn rica tume çade iyo man

⁹ Nte Dihvo vo ejemplo cuh çava ihyan yade che ren-
dahchenan ye ihyan chenahn. Rahn ye:

¹⁰ —O se ne, chenda se chete yaco, covah se. Ama se
ne, sahn fariseo, ne tama se ne, sahn rica tume çade
iyo. ¹¹ Sahn fariseo me ne, chandi se revah se tuhca:
“Dendiohs, nundihve cuahn ndih che din ne che u ne,
ndiyu nduhca ihyan chenahn, te rahtendihco ye nunde
man, reduco ye man, redin duce yahn ye che nih-
nevaco ye man. U ne, ndiyu nduhca sahn rica tume
çade iyo tih. ¹² U ne, o yune rihnde yahté che ama
ndate, ne rihcó riya yahn nducuahn che va yahn nan
ne, nduhca che a ndihco çade ne.” ¹³ Ate sahn rica
tume çade iyo me ne, nde hua rihquino se çahn nda
nan ta, nde hua nahn ndonihyon nan se yahn che cui-
hnah se. Chendih se, chahn se ticua se, ne rahn se:
“Dendiohs, ¡cuenan vahino ne u!, te ama quendihcó
nunde nan ne.” ¹⁴ Cuaco rahn rí nchuhn te sahn che
necun me ne, a nchahco Dendiohs yahn se, ne conahn
se. Ate sahn che yade me ne, hua ntaca se vederen-
chahco. A tihca va çade, te adecoduhno ihyan che ren-
deva man ye yavenan ye ne, co cuihnah ye nan Den-
diohs, ne adecoduhno ihyan che necun ye ne, ndeva
Dendiohs ihyan.

Chica Dihvo vo Jesucristo che conan Dendiohs cheçahya

¹⁵ Ama ro ne, nda ihyan, nda ye cheçahya yahn ye ç-
va che nahn tah Dihvo vo, covah ye çava. Ate ihyan
apóstol ne, hua nahn çah yune ye che çahn nda ihyan
chahn nan Dihvo vo. ¹⁶ Tuhme cah Dihvo vo ihyan
apóstol chahn nan ye, ne rahn ye:

—Hua çahdenun nchuhn yune yahn cheçahya che
chi nan, te deman ihyan che necun ye nduhca
cheçahya sih renevahnecun ye che rihquentiyon Den-
diohs ihyan. ¹⁷ Cuaco rahn rí nchuhn te adecoduhno
ihyan che hua necun ye nduhca cheçahya ne, hua co
nevahnecun ye vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Ama sahn ndinān che cuihca se

¹⁸ Ama sahn ndinān ne, tumerune se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn Ndah, ¿deh va che dín çava che
conán vahchetero numacuahn ro ne?

¹⁹ Ndahconan ye:

—¿Dehco che rahn che ndah u? Metah nde ama
ihyan che ndah ye, atenān Dendiohs. ²⁰ A devene ved-
erihquentiyon yahn Dendiohs: “Hua cahne ihyan. Hua
din doche yehn che nihnevaque. Hua doque. Hua
cahme ndudo cuahnde. Cuendeva yavenan chide man,
cheque man.”

²¹ Rahn se ri se ihyan:

—Nducuahn vederihquentiyon cuh ne, redināhn nde
ro che lihñ u.

²² Chihnevan Dihvo vo che tihca rahn se, ne rahn ye
ri ye sahn:

—Va ca tama nan che va che din. Condihcue ndu-
cuahn che va yehn, ne cuinen ihyan chevah çava che
co conen vahchetero. Tuhme cochi, condoque u.

²³ Cuahn che chihnevan se che tihca rahn ye ne, ama
chi ndache se, te ama cuihca se. ²⁴ Ndihero Dihvo vo
che ama chi ndache se, ne rahn ye:

—Ihyan cuihca ne, jama vahche çava ye che nevah-
necun ye che rihquentiyon Dendiohs ihyan! ²⁵ Nde hua
co nevahnecun ye. ²⁶ Ihyan che chihnevan ye che tihca
rahn Dihvo vo ne, rahn ye:

—¿Duhra ihyan co ndevahn ye tuhme?

²⁷ Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Nducuahn che hua co din ihyan ne, Dendiohs ne, ri
redin ye.

²⁸ Tuhme rahn Pedro:

—Ndihero, ne, a chihcomān nuhn nducuahn che va
yahn nuhn, ne chinduco nuhn ndih.

²⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che ri-
hcomān ye a vāco ye man, a indihte yahn ye man, a di-
hno ye man, a ihyan ndahta yahn ye man, a daya ye
man, çava che co nevahnecun ye che rihquentiyon
Dendiohs ihyan ne, ³⁰ ihyan min ne, tahque ndeh ca
nuhnde menun yahn ye man ro cuh, ne adiva ne, co-
nan ye vahchetero numacuahn ro.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te va che çahno se ihyan

³¹ Nedin dāma Dihvo vo nduh che ndichio ihyan
apóstol yahn ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Man ne, cuhn vo nduco nchuhn yan Jerusalén. U
che rinducó nducoyaça ihyan ne, min va che chuhrihn
nduhca che dirun ihyan profeta nde ro menān.

³² Necāh ihyan u tah sahn tama nación, din duce
yahn se u man, din tan se nducó man, çahnan dan se
u man. ³³ Cuihno cuahn se u ne, çahno se u. Ate cuih-
no ino ro ne, ntuché van tenān.

³⁴ Ihyan chahn ne, hua chenahn ye che tihca rahn Di-
hvo vo, te vahche ri yahn ye çava che conahn ye.

Din Dihvo vo Jesucristo che chi ro nan ama sahn nan ve

³⁵ Ura che cuahn nino Dihvo vo yan Jericó ne, ama
sahn nan ve ne, va se chihto yune, rica se che din
ihyan vedevahino nduco se. ³⁶ Nducote ama rechuh
ihyan yune ne, tumerune se deh ri. ³⁷ Rahn ihyan ri ye
sahn:

—A tan cochi Jesús yahn yan Nazaret.

³⁸ Tuhme rahn se numa dito se:

—Jesús, Daya David, ¡conan vahino ne u!

³⁹ Ihyan che ndahnan ye ne, rahn ye ri ye sahn che
cuhnde dihn chende se. Ate nde tahque yudo nan se
rahn se:

—Daya David, ¡conan vahino ne u!

⁴⁰ Tuhme chandi Dihvo vo, ne tahve ye che chehua
sahn. Cuahn che nda se nan ye ne, tumerune ye sahn:

⁴¹ ¿Deh nehn che dín ndoque ne?

Ndahconan se yahn ye:

—Dihvé, codin ne che co ro nán.

⁴² Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nducote chitehne ne, a co ro nan.

⁴³ Ndetahno chi ro nán se, ne cuahn se nduco Dihvo vo, rendeva se numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs. Namin nducoyaca ihyan che ndihchero ye vederihno me ne, rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs.

Nduhca che chitahno Zaqueo Dihvo vo Jesucristo

19 Nahmin che chuh Dihvo vo Jesucristo mendahn yan Jericó ne, ² quenan rino ama sahn cuihca che duche se Zaqueo. Sahn min ne, ndinan se yahn sahn rica tumecadiyo. ³ Quenan rino se, te nahn ndihchero se Dihvo vo, duh ihyan chemin. Ate hua ri che ndihchero se ihyan, te ama yahn ihyan nduco ye. Avane ne, ama cahya cah se. ⁴ Tuhme cuahn se, rano se tahque nde cana ca nan che va che chuh ye. Cocha se tin ama yahn che duche sicómoro cava che tuno se, ndihchero se ihyan. ⁵ Cuahn che a ndá Dihvo vo min ne, chinan ye sahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Zaqueo, codin nun ine, cuenchehn tan, te man va che conán ndevaque.

⁶ Tuhme aderano se cuenchahn se, nevahnecon se ihyan numacuahn vedeyeno. ⁷ Ihyan che ndihche ye chemin ne, ama rahn tan ye yahn Dihvo vo che cuahn ye vaco ama sahn nunde. ⁸ Tuhme chandi Zaqueo nan nducoyaca ihyan chahn, ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Dihvé, man va vedecuihca yahn, nahn cah ihyan chevah, ne ndete che va ihyan che ndere chehneví dehtenduh yahn ye ne, va vedeyenó che necah cun ndi nduhva che chehneví yahn ye.

⁹ Rahn Dihvo vo:

—Man ne, ndevahn sahnguh, te chitahno se nduhca che chitahno Abraham. Namin ndevahn ihyan ndevaco se. ¹⁰ U che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndá, núhn ihyan che chinda ye, din nunde yahn ye, cava che ndevahn ihyan.

Ejemplo yahn sahn patrón che cah se tume tah ndiche sahn decahya yahn se

¹¹ Cuahn che ndá nino Dihvo vo yan Jerusalén ne, ihyan che rihnevan ye che rente ye ne, rahco ye te a nun cuanan vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹² Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Ama sahn, ndata yahn ihyan ndinan ne, cuahn se yahn yahn nan va rey cava che cah ye vederihquentiyon, conan cuma se. ¹³ Ro che ametah cah se ne, nedin dama se ndiche sahn decahya yahn se, ne din duche se tume, cah se queri ama sahn chahn, ne rahn se: “Codin nchuhn ntiyon nduco tume cuh numahn che cah.” ¹⁴ Ihyan yan vaco se ne, hua ri rendihche ye sahn, ne cuahn che a chuh se cuahn se ne, dechuh ye ama o ihyan cava che cahma ye nduco rey min: “Hua nahn nuhn sahnguh cava che cahcantiyon se nuhn.”

¹⁵ Cuahn che ndaconan se ne, a quenan cuma se vederihquentiyon. Nedin dama tun se ca ama ca ama

sahn decahya chahn che va tah se tume me cava che necah cuande se sahn. ¹⁶ Ndá ama se, ne rahn se: “Dihvé, tume yahn ne ne, a chi ndiche cade yahn queri ama cade che te ne u.” ¹⁷ Ndahconan dihve se: “Ndahca din. Di ne, sahn decahya ndah. Nducote ndahca din ntiyon nduco tume andahre tah, man ne, cahco ntiyon tah cava che cahquentiyen ndiche yan.” ¹⁸ Ndá tama se, ne rahn se: “Dihvé, tume yahn ne ne, a chi uhn cade yahn queri ama cade che te ne u.” ¹⁹ Ndahconan dihve se: “Namin di ne, cahco ntiyon tah cava che cahquentiyen uhn yan.” ²⁰ Ndá tama se, ne rahn se: “Dihvé, nga tume yahn ne, chihco ndáh.” ²¹ Hua din ntiyon nduco yahn che vah dendá tume yahn ne nan ntiyon, te ndih ne, ama dito nan ne. A ndihché ndih nduhca che retah nduh ne tume che rendaca nan ntiyon che redin ihyan nduco tume yahn ne.” ²² Tuhme rahn dihve se: “¡Ama duhtuno ihyan di! Nduco ndudo che tihca rahn, a tumecadinó duh ihyan di. A devene che ama dito nán, che retah ndúh tume che rendaca nan ntiyon che redin ihyan nduco tume yahn.” ²³ ¿Dehco che hua cah tume yahn, din tama ihyan ntiyon nduco?, te ndete che tihca din ne, man che ntá, ndaca tume yahn nduco daya.” ²⁴ Tuhme rahn dihve se ri se ihyan che chenun ye min: “Cuehneví nchuhn tume che nda sahn tih, ne cocah ne sahn che cahcantiyon ndiche yan me.” ²⁵ Ndahconan ihyan chahn: “Dihve nuhn sahn min ne, a va yahn se.” ²⁶ Ate rahn dihve se: “Dehve din yahn, te ihyan che ndeh va yahn ye ne, nde tahque ndeh ca ndondá tah ye, ne ihyan che doh yahn ye va ne, nde cuavi tah yahn ye che va.” ²⁷ Namin ihyan che hua ri rendihche ye u, che hua nahn ye che cahcantiyon ihyan ne, cuahn nchuhn, ngua ne ihyan, ne cuihno ne ihyan muhn nán.”

Ndá Dihvo vo Jesucristo yan Jerusalén

²⁸ Chihno nte Dihvo vo ejemplo me ne, quendahn nan ye, quendi ye cuahn ye yan Jerusalén. ²⁹ Cuahn che ndá nino ye yan Betfagé nduco yan Betania, nan che duche Cuete Olivo ne, dechuh ye o ihyan apóstol yahn ye, ³⁰ ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuahn nchuhn yan che va viche lado cah. Ndá nchuhn min ne, ntaca ne ama burro che nde ama ihyan ametah condudo ye ite. Cuentahnte ne ite, quenda ne ite muhn. ³¹ Ndete che cacarune ihyan nchuhn: “¿Dehco che rentahnte nchuhn ite?”, cuendahconan ne yahn ye: “Huete, Dihve nuhn nahn ye ite.”

³² Cuahn ihyan chahn, ne ntaca ye burro me a nduhca che rahn Dihvo vo. ³³ Cuahn che rentahnte ye burro me ne, rahn ihyan che dihve te:

—¿Dehco che rentahnte nchuhn burro tih?

³⁴ Ndahconan ihyan chahn:

—Huete, Dihve nuhn nahn ye ite.

³⁵ Tuhme quenda ye ite nan quenah Dihvo vo. Tihde ye tino yahn ye dame burro me, ne quendudo Dihvo vo ite. ³⁶ Rehntave ihyan chahn tino yahn ye yune cuahn nan che cuahn Dihvo vo. ³⁷ Cuahn che cuahn nino ye nan che renchahn yune Cuete Olivo ne, nducoyaca ihyan che rinduco ye ihyan ne, chi yeno ye, ne

canan ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs yahn nducuahn vederihno che ndihchero ye. Ama rah yeno ye, ne rahn ye:

³⁸ —iNdeva vo yavenan rey cuh che cochi ye menun Dihvo vo Dendiohs! iNdoyan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero! iNumacuahn vedeyeno ndeva vo yavenan ye!

³⁹ Tuhme ama o sahn fariseo che nduco se van ihyan chahn ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, cuihquentiyon ne ihyan sih che cuahte dihn chende ye.

⁴⁰ Ndahconan ye yahn se:

—Rahn ri nchuhn te ndete che cuahte dihn chende ihyan sih ne, tu che chetava tan ne, va che cuah yeno.

⁴¹ Cuahn che nda ye nan che a chi ro yan Jerusalen ne, chaco ye che yah ri ye cava ihyan yan min.

⁴² Tuhme rahn ye:

—Ama ndahca ndete che devano nchuhn te a man nda ro ndah yahn ne che ndevahn ne. Ate hua devano ne, te hua te Dendiohs che co devano ne. ⁴³ Sahn che tan se nduco nchuhn ne, nda ro che cuahte se trinchera, techendive se yan yahn nchuhn, cuahtecuhma se nduco ne. Hua te yune se che cano ne, ⁴⁴ ne cano se nchuhn, cuihno ndahtera se yan yahn ne. Nde o tu che ndahto vih hua cotave. Tihca castigo va che co ne, te man che dechuh Dendiohs u cava che ndah yahn ne ne, hua tumacah ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendah vah ye sahn che rendihcue se dehtenduh chete yaco

⁴⁵ Tuhme chenda Dihvo vo chete yaco chahte, ne canan ndetenda vah ye nducoyaca sahn che rendihcue se man, ra se man, min chete yaco. ⁴⁶ Rahn ye ri ye sahn:

—A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs: “Yaco yahn ne, yaco nan che revah ihyan”, ate nchuhn ne, nedin ne nduhca yaco sahn duco.

⁴⁷ Ricuahn Dihvo vo ro ro chete yaco me. Chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moises man, sahn intiyahn man, renuhn ino se taca co cano se ihyan. ⁴⁸ Ate hua rentaca ino se taca din se, te nducoyaca ihyan ne, renevahnecon ye numacuahn vedeyeno che ricuahn Dihvo vo.

Tumerune ye yahn vederihquentiyon che quenan cuma Dihvo vo Jesucristo

20 Ama ro ne, ricuahn Dihvo vo chete yaco man, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs man. Ura min nda chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moises man, sahn intiyahn man, ² ne tumerune se ihyan:

—iDeh vederihquentiyon quenan come che tihca redin ne? iDuh te vederihquentiyon di ne?

³ Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Namin u, va ama nan che tumerune nchuhn. Condahconan ne yahn: ⁴ iA chehdenune Juan che cuande

yahn Dendiohs, o chehdenune ye che cuande yahn ihyan ne?

⁵ Ndedecadino sahn chahn, ne rahn se van man se nduco vih:

—Ndete che cahma vo che cuande yahn Dendiohs ne, ndahconan se yuhn vo: “iDehco che hua ritahno nchuhn tuhme?” ⁶ A namin no ndete che cahma vo che cuande yahn ihyan. Necuan nducoyaca ihyan yan, cah ye tu uvo, te devano cuaco ye te Juan ne, profeta ye.

⁷ Chemin che tahque ndah rahn sahn chahn te hua devano se. ⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Namin u, hua cahma co nchuhn deh vederihquentiyon va tah che tihca redin.

Ejemplo yahn sahn redin ntiyon che ama duhtuno ihyan se

⁹ Tuhme nte Dihvo vo ejemplo cuh, chihnevan ihyan che chenun ye min:

—Ama ihyan ne, chihche ye dihyo uva, ne cah ye chendata me ama o sahn che din se ntiyon nduco cava che cahman se nduco ye. Chica ye min, ne cuahn rahn ye. ¹⁰ Cuahn che nda ro che a rine ndute me ne, dechuh ye ama sahn decahya yahn ye cava che ndaca se man va ndute ndata me sahn chahn. Ate chahn se sahn decahya me, ne ndedechuh se sahn, diya tah se. ¹¹ Dechuh ye tama sahn decahya yahn ye, ne din tan sahn chahn nduco se, chahn se sahn, ne namin ndedechuh se sahn, diya tah se. ¹² Dihve chendata me ne, ndaconan dechuh ye tama sahn decahya yahn ye. Namin chahn sahn chahn sahn, chi nun se sahn cuahn chevah.

¹³ Tuhme ndedecadino ihyan che dihve chendata me: “iTaca din? Tahque ndah dechuh sahn dayá che yahino. iA huane nevahnecon sahn chahn sahn cuahn che nda se min?” ¹⁴ Ate cuahn che ndihchero sahn chahn sahn ne, rahn se van man se nduco vih: “Sahnguh che co yahn se vedecuihca cuh. Cano vo sahn cava che co yuhn vo.” ¹⁵ Tuhme quenda sahn chahn sahn cuahn chihto nan va chendata me, ne chihno se sahn.

Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—iDeh din ihyan che dihve chendata me nduco sahn chahn? ¹⁶ Cah ye, ne decuihno ye sahn. Tuhme cah ye chendata me tah tama ca ihyan che din ye ntiyon nduco.

Nducote chihnevan sahn fariseo che chenun se min ne, rahn se:

—iTahque ndah ndete che hua cuahnecon Dendiohs che tihca co!

¹⁷ Ate ndihchero Dihvo vo sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—iTuhme deh conahn che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca?:

Tu che hua quenan ino sahn che rahto vah ne, chemin che tahque chichihve.

¹⁸ Ihyan che cotahno ye u ne, anduhneca ndete che condah ndudo ye nan tu me, ndaca yah ye. Me ihyan che hua cotahno ye u ne, anduhneca ndete che condah ndudo tu me ihyan, cuihnonan yahn ye.

Tume çade iyo che reneđihve ihyan yahn César

¹⁹ A ura min no, chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ran dito se che nahn cotah se Dihvo vo, te tumacadino se che a yahn se che nte ye ejemplo me. Ate hua dehva din se, te vah se ihyan yan. ²⁰ Tuhme dechuh se ama o se che din ca se che ndah ihyan se, cava che tumerande se ihyan, din se che cahma ye ama ndudo che hua ndahca. Tihca din se, te nahn caça nunde se yahn ye nan gobernador. ²¹ Rahn sahn chahn ri se ihyan:

—Ihyan Ricuahn, a devano nuhn te ndah ndudo che rente ne man, ricuahn ne man. Dama no rendihche ne nducoyaca ihyan, ne ricuahn ne numa cuaco nduhca che nahn Dendiohs che cuahtechica ihyan. ²² Cahma ne co ne nuhn: ¿a redin yahn che nedihvo vo tume çade iyo yahn César, o hua?

²³ A devano Dihvo vo te o nan o chende sahn chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—¿Dehco che retumarande nchuhn u?

²⁴ Conahma ne ama tume u.

Cuahn che ndihchero ye tume me ne, tumerune ye sahn:

—¿Duh yavenan man, duh che duche man, quenan nan tume cuh ne?

Ndahconan sahn chahn:

—César.

²⁵ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Cha che rihquentiyon César ne, codinahn nchuhn, ne cha che rihquentiyon Dendiohs ne, namin codinahn ne.

²⁶ Hua chi tumerande se ihyan nduco nde ama ndudo nan ihyan yan. Cuahn ino se chi yahn che tihca ndahconan ye, ne chahte dihn chende se.

Tumerune sahn saduceo yahn che ntuche tenahn

²⁷ Chihno min ne, nda ama o sahn saduceo. Sahn chahn ne, hua ritahno se che va che ntuche tenahn. Rahn se ri se Dihvo vo:

²⁸ —Ihyan Ricuahn, nan ley che dirun Moisés ne, rihquentiyon tuhca: “Ndete che coh ama se che hua ndaca daya se nduco ndahca yahn se ne, va che cahnevaco dihno se nduco te, cava che hua cuihno ndata yahn dihno se.” ²⁹ Ama yune ne, chahte ndache se che dihno se vih. Sahn che menan me ne, chihnevaco se nduco ama ndahca. Ate hua no rahn me ne, chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. ³⁰ Chihnevaco ama dihno se nduco te, ne namin chih se, ne hua ndaca daya se nduco te. ³¹ Tihca queri ama sahn chahn, nduh che ndache se, chihnevaco se nduco te, ate chih nducoyaca se nde ama se hua ndaca daya se nduco te. ³² Adiva ne, chih ndahca me. ³³ Nda ro che ntuche tenahn ne, nducote nduh che ndache se chihnevaco se nduco tahh min ne, ¿cha se che ndahca yahn se tahh ne?

³⁴ Tuhme ndahconan Dihvo vo:

—Ihyan che vate ye man ro cuh ne, rihnevaco ye man, redecahnovaco ye man. ³⁵ Ate nda ro che ntuche

tenahn ne, ihyan che ndevahn ye ne, metah cahnevaco ye, nde metah decahnovaco ye, ³⁶ te ametah ndaconan coh ye. Nducote ntuche ihyan chahn van tenahn ne, nedin daya Dendiohs ihyan, ne nduhca angel ne, tihca co ye. ³⁷ Yahn che va che ntuche tenahn ne, man Moisés dirun ye yahn cuahn che riche yahn yan me: “Dihvo vo Dendiohs ne, Dendiohs yahn Abraham man, Isaac man, Jacob man.” ³⁸ Dendiohs ne, Dendiohs yahn nducoyaca ihyan, ihyan che chenduche ye man, ihyan che a ndih ye man, te nan ye ne, chenduche nducoyaca ye.

³⁹ Tuhme rahn ama o sahn devano ley che dirun Moisés ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, cuaco niyon rahn ne.

⁴⁰ Nduco chemin ne, ametah chihquino se tumerune ca se ihyan.

David ne, dirun ye yahn Dihvo vo Jesucristo che Dihve ye ihyan

⁴¹ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—¿Dehra cuande che rente ihyan te ihyan che a va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, Daya David ihyan? ⁴² Man David a dirun ye nan libro yahn Salmo:

Rahn Dihvé Dendiohs ri ye Dihvé:

“Cuihnde muhn lado tah cuaco,

⁴³ numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di.”

⁴⁴ Nducote dirun David te ihyan min che Dihve ye ne, ¿taça che daya ye tuhme?

Sahn devano ley che dirun Moisés ne, ndevih Dihvo vo Jesucristo nunde yahn se vaconan se

⁴⁵ Nan nducoyaca ihyan che chenun ye min ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol yahn ye:

⁴⁶ —Cuihco nchuhn cudado nduco sahn devano ley che dirun Moisés, te renan ino se cuahtechica se, chenun se cahteca chano se man, renan ino se che necah ihyan Dendiohs sahn cuahn ndihve numacuahn vedencun man, chete yaco man, nan vihco man ne, renan ino se cuahte se nan che tahque ndeva ihyan yavenan se man. ⁴⁷ Nde dehtenduh che va yahn ndahca vah ne, rehnevi se, ne ama rahn revah se, redin ca se che ndah ihyan se. Sahn chahn che tahque chahte castigo din Dendiohs sahn.

Vedino yahn ama ndahca vah

21 Cuahn che quenun Dihvo vo Jesucristo chete yaco ne, ndihchero ye nduhca che rih ihyan cuihca tume chete yave yahn tume vedino. ² Namin ndihchero ye che chih ama ndahca vah o tume cahya chete yave me. ³ Tuhme rahn Dihvo vo:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nan Dendiohs ne, tahque rigonun chihve vedino yahn ndahca vah cah che co vedino yahn ihyan chenahn sih, ⁴ te nducoyaca ye ne, chih ye che ngava yahn ye. Ate ndahca vah cah ne, van vedechevah yahn ye ne, chih ye nde che va che toh ye.

Dehtenduh che va che conahn cuahn che a cochi nino che nto iyehñse

⁵ Rahn ama o ihyan te yaco chahte ne, ama ndahchan tu che ndahto man, dehtenduh vedino che necuco man. Tuhme rahn Dihvo vo:

⁶—Nducuahn dehtenduh che tahchan cah che rendihchero nchuhn ne, nda ro che hua cotave dama nde o tu che ndahto vih.

⁷ Tumerune ihyan chahn:

—Ihyan Ricuahn, iticuahn conahn che rahn ne me ne? ¿Deh vederihno co ran cuahn che a nun conahn ne?

⁸ Rahn Dihvo vo:

—Cuihco nchuhn cudado che hua cahñcheh nde ama ihyan nchuhn, te ama yahn sahn rihñcheh nda se, ne cahma queri ama se te a man se ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn ye ihyan iyehñse. Namin cahma se: “A cochi nino ro.” Ate rahn ri nchuhn che hua tumacah ne yahn se. ⁹ Cuahn che cahnevan nchuhn che va canda man, che rahteruhn ihyan nduco vih man ne, hua dehve dihya nchuhn co, te a tihca va che co menan vih. Ate ro min ne, ametah conahn nducuahn.

¹⁰ Van naci3n ne, cuanan canda, ne cuahtecuhma ama ihyan che rihquentiyon ye nduco tama ye. ¹¹ Ama nuhn yahn man, ne cuahnguh cuahngah ne, ama cuhnde cuico man, cah man. Nan ro ne, cuhnde ro vederihno rahte, ne ama dihya ihyan co.

¹² Ate cuahn che ametah conahn nducuahn che tihchan ne, co tan ihyan nduco nchuhn man, din ye preso nchuhn man, quenda ye nchuhn yaco man, cuih ye nchuhn vacoyahn man. Yahn che rinduco nchuhn u ne, quenda ye nchuhn nan rey man, gobernador man, ndere caça nunde ye yahn ne. ¹³ Tihca cuahno nchuhn caça che ndaca yune che cuahndudo ne ndudo yahn, cahnevan ihyan chahn. ¹⁴ Nde hua ndedecadino nchuhn taça ndahconan ne yahn ye, ¹⁵ te u cahma co nchuhn ndudo che cahma ne man, te vededevano yahn che conan cuma ne man, nde hua co ndahconan ye yahn ne. ¹⁶ Nde indihche yahn nchuhn man, dihn ne man, ihyan yahn ne man, ihyan rendihche ne man, necah ye nchuhn. Ama o nchuhn ne, cahno ye nchuhn. ¹⁷ Nducoyaca ihyan ne, hua co ndihche ye nchuhn yahn che rinduco ne u. ¹⁸ Ate nde ama yudo tin nchuhn ne, hua conda. ¹⁹ Ndete che quendañ ne vedehtahtino van nducuahn vedeyah min ne, ndevahn ne.

²⁰ Cuahn che ndihchero nchuhn che a ntechendive sandado yan Jerusalén ne, codevano ne te a nda ro che cuihno yan min. ²¹ Tuhme ihyan che vate ye estado yahn Judea man, yan Jerusalén man ne, tahque ndah che cano ye, cahñ ye van icoyahn. Ihyan che chenani ye viyata ne, tahque ndah che hua ndaconan ye viyan.

²² Ro min ne, co ihyan castigo, din nunde yahn ye caça che conahn nducuahn che a chenani caça. ²³ ¡Chevah ihyan ndahta che chenani daya ye ro min man, che re-tava ye daya ye man!, te ama chahte castigo co ihyan

yan min, ne ama cuhnde vedeyah iyehñse. ²⁴ Nahn ye ne, cahno se ihyan nduco espada, ne nahn ye ne, quenda se ihyan tama naci3n caça che din ye ntiyon. Sahn tama naci3n ne, condinun condinañno se yan Jerusalén nde tuno ro che ndihco cade Dendiohs.

²⁵ Tuhme cuhnde ro vederihno yahn Dendiohs nan yahn man, iyo man, iyon man. Muhn iyehñse cuh ne, ama cuhnde vedeyah nducuahn naci3n, nde hua devano ihyan deh che din ye che vah ye. ²⁶ Condave cuno ihyan che rendedecadino ye yahn nducuahn vedeyah che cochi ca, te nde nducuahn che va cade nan ro ne, nuhn. ²⁷ Tuhme ndihchero ihyan u che rinduco nducoyaca ihyan, che nda van man numacuahn vederihquentiyon chahte yahn. ²⁸ Cuahn che cuanan conahn dehtenduh che tuhchan ne, cah yeno nchuhn chedave yahn ne, te a cochi nino ro che ndevahn ne.

²⁹ Namin nte Dihvo vo ejemplo cuh:

—Condiñche nchuhn nduhca che ri yahn yahn higo man, yahn chenahn che rendaconun yata yahn man. ³⁰ Cuahn che a reñcañno yan ne, a devano nchuhn te a cochi nino ro ihno. ³¹ Namin cuahn che a rinahn dehtenduh che tuhchan ne, cuedevano nchuhn te a nun cuanan vederihquentiyon yahn Dendiohs.

³² Cuaco rahn ri nchuhn te cuahn che ametah coh ihyan che vate ye man ro cuh ne, a conahn nducuahn. ³³ Iyehñse ne, cuihno. Ate ndudo yahn ne, hua cuihno; va che conahn.

³⁴ Cuihco nchuhn cudado. Hua denda ne ura yahn ne che deman che cheh ne man, che cocoh ne man, che ndedecadino ne yahn ntiyon yahn ne man, caça che nda ro min ne, vateyan ne. ³⁵ Vedeyah che tuhchan ne, a denan conahn numachahte iyehñse. ³⁶ Ro ro ne, cuahteyan nchuhn man, covah ne man, caça che co ndevahn ne yahn vedeyah che tuhchan man, caça che vateyan ne ro che u che rinduco nducoyaca ihyan, nda.

³⁷ Ro ne, ricuahn Dihvo vo chete yaco chahte, ne vino ne, rahn ye renan ye ama cuan nan che duce Cuete Olivo. ³⁸ Nducoyaca ihyan yan, rahn ye yaco vatiyan vatiyan, rihnevan ye che ricuahn Dihvo vo.

Rente cade se taça din se preso Dihvo vo Jesucristo

22 Cuahn che a cochi nino vihco ro yudo, ro che reh ihyan pan che ametah ya yahn ne, ² chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, renuhn ino se taça cahno se Dihvo vo caça che hua cadino ihyan yan, te vah se che co tan ye.

³ Chenda chundah Judas Iscariote, ama cha sahn che chi cuande se van ihyan che ndichio chahn, ⁴ ne chahn se nan chidocuyan ndinan man, sahn ndinan yahn policia che redin se cudado yaco chahte man, ne rahn se te co necah se Dihvo vo tah sahn chahn. ⁵ Chi yeno sahn chahn, ne nte cade se nduco se che cah se tume sahn. ⁶ Cah Judas ndudo yahn se sahn chahn, ne nuhn ino se taça co necah se Dihvo vo caça che hua cadino ihyan yan.

Vihco ro yudo

⁷ Ndá vihco ro yudo, ro che reh ihyan p̄an che ametah yá yahn. Ro min ne, nihnde c̄ade che rihno ihyan āma itecuche lihn c̄ava che co te vedino. ⁸ Dihvo vo ne, dechuh ye Pedro nduco Juān, ne r̄ahn ye:

—Cuahn nchuhn, cuihc̄oyān ne che chuh vo che cuande yahn ro yudo.

⁹ Tumerune ihyan chahn:

—¿Ti nahn ne che c̄ahc̄oyān nuhn ne?

¹⁰ Ndahconan Dihvo vo:

—Ura che condā nchuhn viyān ne, nt̄aca ne āma s̄ahn che nda se āma cuhtenune. Quendi nchuhn s̄ahn min nde vah n̄an che condā se, ¹¹ ne c̄ahma ne co ne ihyan che v̄aco ye min: “Dechuh Ihyan Ricuahn nuhn che tumerune nuhn ndih: ¿Ti va cuarto n̄an che cheh ye nduco ihyan apóstol yahn ye che cuande yahn ro yudo ne?” ¹² Tuhme n̄ahma ye āma cuarto chahte nchuhn che a va yān. Min cuihc̄oyān nchuhn che chuh vo nduco vih.

¹³ Chahn ihyan chahn, ne nt̄aca ye nducuahn che r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan, ne chihc̄oyān ye che cheh ye che cuande yahn ro yudo.

¹⁴ Cuahn che ndá ura che cheh ye ne, chihnde Dihvo vo n̄an mesa nduco ihyan apóstol yahn ye, ¹⁵ ne r̄ahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ama nahn chéh nduco nchuhn che cuande yahn ro yudo numanahn che ametah c̄ahno se u, ¹⁶ te r̄ahn rí nchuhn te ametah ndaconan chéh, nde ndá ro che conahn nducó che ndihco c̄ade Dendiohs, ne conán n̄an che rihquentiyon ye.

¹⁷ Tuhme chetāh ye āma v̄aso vino, necāh ye nundihve cuahn Dendiohs, ne r̄ahn ye:

—Cotāh nchuhn, cuih ne nduco vih. ¹⁸ R̄ahn rí nchuhn te ametah ndaconan cúh vino yahn uva, nde ndá ro che conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹⁹ Chetāh ye p̄an me, ne necāh ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, c̄ah ye ihyan chahn, ne r̄ahn ye:

—Che tuhc̄a redín ne, conahn che cuahnecún che c̄ahno ihyan u c̄ava che ndevahn nchuhn. Tihc̄a cheh nchuhn c̄ava che c̄ahco ran ne che renech̄hco ne u.

²⁰ Chihno cheh vino ye ne, ndaconan chetāh ye v̄aso vino me, ne r̄ahn ye:

—Chu ne, yun yáhn che recāh dito ndudo ra che ndāhco c̄ade Dendiohs. Va che cora c̄ava nchuhn.

²¹ Meniyon ne, s̄ahn che necāh se u ne, d̄ama reh se nducó. ²² Cuāco te c̄ahno ihyan u che rinducó nducoyāca ihyan, nduhc̄a che a nihnde c̄ade. Ate yah rí c̄ava s̄ahn che necāh se u.

²³ Tuhme canān tumerune vih ihyan chahn cha ye che tihc̄a din ye.

Rente ihyan apóstol nduco vih cha ye che tahque conān ye

²⁴ Chihno min ne, rente ihyan apóstol nduco vih cha ye che tahque conān ye. ²⁵ Tuhme r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Adecoduhno rey ne, āma yudo rihquentiyon ye nación yahn ye, ne s̄ahn intiyañ ne, rendeva ihyan yavenān se. ²⁶ Ate v̄an nchuhn ne, hua co tihc̄a, te cha nchuhn che tahque quenun yān ne ne, co ne nduhc̄a āma s̄ahn yuno, ne cha nchuhn che tahque ndinān ne ne, co ne nduhc̄a āma mozo. ²⁷ Condedecadino ne duh che tahque ndinān. ¿A ihyan che va ye n̄an mesa, reh ye, o s̄ahn decāhya che redin se cudādo numanahn che reh ye? ¿A ndiyu ihyan che va ye n̄an mesa, reh ye che tahque ndinān ye? Ate condihche nchuhn. U ne, nduhc̄a āma ihyan che redin ye ntiyon yahn nchuhn.

²⁸ ‘Ro ro che chuhríhn ne, a nchuhn che chinduco ne u. ²⁹ Chemin che nduhc̄a che te Chidá vederihquentiyon, quenān cumá ne, namin té vederihquentiyon, cuahtenan cuma ne ³⁰ c̄ava che chuh vo mān, cuh vo mān, d̄ama nduco vih, ro che c̄ahcantiyón, ne cuahte ne techec̄ade ne yahn ihyan nación yahn Israel, nduh che ndichio ndāta yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, r̄ahn ye te c̄ahma Pedro te hua rendihche ye ihyan

³¹ Namin r̄ahn Dihvo vo ri ye Pedro:

—Simón, Simón, cuihque cudādo, te chundah ne, chica se Dendiohs c̄ava che tumerande se nchuhn nde n̄an che ndāhco ndiya se nchuhn. ³² Ate u ne, covāh cave c̄ava che hua āma yune no c̄ahcoman. Cuahn che ndaconen cotehne ne, cuenecāh yan chedave yahn ihyan che ritahno ye u.

³³ Ndahconan Simón, ne r̄ahn ye:

—Dihvé, va vedeyenó che conducó ndih, andahre conún v̄acoyāhn nduco ne mān, andahre cóh d̄ama nduco ne mān.

³⁴ Ate r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Pedro, r̄ahn rí di te ura che ametah cuah tuh ne, cahme ino yune te hua rendihche u.

³⁵ Tuhme r̄ahn Dihvo vo nduco nducoyāca ihyan chahn:

—Cuahn che dechúh nchuhn che nde dino, nde morral, nde indāco, hua quenda ne ne, ¿deh chinda yahn ne ne?

Ndahconan ye:

—Hua dehva chinda yahn nuhn.

³⁶ Tuhme r̄ahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ate mān ne, ndete che va dino yahn nchuhn, cuiquenda ne, ndete che va morral, cuiquenda ne. Cha nchuhn che ametah espāda yahn ne ne, cuendihcue ne tino rendiche ne, cua ne āma. ³⁷ R̄ahn rí nchuhn te va che conahn ndudo cuh che a ndirun yáhn: “C̄ahma ihyan te ihyan min ne, ihyan nunde ye.” Nducuahn che a ndirun che va che cuahno có ne, va che conahn.

³⁸ Tuhme r̄ahn ihyan chahn:

—Dihve nuhn, nga o espada, va yahn nuhn.

Ndahconan ye:

—Nduco sih ne, a va.

Getsemaní

³⁹ Chihno min ne, cuahn Dihvo vo Cuete Olivo nduhcā che a rahn ye, ne cuahn ihyan apóstol nduco ye.

⁴⁰ Cuahn che ndā ye min ne, rāhn ye nduco ihyan chahn:

—Covāh nchuhn cava che hua dinahn ne cuahn che tumarande chundah nchuhn.

⁴¹ Tuhme chihco rino Dihvo vo ihyan chahn, ne cuahn ye cāna nān me. Min chehntihya ye, covāh ye, ⁴² ne rāhn ye:

—Chida mān, ndete che nahn ne ne, cuehnevi ne che va che chuhríhn. Ate hua co nduhcā che náhn. Co nduhcā che nahn mān ne.

⁴³ Tuhme ndā āma ángel che chica ye vahchetero, ne necāh yān ye chedave yahn Dihvo vo. ⁴⁴ Āma chuhríhn ye che rendedecadino ye, ne tahque dito covāh ye. Āma chi ye nuneyan nduhcā yun, ne ra nde ndiyāhn.

⁴⁵ Chihno covāh ye ne, ndaconan ye nān che chenun ihyan apóstol chahn, ne ntāca ye ihyan che vateyādo ye, te āma ndi cuno ye che rān ye. ⁴⁶ Tuhme rāhn ye ri ye ihyan:

—¿Dehco che vateyādo nchuhn? Cuenequan ne, covāh ne cava che hua dinahn ne cuahn che tumarande chundah nchuhn.

Din se preso Dihvo vo Jesucristo

⁴⁷ Nde ametah cuihno cāhma ye cuahn che ndā āma yāhn sandādo nduco sāhn policía che redin se cudādo yāco chahte, ne ndāhnān Judas, āma cha sāhn che chi cuande se vān ihyan che ndichio chahn. Chahn ndā sāhn min nān Dihvo vo cava che tenān se ihyan.

⁴⁸ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye sāhn:

—Judas, ¿a nahn tenan u, ne nduco tihcā necah u che rinducó nducoyāca ihyan ne?

⁴⁹ Cuahn che ndihchero ihyan apóstol che tihcā ri ne, tumerune ye ihyan:

—Dihve nuhn, ¿a cuahn nuhn sāhn sih nduco espada ne?

⁵⁰ Āma cha ihyan chahn ne, chahn ye āma sāhn decāhya yahn chidocuyan che tahque ndinān, chacondāh ye revan se lādo tāh cuāco se. ⁵¹ Ate rāhn Dihvo vo:

—Hua cuhma nchuhn.

Tuhme nahn tāh ye revan sāhn min, ne ndonan.

⁵² Rāhn Dihvo vo ri ye chidocuyan ndinān mān, sāhn ndinān yahn policía che redin cudādo yāco mān, sāhn intiyahn mān:

—¿A cochí nchuhn nduco espada mān, nduco yāhn mān, din ne preso u nduhcā sāhn duco? ⁵³ Ro ro quenún chete yāco chahte vān nchuhn, ne hua din ne preso u. Ate mān ne, ndā ura yahn ne, ura che riqhentiyon chundah.

Rāhn Pedro te hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

⁵⁴ Tuhme din sāhn chahn preso Dihvo vo, quenda se ihyan vāco chidocuyan che tahque ndinān. Cuahn Pedro diyahn diyahn, quendi ye ihyan. ⁵⁵ Din sāhn chahn āma vācoyāhn chevah, ne vatendi se, recāh ihno se sāhn. ⁵⁶ Tuhme ndihchero āma tāhn decāhya che nduco Pedro, nti ye min. Ndhichero ndah te ihyan, ne rāhn te:

—Sāhnguh ne, chinduco se sāhn preso cāh.

⁵⁷ Ndahconan Pedro, ne rāhn ye ri ye tāhn:

—Nde hua rendihché ihyan.

⁵⁸ Namenān me ne, ndihchero tāma se ihyan, ne rāhn se:

—Namin di, ndoque vān sāhn che rinduco se sāhngāh.

Ndahconan Pedro:

—Ndiyu u.

⁵⁹ Chihno tenduh āma ura ne, rāhn tāma se:

—Cuāco te sāhnguh ne, chinduco se sāhngāh, te sāhn Galilea se.

⁶⁰ Ndahconan Pedro:

—Nde hua devanó deh che rahn.

Nde ametah cuihno cāhma Pedro, ne cah tuh.

⁶¹ Tuhme chaconan Dihvo vo, ndihchero ye Pedro, ne necāhco ye nduhcā che rāhn Dihvo vo: “Ura che ametah cuah tuh ne, cahme ino yune te hua rendihche u.” ⁶² Tuhme ndihquendā Pedro, ne āma chaco ye.

Chahn se Dihvo vo Jesucristo

⁶³ Sāhn che redin se cudādo Dihvo vo ne, redin duche yahn se ihyan, ne rahn se ihyan. ⁶⁴ Dechiche se āma tino nān ye. Rahn se ihyan, ne rāhn se:

—Cahme duh che chahn di.

⁶⁵ Āma ndeh nān ca dehtenduh rāhn se, din duche yahn se ihyan.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nān intiyahn

⁶⁶ Cuahn che a chi dave me ne, ndo dāma chidocuyan ndinān mān, sāhn devano ley che dirun Moisés mān, sāhn intiyahn mān, ne quenda se Dihvo vo nān che cuhnde cāde yahn ye. ⁶⁷ Min tumerune se ihyan:

—¿A di ihyan che a va cāde che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense ne?

Ndahconan ye, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—Ndete che cāhmá có nchuhn te u ne, nde hua co-tahno ne. ⁶⁸ Ndete che va deh che tumeruné ne, nde hua ndahconan ne yāhn. ⁶⁹ Ate u che rinducó nducoyāca ihyan ne, a nun cuhndé lādo tāh cuāco Dendiohs, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye.

⁷⁰ Tumerune nducoyāca sāhn chahn:

—¿A di che Dāya Dendiohs tuhme ne?

Ndahconan ye yahn se:

—A u. A mān nchuhn rāhn ne meniyan.

⁷¹ Tuhme rāhn se:

—¿Dehca din vo testigo? Nduco ndudo che tihca rahn se ne, a va. A man vo chihnevan vo.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan Pilato

23 Tuhme necuan nducoyaca se, quenda se Dihvo vo nan Pilato. ² Canan ndere rica nunde se yahn ye, ne rahn se:

—Ntaca nuhn sahnguh che rinun se ihyan che hua nedihve ye tumecadiyo yahn César. Avane ne, rahn se te man se che rey man, ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehse man.

³ Tuhme tumerune Pilato ihyan:

—¿A di che rey yahn naci6n yahn Israel ne?

Ndahconan Dihvo vo:

—U, nduhca che rahn.

⁴ Rahn Pilato ri se chidocuyan ndinan nduco nducoyaca ihyan:

—Hua rendaca nde ama nunde yahn sahnguh.

⁵ Ate quendi sahn chahn rica nunde se, ne rahn se:

—Numacuahn naci6n yahn nuhn, nde estado yahn Galilea nde muhn, ndedecuan se ihyan nduco ndudo che ricuahn se.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nan Herodes

⁶ Cuahn che chihnevan Pilato che rahn se yahn Galilea ne, tumerune se ndete che min yan vaco Dihvo vo. ⁷ Cuahn che checadino se te min yan vaco ye ne, dechuh ye ihyan nan Herodes, te sahn min che rihquentiyon se min, ne quenan se yan Jerusalén ro min. ⁸ Ama chi yeno Herodes cuahn che ndihchero se Dihvo vo, te a rahn che nahn ndihchero se ihyan. Nducote rihnevan se che ama rente ihyan yahn Dihvo vo ne, quenan rino se che din ye ama vederihno, ndihchero se. ⁹ Ama ndeh nan che tumerune se, ate nde hua ndahconan Dihvo vo. ¹⁰ Chidocuyan ndinan man, sahn devano ley che dirun Moisés man ne, ndevanan se, ndere rica nunde se yahn ye. ¹¹ Tuhme Herodes nduco sandado yahn se ne, din duche yahn se Dihvo vo. Tihyon se ama tino ndah ihyan, ne ndedechuh se ihyan nan Pilato. ¹² Ro menan ne, tan Pilato nduco Herodes, ate nde ro min ne, ndoyan se nduco vih.

Ndaconan Dihvo vo Jesucristo nan Pilato

¹³ Nedin dama Pilato chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man, ihyan yan man, ¹⁴ ne rahn se:

—Nchuhn ne, nda ne sahnguh nan, rica nunde ne yahn che ndedecuan se ihyan yan. Ate tumeruné sahn nan nchuhn yahn dehtenduh che rica nunde ne yahn se, ne metah nde ama nunde yahn se. ¹⁵ Dechuh nchuhn nduco se nan Herodes, ne namin hua ntaca se nde ama nunde yahn se. Cuaco te hua dehva din se cava che cahno vo sahn. ¹⁶ Tahque ndah cuahn sahn, ntahaté sahn.

¹⁷ Nduyo nduyo che renda vihco ro yudo ne, va che ntahate se ama preso. ¹⁸ Ate cah nducoyaca ihyan:

—¿Cuihno ne sahn tih! ¿Cuentahate ne Barrabás!

¹⁹ Barrabás ne, quenun se vacoyahn, te ndedecuan se ihyan yan che cuhma ye nduco gobierno man, chihno se sandado yahn ye man. ²⁰ Ndaconan rahn Pilato te nahn ntahate se Dihvo vo. ²¹ Ate cah tun ihyan chahn:

—¿Cuenahn yah ne sahn! ¿Cuenahn yah ne sahn!

²² Ndaconan rahn Pilato nde nan che chi ino yune:

—¿Dehra nedin sahnguh? Hua co cahno vo sahn, te metah nde ama nunde yahn se. Tahque ndah din castigo sahn, ne ntahaté sahn.

Nahn yah se Dihvo vo Jesucristo

²³ Ate quendi ihyan chahn rah ye, rica ye che conan yah Dihvo vo. Ama quendi chidocuyan ndinan nduco ihyan chahn rah ye. ²⁴ Tuhme cah yune Pilato che co nduhca che rica ye. ²⁵ Ntahate se sahn che quenun vacoyahn me nduhca che nahn ye, ne chihquentiyon se sandado che nahn yah se Dihvo vo.

²⁶ Cuahn che quenda sandado chahn Dihvo vo ne, chihquentiyon se ama ihyan yan Cirene che duche ye Simón, che cuenchi ye nahn ye viyata, che ntihde dihme ye cruz, quendi ye Dihvo vo.

²⁷ Ama yahn ihyan yan man, ihyan ndahata che raco ye man, rah ran ye man, cuahn ye nduco vih. ²⁸ Ndi-chero Dihvo vo ihyan ndahata chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn ihyan yan Jerusalén, hua cuaco ne cava u. Cuaco ne cava man ne man, cava daya ne man, ²⁹ te nda ro che cahma ihyan: “Ndah ro yahn ihyan ndahata che hua rahcuyan ye man, ihyan ndahata che hua rendaca daya ye man, ihyan ndahata che hua retave ye man.” ³⁰ Ro min ne, cahma ihyan co ye ico man, cuete man: “Condah ndudo nchuhn nuhn, cuedendeh ne nuhn.” ³¹ Nducote numacuahn vedetan cahno se u che ametah nunde yahn ne, nda ro min ne, tahque nun cahno se ihyan nunde.

³² Namin quenda se o sahn nunde cava che cahno se sahn dama nduco Dihvo vo. ³³ Cuahn che nda se nan che duche Cuete Ine Tin Tenahn ne, nahn yah se Dihvo vo dama nduco sahn nunde chahn. Ama se ne, quen yan se lado tah cuaco ye, ne tama se lado tah cueh ye. ³⁴ Covah Dihvo vo:

—Chida man, cuenchahco ne yahn ihyan sih, te nde hua devano ye deh che redin ye.

Sandado chahn ne, din se sortear tino yahn ye, cha sahn quendah yahn se che co yahn se queri ama.

³⁵ Ihyan yan chahn ne, vatendi ye, rendihchero ye.

Sahn intiyahn ne, riyon nan se Dihvo vo, ne rahn se:

—Tama ca ihyan ne, ndedevahn se. Ndete che sahn tih che a va cade che dechuh Dendiohs, ndedevahn se ihyan iyehse ne, ¿dehco che hua ndedevahn man se sahn?

³⁶ Namin redin duche yahn sandado chahn ihyan, rechah se vinagre, cuh ye, ³⁷ ne rahn se ri se ihyan:

—Ndete che di che rey yahn naci6n yahn Israel ne, cuendedevahn man di.

³⁸ Tin cruz ne, ndirun ndudo griego man, ndudo latin man, ndudo hebreo man, tuhca: “Nga Rey yahn naci6n yahn Israel.”

³⁹ Ama cha sahn nunde chahn che quenan yah se ne, riyon nan se ihyan, ne rahn se:

—Ndete a di ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, cuendedevahn man di man, cuendedevahn nuhn man.

⁴⁰ Ate sahn che tama me ne, rahva se nduco vih, ne rahn se:

—Namin di, za hua vah Dendiohs, andahre quenan yah nduhca che quenan yah ye? ⁴¹ Uvo ne, a redin yahn che rechuhrihn vo, te renehivo vo nunde yuhn vo. Ate ihyan cuh ne, nde ama nunde hua quendihco ye.

⁴² Tuhme rahn se ri se Dihvo vo:

—Cuahn che a va ne, rihquentiyon ne ne, cuenecahco ne u, ne conan vahino ne u.

⁴³ Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Cuaco rahn ri di te nde a man ro cuh conen nduco vahchetero.

Nduhca che chih Dihvo vo Jesucristo

⁴⁴ Ura che a chi man yahn ne, ama chi man numachahte iyehense nde nan rahco ino a chino, ⁴⁵ te chih yahn. Tino che quendihco chete yaco chahte ne, nde, ndo o ndi. ⁴⁶ Tuhme cah Dihvo vo:

—Chida man, ndahco chedave yahn tah ne.

Chihno rahn ye tihca ne, chih ye.

⁴⁷ Nducote ndihchero sahn ndinan yahn sandado che tihca chi ne, ndeva se yavenan Dendiohs, ne rahn se:

—Cuaco niyon te ihyan tih ne, metah nde ama nunde yahn ye.

⁴⁸ Nducoyaca ihyan che chenun ye min, ndihchero ye che tihca chi ne, yah ri ye, ne conahn ye, rahn ye ticua ye. ⁴⁹ Ate nducoyaca ihyan che a rendihche ye Dihvo vo man, ihyan ndahta che chinduco ye Dihvo vo nde estado yahn Galilea man ne, yahn no chahtendi ye, ndihchero ye che tihca chi.

⁵⁰ Ama ihyan yan Arimatea, estado yahn Judea, che duche ye Jose che nduco ye van ihyan ndinan yahn nacion yahn Israel ne, ndah ihyan ye nan Dendiohs man, nan ihyan man. ⁵¹ Namin quenan rino ye che conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Ihyan min ne, hua chi dama ndudo yahn ye nduco combiero yahn ye, chih nunde se yahn Dihvo vo. ⁵² Chahn ihyan min nan Pilato, ne chica ye sahn che cah yune se che cuhche ye Dihvo vo. ⁵³ Tuhme chahn ye, ndedevah ye ihyan. Chahcotuma ye ama tino ihyan, ne chacondihte ye ihyan chete ama yayan ra, che ndindah nan ama yava. ⁵⁴ Ro min ne, vispera yahn ro yudo, a cuanan ro che rahte tuhno ihyan.

⁵⁵ Ihyan ndahta chahn che chica ye estado yahn Galilea nduco Dihvo vo ne, chahn nduco ye, ne ndihchero ye nan va yayan man, taca chacondihte ye Dihvo vo man. ⁵⁶ Cuahn che ndaconan ihyan ndahta chahn ne, ca ye yunedan man, nunedan man, ne nducote a canan ro che rahte tuhno ihyan ne, chahte tuhno ye nduhca che a va cade.

Ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn

24 Ama vatiyan dahca, ro che ndeva ndate ne, cuahn ihyan ndahta chahn nduco tama te o ihyan ndahta, quenda ye yunedan man, nunedan man, che a ndihcoyan ye. ² Cuahn che nda ye nan yayan me ne, ndihchero ye che a ndavi tu che ndechendih chende. ³ Chenda ye chete yayan me, ate hua ntaca ye Dihvo vo. ⁴ Ama dihya ye chi che tihca, ne numanahmin ne, adenan chinan ye o angel, vatendi ye, chenun ye tino che ama diyahn. ⁵ Tuhme nde tahque dihya ihyan ndahta chahn chi, ne chendih ye, nde ametah nahn ndonihyon nan ye che vah ye. Rahn angel chahn nduco ye:

—¿Dehco che van tenahn renuhn nchuhn ama ihyan che quenduche ye? ⁶ Metah ye muhn, te a ntuche ye. Cuenecahco nchuhn cuahn che nduco ca ne ihyan estado yahn Galilea, nduhca che rahn ye ri ye nchuhn: ⁷ “U che rinduco nducoyaca ihyan ne, va che necah se u tah sahn nunde cava che nahn yah se u. Ate cuihno ino ro ne, ntuché.”

⁸ Tuhme nta tin ihyan ndahta chahn che tihca rahn Dihvo vo. ⁹ Ndaça ye nan yayan me, conahn ye, ne necah cuande ye ihyan apostol che ndichama chahn man, ihyan chahn che nduco ye man. ¹⁰ Maria yahn yan Magdala man, Juana man, Maria che chaco Jacobo man, nduco ihyan ndahta chahn chahn ne, a ihyan chahn che necah cuande ye ihyan apostol che tihca chi. ¹¹ Ate ihyan apostol chahn ne, hua chitahno ye, ne rahco ye te co hua va cuaco dave yahn ihyan ndahta chahn che tihca rahn ye.

¹² Tuhme necuan Pedro, cuahn ye rano ye nan yayan me. Nda ye min ne, ndihchero ye che a deman tino che chacotuma Dihvo vo quendite min. Ama cuahn ino ye che tihca, ne conahn ye.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan o ihyan che cuahn ye yan Emaús

¹³ A ro min no ne, cuahn o ihyan chahn ama yan lihn che duche Emaús, ri tenduh ndichio dahnno che renda yan Jerusalén. ¹⁴ Numanahn che chenun yune ihyan chahn ne, rente ye nduco vih yahn nducuaahn che chi. ¹⁵ Ura min nda man Dihvo vo nan ihyan chahn, ne cuahn ye dama nduco vih. ¹⁶ Ate hua nchanan ihyan chahn ihyan, te a tihca va cade che hua nchanan ye ihyan. ¹⁷ Tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿Deh che rente nchuhn van man ne nduco vih che ama ran ne ne?

¹⁸ Ama cha ihyan chahn che duche ye Cleofas ne, ndahconan ye:

—¿A deman ndih che tama yan cochi ne, che hua devano ne dehtenduh che chi yan Jerusalén ro cuh?

¹⁹ Tumerune Dihvo vo:

—¿Deh chi min ne?

Tuhme ndahconan ihyan chahn yahn ye:

—Ama ndeh nan dehtenduh chahno chi Jesus yahn yan Nazaret. Ihyan min ne, ama ihyan profeta che

quenan cuma ye vederihquentiyon chahte nan Dendiohs man, nan ihyan man, che din ye vederihno man, chicuahn ye man. ²⁰ Chidocuyan ndinan man, sahn inti-yahn man ne, chih nunde se yahn ye, ne necah se ihyan tah sahn che nahn yah se ihyan. ²¹ Nuhn ne, chenan ino nuhn che a ihyan min che ndedevahn ye ihyan naci6n yuhn vo, Israel. Man ne, a chi ino ro che chihno se ihyan. ²² Avane ne, ama rendedecadino nuhn, te ama o ihyan ndahta che chinduco ye nuhn ne, chahn ye nan yayan ura che chi dave, ²³ ate hua ntaca ye ihyan min chete yayan me. Cuahn che ndaconan ye ne, rahn ye te ndihchero ye angel. Angel chahn ne, rahn ye te a ntuche ihyan min. ²⁴ Tuhme chahn ama o combiero yahn nuhn nan yayan me, ne ntaca ye nduhca che rahn ihyan ndahta chahn, ate hua ndihchero ye ihyan min.

²⁵ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—¡Ama tuntu nchuhn! ¡Taca che hua renahn ne nduhca che dirun ihyan profeta! ²⁶ ¿A ndiyu a nihnde cade che ihyan che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense ne, chuhrihn ye dehtenduh che tuhchan man, nda ye vahchetero man?

²⁷ Tuhme cah cuande ye ihyan chahn Ndudo yahn Dendiohs, canan ye nde che dirun Moisés man, che dirun nducoyaca ihyan profeta man, yahn nduhca che cuahno ye co.

²⁸ Nda ihyan chahn yan lihn me, ne din ca Dihvo vo che nahn chuh dama ye, cah ye tahque yahn ca. ²⁹ Ate din ihyan chahn fuerza ihyan che conan ye min, te a chi chino. Tuhme chenda ye chete vah, chinduco ye ihyan chahn. ³⁰ Ura che chahte ye, cheh vino ye ne, chetah Dihvo vo pan, necah ye nundihve cuahn Dendiohs, ne ndeh ye, cah ye ihyan chahn. ³¹ Ura min nchanan ihyan chahn te a ihyan min che Dihvo vo, ne adenan no chehnan ihyan chahn ihyan. ³² Tuhme rahn ye nduco vih:

—¿A ndiyu yeno chedave yuhn vo numanahn che rente ye nduco vo man, ricuahn ye uvo Ndudo yahn Dendiohs man, cuahn yune?

³³ Ndetahn ndaconan ihyan chahn yan Jerusalén, ne ntaca ye ihyan ap6stol che ndichiama chahn che ndi dama ye nduco ihyan chahn chahn. ³⁴ Ihyan che ndi dama ye min ne, rente ye van man ye nduco vih:

—Cuaco che ntuche Dihvo vo, te chihnde ro ye nan Sim6n.

³⁵ Tuhme necah cuande ihyan che o chahn nduhca che chahno ye chi cuahn yune man, nduhca che nchanan ye Dihvo vo ura che ndeh ye pan man.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan ihyan ap6stol yahn ye

³⁶ Numanahn che rente ihyan chahn yahn dehtenduh che tihchan ne, adenan chinan ye Dihvo vo che nti ye mendahn. Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Dehve rahco nchuhn.

³⁷ Dihya ihyan chahn chi, rahco ye te co ama vaco ndihchero ye. ³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—¿Dehco che ama vah nchuhn man, ndeh rendedecadino ne man? ³⁹ Condiheche ne yahvetah man, cah man, te a u che nti nan ne. Conahn tah ne u, ne condihche ne te va yute yahn man, va ine yahn man, ndiyu ama vaco nduhca che rendedecadino ne.

⁴⁰ Chihno rahn ye chemin ne, nahma ye yahvetah ye man, cah ye man, ihyan chahn. ⁴¹ Ate nducote ama cuahn ino ihyan chahn man, ama yeno ye man ne, nde ametah cotahno ye. Chemin che tumerune Dihvo vo ihyan chahn:

—¿A va deh che chuh vo muhn ne?

⁴² Tuhme cah ihyan chahn ama ndi yahca ndiyuche nduco ama ndi vaconedih yahn. ⁴³ Cheh ye man, chih ye man, nan ihyan chahn. ⁴⁴ Rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Cuahn che nduco ca nchuhn ne, a te cuandé nchuhn te va che conahn nducuahn che nihnde cade che cuahno c6, nduhca che a ndirun nan ley che dirun Moisés man, nduhca che dirun ihyan profeta man, nduhca che ndirun nan libro yahn Salmo man.

⁴⁵ Tuhme din Dihvo vo che chenahn ihyan chahn Ndudo yahn Dendiohs, ⁴⁶ ne rahn ye:

—A tihca va che conahn nduc6 nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. U che a va cade che ch6, ndedevahn ihyan iyehense ne, a tihca nihnde cade che cahno se u nduhca a chi. Namin a nihnde cade che cuihno ino ro ne, ntuché van tenahn. ⁴⁷ Va che dechuh ihyan, cuahndudo ye muhn yan Jerusalén man, nde nducuahn naci6n man, che nto ino ihyan nunde yahn ye cava che nchahco Dendiohs yahn ye. ⁴⁸ A nchuhn che ndihchero ne nducuahn dehtenduh che tihca chihahn, ne va che cuahndudo ne. ⁴⁹ Condiheche nchuhn. Nduhca che a te Chidá ndudo yahn ye ne, u dechuh Vaco Ndah yahn ye, conun nchuhn. Cuahtenan rino nchuhn muhn yan Jerusalén nde nda ro che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye.

Conda Dihvo vo Jesucristo vahchetero

⁵⁰ Cuahn Dihvo vo nduco ihyan chahn nde yan Beta-nia. Chenihyon tah ye, ne chica ye Dendiohs cava ihyan chahn. ⁵¹ Tuhme chica ye min, ne conda ye vahchetero. ⁵² Ndeva ihyan chahn yavenan Dihvo vo, ne conan ye yan Jerusalén, ama yeno ye. ⁵³ Min chete yaco chahtenun ye ro ro, rendeva ye yavenan Dendiohs numacuahn vedeyeno. Tihca chi.

SAN JUAN

1 Cuahn che metah cuhnde iyehñse ne, a va ama ihyan che duche ye Ndudo yahn Dendiohs. Ihyan min ne, nduco ye Dendiohs Chida, ne Dendiohs ye. ² Nde ñan che canan nducuahn ne, a nduco ye Dendiohs. ³ A nduco ye Dendiohs dendah ye nducuahn. Ndendi ndendita che va ne, a nduco ye dendah ye. ⁴ Ihyan min ne, a va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse, ne anduhneca dave yahn yahn che ri ro dave ñan ihyan ne, tihca ihyan min, te chicuahn ye ndudo yahn Dendiohs ihyan. ⁵ Quechica ye van ihyan nunde, chicuahn ye ihyan, ne andahre nahn ndahco ndiya ihyan chahn vederihquentiyon yahn ye, ate hua chicha ye, te vederihquentiyon yahn ye ne, anduhneca dave yahn yahn che rendihco dave ñan che man.

⁶ Ama yune ne, tendahnun Dendiohs ama ihyan che duche ye Juan, ⁷ çah ye vederihquentiyon ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, çava che cahnevan nducoyaca ihyan, ne cotahno ye. ⁸ Juan ne, ndiyu man ye che ndedevahn ye ihyan iyehñse, te vederihquentiyon che quenan cuma ye ne, che cuahndudo ye yahn ihyan min che a va çade che chi ye. ⁹ Ro che quechica Juan cahndudo ye ne, a cochi nino ro che cuanan ntiyon yahn ihyan min che cacuahn ye nducoyaca ihyan iyehñse nduhca che nahn Dendiohs che runecade cuahtechica ye.

¹⁰ Ihyan min che duche ye Ndudo yahn Dendiohs ne, nda ye iyehñse, ne andahre nduco ye Dendiohs dendah ye iyehñse, ate ihyan iyehñse ne, chacondah vedame ye ihyan. ¹¹ Nda ye muhn iyehñse cuh che dendah man ye, ate ihyan naci3n yahn ye ne, chacondah vedame ye ihyan. ¹² Me ihyan che nevahñecun ye ihyan, chitahno ye ihyan ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ye, ndahco ye ihyan chahn tah Dendiohs, nedin ðaya ye ihyan. ¹³ Ihyan chahn ne, chi ðaya Dendiohs ihyan, ndiyu çava ndata yahn ye, nde huane yahn che tihca nahn indihñe yahn ye, te man Dendiohs nedin ðaya ye ihyan.

¹⁴ Ihyan min che duche ye Ndudo yahn Dendiohs ne, ndo ye nduhca ihyan iyehñse, ne quechica ye neve nduyo van nuhn. Ndiñhero nuhn che ama yudo vederihquentiyon quenan cuma ye, ne tumacadino nuhn che Daya Dendiohs Chida ihyan. Metah nde ama ihyan nduhca ye. Ama chahte vedeyahino quenan cuma ye man, deman ndudo cuaco chicuahn ye man. ¹⁵ Ama yune ne, rahn Juan yahn ihyan min tuhca:

—A ihyan tih che rente yahn ye ro menan me cuahn che rahn rí nchuhn che cochi ama ihyan che tahque

chahte vederihquentiyon quenan cuma ye che co u, te a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse.

¹⁶ Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye, redin yahino ye nducoyaco vo. ¹⁷ Ihyan min ne, Dihvo vo Jesucristo, che dechuh Dendiohs ihyan, chicuahn ye Ndudo yahn ye man, yahn vedeyahino yahn ye man, ne chemin ne, tahque yudo che co vederihquentiyon che dirun Moisés. ¹⁸ Nde ama ihyan, hua ndihche ye Dendiohs Chida. Ate Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya man ye, che ama yahino ye ne, a ihyan min che chicuahn ye uvo taca ye.

Juan Bautista ne, rahn ye yahn Dihvo vo Jesucristo

¹⁹ Ama yune ne, sahn ndinan yahn naci3n yahn Israel che vate se yan Jerusalén ne, dechuh se ama o chidocuyan ndinan man, sahn levita che redin se cudado ñan ta man, che chahn se tumerune se Juan deh vederihquentiyon quenan cuma ye. ²⁰ Juan ne, rahn cuaco ye ri ye sahn chahn:

—U ne, ndiyu ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse.

²¹ Tumerune se ihyan:

—¿Duh ndih tuhme ne? ¿A ndih che profeta Elías ne? Ndahconan Juan yahn se:

—Ndiyu u.

Tumerune tun se ihyan:

—Tuhme, ¿a ndih ihyan profeta che a va çade che chi ye ne?

Ndahconan Juan yahn se:

—Ndiyu u.

²² Ndaconan tumerune se ihyan:

—¿Deh vederihquentiyon quenan cuma ne ne?, te va che necah cuande nuhn ihyan ndinan yahn nuhn che tahve ye nuhn. ¿A hua co çahma ne co ne nuhn deh ntiyon quechica ne ne?

²³ Ndahconan Juan yahn se:

—Ntiyon che quechica ne, che rahndudó yahn ñan che metah duhva nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: “Cuihcoyan nchuhn chedave yahn ne çava che nevahñecun ne Dihvo vo cuahn che nda ye.”

²⁴ Sahn ndinan che dechuh se sahn chahn ne, fariseo se. ²⁵ Rahn se ri se Juan:

—Nducote ndiyu ndih ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, nde huane Elías, nde huane profeta min ne, ¿deh cuande che rehdeñe ne ihyan tuhme?

²⁶ Ndahconan Juan, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ntiyon che quechicá ne, che rihcoyán chedave yahn ihyan çava che nevahnecun ye Dihvo vo, ne chemin che rehdenuné ihyan. Ihyan min ne, quechica ye nación yuhn vo, ne nde hua rendihche nchuhn ihyan. ²⁷ A va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse, ne a va çade che chi ye tah cuahn adiva che co u. U ne, nde hua rignonun chihvé çava che có mare ama sahn deçahya yahn ye.

²⁸ Ro min ne, quenán Juán rehdenune ye ama cuan nan che duche Betábara, chihto ico Jordán, lado cuahn nan che riquendah yahn. Min che chahn sahn chahn tumerune se ihyan.

Juán Bautista ne, rahn ye yahn Dihvo vo Jesucristo che a ihyan min che nedihve ye nunde yahn ihyan iyehñse

²⁹ Tama ro me ne, nda nino Dihvo vo, ne cuahn che ndihchero Juán ihyan ne, rahn ye ri ye ihyan che che-nun ye min:

—Condihche nchuhn. A ihyan tih che dechuh Dendiohs ihyan. Nduhca ama itecuche lihn che co te vedi-no çava nunde yahn ihyan ne, tihca ye, cahco mendahn ye ihyan coh ye, nedihve ye nunde yahn ihyan iyehñse. ³⁰ A ihyan tih che renté yahn ye ro min cuahn che tuhca rahn: “Cochi ama ihyan che tahque chahte vederihquentiyon quenán cuma ye che co u, te a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse.” ³¹ Ro menan me ne, nde hua devanó che a ihyan tih, ihyan che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse. Ate nducote a devanó che va che chi ye ne, chemin che rehdenuné ihyan nación yuhn vo Israel, çava che cuahteyan ye, ne nevahnecun ye ihyan.

³² Namin rahn Juán ri ye ihyan chahn:

—Ndhichero Vaco Ndah yahn Dendiohs, nduhca ama icui, chiya, ne quenun ihyan tih. ³³ Ro menan me ne, nde hua devanó duh ihyan che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse, ate Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u çava che cuehdenuné ihyan yan ne, rahn ye ri ye u: “Ihyan che ndihchero che co Vaco Ndah yahn, conun ihyan ne, a ihyan min che din ye che conun Vaco Ndah yahn ihyan yahn.” ³⁴ Man ne, a ndihché ihyan, ne rahn rí nchuhn te Daya Dendiohs ihyan.

Ihyan che chinduco ye Dihvo vo Jesucristo cuahn che canan din ye ntiyon yahn ye

³⁵ Tama ro me ne, a min tun quenán Juán nduco o ihyan che rinduco ye ihyan. ³⁶ Ura min ne, ndihchero ye che chuh Dihvo vo, ne rahn Juán ri ye ihyan chahn:

—A ihyan tih che dechuh Dendiohs. Nduhca ama itecuche lihn che co te vedino çava nunde yahn ihyan ne, tihca ye, te cahco mendahn ye ihyan coh ye, nedihve ye nunde yahn ihyan iyehñse.

³⁷ Chihnevan ihyan che o chahn che tihca rahn ye, ne cuahn ye cuahn nan cuahn Dihvo vo çava che conduco ye ihyan. ³⁸ Ndaconan Dihvo vo, ndihchero ye ihyan chahn, ne tumerune ye:

—¿Deh renuhn nchuhn?

Ndahconan ihyan chahn yahn ye:

—Ihyan Ricuahn, nuhn ne, cochi nuhn, te nahn ndihchero nuhn ti vaco ne.

³⁹ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn, ndihchero ne.

Tuhme cuahn ihyan chahn nduco ye nan che quenán ye, ne nducote a ri tenduh nan rahco cun a chino ura min ne, chahtenan ye nduco vih.

⁴⁰ Ama cha ihyan chahn ne, duche ye Andrés, dihno Simón Pedro. ⁴¹ Ihyan min ne, cuahn che ndaca ye min ne, dinoca chahn ye chinuhn ye dihno ye Simón, ne cuahn che ntaca vih ye ne, rahn ye ri ye ihyan:

—Ntaca nuhn ihyan min che Mesías.

Ihyan nación yahn Israel ne, rahn ye “Mesías” yahn ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse.

⁴² Ndetahn quenda ye dihno ye nan quenán Dihvo vo, ne cuahn che nda ye ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Di ne, doche Simón, daya Jonás, ate man ne, ndahcó che doche Cefas —che nahn cahma Pedro.

Dihvo vo Jesucristo ne, yahve ye Felipe nduco Natanael çava che conduco ye ihyan

⁴³ Cuahn che a chi cun ro min ne, tahn nun Dihvo vo ama ihyan che duche ye Felipe, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuhn vo, condoque u.

Tuhme cuahn Dihvo vo nduco ihyan che rinduco ye ihyan estado yahn Galilea. ⁴⁴ Felipe ne, yan Betsaida yan vaco ye. Dama yan vaco ye nduco Andrés man, Pedro man. ⁴⁵ Ura che cuahn Felipe ne, chinuhn ye ama amigo yahn ye che duche ye Natanael, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Ntaca nuhn ihyan min che dirun Moisés man, ihyan profeta man, yahn ye. Ihyan min ne, duche ye Jesús daya José. Nazaret yan vaco ye.

⁴⁶ Rahn Natanael ri ye Felipe:

—¿Taca che yan min quendah ama ihyan che cochi-hve ye?

Ndahconan Felipe yahn ye:

—Cuhn vo ndoque, ne ndihchero man.

⁴⁷ Cuahn che nda ihyan chahn min ne, nte Dihvo vo yahn Natanael, ne rahn ye:

—Ihyan cuh che cuaco ne, redin yahn che cahmo vo yahn ye che ihyan nación yahn Israel ihyan, te hua o nan o chende ye.

⁴⁸ Cuahn ino Natanael, ne rahn ye:

—¿Taca che a rendihche ne u?

Ndahconan Dihvo vo yahn ye:

—Ndhichero di nde ura che metah yahve Felipe di, ura che ve min man yahn higo me, ne a checadinó nduhca ihyan di.

⁴⁹ Tuhme rahn Natanael ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ndih che Daya Dendiohs, ndih che Rey yahn nación yuhn vo Israel.

⁵⁰ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Chitehne u, yahn che rahn rí di che ndihcheró di man yahn higo me man, yahn che checadinó nduhca ihyan di man, ate rahn rí di te nde hua cahñ ine çava

chemin, te coman ndihchero vederihno che tahque rahte ca.

⁵¹ Namin rahn ye ri ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs che te ye quenán cumá, ne anduhneca ndete che condah vahchetero, ndihchero ne u che rinducó nducoyaca ihyan, che cuahn cochi ángel yahn ye nan.

Vihco che rihnevaco ihyan yan Caná, estado yahn Galilea

2 Cuahn che a co ino ro che chinduco Felipe man, Natanael man, Dihvo vo ne, chihnde ama vihco che rihnevaco ihyan, ama yan che duche Caná, estado yahn Galilea. Chaco Dihvo vo ne, a quenán ye min.

² Namin Dihvo vo nduco ihyan che rinduco ye ihyan ne, yahve ihyan che redin vihco me ihyan cava che cahñ ye conduco ye. ³ Cade mendahn vihco me ne, a chihno vino, ne rahn chaco Dihvo vo ri ye ihyan:

—A chihno vino yahn ihyan sih. ¿A hua conen tah ihyan?

⁴ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Chacó, metah deh cuande che cahma ne nducó yahn vino, te metah nda ura che cuhnde ro vederihquentiyon che quenán cumá.

⁵ Tuhme rahn chaco ye ri ye sahn che chenán se rínan se nan vihco me:

—Codinahn nchuhn nducuahñ che cahcantiyon ye.

⁶ Min vate an chite rahte che deman tu ndi ndah. Chite chemin chan ne, che retoh ihyan nación yahn Israel, rih ye nune che reñano ye dehtenduh cava che co vihco nduhca costumbre yahn ye. Queri ama chite chemin chan ne, rahn tenduh ama ciento litro nune.

⁷ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Cuedecuto nchuhn nune chite che tihchan vate tan.

Cuahn che a chihno decuto nahn se chite chahn ne, ⁸ tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Man ne, cuetendah nchuhn tah, ne cah ne ndaco ndihte.

Dinahn sahn chahn, ⁹ ne cah se ndaco ndihte me, dechiñ ye. Nune me ne, a ntacondá vino, nde hua devano ndaco ndihte me ti chica, atenán sahn chahn. Tuhme cah ye sahn che rihnevaco me, ¹⁰ ne rahn ye ri ye sahn:

—Nducoyaca ihyan che redin ye vihco ne, dinoca vino ndah recah ye, ne cuahn che a ya ndih ihyan ne, recah ye vino ndere. Me di ne, ¿dehra cuande che denderen che redin, nde man tendah vino ndah?

¹¹ Tihca chi che canan din Dihvo vo vederihno, min yan Caná, estado yahn Galilea, chihco ro ye che ama yudo vederihquentiyon che quenán cuma ye, ne ihyan che rinduco ye ihyan ne, chitahno ye ihyan. ¹² Chihno min ne, cuahn Dihvo vo yan Capernaum nduco chaco ye man, diño ye man, ihyan chahn che rinduco ye ihyan man, ne min chahtenan ye nduco vih neve ro.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndetendah ye sahn che rendihcue se dehtenduh, chenun se chete yaco

¹³ Cuahn che a nda nino vihco ro yudo che renun van ihyan nación yahn Israel ne, cuahn Dihvo vo yan Jerusalén. ¹⁴ Cuahn che nda ye min ne, cuahn ye chete yaco chahte, ne min chenun sahn che rendihcue itenine man, sahn che rendihcue itecuche man, sahn che rendihcue icui man. Namin min chenun sahn che rendahcorun tume, vate se nan mesa yahn se. ¹⁵ Tuhme din chine ye ama ndi ihyo, ne nduco chemin ndetendah ye sahn chahn chete yaco, nde nduco itenine yahn se man, itecuche yahn se man. Me sahn che rendahcorun tume chahn ne, chih muhn chih min ye mesa yahn se, chihtera ye tume me ndiyahn. ¹⁶ Me sahn che rendihcue icui chahn ne, rahn ye ri ye sahn:

—¿Cuahn nchuhn cuahn chevah nduco dehtenduh yahn ne! ¡Hua tuma ne yaco yahn Chidá cava che ndihcue ne dehtenduh yahn ne!

¹⁷ Ura min ne, nta tin ihyan che rinduco ye ihyan nduhca che a ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “¡Ama yahinó yaco yahn ne! ¡Hua cuahnecún che ndere din ihyan, cuahtenun ye chete!”

¹⁸ Sahn ndinan yahn nación yahn Israel che redin se cudado min ne, rahn se ri se Dihvo vo:

—Codin ama vederihno, ndihchero nuhn, cuhnde ro deh vederihquentiyon che quenán come che tihca redin.

¹⁹ Rahn ye ri ye sahn:

—Ndete che ndahtera nchuhn yaco cuh ne, cuiño ino ro ne, nedin numá.

²⁰ Tuhme rahn se ri se ihyan:

—O raco an nduyo chendah ihyan, che dendah ye yaco cuh, ¿a rahque che nduco ino ro no nedin nome?

²¹ Sahn chahn ne, hua chenahn se. Rahnco se che yahn yaco che nti min che tihca rahn ye. Ate rahn ye yahn man ye, ndiyu yahn yaco. ²² Nda ro che ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn ne, tuhme nta tin ihyan apóstol yahn ye yahn che tihca rahn ye, ne chitahno ye Ndudo yahn Dendiohs, chenahn ye che nduco ndudo che tihca rahn ye ne, conahn che va che ntuche ye van tenahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, a devano ye deh che rendedecadino ihyan

²³ Numanahn che quenán Dihvo vo yan Jerusalén ro yudo me ne, ama yahn ihyan chitahno ye ihyan, yahn vederihno che din ye. ²⁴ Ate Dihvo vo ne, hua chichahtino ye ihyan chahn, te a devano ye nduhchan ihyan iyehñse, rendacorun ye vederendedecadino yahn ye. ²⁵ Hua rendotenan ye che cahma ihyan nduco ye tachan ye, te a man ye devano ye deh che rendedecadino queri ama ihyan.

Nicodemo ne, chendihchero ye Dihvo vo Jesucristo

3 Chihnde ama ihyan, partido yahn fariseo, che duche ye Nicodemo. Ihyan min ne, nduco ye van

ihyan ndinān yahn ihyan nación yahn Israel. ² Tuma ye āma vino, chahn ye chendihchero ye Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, a devano nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih cava che cacuahn ne nuhn, te nde āma ihyan hua co din ye vederihno che redin ne, ndete che hua nduco Dendiohs ihyan.

³ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuāco rāhn rí ndih te cava che nedin yahn Dendiohs ihyan, cāhcantiyon ye ihyan ne, va che cuahteyān ye quenuma ra.

⁴ Cuahn ino Nicodemo chi, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—¿Tācā chemin? ¿Tācā co ndonun āma ihyan che a ndico ye chete chaco ye cava che ndaconan cuhndeyān ye?

⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Cuāco rāhn rí ndih te ne, atenān ihyan che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che ndacorun vederendecadino yahn ye, ndo ye ihyan ra, cuedenune ye ne, atenān ihyan chahn che nedin yahn Dendiohs ihyan, cāhcantiyon ye ihyan. ⁶ Daya ihyan iyehne ne, ihyan nunde. Ate ihyan che redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che rendacorun vederendecadino yahn ye, rendo ye ihyan ra ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. ⁷ Hua cāhn ino ne yahn che rāhn rí ndih: “Nducoyāca ihyan, nahn che ndacorun vederendecadino yahn ye, ndo ye ihyan ra.” ⁸ Yuhne ne, rano muhn min, ne andahre rihnevan ne, ate hua devano ne ticuāhn rechi, nde huane ticuāhn rahn. Atihnocā Vaco Ndah yahn Dendiohs, te hua devano ne tācā redin che rendacorun vederendecadino yahn ihyan, rendo ye ihyan ra.

⁹ Tuhme tumerune Nicodemo ihyan:

—¿Tācā che rāhn ne?, te hua renāhn.

¹⁰ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—¿Tācā che ihyan ricuahn yahn ihyan nación yahn Israel ndih, ne hua renahn ne che rāhn nduco ne?

¹¹ Cuāco rāhn rí ndih te nuhn ne, rāhn nuhn ri nuhn nchuhn yahn dehtenduh che devano nuhn mān, che a ntihche nuhn mān, ate nchuhn ne, hua ritahno ne.

¹² Nducote hua ritahno nchuhn che renté nduco ne yahn dehtenduh che ri iyehne ne, tahque hua cotahno ne ndete che nté nduco ne yahn vahchetero.

¹³ Nde āma ihyan iyehne ne, hua nahn ye vahchetero, cava che co nte ye yahn. Atenān u che rinducó nducoyāca ihyan, te min chicá, ne min va che ndaconán. ¹⁴ Nduhcā che chaconahn Moisés cu che ntāve ye me tin āma yahn min yahn nān che metah duhva ne, tihcā u che rinducó nducoyāca ihyan ne, va che cuaconahn yāh ihyan u nān āma cruz, ¹⁵ cava che ndevahn nducoyāca ihyan che cotahno ye u, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Nduhcā che din yahino Dendiohs ihyan iyehne

¹⁶ Tihcā, te āma yahino Dendiohs ihyan iyehne ne, andahre āma ndiyāhn ra Daya ye, ate chihco mendāhn ye ihyan, cava che nducoyāca ihyan che cotahno ye ihyan min ne, ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero

numacuahn ro. ¹⁷ Dechuh Dendiohs Daya ye muhn iyehne cuh, ndiyu cava che din ye castigo ihyan iyehne, ate cava che cotahno ihyan iyehne ihyan min, ndedevahn ye ihyan.

¹⁸ Ihyan che ritahno ye Daya Dendiohs ne, hua co ye castigo. Ate ihyan che hua ritahno ye ne, a vate mendāhn ye che co ye castigo, te hua ritahno ye Daya mān Dendiohs. ¹⁹ Ihyan che hua ritahno ye Daya Dendiohs ne, a vate mendāhn che co ye castigo, te ndā ihyan min muhn iyehne cuh, chicuahn ye Ndudo yahn Dendiohs, ate ihyan chahn ne, tahque yeno ye che quendi ye cuahtendihco ye nunde, ne chemin che hua chitahno ye. ²⁰ Nducoyāca ihyan che riquendi ye rahtendihco ye nunde ne, rahcotāhn ye yahn Ndudo yahn Dendiohs. Hua renevahnecun ye, te hua nahn ye che cuhnde ro nunde yahn ye. ²¹ Ate ihyan che runecāde vatechica ye ne, renevahnecun ye Ndudo yahn Dendiohs, cava che cuhnde ro che rinduco Dendiohs ihyan nān dehtenduh che redin ye.

Juān Bautista ne, quendi ye nte ye yahn Dihvo vo Jesucristo

²² Chihno min ne, cuahn Dihvo vo nduco ihyan che rinduco ye ihyan, estado yahn Judea. Min chahtenan ye neve ro, ne chidāma ihyan, chedenune ye. ²³ Ro min ne, metah din se preso Juān, ne quenān ye āma cuān nān che duche Enón, nino yān Salim, rehdenune ye ihyan che rendā ye, te min ne, āma va nune.

²⁵ Tāhn min ne, ndā āma o sāhn ndinān yahn nación yahn Israel, ne chahtecuhn chende se nduco ihyan che rinduco ye Juān, ndāhchenan se che redenune ihyan.

²⁶ Tuhme chahn ihyan chahn chengo ye Juān:

—Ihyan Ricuahn, ihyan che nduco ne cuahn che quenān ne viche lādo cāh yahn ico Jordán, che nte ne yahn ye nduco nuhn ne, mān ne, rehdenune ye ihyan, ne āma yāhn ihyan rinduco ye ihyan.

²⁷ Rāhn Juān ri ye ihyan:

—Queri āma vo ne, a mān Dendiohs ndihco ye tāh vo ntiyon che redin vo. ²⁸ A rāhn cuācō rí nchuhn te ndiyu u, ihyan che a va cāde che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehne, te ntiyon che ndihco Dendiohs tāh ne, che cāhcōyān chedave yahn ihyan cava che nevahne-cun ye ihyan min. ²⁹ Nān vihco che rihnevāco ihyan ne, āma ri yeno ndāco ndihte cuahn che ndihchero ye che yeno sāhn che cahnevāco se, te a devano ye te ndāhcā rinahn ntiyon che quenān ye. Atihnocā u, te āma ri yeno yahn che āma ri yāhn ihyan rinduco ye ihyan min. ³⁰ Ihyan min ne, a va cāde che co chahte ntiyon yahn ye, ne u ne, a va cāde che cuihno ntiyon yāhn.

Dihvo vo Jesucristo ne, a vahchetero chica ye che ndā ye muhn iyehne cuh

³¹ Dihvo vo ne, chica ye vahchetero, ne ndinān ye yahn nducoyāco vo. Ihyan iyehne ne, rahndudo ye demān yahn dehtenduh che ri iyehne cuh. ³² Ihyan min ne, rahndudo ye yahn dehtenduh che ri vahchetero, che ndihche ye mān, chihnevan ye mān,

ate atenān āma o ra ihyān ritahno ye. ³³ Ihyān che ritahno ye ne, recāh dito ye Ndudo yahn Dendiohs che rahndudo ihyān min, rihco ro ye che cuāco. ³⁴ A Dendiohs dechuh ye ihyān min, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye ihyān, quenān cuma ye nducuahn vederihquentiyon yahn. Chemin che numacuahn vederihquentiyon min rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs. ³⁵ Dendiohs Chida ne, yahino ye ihyān min che Daya ye, ndāhco ye nducuahn vederihquentiyon tāh ye. ³⁶ Ihyān che ritahno ye ihyān min che Daya Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ate ihyān che hua ritahno ye ihyān min ne, hua ndāca vahchetero cuahtenan ye. Tahque ndah ne, āma yah castigo din Dendiohs ihyān.

Ama tāhn nación yahn Samaria, chitahno te Dihvo vo Jesucristo

4 Tāhn min ne, āma yāhn ihyān rinduco ye Dihvo vo, redenune ye, ne checadino sāhn fariseo che tahque yāhn ihyān rinduco ye Dihvo vo che co Juān. ² Ndiyu mān Dihvo vo che reddenune ye ihyān chahn, te ihyān apóstol yahn ye. ³ Nducote hua nahn Dihvo vo che co yudo yahn sāhn chahn, yahn che āma yāhn ihyān rinduco ye ihyān ne, chica ye min estādo yahn Judea, conāhn ye estādo yahn Galilea.

⁴ Yune cuāhn nān che cuahn ye ne, chuh nación yahn Samaria. ⁵ Ama ro, tenduh nān inguiyāhn ne, ndā ye chihto āma yān yahn Samaria che duche Sicar, nān yāhn yahn Jacob che chihco ye yahn dāya ye José. Min va āma pozo nune che duche Pozo yahn Jacob, ne nducote ndi cuno Dihvo vo ne, cuahn ye chihnde ye chihto pozo me. ⁷ Ihyān apóstol yahn ye ne, cuahn ye viyān me cua ye dehtenduh che cheh ye nduco vih. Ura min ne, ndā āma tāhn yān min nān pozo me tendāh te nune, ne rāhn Dihvo vo ri ye tāhn:

—¿A hua te tah nune, cúh?

⁹ Cuahn ino te, ne rāhn te ri te ihyān:

—¿Tācā che rica ne nune cuh ne u?, te ndih ne, ihyān nación yahn Israel ndih, ne u ne, ihyān nación yahn Samaria u.

(Tihcā rāhn te, te ihyān nación yahn Israel ne, nde hua rente ye nduco ihyān nación yahn Samaria.)

¹⁰ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye tāhn:

—Nde hua renehn yahn vedeyahino yahn Dendiohs, nde hua devene duh u che ricá nune di, te ndete che devene ne, man caque nune u, nune min che vedevihche yahn ihyān iyehñse.

¹¹ Rāhn te ri te ihyān:

—Pozo cuh ne, āma yāno, ne ndih ne, nde hua nda ne deh che tendāh nduco ne nune, ¿ti ra ngua ne nune che rāhn ne che te ne u? ¹² Ihyān ndico yahn nuhn Jacob, chino ye pozo cuh, chichihve yahn mān ye mān, yahn dāya ye mān, yahn ite ndāta yahn ye mān, ne mān ne, nuhnde tāh nuhn. ¿A rāhco ne che tahque rigonun chihve ne che co ihyān min?

¹³ Rāhn ye ri ye tāhn:

—Nducoyāca ihyān che cuh ye nune tih ne, ndaconan co yāca ye. ¹⁴ Ate ihyān che cuh ye nune che cāh

ne, ametah ndaconan co yāca ye, te nune min ne, hua ndā ro che tihnan, ne din che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

¹⁵ Tuhme rāhn te ri te ihyān:

—Te ne nune che rāhn ne me, cúh, cāva che ametah ndaconan co yācá, ne hua conan cuma che chí tendāh nān pozo cuh.

¹⁶ Rāhn ye ri ye tāhn:

—Cuehn ngua inchahn, tuhme cochi nduco se.

¹⁷ Ndahconan te yahn ye:

—Metah inchāhn.

Tuhme rāhn ye ri ye tāhn:

—Cuāco rāhn che metah inchahn, te ro menān ne, uhn inchahn nenan come, ate sāhn che quenān come mān ne, ndere quenēn nduco se.

¹⁹ Cuahn che chihnevan te che tihcā rāhn ye ne, rāhn te ri te ihyān:

—Che tihcā rāhn ne ri ne u ne, a ndero ndi che ihyān profeta ndih. ²⁰ Ihyān ndico yahn nuhn ne, muhn cuete cuh rechi ye rendeva ye yavenān Dendiohs, ne nchuhn ihyān nación yahn Israel ne, rāhn ne te min yān Jerusalén va che ndeva vo yavenān ye. ¿Cha che cuāco ne?

²¹ Ndahconan ye yahn te:

—Cuedevene te ndiyu demān cuete cuh, nde huane demān yān Jerusalén nde ihyān yavenān Dendiohs Chida, te a ndā ro che, adecotino che chenān ihyān ne, a min no co ndeva ye yavenān ye. ²² Nchuhn, ihyān nación yahn Samaria ne, nde hua devano ne tācā va cāde che ndeva ihyān yavenān Dendiohs. Ate nuhn ihyān nación yahn Israel ne, a devano nuhn, te a vān ndāta yahn nuhn, quendāh ihyān che ndedevahn ye ihyān iyehñse. ²³ A ndā ro che ihyān che redin yahn che cāhmo vo che rendeva ye yavenān Dendiohs Chida ne, rendeva ye yavenān ye numacuahn chedave yahn ye mān, numa cuāco mān, te ihyān min ne, nahn ye che tihcā ndeva ihyān yavenān ye. ²⁴ Dendiohs ne, āma Vaco, ne ihyān che rendeva ye yavenān ye ne, nahn che ndeva ye numacuahn chedave yahn ye mān, numa cuāco mān.

²⁵ Rāhn te ri te ihyān:

—A devanó che va che chi ihyān min che Mesías, che a va cāde che ndedevahn ye ihyān iyehñse, ne cuahn che ndā ye ne, te cuande ye uvo yahn nducuahn.

²⁶ Rāhn ye ri ye tāhn:

—A u, ihyān min, che renté ndoque.

²⁷ Ura min ntā ihyān apóstol yahn ye, ne cuahn ino ihyān chahn che rente ye nduco āma ndāhta, ate nde āma ye hua chihquino ye tumerune ye ihyān deh chica ye tāhn mān, deh yahn che rente ye nduco te mān.

²⁸ Tuhme chihco te cuhte yahn te min, conāhn te, ne rāhn te ri te ihyān viyān:

²⁹ —Cochi nchuhn ndihchero ne āma ihyān che rāhn ye ri ye u nducuahn che nedín. Co a ihyān min che a va cāde che chi ye ndedevahn ye ihyān iyehñse.

³⁰ Tuhme cuahn ihyān yān quendihchero ye Dihvo vo.

³¹ Numanahn min ne, rāhn ihyān apóstol yahn ye ri ye ihyān:

—Ihyan Ricuahn, ¿a hua cheh inguiyahn ne?

³² Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—U ne, va ama comida yahn, che nde hua devano nchuhn yahn.

³³ Ate hua chenahn ihyan chahn deh conahn che tihca rahn ye, ne rente ye van man ye nduco vih:

—¿A va duh che checu che cheh ye, che tihca rahn ye?

³⁴ Tuhme rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Che dinahn nan ntiyon yahn Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u ne, chemin che vedeyeno yahn, anduhneca ama comida yahn. ³⁵ Nchuhn ne, rahn ne te renda ca te cun iyo cava che ndevahn ihyan ndute ndata. Ate u ne, rahn ri nchuhn te, nde meniyon ne, ama yahn ihyan vateyan ye cava che cahcovan ye Ndudo yahn Dendiohs che cuahndudo ne. ³⁶ Nan ntiyon yahn ihyan ne, nahn cuan ne, ama ye rino ye ndute ndata, ne tama ye rendevahn ye cuahn che a ri yahn. Atihnocan nan ntiyon yahn Dendiohs, te nahn cuan ne, ama ye ranan ye rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, ne tama ye riquendi ye, tuhme ritahno ihyan. Ihyan che ritahno ye ne, rendevahn ye, ne cuahnenan ye vahchetero numacuahn ro. Me ihyan che redin ye ntiyon min, ihyan che rahndudo ye menan man, ihyan che rahndudo ye cuahn che a ritahno ihyan man ne, rahte yeno ama tama ye nduco vih. ³⁷ Nducote tihca ne, riquendah cuaco ndudo che tuhca rente ihyan: “Ama ye rino ye ndute ndata, ne tama ye rendevahn ye cuahn che a ri yahn.” ³⁸ U ne, dechuh nchuhn, cuahndudo ne Ndudo yahn Dendiohs nan che a vih ihyan nedin ye ntiyon, ne ndondan tah ne ntiyon min quendi ne.

³⁹ Ama yahn ihyan yan min, rente tahn min nduco ye yahn che rahn Dihvo vo ri ye tahn nducuahn che nedin te, ne chitahno ye ihyan. ⁴⁰ Chemin che cuahn che nda ihyan yan chahn nan Dihvo vo ne, yahve ye ihyan che conan ye min. Quenan ye yan min o ro, ⁴¹ ne nde tahque yahn ca ihyan chitahno ye ihyan cuahn che chihnevan ye che rahndudo ye. ⁴² Tuhme rahn ihyan yan chahn ri ye tahn min:

—Chitahno nuhn ihyan min, yahn che nte yahn ye nduco nuhn. Ate man ne, tahque chichahno nuhn ihyan, te chihnevan man nuhn che rahndudo ye. A devano cuaco nuhn te a ihyan min che a va cade che chi ye ndevahn ye ihyan iyehense.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn dihn, daya ama sahn ndinan

⁴³ Chihno nduh che o ro min ne, chica Dihvo vo yan min cuahn ye cuahn estado yahn Galilea. ⁴⁴ Nducote man ye rahn ye te atenan ihyan tama yan che renevahnecun ye ihyan profeta, ndiyu ihyan yan vaco ye ne, chemin che cuahn ye min. ⁴⁵ Cuahn che nda ye ne, ihyan che vate ye min ne, ama nevahnevan ye ihyan, te namin chahn ihyan chahn yan Jerusalen vihco ro yudo, ne ndihchero ye vederihno che din ye min.

⁴⁶ Cuahn che quechica ye min estado yahn Galilea ne, nda tun ye yan Cana, yan min nan che din ye ved-

erihno, din ye che ndaconda vino nune me. Numanahn che quenan ye yan min ne, nda ama sahn ndinan che va se yan Capernaum, rinuhn se ihyan. Sahn min ne, ama cah sahn dihn yahn se, adeche coh se, ne chemin che, cuahn che checadino se che a ndaconan Dihvo vo che chahn ye estado yahn Judea ne, chahn se yahve se ihyan. Chica se favor ihyan che cah ye ndevaco se, din ye che ndoyahn daya se. ⁴⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nchuhn ne, nde hua cotahno ne ndete che hua ndihchero ne vederihno.

⁴⁹ Ate rahn se ri se ihyan:

—Co din favor, ne cuhn vo nduco ne, te adeche coh dayá.

⁵⁰ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Co ndaconen conahn, te sahn daye ne, a ndoyahn se.

Chitahno se che rahn ye, ne conahn se. ⁵¹ Ura che a nta nino se ndevaco se ne, chahn ama o mozo yahn se chendi yune se sahn, ne rahn se ri se sahn:

—Sahn dihn yahn ne, a ndoyahn se.

⁵² Tumerune se sahn chahn deh ura canan chihnde dihn yahn daya se. Ndahconan sahn chahn yahn se:

—Ico, nan rahco ama a chino, chavi ihno che netah sahn.

⁵³ Tuhme nta tin sahn ndinan me che a ura min rahn Dihvo vo nduco se che a ndoyahn daya se, ne chemin che chitahno se ihyan nduco nducoyaca ihyan yahn se.

⁵⁴ Nduco chemin chi o yune che din Dihvo vo vederihno estado yahn Galilea.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che ndoyahn ama sahn che ndi cheche se ama cuan nan che duche Betesda

5 Cuahn che quenan ca Dihvo vo estado yahn Galilea ne, quenun ama vihco yahn ihyan nacion yahn Israel min yan Jerusalen, ne cuahn Dihvo vo vihco me. ² Ama chendevah yahn chete che ndacoriya yan min ne, duche Chendevah yahn Itecuche. Nino chendevah min ne, va ama tanque nune che duche Betesda, che devaco hebreo. Chihto tanque me ne, chendihco uhn corredor, ³ ne min chenun ama yahn ihyan che ve nan ye man, ihyan che neneva doh cah ye man, ihyan che ndi cheche ye man, chenun rino ye ura che nuhn nune me. ⁴ Yahn quenun riya ama angel, rendahchetahn ye nune me, ne ihyan che conun condan ye van nune me ura che cuhno ndahchetahn ne, ndoyahn ye, adecodehno che ndi yahn ye. ⁵ Min quendite ama sahn che a ri ndico ntiyon ino nduyo che ndi cheche se. ⁶ Nda Dihvo vo min, ne ndihchero ye sahn. Checadinno ye che a rahn cuahn ndi cheche se, ne tumerune ye sahn:

—¿A nehn che ndoyehne ne?

⁷ Ndaconan se yahn ye:

—Taca hua. Nahn che ndoyahn, ate metah duh ihyan che quenda ye u van nune ura che nuhn. Queri ama yune che redin fuerza, nahn condan van nune ne, tama ca ihyan rechuhnan ye u, renda ye.

⁸ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuenecuen, condo tah yundo yehn, ne cuique.

⁹ A ndetahn ndoyahn sahn min, ndo tah se yundo yahn se, ne canan rica se. Ro min ne, ama ro che rahtetuhno ihyan, ¹⁰ ne ama o sahn ndinan yahn naci6n yahn Israel ne, rahn se ri se sahn che ndoyahn me:

—Man ne, ro che rahtetuhno vo. Hua redin yahn che din ntiyon, quenohn yundo yehn.

¹¹ Ndahconan sahn min, ne rahn se ri se sahn chahn:

—Hua te, a man ihyan che din ye che ndoyahn, chihquentiyon ye che quenuhn yundo yahn, ne cacá.

¹² Tuhme tumerune sahn chahn sahn:

—¿Duh ihyan min che chihquentiyon ye che quenohn yundo yehn, caque ne?

¹³ Ate sahn min ne, nde hua devano se che a Dihvo vo Jesucristo che din ye che ndoyahn se, te ama yahn ihyan chenun ye min, ne ndetahn chenda ye van ihyan, cheh nan se ihyan. ¹⁴ Adiva ne, ndihchero Dihvo vo sahn, quenun se chete yaco, ne rahn ye ri ye sahn:

—Cuihcoven che cahmá có di. Man che a ndoyehn ne, ametah ndaconen condihque nunde cava che hua cotah tama cah di, din che tahque chuhrihn.

¹⁵ Tuhme chahn sahn min, chengo se sahn ndinan chahn che a Dihvo vo che din ye che ndoyahn se.

¹⁶ Nducote a ro che rahtetuhno ihyan redin Dihvo vo che rendoyahn ihyan cah ne, chemin che din tan sahn chahn nduco ye, nahn cahno se ihyan.

¹⁷ Ama yune ne, rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Chidá ne, cuahn dama redin ye che ndah cava ihyan, ne u ne, riquendí yune yahn ye.

¹⁸ Che tihca rahn ye ne, nde tahque chi tan sahn ndinan chahn, nahn cahno se ihyan, te cuahn che rahn ye te a Dendiohs che Chida ye ne, rahco se te duce rino ye ihyan, nahn co ye dama nduhca ihyan min. Avane ne, nducote redin Dihvo vo che rendoyahn ihyan cah, andahre ro che rahtetuhno ihyan ne, rahco se te rahcotahn ye che rihquentiyon ley nduhca che rahtetuhno ihyan.

Vederihquentiyon che quenana cuma Dihvo vo Jesucristo

¹⁹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Cuaco rahn rí nchuhn te hua co dín nde ama nan ntiyon che ndiyu ntiyon yahn Chidá. Nducuaahn che redin ye ne, namin redín. ²⁰ Chidá ne, yahino ye u, ne man ye nduco ye u redin ye nducuaahn vederihno. Nde va ca vederihno che tahque rahte che din ye, ne ama cahno ino nchuhn. ²¹ Cuahn che man nahn ne, nde ndedetuhché tenahn, nduhca che redin Chidá. ²² Chidá ne, ndahco ye vederihquentiyon yahn ye tah, cava che techecadé yahn nducoyaca ihyan, ²³ te nahn ye che ndeva ihyan yavenán nduhca che rendeva ihyan yavenan ye. Ihyan che hua rendeva ye yavenan ne, namin hua rendeva ye yavenan Chidá, ihyan min che dechuh ye u.

²⁴ Cuaco rahn rí nchuhn te ihyan che rihcovan ye ndudo yahn, ne ritahno ye ihyan min che dechuh ye u ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ihyan

chahn ne, hua conda ye, te ndevahn ye. ²⁵ Cuaco rahn rí nchuhn te nducoyaca ihyan nunde ne, anduhneca ndete che a ndih ye nan Dendiohs. Man ne, a nda ro che cahnevan ye ndudo yahn, ne nducoyaca ye che cotahno ye ne, ndevahn ye. ²⁶ Tihca, te Chidá ne, quenana cuma ye vederihquentiyon cava che ndedevahn ye ihyan iyehense, ne ndahco ye vederihquentiyon min tah. ²⁷ Namin ndahco ye vederihquentiyon tah cava che techecadé yahn ihyan iyehense, te a u che rinducó nducoyaca ihyan. ²⁸ Hua cahno ino nchuhn che tihca rahn, te nda ro che, nducoyaca tenahn ne, cahnevan ye ndudo yahn, ²⁹ ne ntuche ye. Ihyan che ndah din ye chahtenan ye iyehense ne, cuahtenan ye vahchetero, ne ihyan che hua ndah din ye ne, co ye castigo.

Nduhca che a ndero ndi vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

³⁰ 'Che tin deman ne, hua co dín nde ama nan dehtenduh. RetecheCADÉ nduhca che rihquentiyon Dendiohs Chida u, ne nducuaahn che retecheCADÉ ne, numa cuaco, te a ndudo yahn ihyan min ndiyu ndudo yahn man. ³¹ Cuahn che rendonán vederihquentiyon che quenana cumá ne, nde hua richihve che renté, che rahco nchuhn. ³² Ate che rendonana Dendiohs vederihquentiyon yahn ne, a ndero ndi che cuaco, te ihyan min ne, cuaco nducuaahn che rahn ye. ³³ Nchuhn ne, tahve ne sahn che tumerune se Juan, ne ndudo che ndahconan ye yahn ne yahn vederihquentiyon che quenana cumá ne, cuaco. ³⁴ U ne, hua rendotenan che ihyan iyehense cahma nan ye u, ate ntiyon yan ndudo che ndahconan ye yahn ne, cava che cotahno ne u, ne ndevahn ne. ³⁵ Juan ne, nduhca ama yahn che din che chi ro dave nan ne neve ro, te chicuaahn ye nchuhn yahn vederihquentiyon yahn, ne quenana ino ne. ³⁶ Ate vederihno che redin ne, tahque rihco ro che quenana cumá vederihquentiyon che co ndudo che rahn Juan yahn, te cava chemin ne, a ndero ndi che a Dendiohs Chida dechuh ye u. ³⁷ Namin, andahre hua nihnevan nchuhn ndudo yahn Dendiohs Chida, nde hua ntihche ne ihyan, ate rihco ro ye van nchuhn, che man ye dechuh ye u. ³⁸ Me nchuhn ne, racondah vedame ne ndudo yahn ye, te hua ritahno ne u che man ye dechuh ye. ³⁹ Rendihchenan ne Ndudo yahn ye nduco cudado, te rahco ne te ndudo min din che ndevahn ne, ne cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. Ate nde hua retumacadino ne che a nan Ndudo min ndirun yahn vederihquentiyon yahn. ⁴⁰ Hua nahn cotahno ne u cava che ndevahn ne, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

⁴¹ 'U ne, hua rendotenan che ndeva nchuhn yavenan. ⁴² Avane ne, a rendihché nduhchan ihyan nchuhn, ne a devanó che hua yahino ne Dendiohs. ⁴³ U ne, man Chidá dechuh ye u, ne nchuhn ne, racondah vedame ne u. Ate ndete che nda tama sahn che ricuaahn se vedevavano yahn man se ne, sahn min che cuaco nevah-necun ne sahn. ⁴⁴ ¿Taca co cotahno nchuhn Dendiohs?, te ndotenan che nuhn ino ne dinahn ne, cava che co yeno ye nduco ne ne, renana ino ne rendeva ama tama

ne yavenan vih. ⁴⁵ Ndiyu u che cahco ró nunde yahn nchuhn nan Chidá, te a ley che dirun Moisés, che ama ndichahtino nchuhn ne, a chemin che renuhnde nunde yahn ne. ⁴⁶ Ndete che ritahno nchuhn che dirun Moisés ne, namin cotahno ne u, te ihyan min dirun ye yahn vederihquentiyon yáhn. ⁴⁷ Ate nducote hua ritahno ne ndudo che dirun ye ne, chemin che nde hua co cotahno ne ndudo yáhn.

Cah Dihvo vo Jesucristo cheh nchuh ca uhn mil ihyan

6 Chihno min ne, cuahn Dihvo vo tama lado viche yahn vine yahn Galilea, nan che duche Tiberias. ² Nducote rendihchero ihyan vederihno che redin ye che rendoyahn ihyan cah ne, chemin che ama yahn ihyan cuahn ye nduco ye. ³ Cuahn che nda Dihvo vo min ne, cocha ye ama tingüete chihnde ye nduco ihyan apóstol yahn ye. ⁴ Ro min ne, a nda nino vihco ro yudo yahn ihyan nación yahn Israel. ⁵ Cuahn che ndihchero Dihvo vo che ama yahn ihyan nda ye chidama ye min ne, tumerune ye Felipe:

—¿Ti cuhn vo cua vo che cheh nducoyaca ihyan sih ne?

⁶ Dihvo vo ne, a derahn ye tihca che nahn cadino ye deh cahma Felipe, te man ye ne, a devano ye taca din ye che cahcacheh ye ihyan chahn. ⁷ Ndahconan Felipe yahn ye:

—Andahre o ciento tume diyahngua quenda vo che cua vo pan ne, nde hua tuno cava che ndaca tahsihn, cheh queri ama ihyan sih.

⁸ Tuhme tama ihyan apóstol, ihyan min che duche ye Andrés, dihno Simón Pedro ne, rahn ye ri ye Dihvo vo:

⁹ —Muhn quenun ama sahn dihn che nda se uhn pan che ndindah nduco cebada man, o yahca man. Ate rahco che dehra cochihve chemin cava ihyan sih, te ama yahn ri ye.

¹⁰ Rahn Dihvo vo:

—Cahma nchuhn co ne nducoyaca ihyan sih che cuahte ye.

Ama va chano cahya min, ne chahte ihyan chahn nan chano me. Che deman ihyan chahn ne, ri tenduh uhn mil ye. ¹¹ Tuhme chetah Dihvo vo pan me, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Chihno min ne, cah ye ihyan apóstol yahn ye cava che cah ye cheh nducoyaca ihyan. Namin chetah ye yahca me. Atihnocá din ye, ne cheh nducoyaca ihyan nde nan che chito ihyan.

¹² Cuahn che a chenah cheh ihyan ne, rahn Dihvo vo ri ye ihyan apóstol:

—Cuendevahn nchuhn nducuahn che ngava cava che hua cora.

¹³ Ndevahn ihyan chahn nducuahn, ne chito ndichio cuahte cheyahn pan me che ngava. ¹⁴ Nducote ndihchero ihyan vederihno min che din Dihvo ne, rahn ye:

—Cuaco niyon te ihyan cuh, ihyan profeta che a va cade che chi ye iyehense.

¹⁵ Checadino Dihvo vo che nahn quenda ihyan chahn ihyan nduco fuerza, cava che co ye rey yahn ye, ne chemin che ndiquendah ye van ye, cuahn ye deman ye tama tingüete yaco.

Dihvo vo Jesucristo ne, rica ye nan nune vine

¹⁶ Cuahn che a chi dah ne, cuenechahn ihyan apóstol chahn cuahn chihto vine me. ¹⁷ Chahtenun ye chete ama barco che va min, ne cuahn ye tama lado viche me, cuahn yan Capernaum. A man, ne Dihvo vo ne, a hua rentá ye. ¹⁸ Ura min ne, canan rano yuhne tan, ne ama rendedecuan nune vine me. ¹⁹ A cuahn ihyan chahn nduco barco me tenduh an mil metro, cuahn che ndihchero ye Dihvo vo, che a nda nino ye, rica ye nan nune vine me, ne ama dihya ye chi. ²⁰ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—A u che ntá. ¡Condi nchuhn dihya ne co!

²¹ Chendá Dihvo vo chete barco me, ne ama yeno ihyan chahn, netumanecun ye ihyan. Nduco venchahte no nda barco me nan che cuahn ye.

Chinuhn ihyan Dihvo vo Jesucristo

²² Me ihyan che chahtenan ye tama lado viche yahn vine me ne, tumacadino ye chi dave tama ro me, che ihyan apóstol chahn ne, chahtenun ye chete ama ndiyahn ra barco che va min, cuahn ye, ne Dihvo vo ne, hua cuahn ye nduco vih. ²³ Numanahn che chenah ye min ne, nda neve barco che chica yan Tiberias, ne chan chihto vine, nino nan che cheh ye pan che cah Dihvo vo a ama ro me. ²⁴ Nducote ndihchero ihyan chahn che ametah Dihvo vo min, nde huane ihyan apóstol yahn ye ne, chahtenun ye chete barco chahn, cuahn ye yan Capernaum, quenuhn ye ihyan.

²⁵ Cuahn che a tuche ihyan chahn vine me, nda ye nan che quenun Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿deh ura nda ne muhn ne?

²⁶ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuaco rahn ri nchuhn te rinuhn ne u, yahn che chihcachéh nchuhn nde nan che chito nchuhn, ndiyu yahn che chenah ne yahn vederihno che din. ²⁷ Hua cuahcoran nchuhn deman yahn dehtenduh che reh ne, te chemin ne, rihno. Tahque ndah ne ne, codinun ino ne, cuihcovan ne ndudo yáhn, cava che ndevahn ne, ne cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. Nduco yáhn ne, anduhneca ama comida che ngu cuahn dama yahn ne. Tihca, te u che rinducó nducoyaca ihyan ne, ndahco Dendiohs Chida vederihquentiyon tah, cava che ndedevahn nchuhn.

²⁸ Tuhme tumerune ihyan chahn Dihvo vo:

—¿A va vederihquentiyon yahn Dendiohs che va che dinahn nuhn ne?

²⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn: —Che nahn Dendiohs ne, che cotahno nchuhn u che man ye dechuh ye.

³⁰ Ndaconan tumerune ihyan chahn Dihvo vo:

—¿Deh vederihno co din ne, ndihchero nuhn, cava che cotahno nuhn ndih ne? ¿Deh ntiyon nda ne ne?

³¹ Ihyan ndico yahn nuhn ne, cheh ye pan che duche maná, min yahn nan che metah duhva nduhca che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Cah Dendiohs pan che chica vahchetero, cheh ye.”

³² Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:
—Cuaco rahn ri nchuhn: Pan che chica vahchetero ne, ndiyu Moisés che cah ye ihyan, te a Chidá. Namin rete ye nchuhn tama nan pan che tahque ndah che chica vahchetero. ³³ Pan min che cah Dendiohs ne, chica vahchetero, ne nduco chemin rendevahn ihyan iyehanse.

³⁴ Tuhme rahn ihyan chahn ri ye Dihvo vo:

—Te ne pan che rahn ne me nuhn ro ro.

³⁵ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—A u che anduhneca pan cava ihyan che ritahno ye u, te rendedevahn ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero. Che reh ihyan man, che rih ye man ne, hua retumanan ihyan cuahn dama. Ate vedeyahino yahn cava ihyan che ritahno ye u, ne hua nda ro che cuihno. ³⁶ Ate nchuhn ne, hua ritahno ne u, andahre rendihchero ne u, nduhca che a rahn ri nchuhn. ³⁷ Nducoyaca ihyan che retendahnun Chidá cava che cotahno ye u ne, ritahno ye u, ne hua racondah vedame ihyan. ³⁸ Tihca, te u ne, chica vahchetero, dechuh Chidá u, cava che dinahn che nahn ye, ndiyu che nahn man. ³⁹ Chidá ne, dechuh ye u, ne nahn ye che ndedevahn nducoyaca ihyan che man ye tendahnun ye cava che cotahno ye u. Namin nahn ye che ndedetuhché ihyan chahn ro che cuihno iyehanse. ⁴⁰ Chidá ne, nahn ye che nducoyaca ihyan che ndihchero ye u che Daya ye, ne cotahno ye u ne, ndedetuhché ihyan ro che cuihno iyehanse, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁴¹ Nducote rahn Dihvo vo yahn man ye, che anduhneca pan che chica vahchetero cava ihyan iyehanse ne, chemin che ndahchenan sahn ndinan yahn naci6n yahn Israel chahn ihyan, ⁴² ne rente se van man se nduco vih:

—Ihyan tih che Jesús, che daya José me. Uvo ne, a rendihcho vo chida ye man, chaco ye man, ¿me dehco che rahn ye che vahchetero chica ye?

⁴³ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Hua ndahchenan nchuhn u. ⁴⁴ Cuedevano ne te nde ama ihyan hua co cotahno ye u, ndete che hua man Chidá tendahnun ye ihyan. Nducoyaca ihyan che cotahno ye u ne, ndedetuhché ihyan ro che cuihno iyehanse. ⁴⁵ Nan libro che dirun ihyan profeta ne, tuhca rahn: “Dendiohs ne, din ye che conahn nducoyaca ihyan.” Chemin che nducoyaca ihyan che redinahn ye yahn Dendiohs Chida ne, ritahno ye u.

⁴⁶ Nde ama ihyan iyehanse ne, hua ntihche ye Dendiohs Chida. Atenan u che rendihché ihyan. ⁴⁷ Cuaco rahn ri nchuhn te ihyan che ritahno ye u ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁴⁸ U ne, anduhneca pan cava ihyan iyehanse, te rendedevahn ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁴⁹ Ihyan ndico yahn nchuhn ne, cheh ye pan che duche maná min yahn nan che metah duhva, ate pan min ne, metah vederihquentiyon yahn cava che ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero. ⁵⁰ Ate ihyan che cheh ye pan che chica vahchetero ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Pan min ne, redin che rendevahn ihyan. Adecoduhno ihyan che cheh ye ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye

vahchetero numacuahn ro. Che rahn yahn pan min ne, rahn yahn man, te va che cahco mendahn u coh, cava che ndedevahn ihyan iyehanse.

⁵² Tuhme ama ndeh rente sahn ndinan chahn van man se nduco vih, ne rahn se:

—¿Taca che rahn ihyan tih che covahn ye pan, cava che chuh vo ihyan?

⁵³ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, cava che ndevahn ne ne, va che cotahno ne u man, cochahtino ne yun yahn che cora man. ⁵⁴ Ihyan che cotahno ye u, ne cochahtino ye yun yahn che cora ne, ndedetuhché ihyan ro che cuihno iyehanse, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁵⁵ Tihca, te cava che co ndevahn ihyan ne, va che cahco mendahn u, cora yun yahn cava ye. ⁵⁶ Ihyan che cotahno ye u, ne cochahtino yun yahn che cora ne, conduco ye u, ne din cudado ihyan. ⁵⁷ Dendiohs Chida ne, hua nda ro che cuihno ye. A ihyan min che dechuh ye u, ne vedeyeno yahn ne, che richahtinó ihyan. Me ihyan che richahtino ye u ne, ndedevahn ihyan, cuahtenan ye vahchetero.

⁵⁸ U ne, anduhneca pan che chica vahchetero, cava ihyan iyehanse. Pan che duche maná, che cheh ihyan ndico yahn nchuhn ne, metah vederihquentiyon yahn cava che ndevahn ihyan, cuahtenan ye vahchetero. Ate ihyan che cochahtino ye u ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁵⁹ Chete yaco, min yan Capernaum, che tihca chicuahn Dihvo vo sahn chahn.

⁶⁰ Chihno chicuahn Dihvo vo ndudo min ne, nde ihyan che rinducó ye ihyan ne, ama yahn ye rahn ye: Ndudo che tihca ricuahn ye ne, ama vahche. Nde ama ihyan hua co nevahnecon ye.

⁶¹ Checadino Dihvo vo che hua chahtenan ino ihyan chahn ndudo che chicuahn ye, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nducote hua chahtenan ino nchuhn ndudo che tihca ricuahn ne, ⁶² nde tahque hua cuahtenan ino ne ndete che ndihchero ne u che rinducó nducoyaca ihyan, che nahn vahchetero nan che chica. ⁶³ A Vaco Ndah yahn Dendiohs che redin che rendevahn ihyan. U ne, cahco mendahn u coh, nedihvé nunde yahn ihyan iyehanse, ate a Vaco Ndah yahn Dendiohs che redin che rendevahn ye. Ndudo che renté nduco nchuhn ne, renté numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, cava che ndevahn ne.

⁶⁴ Ate hua nducoyaca nchuhn ritahno ne.

Tihca rahn Dihvo vo, te a devano ye nde ro menan, duhtenduh ihyan che hua ritahno ye ihyan man, sahn che va che ndihcue ndeh se ihyan man. ⁶⁵ Namin rahn ye:

—Rahn ri nchuhn te ihyan che man Chidá tendahnun ye ihyan ne, atenan ihyan chahn che co cotahno ye u.

⁶⁶ Ama yahn ihyan che chinduco ye Dihvo vo ro menan ne, chihcoman ye ihyan nde ro min, ametah chinduco ye ihyan. ⁶⁷ Tuhme tumerune Dihvo vo nduh che ndichio ihyan ap6stol yahn ye:

—Namin nchuhn ne, ¿a nahn cahcoman ne u ne?

⁶⁸ Ndahconan Sim6n Pedro, ne rahn ye:

—Dihve nuhn, metah nde tãma ihyan che cochahti-no nuhn çava che ndevahn nuhn, atenã ndih. Ndudo che ricuahn ne ne, rethiyon yune ihyan che ndevahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁶⁹ Nuhn ne, a ritahno nuhn ndih, ne a devano cuãco nuhn te ndih che Daya Dendiohs, che hua ndã ro che cuihno vederihquentiyon yahn ye mãn, ndih, ihyan min che a va çade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse mãn.

⁷⁰ Rãhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—A devano nchuhn che a mãn tendãhnún nduh che ndichio ne, ate nde nduco nduh ne, rihquentiyon chundah ãma cha nchuhn.

⁷¹ Che tihçã rãhn Dihvo vo ne, rãhn ye yahn ðaya Simón, sãhn min che duche se Judas Iscariote, te sãhn min va che ndihcue ndeh se ihyan, andahre nduco se ndi cuande se vãn ihyan apóstol chahn.

Dihno Dihvo vo Jesucristo ne, hua ritahno ye ihyan

7 Quendi Dihvo vo quechica ye estãdo yahn Galilea. Hua nahn conan ye estãdo yahn Judea, te sãhn ndinã yahn nación yahn Israel che vate se min ne, nahn çãhno se ihyan. ² Ro min ne, a ndã nino vihco yahn vah cue che redin ihyan nación yahn Israel.

³ Tuhme rãhn dihno Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuique muhn, cuehn yã Jerusalem çava che namin ihyan che vate ye min, che ritahno ye di ne, ndihchero ye vederihno che redin. ⁴ Tihçã, te cuahn che nahn vo che cadino ihyan yahn ntiyon che redin vo ne, va che çãhco ro vo. Chemin che tahque ndah, cuehn min, din vederihno ñan che tahque yãhn ihyan rendo ðama ye.

⁵ Tihçã rãhn dihno ye, te nde ihyan chahn ne, hua ritahno ye ihyan. ⁶ Ndahconan Dihvo vo, ne rãhn ye ri ye ihyan:

—Metah ndã ura che çãhn, ate nchuhn ne, ade-codehno ura che nahn ne, co çãhn ne. ⁷ Nchuhn ne, hua tãn ihyan nunde nduco ne, ate u che cuãco ne, tãn ye nducó, te renevih nunde yahn ye vaçonã ye.

⁸ Cuahn nchuhn vihco. U ne, hua çãhn meniyan, te metah ndã ura che çãhn.

Chahn Dihvo vo Jesucristo vihco yahn vah cue

⁹ Chihno min ne, quenã ca Dihvo vo estãdo yahn Galilea, ne cuahn dihno ye. Adiva ne, cuahn che a chihno cuahn nducoyãca ihyan vihco me ne, tuhme cuahn ye demã ye. ¹¹ Sãhn ndinã yahn nación yahn Israel ne, rinuhn ndudo se ti quenã Dihvo vo. ¹² ãma yãhn ihyan ne, rente ye yahn Dihvo vo. Ñãhn ye ne, rãhn ye: “Ihyan min ne, ndah ihyan ye.” Ate ñãhn ye ne, rãhn ye: “Hua ndah ihyan ye, te rihñcheh ye ihyan.”

¹³ Nducoyãca ihyan ne, cuãhn ndeh rente ye yahn Dihvo vo, yahn che vah che cadino sãhn ndinã yahn nación yahn Israel. ¹⁴ Cuahn che a mendãhn vihco me ne, chendã Dihvo vo chete yãco, canã ricuahn ye ihyan. ¹⁵ Me sãhn ndinã chahn ne, ãma rahn ino se che ãma ndãhçã ricuahn ye, ne rãhn se:

—¿Ti chehua ihyan tih che tihçã ricuahn ye?, te hua nahn ye escuela che rahn ihyan ricuahn.

¹⁶ Rãhn Dihvo vo ri ye sãhn:

—Che ricuãhn ne, ndiyu che cuande yahn mãn, te che cuande yahn Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u. ¹⁷ Ihyan che nahn dinahn ye che rihquentiyon Dendiohs ne, conahn ye te che ricuãhn ne, che cuande yahn Dendiohs, ihyan min che dechuh ye u, ndiyu che cuande yahn mãn. ¹⁸ Ihyan che ricuahn ye vededevano yahn mãn ye ne, che nahn ye ne, che ndeva ihyan yavenã ye. Ate ihyan che ricuahn ye çava che quendãh yavenã ihyan che dechuh ye ihyan ne, ricuahn ye numa cuãco.

¹⁹ Moisés ne, dirun ye ley, chihco ye yahn nchuhn, ate nde ãma ne hua redinahn ne. Tahque ndah ne ne, nahn çãhno ne u.

²⁰ Ndahconan ihyan chenãhn, ne rãhn ye ri ye ihyan:

—Co quenun vaco chihngã ndih, ne chemin che tihçã rãhn ne. ¿Duh nahn çãhno ndih?

²¹ Rãhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Yahn ãma vederihno che dín ro che rahtetuhno ihyan ne, ãma rahn ino nducoyãca nchuhn. ²² Moisés ne, dirun ye yahn ley che renã seña nchuhn, nduhçã che chihquentiyon Dendiohs ihyan ndico yahn ye. Chemin che raconahn ne seña cheçãhya, andahre ro che rahtetuhno ihyan. ²³ Nducote raconahn ne seña cheçãhya, andahre ro che rahtetuhno ihyan çava che hua cuahcotãhn ne yahn ley min ne, ¿me dehco che ri tãn ne nducó, yahn che ro che rahtetuhno ihyan dín che ndoyahn ãma sãhn che rechuhrihñ se? ²⁴ Ndotenan che ndãhchenã nchuhn ne, cuendedecadino ndah ne, ne tumacadino ne che ndãhçã redín.

²⁵ ãma o ihyan che vate ye yãn min che a devano ye che nahn çãhno se Dihvo vo ne, retumerune vih ye:

—¿A ndiyu ihyan tih che rinuhn se ihyan, che nahn çãhno se ihyan ne? ²⁶ Mãn ne, ngã ye, quenun ye tãn ricuahn ye, ne hua duhva retumacãh ihyan, çava che co ye preso. A din ndete che, a nduco ihyan ndinã yuhn vo, ritahno ye che ihyan tih, che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse. ²⁷ Ate ndiyu ihyan tih chemin, te uvo ne, a devano vo ti chica ye. Cuahn che ndã ihyan min ne, nde ãma ihyan hua co devano ye ticuãhn quendãh ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rãhn ye ti chica ye

²⁸ Dihvo vo ne, chihnevan ye che tihçã rente ihyan chahn. Tuhme ãma dito rãhn ye:

—Nchuhn ne, rãhn ne che a rendihche ne u mãn, a devano ne ti chicã mãn, ate ndere rãhn ne chemin. Ndiyu che cuande yahn mãn che cochí, te cochí che cuande yahn Chidã, ihyan min che quenã cuma ye vederihquentiyon che ãma chahte, ihyan min che nde hua rendihche ne ihyan. ²⁹ U ne, a rendihché ihyan, te a ñãn ye quenã, ne a mãn ye dechuh ye u.

³⁰ Cuahn che chihnevan sãhn ndinã chahn che tihçã rãhn ye ne, nahn din se preso ihyan, ate nde ãma se, hua chihquino se din se preso ihyan, te ro min ne, metah ndã ro yahn ye che çãhno se ihyan. ³¹ Vãn ihyan chahn ne, ãma yãhn ihyan chitahno ye ihyan, ne rãhn ye:

—A ihyan cuh che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense, te ¿a chi tãma ye che tahque din ca ye vederihno che co ihyan cuh?

Sahn fariseo ne, dechuh se policia çava che din se preso Dihvo vo Jesucristo

³² Checadino sahn fariseo che rendonan ihyan yan Dihvo vo. Chemin che nte çade se nduco chidocuyan ndinan, ne dechuh se policia yahn yaco, ngua se ihyan, co ye preso. ³³ Cuahn che nda se ne, rahn Dihvo vo:

—Conan cá te neve ro nduco nchuhn, tuhme nahn nan Ihyan che dechuh ye u. ³⁴ Nda ro min ne, nuhn nchuhn u, ate hua ntaca ne u, te hua co çahn ne nan che conán.

³⁵ Tuhme rente sahn chahn van man se nduco vih, ne rahn se:

—¿Ti ra conan ihyan tih che rahn ye che hua ntaca vo ihyan? ¿A ndihco ye che çahn ye van ihyan naciòn yuhn vo che chenán ye naciòn chenahn? ¿A min conan ye, cacuahn ye ihyan naciòn chenahn chahn? ³⁶ ¿Deh conahn che tihca rahn ye che nuhn vo ihyan, ne hua ntaca vo ihyan, te hua co cuhn vo nan che conan ye?

Rahn Dihvo vo Jesucristo te ihyan che ritahno ye ihyan ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan

³⁷ Ro vihco chahte me ne, chandi Dihvo vo nan nducoyaca ihyan, ne cahndudo ye:

—Adecoduhno ihyan che yaca ye ne, chi ye nan, çah nune, cuh ye. ³⁸ Nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ihyan che cotahno ye u ne, cuahtenan cuma ye vederihquentiyon, anduhneca ama nune che hua retihnan.

³⁹ Che tihca rahn Dihvo vo ne, çah ye, checadino ihyan, che ihyan che cotahno ye ihyan ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. Ro min ne, ametah co Vaco Ndah yahn Dendiohs, te metah nahn Dihvo vo vahchetero.

Ihyan ne, hua ra vih ndudo ye çava Dihvo vo Jesucristo

⁴⁰ Cuahn che a chihno çah cuande Dihvo vo ihyan ne, nahn ihyan ne, rahn ye:

—Cuaco niyon che ihyan tih, ihyan profeta che a va çade che chi ye.

⁴¹ Nahn ye ne, rahn ye:

—Ihyan tih ne, a man ihyan min che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense.

Ate nahn ihyan ne, rahn ye:

—Hua cuaco chemin, te ihyan min che a va çade che chi ye ne, ndiyu estado yahn Galilea quendah ye, ⁴² te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun che ihyan min ne, nan ndata yahn rey David quendah ye man, cuhndeyan ye yan Belén, yan vaco David man.

⁴³ Tihca chi che a vih rahn ama, a vih rahn tãma ihyan chahn, yahn Dihvo vo. ⁴⁴ Van ihyan chahn ne, chenun ama o se che nahn din se preso Dihvo vo, ate hua chihquino se.

Sahn ndinan yahn ihyan naciòn yahn Israel ne, hua chitahno se Dihvo vo Jesucristo

⁴⁵ Sahn policia chahn ne, ndaconan se nan che che-nun sahn fariseo man, chidocuyan ndinan man.

Tuhme rahn se ri se sahn policia chahn:

—¿Dehco che hua quenda nchuhn ihyan min?

⁴⁶ Ndahconan sahn policia chahn, ne rahn se:

—Hua quenda nuhn ihyan, te nde ama yune hua nihnevan nuhn che ricuahn ihyan nduhca che ricuahn ihyan min.

⁴⁷ Rahn sahn fariseo chahn ri se sahn:

—Namin nchuhn ne, co a çah yune ne che chihnechey ye nchuhn. ⁴⁸ Cuedevano ne, te nde ama nuhn, hua ritahno nuhn ihyan min. ⁴⁹ Sahn yan sih ne, hua devano se ley che dirun Moisés, ne chemin che ndinda se.

⁵⁰ Van sahn ndinan chahn ne, ndi cuande ama ihyan fariseo che duche ye Nicodemo. A ihyan min che chahn ye ama vino, chendihchero ye Dihvo vo. Ihyan min ne, rahn ye ri ye combiero yahn ye:

⁵¹ —Ley che riquendi vo ne, rihquentiyon che hua co çahmo vo che a ndinda ama ihyan numanahn che metah cadino cuaco vo deh nunde yahn ye va.

⁵² Ndaconan se yahn Nicodemo, ne rahn se:

—¿A namin nduco di chique estado yahn Galilea? Condihchenen nan Ndudo yahn Dendiohs, ne cadine te nde ama ihyan profeta hua quendah ye min.

⁵³ Chihno min ne, conahn queri ama se ndevaco se.

Ama tahn che ndere quechica te

8 Chihno chihuahn Dihvo vo ihyan chahn ne, cuahn ye Cuete Olivo. ² Chi dave tãma ro me ne, nda tun ye, ne chenda ye chete yaco. Ndo dama nducoyaca ihyan nan ye, ne chihnde ye, ndevanan ricuahn ye ihyan chahn. ³ Tuhme nda sahn devano ley che dirun Moisés man, sahn fariseo man, nda se ama tahn ndah-ta che va inchahn te, che ntaca ihyan tahn, ura che quendite te nduco chihyo te. Chihno se tahn mendahn, ⁴ ne rahn se ri se Dihvo vo:

—Ihyan Ricuahn, tahn tih ne, ntaca ihyan tahn, ura che quendite te nduco chihyo te. ⁵ Nan ley che dirun Moisés ne, rihquentiyon che çahno nuhn tahn che tihchan sih, nduco tu. ¿Me ndih, deh rahn ne ne?

⁶ Tihca rahn sahn chahn, te retumarande se Dihvo vo, renuhn ino se taca co çaca nunde se yahn ye. Ate Dihvo vo ne, nde hua tumacah ye yahn se, ne canan dirun ye ndiyahn, nduco ndutitah ye. ⁷ Quendi se retumarune se ihyan. Nan menan ne, ndevandi cuaco ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Adecochano nchuhn che metah nunde yahn ne ne, çah ne tu tahn.

⁸ Chihno rahn ye ne, ndaconan ndondih ye, ne quendi ye redirun ye ndiyahn. ⁹ Chi cuihnan sahn chahn che tihca rahn ye ri ye sahn, te a devano se te chendihco se nunde, ne canan ndiquendah vah ca ama ca ama se, conahn se, menan vihca sahn che tahque ndico

chahn. Cuahn che a chihno conahn se ne, a deman tahn ndahta me, nti te min. ¹⁰ Tuhme ndevandi cuaco Dihvo vo, ne tumerune ye tahn:

—¿Tiya sahn chahn che rih nunde se yehn ne? ¿A nde ama se hua quendi se rih nunde se yehn ne?

¹¹ Ndaconan te yahn ye, ne rahn te:

—Hua Dihvé, nde ama se.

Tuhme rahn ye ri ye tahn:

—U ne, nchahcó nunde yehn. Man ne, conahn.

Ametah ndaconan ndere cochique condihque nunde.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, cuahtenan ye vahchetero

¹² Tama yune ne, ricuahn Dihvo vo ihyan, ne rahn ye:

—U ne, anduhneca ama yahn che ri ro dave nan ihyan iyehense. Chemin che ihyan che ritahno ye u ne, conahn ye ndudo yahn, ne ndedevahn ihyan, cuahtenan ye vahchetero.

¹³ Tuhme rahn sahn fariseo chahn ri se ihyan:

—Ndi ne, rendonan man ne ndih. Chemin ne, hua cochihve yahn ne.

¹⁴ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—Ndudo che renté ne, cuaco, andahre rahn nchuhn che rendonan man u, te u ne, devano ti chicá man, ti nahn man. Ate nchuhn ne, hua devano ne ti chicá nde huane ti nahn. ¹⁵ Nchuhn ne, ra cuande ne ihyan nduhca costumbre yahn ne, rendahchenan ne ihyan. Ate u ne, hua rendahchenán nde ama ihyan. ¹⁶ Me cuahn che retechecadé ne, retechecadé numa cuaco, te retechecadé dama nduco Chidá, ihyan min che dechuh ye u, ndiyu demán. ¹⁷ Nan ley che rendihchenan nchuhn ne, rihquentiyon che, cuahn che va o testigo che ra vih ndudo yahn ye, rahn ye che cuaco ne, va che cotahno vo che rahn ye. ¹⁸ U ne, rahn ndudo cuaco yahn ntiyon yahn. Me Chidá che dechuh ye u ne, namin rahn ye yahn.

¹⁹ Tuhme tumerune sahn chahn ihyan, ne rahn se:

—¿Ti va chida ne ne?

Ndahconan ye yahn se, ne rahn ye:

—Nchuhn ne, hua renahn ne yahn vederihquentiyon che quenán cumá, nde hua rendihche ne Chidá. Nducote hua renahn ne yahn vederihquentiyon che quenán cumá ne, chemin che hua rendihche ne Chidá.

²⁰ Tihca chicuahn Dihvo vo chete yaco, nan che va yave yahn tume vedino. Ate nde ama sahn chahn, hua din se preso ihyan, yahn che metah nda ura che ndihco cade Dendiohs.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn tun ye che nahn ye vahchetero

²¹ Ndaconan rahn Dihvo vo tama yune nduco ihyan tuhca:

—U ne, nahn, ne nchuhn ne, nuhn ne u, ate hua ntaca ne u. Conda ne, din nunde yahn ne, te nan che nahn ne, hua co nda ne.

²² Tuhme rahn sahn ndinan chahn van man se nduco vih:

—¿A cahno man ihyan tih ihyan, che tihca rahn ye che nan che cahno ye ne, hua co nda vo ne?

²³ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Nchuhn ne, ihyan iyehense nchuhn. Ate u ne, vahchetero chicá. ²⁴ Chemin che rahn ri nchuhn che conda ne, din nunde yahn ne. Tihca, te ndete che hua cotahno ne che u, ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense ne, conda ne, din nunde yahn ne.

²⁵ Tuhme tumerune sahn chahn ihyan:

—¿Duh ndih ne?

Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye sahn:

—A rahn ri nchuhn nde a rahn me. ²⁶ Ama ndeh nan dehtenduh va che có nchuhn man, nevíh nunde yahn ne vaconan ne man. Ihyan che dechuh ye u ne, riquendah cuaco che rahn ye. Me u ne, a ndudo yahn ye che ricuahn ihyan iyehense.

²⁷ Ate sahn chahn ne, hua chenahn se che a yahn Dendiohs Chida che tihca rahn ye. ²⁸ Chemin che rahn ye ri ye sahn:

—Cuahn che cuaconahn yah nchuhn u che rinducó nducoyaca ihyan ne, tuhme tumacadino ne yahn vederihquentiyon che quenán cumá. Namin tumacadino ne che hua ricuahn che cuande yahn man, te ricuahn ndudo che a man Chidá te cuande ye u. ²⁹ Tihca, te Chidá ne, dechuh ye u, ne rinduco ye u. Hua rihcoman ye u, te cuahn dama redinahn nducuahn che renan ino ye.

³⁰ Cuahn che chihno rahn Dihvo vo nducuahn ndudo chemin chan ne, ama yahn ihyan chitahno ye ihyan.

³¹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ndete che quendi nchuhn numa ino ne cotahno ne ndudo che ricuahn nchuhn ne, tuhme che cuaco conduco ne u. ³² Avane ne, conahn ne ndudo yahn, ne ndo ne libre.

³³ Ndahconan ihyan chahn ne, rahn ye ri ye Dihvo vo:

—Nuhn ne, ndata yahn Abraham nuhn, ne nde ama yune hua ntihcue ihyan nuhn. ¿Me taca che rahn ne che ndo nuhn libre ne?

³⁴ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te nducoyaca ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, anduhneca ndete che hua libre ye, te hua co cahcoman ye nunde yahn ye. ³⁵ Nchuhn ne, nduhca sahn decayha yahn ihyan che hua redin cuande ye van daya ye ne, tihchan nchuhn nan Dendiohs. Ate u ne, Daya ye u. ³⁶ Chemin che, cuahn che ndedevahn ihyan ne, ametah deh che ndedecadino ye. ³⁷ A devano che ndata yahn Abraham nchuhn. Ate hua renevahnecun ne ndudo yahn, ne chemin che nahn cahno ne u. ³⁸ U ne, ricuahn nchuhn ndudo che rete cuande Chidá u, ne nchuhn ne, redin ne dehtenduh che nahn chida ne.

³⁹ Ndahconan ihyan chahn yahn Dihvo vo, ne rahn ye:

—Nuhn ne, Abraham che chida nuhn.

Ate rahn ye ri ye ihyan chahn:

—A ndere redin chida nchuhn Abraham, te hua riquendi ne yune yahn ye. ⁴⁰ U ne, rahn cuacó ri

nchuhn ndudo che a man Dendiohs rete cuande ye u, ate nchuhn ne, nahn cahno ne u. Abraham ne, ndiyu chemin che din ye. ⁴¹ Nchuhn ne, cuahto redin chida ne, cuahto redin man ne.

Rahn ihyan chahn ri ye Dihvo vo:

—Nuhn ne, Dendiohs che Chida nuhn.

⁴² Rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—A ndere redin Chida nchuhn Dendiohs. Hua cuaco che rahn ne, ne chemin che hua ri rendihche ne u.

Ndiyu che cuande yahn man che cochí, te a man Dendiohs dechuh ye u. ⁴³ Yahn che hua renevahneceun nchuhn ndudo yahn ne, chemin che hua renahn ne.

⁴⁴ Nchuhn ne, chundah che chida ne, sahn min che redinahn ne yahn se. Sahn min ne, rihquentiyon se sahn rihno ihyan nde ro che chihnde iyehense. Cuahn dama rihnceh se, te chemin che ntiyon yahn se. ⁴⁵ U ne, ricuahn ndudo cuaco, ate nducote ndi nino ne vederihnceh ne, chemin che hua ritahno ne che rahn.

⁴⁶ Nde ama nchuhn ne, hua co cahma ne che va nunde yahn. Ndudo cuaco che ricuahn, ne redin yahn che co-tahno ne. ⁴⁷ A ndero ndi ihyan che yahn Dendiohs ihyan, te rihcovan ye Ndudo yahn ye. Ate nchuhn ne, ndiyu yahn Dendiohs nchuhn, ne chemin che hua nahn cahcovan ne Ndudo yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, a va ye nde ro che metah cuhndeyan Abraham

⁴⁸ Tuhme rahn sahn ndinan chahn ri se Dihvo vo:

—Rahn cuaco nuhn ri nuhn ndih che ndere ihyan ndih, nduhca ihyan naciön yahn Samaria man, quenun vaco chihnga ndih man.

⁴⁹ Rahn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—U ne, rendevá yavenan Chidá. Ate nchuhn ne, rendahchenan ne u, ne chemin che ndere rahn ne che quenun vaco chihnga u. ⁵⁰ U ne, hua rendonan man u. Ate va Chidá che rendeva ye yavenan, ne ihyan min che retechecade ye. ⁵¹ Cuaco rahn ri nchuhn te ihyan che rihcovan ye che ricuahn ne, cuahtenan ye cuahn dama.

⁵² Tuhme rahn se ri se Dihvo vo:

—Man ne, a devano cuaco nuhn che quenun vaco chihnga ndih, yahn che tihca rahn ne. Abraham man, nducoyaca ihyan profeta man ne, chih ye. Me ndih ne, rahn ne te ihyan che cahcovan ye ndudo che ricuahn ne ne, cuahtenan ye cuahn dama. ⁵³ ¿A tahque rigo-nun chihve ndih che co chida nuhn Abraham, che rahco ne? Ihyan min man, nducoyaca ihyan profeta man ne, chih ye. ¿Duh ndih, che rahco ne?

⁵⁴ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Ndete che rendonan man u ne, nde hua cochihve yahn. Chidá, ihyan min che rahn nchuhn che Dendiohs yahn ne ne, a ihyan min che rendeva ye yavenan. ⁵⁵ U ne, rendihché ihyan, ate nchuhn ne, hua rendihche ne ihyan. Rendihché ihyan, ne redinahn che rihquentiyon ye. Cuaco che rahn, ndiyu nduhca nchuhn che ndere rahn ne che rendihche ne ihyan. ⁵⁶ Ihyan ndico yahn nchuhn, Abraham ne, ama chi yeno ye cuahn che

checadino ye che va che chí iyehense, ne nde tahque chi yeno ye cuahn che a chinahn.

⁵⁷ Tuhme rahn se ri se Dihvo vo:

—Nde mare o raco ndiche nduyo metah co ndih, ¿ta-ca che ndihchero ne Abraham?

⁵⁸ Rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cuaco rahn ri nchuhn te u ne, a vá nde ro che metah cuhndeyan Abraham.

⁵⁹ Tuhme chetah sahn chahn tu, che cah se Dihvo vo. Ate cheh nan se ihyan, ne ndiquendah ye chete yaco me. Chuh ye van nducoyaca se, cuahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, din ye che chi ro nan ama sahn che ve nan se nde ro che chihndeyan se

9 Ama ro ne, ndihchero Dihvo vo ama sahn che ve nan se nde ro che chihndeyan se. ² Ihyan apóstol yahn ye ne, tumerune ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, ¿dehco che ve nan sahn tih ne? ¿A cava nunde yahn indihche yahn se, o cava nunde yahn man se ne?

³ Ndahconan Dihvo vo yahn ihyan chahn, ne rahn ye:

—Ndiyu cava nunde yahn indihche yahn se, nde huane cava nunde yahn man se. Ve nan se cava che cuhnde ro vederihquentiyon yahn Dendiohs, tumacadino ihyan. ⁴ U ne, va che din nun inó dinahn ntiyon yahn Ihyan che dechuh ye u numanahn che quenán cá iyehense. ⁵ Numacuahn ro che quenán muhn ne, ricuahn Ndudo yahn Dendiohs ihyan cava che netah ndutinan ye.

⁶ Chihno rahn ye chemin ne, din ye tah nchete nduco nunedan ye, ne chacotahme ye ndutinán sahn nan ve me. ⁷ Tuhme rahn ye ri ye sahn:

—Cuehn conane nan nan nune che duche Siloé —che tihca duche nune me ne, conahn “Nune Rica.”

Cuahn sahn nan ve me, ne cuahn che nano se nan se nan nune me ne, chi ro nan se. ⁸ Cuahn che nta se ne, rahn ihyan nino ndevaco se man, ihyan che rendihche ye sahn man:

—¿A ndiyu sahn tih che rica se che din ihyan vedevahino nduco se ne?

⁹ Nahn ihyan ne, rahn ye:

—Sahn tih chemin.

Nahn tun ihyan ne, rahn ye:

—Ndiyu sahn tih chemin, ate tihca ro se.

Rahn man se:

—A u chemin.

¹⁰ Tumerune ihyan sahn:

—¿Me taca chi che chi ro nan ne?

¹¹ Ndahconan se, ne rahn se:

—Ihyan min che duche ye Jesús, din ye nchete, chacotahme ye ndutinán, ne tahve ye u, chahn nanó nan nan nune Siloé. Chihno nanó nan ne, ndetahno chi ro nan.

¹² Tumerune ihyan chahn sahn:

—¿Ti quenán ihyan min ne?

Ndahconan se, ne rahn se:

—Hua devanó.

¹³ Tuhme quenda ihyan s̄ahn min n̄an s̄ahn fariseo.
¹⁴ Ro che din Dihvo vo che chi ro n̄an s̄ahn min ne, ro che rahtetuhno ihyan. ¹⁵ Chemin che tumerune s̄ahn fariseo chahn s̄ahn t̄aç̄a chi che chi ro n̄an se. Ndahconan se, ne r̄ahn se ri se s̄ahn chahn:
 —Chacot̄ahme Jesús nchete ndutin̄an, ne n̄anó n̄an nduhc̄a che r̄ahn ye, ne ndet̄ahno chi ro n̄an.
¹⁶ Tuhme r̄ahn ̄ama o s̄ahn fariseo chahn:
 —S̄ahn che tihc̄a din me ne, ametah yahn Dendiohs che tihc̄a redin se, te hua renevahnecun se ro che rahtetuhno ihyan.
 Ate t̄ama te o se ne, r̄ahn se:
 —Ndete che hua yahn Dendiohs s̄ahn ne, ¿t̄aç̄a redin se vederihno tuhme?
 Nduco tihc̄a ne, hua cavih ndudo yahn se nduco vih, ¹⁷ ne ndaconan tumerune se s̄ahn min:
 —Me di, ¿deh rahn yahn s̄ahn min che din se che chi ro nan ne?
 Ndahconan se, ne r̄ahn se ri se s̄ahn chahn:
 —U ne r̄ahn te ihyan min ne, ̄ama ihyan profeta.
¹⁸ Ate s̄ahn chahn ne, hua nahn cotahno se che ve n̄an s̄ahn min ro men̄an. Chemin che tahve se chehua indihte yahn s̄ahn min, ¹⁹ ne tumerune se ihyan:
 —¿A nchuhn d̄aya ne s̄ahnguh ne? ¿A cūaco che ve n̄an se cuahn che chihndeyan se ne? ¿Me t̄aç̄a chi che chi ro n̄an se ne?
²⁰ Ndahconan indihte yahn s̄ahn min:
 —S̄ahnguh che d̄aya nuhn, ne ve n̄an se cuahn che chihndeyan se. ²¹ Ate hua devano nuhn t̄aç̄a chi che chi ro n̄an se, nde hua devano nuhn duh ihyan din ye che chi ro n̄an se. Tumerune nchuhn s̄ahn. A va nduyo yahn se, ne m̄an se co nte cuande se nchuhn.
²² Indihte yahn s̄ahn min ne, tihc̄a r̄ahn ye, te v̄ahino ye, yahn che a checadino ye te s̄ahn ndin̄an chahn ne, a ntuhno se che ndetend̄ah se adecoduhno ihyan chete ȳaco, ndete che cotahno ye che Dihvo vo ne, a ihyan min che a va ç̄ade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. ²³ Chemin che r̄ahn ihyan chahn ri ye s̄ahn ndin̄an chahn che tumerune se m̄an s̄ahn d̄aya ye te a va nduyo yahn se.
²⁴ Tuhme ndaconan cah s̄ahn ndin̄an chahn s̄ahn min, ne r̄ahn se ri se s̄ahn:
 —Codin ç̄ava Dendiohs, ne cahme co nuhn cha che cūaco, te nuhn ne, devano nuhn te s̄ahn min che din se che chi ro nan ne, s̄ahn nunde se.
²⁵ Ndahconan s̄ahn min, ne r̄ahn se ri se s̄ahn chahn:
 —U ne, hua devanó a ihyan nunde ye o hua. Ate devanó che ro men̄an me ne, ve n̄an, ne ihyan min din ye che chi ro n̄an.
²⁶ Ndaconan tumerune s̄ahn chahn s̄ahn:
 —¿T̄aç̄a din se che chi ro nan ne?
²⁷ Ndahconan s̄ahn min, ne r̄ahn se ri se s̄ahn chahn:
 —A r̄ahn rí nchuhn, ne hua ritahno ne. ¿Deh ndah co yahn ne che ndaconán ç̄ahma tún ne? ¿A nduco ne nahn cotahno ne ihyan min ne?
²⁸ R̄ahva s̄ahn chahn nduco s̄ahn min, ne r̄ahn se ri se s̄ahn:

—Di ne, ndichahtine s̄ahn min. Ate nuhn ne, ndichahtino nuhn Moisés. ²⁹ A devano nuhn te Moisés ne, a m̄an Dendiohs ç̄ah ye ntiyon ihyan. Ate s̄ahn che rahn me ne, nde hua devano nuhn ti chica se.

³⁰ Ndahconan s̄ahn min, ne r̄ahn se ri se s̄ahn chahn:
 —Ama rahn inó yahn nchuhn, che r̄ahn ne che hua devano ne ti chica ihyan min, te u ne, din ye che chi ro n̄an. ³¹ A devano cūaco vo te Dendiohs ne, hua rihcovan ye yahn ihyan nunde, ate rihcovan ye yahn ihyan che renevahnecun ye ihyan m̄an, redinahn ye vederihquentiyon yahn ye m̄an. ³² Nde ̄ama yune hua nihnevan vo yahn ̄ama ihyan che co din ye che co ro n̄an ihyan n̄an ve. ³³ Ihyan min ne, Dendiohs dechuh ye ihyan, ne chemin che redin ye vederihno. Ndete che hua ne, hua dehva co din ye.

³⁴ R̄ahn s̄ahn chahn ri se s̄ahn min:
 —Di ne, ̄ama s̄ahn nunde di nde ro che chihneyan. ¿T̄aç̄a che nahn cacuehn nuhn ne?
 Chihno r̄ahn se chemin ne, ndetend̄ah se s̄ahn chete ȳaco.

³⁵ Checadino Dihvo vo che ndetend̄ah s̄ahn ndin̄an chahn s̄ahn min chete ȳaco, ne cuahn che nt̄aç̄a ye s̄ahn ne, tumerune ye s̄ahn:

—¿A ritehne D̄aya Dendiohs ne?

³⁶ R̄ahn se ri se ihyan:

—Dihvé, ç̄ahma ne co ne u duh ihyan min ç̄ava che cotahnó ihyan.

³⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne r̄ahn ye ri ye s̄ahn:

—A u chemin, che renté ndoque. M̄an ne, a ndihche u.

³⁸ Tuhme chehntihya se n̄an Dihvo vo, ne r̄ahn se ri se ihyan:

—Dihvé, ritahnó ndih.

³⁹ Namin r̄ahn Dihvo vo:

—U ne, nd̄a iyehense cuh ç̄ava che techecadé yahn nducoȳaca ihyan. Ihyan che hua devano ye Ndudo yahn Dendiohs ne, cacúahn ihyan, ne ihyan che devano ye che r̄ahco ye ne, cuhnde ro yahn ye che nde hua devano ye.

⁴⁰ ̄Ama o s̄ahn fariseo che chenun se min ne, chihnevan se che tihc̄a r̄ahn ye, ne r̄ahn se ri se ihyan:

—¿A namin nuhn, r̄ahn ne yahn nuhn che hua devano nuhn ne?

⁴¹ Ndahconan Dihvo vo, ne r̄ahn ye ri ye s̄ahn:

—Ndete che hua devano nchuhn ne, nde hua chendihco ne nunde. Ate nducote a m̄an nchuhn r̄ahn ne te a devano ne m̄an, nducote rahcot̄ahn ne m̄an ne, chemin che chendihco ne nunde.

Ejemplo yahn itecuche

10 Quendi Dihvo vo, ne r̄ahn ye:
 —Cūaco r̄ahn rí nchuhn te s̄ahn duco ne, hua rend̄a se cūahn chendevah yahn chan n̄an chenun itecuche, te rend̄a se cūahn chihto chan. ² Ate ihyan che redin ye cud̄ado itecuche ne, rend̄a ye cūahn chendevah yahn chan. ³ S̄ahn che redin cud̄ado chendevah ne, ren̄ahne se, ne rend̄a ye. R̄ahn ye che duche queri ̄ama te, ne rah ye ite. Cuahn che rah ye ite ne, rechi te,

ne retendāh ye ite chete chan. ⁴ Cuahn che a retendāh ye nducoyāca te chete chan ne, riquendāhñan ye yahn te, ne riquendi te ihyan, te ndi nino te ihyan. ⁵ Ate hua riquendi te sahn che hua rendihche te. Tahque ndah te ne, rano te yahn se, yahn che hua rendonahn te ndudo yahn se.

⁶ Dihvo vo ne, nte ye ejemplo cuh cava sahn chahn, ate hua chenahn se.

Ejemplo yahn ihyan che ndah redin ye cudādo itecuche

⁷ Quendi Dihvo vo, ne sahn ye ri ye sahn chahn:

—Cuāco rāhn rí nchuhn te, nduhcā che richihve chendevah yahn chan cava che co chuh itecuche ne, tihcā u cava ihyan yāhn. Ihyan che ritahno ye u ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero. Ihyan chahn ne, anduhnecā itecuche che hua ndere vatechica mān te, che rondondā te chete chan, ri te cudādo mān, riquendāh te rahn te reh te mān. Nducoyāca sahn rihñcheh che chahte se ro che metah ndā, redin cā se che Nduco yahn Dendiohs rahndudo se ne, anduhnecā sahn duco, tihchan se, ne ihyan yahn Dendiohs ne, hua rihcovan ye ndudo yahn se.

¹⁰ Sahn duco ne, rendā se cava che cāhno se ihyan mān, duco se mān, cuihno denda se ihyan mān. Ate u ne, ndā cava che ndedevāhn ihyan, ne āma ndahcā cuahno ye, cuahtenan ye vahchetero. ¹¹ Nduhcā āma ihyan che ndah redin ye cudādo itecuche yahn ye nde ndihco mendāhn ye ihyan cava che ndedevahn ye ite ne, tihcā u, te ndah redín cudādo ihyan yāhn, nde cāhco mendāhn u cóh, cava che ndedevāhn ihyan. ¹² Ate nducoyāca sahn mozo che redin se ntiyon min ne, nducote ndiyu yahn se itecuche ne, hua cudādo se. Cuahn che rendā lobo ne, rihcomān se itecuche che nduco se, ne rano se. Tuhme retāh lobo ite, ne rihno rano ite chenāhn. ¹³ Rano se, te ndiyu dihve itecuche sahn, ne hua redin se cudādo ite numa ino se.

¹⁴ U ne, anduhnecā āma ihyan che ndah redin ye cudādo itecuche yahn ye. Chidā ne, rendihche ye u, ne u ne, rendihché ihyan. U ne, nda cuandé ihyan yāhn, ne mān ye ne, richahtino ye u. U ne, nde cāhco mendāhn u cóh, cava che ndedevāhn ihyan. ¹⁶ Namin vate ca ihyan che nedin yāhn ihyan, ndedevāhn ihyan. Mān ne, vatechica vane ye, ate nevahnecon ye u, ne ndo dāma ye vān ihyan yāhn.

¹⁷ Chidā ne, yahino ye u, te cāhco mendāhn u cóh, cava che ndedevāhn ihyan iyehñse. Cuihno min ne, va che ntuché. ¹⁸ Nde āma ihyan ne, hua co cāhno ye u, ndete che hua mān cāhco mendāhn u. Va vederihquentiyon yāhn cava che cāhco mendāhn u cóh. Namin va vederihquentiyon yāhn che ntuché. Vederihquentiyon min che te Chidā u.

¹⁹ Cuahn che chihno rāhn Dihvo vo ndudo chemin chan, chihnevan sahn ndinān chahn ne, ndevanān se, a vih rāhn āma a vih rāhn tāma se. ²⁰ Āma yāhn se ne, rāhn se:

—Nde hua tumacāh nchuhn che rāhn sahn tih, te quenun vaco chihngā sahn, ne hua va cuāco dave yahn se.

²¹ Ate rāhn tun se ne, rāhn se:

—Adecoduhno ihyan che quenun vaco chihngā ihyan ne, hua tihcā runecāde rente ye. Avāne ne, hua co din ye che co ro nān ihyan nān ve.

Sahn ndinān yahn nación yahn Israel ne, nahn cāh se tu Dihvo vo Jesucristo

²² Ro min ne, ro iche, ne tāhn min redin ihyan vihco yahn yāco, min yān Jerusalén. ²³ Dihvo vo ne, quechica ye ndiyāco me mān corredor che duche Corredor yahn Salomón. ²⁴ Ndo dāma sahn ndinān chahn nān ye, ne rāhn se ri se ihyan:

—Ndete che ndih, ihyan min che a va cāde che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, cāhma cuāco no ne co ne nuhn. Hua ndahcā che rihco ndeh ne.

²⁵ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye sahn:

—A rāhn rí nchuhn, ne hua ritahno ne. Nduco vederihno che redín numacuahn vederihquentiyon yahn Chidā ne, a ndero ndi che a u chemin. ²⁶ Ate nchuhn ne, hua ritahno ne, te hua ndi cuande ne vān ihyan yāhn, nduhcā che a rāhn rí nchuhn. ²⁷ Ihyan yāhn ne, rihcovan ye ndudo yāhn, ne rinduco ye u. Me u ne, nda cuandé ihyan. ²⁸ Rendedevāhn ihyan, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Hua duhva co din che conda ye, te u nda cuandé ihyan. ²⁹ Mān Chidā tendāhñun ye ihyan chahn cava che cotahno ye u. Ihyan min che tahque chahte vederihquentiyon yahn ye, ne nducote namin nda cuande ye ihyan ne, chemin che hua duhva co din che conda ye. ³⁰ U nduco Chidā ne, āma no vederihquentiyon yahn nuhn mān, āma no vederendedecadino yahn nuhn mān.

³¹ Cuahn che tihcā rāhn Dihvo vo ne, ndaconan chetāh sahn ndinān chahn tu che cāh se ihyan.

³² Tuhme rāhn ye ri ye sahn:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Chidā, āma ndeh nān dehtenduh che ndah nedín nān nchuhn. Ate nchuhn ne, de tu nahn cāh ne u.

³³ Ndahconan sahn chahn ne, rāhn se ri se ihyan:

—Ndiyu yahn dehtenduh che redin ne che cāh nuhn tu ndih, ate yahn che duche rino ne Dendiohs che tihcā rāhn ne. A ndero ndi che ihyan iyehñse ndih, ne rāhn ne te āma no vederihquentiyon quenān cuma ne nduco Dendiohs.

³⁴ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye sahn chahn:

—Nān ley che riquendi nchuhn ne, ndirun che rāhn Dendiohs yahn ihyan tuhca: “Nchuhn ne, menun Dendiohs nchuhn.” ³⁵ A devano nchuhn te cha che ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs ne, hua co cāhmo vo che hua cuāco. Nducote a mān Dendiohs rāhn ye yahn ihyan che rihnde tāh ye Ndudo yahn ye te menun Dendiohs ihyan ne, chemin che nde tah hua ndahcā che tihcā rāhn ne che duche rinó Dendiohs, che rāhn che u che Daya ye mān, che tendāhñun ye u, dechuh ye u muhn iyehñse mān. ³⁷ Cuentah nchuhn ndutinān ne, condihchero ne. Ndete che numacuahn vederihquen-

tiyon yahn Chidá, redín vederihno, tuhme cotahno ne u. ³⁸ Nducote redín vederihno numacuahn vederihquentiyon yahn ye ne, cotahno ne u, andahre hua nahn cotahno ne yahn ndudo che ricuáhn. Tuhme tumacadino ne che rinduco Dendiohs Chida u.

³⁹ Chihco dāma ino sahn chahn tāmā yune che nahn din se preso ihyan, ate ndiquendāh ye vān se, ne din vi ye.

⁴⁰ Tuhme cuahn ye cuāhn chihto ico Jordán, ne min quenān ye, lādo cuāhn nān che riquendāh yāhn, cuāhn nān che quenān Juān Bautista chehdēnune ye ihyan ro menān. ⁴¹ Āma yāhn ihyan rahn ye, rendihchero ye Dihvo vo, ne rāhn ye:

—Juān Bautista ne, andahre hua din ye nde āma vederihno, ate nducuahn che rāhn ye yahn ihyan cuh ne, cuāco.

⁴² Ihyan che chahn ye min ne, āma yāhn ye chitahno ye ihyan.

Chih Lázaro

11 Yān Betania ne, chihnde āma ihyan che duche ye Lázaro. Ihyan min ne, chahte o cahve ye; āma ye ne, duche ye María, ne tāmā ye ne, duche ye Marta. A ihyan che duche María me che chacotāhme ye nunedān cāh Dihvo vo, ne ndi cuma ye nduco yudo tin ye. Āma yune ne, chetāh cah Lázaro, ne āma tahn ndi ye. Tuhme tahve nduh che o cahve ye ndudo yahn Dihvo vo, ne rāhn ye:

—Dihve nuhn, amigo yahn ne Lázaro ne, chetāh cah ihyan, ne āma tahn ndi ye.

⁴ Cuahn che chihnevan Dihvo vo ne, rāhn ye:

—Cah min ne, andahre din che coh ye, ate chemin ne, cāva che cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs, ne ndeva ihyan yavenān ye mān, ndeva ye yavenān u che Dāya ye mān.

⁵ Andahre āma yahino Dihvo vo ihyan chahn, Lázaro mān, María mān, Marta mān ne, ⁶ cuahn che ndā ndudo yahn ye che cah Lázaro ne, chendāh ca ye te o ro min nān che quenān ye. ⁷ Chihno min ne, rāhn ye ri ye ihyan apóstol yahn ye:

—Ndaconan cuhn vo nduco nchuhn estādo yahn Judea.

⁸ Tuhme rāhn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Ihyan Ricuahn, cade chuh neve ro che nahn cāhno sahn ndinān chahn ndih nduco tu, ne mān ne, ¿a rihco ne che cāhn tun ne min ne?

⁹ Rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Ndichio ura che āma ro, ne cuahn che ro vatechica vo ne, hua renda cāh vo, te ro nān vo yahn che quendihco dave yahn yāhn. ¹⁰ Ate ndete che vino vatechico vo ne, conda cāh vo yahn che man ro.

¹¹ Chihno min ne, rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Amigo yuhn vo Lázaro ne, quiyādo ye, ate cāhn ndedetuhché ihyan.

¹² Rāhn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Dihve nuhn, ndete che chetāh yāhnde ihyan ne, ametah nduh dito ri yahn ye.

¹³ Dihvo vo ne, hua rāhn cuāco ye che a chih Lázaro, ne chemin che rāhco ihyan apóstol chahn che quiyādo ye. ¹⁴ Tuhme rāhn cuāco ye ri ye ihyan chahn:

—Lázaro ne, a chih ye. ¹⁵ Tahque ndāhcā che hua quenān min ro che chih ye, te nduco tihcā ne, tahque ndāh ro yahn nchuhn, cāva che cotahno ne. Mān ne, cuhn vo quendihchero vo ihyan.

¹⁶ Tomás, ihyan min che ntāhco ihyan che duche ye “Cuāhche” ne, rāhn ye ri ye ihyan apóstol chenāhn chahn:

—Cuhn vo nduco nchuhn, conduco vo Dihvo vo, andahre va che coh vo dāma nduco ye.

A Dihvo vo Jesucristo che rendedevahn ye ihyan iyehñse mān, rendedetuhche ye tenāhn mān

¹⁷ Cuahn che ndā Dihvo vo yān Betania ne, a cun ro che quenun Lázaro chete yāyan. ¹⁸ Betania ne, nino nduco yān Jerusalén, ri tenduh o kilómetro quenān māhn, ¹⁹ ne āma yāhn sahn ndinān yahn nación yahn Israel, chahn se chendihchero se Marta mān, María mān, cāva che necāh se vedechantino ihyan, yahn che chih cahve ye. ²⁰ Cuahn che checadino Marta che a ndā nino Dihvo vo ne, cuahn ye quendi yune ye ihyan. Numāhn min ne, quenun María vah. ²¹ Ura che a tāhn nun Marta Dihvo vo ne, rāhn ye ri ye ihyan:

—Dihvé, ndete che muhn quenān ne ro che chi dito yahn cahvé ne, nde hua chih ye. ²² Ate dehve din yahn, te ndih ne, adecodehno che cāca ne Dendiohs ne, cuahñecun ye.

²³ Rāhn Dihvo vo ri ye Marta:

—Quehve ne, ndaconan conan se.

²⁴ Rāhn Marta ri ye Dihvo vo:

—Cuāco che ndaconan conan ye, cuahn che ntuche tenāhn, ro che cuihno iyehñse.

²⁵ Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye Marta:

—Che ntuche tenāhn mān, che cuahtenan ye vahchetero mān ne, a u che rihquentiyón. Ihyan che ritahno ye u ne, andahre coh ye ne, ntuche ye.

²⁶ Nducoyāca ihyan che ritahno ye u ne, hua conda ye, te cuahtenan ye vahchetero cuahn dāma. ¿A ritehne chemin ne?

²⁷ Rāhn Marta ri ye Dihvo vo:

—Tācā hua, Dihvé. Ritahnó. Namin ritahnó che a ndih che Dāya Dendiohs mān, a ndih che a va cāde che chi ne ndedevahn ne ihyan iyehñse mān.

²⁸ Chihno rāhn Marta ne, cuahn ye ngua ye coh ye María, ne rāhn ye deco deco ri ye ihyan:

—Ndā Ihyan Ricuahn, ne rah ye di.

²⁹ Ndetāhno necuan María, ne cuahn ye nān che quenun Dihvo vo. ³⁰ Dihvo vo ne, ametah condā ye viyān, te quenān rino ye yune nān che ntāca Marta ihyan.

³¹ Sāhn ndinān chahn che chenān se vāco María reñecāh se vedechantino ihyan ne, ndihchero se che aderano ye necuan ye cuahn ye, ne cuahn se nduco ye. Rāhco se te cuahn ye nān yāyan, cuāco ye cāva cahve ye.

³² Cuahn che ndā María nān Dihvo vo ne, chehtihya ye, ne rāhn ye:

—Ndete che muhn quenán ne ro che chi dito yahn cahvé ne, nde hua chih ye.

³³ María ne, ama raco ye. Namin sahn chahn ne, raco se. Ndiherero Dihvo vo, ne ama chi ndache ye.

³⁴ Tumerune ye ihyán chahn:

—¿Ti chihche nchuhn tenahn me ne?

Rahn ihyán chahn ri ye ihyán:

—Dihve nuhn, cuhn vo nduco ne, ndiherero ne.

³⁵ Namin chaco Dihvo vo. ³⁶ Tuhme rahn ama o sahn chahn:

—Condiherero nchuhn. A ndero ndi che ama yahino ye tenahn me.

³⁷ Tama te o se ne, rahn se:

—Ihyán tih ne, din ye che chi ro nan sahn nan ve me. ¿Taca che hua din ye che ndoyahn Lázaro, ne hua chih ye?

Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche ye Lázaro

³⁸ Dihvo vo ne, ama chi ndache ye, ne cuahn nda ye nan yayan me. Yayan me ne, ndindah nan ama yava, ne ama tu chahno ndi chendevah yahn. ³⁹ Rahn Dihvo vo:

—Cuehnevi nchuhn tu chende yayan. Conghne ne.

Tuhme rahn Marta ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, co a ran tenahn, te a chihno cun ro che chih ye.

⁴⁰ Ate rahn Dihvo vo ri ye Marta:

—A rahn ri di te ndete che ritehne ne, tumacadine vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs.

⁴¹ Tuhme chehnevi ihyán chahn tu me. Chenihyon nan Dihvo vo nan ro, ne covah ye tuhca:

—Chidá, renté nundihve cuahn ndih yahn che rihcovan ne che reváh. ⁴² A devanó te cuahn dama che reváh ne, rihcovan ne, ate tihca rahn cava che ndah yahn ihyán che chenun ye muhn, cava che cotahno ye che a ndih dechuh ne u.

⁴³ Chihno covah ye ne, rahn ye ama dito:

—Lázaro, ¡cuendiquendah tan!

⁴⁴ Ndetahno ntuche ihyán min, ndiquendah ye chete yayan. Deva ndacotuma ye tino, nde tah nde cah ye man, nan ye man. Rahn Dihvo vo ri ye ihyán chahn:

—Cuentahte nchuhn tino che ndacotuma ye.

Rente cade sahn ndinan chahn che din se preso Dihvo vo Jesucristo

⁴⁵ Sahn ndinan chahn che chahn se chinduco se María cuahn che chih cahve ye ne, ndiherero se vederihno che din Dihvo vo, ne ama yahn se chitahno se ihyán. ⁴⁶ Ate nan se ne, chahn se chengo se sahn fariseo yahn vederihno che din ye, ndedetuhche ye Lázaro. ⁴⁷ Tuhme ndo dama sahn fariseo chahn man, chidocuyan ndinan man, nduco nducoyaca sahn ndinan yahn nación yahn Israel, nte cade se, ne rahn se:

—¿Taca din vo?, te ihyán min ne, ama redin ye vederihno. ⁴⁸ Ndete che cahcoman vo che quendi ye ne, nducoyaca ihyán cotahno ye ihyán, ne denan chi sahn

ndinan yahn Roma, cuihno ndahtera se yaco yuhn vo man, cuihno cahno se ihyán nación yuhn vo man.

⁴⁹ Ate Caifás, ihyán min che chidocuyan che tahque ndinan nduyo min ne, rahn ye ri ye sahn chahn:

—Nchuhn ne, nde hua devano ne. ⁵⁰ Nde tah hua retumacadino ne, te tahque ndahca yuhn vo, che coh ama no ihyán cava ihyán nación yuhn vo yudomin ca che coh nducoyaca ye.

⁵¹ Caifás ne, ndiyu che ndedecadino man ye che tihca rahn ye. Nducote ihyán min ndinan ye nduyo min ne, cah Dendiohs, chacadino ye, ne chemin che rahn ye che va che coh Dihvo vo Jesucristo, cava che ndedevahn ye ihyán nación yahn Israel man, ⁵² nducoyaca ihyán yahn Dendiohs che chenán ye muhn min numachahte iyehense man. ⁵³ Tihca chi, che nde ro min, chihco cade sahn ndinan chahn che cahno se Dihvo vo.

⁵⁴ Chemin che ametah quechica ro Dihvo vo van ihyán. Tahque ndah ye ne, chica ye estado yahn Judea, ne cuahn ye ama cuan, nino yahn nan che metah duhva, chihto ama yan che duche Efraín. Min quenán ye nduco ihyán apóstol yahn ye.

⁵⁵ A cochi nino vihco ro yudo yahn ihyán nación yahn Israel, ne ama yahn ihyán rica ye yan vaco ye, rahn ye yan Jerusalén ama o ro numanahn che metah cuanan vihco me, cava che ndo dave ye nduhca costumbre yahn ye. ⁵⁶ Rinuhn ihyán chahn Dihvo vo, ne ama retumarune vih ye ura che chenun ye chete yaco:

—Nchuhn, a hua devano ne, ¿a chi ye vihco ne?

⁵⁷ Sahn fariseo man, chidocuyan ndinan man ne, a ndihquentiyon se che adedoduhno ihyán che devano ye ti quenán Dihvo vo ne, cahma ye co ye sahn, cava che din se preso ihyán.

Ama ihyán ndahna ne, chacotahme ye nunedan cah Dihvo vo Jesucristo

12 Te an ro ca renda che nda ro yudo me, ne cuahn Dihvo vo yan Betania, quendiherero ye Lázaro, ihyán min che ndedetuhche ye ihyán van tenahn. ² Vaco Lázaro din ihyán chahn ama vihco cava Dihvo vo, ne cah ye, cheh vino ye. Marta ne, chihntave ye che cheh ihyán chahn, ne Lázaro man, Dihvo vo man, vate ye nduco ihyán chenahn nan mesa. ³ Ura min nda María, nda ye tenduh man litro nunedan ndah, che duche nardo. Chemin ne, ama yahn chihve. Chacotahme ye cah Dihvo vo, ne nedin cuma ye nduco yudo tin ye. Numacuahn chetevah me quendiherero chandán. ⁴ Tuhme ama sahn che ndi cuande se van ihyán apóstol chahn, che duche se Judas Iscariote, daya Simón, sahn min che va che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, rahn se:

⁵ —Nunedan tih ne, rignonun chihve tenduh ino ciento tume diyahngua, ¿taca che hua ndihcue tahn tih, ndaca che conan te ihyán chevah?

⁶ Judas ne, ndiyu che yahino se ihyán chevah che tihca rahn se, te yahn che duco se. Nducote sahn min ndi se tesoro van ihyán apóstol chahn ne, rendaca yune che reduco se. ⁷ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Hua çahca tan che tihçá redin te. Chehdendá te nunedan me u, çava che cuhndeyán che conún chete yayan. ⁸ Ihyan chevah ne, cuahn dâma chenun ye van nchuhn, ne co conan ne ihyan cuahn che nahn ne. Ate u ne, hua cuahn dâma conán nduco ne.

Rentuhno sahn ndinan chahn çava che çahno se Lázaro

⁹ Ama yahn ihyan nación yahn Israel, checadino ye che yan Betania quenan Dihvo vo, ne cuahn ye quendihchero ye ihyan. Namin nahn ndihchero ye Lázaro, ihyan min che ndedetuhche Dihvo vo ihyan van tenahn. ¹⁰ Tuhme ntuhno chidocuyan ndinan chahn che namin nduco Lázaro çahno se ihyan, ¹¹ te a çava Lázaro che ama yahn ihyan nación yahn Israel richoman ye sahn, ritahno ye Dihvo vo.

Chendá Dihvo vo Jesucristo yan Jerusalén

¹² Ama yahn ihyan ndá ye vihco ro yudo, yan Jerusalén. Chi dave tãma ro me ne, checadino ye che va che ndá Dihvo vo. ¹³ Tuhme chihca ye iyon, quenda ye, ne cuahn ye quendi yune ye Dihvo vo. Cuahn che tahñ nun ye ihyan ne, chendá ye viyan rah yeno ye:

—¡Ndeva vo yavenan Dihvo vo Dendiohs! ¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che dechuh ye! ¡Ndeva vo yavenan ihyan cuh che Rey yahn nación yuhn vo Israel!

¹⁴ Dihvo vo ne, ndáca ye ama burro lihn, quendudo ye ite, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhçá:

¹⁵ Nchuhn ihyan yan Jerusalén, hua dehva rahco ne. Condiheche ne. Cochi Rey yahn ne, quendudo ye ama burro lihn.

¹⁶ Ro menan ne, hua chenahn ihyan apóstol yahn dehtenduh che tuhchan, ate adiva cuahn che a conahn Dihvo vo vahchetero ne, tuhme chenahn ye che nducuañ che chahno chi Dihvo vo ne, a ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs.

¹⁷ Ihyan che ndihchero ye vederihno che din Dihvo vo, ndedetuhche ye Lázaro van tenahn ne, rente ye yahn. ¹⁸ Chahn ino ihyan yahn vederihno me, ne chemin che ama yahn ye chahn ye chendi yune ye Dihvo vo. ¹⁹ Tuhme rente sahn fariseo chahn van man se nduco vih:

—Condiheche nchuhn. A chihnonan yahn ntiyon yuhn vo, te nducoyaça ihyan ne, a chinduco ye ihyan çah.

Ama o sahn nación yahn Grecia ne, nahn ndihchero se Dihvo vo Jesucristo

²⁰ Van ihyan che chahn ye vihco min yan Jerusalén, ndeva ye yavenan Dendiohs ne, nduco neve sahn nación yahn Grecia. ²¹ Sahn chahn ne, chahn ndá se nan ama ihyan yan Betsaida, estado yahn Galilea, duche ye Felipe, ne rahñ se ri se ihyan:

—Codin ne favor, ne quenda ne nuhn nan Jesús, te nahn ndihchero nuhn ihyan.

²² Felipe ne, chahn ye rahñ ye nduco Andrés, ne cuahn nduh che o ye, yahve ye Dihvo vo. ²³ Tuhme rahñ Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—U che rinducó nducoyaça ihyan ne, adecodehno ura nahñ vahchetero. ²⁴ Cuaco rahñ rí nchuhn te çava che co yahn ama ndute trigo, ndo ndeh ne, va che cuehche ndiyahn. Ndete che hua cuehche ne, hua co ndeh. ²⁵ Ihyan che nahn ndedevahn man ye ihyan ne, denda ye ihyan. Ate ihyan che rihco mendahn ye ihyan muhn iyehñse ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ²⁶ Duh ihyan che nahn din ye ntiyon yahn ne, va che çahco dâma ino ye conduco ye u. Ihyan che redin ye ntiyon yahn ne, cuahtenan ye vahchetero nducó, ne din Chidá che quendah yavenan ye.

Rahñ Dihvo vo Jesucristo te va che çahno se ihyan

²⁷ 'Man ne, ama ran. Ate ndotenan che çahmá có Chidá che ndedevahn ye u, cahnevi ye che va che chuhríhn ne, tahque ndah çahco dâma inó, te a çava che chuhríhn che cochí. ²⁸ Chidá, çahmá có ihyan: "Vá vedeyeno che dináhn nducuañ che chihquentiyon ne, çava che quendah yavenan ne."

Tuhme chenun ama ndudo che chica vahchetero, che rahñ:

—A dín che quendah yavenan. Man ne, dín che quendah yavenan tãma yune.

²⁹ Chihnevan ihyan che chenun ye min, ne nahñ ye ne, rahñ ye che chine dave. Nahñ tun ye ne, rahñ ye te co ama ángel yahve ye Dihvo vo. ³⁰ Tuhme rahñ Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Ndudo che chihnevan nchuhn ne, a çava man ne, ndiyu çava u. ³¹ A ndá ura che cuhnde çade yahn ihyan iyehñse, ne chundah, sahn min che rihquentiyon se iyehñse ne, ndahco ndiya Dendiohs sahn. ³² Cuedevano nchuhn te cuahn che conan yah, dín che cotahno ihyan numachahte iyehñse u.

³³ Che tihçá rahñ ye ne, rahñ ye nduhçá che va che coh ye. ³⁴ Rahñ ihyan chahn ri ye ihyan:

—A devano nuhn te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun che ihyan che a va çade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehñse ne, hua ndá ro che cuihno vederihquentiyon yahn ye. ¿Tãca che rahñ ne che ndih che rinduco ne nducoyaça ihyan, conan yah ne? ¿Duh ndih tuhme ne?

³⁵ Tuhme rahñ Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Conan cá te neve ro nduco nchuhn, cacuáhn nchuhn. Cuihcovan ne ndudo yahn, çava che runecade cuahtechica ne, ne co ndevahn ne, te ihyan che hua runecade vatechica ye ne, nde hua devano ye ti ndá ti tuno ye. ³⁶ Cuitahno nchuhn u, numanahn che quenán nduco ne, çava che co ne ihyan runecade.

Chihno rahñ Dihvo vo chemin ne, chihcomañ ye ihyan chahn, ne cuahn ye.

Deh cuande che hua ritahno ihyan nación yahn Israel Dihvo vo Jesucristo

³⁷ Andahre ama din Dihvo vo vederihno van ihyan chahn ne, hua chitahno ye ihyan. ³⁸ Hua chitahno ye, te va che conahn nduco ye, nduhçá che dirun ihyan profeta Isaías tuhçá:

Dihvé, neve cuahn ra ihyan che ritahno ye ndudo che rahndudo nuhn.

Neve cuahn ra ihyan che tumacadino ye vederihquentiyon yahn ne.

³⁹ Tihcā chi che hua chi chitahno ihyan chahn. Namin dirun ihyan profeta Isaiās tuhcā:

⁴⁰ Dendiohs ne, deche ye ndutinān ihyan chahn mān, din cheche ye chedave yahn ye mān,

cāva che hua nchanān ye mān, hua conahn ye mān, ne hua cotahno ye Dihvo vo, ndevahn ye.

⁴¹ Tihcā dirun ihyan profeta Isaiās yahn vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo, te chinahn āma vederihno nduco ye, ndihchero ye vederihquentiyon min.

⁴² Andahre tihcā ne, āma yāhn ihyan nación yahn Israel chitahno ye Dihvo vo. Nde sāhn ndinān chahn, chitahno neve se. Ate hua chihco ro se che ritahno se ihyan, yahn che vah se che cahnevi sāhn fariseo chahn vederihquentiyon yahn se chete yāco. ⁴³ Hua chihco ro se che ritahno se Dihvo vo, te tahque renan ino se che quendāh yavenān se nān ihyan iyehense che co nān Dendiohs.

Ihyan che hua rihcovan ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, va che conda ye

⁴⁴ Āma yune cuahn che rahndudo Dihvo vo ne, āma dito rāhn ye:

—Ihyan che ritahno ye u ne, namin ritahno ye Dendiohs Chida, ihyan min che dechuh ye u. ⁴⁵ Ihyan che rendihche ye u ne, retumacadino ye tācā ihyan min.

⁴⁶ U ne, ndā muhn iyehense, ricuāhn Ndudo yahn Dendiohs, cāva che ihyan che cotahno ye u ne, ndevahn ye, ne runecāde cuahtenan ye. ⁴⁷ Ate ihyan che rihnevan ye ndudo yāhn, ne hua redinahn ye ne, ndiyu che nahn mān che dín castigo ihyan, te ndā cāva che ndedevāhn ihyan iyehense, ndiyu demān che dín castigo ihyan. ⁴⁸ Ihyan che racondāh vedāme ye u, ne hua rihcovan ye ndudo yāhn ne, va che co ye castigo ro che cuihno iyehense, tunoca che hua dinahn ye ndudo che ricuāhn. ⁴⁹ Tihcā, te Dendiohs Chida, ihyan min che dechuh ye u ne, a ndudo che rihquentiyon ye che renté mān, che rahndudó mān, ndiyu dehtenduh che ri yeno mān. ⁵⁰ A devanó te che rihquentiyon Chidá ne, che cuahtenan ihyan vahchetero cuahn dāma. Chemin che rahndudó nduhcā che rihquentiyon ye u.

Dihvo vo Jesucristo ne, nāno ye cāh ihyan apóstol yahn ye

13 Cuahn che a tāma ro ra renda che cuanān vihco ro yudo me ne, nducote a devano Dihvo vo che a ndā ro che ndāca ye iyehense, ne nāhn ye nān Dendiohs Chida ne, chihco ro ye nduhcā che āma yahino ye ihyan yahn ye. ² Chundah ne, a nde menān cāhn nun se chete chedave yahn Judas Iscariote, dāya Simón, nduhcā che ndihcue ndeh se Dihvo vo. Nducote Dihvo vo ne, a devano ye che a mān Dendiohs Chida ndāhco ye nducuahn vederihquentiyon tāh ye mān, nān ihyan min chica ye mān, min nāhn ye

mān ne, ura che chihno cheh vino ye nduco ihyan apóstol yahn ye ne, necuan ye nān mesa. Chehnevi ye tino tu che quenun ye, ne chetāh ye āma toalla, chahcondihco ye yutorān ye. ⁵ Namin chetāh ye cu che renāno nun ye tāh ye, ne chih ye nune. Tuhme canān renāno ye cāh ihyan apóstol yahn ye, ne reneidin cuma ye nduco toalla me.

⁶ Cuahn che ndā ye nān va Simón Pedro cāva che nāno ye cāh ye ne, rāhn ihyan min ri ye ihyan: —Dihvé, ¿tācā che ndih nāno ne cāh ne?

⁷ Ndahconan Dihvo vo, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Mān ne, hua renehn deh conahn che tihcā redín, ate adiva ne, conehn.

⁸ Ate rāhn Simón Pedro ri ye Dihvo vo:

—U ne, hua ndā ro che nāno ne cāh.

Rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndete che hua nāno cah ne, ametah din cuandé di van ihyan yāhn.

⁹ Rāhn Simón Pedro ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, ndete che tihcā ne, conāno ne ndiyu demān cāh, te namin conāno ne tāh mān, tín mān.

¹⁰ Ate rāhn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ihyan che a dave ye ne, a de cāh ye rendotenan che ntu. Nchuhn ne, a dave ne, andahre hua nducoyāca ne.

¹¹ Rāhn ye te hua dave nducoyāca ihyan chahn, yahn che a devano ye te āma cha sāhn che chí cuande se van ihyan chahn ndihcue ndeh se ihyan.

¹² Chihno nāno Dihvo vo cāh ihyan chahn ne, ndonun ye tino tu yahn ye, ne ndaconan chihnde ye nān mesa. Tuhme rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—¿A chenahn nchuhn deh conahn che nāno cāh ne? Cāhmá có nchuhn deh conahn che tihcā nāno cāh ne.

¹³ Nchuhn ne, renevahnecon ne u, rāhn ne te a u che Dihve ne mān, Ihyan Ricuahn yahn ne mān, ne cuāco che rāhn ne. ¹⁴ Cua cuande nchuhn. Andahre u che Dihve ne mān, Ihyan Ricuahn yahn ne mān, ate nāno cāh ne. Tihcā quenān cuma che din yahino āma tāma ne vih, nāno ne cāh vih. ¹⁵ Chihcá ejemplo cuh cāva che quendi ne. ¹⁶ Cuāco rāhn rí nchuhn te nde āma mozo hua tahque chahte vederihquentiyon yahn se che co patrón yahn se. Namin nde āma sāhn che rāhn ntiyon hua tahque chahte vederihquentiyon yahn se che co ihyan che redechuh ye sāhn. ¹⁷ Ndete che chenahn nchuhn yahn ejemplo che chihcá yahn ne, ne dinahn ne ne, āma ndah ro yahn ne.

¹⁸ Che tuhcā rāhn ne, hua cāva nducoyāca nchuhn. U ne, ndiyu che hua tumacadinó duh nduh nchuhn che tendāhnún nchuhn, ate va che conahn Ndudo yahn Dendiohs che a ndirun tuhcā: “Sāhn che dāma reh dāma rih se nducó ne, sāhn min che din tān se nducó.”

¹⁹ Rāhn rí nchuhn ndudo cuh mān che ametah conahn, cāva che cuahn che a conahn ne, cotahno ne te a u che a va cāde che chí ndedevāhn ihyan iyehense. ²⁰ Cuāco rāhn rí nchuhn te adecoduhno ihyan che nevahnecon ye ihyan che dechúh ihyan ne, a u renevahnecon ye. Me ihyan che renevahnecon ye u ne, renevahnecon ye Dendiohs Chida, ihyan min che dechuh ye u.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn cuaco ye te Judas va che ndihcue ndeh se ihyan

²¹ Chihno rahn Dihvo vo chemin ne, ama chi ran ye, ne rahn cuaco ye:

—Cuaco rahn ri nchuhn te ama cha nchuhn ndihcue ndeh ne u.

²² Ihyan apóstol chahn ne, a ndere rendihchenun ye nan vih, rendedecadino ye duh yahn che rahn Dihvo vo. ²³ Ama ihyan apóstol che ama yahino Dihvo vo ihyan ne, dama va ye nduco vih. ²⁴ Din tah Simón Pedro yahn ye, cava che tumerune ye Dihvo vo duh yahn che rahn ye. ²⁵ Tuhme cuahn nda ca ye nan Dihvo vo, ne tumerune ye ihyan:

—Dihvé, ¿duh yahn che rahn ne ne?

²⁶ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Decahnda ama ndi pan, ne sahn che cah, cheh se ne, a sahn min.

Tuhme dechanda Dihvo vo ama ndi pan, ne cah ye, cheh Judas Iscariote, daya Simón. ²⁷ Ndetahno che chetah Judas pan me ne, quenun chundah chete che-dave yahn se. Tuhme rahn Dihvo vo ri ye sahn:

—Cha che ndihque che din ne, codin no ndetahno.

²⁸ Nde ama ihyan che vate ye nan mesa ne, hua chenahn ye deh cuande che tihca rahn Dihvo vo ri ye Judas. ²⁹ Nducote sahn min ndi se tesorero yahn ihyan chahn ne, chemin che nahn ye ne, ndedecadino ye, te co rahn Dihvo vo nduco se che cua se dehtenduh che nahn yahn vihco, o che cah se tume ihyan chevah.

³⁰ Ura min ne, a man, ne cuahn che chihno cheh Judas pan me ne, quendah vah se cuahn se.

Ama vederihquentiyon ra

³¹ Cuahn che a chuh Judas cuahn se ne, rahn Dihvo vo:

—Man ne, u che rinducó nducoyaca ihyan ne, nan dehtenduh che cuahno có ne, cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn. Namin cuhnde ro vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs. ³² Nducote u che rinducó nducoyaca ihyan, cahco ró vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs ne, namin Dendiohs ne, cahco ro ye vederihquentiyon chahte yahn, ne a nun cuahn cahco ro ye. ³³ Dayá che yahinó nchuhn, a te neve ro ra che quenán nduco ne. Nchuhn ne, nuhn ne u, ate anduh-neca che rahn nduco sahn ndinan chahn ne, tihca rahn nduco ne man, te nan che nahn ne, hua co cah ne quenuhn ne u. ³⁴ Cahcó ama vederihquentiyon ra cava nchuhn. Chemin ne, che din yahino ama tama ne vih, nduhca che yahino man nchuhn. ³⁵ Ndete che din yahino ama tama ne vih ne, tumacadino nducoyaca ihyan che ritahno ne u.

Rahn Dihvo vo Jesucristo te cahma Pedro te hua rendihche ye ihyan

³⁶ Simón Pedro ne, tumerune ye Dihvo vo:

—Dihvé, ¿ti che nahn ne ne?

Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nan che nahn ne, hua co condoque u man, ate adiva ne, condoque u.

³⁷ Tuhme rahn Pedro ri ye ihyan:

—Dihvé, ¿dehco che hua co conducó ndih man?, te nde vá vedeyeno che cahco mendahn u, andahre cahno ihyan u cava ne.

³⁸ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Ndere rahn che ve vedeyeno che cahco mendahn di, cava u. Cuaco rahn ri di te numanahn che metah cuah tuh ne, cahme ino yune te hua rendihche u.

Atenan che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo che co cuahtenan ye nan Dendiohs Chida

14 'Hua ndeh ndedecadino nchuhn. Codin chahtino ne Dendiohs. Namin codin chahtino ne u.

² Vaco Chidá ne, ama va nan che cuahtenan ihyan. Ndete che hua tihca ne, a rahn cá ri nchuhn. Cahñ cahcoyán nan che cuahtenan ne. ³ Cuahn che a chahn chihcoyán nan che cuahtenan nchuhn ne, chi tún ndichecuá nchuhn cava che cuahtenan ne dama nducó nan che conán. ⁴ Nchuhn ne, a devano ne ti nahn. Namin a devano ne taca tuno ne min.

⁵ Rahn Tomás ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, nducote hua devano nuhn ti che nahn ne ne, nde hua codevano nuhn taca che co tuno nuhn min.

⁶ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—A u che retihyon yuné ihyan, a u che ricuáhn nduco cuaco, a u che rendedevahn ihyan. Atenan cava u che co cuahtenan ihyan nan Dendiohs Chida. ⁷ Ndete che a tumacadino nchuhn yahn vederihquentiyon che quenán cumá ne, namin tumacadino ne duh che Chidá. Man ne, a tumacadino ne duh che Chidá, anduh-neca ndete che a ndihchero ne ihyan.

⁸ Tuhme rahn Felipe ri ye Dihvo vo:

—Dihvé, codin ne che co ndihchero nuhn Dendiohs Chida, ne nduco chemin ne, a cohahtino nuhn.

⁹ Ndahconan Dihvo vo, ne rahn ye:

—Felipe, ametah ro che rinducó nchuhn, me ¿taca che hua retumacatine yahn vederihquentiyon yahn? Ihyan che rendihchero ye u ne, anduh-neca ndete che rendihchero Dendiohs Chida. Ametah deh cuande che caque u che dín che ndihchero nchuhn ihyan. ¹⁰ Che tihca rahn ne, rihque ro che hua devene che u ne, rinducó Chidá, ne rinduco man ye u. Ndudo che ricuáhn nchuhn ne, ndiyu che cuande yahn man, te che cuande yahn Chidá. A ihyan min che rinduco ye u, redin ye che rinahn ntiyon yahn ye. ¹¹ Cuitahno nchuhn che u ne, rinducó Chidá, ne man ye rinduco ye u. Me ndete che hua co cotahno ne chemin che dendudo renté nduco ne ne, cuitahno ne yahn vederihno che redín. ¹² Cuaco rahn ri nchuhn te ihyan che ritahno ye u ne, namin dín ye vederihno nduhca che redín, nde vederihno che tahque rahte din ye. Tihca, te u ne, nahn nan Dendiohs Chida, ¹³ ne nducuahn che caca nchuhn ihyan che cuande yahn ne, u che Daya ye ne, dín che conahn nduco ne, cahco ró che ama chahte

vederihquentiyon yahn ye. ¹⁴ U dín che conahn nduco nchuhn adecodehno che c̄aca ne che cuande yáhn.

Ráhn Dihvo vo Jesucristo che dechuh ye Vaco Ndah yahn Dendiohs

¹⁵ 'Ndete che yahino nchuhn u ne, codinahn ne che rihquentiyón. ¹⁶ Nducote va che náhn ne, c̄acá favor Chidá, ne dechuh ye Vaco Ndah yahn ye conduco nchuhn cuahn d̄ama, nd̄aca vedechahtino yahn ne. A Vaco Ndah yahn ye redin che renahn ihyan cha che cūaco. ¹⁷ Ihyan nunde ne, hua co conduco Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, te hua retumacadino ye vederihquentiyon yahn. Ate nchuhn ne, retumacadino ne, te rinduco Vaco ye nchuhn, ne conun nchuhn cuahn d̄ama. ¹⁸ Hua ̄ama yune c̄ahcomán nchuhn, te ndaconan conducó nchuhn. ¹⁹ Cuihno neve ro ne, ametah ndaconan ndihchero ihyan iyehense u, ate nchuhn ne, tumacadino ne che quendí conducó nchuhn, ne cuahtenan ne vahchetero, te u ne, vá c̄ava ne. ²⁰ Tuhme tumacadino ne te u ne, rinducó Chidá. Me nchuhn ne, ndichahtino ne u, ne rinducó nchuhn. ²¹ Ihyan che renahn ye, ne redinahn ye che rihquentiyón ne, rihco ro ye che yahino ye u. Chidá ne, yahino ye ihyan che yahino ye u, ne namin u ne, yahinó ihyan, ne rinducó ihyan.

²² Ama ihyan apóstol che duce ye Judas, ndiyu Judas Iscariote ne, tumerune ye Dihvo vo:

—Dihvé, ¿dehco che ráhn ne che conduco ne nuhn, ne hua conduco ne ihyan iyehense ne?

²³ Ndahconan Dihvo vo, ne ráhn ye ri ye ihyan:

—Ihyan che yahino ye u ne, redinahn ye che rihquentiyón. Ihyan chahn ne, yahino Chidá ihyan m̄an, rinduco ye ihyan m̄an. Namin u ne, rinducó ihyan.

²⁴ Ihyan che hua yahino ye u ne, hua redinahn ye che rihquentiyón. Ndudo che ricuáhn nchuhn ne, a ndudo yahn Chidá, ihyan min che dechuh ye u, ndiyu ndudo yahn m̄an.

²⁵ Rete cuandé nchuhn nducuahn ndudo che tuhchan numanahn che quenán cá nduco ne. ²⁶ Av̄ane ne, Vaco Ndah yahn Dendiohs, che dechuh ye che cuande yáhn, c̄ava che nte vedechahtino nchuhn m̄an, conan nchuhn m̄an ne, din che conahn nchuhn nducuahn m̄an, ntihyon yān nducuahn che te cuandé nchuhn m̄an.

²⁷ 'M̄an ne, Dendiohs conduco ye nchuhn. Dín che ̄ama nd̄ahc̄a cuahtenan ne, cuahte dihn chedave yahn ne, ne chemin ne, hua co din nde ̄ama ihyan iyehense. Hua ndeh ndedecadino nchuhn, nde huane dihya ne co. ²⁸ A chihnevan nchuhn che ráhn rí nchuhn che náhn, ne ndaconán conducó nchuhn. Ndete che cūaco che yahino nchuhn u ne, nde tuno chi yeno ne che ráhn rí nchuhn che náhn n̄an Chidá, te Ihyan min ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co u. ²⁹ A nde m̄an no ráhn rí nchuhn, c̄ava che cuahn che a conahn ne, cotahno ne che a n̄an ihyan min che náhn.

³⁰ 'Ametah tuno ura yáhn che quendi cá te cuandé nchuhn, te a cochí nino ura che conahn che nahn chundah, s̄ahn min che rihquentiyon se iyehense cuh.

S̄ahn min ne, metah nde ̄ama vederihquentiyon yahn se n̄an, ³¹ ate cuahnecún che conahn nduhc̄a che nahn se, c̄ava che codevano ihyan iyehense che yahinó Chidá, ne redináhn che rihquentiyon ye. M̄an ne, c̄aco vo muhn, cuhn vo nduco nchuhn.

Ejemplo yahn dihyo uva

15 'U ne, anduhneçā dihyo uva ndah. Me Chidá ne, anduhneçā ihyan che redin ye cud̄ado dihyo uva. ² Dune dihyo uva che hua ri yahn ne, rihca ye. Ate dune che ri yahn ne, rihca ndudo ye m̄an, rene din dave ye m̄an, c̄ava che tahque co yahn. Anduhneçā ndete che tihc̄a redin Chidá nduco ihyan che ritahno ye u. ³ Nchuhn ne, anduhneçā dihyo uva che a nedin davé, tihchan ne, yahn che a chicuáhn nchuhn. ⁴ Cuiquendi ne cochahtino ne u, ne u ne, quendí nda cuandé nchuhn. Ndete che nda riya ̄ama dune dihyo uva ne, ametah co yahn, te ametah nda n̄an duto. Cuihco nchuhn cud̄ado c̄ava che hua cuahno co ne tihc̄a. Ndete che hua quendi ne cochahtino ne u ne, co ne nduhc̄a dune dihyo uva che a metah ri ndute yahn, yahn che ametah nda n̄an duto.

⁵ 'U ne, anduhneçā duto dihyo uva. Me nchuhn ne, anduhneçā dune. Nchuhn che nda cuandé nchuhn, ne ndete che quendi ne cochahtino ne u ne, co ne nduhc̄a dune dihyo uva che ̄ama ri yahn. Ate che tin dem̄an nchuhn ne, hua dehva co din ne, te hua ndichahtino ne u. ⁶ Duh nchuhn che hua cochahtino ne u ne, cuacond̄ah vedamé nchuhn, co ne nduhc̄a ̄ama dune dihyo uva che a nt̄ah. Dune chemin chan ne, retih, ne rene din d̄ama ihyan rihquiyahn ye.

⁷ 'Ndete che quendi nchuhn cochahtino ne u m̄an, quendi ne dinahn ne che a chicuáhn nchuhn m̄an ne, cuica ne deh che nahn ne, ne conahn nduco ne.

⁸ Chidá ne, riquend̄ah yaven̄an ye cuahn che ̄ama nd̄ahc̄a redin nchuhn ntiyon. Nduco tihc̄a ne, rihco ro ne che numa cūaco rinduco ne u. ⁹ Nduhçā che yahino Chidá u ne, tihc̄a yahinó nchuhn. Cuiquendi ne, cochahtino ne u, ne quendí din yahinó nchuhn. ¹⁰ U ne, redináhn vederihquentiyon yahn Chidá, ne cuahn d̄ama yahino ye u. Namin nchuhn ne, ndete che dinahn ne che rihquentiyón ne, quendí din yahinó nchuhn.

¹¹ 'Tihc̄a ricuáhn nchuhn c̄ava che ̄ama co yeno ne nduhc̄a che yeno m̄an. ¹² Vederihquentiyon yáhn c̄ava nchuhn ne, che din yahino ̄ama t̄ama ne vih nduhc̄a che yahino m̄an nchuhn. ¹³ Vedeyahino che tahque chahte che co cuahtenan cuma ihyan ne, che c̄ahco mend̄ahn ye ihyan coh ye, ndedevahn ye amigo yahn ye. ¹⁴ Nchuhn ne, amigo yáhn nchuhn, ndete che dinahn ne che rihquentiyón nchuhn. ¹⁵ Ihyan ne, hua reneçah cuande ye mozo yahn ye dehtenduh che redin ye. Ate nchuhn ne, amigo yáhn nchuhn. Hua rinó nchuhn nduhc̄a mozo yáhn, ne chemin che chicuáhn nchuhn nducuahn che te cuande Chidá u. ¹⁶ Ndiyu nchuhn che tend̄ahnun ne u. A m̄an che tend̄ahnún nchuhn, ne chihquentiyón nchuhn che din ne ntiyon yáhn, ntiyon min che cochihve numacuahn ro. Nduco

tihcā ne, din Chidá che conahn nduco ne, nducuahn che cāca ne ihyan che cuande yáhn. ¹⁷ Mān ne, ndaconan rihquentiyón nchuhn che din yahino āma tāmā ne vih.

Ihyan iyehñse ne, rendihche tñn ye Dihvo vo Jesucristo mān, ihyan yahn ye mān

¹⁸ Nchuhn ne, a devano ne che din tñn ihyan iyehñse nducó. Chemin che nde hua cāhn ino ne cuahn che din tñn ye nduco ne. ¹⁹ Nchuhn ne, hua dāmā ri ne nduco ihyan nunde. Chemin che hua yahino ye nchuhn nduhcā che yahino ye combiero yahn ye. U ne, a tendāhnún nchuhn vñn ye, ne redin tñn ye nduco ne, yahn che ametah dāmā ri ne nduco ye. ²⁰ Cuenecāhco nchuhn ndudo che a rāhn rí nchuhn tuhcā: “Nde āma mozo yahn ihyan ne, hua tahque yudo se che co mān ye.” Ihyan che redin tñn ye nducó ne, namin din tñn ye nduco nchuhn. Me ihyan che redinahn ye yahn ndudo che ricuáhn ne, namin nevahñecun ye ndudo che cacuahn nchuhn. ²¹ Va che chuhrihn nchuhn nducuahn vedetñn yahn ihyan, yahn che rinduco ne u. Din tñn ye nduco ne, te hua rendihche ye Chidá, ihyan min che dechuh ye u.

²² Nducote ndā, chicuáhn ihyan, ne hua chitahno ye ne, chemin che tahque chihta nunde yahn ye, nde nñn che cāhma ye metah. ²³ Ihyan che hua ri rendihche ye u ne, namin hua ri rendihche ye Chidá. ²⁴ Vederihno che nde āma ihyan hua nedin ye ne, dín vñn ye, ate nde nduco nduh ne, rendihche tñn ye u mān, rendihche tñn ye Chidá mān, ne chemin che nde tahque chihta nunde yahn ye. ²⁵ Tihcā va che co cāva che conahn ndudo yahn Dendiohs che a ndirun tuhcā: “Andahre nde āma nunde yáhn metah, ate din tñn ihyan nducó.”

²⁶ A Vaco Ndah yahn Dendiohs che rete vedechahtino nchuhn mān, che rete duto ndudo yahn ndudo ndah yahn ye mān. Dechúh, ne cuahn che ndā ne, te duto ndudo yahn ndudo yáhn. ²⁷ Namin nchuhn ne, cāh ne duto ndudo yahn ndudo yáhn, te chinduco ne u nde ro che canñn ntiyon yáhn.

16 Rete cuandé nchuhn yahn dehtenduh che cuahno co ne, cāva che hua ndāca dāmā ne. ² Sāhn tñn chahn ne, ndetendāh se nchuhn chete yāco, ne ndā ura che adecoduhno sāhn che cāhno se nchuhn ne, nde tuno ndedecadino se che a ntiyon yahn Dendiohs che redin se. ³ Tihcā din se, te hua rendihche se Chidá mān, u mān. ⁴ Cuahn che ndā ura che conahn nduco nchuhn tihcā ne, cuenecāhco ne te a rāhn rí nchuhn.

Vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs

¹ Ro menñn ne, hua te cuandé nchuhn yahn ndudo cuh, yahn che quenān cá muhn iyehñse nduco ne. ⁵ Ate mān ne, nñn nñn Ihyan che dechuh ye u, ne nde āma nchuhn hua retumarune ne u ti che nñn. ⁶ Tahque ndah ne, āma chi rñn ne che tihcā rñn nduco ne. ⁷ Rāhn cuācó rí nchuhn te tñnque ndah cāva ne che nñn, te atenñn nduco tihcā co dechúh Vaco

Ndah Yahn Dendiohs, nte vedechahtino nchuhn.

⁸ Cuahn che ndā ne, din che conahn ihyan che chendihco ye nunde mān, din che conahn ye che runecāde u mān, din che conahn ye che Dendiohs ne, techecāde ye yahn ye, din ye castigo ihyan mān. ⁹ Conahn ye che chendihco ye nunde yahn che hua ritahno ye u.

¹⁰ Conahn ye che runecāde u, te nñn nñn Chidá, ndācā vñn nchuhn. ¹¹ Conahn ye che Dendiohs ne, techecāde ye yahn ye, din ye castigo ihyan, te chundah, sāhn min che quenān cuma se vederihquentiyon muhn iyehñse ne, a techecāde ye yahn se, ne va che din ye castigo sāhn.

¹² Āma va ca ndudo che cacuáhn nchuhn ate meniñn ne, hua tuno vederendecadino yahn ne che conahn ne. ¹³ A Vaco Ndah yahn Dendiohs che recāh duto ndudo yahn ndudo ndah yahn ye. Cuahn che ndā ne, te cuande nchuhn yahn ndudo min. Ndiyu tin demñn che tihcā din, te a Dendiohs che rihquentiyon che tihcā din. Namin te cuande nchuhn nde yahn dehtenduh che comñn cochi che co. ¹⁴ Ndeva yavenñn, te a vederihquentiyon yáhn che te cuande nchuhn. ¹⁵ Tihcā, te nducuahn vederihquentiyon yahn Chidá ne, va tñh. Chemin che rāhn che Vaco Ndah yahn ye ne, a vederihquentiyon yáhn che te cuande nchuhn.

Ihyan apóstol ne, co rñn ye, ate adive ne, cuavi vederñn yahn ye, ne co yeno ye

¹⁶ A tah ra che quenān nduco nchuhn, te nñn nñn Dendiohs Chida. Ate adive tah cuahn ne, ndaconan ndihchero ne u.

¹⁷ Tuhme retumerune vih nñn ihyan apóstol chahn vñn mān ye nduco vih:

—Rāhn ye che cuihno neve ro ne, ametah ndihchero vo ihyan mān, che adive tah cuahn ne, ndaconan ndihchero vo ihyan mān, che a nñn ye nñn Dendiohs Chida mān. ¿Dehra conahn ne? ¹⁸ ¿Dehra conahn che rñn ye che cuihno neve ro me ne? Hua renahn vo deh conahn che tihcā rñn ye.

¹⁹ Dihvo vo ne, checadino che hua chenahn ihyan chahn, ne nahn tumerune ye ihyan. Tuhme rñn ye ri ye ihyan:

—U ne, rñn rí nchuhn che cuihno neve ro ne, ametah ndihchero ne u, ne adive tah cuahn ne, ndaconan ndihchero ne u. ¿A yahn chemin che āma retumerune vih ne ne? ²⁰ Cuāco rñn rí nchuhn che āma co ndāche ne, nde āma cuaco ne. Numanahn min ne, ihyan nunde ne, āma co yeno ye. Ate cuavi vederñn yahn ne, ne co yeno ne. ²¹ Āma ndāhta, cuahn che a ndā ura yahn te che cuacoyñn te ne, ri rñn te, yahn che ra yah chete te. Ate cuahn che a chacoyñn te decuāh yahn te ne, nde metah reñecāhco te yahn vedeyah me, yahn che āma yeno te che a va decuāh yahn te. ²² Nduhcā vederñn min che hua rengu ne, tihcā vederñn yahn nchuhn, te cuahn che ndaconan conducó nchuhn ne, āma co yeno ne, nde hua duhva co din che co rñn ne.

²³ Ndā ro min ne, nde āma nñn dehtenduh ametah ndotenan che cāca ne u che te cuandé nchuhn. Cuāco

ráhn rí nchuhn te nducuahn dehtenduh che nahn ne ne, co caca ne Chidá che cuande yáhn, ne din ye che conahn nduco ne. ²⁴ Nde meniyon ne, nde ama nan dehtenduh hua rica nchuhn Ihyan che cuande yáhn. Man ne, cuica ne nducuahn dehtenduh che nahn ne, ne din ye che conahn nduco ne, cava che ama co yeno ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndahco ndiya ye ihyan nunde

²⁵ Ricuáhn nchuhn deman nduco ejemplo, ate nda ro che ametah cacuáhn nchuhn nduco ejemplo, te tahque ndah ne, cahma cuacó có nchuhn yahn vederihquentiyon yahn Chidá. ²⁶ Ro min ne, nducuahn dehtenduh che caca ne Dendiohs Chida che cuande yáhn ne, metah ndotenan che u cacá favor ihyan che conahn nduco ne, ²⁷ te yahino ye nchuhn, ne man ye din ye che conahn nduco ne. Yahino ye nchuhn yahn che yahino ne u man, yahn che ritahno ne che man ye dechuh ye u man. ²⁸ U ne, chicá nan Dendiohs Chida, ndá muhn iyehense. Man ne, a nun ndacá muhn, ne nahñ tún nan ye.

²⁹ Tuhme ráhn ihyan apóstol yahn ye ri ye ihyan:

—Man che cuaco ne, ráhn cuaco ne nduco nuhn. Ametah nduco ejemplo rete cuande ne. ³⁰ A ndero ndi che devano ne nducuahn dehtenduh nde hua rendotenan che caca ihyan ndih che cah cuande ne ihyan. Chemin che ritahno nuhn che Dendiohs dechuh ye ndih.

³¹ Ráhn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Man ne, a ritahno nchuhn u numa ino ne. ³² Ate a cochi nino ura che cano ne, cahñ muhn cahñ min ne, cahcoman ne u. Ate hua demán, te nduco Dendiohs Chida u. ³³ Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, rete cuandé nchuhn cava che cochahtino ne u, ne cuahte dihn chedave yahn ne. Cuedevano ne te va che chuhrihn ne, din tan ihyan nunde nduco ne, ate hua dehva rahco ne, te va che ndahco ndiyá chundah nduco ihyan yahn se.

Dihvo vo Jesucristo ne, covah ye cava ihyan apóstol yahn ye

17 Chihno che tihca ráhn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye ne, chenihyon nan ye nan ro, ne covah ye tuhca:

—Chidá, nda nino ura che va che chuhrihn. Cuende va ne yavenan cava che namin u ne, ndevá yavenan ne. ² Tihca, te ndih ne, chihco ne vederihquentiyon tah che cahcantiyón nducoyaca ihyan iyehense man, che ndedeváhn nducoyaca ihyan che tendahnun ne che cotahno ye u, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro man. ³ Atenan ndih che Dendiohs, ne ihyan che nevahnecon ye ndih man, u che dechuh ne man ne, atenan ihyan chahn che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

⁴ U ne, ndevá yavenan ne muhn iyehense. Namin dináhn ntiyon che chihquentiyon ne che dín. ⁵ Chidá, man ne, cuende va ne u, ne codin ne che cuhnde ro

vederihquentiyon yuhn vo nduhca ro menan cuahn che metah cuhnde iyehense.

⁶ Ihyan che tendahnun ne van ihyan nunde cava che cotahno ye u ne, a cah cuandé ihyan che Dendiohs ndih. Ihyan chahn ne, ihyan yahn ne, ne din ne che chitahno ye u, nevahnecon ye ndudo ndah yahn ne. ⁷ Man ne, a devano ye te nducuahn vederihquentiyon che quenán cumá ne, a ndih te ne u. ⁸ Chicuáhn ihyan ndudo yahn ne che ndahco ne tah, ne nevahnecon ye. A checadino ndah ye, ne chitahno ye che a man ne dechuh ne u.

⁹ Ricá ndih cava ihyan chuhn che tendahnun ne che cotahno ye u, te ihyan yahn ne ihyan. Ndiyu cava ihyan nunde che ricá. ¹⁰ Nducoyaca ihyan yáhn ne, yahn ne ihyan. Namin nducoyaca ihyan yahn ne ne, yáhn ihyan, ne a cava ihyan chahn che ndeva ihyan yavenan.

¹¹ U ne, ndacá muhn iyehense, ne nchí cava che conán nduco ne. Ate ihyan chuhn ne, cuahtenan ca ye iyehense. Chidá che va ne vahchetero, numacuahn vederihquentiyon yahn ne, codin ne cudado ihyan che tendahnun ne che cotahno ye u, cava che ama ndudo co no ye nduhca uvo. ¹² Numanahn che quenán muhn iyehense nduco ihyan chuhn che tendahnun ne che cotahno ye u ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ne, dín cudado ihyan. Hua chinda nde ama ye, atenán ama sahn che a ndinda se, cava che conahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ne.

¹³ Man ne, nchí nan ne. Ate numanahn che quenán ca muhn iyehense ne, tihca ricá ndih cava che co yeno ihyan chuhn, nduhca che yeno man. ¹⁴ Chicuáhn ndudo yahn ne ihyan chuhn, ne ihyan nunde ne, rendihche tan ye ihyan yahn che ametah dama ri ye nduco ye, nduhca che u ne, hua dama rí nduco ihyan nunde. ¹⁵ Ricá ndih cava ihyan chuhn. Ndiyu cava che ndetahno ndeva ne ihyan, ate che ndedevahn ne ihyan tah chundah. ¹⁶ Nduhca che ndiyu ihyan nunde u ne, namin ihyan chuhn ne, ametah dama ri ye nduco ihyan nunde. ¹⁷ Numacuahn vederihquentiyon yahn Ndudo yahn ne, Ndudo min che redin che renahn ihyan cha che cuaco ne, cuihco vih ne ihyan chuhn cava man ne. ¹⁸ Nduhca che te ne ntiyon u, dechuh ne u van ihyan nunde ne, tihca cah ntiyon ihyan chuhn, dechuh ihyan van ihyan nunde. ¹⁹ A cava ihyan chuhn che cahco mendahn u cóh, cava che cotahno ye ndudo ndah yahn ne, ne runecade cuahtenan ye.

²⁰ Ricá ndih, ndiyu deman cava ihyan chuhn, te namin cava ihyan che cotahno ye u adiva, yahn che cahnevan ye ndudo che cuahndudo ihyan chuhn.

²¹ Chidá, nduhca u nduco ne ne, ama no vederendedecadino yuhn vo ne, ricá ndih che din ne che ama ndudo no co nducoyaca ye, cochahtino ye uvo. Nahn che ama ndudo no co nducoyaca ye, cava che cotahno ihyan iyehense che ndih dechuh ne u. ²² Vederihquentiyon che te ne u ne, namin cah ihyan chuhn, cava che ama ndudo no co ye, nduhca che u nduco ndih ne, ama no vederendedecadino yuhn vo. ²³ Ndihi ne, rinduco ne u, ne u ne, rinducó ihyan chuhn, cava che a-

ma ndudo no co ye. Nduco tihcā ne, tumacadino ihyan nunde che dechuh ne u mān, yahino ne ihyan chuhn nduhcā che yahino ne u mān.

²⁴ Chidá, ihyan chuhn che tendahnun ne cava che co nduco ye u ne, náhn che cuahtenan ye nducó nān che conán, cava che tumacadino ye yahn vederihquentiyon che numacuahn vedeyahino yahn ne ndāhco ne tāh nde ro che metah cuhnde iyehense. ²⁵ Chidá che va ne vahchetero, ihyan nunde ne, hua rendihche ye ndih, ate u ne, rendihché ndih. Me ihyan chuhn ne, a devano ye che ndih dechuh ne u. ²⁶ A cāh cuandé ihyan chuhn yahn vederihquentiyon yahn ne, ne conduco cá ihyan, quendí cāh cuandé ihyan, cava che, nduhcā che yahino ne u ne, tihcā din yahino ne ihyan.

Din se preso Dihvo vo Jesucristo

18 Chihno rāhn Dihvo vo dehtenduh che tuhchan ne, chica ye min nduco ihyan apóstol yahn ye, cuahn ye tāmā lado viche āma ya che duche Cedrón. Ama cuān min ne, va yāhn ndāta, ne min chendā ye nduco vih. ² Judas, sāhn min che a rihco cāde se che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, namin a rendihche se min, te āma ndeh yune chahn Dihvo vo nduco ihyan apóstol yahn ye. ³ Nducote a rendihche se min ne, hua chi vāhche yahn se, ne chahn cuāco no se nān che quenun Dihvo vo. Nduco se āma yāhn sandādo mān, policía yahn yāco mān, che dechuh chidocuyān ndinān nduco sāhn fariseo. Sandādo chahn mān, policía mān ne, nda se espāda mān, linterna mān. Cuahn che a ndā nino sāhn chahn ne, ⁴ nducote a devano Dihvo vo nducuahn che va che cuahno co ye ne, quendāh ye vān ihyan apóstol yahn ye ne, tumerune ye sāhn:

—¿Duh rinuhn nchuhn ne?

⁵ Ndahconan sāhn chahn, ne rāhn se ri se ihyan:

—Jesús yahn yān Nazaret, rinuhn nuhn.

Rāhn ye ri ye sāhn:

—A u che rāhn nduco nchuhn.

Judas, sāhn min che ndihcue ndeh se Dihvo vo ne, min quenun se vān sāhn chahn. ⁶ Cuahn che rāhn Dihvo vo ri ye sāhn chahn che a ihyan min che rinuhn se ne, chica dāma nducoyāca se, ne chera se nde ndiyāhn. ⁷ Tuhme ndaconan tumerune Dihvo vo sāhn:

—¿Duh rinuhn nchuhn ne?

Rāhn se ri se ihyan:

—Jesús yahn yān Nazaret, rinuhn nuhn.

⁸ Rāhn ye ri ye sāhn:

—A rāhn rí nchuhn te a u che rāhn nduco ne.

Nducote u che rinuhn ne ne, cuahnecon ne che nāhn ihyan chuhn.

⁹ Tihcā chi cava che conahn nduhcā che rāhn mān Dihvo vo tuhcā: “Ihyan che tendahnun Dendiohs Chida cava che conduco ye u ne, hua chinda nde āma ye.”

¹⁰ Simón Pedro ne, nda ye āma espāda. Ndetendāh ye, ne chahn ye āma sāhn decāhya yahn chidocuyān che tahque ndinān che duche se Malco, ne chacondāh ye revan se lado tāh cuāco se. ¹¹ Ate rāhn Dihvo vo ri ye Pedro:

—Cuentihyen ndah espāda tih chete vāco. Va che chuhríhn nducuahn che a ndihco cāde Dendiohs Chida.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nān chidocuyān che tahque ndinān

¹² Sandādo chahn nduco sāhn ndinān yahn se mān, sāhn policía yahn yāco mān ne, chi ihyo se Dihvo vo, din se preso ihyan. ¹³ Quenda se ihyan ndevāco Anás, inchāhn ndico Caifás, chidocuyān che tahque ndinān ye nduyo min. ¹⁴ Caifás ne, a ihyan min che rāhn ye ri ye sāhn ndinān yahn nación yahn Israel, che tahque ndāhca che āma no ihyan coh ye cava nducoyāca ihyan nación yahn ye.

Pedro ne, rāhn ye te hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁵ Simón Pedro nduco tāmā ihyan apóstol ne, cuahn ye diyahn diyahn cuāhn nān cuahn Dihvo vo. Ihyan apóstol che tāmā me ne, a rendihche chidocuyān ndinān me ihyan, ne chemin che chi chendā ye ura che ndā Dihvo vo, quenun ye nān che ri chevah vāco chidocuyān ndinān me. ¹⁶ Ate Pedro ne, chandi ye cuāhn chevah me. Tuhme quendāh ihyan apóstol che tāmā me, ne yāhve ye tāhn che redin cudādo chendevah me, ne quenda ye Pedro cuāhn chete me. ¹⁷ Tāhn che redin cudādo chendevah me ne, tumerume te Pedro:

—¿A ndiyu nduco di rindoque ihyan cāh ne?

Ndahconan Pedro ne, rāhn ye ri ye tāhn:

—Hua. Hua rinducó ihyan.

¹⁸ Nducote āma iche vino min ne, sāhn decāhya yahn chidocuyān mān, sāhn policía mān, ndihco se āma vācuyāhn, ne vatendi se recāh ihno se sāhn. Namin Pedro ne, nduco ye sāhn chahn, nti ye chihto vācuyāhn me, recāh ihno ye ihyan.

Chihnde cāde yahn Dihvo vo Jesucristo nān chidocuyān che tahque ndinān

¹⁹ Chicarune chidocuyān che tahque ndinān me Dihvo vo, duh nduh ihyan che rinduco ye ihyan mān, deh che ricuahn ye mān. ²⁰ Rāhn Dihvo vo ri ye chidocuyān me:

—U ne, cuahn dāma chicuāhn vān nducoyāca ihyan, chete yāco chahte mān, yāco cāhya mān, nān che rendo dāma nducoyāca ihyan nación yahn Israel. Dehve chicuāhn cuāhn mān cuāhn ndeh. ²¹ Ndotenan che u cācarune ne ne, cuicarune ne ihyan che chicuāhn. Ihyan chahn cāhma ye co ye ndih deh che chicuāhn ihyan.

²² Cuahn che tihcā rāhn Dihvo ne, chahn āma sāhn policía yahn yāco vāconān ye, ne rāhn se ri se ihyan:

—¿Dehco che tihcā ndahconen yahn chidocuyān ndinān?

²³ Rāhn Dihvo vo ri ye sāhn:

—Ndete che hua tihcā che rāhn ne, cahme ti quenān che hua ndāhca rāhn. Ate ndete che ndāhca rāhn ne, hua ndāhca din che chehn u.

²⁴ Tuhme ndedechuh Anás Dihvo vo, nchiche ihyo ye, tãh Caifás, chidocuyã che tahque ndinã.

Ndaconan rãhn Pedro che hua rendihche ye Dihvo vo Jesucristo

²⁵ Numanahn min ne, nti Pedro recãh ihno ye ihyã chihito vãcoyãhn, ne tumerune sãhn che chenun min ihyã:

—¿A ndiyu nduco di rindoque ihyã cãh ne?

Ndahconan Pedro yahn se:

—Hua. Hua rinducó ihyã.

²⁶ Tuhme ãma sãhn decãhya yahn chidocuyã che tahque ndinã, sãhn vih sãhn che chacondãh Pedro revan me ne, rãhn se ri se Pedro:

—¿Tãcã hua?, te u ne, ndihcheró di nduco ye min vãh yahn ndãta me.

²⁷ Ndaconan rãhn Pedro che hua rendihche ye Dihvo vo, ne ura min cah tuh.

Quenda se Dihvo vo Jesucristo nãh Pilãto

²⁸ Tuhme quenda sãhn ndinã chahn Dihvo vo, chica se vãco Caifás, ne ndã se nduco ye nãh palãcio yahn gobernador. Ura min ne, a chi dave. Sãhn chahn ne, hua chendã se chete palãcio me, te rãhco se te cãhnda yahn se, ne hua co conduco se, ro yudo me. ²⁹ Nducote hua chendã se ne, quendãh Pilãto, ne tumerune se sãhn:

—¿Deh yahn che rica nunde nchuhn yahn ihyã cuh ne?

³⁰ Ndahconan sãhn chahn, ne rãhn se:

—A che a duhtuno ihyã sãhn tih, ne chemin che checu nuhn sãhn tãh ne.

³¹ Tuhme rãhn Pilãto ri se sãhn chahn:

—Cuiquenda nchuhn ihyã, cotechecãde mãn ne yahn ye nduhcã che rihquentiyon ley yahn ne.

Ndahconan sãhn chahn, ne rãhn se:

—Ate nuhn ihyã nación yahn Israel ne, metah vederihquentiyon yahn nuhn cãva che cãhno nuhn ihyã.

³² Nduco tihcã ne, canãh chinãh che rãhn Dihvo vo nduhcã che va che cãhno se ihyã. ³³ Ndaconan ndondã Pilãto chete palãcio, ne cah se Dihvo vo, tumerune se ihyã:

—¿A ndih che Rey yahn ihyã nación yahn Israel ne?

³⁴ Rãhn Dihvo vo ri se sãhn:

—¿A che rendedecadine man che tihcã retumerone, o a ihyã rãhn ye ri ye di ne?

³⁵ Ndahconan Pilãto, ne rãhn se:

—U ne, ndiyu ihyã nación yahn Israel u. Sãhn nación yahn ne mãh, chidocuyã ndinã mãh, checu se ndih tãh. ¿Deh din ne ne?

³⁶ Tuhme rãhn Dihvo vo ri ye sãhn:

—Ndiyuh iyehñse cuh che rihquentiyón. Chemin che ihyã che rinduco ye u ne, hua cuhn ye cãva che ndedevahn ye u tãh sãhn sih.

³⁷ Rãhn Pilãto ri se ihyã:

—¿A Rey ndih tuhme ne?

Ndahconan ye, ne rãhn ye ri ye sãhn:

—Rey u, nduhcã che rahn. U ne, ndã iyehñse cuh, chihndeyãh, cãva che cuahndudó ndudo cuãco. Nducoyãca ihyã che renevahnecun ye ndudo cuãco ne, rihcovãn ye che rahndudó.

³⁸ Rãhn Pilãto ri se ihyã:

—¿Deh ndudo cuãco che tihcã rãhn ne yahn ne?

Chihco cãde se che cãhno se Dihvo vo Jesucristo

Chihno rãhn Pilãto chemin ne, quendãh se tãma yune, ne rãhn se ri se sãhn ndinã chahn:

—Ihyã cuh ne, nde ãma nunde yahn ye metah.

³⁹ Nchuhn ne, va costumbre yahn ne che ntãhté adeco-duhno preso che nahn ne vihco ro yudo. ¿A nahn ne che ntãhté ihyã cuh che Rey yahn ne ne?

⁴⁰ Tuhme ndaconan cah sãhn chahn:

—¿Sãhn tih ne, hua! ¡Cuentãhte ne Barrabás!

Me Barrabás ne, ãma sãhn duco.

19 Tuhme chihquentiyon Pilãto che chahn sandãdo Dihvo vo. ² Sandãdo chahn ne, dendãh se ãma corona yãh, tihyon se tin Dihvo vo, ne tihyon se ãma tino morãdo ihyã, nduhcã tino che rahtenun rey. ³ Chihno min ne, ndo dãma se nãh ye, ne redin cã se che rendeva se yavenãh ye. Rah se:

—¡Ndeva vo yavenãh Rey yahn ihyã nación yahn Israel!

Namin chahn se vãconãh ye.

⁴ Quendãh tun Pilãto, ne rãhn se ri se sãhn ndinã chahn:

—Condihche nchuhn. Ndetendãh ihyã meniyan cãva che codevano ne te metah nde ãma nunde yahn ye.

⁵ Quendãh Dihvo vo, quenun tin ye corona yãh me mãh, quenun ye tino morãdo me mãh. Tuhme rãhn Pilãto ri se sãhn chahn:

—¡Ngã ye! ¡Condihchero nchuhn ihyã!

⁶ Cuahn che ndihchero chidocuyã ndinã chahn mãh, sãhn policia mãh, Dihvo vo ne, numacuahn vedetãh cah se:

—¡Cuaconahn yãh ne sãhn! ¡Cuaconahn yãh ne sãhn!

Rãhn Pilãto ri se sãhn:

—Cuiquenda mãh nchuhn ihyã, cuaconahn yãh ne ihyã, te u ne, a techecadé yahn ye, ne a devanó te metah nde ãma nunde yahn ye.

⁷ Ndahconan sãhn chahn, ne rãhn se ri se Pilãto:

—Sãhn tih ne, va che coh se, te tihcã rihquentiyon ley yahn nuhn yahn che rãhn se che Daya Dendiohs sãhn.

⁸ Cuahn chihnevan Pilãto che tihcã rãhn sãhn chahn ne, nde tahque dihya se chi. ⁹ Ndaconan ndondã se chete palãcio yahn se, ne tumerune se Dihvo vo:

—¿Ti yãh vãco ne ne?

Até Dihvo vo ne, nde hua ndahconan ye yahn se.

¹⁰ Tuhme rãhn se ri se ihyã:

—¿Dehco che hua rendahconan ne yãhn? ¿A hua devano ne te va vederihquentiyon yãhn? Co ndãhcó libre ndih ndete che náhn. Namin co cãhcantiyón che conan yãh ne.

¹¹ Ndahconan Dihvo vo, ne rãhn ye ri ye sãhn:

—Nde ʔama vederihquentiyon, hua co conan come nʔan, ndete che Dendiohs hua te ye di. Chemin che sʔahn che checu se u tah ne, tahque chendihco se nunde che co di.

¹² A nde ura min rinuhn ino Pilʔato tʔacʔa co ndʔahco se libre Dihvo vo, ate sʔahn ndinan chahn ne, cah se yahn se:

—Ndete che ndʔahco ne libre sʔahn tih ne, ¡hua amigo yahn ne emperador ndih!, te adecoduhno ihyan che nahn co ye rey ne, redin vahche ye yahn ye.

¹³ Cuahn che chihnevan Pilʔato che tihcʔa rʔahn sʔahn chahn ne, chihquentiyon se che ndiquendʔah Dihvo vo, ne chihnde se nʔan che retechecʔade se, nʔan che duce Gabata che devʔaco hebreo, che conahn tuhcʔa: “Nʔan Che Chenun Tu.” ¹⁴ Ura min ne, ri tenduh nʔan mʔahn yahn, ne a tʔama ro me che ro yudo. Tuhme rʔahn Pilʔato ri se sʔahn ndinan chahn:

—¡Ngʔa Rey yahn nchuhn!

¹⁵ Ate sʔahn chahn ne, rah se:

—¡Cuedecuihno ne sʔahn! ¡Cuedecuihno ne sʔahn!
¡Cuaconahn yʔh ne sʔahn!

Rʔahn Pilʔato ri se sʔahn chahn:

—¿Tʔacʔa che cuaconahn yʔh Rey yahn ne?

Ate sʔahn chicocuyan ndinan chahn ne, ndahconan se, ne rʔahn se ri se Pilʔato:

—Nuhn ne, atenʔan emperador che rey yahn nuhn.

¹⁶ Nduco ndudo che tihcʔa rʔahn se ne, ndʔahco Pilʔato Dihvo vo tʔah se cʔava che conan yʔh ye, ne quenda se ihyan.

Chaconahn yʔh se Dihvo vo Jesuchristo

¹⁷ Quenda se Dihvo vo, ne quenda ye cruz nʔan che va che conan yʔh ye, cuahn ye ʔama cuʔan nʔan che duce Cuete Ine Tin Tenʔhn, ne che devʔaco hebreo ne, duce Gólgota. ¹⁸ Min chaconahn yʔh se Dihvo vo dʔama nduco o se, ʔama se ʔama ʔama lʔado chihto nʔan ye.

¹⁹ Dirun Pilʔato ʔama letrero, ne chihquentiyon se che quenan tin cruz. Ndirun tuhcʔa: “Ihyan cuh che Jesús yahn yʔan Nazaret, Rey yahn ihyan nación yahn Israel.”

²⁰ ʔama yʔahn sʔahn nación yahn Israel ndihchenan se che tihcʔa ndirun, te nʔan che chaconahn yʔh se Dihvo vo ne, nino viyan me. Letrero me ne, ndirun devʔaco hebreo mʔan, griego mʔan, latín mʔan.

²¹ Chidocuyan ndinan chahn ne, rʔahn se ri se Pilʔato:

—Hua ndʔahcʔa che dirun ne “Rey yahn ihyan nación yahn Israel.” Tahque ndah ne, codirun ne “Ihyan cuh ne, rʔahn ye che mʔan ye che Rey yahn ihyan nación yahn Israel.”

²² Ate Pilʔato ne, rʔahn se ri se sʔahn:

—Che dirún ne, a tihcʔa conan, ametah ndʔahcorún.

²³ Cuahn che a chihno chaconahn yʔh sandʔado chahn Dihvo vo ne, cah mʔahn se tino yahn ye van cun se. Namin chetʔah se cahteca tu yahn ye, ne nducote chemin ne, hua ntʔahyon te ndiya ne,

²⁴ chemin che rʔahn se nduco vih:

—Tahque ndah ne, hua ndeh vo, ne tendʔah vo suerte yuhn vo cʔava che cadino vo cha uvo che quendʔah yuhn vo che co yuhn vo.

Tihcʔa din se, ne chinahn nduhcʔa che ndirun nʔan Ndudo yahn Dendiohs tuhcʔa: “Cahn mʔahn se tino yʔahn nduco vih, ne tendʔah se suerte cha sʔahn quen-dʔah yahn se che co yahn se tino tu yʔahn.”

Chihto cruz nʔan che quenan yʔh Dihvo vo ne, nti chaco ye mʔan, coh chaco ye María, ndʔhta yahn Cleofas mʔan, María yahn yʔan Magdala mʔan. ²⁶ Cuahn che ndihchero Dihvo vo chaco ye mʔan, ʔama ihyan apóstol, ihyan min che ʔama din yahino ye mʔan, che vatendi ye min ne, rʔahn ye ri ye chaco ye:

—Chacó, ngʔa dʔaya ne, nti se tʔan.

²⁷ Namin rʔahn ye ri ye ihyan apóstol me:

—Ngʔa cheque, nti ye tʔan.

Nde ro min ndeva ihyan apóstol min chaco Dihvo vo ndevʔaco ye.

Chih Dihvo vo Jesucristo

²⁸ Chihno min ne, nducote a devano Dihvo vo che a chinahn nducuahn ne, cʔava che conan conahn nduhcʔa che a ndirun nʔan Ndudo yahn Dendiohs ne, rʔahn ye:

—Yʔaca rí.

²⁹ Va ʔama jarro min ndito vino. Tuhme chaconahn sʔahn chahn ʔama esponja tin ʔama nduco che duce hisopo, ne decʔhnda se esponja me nduco vino me, chaconahn se chende Dihvo vo. ³⁰ Tihve ye vino me, ne rʔahn ye:

—Mʔan ne, a chinahn nducuahn.

Tuhme chendih ye, ne chih ye.

ʔama sandʔado ne, terun se lʔanza ticua Dihvo vo Jesucristo

³¹ A tʔama ro me che vihco ro yudo, ne chemin che hua nahn chidocuyan ndinan chahn che cuahtendihco tenʔhn nʔan cruz ro che rahtetuhno ihyan, te ʔama yudo ro min. Chemin che chica se Pilʔato che dechuh se sandʔado che cʔahn se, ndeh se ine dihma ihyan che chenah yʔh chahn, ne ndedevah se ihyan. ³² Tuhme tahve Pilʔato sandʔado, chahn se, ndeh se ine dihma ʔama sʔahn che quenah yʔh chihto nʔan Dihvo vo. Chihno min ne, ndeh se ine dihma sʔahn che tʔama me.

³³ Me cuahn che chahn ndʔa se nʔan che quenah yʔh Dihvo vo ne, ndihchero se che a ndih ye. Chemin che ametah ndeh se ine dihma ye.

³⁴ Ate nde nduco nduh ne, cʔah ʔama sandʔado lʔanza ticua ye nino van chete ye, ne quendʔah yun mʔan, nune mʔan. ³⁵ U che dirún cʔaca cuh ne, cuʔaco ndudo che dirún, te mʔan ndihcheró che tihcʔa chi. Dirún yahn cʔava che namin nchuhn ne, cotahno ne. ³⁶ Tihcʔa chahno chi Dihvo vo cʔava che conahn nduhcʔa che a ndirun nʔan Ndudo yahn Dendiohs tuhcʔa: “Hua ndeh se nde ʔama ine yahn ye.” ³⁷ Namin chinahn nduhcʔa che a ndirun tʔama cuʔan nʔan Ndudo yahn Dendiohs tuhcʔa: “Cuahtendi se, ndihchero se ihyan che cʔah se lʔanza.”

Quenun Dihvo vo Jesucristo chete yʔan

³⁸ Chihno min ne, ʔama ihyan yʔan Arimatea che duce ye José, che chitahno ye Dihvo vo cuʔahn ndeh yahn

che vah ye chidocuyan ndinan chahn ne, chica ye Pilato cava che cah yune se che ndedevah ye Dihvo vo, quenda ye ihyan, cuhche ye ihyan. Cah yune Pilato, ne chahn José quenda ye Dihvo vo. ³⁹ Nicodemo, ihyan min che chahn ye vino chendihchero ye Dihvo vo ne, namin chahn ye nduco José, ne quenda ye ndico ndiche kilo nunedan che ndindah nduco mirra man, aloes man. ⁴⁰ Ndedevah ihyan chahn Dihvo vo, ne chahcotahme ye nunedan me tino, chahcotuma ye Dihvo vo nduhca costumbre yahn ihyan naci6n yahn Israel che rihche ye tenahn. ⁴¹ Nino nan che nahn yah se Dihvo vo ne, va ama cuahn nan che va yahn ndata. Min va ama yayan ra nan che nde ama tenahn metah conun ye. ⁴² Min chaconuhn ihyan chahn Dihvo vo yahn che nino ri, te a cuanah ro che rahtetuhno ihyan.

Ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn

20 Ro che ndeva ndate ne, chahn María yahn yan Magdala vateyan dahca, nan yayan nan che quenun Dihvo vo, ne cuahn che nda ye ne, a ndavi tu chahno che ndechendih chende yayan me. ² Tuhme conahn ye rano ye nan che quenun Sim6n Pedro nduco tama ihyan ap6stol, ihyan min che ama din yahino Dihvo vo, ne rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Ndetendah ihyan Dihvo vo chete yayan, ne hua devano nuhn ti quenda ye ihyan.

³ Ndetahno cuahn Pedro nduco ihyan ap6stol che tama me nan yayan. ⁴ Ama rano nduh che o ye cuahn ye, ate ihyan che tama me ne, tahque dito chano ye che co Pedro, ne tahque menan ca nda ye nan yayan me. ⁵ Ndi hchenun ye chete yayan me, ne ndihchero ye tino che chahcotuma ihyan Dihvo vo che chetave min, ate hua chenda ye. ⁶ Numanahn min ne, nda Sim6n Pedro, ne chenda ye chete yayan me. Namin ndihchero ye tino chahn che chetave min. ⁷ Avane ne, tino che chahcotuma tin Dihvo vo ne, ndechetive, quendite ama lado. ⁸ Tuhme chenda ihyan ap6stol che tama me chete yayan, ne ndihchero ye nduhca che chi, ne chitahno ye. ⁹ Ro min ne, metah conahn ihyan chahn che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che va che ntuche Dihvo vo van tenahn. ¹⁰ Chihno min ne, ndaconan ihyan ap6stol chahn nan che chenun ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, chihnde ro ye nan María yahn yan Magdala

¹¹ Numanahn min ne, ndaconan María, ne chihnde ye chihto yayan me, raco ye. Ura che raco ye ne, ndihchenun ye chete yayan me, ¹² ne ndihchero ye o 6ngel chenun ye tino cua, vate ye nan che chacondihte ihyan Dihvo vo. Ama ye cuahn nan che chi nihno tin Dihvo vo, ne tama ye ne, cuahn ndiya cah ye.

¹³ Tumerune 6ngel chahn ihyan:

—¿Deh cuande che reque ne?

Ndahconan María, ne rahn ye ri ye 6ngel chahn:

—Rac6 yahn che quenda ihyan Dihvé, ne hua devan6 ti chengu ye ihyan.

¹⁴ Cade chihno rahn ye chemin cuahn che ndaconan ye, ne ndihchero ye Dihvo vo che nti ye min, ate hua devano ye che ihyan min. ¹⁵ Tuhme tumerune Dihvo vo ihyan, ne rahn ye:

—¿Deh cuande che reque ne? ¿Duh rinohn ne?

María ne, rahco ye te co sahn che redin cudado yahn ndata me, ne rahn ye:

—Ndete che ndih quenda ne Dihvé ne, cahma ne co ne u ti chengu ne ihyan, cava che cah quenguá ihyan.

¹⁶ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—¡María!

Ndaconan María, ne rahn ye devaco yahn ye, hebreo, ri ye Dihvo vo:

—¡Raboni! —che nahn cahma Ihyan Ricuahn.

¹⁷ Rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Hua nahn tah u, te metah nahn nan va Chidá.

Tahque ndah ne, cuehn ngo ihyan ap6stol yahn che nahn nan va Chidá, ihyan min che Chida nchuhn man, Dendiohs yahn man, Dendiohs yahn ne man.

¹⁸ Tuhme chahn María chego ye ihyan ap6stol chahn che ndihchero ye Dihvo vo man, nduhca che rahn ye ri ye ihyan man.

Chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan ihyan ap6stol yahn ye

¹⁹ A ro min no cuahn che a chi man ne, ndi dama ihyan ap6stol chahn, ne nenecahde ye vah nan che chenun ye yahn che vah ye sahn ndinan yahn ihyan naci6n yahn Israel. Ura min ne, adenan chenda Dihvo vo vah, chandi ye mendahn, ne rahn ye:

—Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua dehve rahco ne.

²⁰ Chihno rahn Dihvo vo chemin ne, nahme ye tah ye nan che nchuh clavo man, ticua ye man, ihyan chahn, ne ama chi yeno ye ndihchero ye ihyan. ²¹ Ndaconan rahn Dihvo vo ri ye ihyan chahn:

—Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua dehve rahco ne.

Namin rahn ye ri ye ihyan chahn:

—Nduhca che dechuh Chidá u ne, namin dechuh nchuhn.

²² Tuhme tivenan ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn. ²³ Ndete che nchahco ne nunde yahn adecoduhno ihyan ne, a ndaca ye vederenchahco. Me ndete che hua ne, a hua ndaca ye.

Tomás ne, chitahno ye che ntuche Dihvo vo Jesucristo cuahn che ndihchero man ye ihyan

²⁴ Ama ihyan ap6stol chahn che duche ye Tomás, ihyan min che ntahco ihyan che duche ye “Cuahche” ne, metah ye ro che nda Dihvo vo. ²⁵ Cuahn che ntá ye ne, rahn ihyan chenahn chahn ri ye ihyan:

—A ntuche Dihvo vo. A ndihchero nuhn ihyan.

Ate rahn Tomás ri ye ihyan chahn:

—Atenān che terún ndutitāh yāhvetaḥ ye nān che nchuh clāvo mān, ticua ye nān che nchuh lanza mān, tuhme cotahnó che a ntuche ye.

²⁶ Chihno nine ro ne, nto dāma tun ihyān apóstol chahn chete āma vah, ne ro min ne, nduco Tomás quenun ye min. Andahre ntude chendevah ne, chendā Dihvo vo chandi ye mendāhn, ne rāhn ye:

—Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua dehve rāhco ne.

²⁷ Tuhme rāhn ye ri ye Tomás:

—Condihchero yāhvetaḥ, ne cueteron ndutitah. Namin cueteron ndutitah ticuá. Cuitehne, che a ntuché. Hua o ndedecadine.

²⁸ Tuhme rāhn Tomás ri ye Dihvo vo:

—¡Ndih che Dihvé mān, Dendiohs yáhn mān!

²⁹ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyān:

—Tomás, mān ne, ritehne yahn che ndihchero u. Ndah ro yahn ihyān che andahre hua rendihchero ye u, ate ritahno ye u.

Chirun cāca cuh cāva che cotahno ihyān Dihvo vo Jesucristo

³⁰ Dihvo vo Jesucristo ne, āma ndeh nān ca vederihno din ye nān ihyān apóstol yahn ye che hua ndirun nān cāca cuh. ³¹ Me nducuahn che ndirun ne, cāva che cotahno nchuhn che Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyān min che a va cāde che chi ye ndedevahn ye ihyān iyehñse mān, a ihyān min che Dāya Dendiohs mān, ne nduco che cotahno ne ihyān ne, ndevahn ne, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndā ye nān chenun ndache ihyān apóstol yahn ye

21 Chihno min ne, ndā Dihvo vo nān che chenun ihyān apóstol yahn ye, chihto vine yahn Galilea nino yān Tiberias. Tuhcā chi: ² Nto dāma ihyān apóstol chahn, Simón Pedro mān, Tomás, ihyān min che ntāhco ihyān che duche ye “Cuāhche” mān, Natanael yahn yān Caná, eṣtādo yahn Galilea mān, nduh che o sahn dāya Zebedéo mān, nduco te o ihyān apóstol mān.

³ Rāhn Simón Pedro ri ye ihyān chahn:

—Cāhn cotāh yāhca.

Rāhn ihyān chahn ri ye ihyān:

—Namin nuhn ne, cāhn nuhn nduco ne.

Tuhme cuahn ye, ne chahtenun ye āma bārcō che va nān vine me, ate numa yān min ne, nde āma yāhca hua chetaḥ ye. ⁴ Cuahn che a cochi ri dave ne, ndā Dihvo vo chihto vine me, ate ihyān apóstol chahn ne, hua nchanān ye che ihyān min. ⁵ Tuhme rāhn ye ri ye ihyān chahn:

—Nchuhn sahn cāhya, ¿a hua ndāca ne nde āma yāhca ne?

Ndahconan ihyān chahn, ne rāhn ye ri ye ihyān:

—Nde āma te hua ndāca nuhn.

⁶ Rāhn ye ri ye ihyān chahn:

—Cotihyon nchuhn yāna yahn ne lādo tāh cuāco bārcō, ne ndāca ne ite.

Tihcā din ihyān chahn, ne cuahn che ndetendāh ye yāna me ne, nde hua richa ye che āma ndito yāhca.

⁷ Tuhme āma ihyān apóstol, ihyān min che āma din yahino Dihvo vo ihyān ne, rāhn ye ri ye Pedro:

—¡A Dihvo vo che ndā ye tān!

Ndetāhno che chihnevan Simón Pedro yahn Dihvo vo ne, ndonun ye tino menān yahn ye, ne cā nun ye vān nune che cāhn ye nān che va ye. ⁸ Nān chenun ihyān apóstol chenāhn chahn nduco chihto vine ne, ri tenduh āma ciento metro. Chicāhca ye bārcō me nde min, chihndā ye yāna me, ndito yāhca. ⁹ Cuahn che ndiquendāh ye chete bārcō me ne, ndihchero ye che va āma vācoyāhn, āma chenun nducoyāhn, ne quen-dudo āma yāhca nān nducoyāhn me, riyuche te.

Namin va pān. ¹⁰ Rāhn Dihvo vo ri ye ihyān chahn:

—Te nchuhn neve yāhca che cade chetaḥ ne.

¹¹ Chendā Simón Pedro chete bārcō me, ne chihndā ye yāna me, ndetendāh ye vān nune. Chenun demān yāhca rahte, ri āma ciento quenān o raco ndiche ino te. Andahre āma yāhn te, ate hua chendan yāna me.

¹² Tuhme rāhn Dihvo vo ri ye ihyān chahn:

—Cochi nchuhn, cahdino ne.

Ihyān apóstol chahn ne, a devano ye che Dihvo vo, ne chemin che nde hua chihquino ye tumerune ye ihyān duh ihyān ye. ¹³ Chahn ndā Dihvo vo, ne chetaḥ ye pān me mān, yāhca me mān, ne cāh ye, cheh ihyān chahn.

¹⁴ A ro min chi ino yune che chendihchero Dihvo vo ihyān apóstol yahn ye cuahn che a ntuche ye vān tenāhn.

Dihvo vo Jesucristo ne, yāhve ye Simón Pedro

¹⁵ Cuahn che a chihno cahdino ihyān chahn ne, tumerune Dihvo vo Pedro:

—Simón, dāya Jonás, ¿a tahque yahine u che co ihyān chuhn ne?

Ndahconan Simón Pedro yahn ye:

—Tācā hua, Dihvé. Yahinó ndih. A mān ne devano ne.

Rāhn Dihvo vo ri ye ihyān:

—Tuhme ne, codin cudādo ihyān yāhn.

¹⁶ Ndaconan tumerune ye ihyān, chi o yune:

—Simón, dāya Jonás, ¿a yahine u ne?

Ndahconan Pedro yahn ye:

—Tācā hua, Dihvé. Yahinó ndih. A mān ne devano ne.

Rāhn Dihvo vo ri ye ihyān:

—Tuhme ne, codin cudādo ihyān yāhn.

¹⁷ Ndaconan tumerune ye ihyān, chi ino yune:

—Simón, dāya Jonás, ¿a yahine u ne?

Nducote a nde ino yune che tumerune ye Pedro ndete che a yahino ye ihyān ne, chi ndāche ye, ne rāhn ye:

—Dihvé, a mān ne devano ne nducuahn. A devano ne che yahinó ndih.

Rāhn Dihvo vo ri ye ihyān:

—Tuhme ne, codin cudādo ihyān yāhn. ¹⁸ Cuāco rāhn rí di te cuahn che decāhya di ne, rendonon man tino yehn, ne rehn ti che nahn cahn. Ate cuahn che a co ndico di ne, ntah reche, ne tāma ca ihyān ntihyon ye

tino yehn di, ne quenda ye di n̄an che hua nahn cahn.

¹⁹ Che tihc̄a r̄ahn Dihvo vo ri ye Pedro ne, conahn nduhc̄a che va che c̄ahco mend̄ahn ye ihyan n̄an n̄tiyon yahn Dendiohs, c̄ahno se ihyan. Tuhme r̄ahn Dihvo vo ri ye Pedro:

—¡Cuindoque u!

²⁰ Ura che cuahn ye ne, ndaconan Pedro, ne ndihchero ye che cuahn nduco ihyan apóstol min che āma din yahino Dihvo vo, ihyan min che d̄ama chihnde ye nduco Dihvo vo cuahn che cheh vino ye me, ne tumerune ye duh che ndihcue ndeh ihyan. ²¹ Tuhme tumerune Pedro Dihvo vo:

—Dihvé, me ihyan tih ne, ¿deh co yahn ye ne?

²² Ndahconan Dihvo vo, ne r̄ahn ye ri ye ihyan:

—Ndete che u náhn che conan ye iyehse nde ro che ndaconan chí ne, di ne, hua cuande yehn chemin. Cuindoque u.

²³ Chemin che chihnde ndudo v̄an dihno vo che ihyan apóstol min ne, hua nd̄a ro che coh ye. Ate Dihvo vo ne, ndiyu che r̄ahn ye che hua coh ihyan min, te r̄ahn ye te ndete che nahn ye che conan ihyan min nde ro che chi tun ye ne, hua cuande yahn Pedro chemin.

²⁴ A ihyan apóstol min che dirun ye c̄aca cuh, ne a devano vo che nducuahn che dirun ye ne, cuāco.

²⁵ Āma ndeh n̄an ca dehtenduh che din Dihvo vo Jesucristo. Ndete che corun queri āma n̄an dehtenduh che din ye ne, r̄ahc̄ó te cuto libro numachahte iyehse, nde hua tuno n̄an che conun. Tihc̄a chi.

HECHOS

Ndā Vaco Ndah yahn Dendiohs nduhcā che a necāh ye ndudo yahn ye

1 Ndih Teófilo che yahinó ndih, nān cāca che dendāh menān ne, a dirún āma ndeh nān dehtenduh che din Dihvo vo Jesucristo mān, che chicuahn ye mān, ² nde ndā ro che conāhn ye vahchetero. Cuahn che ametah nāhn ye vahchetero ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, cāh ye ntiyon che va che din ihyan apóstol yahn ye che a tendāh nun ye. ³ Adivē che chihno se Dihvo vo ne, ntuche ye, ne mān ye ndā ye ndeh yune, chinduco ye ihyan chahn chete che o raco ro. Nduco chemin ne, chenahn ihyan chahn te cuāco che quenduche ye, ne cāh cuande ye ihyan chahn yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ⁴ Cuahn che nduco ca ye ihyan apóstol chahn ne, rāhn ye ri ye ihyan:

—Hua ndāca nchuhn yān Jerusalén. Conan rino ne nde ndā ro che conahn che ndihco cāde Dendiohs Chida che co Vaco Ndah yahn ye. A yahn chemin che renté nduco ne nde ro menān. ⁵ Cuāco te Juān ne, chehdēnune ye ihyan, ate nchuhn ne, cuihno neve ro ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn.

Conāhn Dihvo vo Jesucristo vahchetero

⁶ Tāhn min cuahn che ndidāma ihyan chahn ne, tumerune ye Dihvo vo:

—Dihve nuhn, za mān ro cuh che ndāhco cāde ne che cāhcantiyon mān nación yahn Israel ne?

⁷ Ndahconan ye, ne rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Hua cuande yahn nchuhn che cadino ne deh ro, o deh ura che conahn che mān Dendiohs Chida a ndihco cāde ye. ⁸ Ate chu che cuande yahn ne. Cuahn che co Vaco Ndah yahn Dendiohs, conun nchuhn ne, conan cuma ne vederihquentiyon. Tuhme cuācotuhn ne ndudo yāhn yān Jerusalén mān, numacuahn estado yahn Judea mān, nación yahn Samaria mān, nde numachahte iyehense.

⁹ Chihno rāhn Dihvo vo chemin ne, nahn min che rendihchero ihyan chahn ne, condā ye vahchetero. Tuhme quendihco āma man, ne chehnān ihyan chahn ihyan. ¹⁰ Numanahn che vatendi ca ye, rihno ye che condā Dihvo vo nān ro ne, adenān ndā o ángel, che-nun ye tino cua. ¹¹ Rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn, sāhn Galilea, ¿dehco che rihno cuāhn nān ro ne? Mān Dihvo vo che ndāca ye vān nchuhn, din Dendiohs che conāhn ye vahchetero ne, nduhcā che

ndihchero ne che conāhn ye, tihcā ndaconan chi tun ye.

Tendāhnun ye Matías cāva che co ye apóstol, conan ye menun Judas

¹² Chihno min ne, ndāca ihyan chahn min nān che duche Cuete Olivo, ne conāhn ye yān Jerusalén. Nino yune min, nuhneva che nihnde cāde nān ley yahn Dendiohs che co cāca ihyan ro che rahte tuhno ye.

¹³ Cuahn che ntā ihyan chahn viyān me ne, chendā ye āma vah, cocha ye nān o cuahto, cuarto nān che rahtēnun ye. Vān ihyan chahn ne, nduco Pedro mān, Jacobo mān, Juān mān, Andrés mān, Felipe mān, Tomás mān, Bartolomé mān, Mateo mān, Jacobo, che dāya Alfeo mān, Simón Zelote mān, Judas, che dihno Jacobo mān.

¹⁴ Ro ro ne, rendo dāma nducoyāca ihyan chahn nduco dihno Dihvo vo mān, chaco ye, María mān, yāhn ca ihyan ndāhta mān, revāh ye.

¹⁵ Āma ro min ne, chandi Pedro nān ihyan che ritahno ye Dihvo vo, che ri ye tenduh āma ciento quenān ndico, ne cahndudo ye:

¹⁶ —Nchuhn dihnó, a va che conahn ndudo che din Vaco Ndah yahn Dendiohs che dirun David yahn Judas, che quendāhnān se yahn sāhn che din se preso Dihvo vo. ¹⁷ Sāhn min ne, chi cuande se vān nuhn, dīn se ntiyon nduco nuhn. ¹⁸ Tume che ndāca se yahn nunde yahn se ne, ca āma ndi yāhn. Chihno min ne, chendāh se, denderen se, ne chendan se, chihno chetuhn rehte se ndiyāhn. ¹⁹ Cuahn che checadino ihyan yān Jerusalén yahn chemin ne, chaconahn ye che duche yāhn min, Acéldama, devāco yahn ye, che nahn cāhma Yāhn Yahn Yun. ²⁰ A ndirun nān libro yahn Salmo tuh-cā:

Cuhnde mān vāco se.

Nde āma ihyan hua conun ye min.

Namin a ndirun:

Conan tāma ihyan menun se, ndondā tāh ye ntiyon che quenān cuma se.

²¹ 'Chemin che āma cha ihyan che namin chinduco ye Dihvo vo numacuahn ro che quechica ye, ²² nde ro che chehdēnune Juān ihyan, nde ndā ro che din Dendiohs che conāhn ye vahchetero ne, va che co cuande ye vān nuhn, cāva che cuācotuhn ye ndudo yahn che a ntuche Dihvo vo.

²³ Ntihyon yān ihyan chahn o ihyan. Āma ye ne, José Barsabás, che namin duche ye Justo, ne tāma ye ne, Matías. ²⁴ Tuhme covāh nducoyāca ye:

—Dihve nuhn, a ndih che rendihche ne chedave yahn nducoyaca ihyan. Conahma ne nuhn cha ihyan che o chuhn, nahn ne ²⁵ che co ye apóstol, conan ye menun Judas, din ye ntiyon che denda se, din nunde yahn se, te a cuahn se nan che redin yahn che conun se.

²⁶ Tuhme din ihyan chahn sortear, ne quendah yahn Matías che co ye apóstol, co cuande ye van ihyan che ndichiama chahn.

Chiya Vaco Ndah yahn Dendiohs

2 Cuahn che nda vihco Pentecostés ne, nto dama ihyan apóstol nduco nducoyaca ihyan chahn che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ² Adenah chahco chine nan ro nduhca yuhne tan che ama rano, ne chito chete vah nan che chenun ye. ³ Ndiherero ye che decá ro ruchiyahn ro chetuhn, ne chiya tin queri ama ye.

⁴ Tuhme quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nducoyaca ihyan chahn, din che rahn ye tama te o nan devaco.

⁵ Ama yahn ihyan ndata yahn Israel che redinahn ye che nihnde cade nan ley yahn Dendiohs ne, chica ye numachahte iyehense, ne chenan ye van Jerusalén ro min. ⁶ Cuahn che chihnevan ye che chine ne, ndo dama ye, ne ama rahn ino ye, te queri ama ye ne, chihnevan ye devaco yahn man ye che rente ihyan che chenun ye chete vah. ⁷ Ama rahn ino ihyan chahn, ne rahn ye van man ye nduco vih:

—¿A ndiyu ihyan Galilea nducoyaca ihyan sih che tihca rente ye? ⁸ ¿Taca che rente ye devaco yahn queri ama vo che rente vo van vaco vo? ⁹ Van nducoyaco vo ne, nduco ihyan yahn yahn Partia man, Media man, Elam man, Mesopotamia man, Judea man, Capadocia man, Ponto man, Asia man, ¹⁰ Frigia man, Panfilia man, Egipto man, Africa che nde tahque yahn ca va che co van Cirene man. Namin nduco ihyan van Roma man. Nahn vo ne, ihyan nación yahn Israel, ne nahn vo ne, ihyan tama nación che ritahno vo dama nduco ye. ¹¹ Namin nduco ihyan yahn yahn Creta man, Arabia man. Rahndudo ihyan sih ndudo yahn vederihno che redin Dendiohs, rihnevan queri ama vo devaco yahn man vo.

¹² Ama rahn ino nducoyaca ye, ne tumerune vih ye:

—¿Deh conahn che tihca ri ne?

¹³ Ate nahn ihyan chahn ne, duche rino ye, ne rahn ye:

—Coh ihyan sih, ne chemin che tihca redin ye.

Cahndudo Pedro

¹⁴ Tuhme necuandi Pedro nduco ihyan apóstol che ndichiama chahn, ne cahndudo ye:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel nduco nducoyaca ne che vate ne van Jerusalén, cua cuande ne man, cuihcovan ndah ne che cahma man. ¹⁵ Hua dehve coh nuhn nduhca che rahn nchuhn, te meniyon ne, coman rahco nun vatiyan. ¹⁶ Che rendihchero nchuhn ne, a yahn chemin che dirun ihyan profeta Joel tuhca:

¹⁷ Rahn Dendiohs: “Cuahn che a nahn tuno ro che conahn che a ndihco cade ne, dechuh Vacó, cava che conun ihyan iyehense.

Daya nchuhn ne, cuahndudo ye ndudo yahn man, ihyan decahya ne, ndihchero ye vederihno van yahnde yahn ye man,

ihyan ndico ne, cahno ye man.

¹⁸ Ro min ne, dechuh Vacó cava che conun ihyan che redin ye ntiyon yahn, ne cuahndudo ye ndudo yahn.

¹⁹ Nan ro man, ndiyahn man, din vederihno, ne cuhnde ro yun man, yahn man, yahme man.

²⁰ U che Dihve nducoyaca ihyan ne, cuahn che ametah nda ro che techecade ne,

nan yahn ne, co man,

ne iyo ne, ndo nduhca yun.

Ro min ne, ro che ama yudo, ro che cahco ró che ama chahte vederihquentiyon yahn.

²¹ Tuhme nducoyaca ihyan che cuah ye u che Dihve ye ne, ndedevahn ihyan.”

²² Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, cuihcovan ndah ne che cahma: Dendiohs ne, dechuh ye Jesús yahn van Nazaret van nchuhn, ne man nchuhn devano cuaco ne, te numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, din ye vederihno, ndihchero ne. ²³ Cuahn che nda ye tah nchuhn ne, nduhca che a ndihco cade Dendiohs nde ro menan ne, din nchuhn preso ihyan, necah ne ihyan tah sahn nunde. Nahn yah se ihyan, ne chihno se ihyan nduhca che nahn ne. ²⁴ Ate ndedetuhche Dendiohs ihyan, chehevi ye ihyan tah vederih, te hua co che ndahco ndiya vederih ihyan. ²⁵ Hua co che conan ye tah vederih cuahn dama, te a yahn ye che dirun David tuhca:

Dihvé, cuahn dama rendihché ndih che nduco ne u. Quenan ne lado tah cuaco, cava che hua dihya nun ino co.

²⁶ Chemin che chi yenó, ne ndevá yavenan ne numacuahn vedeyeno.

Recah vedechahtino chedave yahn,

²⁷ te u che yahino ne ne, hua cahcoman ne u van tenahn,

nde hua cuahnevan ne che conun chete yayan cuahn dama, cha u.

²⁸ Tihyon yune ne u nduhca che ndahca conan nan ne.

Ama yenó yahn che nduco ne u.

²⁹ Nchuhn dihnó, cuaco te chih indihthe yuhn vo David man, che chehevi ye man, che va yayan yahn ye nde meniyon man. ³⁰ Ihyan min ne, profeta ye, ne numacuahn vedeyudo ne, cah Dendiohs ndudo yahn ye che van ndata yahn ye ne, quendah ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense, nuhnde tah ye vederihquentiyon yahn ye. ³¹ David ne, anduhneca ndete che ndihchero ye che ntuche ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense, ne chemin che dirun ye che hua conun ihyan min van tenahn man, che hua cha ye man. ³² Man ne, Dendiohs ne, a ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo, ne nuhn ne, devano cuaco nuhn yahn. ³³ Nducote ndedetuhche

Dendiohs Chida ihyan min numacuahn vederihquentiyon yahn ye mān, nducote dinahn ye ndudo che necāh ye che dechuh ye Vaco Ndah yahn ye mān ne, chemin che redin ihyan min vederihno che rendihchero nchuhn mān, rihnevan ne mān. ³⁴ A yahn ihyan min che ndā ye vahchetero che dirun David tuhca, ndiyu yahn mān ye:

Dihve Dendiohs ne, rāhn ye ri ye Dihvé:

“Cuihnde muhn lādo tāh cuācō,

³⁵ numanahn che ndāhco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di, ndeva ye yavenan.”

³⁶ Nducote tihca ne, codevano cuāco nducoyāca ihyan nación yahn Israel te a Jesús, ihyan min che nahn yāh nchuhn ne, ndāhco Dendiohs vederihquentiyon tāh ye che ndedevahn ye ihyan iyehense mān, che co ye Dihve nducoyāca ihyan mān.

³⁷ Cuahn che chihnevan ihyan chahn che tihca cahndudo Pedro ne, āma chi rān ye, ne tumerune ye Pedro nduco ihyan apóstol chenāhn chahn:

—Dihno nuhn, ¿deh va che din nuhn mān ne?

³⁸ Ndahconan Pedro, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Queri āma nchuhn, cuento ino ne nunde yahn ne, ne cuah ne Dihvo vo Jesucristo, cuedenune ne, cava che nchahco Dendiohs nunde yahn ne, ne din ye che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn. ³⁹ Tihca, te a necāh Dihvo vo Dendiohs ndudo min cava nducoyāca ihyan che tendāhnun ye, nchuhn mān, dāya ne mān, ndāta yahn ne mān.

⁴⁰ Cuahn che chihno cahndudo Pedro ndudo cuh nduco ndeh nān ca ndudo che tuhchan ne, yāhve ye ihyan chahn, ne rāhn ye:

—Cuenedevahn ne nchuhn vān ihyan nunde che vate ye mān ro cuh.

⁴¹ Tuhme ihyan che nevahnecon ye ndudo yahn ye ne, chedenune ye, ne ro min ne, tenduh ino mil ihyan chitahno ye Dihvo vo, chinduco ye ihyan chahn.

⁴² Nducoyāca ye ne, riquendi ye che ricuahn ihyan apóstol chahn, ne rendo dāma ye nduco vih mān, revāh ye mān, rendeh ye pān nduhca che chihquentiyon Dihvo vo mān.

Nduhca che redin ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁴³ Ama rahn ino nducoyāca ihyan yān, te āma redin ihyan apóstol chahn vederihno. ⁴⁴ Nducoyāca ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, āma no vederendedecadino yahn ye nduco vih, ne rihco mendāhn ye dehtenduh yahn ye cava nducoyāca ye. ⁴⁵ Cuahn che va vederetāhn yahn combiero yahn ye ne, rendihcue ye yāhn yahn ye mān, dehtenduh yahn ye mān, ne necāh ye tume me queri āma ihyan chahn tunoca va vederetāhn yahn ye. ⁴⁶ Ro ro rendo dāma ye yāco chahte, ne ndevāco ye ne, reh ye nduco vih, ne rendeh ye pān nduhca che chihquentiyon Dihvo vo. Chenan cuma ye vedeyeno mān, vedenecon mān. ⁴⁷ Rendeve ye yavenān Dendiohs numacuahn vedeyeno, ne ndāhca chenān ye nān nducoyāca ihyan. Ro ro ne, rendede-

vahn Dihvo vo Dendiohs ihyan, rinduco ye ihyan chahn.

Ndoyahn āma sāhn che neneva doh cāh se

3 Ama ro nān rahco ino a chino, ura che revāh ihyan ne, cuahn Pedro nduco Juān yāco chahte.

² Ama chende yāco me ne, duche Hermosa, ne āma sāhn che neneva doh cāh se nde ro che chihndeyān se ne, va se min. Ro ro riquenda ihyan sāhn, ne min rihco ye sāhn cava che caca se ihyan che rendā ye yāco che din ye vedevāhino nduco se. ³ Cuahn che ndihchero se Pedro nduco Juān che ndā ye chende yāco me ne, chica se che din ye vedevāhino nduco se. ⁴ Ndhchero ihyan chahn sāhn, ne rāhn Pedro ri ye sāhn:

—Condihchero nuhn.

⁵ Sāhn min ne, va yān se, rendihchero se ihyan, te rāhco se te cāh ye tume sāhn. ⁶ Ate rāhn Pedro ri ye sāhn:

—Metah diyāhnguan yāhn, nde hua ne diyāhngua, ate co conān di. Nduco vederihquentiyon yahn Jesucristo yahn yān Nazaret, cuenecuen, ne cuique.

⁷ Chetāh Pedro tāh cuāco se, ndedecuan ye sāhn, ne ndetāhno nuhnde cava dāndocāh se, ne ndo cuāco cāh se. ⁸ Tuhme nde tuno cā yāco se, canān rica se. Chendā se chete yāco nduco ihyan chahn, rā yāco se che yeno se mān, rendeva se yavenān Dendiohs numacuahn vedeyeno mān. ⁹ Nducoyāca ihyan che chēnun ye min ne, ndihche ye che rica se mān, chihnevan ye che rendeva se yavenān Dendiohs mān, ¹⁰ ne āma rahn ino ye mān, redihya ye ri mān, yahn vederihno me, te a rendihche ye te a sāhn min che rihnde se chende yāco Hermosa, rica se che din ihyan vedevāhino nduco se.

Cahndudo Pedro mān corredor che duche Salomón

¹¹ Sāhn che a ndoyahn me ne, nda ca se tāh Pedro mān, Juān mān, chenun ye mān corredor che duche Salomón. Nducote āma rahn ino ihyan che chenun ye chete yāco ne, aderano ye, ndo dāma ye min. ¹² Cuahn che ndihchero Pedro che āma chito ihyan min ne, cahndudo ye:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, ¿dehco che āma rahn ino ne? ¿Dehco che āma rendihchero ne nuhn? ¿A rāhco ne che nduco vederihquentiyon yahn mān nuhn, o che āma ndah ihyan nuhn, din nuhn che ndoyahn sāhnguh? ¹³ Hua, te Dendiohs yahn indihthe yuhn vo Abraham mān, Isaac mān, Jacob mān ne, a ihyan min che din ye vederihno cuh, cava che ndeva ye yavenān dāya ye Jesucristo che necāh nchuhn tāh Pilāto. Pilāto ne, nahn ntāhte ye ihyan, ate nchuhn ne, hua cahnecon ne. ¹⁴ Ndotenan che caca nchuhn che ntāhte ye ihyan min che ndah ye nān Dendiohs ne, chica ne che ntāhte ye āma sāhn rihno ihyan. ¹⁵ Tihca chihno nchuhn ihyan min che quenān cuma ye vederihquentiyon che din ye che cuahtenan ihyan vahchetero numacuahn ro. Ate Dendiohs ne, ndedetuhche ye ihyan vān tenāhn, ne yahn chemin ne, nuhn devano cuāco

nuhn. ¹⁶ Nduco vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndoyahn sahnguh che a ntihche nchuhn sahn, te chitahno se ihyan. Chitahno se ihyan, ne chemin che ndoyahn se nduhca che rendihchero ne. ¹⁷ Nchuhn dihno, u devano te van vedetundo yahn ne nduco ihyan ndinan yahn ne, chihno ne Dihvo vo. ¹⁸ Ate nde ro menan me ne, a ndihco cade Dendiohs che va che chuhrihn ihyan min yahn ye che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense. Yahn chemin ne, a dirun ihyan profeta, ne tihca chinahn. ¹⁹ Man ne, cuento ino nchuhn nunde yahn ne man, cuah ne Dendiohs man, cava che nchahco ye yahn ne man, din ye che cuahte dihn chedave yahn ne man, necah yan ye chedave yahn ne man. ²⁰ Va che dechuh tun ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va cade che chi ye, ndedevahn ye nchuhn. ²¹ Ate man ro cuh ne, va che conan ca ye vahchetero nde nda ro che cuihno ndahco cade Dendiohs nducuahn, nduhca che cah ye ndudo yahn ye, dirun ihyan profeta ndah yahn ye a rahn me. ²² A chinahn nduhca che rahn Moisés ri ye indihthe yuhn vo tuhca: "Dihvo vo Dendiohs ne, tendah nun ye ama ihyan profeta van ndata yahn nchuhn nduhca che tendah nun ye u. Codinahn ne nducuahn che cahma ihyan min, ²³ te nducoyaca ihyan che hua dinahn ye che cahma ye ne, conda ye van ihyan naci3n yuhn vo." ²⁴ Nducoyaca ihyan profeta, nde Samuel, nde nducoyaca ye che chahte ye adiva ne, namin dirun ye yahn ro cuh. ²⁵ A cava nchuhn che dirun ihyan chahn, ne che ndah yahn ne che nte cade Dendiohs nduco ihyan ndico yuhn vo nduhca che cah ye ndudo yahn ye Abraham tuhca: "Cava ihyan, ndata yehn, din che ndah nduco nducoyaca ihyan iyehense." ²⁶ Cuahn che a ndedetuhche Dendiohs Daya ye ne, menan vih ca dechuh ye ihyan van nchuhn, cava che din ye che ndah nduco ne, ne cahcoman ne nunde yahn ne.

Sahn intiyahn ne, din se preso Pedro man, Juan man

4 Nde ametah cuihno cuahndudo Pedro man, Juan man, cuahn che nda chidocuyan ndinan chahn man, sahn saduceo man, sahn ndinan yahn policia che redin se cudado yaco man. ² Yudo ri yahn sahn chahn yahn che Pedro nduco Juan ne, ricuahn ye ihyan yan che a ntuche Dihvo vo Jesucristo, ne chemin che va che ntuche tenahn. ³ Tuhme quenda se ihyan chahn, chih se ihyan vacoyahn nde tama ro me, te ura min ne, a chino. ⁴ Ate yahn ihyan che chihnevan ye che ricuahn ihyan chahn ne, chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne ihyan chahn nduco ihyan che a chitahno ye Dihvo vo nde ro menan me ne, ri ye tenduh uhn mil che deman ihyan chahn.

⁵ Tama ro me ne, min yan Jerusalén ndo dama nducoyaca sahn ndinan yahn naci3n yahn Israel man, sahn intiyahn man, sahn devano ley che dirun Moisés man. ⁶ Namin nduco Anás, chidocuyan che tahque ndinan man, Caifás man, Juan man, Alejandro man, nducoyaca ihyan che ndata yahn chidocuyan ndinan chahn man. ⁷ Tuhme tahve sahn chahn che ngua Pe-

dro man, Juan man, chahtendi ye mendahn, ne chiquerune se ihyan:

—¿Duh te nchuhn vederihquentiyon che redin ne detenduh che tihchan ne?

⁸ Tuhme numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ndahconan Pedro, ne rahn ye ri ye sahn:

—Nchuhn, sahn ndinan man, sahn intiyahn yahn naci3n yuhn vo man, ⁹ man che riquerune ne yahn vederihno che chinahn nduco sahnguh che nenevadoh cah se man, taca chi che ndoyahn se man, ¹⁰ cahma nuhn nan nchuhn cava che codevano nducoyaca ihyan naci3n yuhn vo. Sahnguh che nti se muhn nan nducoyaca nchuhn ne, a ntoyahn se nduco vederihquentiyon yahn Jesucristo yahn yan Nazaret. A ihyan min che nahn yah nchuhn, ate Dendiohs ne, ndedetuhche ye ihyan van tenahn. ¹¹ Nduhca sahn rahto vah che chacondah se tu che tahque cochihve yahn se ne, tihchan nchuhn, te hua nevahnevan ne ihyan min. ¹² Nde ama ihyan hua co ndedevahn ye uvo, te atenan ihyan min che va tah ye vederihquentiyon che ndedevahn ye ihyan iyehense.

¹³ Cuahn che ndihche sahn ndinan chahn che hua vah Pedro man, Juan man, che rente ye numa ino ye ne, nducote a devano se te ihyan chahn ne, ndata yahn ihyan chevah ihyan man, hua devano ye caca man ne, ama cuahn ino se, ne tumacadino se che chinduco ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴ Avane ne, sahn che ndoyahn me ne, min nti se nduco ihyan chahn. Chemin che nde nan che cahma sahn ndinan chahn metah. ¹⁵ Tuhme chihquentiyon se che ndiquendah vah ihyan chahn, numanahn che nte cade se nduco vih. ¹⁶ Rahn se:

—¿Deh din vo nduco sahn chuhn ne?, te nducoyaca ihyan che vate ye yan Jerusalén, a devano ye yahn vederihno me, ne hua co cahma vo che hua cuaco. ¹⁷ Man ne, cava che hua quendi cotuhn ndudo yahn vederihno me ne, nahn dihyo vo sahn, ne ametah quendi se cahma se nduco nde ama ihyan yahn vederihquentiyon yahn Jesús min.

¹⁸ Tuhme cah sahn ndinan chahn ihyan, ne chihquentiyon se che ametah quendi ye cacuahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo. ¹⁹ Ate ndahconan ihyan chahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Condedecadino man nchuhn. Nan Dendiohs ne, ¿a ndahca che hua dinahn nuhn che rihquentiyon ye, cava che dinahn nuhn yahn ne ne? ²⁰ Va che dinahn nuhn yahn Dendiohs, te yahn nducuahn che ndihchero nuhn man, chihnevan nuhn man ne, va che cahma nuhn.

²¹ Tuhme nahn dihya sahn ndinan chahn ihyan, ne ndedechuh se ihyan, conahn ye. Hua chihquino se din se castigo ihyan yahn che rendeva nducoyaca ihyan yan yavenan Dendiohs yahn vederihno che chinahn.

²² Sahn che chinahn vederihno nduco me, ndoyahn se ne, a ri se nchuh o raco nduyo.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, chica ye che cãh Dendiohs vedechahtino ihyan

²³ Pedro nduco Juãn ne, cuahn che ndãca ye ñan chidocuyãn ndinãn chahn mãn, sãhn intiyaahn chahn mãn ne, conãhn ye ñan che chenun combiero yahn ye, ne necãh cuande ye ihyan nducuahn che rãhn se ri se ihyan. ²⁴ Chihno necãh cuande ye ihyan ne, covãh nducoyãca ye tuhãca:

—Dihve nuhn, Dendiohs, ndih che dendah ne ñan ro mãn, iyehñse mãn, nuniyaahn mãn, nducuahn che va mãn. ²⁵ Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ne ne, cãh cuande ne ihyan yahn ne David, ne dirun ye tuhãca:

¿Dehco che rendedecadino ihyan nación yahn Israel yahn dehtenduh che hua cochihve?

¿Dehco che renecuan ihyan nación chenãhn, ri tãn ye nduco Dendiohs?

²⁶ Nducoyãca rey che vate ye iyehñse ne, necuan ye, ne nducoyãca ihyan che rihquentiyon ye ne, ndo dãma ye,

cãva che cuhma ye nduco Dihvo vo Dendiohs mãn, ihyan yahn ye che a va cãde che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse mãn.

²⁷ Tihãca chinahn, te muhn yãn cuh ne, ndo dãma Herodes mãn, Poncio Pilãto mãn, sãhn nación yahn Israel mãn, sãhn nación chenãhn mãn, cãva che chihno se Dãya Ndah yahn ne, Jesucristo, ihyan min che ndãhco ne vederihquentiyon tãh ye. ²⁸ Nduco tihãca chenun cãh nducuahn che a ndihco cãde ne. ²⁹ Dihve nuhn, mãn ne, condihche ne nduhãca che renahn dihya sãhn sih nuhn. Cuete ne vedechahtino nuhn cãva che numa ino nuhn cuahndudo nuhn Ndudo yahn ne. ³⁰ Numacuahn vederihquentiyon yahn ne ne, codin ne che ndoyahn ihyan cah mãn, che cuhnde ro vederihno mãn, che cuande yahn Dãya Ndah yahn ne, Jesucristo.

³¹ Cuahn che chihno covãh ihyan chahn ne, nuhn yãhn ñan che chenun ye. Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, quenun nducoyãca ye, ne rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs numa ino ye.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va mendãhn dehtenduh yahn ye cãva nducoyãca ye

³² Nducoyãca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ãma no vederendecadino yahn ye nduco vih. Nde ãma ye ne, hua rihco vih ye dehtenduh yahn ye, te ndihco mendãhn ye cãva nducoyãca ye. ³³ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs rahndudo ihyan apóstol chahn che ntuche Dihvo vo Jesucristo, ne ãma rinan Dendiohs nducoyãca ihyan chahn, redin ye che chenun cuma ye vedeyahino nduco vih. ³⁴ Nde ãma ihyan chahn ne, hua rindanan dehtenduh che nahn ye, te ihyan che va yãhn yahn ye mãn, o vah yahn ye mãn ne, rendihcue ye, ne riquenda ye tume me, ³⁵ renecãh ye ihyan apóstol chahn cãva che recãh ihyan chahn queri ãma ihyan tunoca vederetãhn yahn ye. ³⁶ Tihãca din ãma ihyan, yãhn yahn Chipre, che

duche ye José, ndãta yahn chidocuyãn Levita. Ihyan apóstol ne, chaconahn ye che duche ye Bernabé, che nahn cãhma ihyan che renecãh yãn ye chedave yahn ihyan. ³⁷ Ihyan min ne, ndihcue ye ãma yãhn yahn ye, ne necãh ye tume me ihyan apóstol chahn.

Nunde yahn Ananías nduco Safira

5 Ate hua tihãca din ãma sãhn che duche se Ananías nduco ndãhta yahn se Safira. Namin ndihcue se ãma yãhn yahn se, ² ne chihco vih se tah tume yahn. Quenda se tume chenãhn me, din cã se che a nducuahn, ne necãh se ihyan apóstol chahn. Tãhn ndãhta yahn se ne, a devano te chemin. ³ Tuhme rãhn Pedro ri ye sãhn:

—Ananías, ¿dehco che dinehn che chinun chundah di ne?, te nahn cahñcheh Vaco Ndah yahn Dendiohs, chihco vih tah tume yahn yãhn che ndihcue. ⁴ Nde ãma ihyan hua din ye fuerza di cãva che ndihcue yãhn yehñ, nde huane che checo tume che ca yahn muhn. ¿Dehco che tihãca ndedecadine?, te nunde yahn vederihñcheh yehñ ne, quendihque ñan Dendiohs, ndiyu demãn ñan ihyan.

⁵ Cuahn che chihnevan Ananías ndudo cuh ne, chenãh se, ne chih se. Nducoyãca ihyan che checadino ye che tihãca chi ne, ãma dihya ye chi. ⁶ Ndã ãma o sãhn decãhya, ne chahcotuma se tino sãhn, quenda se sãhn, chihche se sãhn.

⁷ Chihno tenduh ino ura ne, ndã tãhn ndãhta me, nde hua devano te deh che chi. ⁸ Tumerune Pedro tãhn:

—¿A cuãco che tuhva tume ca nchuhn yahn yãhn yahn ne ne?

Ndahconan te:

—Cuãco. Nduco tihva.

⁹ Tuhme rãhn Pedro ri ye tãhn:

—¿Dehco che tihãca din nchuhn, che ntuhno ne cãva che tumarande ne Vaco Ndah yahn Dihvo vo Dendiohs? A tãn cuenchi sãhn che chahn se chihche se in-chahn. Mãn ne, namin quenda se di, cuhche se di.

¹⁰ Ndetãhno chendãh tãhn min, ne chih te ñan Pedro. Cuahn che ntã sãhn decãhya chahn ne, a ndih te, ne quenda se tãhn chihche se tãhn dãma nduco in-chãhn te. ¹¹ Nducoyãca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, nde ihyan chenãhn ne, checadino ye che tihãca chi, ne ãma dihya ye chi.

ãma din ihyan apóstol vederihno

¹² ãma redin ihyan apóstol vederihno ñan ihyan, ne nducoyãca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, rendo dãma ye yãco chahte, mãn corredor che duche Salomón. ¹³ Ihyan yãn ne, ãma renevahnecun ye ihyan chahn, ne andahre vahino ye, condã vãn ye min, ¹⁴ ate ãma yãhn ye, nde ndãhta, nde chãhn ye, chitahno ye Dihvo vo, ne chinduco ye ihyan chahn. ¹⁵ Quendi tihãca nde ndã ro cuahn che ãma riquenda ihyan ihyan cah yahn ye nduco yundo, rentãve ye chihto yune, cãva che cuahn che chuh Pedro ne, amare dãhno ye conan

ama o ihyan chahn. ¹⁶ Namin rica ihyan yan che nino, renda ye yan Jerusalén, nda ye ihyan cah yahn ye nduco ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne ihyan cah chahn ne, rendoyahn ye, ne ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, rendiquenda.

Din se preso Pedro man, Juan man

¹⁷ Tuhme chidocuyan che tahque ndinan nduco sahn saduceo che rinduco se ihyan ne, chi tan se, din vedeve. ¹⁸ Din se preso ihyan apóstol chahn, ne chih se ihyan vacoyahn. ¹⁹ Ate ama ángel yahn Dendiohs ne, nahne ye vacoyahn me vino, ne ndetenda ye ihyan chahn, ne rahn ye ri ye ihyan:

²⁰ —Cuahn nchuhn chete yaco chahte, cuahndudo ne nan ihyan vederihquentiyon che renda corun Dendiohs ihyan, rendedevahn ye ihyan.

²¹ Dinahn ihyan chahn, ne tama ro tiyan ndita ne, chenda ye chete yaco me, cahndudo ye.

Numanahmin ne, chidocuyan che tahque ndinan nduco sahn che rinduco se ihyan ne, nedin dama ye nducoyaca sahn ndinan yahn nación yahn Israel man, sahn intiyahn man. Tuhme tahve ye che chehua ihyan apóstol che chenun ye vacoyahn. ²² Ate cuahn che nda sahn policía vacoyahn me ne, metah ihyan chahn, ne ndaconan se, chengu se ndudo. ²³ Rahn se:

—Vacoyahn ne, ndah ntude, ne sandado chahn ne, chenan se cudado chendevah. Ate cuahn che nahne nuhn chende vacoyahn me ne, metah duhva.

²⁴ Cuahn che chihnevan chidocuyan che tahque ndinan man, sahn ndinan yahn policía che redin cudado yaco man, chidocuyan ndinan chahn man ne, retumerune vih se nde ti nda, nde ti tuno che tihca ri.

²⁵ Ura min ne, nda ama se, ne rahn se ri se sahn chahn:

—Sahn che chih nchuhn vacoyahn ne, chete yaco chenun se, ricuahn se.

²⁶ Tuhme cuahn sahn ndinan me nduco policía yahn se, chehua se ihyan apóstol chahn nduco ndah. Hua din tan se nduco ye, te vah se che cah ihyan yan tu sahn. ²⁷ Cuahn che nta se ne, chengu se ihyan nan sahn ndinan chahn. Tuhme rahn chidocuyan che tahque ndinan me ri ye ihyan apóstol chahn:

²⁸ —Nuhn ne, numacuahn vedeyudo chihquentiyon nuhn che hua quendi nchuhn cacuahn ne vederihquentiyon yahn sahn min. Ate hua dinahn ne, te a ndacotuhn ne ndudo che ricuahn ne numachahte yan Jerusalén. Avane ne, ricueh dame ne nuhn che nuhn chihno nuhn sahn min.

²⁹ Tuhme Pedro nduco ihyan apóstol chenahn chahn ne, ndahconan ye:

—Nuhn ne, quenan cuma che dinahn nuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, te chemin che tahque yudo che co vederihquentiyon yahn ihyan iyehkse.

³⁰ Nchuhn ne, nahn yah ne Jesucristo nan ama cruz, chihno ne ihyan, ate Dendiohs yahn indihte yuhn vo ne, ndedetuhche ye ihyan, ³¹ ne chihco ye ihyan lado tah cuaco ye, ndahco ye vederihquentiyon tah ye che conan ye man, ndedevahn ye ihyan iyehkse man, cava

che nto ino ihyan nación yahn Israel nunde yahn ye, ne ndaca ye vederenchahco. ³² Nuhn ne, racotuhn nuhn ndudo yahn dehtenduh che tuhchan numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, che redin Dendiohs che renun ihyan che redinahn ye ndudo yahn ye.

³³ Cuahn che chihnevan sahn ndinan chahn che tihca rahn ihyan apóstol ne, ama chi tan se, ne nahn cahno se ihyan. ³⁴ Ate van sahn chahn ne, nduco ama ihyan fariseo che duche ye Gamaliel. Ihyan min ne, ihyan devano ley che dirun Moisés, ne ama renevahnecun ihyan yan ihyan. Chandi ye, ne chihquentiyon ye che ndiquenda vah ihyan apóstol chahn menan lihn. ³⁵ Tuhme rahn ye ri ye combiero yahn ye:

—Nchuhn, ihyan ndinan yahn nación yuhn vo Israel, cuihco ne cudado deh che rihco ne che din ne nduco ihyan sih. ³⁶ Cuenecahco ne te ametah rahn me che necuan Teudas, chinun se ihyan che va tah se ama vederihquentiyon, ne chinduco tenduh cun ciento ihyan sahn. Ate chihno sandado sahn, chihno chano nducoyaca ihyan che chinduco ye sahn, ne min chihnonan yahn se. ³⁷ Adiva ne, ro che renan caca ihyan ne, necuan Judas yahn estado yahn Galilea, ne ama yahn ihyan chinduco ye sahn. Ate namin chihno sandado sahn, ne chihno chano ihyan che chinduco ye sahn. ³⁸ Chemin che tahque ndahca che hua chadenun nchuhn yune yahn ihyan sih, te ndete che vederihquentiyon yahn man ye che ricuahn ye ne, va che cuihno. ³⁹ Ate ndete che vederihquentiyon yahn Dendiohs che ricuahn ye ne, hua co decuihno nchuhn. Avane ne, ndete che tihca ne, cahnda yahn ne, te redin vahche ne yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs.

⁴⁰ Quenan ino nducoyaca sahn ndinan chahn che rahn ihyan min, ne cah se ihyan apóstol chahn, chahn se ihyan. Chihquentiyon se che ametah ndaconan cacuahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo, ne ndedechuh se ihyan, conahn ye. ⁴¹ Ndaça ihyan apóstol chahn nan sahn ndinan chahn, ne ama yeno ye, te cah yune Dendiohs che chuhrih ye cava Dihvo vo.

⁴² Quendi ihyan apóstol chahn chihuahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo ro ro, chete yaco man, vaco ihyan man.

Tendahnun ye ndache diácono

6 Tah min ne, ama ri yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ihyan che rente ye devaco griego ne, chica nunde ye yahn ihyan che rente ye hebreo, te ura che rih ye dehtenduh che cheh ihyan ne, hua ndahva recah ye ndahca vah che rente ye griego. ² Tuhme nedin dama ihyan apóstol che ndichio chahn nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne rahn ye:

—Dihno nuhn, hua ndahca che cahcoman nuhn che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs, din nuhn ntiyon che cuih nuhn che cheh nchuhn. Chemin che van nchuhn ne, cuetendahnun ne ndache ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, che chenan ino vo ihyan man, che ndahca vederendedecadino yahn ye man, ne ihyan chahn ne, ndahco nuhn ntiyon

cuh t̄ah ye. ⁴ Me nuhn ne, quendi nuhn cov̄ah nuhn mān, cacuahn nuhn Ndudo yahn Dendiohs mān.

⁵ Chahtenan ino ihyan chahn, ne tend̄ahnun ye Esteban, āma ihyan che numa ino ye ritahno ye Dihvo vo Jesucristo mān, che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan mān. Namin tend̄ahnun ye Felipe mān, Prócoro mān, Nicanor mān, Timón mān, Parmenas mān, Nicolás mān, āma ihyan yān Antioquía che chitahno ye d̄ama nduco ihyan nación yahn Israel ro menān.

⁶ Tuhme cov̄ah ihyan apóstol c̄ava ihyan chahn, nahn t̄ah ye ihyan, nd̄ahco ye ntiyon min t̄ah ye.

⁷ Ndudo yahn Dendiohs ne, āma retuhn, ne min yān Jerusalén ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, āma ri yāhn ye. Nde chidocuyān, āma yāhn ye chitahno ye, chinduco ye ihyan chahn.

Din se preso Esteban

⁸ Esteban ne, redin ye vederihno nān ihyan, te āma yahino Dendiohs ihyan mān, nec̄ah ye vederihquentiyon ihyan mān. ⁹ Āma o s̄ahn ndiyāco che duche Escavos Libertados, nduco āma o s̄ahn yān Cirene mān, Alejandría mān, yāhn yahn Cilicia mān, Asia mān ne, canān se ruhn chende se nduco Esteban. ¹⁰ Ate hua chi nd̄ahco ndiya se ihyan, te quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan mān, āma va vededevano yahn ye mān. ¹¹ Tuhme nedihve se āma o s̄ahn c̄ava che cuacotuhn se ndudo cuahnde, ne c̄ahma se te chihnevan se che chihngā r̄ahn Esteban yahn Dendiohs mān, yahn ley che dirun Moisés mān. ¹² Nduco chemin ne, ndedecuan se s̄ahn yān mān, s̄ahn ndinān mān, s̄ahn devano ley che dirun Moisés mān, ne chi t̄an s̄ahn chahn nduco Esteban, quenda se ihyan nān intiyahn.

¹³ Namin nuhn s̄ahn chahn āma o se che c̄ahma se ndudo cuahnde tuhçā:

—Cuahn d̄ama chihngā r̄ahn s̄ahn tih yahn yāco cuh che nihnde vih yahn Dendiohs mān, yahn ley che dirun Moisés mān. ¹⁴ Cuāco chemin, te chihnevan nuhn che r̄ahn se te Jesucristo yahn yān Nazaret ne, ndatera ye yāco cuh mān, ndahcorun ye costumbre che chihco Moisés mān.

¹⁵ Nducoyāca s̄ahn ndinān che vate se min ne, ndihchero se Esteban, ne nduhçā che ro nān ángel, tihçā ro nān ye.

Cahndudo Esteban che rendedevahn ye ihyan

7 Tuhme chidocuyān che tahque ndinān me ne, chiquerune ye Esteban:

—¿A cuāco nducuahn che rica nunde s̄ahn sih yehn ne?

² Ndahconan Esteban, ne r̄ahn ye:

—Nducoyāca nchuhn, dihnó mān, ihyan ndinān yahn nación yuhn vo mān, cuihcovan ne che c̄ahmá. Dendiohs yuhn vo, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye ne, nd̄a ye nān indihche yuhn vo Abraham, cuahn che quenān ca ye yāhn yahn Mesopotamia, ro che ametah cuhnde ye yān Harán, ³ ne r̄ahn ye ri ye ihyan: “Cuihcoman yān vaque mān,

nducoyāca ihyan yehn mān, ne cuehn āma cuān yāhn nān che nahmá di.” ⁴ Tuhme chica Abraham yān vāco ye, Caldea, ne chahn ye, chihnde ye yān Harán. Adiva ne, chih chida ye, ne nahma Dendiohs ihyan yune, nde nān che nd̄a ye muhn, yāhn nān che vahto vo mān ro cuh. ⁵ Hua çah Dendiohs nde āma ndi yāhn cuh ihyan, nde nān che c̄ahno ye āma çah ye. Ate çah ye ndudo yahn ye ihyan te co yāhn nd̄ata yahn ye, andahre ro min ne, ametah nde āma d̄aya ye. ⁶ Namin r̄ahn Dendiohs ri ye ihyan te nd̄ata yahn ye ne, va che cuahtenan ye yān vāco ihyan t̄ama nación, ne din t̄an ihyan nación min nduco ye mān, din ye ntiyon yahn ihyan chahn nduco fuerza mān, nde cuihno cun ciento nduyo. ⁷ Ate namin r̄ahn Dendiohs ri ye ihyan: “U dín castigo ihyan nación min che c̄ahcantiyon ye numacuahn vedetān nd̄ata yehn che din ye ntiyon yahn ye. Cuihno min ne, nd̄aca ye nación min, ne cochi ye muhn yāhn cuh, ndeva ye yavenān.” ⁸ Namin çah Dendiohs ndudo yahn ye Abraham, ne chihquentiyon ye che conan āma seña queri āma ihyan, nd̄ata yahn ye, c̄ava che çahco ran ye che nevahnecon ye ndudo min. Chemin che cuahn che chihndeyān d̄aya Abraham che duche Isaac ne, chihno nine ro ne, chaconahn ye seña. Tihçā chaconahn Isaac seña d̄aya ye Jacob, ne Jacob ne, tihçā chaconahn ye seña nducoyāca d̄aya ye. A ihyan min che chihco nd̄ata ye nduh che ndichio nd̄ata yahn ihyan nación yahn Israel.

⁹ ‘D̄aya Jacob che ihyan ndico yuhn vo ne, a ihyan chahn che din ve ye yahn dihnō ye José, ne ndihcue ndeh ye ihyan nduco s̄ahn che quenda se ihyan nde nación yahn Egipto. Ate Dendiohs ne, chinduco ye José, ¹⁰ ne ndedevahn ye ihyan yahn nducuahn che rechuhrihn ye. Çah Dendiohs vederendedecadino che nd̄ahçā ihyan, ne din ye che Faraón, rey yahn Egipto ne, din yahino ye ihyan. Chemin che chaconahn Faraón ihyan che c̄ahcantiyon ye ndevāco ye mān, nde numachahte nación yahn Egipto mān.

¹¹ ‘Tuhme chihnde cuico numachahte nación yahn Egipto mān, Canaán mān, ne āma chuhrihn nducoyāca ihyan, nde indihche yuhn vo, ne ametah rend̄aca che cheh ye. ¹² Ate cuahn che checadino Jacob che min nación yahn Egipto va trigo ne, dechuh ye d̄aya ye. T̄ahn min ne, cade āma yune chahn ihyan ndico yuhn vo. ¹³ Cuahn che chi o yune che chahn ihyan chahn ne, çah José che checadino ye te ihyan min che dihnō ye, ne nduco chemin checadino Faraón ti chica nd̄ata yahn José. ¹⁴ Tuhme dechuh José che chehua chida ye Jacob nduco ihyan yahn ye. Nducoyāca ihyan chahn ne, ri ye ino raco ntihyon. ¹⁵ Tihçā chi che chahn Jacob, chihnde ye nación yahn Egipto. Adiva ne, chih ye, ne namin a min chih ihyan ndico yuhn vo. ¹⁶ Adiva ne, ndiquenda ihyan ine yahn tenāhn chahn nde yān Siquem. Min chihche tun ye ihyan nān yāyan che ca Abraham, ndihcue d̄aya Hamor.

¹⁷ ‘Cuahn che a nd̄a nino ro che conahn ndudo che çah Dendiohs numacuahn vedeyudo Abraham ne, ihyan nación yahn Israel ne, āma chi yāhn ye min nación yahn Egipto. ¹⁸ T̄ahn min chihnde t̄ama rey

yahn Egipto che hua rendihche ye José. ¹⁹ Rey min ne, din t̄an ye numacuahn vederihcheh nduco ihyan ndico yuhn vo, ne chihquentiyon ye ihyan chahn che cade cuahteyan d̄aya ye che ch̄ahn ne, çahn ye, cuacondah ye çava che coh. ²⁰ T̄ahn min chihndeyan Moisés, ne a- ma quenán ino Dendiohs lihn me. Ino iyo ra chi t̄ave indihte yahn se s̄ahn, ²¹ ne cuahn che chihcoman ye lihn me ne, t̄ahn d̄aya man rey nt̄aca te s̄ahn. Ndeva te s̄ahn, ne t̄ave te s̄ahn nduhçá d̄aya man te. ²² Chemin che chahn Moisés nducuahn vededevano yahn ihyan nación yahn Egipto. Cuahn che chi chahte ye ne, ama dito nan ye nan che rente ye man, nan dehtenduh che redin ye man.

²³ Cuahn che a chi ye o raco nduyo ne, chahn ye chendihchero ye ihyan nación yahn ye, Israel. ²⁴ Min ndihchero ye che chahn ama s̄ahn Egipto ama s̄ahn nación yahn ye, ne chihno ye s̄ahn Egipto me, ndedevahn ye s̄ahn che t̄ama me. ²⁵ Tihçá din ye, te rahco ye te nduco chemin ne, ihyan nación yahn ye ne, conahn ye te dechuh Dendiohs ihyan, ndedevahn ye ihyan chahn. Ate ihyan chahn ne, hua chenahn ye. ²⁶ T̄ama ro me ne, ndihchero Moisés o s̄ahn nación yahn ye che rahteruhn se nduco vih, ne nahn çahco dihn ye s̄ahn. Rah̄n ye ri ye s̄ahn: "Nchuhn ne, d̄ama nación yuhn vo nduco vih, ¿dehco che rahteruhn ne nduco vih?" ²⁷ Ate s̄ahn che redin t̄an nduco combiero yahn me ne, chacondá se ihyan, ne rah̄n se: "¿Duh chaconahn di che conan yahn nuhn, techecade yahn nuhn?" ²⁸ ¿A namin nahn cahne u nduhçá che chihne s̄ahn Egipto me ico?" ²⁹ Cuahn che chihnevan Moisés che tihçá rah̄n s̄ahn min ne, chano ye, ne cuahn ye, chihnde ye ama cuan yahn che duche Madián. Min chihnevaco ye, ne ndaca o d̄aya ye.

³⁰ Chihno o raco nduyo ne, min yahn nan che metah duhva, nino nan cuete che duche Sinaí ne, adenan chihnde ro ama ángel van ruchiyahn yahn ama yahn lihn che riche, ndihchero Moisés. ³¹ Moisés ne, ama cuahn ino ye yahn vederihno che rendihchero ye, ne cuahn che chahn ndá ye çava che ndihchero ndah ye ne, chihnevan ye che rah̄n Dihvo vo Dendiohs: ³² "U che Dendiohs yahn ihyan ndico yehn, Abraham man, Isaac man, Jacob man." Tuhme ama dihya Moisés chi, ndetuno rendoh ye che vah̄ ye, nde metah chihquino ye ndihchero ca ye. ³³ Rah̄n Dendiohs ri ye ihyan: "Cuehnevi ndaco che chenun cah, te çahnda yehn yahn che nti nino nan che quenún. ³⁴ A ndihcheró che rechuhrihn ihyan yahn min nación yahn Egipto, ne chihneván che revah̄ ye. Chemin che cochí, ndedevahn ihyan. Man ne, conan yan, te dechúh di Egipto."

³⁵ Andahre hua nevahnevan ihyan chahn Moisés ro menan, rah̄n ye ri ye ihyan: "¿Duh chaconahn di che conan yahn nuhn, techecade yahn nuhn?" Ate man Dendiohs dechuh ye ihyan çava che conan ye yahn ihyan chahn man, çava che ndedevahn ye ihyan man, nduhçá che rah̄n ye ro che chihnde ro ángel me nan yahn lihn che riche me. ³⁶ A Moisés che ndetendah ye ihyan ndico yuhn vo min nación yahn Egipto, ne din ye vederihno yahn min man, nan Nuniyahn Cuah man,

yahn nan che metah duhva man, chete che o raco nduyo. ³⁷ A Moisés che rah̄n ye ri ye ihyan nación yuhn vo, Israel: "Dendiohs ne, ndedecuan ye ama ihyan profeta van ndata yuhn vo nduhçá che ndedecuan ye u, ne che çahma ihyan min ne, chemin che codinahn nchuhn." ³⁸ A Moisés che quendahn̄an ye yahn ihyan nación yuhn vo, Israel, min yahn nan che metah duhva, ne a ihyan min che nte ángel nduco ye min Cuete Sinaí çava che çah̄ ye ndudo min ihyan ndico yuhn vo. A ihyan min che chihnevan ye ndudo yahn che ndedevahn Dendiohs ihyan iyeh̄nse, chihco ye çavo vo.

³⁹ Ate ihyan ndico yuhn vo ne, chacotahn ye yahn Moisés man, nahn ndaconan ye nación yahn Egipto man. ⁴⁰ Rah̄n ihyan chahn ri ye Aarón: "Nahn nuhn che dendah ne ama o dendiohs che quendahn̄an ye yuhn vo, te Moisés, ihyan min che ndetendah ye uvo nación yahn Egipto ne, a hua rentá ye, ne hua devano nuhn deh chi yahn ye." ⁴¹ Tuhme dendah ihyan chahn ama itenine lihn. Chihno ye ama o ite çava che co te vedino nan itenine me, ne ama chi yeno ye nduco dendiohs min yahn ye che dendah man ye. ⁴² Chemin che chihcoman Dendiohs ihyan chahn, ne çah̄ yune ye che chitahno ye iyon che chenán nan ro, chivahn dendiohs yahn ye, nduhçá che dirun ama cha ihyan profeta tuhçá:

Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, cuahn che chahtechica ne yahn nan che metah duhva chete che o raco nduyo ne,

ndotenan che çahno ne ite çava che co te vedino, ndeva ne yavenan ne,

⁴³ tahque ndah ne ne, quenda ne yaco nan che quenun Moloc man, iyon yahn Renfán man, ndeva ne yavenan dendiohs chemin chan che dendah man ne.

Chemin che quenán cuma che dín castigo nchuhn, dechúh nchuhn nde tahque çana yahn nación yahn Babilonia.

⁴⁴ Min yahn nan che metah duhva ne, ihyan ndico yuhn vo ne, chihnde t̄ah ye yaco che chindah nduhçá che nahma Dendiohs Moisés t̄açá va che dendah ye. A chete yaco min ne, chenun ndah tu rahno nan che ndirun ley yahn Dendiohs. ⁴⁵ Chan rine, chihnde t̄ah ihyan chahn yaco me nde ro che ndá ye nduco Josué, chetah̄ ye yahn yahn ihyan t̄ama nación che chehnevi Dendiohs nan ye. Tihçá chihco cudado ye yaco me nde ro che quenán David. ⁴⁶ Dendiohs, ihyan min che ndeva Jacob yavenan ye ne, din yahino ye rey David, ne nahn çahno rey me ama yaco yahn ye. ⁴⁷ Ate Salomón che chihno ye yaco yahn Dendiohs, ⁴⁸ andahre Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, hua rendotenan ye yaco che rihno ihyan. Tihçá nduhçá che dirun ihyan profeta me tuhçá:

⁴⁹ Rah̄n Dihvo vo Dendiohs: "Rihquentiyón nde vahchetero man,

nde numachahte iyeh̄nse man.

¿T̄açá conún chete ama yaco che rihno ihyan?

¿T̄açá cuhndé ama cuan no?

⁵⁰ A man dendáh nducuahn dehtenduh che va."

⁵¹ Quendi Esteban, ne rahn ye:

—Nchuhn ne, cheche chedave yahn ne. Dama ri ne nduco ihyan che hua ritahno ye Dendiohs, te hua redinahn ne. Numacuahn ro ne, rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. Nduhca ihyan ndico yahn ne ne, tihchan ne. ⁵² Nducoyaca ihyan profeta ne, din tan ihyan ndico yahn nchuhn nduco ye. Ihyan ndico yahn ne ne, chihno ye ihyan profeta chahn che dirun ye nde ro menan che va che chi Daya Dendiohs, ne cuahn che nda ye ne, a man nchuhn hua chitahno ne ihyan, ne chihno ne ihyan. ⁵³ Nchuhn ne, nduco angel dechuh Dendiohs ley yahn ye cava che dinahn ne, ate hua redinahn ne.

⁵⁴ Cuahn che chihnevan sahn ndinan chahn che tihca rahn Esteban ne, ama chi tan se, nde tuno reh dihyon se. ⁵⁵ Ate Esteban ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne cheniyan nan ye nan ro, ne ndihchero ye che ama yudo vederihquentiyon yahn Dendiohs man, che nti Dihvo vo Jesucristo lado tah cuaco ye man. ⁵⁶ Tuhme rahn ye:

—¡Condihe nchuhn! ¡Quendah vahchetero! ¡Nga Ihyan min che rinduco ye nducoyaca ihyan, nti ye lado tah cuaco Dendiohs!

⁵⁷ Ate sahn chahn ne, necahde se iverevan se, nde tuno rah tan se, tumangan se Esteban. ⁵⁸ Quenda se ihyan cuahn chihto yan, ne min cah se tu ihyan. Ama sahn che duce se Saulo ne, din se cudado tino yahn sahn che chenan se ntiyon che cah se tu ihyan. ⁵⁹ Ura che rech se tu Esteban ne, covah ye tuhca:

—Dihvé Jesucristo, ndahcá chedave yahn tah ne.

⁶⁰ Tuhme chehntihya ye, ne rahn ye numa dito ye:
—Dihvé, cuenchahco ne yahn sahn sih che tihca redin se.

Chihno rahn ye chemin ne, chih ye.

Din tan Saulo nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

8 Saulo ne, dama chi se nduco sahn chahn che chihno se Esteban.

A ro min no canan ama redin tan se nduco ihyan yan Jerusalén che ritahno ye Dihvo vo. Van ihyan chahn ne, atenan ihyan apóstol che chahtenan ye min, te chihno chano nducoyaca ye, cuahn muhn cuahn min ye estado yahn Judea man, nación yahn Samaria man. ² Ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, ama chi ran ye cava Esteban, ne chahn ye chihche ye ihyan. ³ Saulo ne, quendi se redin tan se nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne renda se nduh vah nduh vah, retendah vah se ihyan. Nde ndahca, nde chahn ye, rihnda rudo se ihyan, riquenda se ihyan, rih se ihyan vacoyahn.

Rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs min nación yahn Samaria

⁴ Ihyan che chano chahn ne, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs nduh cuan yan nan che renda ye. ⁵ Ama cha ihyan chahn che duce ye Felipe ne, cuahn che nda ye ama cuan yan yahn Samaria ne, min rahn-

dudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, che a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehse. ⁶ Ama rendo dama ihyan, rihnevan ye numacuahn vedenevan che rahndudo Felipe man, rendihchero ye vederihno che redin ye man. ⁷ Ama yahn ihyan che chenun vaco chihnga ihyan ne, rendihquenda vaco chahn, ama rah. Namin rendoyahn ama yahn ihyan che ndi cheche ye man, che neneva doh cah ye man, tah ye man. ⁸ Chemin che nducoyaca ihyan yan min ne, ama yeno ye.

⁹ Yan min ne, va ama sahn che duce se Simón, che cuah se. A rahn me ne, ama chihncheh se ihyan che vate ye numachahte nación yahn Samaria, rahn se te ametah nde ama ihyan nduhca sahn min. ¹⁰ Nducoyaca ihyan, nde ihyan ndico man, nde chechaha man, renevahnecun ye sahn, ne rahn ye:

—Sahnguh ne, quenun cuma se vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs.

¹¹ Ama rahn chitahno ihyan chahn sahn, te nduco vedecuah yahn se ne, chihncheh se ihyan. ¹² Ate cuahn che chihnevan ihyan chahn che rahndudo Felipe yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, yahn che ndedevahn Dihvo vo Jesucristo ihyan man ne, nducoyaca ye, nde ndahca, nde chahn ye, chitahno ye Dihvo vo, ne chedenune ye. ¹³ Nde Simón cuah me ne, chitahno se, ne chedenune se. Chinduco se Felipe, ne ama rahn ino se yahn vederihno che rinahn.

¹⁴ Cuahn che ihyan apóstol che chenan ye yan Jerusalén checadino ye che nevahnecun ihyan yahn yahn Samaria Ndudo yahn Dendiohs ne, dechuh ye Pedro nduco Juan. ¹⁵ Cuahn che nda ihyan apóstol chahn ne, covah ye cava che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan chahn. ¹⁶ Ametah conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nde ama ihyan chahn, te cade chedenune ye che nevahnecun ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷ Tuhme Pedro nduco Juan ne, nahn tah ye ihyan chahn, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan.

¹⁸ Cuahn che ndihchero Simón che renun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan che renahn tah ihyan apóstol chahn ne, nahn cah se tume ihyan, ¹⁹ ne rahn se:

—Cuedin nchuhn che namin nducó conan cumá vederihquentiyon tih, cava che adecoduhno ihyan che nahn tah ihyan ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan.

²⁰ Tuhme rahn Pedro ri ye sahn:

—A ndinda di nde nduco tume yehn, te rendedecadine te co cua nduco tume vederihquentiyon che rech Dendiohs. ²¹ Di ne, nde hua co conen nan ntiyon cuh, te hua ndah chedave yehn nan Dendiohs. ²² Cuento ine yahn nunde yehn, ne cuique Dendiohs ndete che nchahco ye yehn che tihca rendedecadine, ²³ te ndero ndi che a ndinda di, nedin nunde yehn.

²⁴ Ndahconan Simón, ne rahn se ri se ihyan:

—Covah nchuhn cava che nchahco Dihvo vo Dendiohs nunde yahn, ne hua cuahno có nduhca che rahn ne.

²⁵ Cuahn che a nte ihyan apóstol chahn yahn vederihno che din Dendiohs man, cahndudo ye Ndudo yahn

Dendiohs man ne, conahn ye yan Jerusalén, racotuhn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ama ndeh yan yahn Samaria nan che rechuh ye.

Felipe nduco sahn nación yahn Etiopía

²⁶ Chihno min ne, rahn ama ángel yahn Dihvo vo Dendiohs ri ye Felipe:

—Cuehn cuahn yune che rica yan Jerusalén, rahn cuahn yan Gaza.

Yune min che rechuh cuahn yahn nan che metah duhva. ²⁷ Tuhme cuahn Felipe, ne ura che a quenun yune ye ne, ntaca ye ama sahn ndinan, che tesorero yahn tahn Candace, reina yahn nación yahn Etiopía. Ro min ne, a ndaconan se che chahn se yan Jerusalén, ndeva se yavenan Dendiohs. ²⁸ Conahn se yan vaco se, va se chete carro yahn se, ne rahndudo se libro che dirun ihyan profeta Isaías. ²⁹ Tuhme rahn Vaco Dendiohs nduco Felipe:

—Cuehn, cotone carro tih.

³⁰ Cuahn che tuno Felipe carro me ne, chihnevan ye che rahndudo sahn min libro che dirun Isaías, ne tumerune ye sahn:

—¿A renahn ne ndudo tih che rahndudo ne ne?

³¹ Ndahconan se yahn ye:

—Hua, te metah duh che te cuande u.

Tuhme yahve se ihyan che condā ye chete carro me, cuhnde ye dama nduco se. ³² Nan Ndudo yahn Dendiohs che rahndudo se ne, ndirun tuhca:

Nduhca che riquenda ihyan itecuche nan che cahno ye ite ne, tihca quenda ye ihyan.

Nduhca ama itecuche lihn che hua rah te che rendu ihyan ite ne, tihca ihyan min, te hua dehva cahma ye.

³³ Ndere caca nunde se yahn ye, ne ametah deh che cahma ye, te hua ndaca duh che techecade yahn ye numa cuaco.

¿Duh co cahma yahn ndata yahn ihyan min?, te cahno se ihyan, ne ndaca ye iyehse cuh.

³⁴ Tumerune sahn min Felipe:

—Codin favor, ne cahme co u, ¿Duh yahn che tihca dirun ihyan profeta me? ¿A yahn man ye, o yahn tama ihyan?

³⁵ Tuhme canan Felipe nde nan che rahndudo se, cah cuande ye sahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo.

³⁶ Cuahn che nda ihyan chahn ama cuan nan che va nune ne, rahn sahn ndinan me:

—Muhn va nune, ¿a hua co cuedenuné ne?

³⁷ Ndahconan Felipe yahn se:

—Ndete che ritahnó ne numacuahn chedave yahn ne ne, taca hua, co cuedenune ne.

Tuhme rahn sahn min:

—Ritahnó te Jesucristo ne, ihyan min che Daya Dendiohs.

³⁸ Chihquentiyon se che chan carro me. Tuhme cochahn se nduco Felipe nan nune me, ne chehdene ye sahn. ³⁹ Cuahn che ndiquendah ihyan chahn van nune ne, quenda Vaco Dihvo vo Dendiohs Felipe, ne chehnan se ihyan. Tuhme ndonun yune se, conahn se, ne ama yeno se. ⁴⁰ Felipe ne, adenan nda ye yan

Azoto, ne chuh ye nduh yan nduh yan, rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs nde nda ye yan Cesarea.

Nto ino Saulo nunde yahn se

⁹ Numacuahn ro min ne, riquendi Saulo redin tan se nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, nahn cahno se ihyan. Chahn se nan chidocuyan che tahque ndinan, ² chica se ama caca, quenda se, cava che cahno se yaco yahn ihyan nación yahn Israel che vate ye yan Damasco, din se preso nde ndahna, nde chahn, ihyan che ritahno ye Dihvo vo, quenda se ihyan yan Jerusalén. ³ Ate cuahn che nda nino se yan Damasco ne, adenan chiya ama dave che chica nan ro nan se. ⁴ Ndetahno chendah se ndiyahn, ne chihnevan se ama ndudo che rahn:

—Saulo, Saulo, ¿dehco che redin tan nduco ihyan yahn?

⁵ Tumerune se:

—Dihvé, ¿duh ndih ne?

Ndaconan ndudo me:

—U che Jesucristo che redin tan nducó. Nduhca itenine che renun yah man te ite, renun te yahn cuiyon che rahco nduco ihyan ite ne, tihca redin.

⁶ Saulo ne, ama dihya se chi, nde tuno rendoh se che vah se, ne rahn se:

—Dihvé, ¿deh nahn ne che din ne?

Ndahconan Dihvo vo yahn se:

—Cuenecuen, ne cuehn viyan. Min cahma ama ihyan co ye di deh va che din.

⁷ Namin sahn che nduco Saulo ne, ama dihya se chi, te chihnevan sahn chahn ndudo me, ate hua duhva ndihche se. ⁸ Tuhme necuan Saulo, ate cuahn che nahne se ndutingan se ne, ametah ro nan se. Chemin che chetah sahn chahn tah se, ne quendanan se sahn nde nda se yan Damasco. ⁹ Min quenun se ino ro, ne hua ro nan se, nde hua cheh se, nde hua chih se.

¹⁰ Yan min va ama ihyan che duche ye Ananías che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ndihchero ihyan min ama vederihno van yahnde yahn ye che nda Dihvo vo nan ye, ne yahve ye ihyan:

—¡Ananías!

Ndahconan ye:

—Dihvé, cahma ne.

¹¹ Tuhme rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuehn cuahn yune che duche Yune Cuaco, ne min ndevaco Judas, cuiquerone cava ama sahn yan Tarso che duche se Saulo. Min quenun se, revah se. ¹² Sahn min ne, din Dendiohs che van yahnde yahn se ndihchero se di che nda, nahn tah sahn cava che ndaconan co ro nan se.

¹³ Cuahn che chihnevan Ananías che tihca ne, rahn ye:

—Dihvé, ama yahn ihyan rente ye nducó yahn sahn min che ama redin tan se min yan Jerusalén nduco ihyan che ritahno ye ndih. ¹⁴ Man ne, nda se muhn, nda se ama caca che dendah chidocuyan che tahque ndinan cava che din se preso nducoyaca nuhn che ritahno nuhn ndih, quenda se nuhn.

¹⁵ Ate rahn Dihvo vo ri ye ihyan:

—Cuehn, te man tendahnun sahn cava che cuahndudo se ndudo yahn, cahnevan ihyan nacin yahn Israel man, ihyan nacin chenahn man, rey yahn ye man.

¹⁶ Cah cuandé sahn che va che ama chuhrihn se che cuande yahn.

¹⁷ Tuhme cuahn Ananías, chenda ye vah nan che quenun Saulo. Nahn tah ye sahn, ne rahn ye ri ye sahn:

—Dihno Saulo, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihnde ro ye nan cuahn yune ne, dechuh ye u cava che ndaconan co ro nan man, cava che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs di man.

¹⁸ Ndetahno chera che decá ro yun ro che chenan ndutinán se, ne chi ro nan se. Tuhme necuan se, ne chedenune se. ¹⁹ Chihno min ne, cheh se, ne ndeva fuerza sahn. Quenan se neve ro min yan Damasco nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo.

Cahndudo Saulo Ndudo yahn Dendiohs yan Damasco

²⁰ Chihno min ne, canan cahndudo Saulo nduh cuan chete yaco, ne rahn ye te Jesucristo ne, ihyan min che Daya Dendiohs. ²¹ Nducoyaca ihyan che rihnevan ye ne, rahn ino ye, ne retumarune vih ye:

—¿A ndiyu sahn tih che redin tan se yan Jerusalén nduco ihyan che ritahno ye Jesús? ¿A ndiyu sahn tih che nda se muhn cava che quenda se ihyan che ritahno ye ihyan min, necah se ihyan tah chidocuyan ndinan?

²² Ate Saulo ne, nde tahque numa ino se rahndudo se che cuaco te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense. Nde nan che ametah deh che cahma ihyan nacin yahn Israel che vate ye min yan Damasco.

Chano Saulo

²³ Chihno ndeh ro ne, ihyan nacin yahn Israel chahn ne, ntuhno ye cava che cahno ye Saulo, ²⁴ ate checadino se. Nde ro nde rahn rano ihyan chahn sahn nduh cuan chende chan yahn yan me cava che cahno ye sahn. ²⁵ Ate ama vino ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, ndedevah ye sahn chete ama cuahte chahte nan chete che ndi chan yahn yan me, ne tihca chi che ndevahn se.

Nta Saulo yan Jerusalén

²⁶ Cuahn che nta Saulo yan Jerusalén ne, nahn conduco se ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ate nducoyaca ihyan chahn ne, vah ye, te rahco ye te co hua cuaco che a ritahno se Dihvo vo. ²⁷ Ate Bernabé ne, quenda ye Saulo nan ihyan apóstol chahn, ne necah cuande ye ihyan nduhca che chihnde ro Dihvo vo nan se cuahn yune man, nduhca che yahve ye sahn man, nduhca che numa ino se cahndudo se yan Damasco vederihquentiyon yahn Dihvo vo man. ²⁸ Tuhme chinduco Saulo ihyan apóstol chahn, ne quenun se min yan Jerusalén. ²⁹ Numa ino se rahndudo se vederi-

hquentiyon yahn Dihvo vo, riyahve se ihyan, ndata yahn Israel, che rente ye devaco griego. Ate ihyan chahn ne, rinuhn ino ye taca co cahno ye sahn.

³⁰ Cuahn che checadino ihyan che ritahno ye Dihvo vo che tihca ne, quenda ye sahn yan Cesarea, ne ndedechuh ye sahn yan vaco se Tarso.

³¹ Tahn min ne, numachahte estado yahn Judea man, Galilea man, nacin yahn Samaria man ne, nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, cheguan redin tan ihyan nduco ye, ne a ndevate tahn ye, rendeva ye yavenan Dihvo vo Dendiohs numacuahn vedenecon. Renecah yan Vaco Ndah yahn Dendiohs chedave yahn ihyan chahn, ne redin Dendiohs che ama yahn ihyan ritahno ye Dihvo vo, rinduco ye ihyan.

Ndoyahn Eneas

³² Cuahn che quechica Pedro, rahndudo ye van ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, chahn ye, chendihchero ye ihyan che vate ye yan Lida. ³³ Min nta-ca ye ama sahn cah che duche se Eneas. A nine nduyo ndi cheche se, quendite se nan yundo. ³⁴ Rahn Pedro ri ye sahn:

—Eneas, Dihvo vo Jesucristo din ye che ndoyehn. Cuenequen, condihnte ndah yundo yehn.

Ndetahno ndoyahn Eneas, ne necuan se. ³⁵ Nducoyaca ihyan yan Lida man, yan Sarón man, ndihchero ye che ndoyahn se, ne ama yahn ye chihcoman ye dehtenduh che ritahno ye ro menan, ne chitahno ye Dihvo vo Jesucristo.

Ntuche Dorcas

³⁶ Tahn min ne, chihnde ama ihyan ndahta yan Jope che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ihyan min ne, duche ye Tabita, ne che devaco griego ne, Dorcas. Ama ndah ihyan ye, ne ama yeno ye, rinan ye ihyan chevah. ³⁷ Chetah cah ihyan min, ne chih ye. Chihno nano ihyan tenahn me ne, chacondihnte ndah ye ihyan chete cuarto che va nan o cuahto. ³⁸ Checadino ihyan che ritahno ye Dihvo vo che yan Lida quenun Pedro, ne nducote nino yan min ne, tahve ye o ihyan che cahno ye, ngua ye ihyan, ne rahn ye:

—Cuhn vo nduco ne yan Jope tenun tenun no.

³⁹ Tuhme cuahn Pedro nduco ihyan chahn, ne cuahn che nda ye min ne, quenda ihyan chahn ihyan chete vah nan che quendite tenahn me. Min chenun nducoyaca ndahta vah, ama raco ye, ne nahme ye Pedro vestido man, coyano man, che ndahyon tenahn me ro che quenun ye iyehense. ⁴⁰ Chihquentiyon Pedro che ndiquendah vah nducoyaca ihyan chahn, ne chentihya ye, covah ye. Ndhichero ye tenahn me, ne rahn ye:

—Tabita, cuenequen.

Ndetahno nahne ye ndutinán ye, ne ndihchero ye Pedro, ne necuan ye, va ye nan yundo. ⁴¹ Tuhme chetah Pedro tah ye, ne ndedecuan ye ihyan. Cah ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man, ndahta vah chahn man, ne nahme ye ihyan ndahta me che a ntuche ye van tenahn. ⁴² Nducoyaca

ihyan yān Jope ne, checadino ye yahn vederihno me, ne āma yāhn ye chitahno ye Dihvo vo. ⁴³ Rāhn quenān Pedro min yān Jope, ndevāco Simón, āma sāhn che redin dave se ima.

Chahn Pedro ndevāco Cornelio

10 Min yān Cesarea chihnde āma capitān che duche se Cornelio, che ndi cuande se compaña che duche Italiana. ² Sāhn min nduco nducoyāca ihyan yahn se che chenun ye ndevāco se ne, rendeva se yavenān Dendiohs numacuahn vedenehun. Āma recāh se tume che rinan se ihyan naciōn yahn Israel, ne revāh se ro ro. ³ Āma ro, tenduh nān rahco ino a chino ne, chinahn āma vederihno nān se, ndihchero ndah se āma āngel yahn Dendiohs che chendā ye nān quenun se, ne yāhve ye sāhn:

—¡Cornelio!

⁴ Āma dihya se chi, ndihchero se āngel me, ne tumerune se ihyan:

—Dihvé, ¿deh nahn ne ne?

Ndahconan āngel me yahn se:

—Dendiohs, a chihnevan ye che revah, ne ndihchero ye che redin vedevāhino nduco ihyan chevāh. ⁵ Mān ne, cuedechoh ihyan che cāhn ye yān Jope, ngua ye Simón che namin duche ye Pedro. ⁶ Quenan ye āma vah che nti nino nuniyāhn, vāco āma sāhn redin dave ima che namin duche se Simón. Ihyan min cāhma ye co ye di deh che va che din.

⁷ Cuahn che conāhn āngel me ne, cah Cornelio o sāhn decāhya yahn se nduco āma sandādo che quenān se ndevāco se che namin ritahno se Dendiohs.

⁸ Chihno necāh cuande se sāhn nducuahn ne, dechuh se sāhn yān Jope.

⁹ Tāma ro me ne, tenduh nān inguiyāhn ne, cuahn che a cuahn nino sāhn chahn yān Jope ne, cocha Pedro tin vah yuto nān che quenān ye, cāva che covāh ye. ¹⁰ Āma chi cuico ye, ne numanahn che rindah che cheh ye ne, chinahn āma vederihno nān ye. ¹¹ Ndi-chero ye nān ro āma che decā ro āma tino chahte tihcā ro che nechiche nduh che cun esquina yahn, ne cochahn cuāhn ndiyāhn nino nān ye. ¹² Min chete tino me chenun nducoyāca nān ite che cun cāh te mān, cu mān, yāhda mān. ¹³ Tuhme chihnevan ye āma ndudo che rāhn:

—Pedro, cuihne ite sih, cocheh ite.

¹⁴ Ate ndahconan Pedro:

—Dihvé, hua, te u ne, nde menahn metah chéh nde āma nān ite che chihngā te.

¹⁵ Ndaconan ndudo me:

—Cha che a nedin dave Dendiohs ne, hua quendi ndedecadine che chihngā.

¹⁶ Ino yune ndaconan ndihchero ye vederihno me. Tuhme condā tino me cuāhn nān ro. ¹⁷ Nahmin che āma rendedecadino Pedro deh conāhn vederihno me ne, sāhn che dechuh Cornelio ne, a ndā se chendevah, retumerune se ti che vāco Simón. ¹⁸ Tuhme tumerune se a min quenān āma ihyan che duche ye Simón che namin duche ye Pedro. ¹⁹ Rendedecadino ca Pedro

yahn vederihno me cuahn che yāhve Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan:

—Ndā ino se, rinuhn se di. ²⁰ Cuenchehn, ne cuehn nduco se. Dehve rahque, te u dechúh sāhn. ²¹ Tuhme cuenchahn Pedro cuāhn nān che vatendi sāhn che dechuh Cornelio, ne rāhn ye ri ye sāhn:

—U che rinuhn nchuhn. ¿Deh ntiyon cochi ne ne?

²² Ndahconan sāhn chahn:

—Huante, capitān Cornelio dechuh ye nuhn. Ihyan min ne, āma ndah ihyan ye, ne rendeva ye yavenān Dendiohs. Nducoyāca ihyan naciōn yahn Israel ne, yahino ye ihyan. Rāhn āma āngel yahn Dendiohs ri ye ihyan che dechuh ye chehua ndih, cāva che cāhn ne ndevāco ye, cahnevan ye deh che va che cāhma ne co ne ihyan.

²³ Tuhme rāhn Pedro che condā sāhn chahn chete vah, ne chahtenan se nduco ye. Nde tāma ro me cuahn ye nduco se, nduco neve ihyan yān Jope che ritahno ye Dihvo vo. ²⁴ Nān che chi o ro me ne, ndā ihyan chahn yān Cesarea, ne quenān rino Cornelio nduco nducoyāca ihyan yahn se mān, amigo yahn se mān, che ndiyāhve se. ²⁵ Cuahn che ndā nino ihyan chahn vāco Cornelio ne, quendāh se vah cāva che nevahnehun se Pedro, ne chehntihya se nān ye, rendeva se yavenān ye. ²⁶ Ate ndedecuan Pedro sāhn, ne rāhn ye:

—Cuenecuen, cuandi. Hua ndāhcā che ndeva yavenān, te u ne, ihyan iyehne u nduhcā di.

²⁷ Ca rāhn ca rica ye, chendā ye chete vah, ne ndihche ye che āma yāhn ihyan ndi dāma ye min.

²⁸ Tuhme rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn ne, a devano ne te cāhnda va yahn nuhn, ihyan naciōn yahn Israel, che cāhn nuhn ndevāco ihyan tāma naciōn mān, che conduco nuhn ihyan chahn mān. Ate Dendiohs ne, te ye, checadinó te hua quendi ndedecadinó che hua ndāhcā che codāma nuhn nduco ihyan tāma naciōn. ²⁹ Chemin che cuahn che tahve nchuhn che chehua u ne, ndetāhno cochí, hua chacotāhn. Mān ne, nahn cadinó deh cuande che tahve ne che chehua u.

³⁰ Tuhme ndahconan Cornelio:

—A mān cun ro, co tenduh ura cuh ne, va yāhté mān, revāh mān, muhn chete vācó, cuahn che chihnde ro āma āngel, quenun ye tino che tuno diyāhn ro. ³¹ Rāhn ye ri ye u: “Cornelio, chihnevan Dendiohs che revah, ne ndihchero ye che redin vedevāhino nduco ihyan chevāh. ³² Mān ne, cuedechoh nde yān Jope che ngua Simón che namin duche ye Pedro. Quenan ye āma vah che nti nino nuniyāhn, ndevāco āma sāhn che redin dave ima, che namin Simón duche se.” ³³ Chemin che a ndetāhno dechúh che chehua ndih. Ndāhcā din ne che cochi ne. Mān ne, nto dāma nducoyāca nuhn muhn nān Dendiohs cāva che cahnevan nuhn nducuahn che chihquentiyon ye che cāhma ne.

³⁴ Tuhme cahndudo Pedro:

—Mān ne, a chenāhn te Dendiohs che cuāco niyon ne, hua retendāh nun ye ihyan, ³⁵ te dāma no yahino ye nducoyāca ihyan adecotino naciōn yahn ye, ndete

che rendeva ye yavenan ye man, redin ye che ndah man. ³⁶ Dendiohs ne, dechuh ye Jesucristo, Dihve nducoyaca ihyan, van ihyan naci6n yahn Israel, cava che cuahndudo ye ndudo ndah yahn che ndo van Dendiohs nduco ihyan iyehkse. ³⁷ Nchuhn ne, a devano ndah ne yahn nducuahn che coman chinahn numachahte naci6n yahn Israel, canan nde estado yahn Galilea, cuahn che a chuh che cahndudo Juan Bautista man, chehdenuye ye ihyan man. ³⁸ A devano ne te Dendiohs ne, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye Jesucristo yahn van Nazaret, ne ndahco ye vederihquentiyon chahte tah ye. Ihyan min ne, quechica ye, redin ye che ndah, ne rendedevahn ye ihyan che rechuhrihn ye, redin chundah. Tihca redin ye, te quenun cuma ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. ³⁹ Nuhn racotuhn nuhn ndudo cuaco yahn nducuahn che din Dihvo vo Jesucristo numachahte naci6n yahn Israel man, van Jerusal6n man. Ihyan min ne, nahn yah se ihyan nan ama cruz, chihno se ihyan. ⁴⁰ Ate chihno ino ro ne, ndedetuhche Dendiohs ihyan, ne cah-necun ye che quechica ro ye van nuhn. ⁴¹ Hua quechica ro ye van nducoyaca ihyan van, ate quechica ro ye van nuhn che a tendah nun Dendiohs nuhn nde ro menan cava che cuacotuhn nuhn ndudo yahn che tihca chi. Cuahn che a ntuche ye van tenahn ne, dama cheh nuhn, dama chih nuhn nduco ye. ⁴² Chihquentiyon ye che cuahndudo nuhn nan ihyan che ndahco Dendiohs vederihquentiyon tah ye cava che teche cade ye yahn nducoyaca ihyan che chenduche ye man, che ndih ye man. ⁴³ A yahn ihyan min che dirun nducoyaca ihyan profeta nde a rahn me. Dirun ye te nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan min ne, nchahco Dendiohs nunde yahn ye che cuande yahn ihyan min.

⁴⁴ Nde metah cuihno cuahndudo Pedro cuahn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nducoyaca ihyan che rihnevan ye ndudo me. ⁴⁵ Ihyan naci6n yahn Israel che ritahno ye Dihvo vo che nduco ye Pedro ne, ama cuahn ino ye chi yahn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nde ihyan tama naci6n. ⁴⁶ Devano cuaco ye te quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan chahn, te rente ye tama te o nan devaco man, rendeva ye yavenan Dendiohs man. ⁴⁷ Chemin che rahn Pedro:

—¿A va duh che cahco tan che cuedenune ihyan chuhn?, te a quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan nduhca che quenun uvo.

⁴⁸ Tuhme chihquentiyon ye che cuedenune ihyan chahn, cuah ye Dihvo vo Jesucristo. Chihno min ne, chica ihyan chahn favor Pedro che conan ye neve ro nduco vih.

Necah cuande Pedro ihyan ndiyaco che vate ye van Jerusal6n

11 Ihyan ap6stol chahn nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye estado yahn Judea ne, checadino ye te nde ihyan tama naci6n a chitahno ye Ndudo yahn Dendiohs. ² Cuahn che nta Pedro van Jerusal6n ne, ihyan naci6n yahn Israel che ri-

tahno ye Dihvo vo ne, rahva ye nduco ye. ³ Tumerune ihyan chahn:

—¿Dehco che chehn vaco ihyan tama naci6n, cheh dama nduco ye ne?

⁴ Tuhme necah cuande Pedro ihyan chahn nducuahn che chi:

⁵ —Ama ro cuahn che quen6n van Jope ne, ura che revah ne, chinahn ama vederihno nan. Ndiher6 ama che dec6 ro tino chahte tihca ro, ne nechiche nduh che cun esquina yahn, chica nan ro, cochahn cuaco nan che quen6n. ⁶ Cuahn che chihco ndah cudado deh chenun chete ne, ndihcher6 ite che cun cah te man, ite chano man, cu man, yahda man, ⁷ ne chihnev6n ndudo che rahn: “Pedro, cuihne ite sih, cocheh ite.” ⁸ Ate ndahcon6n: “Dihv6, hua, te nde menahn metah ch6h nde ama ite che chihnga te.” ⁹ Tuhme ndaconan ndudo me nde nan ro: “Cha che u, Dendiohs, a nedin dav6 ne, hua quendi ndedecadine che chihnga.” ¹⁰ Ino co ndaconan chinahn vederihno me nan, ne cond6 cuahn nan ro. ¹¹ A ura min no nd6 ino se che rinuhn se u, che chica se nde van Cesarea. ¹² Chihquentiyon Vaco Dendiohs che hua dehve rahc6, cahnduco se. Namin an dino vo chuhn ne, chinduco ye u, chahn nuhn vaco ama sahn, ¹³ che nte cuande se nuhn che ndihchero se ama 6ngel che chandi ye, chihto nan se ndevaco se, ne tuhca rahn ye ri ye sahn: “Cuedechoh che ngua Sim6n che namin duche ye Pedro, quenah ye van Jope.

¹⁴ Ihyan min cahma ye co ye di nduco ihyan yeh deh va che din nchuhn cava che ndevahn ne.” ¹⁵ Cuahn che chihno nte sahn min ne, canan cahndud6. Ate numanahn che cahndud6 ne, aden6n quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan chahn nduhca che quenun uvo ro menan me. ¹⁶ Tuhme necahc6 che rahn Dihvo vo: “Juan ne, chehdenuye ye ihyan, ate nchuhn ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn.” ¹⁷ Nducote man Dendiohs din ye nduco ihyan chahn nduhca che din ye nduco uvo che chitahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, zduh u cava che din vahch6 yahn Dendiohs?

¹⁸ Cuahn che chihnevan ihyan chahn ne, chahtedihn chende ye, ne ndeva ye yavenan Dendiohs, ne rahn ye: “Tuhme ne, rahnevan Dendiohs che nto ino ihyan tama naci6n nunde yahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.”

Ihyan van Antioquia che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁹ Cuahn che chuh che chih Esteban ne, canan redin tan ihyan nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chano ihyan chahn. Nahn ye ne, cuahn ye nde naci6n yahn Fenicia man, Chipre man, van Antioquia man. Min chacotuhn ye Ndudo yahn Dendiohs aten6n van ihyan naci6n yahn Israel, te van ihyan tama naci6n ne, hua chacotuhn ye ndudo me. ²⁰ Ate neve ihyan naci6n yahn Chipre man, van Cirene man, cuahn ye van Antioquia, ne ihyan chahn chacotuhn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo nde van ihyan tama naci6n.

²¹ Nducote chenan cuma ihyan chahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, ama yahn ihyan chihcoman ye

dehtenduh che ritahno ye ro menan me, ne chitahno ye Dihvo vo.

²² Cuahn che checadino ihyan che ritahno ye Dihvo vo che chenan ye yan Jerusalén ne, dechuh ye Bernabé nde yan Antioquía. ²³ Cuahn che nda Bernabé min ne, ndihchero ye che ama va vedeyahino yahn Dendiohs van ihyan chahn, ne ama chi yeno ye. Yahve ye ihyan chahn che quendi ye numa ino ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo. ²⁴ Tihca din Bernabé, te ama ndah ihyan ye man, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan man, numa ino ye ritahno ye man. Yan min ne, ama yahn ihyan chitahno ye Dihvo vo.

²⁵ Chihno min ne, cuahn Bernabé yan Tarso, ngua ye Saulo. Cuahn che ntaca ye ihyan ne, ndaconan ye nduco vih yan Antioquía. ²⁶ Min chahtenan ye ama nduyo nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo, chicuahn ye ama yahn ihyan. Min yan Antioquía cade canan ihyan rahn ye yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo te cristiano ye.

²⁷ Tahn min ne, ama o ihyan che recadino ye yahn che va che co ne, chica ye yan Jerusalén, ne nda ye min yan Antioquía. ²⁸ Ama cha ihyan chahn che duche ye Agabo ne, din Vaco Dendiohs che checadino ye che ama cuhnde cuico numachahte iyehense. Chandi ihyan min nan ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne rahn ye che tihca va che co. Ndudo min ne, chinahn adiva cuahn que quenan Claudio emperador. ²⁹ Tuhme ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye min yan Antioquía ne, nte cade ye nduco vih che nedin dama ye tume nduhva che tuno tah ye, dechuh ye yahn dihn vo che vate ye estado yahn Judea cava che conan ye ihyan. ³⁰ Tihca din ihyan chahn, ne dechuh ye Bernabé nduco Saulo, quenda ye tume me, necah ye tah in-tiyahn yaco che vate ye min.

Chihno se Jacobo man, chaconuhn se Pedro vacoyahn man

12 Tahn min ne, redin tan rey Herodes nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ² Jacobo, dihn Juan ne, chihquentiyon rey me che chihno se ihyan nduco espada, ³ ne nducote ndihchero se che quenan ino ihyan naci6n yahn Israel ne, namin din se preso Pedro. Ro che tihca din se ne, ro vihco che reh ihyan pan che hua nduco ya yahn. ⁴ Cuahn che a din se preso Pedro ne, chaconuhn se ihyan vacoyahn, ne ntihyon ama sandado chahtenan se cudado ihyan, te chuh vihco me ne, nahn tendah se ihyan, techecade se yahn ye, ne cahno se ihyan nan ihyan yan. ⁵ Ama vateyan sandado che redin se cudado Pedro che quenun ye vacoyahn, ne ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, revah ye numa ino ye cava ye.

Din Dendiohs che ndiquendah Pedro vacoyahn

⁶ Vino che co dave tama ro me che nahn tendah Herodes Pedro nan ihyan yan ne, quiyado ye chete vacoyahn me mendahn yahn o sandado, nchiche ye nduco o cadena. Sandado chenahn chahn ne, redin se

cudado chende vacoyahn me. ⁷ Adenan chenda ama angel yahn Dihvo vo Dendiohs chete vacoyahn me, ne ama chiya dave. Denuhn nun angel me Pedro, ndedetuhche ye ihyan, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Cuenecuen tenun tenun no.

Ndetahno ntachte cadena che nchiche tah Pedro, ⁸ ne rahn angel me:

—Condahco chiche ima che renan chete, ne condonun cah ndaco yehn.

Cuahn che a va yan Pedro ne, ndaconan rahn angel me:

—Condonon tino tu yehn, ne cuiquendi u, cuhn vo.

⁹ Pedro ne, quendi ye angel me, nde hua devano ye a cuaco chemin, te rihno ye che rahco ye. ¹⁰ Chuh ye o cuan nan che chenun sandado, redin se cudado, ne cuahn che nda ye chendevah cu che a renda nan calle ne, nane man chendevah me. Ndiquendah ye, chica ca ye tah, ne conahn angel me. ¹¹ Tuhme chenahn Pedro, ne ndedecadino ye:

—Man ne, a devano cuaco te Dendiohs tahve ye ama angel yahn ye cava che ndedevahn ye u tah Herodes man, yahn nducuahn che chenan ino ihyan naci6n yahn Israel che cuahno co man.

¹² Pedro ne, ca rendedecadino ye yahn che tihca chi, ca rica ye, cuahn ye ndevaco María, chaco Juan Marcos. Min ndi dama ama yahn ihyan, revah ye. ¹³ Cuahn che nda ye min ne, recah tah ye chendevah chahte man, riyahve ye man. Cuahn ama tahn dihn che duche te Rode, quendihchero te duh che riyahve. ¹⁴ Ate cuahn che ndonahn te ndudo Pedro ne, nducote ama yeno te ne, nde hua nahne te chendevah me. Ndacionan te, rano te, ngu te ndudo che nti Pedro chendevah. ¹⁵ Ihyan chahn ne, rahn ye ri ye tahn:

—¡Luco ri di, tahn dihn!

Ate tahn min ne, rahn te te cuaco che ihyan min. Tuhme rahn ihyan chahn:

—Ndiyu ihyan min. Co angel che redin cudado ihyan.

¹⁶ Numanahmin ne, quendi Pedro, recah tah ye chendevah. Cuahn ihyan chahn nahne ye chendevah me, ne cuahn che ndihchero ye Pedro ne, ama cuahn ino ye chi. ¹⁷ Ate din tah Pedro yahn ihyan chahn che cuahte dihn chende ye nahmin che necah cuande ye nduhca che ndetendah Dendiohs ihyan vacoyahn. Namin rahn ye:

—Cahma nchuhn co ne Jacobo man, dihn vo chenahn man, nduhca che chi.

Tuhme chica ye min, cuahn ye tama cuan.

¹⁸ Cuahn che chi dave tama ro me ne, a ri rite co luco sandado chahn, te hua devano se deh chi nduco Pedro. ¹⁹ Herodes ne, dechuh ye che chinuhn Pedro, ne nducote hua ntaca ihyan ne, chica ye sahn chahn che necah cuande se ihyan deh chi. Tuhme chihquentiyon ye sandado chenahn che cahno se sahn. Chihno min ne, chica Herodes min estado yahn Judea, ne cuahn ye quenan ye yan Cesarea.

Chih Herodes

²⁰ Herodes ne, t̄an ye nduco ihyan ȳan Tiro m̄an, ihyan ȳan Sidón m̄an, ate ihyan chahn ne, ntuho ye c̄ava che c̄ahn ye n̄an Herodes. Ȳahve ye āma s̄ahn ndin̄an yahn rey me che duce se Blasto, che c̄ahma nan se ihyan, c̄ava che ndoȳan rey me nduco ye. Tihc̄a din ihyan chahn, te n̄an ȳahn yahn rey me, rica dehtenduh che reh ye. ²¹ Herodes ne, chihco vih ye āma ro c̄ava che ndo d̄ama ihyan chahn, ne nd̄a ro min ne, ndonun ye tino che renun ye ura che retechec̄ade ye. Chihnde ye n̄an che rihquentiyon ye, ne cahndudo ye, chihnevan ihyan chahn. ²² Tuhme rendeva ihyan chahn yaven̄an rey me, ne rah ye:

—Ihyan tih che rahndudo ye ne, j̄ndiyu ihyan iyehnse ye, te Dendiohs ye!

²³ A ura min no chiya āma ángel yahn Dendiohs, ne din ye che chet̄ah cah Herodes. Chine nd̄ah ihyan, ne āma yah vederih chih ye, te c̄ah yune ye che ndeva ihyan yaven̄an ye, nduhc̄a ndete che ihyan min che Dendiohs.

²⁴ T̄ahn min ne, āma retuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ri ȳahn ihyan che ritahno ye.

²⁵ Cuahn che a dinahn Bernabé nduco Saulo ntiyon che chahn ye ne, nd̄aca ye ȳan Jerusalén, con̄ahn ye ȳan Antioquía, quenda nduco ye Juān Marcos.

Bernabé nduco Saulo ne, can̄an chahtechica ye cahndudo ye

13 V̄an ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, che vate ye ȳan Antioquía ne, chenun v̄an ihyan che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs m̄an, ihyan ricuahn m̄an. Ihyan chahn ne, Bernabé m̄an, Saulo m̄an, Simón cuan m̄an, Lucio yahn ȳan Cirene m̄an, Manaén m̄an, ihyan min che chihta ye d̄ama nduco Herodes, gobernador yahn Galilea. ² Āma ro che vate ihyan chahn ȳah̄te m̄an, rev̄ah ye m̄an ne, r̄ahn Vaco Ndah yahn Dendiohs nduco ye:

—Cuedechuh nchuhn Bernabé nduco Saulo che c̄ahn se, din se ntiyon che a nec̄ah che din se.

³ Tuhme chahte tun ihyan chahn ȳah̄te, ne cov̄ah ye. Chihno min ne, nahn t̄ah ye ihyan che o chahn c̄ava che nuhnde t̄ah ye ntiyon min, ne dechuh ye ihyan, cuahn ye.

Cahndudo ihyan apóstol ȳahn yahn Chipre

⁴ Bernabé nduco Saulo ne, cuahn ye ȳan Seleucia nduhc̄a che chihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs. Min chahtenun ye āma b̄arco, ne cuahn ye ȳahn yahn Chipre. ⁵ Cuahn che nd̄a ihyan chahn ȳan Salamina ne, can̄an rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs chete ȳaco. Juān Marcos ne, nduco se ihyan chahn, r̄inan se ihyan. ⁶ Chahtechica ye numachahte ȳahn min, ne nd̄a ye ȳan Pafos. Min nt̄aca ye āma s̄ahn, nd̄ata yahn Israel, che duce se Barjesús. S̄ahn min ne, cuah se, ne redin c̄a se che Dendiohs r̄inan ye s̄ahn. ⁷ Nduco se gobernador Sergio Paulo, āma ihyan che renahn ye. Ihyan

min ne, tahve ye che chehua Bernabé nduco Saulo, te nahn cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. ⁸ Ate s̄ahn cuah me, che namin duce se Elimas ne, redin v̄ahche se yahn ihyan chahn, te hua nahn se che cotahno gobernador me. ⁹ Tuhme Saulo, che namin duce ye P̄ablo ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan. Ndihche ro ndah ye s̄ahn, ¹⁰ ne r̄ahva ye nduco se:

—Di, j̄d̄aya chundah! j̄Ama duhtuno ihyan di! j̄Ndere quechique, rihnc̄eh! j̄Hua renan ine nde āma dehtenduh che ndah! j̄Dehco che hua reguen, redetohnen vederihquentiyon yahn Dendiohs? ¹¹ M̄an ne, Dendiohs din ye castigo di. Co ve nan, ne hua co ro nan.

Ndet̄ahno chiya man n̄an se, ametah chi ro n̄an se. Can̄an rinuhn t̄ah se duh che quendanan s̄ahn, te hua ro n̄an se. ¹² Cuahn che ndihchero gobernador me che tihc̄a chi ne, chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, te āma r̄ahn ino ye yahn ndudo yahn Dihvo vo che ricuahn ihyan chahn.

P̄ablo nduco Bernabé ne, nd̄a ye ȳan Antioquía, ȳahn yahn Pisidia

¹³ P̄ablo nduco combiero yahn ye ne, chahtenun ye āma b̄arco, ne chica ye ȳan Pafos, nd̄a ye ȳan Perge, ȳahn yahn Panfilia. Juān Marcos ne, chihcom̄an se ihyan chahn, ne con̄ahn se ȳan Jerusalén. ¹⁴ Ihyan chahn ne, quendi ye yune yahn ye, chica ye ȳan Perge, ne nd̄a ye ȳan Antioquía, ȳahn yahn Pisidia. Ama ro che rahte tuhno ihyan ne, chend̄a ye chete ȳaco yahn ihyan nación yahn Israel, chahte ye. ¹⁵ Cuahn che a chihno cahndudo ihyan ley che dirun Moisés m̄an, ndudo che dirun profeta m̄an ne, ihyan ndin̄an yahn ȳaco me ne, dechuh ye ndudo yahn ihyan chahn:

—Dihno nuhn, ndete che va ndudo che c̄ahma ne nduco ihyan ne, co c̄ahma ne meniyon.

¹⁶ Tuhme necuan P̄ablo, ne din t̄ah ye che cuahteȳan ihyan chahn, ne cahndudo ye:

—Nchuhn, nd̄ata yahn Israel, che rendeva ne yaven̄an Dendiohs, cuihnevan ne. ¹⁷ Dendiohs yahn nación yuh̄n vo Israel ne, tend̄ahnun ye ihyan ndico yuh̄n vo. Cuahn che chen̄an ca ihyan chahn nación yahn Egipto ne, din ye che āma chi ȳahn ye, ne ndetend̄ah ye ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn ye. ¹⁸ Cuahn che chen̄an ihyan chahn ȳahn n̄an che metah duhva ne, din chahtino Dendiohs yahn ye tenduh o raco nduyo, ¹⁹ ne decuihno ye ndache nación min ȳahn yahn Canaán, ne c̄ah ye ȳahn min ihyan chahn. ²⁰ Can̄an nde ro min, chete che cun ciento quen̄an o raco ndiche nduyo, nde ro che quen̄an ihyan profeta Samuel ne, raconahn Dendiohs juez che rihquentiyon ye ihyan chahn. ²¹ Tuhme chica ihyan chahn āma rey c̄ava che c̄ahcantiyon ye ihyan, ne cahnevan Dendiohs. Chacon̄ahn ye Saúl, d̄aya Cis, nd̄ata yahn Benjamín, c̄ava che co se rey yahn ihyan chahn o raco nduyo. ²² Cuahn che tuno ro ne, Dendiohs ne, chehnevi ye Saúl. C̄ah ye vederihquentiyon me David, ne r̄ahn ye: “David, d̄aya Isaí ne, āma s̄ahn che renevahnevan se che náhn, ne dinahn se nducuahn che c̄ahcantiyón.” ²³ V̄an nd̄ata yahn David ne, ndedecuan Dendiohs Jesucristo, nduh-

cā che a cāh ye ndudo yahn ye cāva che ndedevahn ye ihyan nación yahn Israel. ²⁴ Numanahn che metah ndā Jesucristo ne, ndā Juān, cahndudo ye che nto ino nducoyāca ihyan nación yahn Israel nunde yahn ye, ne cuedenune ye. ²⁵ Cuahn che a nino cuihno ntiyon yahn Juān ne, rāhn ye: “Co rāhco nchuhn te u ne, ihyan che chenah rino ne, ate ndiyu u, te adiva ne, cochi āma ihyan che āma yudo vederihquentiyon yahn ye. U ne, nde hua rigonun chihve u cāva che co mozo yahn ihyan min, ntāhte correa yahn ndāco yahn ye.”

²⁶ Nchuhn dihnó, ndāta yahn Abraham, che rendeva ne yavenān Dendiohs, a dechuh ye ndudo cuh yahn ne cāva che ndevahn ne. ²⁷ Ihyan yān Jerusalén nduco ihyan ndinān yahn ye ne, hua checadino cuāco ye deh vederihquentiyon quenah cuma Dihvo vo Jesucristo, nde hua chenahn ye che dirun ihyan profeta, andahre ndate ndate, ro che rahtetuhno ihyan, rihnevan ye ndudo min, rahndudo ihyan chete yāco. Chemin che chihco cāde ye che cāhno se ihyan min, ne nduco chemin chinahn nducuahn che dirun ihyan profeta chahn. ²⁸ Andahre metah nde āma nunde yahn Dihvo vo, ate chica ihyan chahn che cāhcantiyon Pilāto che cāhno sandādo ihyan. ²⁹ Cuahn che a din ihyan chahn nducuahn che a va cāde che cuahno Dihvo vo co, nduhcā che a ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs ne, ndedevah ye ihyan nān cruz, ne chacondihte ye ihyan chete āma yāyan. ³⁰ Ate Dendiohs ne, ndedetuhche ye ihyan vān tenāhn, ³¹ ne āma ndeh ro chinduco ye ihyan che chica ye estādo yahn Galilea, ndā ye nduco ye yān Jerusalén. Mān ne, a ihyan chahn che racotuhn ye ndudo yahn ihyan min vān nducoyāca ihyan.

³² Namin nuhn ne, rahndudo nuhn nān nchuhn yahn ndudo ndah che cāh Dendiohs ihyan ndico yuhn vo.

³³ Mān ne, a dinahn Dendiohs ndudo min, te a ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo cāva uvo, nduhcā che a ndirun nān Salmo o tuhcā: “Di che Dayá. Mān ro cuh ne, a chihco ró di nān nducoyāca ihyan, cāva che codevano ye te Daya mān di.” ³⁴ Namin tāma cuān nān Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhcā: “U, Dendiohs, din yahinó nchuhn nduhcā che a cāh ndudo yāhn David.” Nduco ndudo cuh ne, chihco ro ye che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo vān tenāhn cāva che hua chā ye. ³⁵ Namin va tāma ndudo che ndirun nān tāma Salmo tuhcā: “Hua cuahnecun ne che chā Daya ne.”

³⁶ Me David ne, a devano vo che, nduhcā che chihquentiyon Dendiohs ne, chichihve ye nān ihyan che vate ye ro che quenah ye iyehne. Tuno ro yahn ye ne, namin chih ye nduhcā ihyan ndico yahn ye, ne chā ye.

³⁷ Ate ihyan min che ndedetuhche Dendiohs ihyan ne, hua chā ye. ³⁸ Nchuhn, dihnó, cuedevano ne te che cuande yahn ihyan min ne, co ndāca ne vederenchahco yahn nunde yahn ne. Chu che rahndudo nuhn nān ne. ³⁹ Che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo ne, nducoyāca ihyan che ritahno ye ihyan ne, rendāca ye vederenchahco yahn nunde yahn ye, che hua ndāca ihyan ro che rihquentiyon ley che dirun Moisés. ⁴⁰ Mān ne, cuihco nchuhn cudādo che hua conahn nduco ne nduhcā che dirun āma cha ihyan profeta tuhcā:

⁴¹ Nchuhn che duche rino ne, condihche ne.

Cuahn ino ne, ne cuih ne, te ro che vate ne ne, u, Dendiohs, dīn vederihno rahte, che nde hua cotahno ne, andahre cāhma ihyan co ye nchuhn.

⁴² Cuahn che ndiquendāh Pāblo nduco combiero yahn ye chete yāco me ne, ihyan che hua ndāta yahn Israel ne, chica ye che ndaconan cuahndudo ye yahn dehtenduh che tuhchan, ndate che tāma, ro che rahtetuhno ihyan. ⁴³ Cuahn che a conāhn ihyan ne, āma yāhn ihyan nación yahn Israel mān, ihyan tāma nación mān, che ritahno ye numa ino ye nduco vih ne, cuahn ye nduco Pāblo nduco Bernabé. Āma riyāhve ye ihyan chahn che quendi ye numa ino ye, cotahno ye, ne hua cāhcomān ye Dendiohs, ihyan min che redin yahino ye ihyan.

⁴⁴ Tāma ndate me, ro che rahtetuhno ihyan ne, ndo dāma a nahn numa yān, ihyan che nahn cahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs. ⁴⁵ Ate cuahn che ndihchero ihyan nación yahn Israel chahn che āma yāhn ihyan ne, chi ve ye, ne canān ruhn chende ye nduco Pāblo mān, rāhn tān ye mān. ⁴⁶ Tuhme Pāblo nduco Bernabé ne, numa ino ye rāhn ye ri ye ihyan chahn:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, a cāva nchuhn menān vihca che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs. Ate mān ne, nducote hua nahn nevahnevan nchuhn mān, rāhco ne te dehve rendotenan ne mān ne, cāhcomān nuhn nchuhn, ne cuahndudo nuhn, cahnevan ihyan tāma nación. ⁴⁷ Va che dinahn nuhn nduhcā che chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo nuhn tuhcā:

Tendāh nún di cāva che cuahndode ndudo yāhn vān ihyan nducuahn nación.

Nde numachahte iyehne, nducoyāca ihyan che nevahnevan ye ndudo yāhn, ndevahn ye.

⁴⁸ Cuahn che chihnevan ihyan tāma nación che che-nun ye min che tihcā rāhn ihyan chahn ne, āma chi yeno ye, ne nevahnevan ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Vān ihyan chahn ne, chitahno nducoyāca ihyan che a va cāde che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁴⁹ Tihcā chetuhn ndudo yahn Dihvo vo numachahte yāhn min. ⁵⁰ Ate ihyan nación yahn Israel chahn ne, chinun ye āma o sāhn nāhn nduco āma o tāhn ndāhta che ndah ihyan te, che renevahnevan ihyan yān tāhn. Tihcā ndedecuan ihyan chahn ihyan che chi tān ye nduco Pāblo nduco Bernabé nde cande che ndetendāh ye ihyan yāhn min. ⁵¹ Tuhme chihde ihyan chahn ndāco yahn ye, chihtera ye yuniyāhn cāva che nāhma ye ihyan yān min te hua ndāhca din ye che hua nevahnevan ye Ndudo yahn Dendiohs, ne cuahn ye yān Iconio. ⁵² Me ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, āma yeno ye, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan.

Pāblo nduco Bernabé ne, ndā ye yān Iconio

14 Cuahn che ndā Pāblo nduco Bernabé yān Iconio ne, chendā ye chete yāco, ne āma ndāhca cahndudo ye. Chemin che āma yāhn ihyan nación yahn Israel mān, ihyan tāma nación mān, chitahno ye. ² Ate ihyan nación yahn Israel che hua chitahno ye ne, chin-

un ye ihyan t̄ama naci3n che ametah cotahno ye, c̄ava che ndihche t̄an ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesu-cristo. ³ Ama r̄ahn chahtenan ihyan chahn min, ne rahndudo ye numa ino ye, chenan ino ye Dendiohs. Dendiohs ne, redin ye che renahn ihyan te cūaco che yahino ye ihyan iyehense nduhc̄a che rahndudo ihyan chahn, te c̄ah ye vederihquentiyon ihyan c̄ava che din ye vederihno. ⁴ Ihyan ȳan min ne, o cūan ndi ye. Ama cūan ye ne, rinduco ye ihyan naci3n yahn Israel, ne t̄ama cūan ye ne, rinduco ye ihyan ap3stol chahn. ⁵ Tuhme ihyan naci3n yahn Israel chahn nduco ihyan t̄ama naci3n ne, ntuhno ye nduco intiyahn c̄ava che din t̄an ye nduco ihyan ap3stol chahn, c̄ah ye tu ihyan. ⁶ Ate P̄ablo nduco Bernab3 ne, checadingo ye, ne chano ye, cuahn ye ȳahn yahn Licaonia, ȳan Listra m̄an, ȳan Derbe m̄an, nduh cūan n̄an che nino m̄an. ⁷ Min chahtechica ye, cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs.

Ihyan ȳan Listra ne, c̄ah ye tu P̄ablo

⁸ Min ȳan Listra va ama s̄ahn che nenevadoh c̄ah se nde ro che chihndeyan se, nde tah hua ri rica se. ⁹ S̄ahn min ne, va se, rihnevan se che rahndudo P̄ablo. Ndihchero ndah ye s̄ahn, ne checadingo ye te ritahno se che co din Dendiohs che ndoyahn se. ¹⁰ Tuhme cah ye yahn se:

—Cuenecuen, cuandi cuaque.

Ndet̄ahno chandi cūaco se, ne canan rica se.

¹¹ Cuahn che ndihchero ihyan ȳan vederihno che din P̄ablo ne, nduco dev̄aco yahn m̄an ye, dev̄aco yahn Licaonia ne, rah ye:

—O dendiohs yuhn vo, nd̄aconda ye ihyan, chiya ye iyehense.

¹² R̄ahn ihyan chahn te Bernab3 ne, dendiohs yahn ye che duce ye J̄upiter, ne P̄ablo ne, Mercurio, te ihyan min che rahndudo ye. ¹³ Chidocuyan yahn J̄upiter che nti ȳaco yahn ye chihto ȳan me ne, nd̄a ye, nda ye n̄anda m̄an, itenine m̄an, c̄ava che c̄ahno ye ite che co te vedino, ndeva ye nduco ihyan ȳan chahn yavenan Bernab3 nduco P̄ablo. ¹⁴ Cuahn che checadingo ihyan ap3stol chahn che tihc̄a ne, canan rendeh ye tino yahn ye c̄ava che nahma ye che hua tihc̄a din ihyan chahn, ne chenda ye van nducoyaca ye, rah ye:

¹⁵ —¿Dehco che tihc̄a redin nchuhn?, te nuhn ne, ihyan iyehense nuhn nduhc̄a nchuhn. A c̄ava chemin che cochi nuhn, c̄ahma nuhn nduco ne che c̄ahcoman ne dehtenduh che tihchan che hua cochihve, ne cotahno ne Dendiohs, ihyan min che quenduche ye. A ihyan min che dendah ye n̄an ro m̄an, iyehense m̄an, nuniyahn m̄an, nducuahn che va m̄an. ¹⁶ Ro menan me ne, c̄ah yune ye che quendi ihyan yune yahn m̄an ye. ¹⁷ Ate hua chihcoman ye ihyan, te din ye che ndah nduco ye, chihco ro ye vedeyahino yahn ye. A Ihyan min che redin ye che ran co m̄an, che ndah ri chenda m̄an. Rihquechey ye uvo m̄an, renec̄ah ȳan ye chedave yuhn vo m̄an.

¹⁸ Andahre tihc̄a r̄ahn P̄ablo m̄an, Bernab3 m̄an, ate aconunde cuahn chic̄ade chica t̄an ye che c̄ahno ihyan

ȳan chahn itenine che co te vedino, che ndeva ye yavenan ye.

¹⁹ Tuhme nd̄a neve ihyan, nd̄ata yahn Israel, che chica ye ȳan Antioquía m̄an, ȳan Iconio m̄an, chinun ye ihyan ȳan, ne c̄ah ye tu P̄ablo. Chihno min ne, co a ndih P̄ablo r̄ahco ihyan chahn, ne chihnda rudo ye ihyan nde cūahn chihto ȳan. ²⁰ Ate ura che ndi d̄ama ihyan che ritahno ye Dihvo vo n̄an P̄ablo ne, necuan ye, ne conahn ye viyan nduco vih. T̄ama ro me ne, chica ye min nduco Bernab3, nd̄a ye ȳan Derbe.

²¹ Min cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, ne ama ȳahn ihyan chitahno ye Dihvo vo. Chihno min ne, ndaconan ye, nchuh ye ȳan Listra m̄an, ȳan Iconio m̄an, nt̄a ye ȳan Antioquía. ²² Queri ama ȳan n̄an che nchuh ye ne, renec̄ah ȳan ye chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne riyahve ye ihyan che quendi cotahno ye numa ino ye. R̄ahn ye ri ye ihyan chahn te va che ama chuhrihn ye muhn iyehense, ate adive ne, cuahtenan ye vahchetero. ²³ Namin tend̄ah nun ye neve ihyan queri ama cūan c̄ava che co ye intiyahn ȳaco. Covah ye m̄an, chahte ye ȳahte m̄an, ne nd̄ahco ye nducoyaca ihyan chahn che ritahno ye Dihvo vo t̄ah Dendiohs.

P̄ablo nduco Bernab3 ne, conahn ye ȳan Antioquía, ȳahn yahn Siria

²⁴ Chihno min ne, nchuh ihyan chahn yahn yahn Pisidia, ne nd̄a ye ȳahn yahn Panfilia. ²⁵ Cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs ȳan Perge, tuhme cuahn ye ȳan Atalia. ²⁶ Chahtenun ye ama b̄arco, chica ye min, conahn ye ȳan Antioquía, a ȳan min che nd̄ahco intiyahn ȳaco ihyan chahn t̄ah Dendiohs che ama va vedeyahino yahn ye, c̄ava che c̄ahn ye n̄an ntiyon che m̄an ne, a dinahn ye. ²⁷ Cuahn che a nt̄a ye ne, nedin d̄ama ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne nec̄ah cuande ye ihyan chahn nducuahn che din Dendiohs nduco ye m̄an, nduhc̄a che din Dendiohs che chitahno ihyan t̄ama naci3n m̄an. ²⁸ P̄ablo nduco Bernab3 ne, ama r̄ahn chahtenan ye ȳan min nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo.

Chi ama junta ȳan Jerusal3n

15 T̄ahn min ne, ama o s̄ahn che chica se estado yahn Judea, nd̄a se ȳan Antioquía ne, min chicuahn se ihyan che ritahno ye Dihvo vo te c̄ava che co ndevahn ye ne, va che conan seña ihyan nduhc̄a che chihquentiyon Mois3s. ² P̄ablo nduco Bernab3 ne, riyahve ye s̄ahn chahn che ndiyu tihc̄a, ate ama chahtecuhn chende se nduco ye. Nducote hua chi chihnde c̄ade min ne, nte c̄ade ihyan che ritahno ye Dihvo vo che dechuh ye ihyan chahn nduco t̄ama te o ihyan ȳan Jerusal3n c̄ava che nte c̄ade ye nduco ihyan ap3stol m̄an, intiyahn ȳaco m̄an.

³ Chica ihyan chahn ȳan Antioquía, chuh ye naci3n yahn Fenicia m̄an, Samaria m̄an, renec̄ah cuande ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo che vate ye min, nduhc̄a che chihcoman ihyan t̄ama naci3n dehtenduh che ritahno ye menan, ne chitahno ye Dendiohs. Nducoyaca

ihyan che chihnevan ye ndudo me ne, ama chi yeno ye.

⁴ Cuahn che nda Pablo nduco Bernabé min yan Jerusalén ne, nducoyaca ihyan ndiyaco man, ihyan apóstol man, intiyan yaco man, nevahnevan ye ihyan. Tuhme Pablo nduco Bernabé necah cuande ye ihyan chahn yahn nducuahn che din Dendiohs nduco ye.

⁵ Ate ama o sahn fariseo che namin ritahno se Dihvo vo ne, chahtendi se, ne rahn se:

—Va che conan seña ihyan tama nación che ritahno ye Dihvo vo man, va che dinahn ye ley che dirun Moisés man.

⁶ Tuhme ndodama ihyan apóstol chahn nduco intiyan yaco cava che nte cade ye yahn chemin.

⁷ Cuahn che a ama ndeh rente ihyan chahn ne, chandi Pedro, ne rahn ye:

—Dihnó, a devano nchuhn te a rahn ne, van uvo ne, tendah nun Dendiohs u cava che cuahndudó Ndudo yahn ye, cahnevan ihyan tama nación, ne cotahno ye.

⁸ Dendiohs che rendihche ye chedave yahn nducoyaca ihyan ne, te ye, checadino vo che ndeva ye ihyan chahn, te din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye ihyan, nduhca che quenun uvo. ⁹ Dendiohs ne, dama no yahino ye uvo nduco ihyan chahn, te namin ihyan chahn ne, nchahco ye nunde yahn ye yahn che chitahno ye.

¹⁰ ¿Dehco che retumarande nchuhn Dendiohs? Che tihca rihquentiyon ne ne, recah rihn ne ihyan tama nación che ritahno ye Dihvo vo, te nducuahn che nahn ne che dinahn ye ne, nde ihyan ndico yuhn vo, nde man vo, hua chi dinahn vo. ¹¹ A devano vo te deman nduco vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo che ndevahn vo man, ihyan chahn man.

¹² Tuhme chahtedihi chende ihyan, ne chihcovan ye che necah cuande Pablo nduco Bernabé yahn vederihno che din Dendiohs nduco ye van ihyan tama nación.

¹³ Cuahn che chihno nte ihyan chahn ne, necuandi Jacobo, ne rahn ye:

—Dihnó, cuahcovan nchuhn che cahmá. ¹⁴ Simón Pedro ne, a neco ye uvo nduhca che din yahino Dendiohs ihyan tama nación, ne tendah nun ye van ihyan chahn, ihyan che co yahn ye. ¹⁵ Tihca va che co, te a tihca dirun ama cha ihyan profeta tuhca:

¹⁶ Rahn Dendiohs: “Cuihno min ne, ndaconán, ne ndahco cadé vederihquentiyon yahn David che va man.

Dín che ndaconan ndo chahte man, che cahcantiyon man man,

¹⁷ cava che ihyan yahn nducuahn nación che a tendahnún ne, cotahno ye u che Dihve ye.”

¹⁸ Tihca rahn Dihvo vo Dendiohs, te ye, checadino vo dehtenduh che tuhchan nde a rahn me.

¹⁹ Chemin che rahn te hua ndahca che cah rihn vo ihyan nación chenahn che a chihcoman ye dehtenduh che ritahno ye ro menan me, ne chitahno ye Dendiohs. ²⁰ Tahque ndahca che dirun vo yahn ye che hua cheh ye che rihco ihyan nan che rahn ye dendiohs yahn ye man, che hua cheh ye yute yahn ite che hua ra yun yahn te man, che hua cheh ye yun man, che hua

ndere cuahtenan ye nduco ndahca che ndiyu ndahca yahn ye man. ²¹ Tihca din vo, te nducuahn yan, nde a rahn me, ndate ndate, ro che rahtetuhno ihyan ne, rahndudo ihyan ley che dirun Moisés, ne hua ndahca che din vo che co ndache ihyan che riquendi ye ley min.

²² Tuhme ihyan apóstol man, intiyan yaco man, nducoyaca ihyan chenahn che ritahno ye Dihvo vo man ne, nte cade ye, ne tendahnun ye o ihyan cava che dechuh ye ihyan nduco Pablo man, Bernabé man, yan Antioquía. Quendah yahn o ihyan che namin ndinan ye van ihyan che ritahno ye Dihvo vo. Ama ye ne, Judas, che namin duche ye Barsabás, ne tama ye ne, duche ye Silas. ²³ Nduco ihyan chahn ne, dechuh ye ama cava nan che dirun ye:

“Nuhn, ihyan apóstol man, intiyan yaco man, nducoyaca ihyan chenahn che ritahno ye Dihvo vo man ne, rente nuhn Dendiohs nchuhn, dihn nuhn, ihyan nación chenahn che vate ne yan Antioquía man, yahn yahn Siria man, Cilicia man. ²⁴ Checadino nuhn te ama o ihyan che chica ye muhn, ne nda ye tan ne, redin vahche ye yahn nchuhn man, redetoh ye ino nchuhn man, che ndere ricuahn ye che va che conan seña nchuhn man, dinahn ne ley che dirun Moisés man. Hua ndiyu nuhn che dechuh nuhn ihyan chahn.

²⁵ A nte cade nuhn, ne tendahnun nuhn o dihno vo van nuhn, dechuh nuhn ihyan tan, quendihchero ye nchuhn dama nduco dihno vo che ama yahino vo ihyan, Bernabé man, Pablo man. ²⁶ Ihyan chahn che ndihco mendahn ye ihyan, redin ye ntiyon yahn Dihvo vo. ²⁷ Me ihyan che o che dechuh nuhn ne, Judas man, Silas man. A ihyan chahn che nte cuande ye nchuhn yahn nducuahn che nte cade nuhn. ²⁸ Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs nte cade nuhn che hua cah rihn nuhn nchuhn nduco ama ndeh nan dehtenduh. Atenan dehtenduh che tuhchan, va che dinahn ne. ²⁹ Hua cheh nchuhn yute che rihco ihyan che ri vedino nan dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye man, hua cheh ne yun man, yute yahn ite che hua ra yun yahn te man, hua ndere cuahtenan ne nduco ndahca che ndiyu ndahca yahn man ne man. Ndete che dinahn ne dehtenduh che tuhchan ne, ndahca din ne. Dendiohs conduco ye nchuhn.”

³⁰ Tuhme chica ye min, ne nda ye yan Antioquía. Nedin dama ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne necah ye caca me. ³¹ Cuahn che cahndudo ihyan caca me, chihnevan ihyan chahn ne, ama necah yan ye chedave yahn ye, ne chi yeno ye. ³² Judas nduco Silas ne, namin quenana cuma ye vederihquentiyon che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, ne cuahn che cahndudo ye, chihnevan ihyan chahn ne, ama necah yan ye chedave yahn ye. ³³ Cuahn che a ndeh ro chahtenan ye min ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, ndedechuh ye ihyan numacuahn vedeyeno yan Jerusalén. ³⁴ Ate Silas ne, quenana ye min yan Antioquía. ³⁵ Namin Pablo man, Bernabé man, chahtenan ye min, ne nduco ama yahn ihyan ne, quendi ye, ricuahn ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man, rahndudo ye man.

Chahn Pab̄lo t̄ama yune cahndudo ye

³⁶ Adiva ne, r̄ahn Pab̄lo ri ye Bernabé:

—Cuhn vo t̄ama yune nduco ne, quendihchero vo nducoȳaca dihn̄o vo che vate ye nducuahn ȳan n̄an che a chahtechico vo, cahndudo vo ndudo yahn Dihvo vo. Ndihchero vo t̄aca chen̄an ye.

³⁷ Bernabé ne, nahn ye che c̄ahn Jūan Marcos, co nduco se ihyan. ³⁸ Ate Pab̄lo ne, r̄ahn ye te hua nd̄ahc̄a che quenda ye s̄ahn yahn che, cuahn che chahn ye men̄an me ne, chihcom̄an se ihyan ȳahn yahn Panfilia, con̄ahn se, ne hua quendi se nduco ye n̄an n̄tiyon. ³⁹ Nducote hua chid̄ama ndudo yahn ye nduco vih ne, chihcom̄an vih ye. Bernabé ne, quenda ye Jūan Marcos, ne chahtenun ye āma b̄arco, ne cuahn ye ȳahn yahn Chipre. ⁴⁰ Me Pab̄lo ne, quen̄an ino ye che conduco Silas ihyan. Cov̄ah ihyan che ritahno ye Dihvo vo c̄ava che numacuahn vedeyahino conduco Dendiohs ihyan, ne cuahn ye. ⁴¹ Chuh ye ȳahn yahn Siria m̄an, Cilicia m̄an, reneç̄ah ȳan ye chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo.

Timoteo ne, chinduco se Pab̄lo nduco Silas

16 Pab̄lo nduco Silas ne, chuh ye ȳan Derbe, ne nd̄a ye ȳan Listra. Min va āma s̄ahn che duche se Timoteo, che ritahno se Dihvo vo Jesucristo. S̄ahn min ne, d̄aya āma nd̄ahta n̄ación yahn Israel che namin ritahno ye Dihvo vo. Chida se ne, ihyan n̄ación yahn Grecia. ² Ihyan che vate ye ȳan Listra m̄an, ȳan Iconio m̄an, che ritahno ye Dihvo vo ne, r̄ahn ye yahn se che nd̄ah ihyan se. ³ Pab̄lo ne, nahn ye che conduco s̄ahn min ihyan, ne nahn ye seña s̄ahn c̄ava che hua co yudo yahn ihyan n̄ación yahn Israel che vate ye ȳahn min, te nducoȳaca ye ne, devano ye te chida se ne, ihyan t̄ama n̄ación ye. ⁴ Nducuah̄n ȳan n̄an che rend̄a ye ne, rec̄ah cuande ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo nduhc̄a che chihco c̄ade ihyan ap̄ostol m̄an, intiyahn ȳaco m̄an, che vate ye ȳan Jerusalén. ⁵ Me nducoȳaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, riquendi ritahno ye numa ino ye, ne ro ro ne, ihyan che ran̄an ritahno ye Dihvo vo ne, rinduco ye ihyan chahn, ne ri ȳahn ye.

Chinahn āma vederihno, ne ndihchero Pab̄lo āma s̄ahn ȳahn yahn Macedonia v̄an ȳahnde yahn ye

⁶ Vaco Nd̄ah yahn Dendiohs ne, hua c̄ah yune che c̄ahn ihyan chahn, cuahndudo ye ȳahn yahn Asia. Chemin che chahtechica ye ȳahn yahn Frigia m̄an, Galacia m̄an, ⁷ nde nd̄a ye n̄an ri vah ȳahn yahn Misia. Cuahn che chen̄an ye min ne, nahn c̄ahn ye ȳahn yahn Bitinia, ate hua c̄ah yune Vaco Dihvo vo Jesucristo che c̄ahn ye. ⁸ Tuhme chuh d̄ama ye ȳahn yahn Misia, ne nd̄a ye ȳan Troas. ⁹ Min chinahn āma vederihno, ne ndihchero Pab̄lo v̄an ȳahnde yahn ye che n̄ti āma s̄ahn ȳahn yahn Macedonia n̄an ye, ne rica se favor ihyan: “C̄ahn ne ȳan v̄acó, Macedonia, conan ne nuhn.”

¹⁰ Ndet̄ahn che ndihchero ye vederihno me ne, chihco ȳan nuhn dehtenduh yahn nuhn c̄ava che c̄ahn nuhn

ȳahn yahn Macedonia, te a devano cūaco nuhn te nahn Dendiohs che c̄ahn nuhn, cuahndudo nuhn Ndu- do yahn ye min.

Pab̄lo nduco Silas ne, nd̄a ye ȳan Filipos

¹¹ Min ȳan Troas chahtenun nuhn āma b̄arco, ne cuahn cūaco nuhn ȳahn yahn Samotracia, ne t̄ama ro me ne, nd̄a nuhn ȳan Neápolis. ¹² Chica nuhn min, ne nd̄a nuhn ȳan Filipos, ȳan che tahque chahte che co t̄ama ȳan min ȳahn yahn Macedonia. Ȳan min ne, Roma ndi cuande. Min chahtenan nuhn neve ro. ¹³ Nd̄a ro che rahte tuhno ihyan ne, cuahn nuhn cūahn chihto ȳan. Nd̄a nuhn chendico n̄an che rahn ihyan, rev̄ah ye. Min chahte nuhn, ne cahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs, chihnevan neve ihyan nd̄ahta che chi d̄ama ye min. ¹⁴ Min nduco āma nd̄ahta yahn ȳan Tiatira che duche ye Lidia. Ihyan min ne, ihyan rendihcue tino mor̄ado, ne ritahno ye Dendiohs. Rihnevan ye che rahndudo Pab̄lo, ne din Dihvo vo che chen̄an ye ndudo me. ¹⁵ Ihyan min nduco ihyan ndev̄aco ye ne, chedene nuhn nducoȳaca ye. Chihno min ne, chica ye favor nuhn:

—A ndihche nchuhn che a chitahnó Dihvo vo Jesucristo. Cuhn vo nduco ne ndev̄acó, cuahtenan ne.

Tuhme din ye fuerza nuhn che chahtenan nuhn.

¹⁶ Āma ro ne, ura che cuahn nuhn, cov̄ah nuhn ne, ndihchero nuhn āma t̄ahn dihn che quenun vaco chihnḡa t̄ahn, che recadino suerte yahn ihyan. Vate āma o dihve te, ne āma rend̄aca se tume n̄an n̄tiyon min. ¹⁷ T̄ahn min ne, quend̄ah te nuhn, ne rah te:

—Ihyan chuhn ne, redin ye n̄tiyon yahn Dendiohs, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye, ne rahndudo ye ndudo nduhc̄a che co ndevahn ihyan.

¹⁸ A āma nde ro che tihc̄a redin te, nde n̄an che chi yudo yahn Pab̄lo, ne chaconan ye, ndihchero ye t̄ahn, ne r̄ahn ye ri ye vaco chihnḡa che quenun t̄ahn:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Jesucristo, r̄ahn rí di, cuendiquend̄ah t̄ahn tih.

A ndet̄ahn̄o ndiquend̄ah vaco me t̄ahn.

¹⁹ Cuahn che checadino dihve te che a ndiquend̄ah vaco chihnḡa me t̄ahn, che ametah nd̄aca se tume n̄an n̄tiyon min ne, chet̄ah se Pab̄lo nduco Silas, ne quenda se ihyan ndev̄acoȳan n̄an intiyahn. ²⁰ Chih nunde se yahn ye, ne r̄ahn se:

—S̄ahn chuhn ne, s̄ahn n̄ación yahn Israel, ne rendedecuan se ihyan ȳan v̄aco vo. ²¹ Ricuahn se costume che hua co nevahnevan vo, nde hua co quendi vo, te uvo ne, Roma ndi cuando vo.

²² Tuhme chi t̄an ihyan ȳan nduco ihyan chahn, ne chihquentiyon intiyahn che cahnevi se tino yahn ye, ne cuahn se ihyan nduco nducodi. ²³ Chihno che āma chahn se ihyan ne, chih se ihyan v̄acoȳahn, ne chihquentiyon se s̄ahn che redin cud̄ado v̄acoȳahn me che din nd̄ah se cud̄ado ihyan. ²⁴ S̄ahn che redin cud̄ado v̄acoȳahn me ne, chih se ihyan chahn chete āma cūarto che va nde cūahn candevah chete v̄acoȳahn me, ne chih chiche se c̄ah ye nduco āma n̄an vihto che duche cepo.

²⁵ Tenduh nān māhn yān me ne, revāh Pāblo nduco Silas, rita ye himno, rendeva ye yavenān Dendiohs, ne sāhn preso che chenun se min ne, rihcovan se. ²⁶ A ura min no adenān āma nuhn yāhn, nde name yahn vācōyāhn me, āma chihde. Nāne nducuahn chende vācōyāhn me, ne chihno ntāhte cadena che nechiche nducoyāca preso chahn. ²⁷ Sāhn che redin cudādo vācōyāhn me ne, ntuche se, ne cuahn che ndihchero se che chendāh chende vācōyāhn me ne, tico se espāda yahn se, nahn cāhno mān se sāhn, te rāhco se te co a chihno chano preso chahn. ²⁸ Ate cah Pāblo yahn se:

—Hua te cahne man di, te muhn chenun nducoyāca nuhn.

²⁹ Tuhme chica se āma yāhn, ne aderano se, chendā se nān che chenun preso chahn, nde tuno rendoh se che vāh se, ne chehntihya se nān Pāblo nduco Silas.

³⁰ Ndetāhno ndetendāh se ihyān chahn, ne tumerune se ihyān:

—¿Deh va che dīn cāva che ndevahn u ne?

³¹ Ndahconan ye yahn se:

—Cuitehne Dihvo vo Jesucristo, ne ndevahn di nduco ihyān ndevaque.

³² Tuhme cahndudo ihyān chahn ndudo yahn Dihvo vo, chihnevan se nduco nducoyāca ihyān ndevāco se.

³³ A ura min no chete rāhn, nāno se nān ntāca yāh yahn ihyān chahn. Tuhme chedenune se nduco nducoyāca ihyān ndevāco se. ³⁴ Chihno min ne, ndiquenda se ihyān chahn ndevāco se, ne cāh se, cheh ye. Āma yeno se che chitahno se Dendiohs, ne ihyān ndevāco se ne, namin āma yeno ye che chitahno ye.

³⁵ Cuahn che a chi dave me ne, dechuh intiyahn sāhn policia che cāhma se nduco sāhn che redin cudādo vācōyāhn me, che ntāhte se Pāblo nduco Silas. ³⁶ Tuhme rāhn sāhn che redin cudādo vācōyāhn me ri se Pāblo:

—A chihquentiyon intiyahn u che ntāhté nchuhn. Mān ne, co ndiquendāh ne, hua dehve rāhco ne.

³⁷ Rāhn Pāblo ri ye sāhn policia chahn:

—Ihyān che ndi cuande ye Roma ne, rihquentiyon ley che hua co co ye castigo numanahn che metah cuhnde cāde yahn ye. Nuhn ne, Roma ndi cuande nuhn, ate nchuhn ne, nde hua teche cāde ne yahn nuhn, ne chahn ne nuhn nān nducoyāca ihyān yān, chih ne nuhn vācōyāhn. Mān ne, ¿a rihco nchuhn che ndetendāh ne nuhn cuāhn ndeh ne? Hua. Chi mān intiyahn, ndetendāh ye nuhn.

³⁸ Ntā sāhn policia chahn, ne necāh cuande se intiyahn chahn. Cuahn che checadino ye te ndi cuande ihyān chahn Roma ne, āma dihya ye chi, ³⁹ ne cuahn ye, ndāca ye che nchahconunde Pāblo nduco Silas. Tuhme ndetendāh ye ihyān chahn, ne chica ye favor ihyān che ndāca ye yān min. ⁴⁰ Cuahn che ndiquendāh ye vācōyāhn me ne, cuahn ye ndevāco Lidia, quendi-chero ye ihyān chahn che ritahno ye Dihvo vo. Chihno yāhve ye ihyān chahn ne, chica ye min, ne cuahn ye.

Ndo dāma sāhn yān Tesalónica, nahn cuahn se Pāblo

17 Pāblo nduco Silas ne, chuh ye yān Anfípolis mān, yān Apolonia mān, ne ndā ye yān Tesalónica, nān che nti āma yāco yahn ihyān naciōn yahn Israel. ² Pāblo, nducote a ntiyon min nda ye ne, chahn ye yāco me, ne ino ndate, ro che rahte tuhno ihyān ne, rahndudo ye che ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ihyān yān min. ³ Rahndudo ye nduhcā che va che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo mān, nduhcā che chihno se ihyān mān, nduhcā che va che ntuche ye mān. Namin rāhn ye:

—Dihvo vo Jesucristo che rahndudó yahn ye nān nchuhn ne, a ihyān min che a va cāde che chi ye, ndedevahn ye ihyān iyehense.

⁴ Tuhme neve ihyān naciōn yahn Israel chahn ne, chitahno ye Dihvo vo, ne chinduco ye Pāblo nduco Silas.

Namin āma yāhn ihyān naciōn yahn Grecia, che renevahnecun ye Dendiohs nde menān, nduco āma yāhn ndāhta nchico ne, chitahno ye Dihvo vo. ⁵ Ate sāhn naciōn yahn Israel che hua chitahno se ne, chi ve se, ne din dāma se āma o sāhn dāhnde che duhtuno ihyān se, vatechica se viyān, ne chinun se sāhn che ndedecuan se ihyān yān. Chahn se vāco āma ihyān che duche ye Jasón, rinuhn se Pāblo nduco Silas cāva che tendāh vah se ihyān, necāh se ihyān tāh ihyān yān.

⁶ Nducote hua ntāca se ihyān chahn min ne, chihndā rudo se Jasón nduco āma o dihno vo che chenan ye min, quenda se ihyān nān intiyahn, ne cah se:

—Sāhn che rinun se ihyān, rendedecuan se ihyān numachahte iyehense ne, mān ne, ndā se muhn. ⁷ Jasón tih ne, retuma ino se sāhn ndevāco se. Nducoyāca sāhn chahn ne, redetoh nan se ley yahn César, te rāhn se te va tāma rey che duche ye Jesús.

⁸ Cuahn che chihnevan ihyān yān mān, intiyahn mān, che tihcā ne, āma chi tān ye. ⁹ Ate Jasón nduco ihyān chenāhn chahn ne, nedihve ye intiyahn, ne ntāhte ye ihyān.

Pāblo nduco Silas ne, ndā ye yān Berea

¹⁰ Ihyān che ritahno ye Dihvo vo ne, a vino min no dechuh ye Pāblo nduco Silas nde yān Berea. Cuahn che ndā ye min ne, chendā ye chete yāco yahn ihyān naciōn yahn Israel. ¹¹ Ihyān naciōn yahn Israel che vate ye min ne, tahque renahn ye che co ihyān che vate ye yān Tesalónica, te nevahnecun ye Ndudo yahn Dendiohs numacuahn vedeyeno, ne ro ro rendihchenan ye Ndudo min cāva che cadino ye a cuāco nduhcā che rahndudo Pāblo. ¹² Chemin che āma yāhn ihyān chahn chitahno ye Dihvo vo Jesucristo. Namin vān ihyān naciōn yahn Grecia, nde ndāhta nchico mān, nde chāhn mān, chitahno ye ihyān. ¹³ Cuahn che checadino sāhn naciōn yahn Israel che vate se yān Tesalónica che quenān Pāblo min yān Berea, rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs ne, chahn se min, chinun se ihyān yān, ndedecuan se ihyān. ¹⁴ Ate ihyān che ritahno ye Dihvo vo ne, ndetāhno dechuh ye Pāblo cuāhn chihto

nuniyahñ. A demañ Silas nduco Timoteo chahtenan ye min yāñ Berea. ¹⁵ Me ihyāñ che chengu yune ye Pāblo ne, chinduco ye ihyāñ nde yāñ Atenas. Ndetāñno ndaconāñ ihyāñ chahñ, nda ye ndudo yāñ Pāblo che cāññ Silas nduco Timoteo, ntuno ye ihyāñ tenun tenun no.

Quenan Pāblo yāñ Atenas

¹⁶ Numanāñ che quenan rino Pāblo che ndā Silas nduco Timoteo min yāñ Atenas ne, āma rendedecadiño ye yāñ ihyāñ yāñ min, te ndihche ye te āma vate dehtenduh che redin vāñ ye dendiohs yāñ ye. ¹⁷ Chemin che āma rente ye chete yāco nduco ihyāñ naciōñ yāñ Israel māñ, ihyāñ tāma naciōñ che renevahñecun ye Dendiohs māñ. Namin rente ye ro ro nduco ihyāñ che chenun ye ndihve. ¹⁸ Āma o sāññ che rahñ se vededevano yāñ Epicureo nduco tāma te o se che rahñ se vededevano yāñ estoico ne, canāñ rente se nduco Pāblo. Āma o se ne, tumerune se:

—¿Deh che rahñ sāññ tih che āma cāññda chende se?

Tāma te o se ne, rahñ se:

—Cane racotuhn se ndudo yāñ tāma te o dendiohs.

Tihcā rahñ sāññ chahñ, te rahñdudo Pāblo ndudo yāñ Dihvo vo Jesucristo māñ, yāñ che va che ntuche tenāññ māñ. ¹⁹ Tuhme quenda se ihyāñ āma cuete che duche Areópago nāñ che rendo dāma ihyāñ ndināñ, rente cāde ye, ne tumerune se ihyāñ:

—¿A nāññ te cuande ne nuhn yāñ ndudo ra che rahñdudo ne ne?, ²⁰ te rente ne dehtenduh ndudo che hua nihñevan nuhn, ne nāññ cadino nuhn deh conāññ.

²¹ Tihcā rahñ se, te nducoyāca ihyāñ yāñ Atenas māñ, ihyāñ naciōñ chenāññ che vate ye min māñ ne, demāññ yāññ dehtenduh che hua devano ye nāññ nte ye māñ, nāññ cahñevan ye māñ.

²² Tuhme chandi Pāblo min Areópago nāññ nducoyāca sāññ chahñ, ne cahñdudo ye:

—Nchuhn ihyāñ yāñ Atenas, rendihché te āma ritahño ne dendiohs yāññ ne, ²³ te cuāññ che quechicá, rendihcheró yāco yāññ nchuhn, ne namin ntācá āma nāññ ta nāññ che ndirun tuhcā: “Nāññ ta yāññ Dendiohs che hua rendihche ihyāñ.” Dendiohs min che rendeva nchuhn yavenāññ ye andahre hua rendihche ne ihyāñ ne, a ndudo yāññ ye che rahñdudó.

²⁴ A Dendiohs min che dendah ye iyehñse nduco nducuāññ che va. A Dendiohs min che rihquentiyon ye numachahte iyehñse, nde nāññ ro māñ, nde ndiyāññ māñ. Hua renun ye chete yāco che rihño ihyāñ, ²⁵ nde hua rendotenan ye dehtenduh che co dīñ ihyāñ cāva ye, te māññ ye redin ye che chenun ico nducoyāco vo māñ, rete ye vedevihche yuhn vo māñ, nducuāññ dehtenduh che rendotenan vo māñ. ²⁶ A ihyāñ min dendah ye āma ndāta no ihyāñ yāññ nducuāññ naciōñ, ne chihquentiyon ye che cuahte ye numachahte iyehñse. Chihco cāde ye ro che cuahte ye māñ, nāññ che cuahte ye māñ. ²⁷ Nāññ Dendiohs che nuhn ihyāñ iyehñse ihyāñ ndete che ndāca ye ihyāñ, andahre cuāco te hua

yāññ quenan ye yāññ queri āma vo. ²⁸ Hua yāññ quenan ye, te a ihyāñ min che redin ye che chenun ico vo māñ, vatechico vo māñ, chenduche vo māñ. Namin rahññ āma o ihyāñ devano yāññ nchuhn ndudo cuh che dāma: “Ndāta yāññ Dendiohs uvo.” ²⁹ Tuhme, nducote ndāta yāññ Dendiohs uvo ne, hua ndedecadino vo che Dendiohs ne, āma mieca che ndindah nduco diyāññguāñ māñ, o diyāññgua māñ, o tu māñ, che redendah ihyāñ nduhcā che nāññ māñ ye. ³⁰ Ro menāññ me ne, dīñ chahtino Dendiohs vedetundo yāññ ihyāñ, ate māññ ne, rihquentiyon ye ihyāñ che vate ye numachahte iyehñse che nto ino ye nunde yāññ ye, ³¹ te a ndihco cāde ye ro che techecāde ye numa cuāco yāññ nducoyāca ihyāñ iyehñse. A tendāññ nun ye āma ihyāñ che techecāde ye menun ye, ne ndedetuhche ye ihyāñ min yāññ tenāññ. Nduco chemin ne, cāññ ye, checadino nducoyāca ihyāñ che tihcā va cāde.

³² Cuāññ che chihñevan sāññ chahñ yāññ che ntuche tenāññ ne, nāññ se ne, rihyon nāññ se Pāblo, ne nāññ se ne, rahññ se:

—Tahque ndah tāma ro cuāññdudo ne, cahñevan nuhn.

³³ Tuhme chica Pāblo min, conāññ ye. ³⁴ Ate yāññ sāññ chahñ ne, chenun neve ihyāñ che chitahño ye Dihvo vo Jesucristo, ne chinduco ye Pāblo. Āma ye ne, duche ye Dionisio. Ihyāñ min ne, āma intiyāññ yāññ junta Areópago. Tāma ye ne, āma ndāhta che duche ye Dāmaris. Namin te neve ihyāñ, chitahño ye Dihvo vo.

Ndā Pāblo yāñ Corinto

18 Chihño min ne, chica Pāblo yāñ Atenas, ne ndā ye yāñ Corinto. ² Min ntāca ye āma sāññ, ndāta yāññ Israel, che duche se Aquila. Yāññ yāññ Ponto chihñta se. Adiva ne, chihñde se yāññ yāññ Italia. Nducote chihquentiyon emperador Claudio che ndāca nducoyāca ihyāñ, ndāta yāññ Israel, Roma, yāññ yāññ Italia ne, chica se min nduco ndāhta yāññ se che duche te Priscila. Pāblo ne, cuāññ ye, quendihchero ye ihyāñ chahñ, ³ ne nducote dāma ntiyon yāññ ihyāñ chahñ nduco ye, che rendāhyon ye tino tu cāva che co vah tino ne, quenan ye nduco ihyāñ chahñ, dīñ ye ntiyon nduco vih. ⁴ Ndate ndate, ro che rahtetuhño ihyāñ, rahññ Pāblo yāco. Min rahñdudo ye, ne redin ye che renāññ ihyāñ naciōñ yāññ Israel māñ, ihyāñ tāma naciōñ māñ.

⁵ Cuāññ che ndā Silas nduco Timoteo che chica ye yāññ yāññ Macedonia ne, chihcomāññ Pāblo ntiyon che redin ye, ne rahñdudo ye ro ro nāññ ihyāñ naciōñ yāññ Israel. Rahñdudo ye te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyāñ min che a va cāde che chi ye, ndedevāññ ye ihyāñ iyehñse. ⁶ Ate ihyāñ chahñ ne, chi tāññ ye nduco Pāblo, ne rahññ tāññ ye nduco ye. Chemin che chihñde ye tino yāññ ye, cāññ ye, checadino ihyāñ chahñ che ndāca ye min, cāññcomāññ ye ihyāñ. Rahññ ye:

—A māññ nchuhn chendihco ne nunde che conda ne, te u ne, a yāññvé nchuhn. Māññ ne, cāññ, cuāññdudó, cahñevan ihyāñ naciōñ chenāññ.

⁷ Ndiquendah ye yaco min, ne cuahn ye vaco ama ihyan che duche ye Justo, che nti chihto yaco. Ihyan min ne, namin rendeva ye yavenan Dendiohs. ⁸ Ama intiyahn yaco che duche ye Crispo nduco nducoyaca ihyan ndevaco ye ne, chitahno ye Dihvo vo Jesucristo. Namin cuahn che chihnevan ama yahn ihyan yan Corinto Ndudo yahn Dendiohs ne, chitahno ye, ne chedevone ye. ⁹ Ama vino ne, chinahn ama vederihno nan Pablo, ne chihnevan ye che rahn Dihvo vo nduco ye:

—Cuiquendi, cuahndode. Hua te vah. Hua ngüen, ¹⁰ te u ne, nducó di, ne nde ama ihyan hua co nahn tah ye di cava che nuhn yah ye di. Cuiquendi, cuahndode, te muhn yan cuh ne, vate ca ama yahn ihyan che cotahno ye u.

¹¹ Chemin che quenán Pablo min yan Corinto ama nduyo quenán man, ricuahn ye Ndudo yahn Dendiohs, rihnevan ihyan chahn.

¹² Ate cuahn che quenán Galión gobernador yahn Acaya ne, ihyan nación yahn Israel ne, chi tan ye nduco Pablo, ne ndo dama ye, quenda ye ihyan nan se. ¹³ Rahn ye ri ye sahn:

—Sahnguh ne, rinun se ihyan che cotahno ye Dendiohs, ate hua nduhca che rihquentiyon ley.

¹⁴ Pablo ne, adeche cuanan cahma ye cuahn che rahn Galión ri se ihyan chahn:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, ndete che cava ama nunde chahte che nda ne sahn tih nan ne, va vedeyenó che techecade yahn se. ¹⁵ Ate nducote deman ndudo man, che duche ihyan man, yahn ley yahn man nchuhn man ne, tan condihche ne taca techecade man ne, te u ne, nde hua nahn techecade yahn dehtenduh che tihchan.

¹⁶ Chihno rahn se chemin ne, chihquentiyon se che ndiquendah vah ihyan chahn. ¹⁷ Tuhme nducoyaca sahn nación yahn Grecia che nduco se min ne, tuman gan se ihyan ndinan yahn yaco che duche ye Sóstenes, ne a min no chahn se ihyan. Gobernador ne, ndihchero se, ate nde hua tumacah se.

Nta Pablo yan Antioquía, ne ndaconan cuahn tun ye che co ino yune, cuahndudo ye

¹⁸ Pablo ne, ndeh ro ca quenán ye yan min. Tuhme yahve ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chahtenun ye ama barco nduco Aquila nduco Priscila, ne cuahn ye nduco vih yahn yahn Siria. Min yan Cencrea, ura che ametah conun Pablo chete barco me ne, ndu rah tin ye cava che nahma ye che a tuno ro yahn ama ndudo che a necah ye Dendiohs ro menan. ¹⁹ Cuahn che nda ihyan chahn yan Efeso ne, Pablo ne, chihcoman ye Aquila nduco Priscila, ne cuahn ye yaco, nte ye nduco ihyan nación yahn Israel che rendo dama ye min.

²⁰ Ihyan chahn ne, chica ye favor ihyan che conan ca ye min, ate hua cahnevan ye. ²¹ Tuhme yahve ye ihyan chahn:

—Va che cahñ yan Jerusalén cava che a min quenán nda ro vihco. Ate ndete che nahn Dendiohs ne, ndaconan tün, ndihchero vih vo.

Tuhme ndonun ye barco me, ne chica ye yan Efeso.

²² Cuahn che nda Pablo yan Cesarea ne, chahn ye yan Jerusalén, necah ye Dendiohs ihyan ndiyaco. Tuhme conahn ye yan Antioquía. ²³ Cuahn che a chi rahn che nta ye min ne, cuahn tun ye nduh yan nduh yan, yahn yahn Galacia man, Frigia man, renecah yan ye chedave yahn nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo.

Rahndudo Apolos yan Efeso

²⁴ Tahn min ne, ama ihyan, ndata yahn Israel, che duche ye Apolos ne, nda ye yan Efeso. Ihyan min ne, chihta ye yan Alejandría. Ama devano ye Ndudo yahn Dendiohs, ne ama ndahca rahndudo ye. ²⁵ Ndah nahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne numa cuaco man, numa ino ye man, rahndudo ye yahn ye, andahre deman yahn che chehdenevan Juan Bautista devano ye. ²⁶ Min chete yaco ne, tihca cahndudo ye numa ino ye, ne cuahn che chihno cahndudo ye ne, Aquila nduco Priscila ne, quenda ye ihyan deva vih, ne cah cuande ndah ye ihyan yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ²⁷ Cuahn che nahn cahñ Apolos yahn yahn Acaya ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, chinan ye ihyan, ne dirun ye ama caca yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo che vate ye yahn min cava che nevahnevan ye ihyan. Cuahn che nda ye yahn min ne, ama chinan ye ihyan chahn che numacuahn vedeyahino yahn Dendiohs chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ²⁸ te rihco ro ye nan nducoyaca ihyan te hua ndahca che rendedecadino ihyan nación yahn Israel, nde nan che cahma ye metah. Nduco Ndudo yahn Dendiohs ne, recah cuande ye ihyan chahn te Dihvo vo Jesucristo ne, a ihyan min che va cade che ndedevahn ye ihyan iyehense.

Nda Pablo yan Efeso

19 Numanahn che quenán Apolos yan Corinto ne, chuh Pablo cuahn icoyahn, ne nda ye yan Efeso. Min ndihche ye neve se che ritahno se Dihvo vo Jesucristo, ² ne tumerune ye sahn:

—¿A quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn cuahn che chitahno ne Jesucristo ne?

Ndahconan sahn chahn:

—Nde hua nihnevan nuhn yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs.

³ Tuhme ndaconan tumerune ye sahn chahn:

—¿Taca chedenune nchuhn tuhme ne?

Ndahconan se:

—Chedenune nuhn nduhca che chehdenevan Juan Bautista ihyan.

⁴ Rahn Pablo ri ye sahn:

—Juan ne, chehdenevan ye ihyan cava che co ro che a nto ino ihyan chahn nunde yahn ye. Namin rahn Juan ri ye ihyan te va che cotahno ye ama ihyan che cochi ye adiva. A ihyan min che Jesús che a va cade che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehense.

⁵ Cuahn che chihnevan sahn chahn che tihca ne, chedenune se, cah se Dihvo vo Jesucristo. ⁶ Nahn tah

Pablo sahn, ne quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn, din che nte se tama te o devaco man, cahndudo se Ndudo yahn Dendiohs man. ⁷ Van nducoyaca ne, ri se tenduh ndichio ihyan se.

⁸ Numanahn che quenan Pablo min ino iyo ne, rahn ye yaco, rahndudo ye numa ino ye, redin ye che renahn ihyan yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. ⁹ Ate ama yahn ihyan ne, nducote cheche chedave yahn ye ne, hua chitahno ye, ne chihnga rahn ye yahn ndudo ndah yahn Dendiohs. Chemin che Pablo nduco nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, chihcoman ye ihyan chahn, ne cuahn ye, ndo dama ye chete escuela yahn ama ihyan che duche ye Tiranno. Min cahndudo ye ro ro. ¹⁰ Chete che o nduyo quendi ye, rahndudo ye min, ne ama yahn ihyan, ihyan naci6n yahn Israel man, ihyan naci6n chenahn man, che vate ye yahn yahn Asia ne, chihnevan ye ndudo yahn Dihvo vo. ¹¹ Dendiohs ne, cah ye vederihquentiyon, quenan cuma Pablo, ne rinahn vederihno rahte. ¹² Nde tino che retoh Pablo, o payon yahn ye ne, riquenda ihyan, renahn ye ihyan cah, ne rendoyahn ye, renahn ye ihyan che chenun vaco chihnga ihyan, ne rendiquendah.

¹³ Ate ama o sahn naci6n yahn Israel che vatechica se, rendetendah se vaco chihnga che chenun ihyan ne, nahn ndetendah se vaco chihnga nduco vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Rahn se ri se vaco chahn:

—Numacuahn vederihquentiyon yahn Jesucristo che rahndudo Pablo yahn ye ne, rihquentiyon nuhn nchuhn che ndiquendah ne.

¹⁴ Esceva, ama ihyan naci6n yahn Israel, che chiducuyan ndinan ye ne, vate ndache daya ye, ne sahn chahn ne, tihca redin se. ¹⁵ Ate ama yune cuahn che tihca rahn se nduco ama vaco chihnga ne, ndahconan vaco me yahn se:

—A rendihché Jesucristo. Namin a devanó duh che Pablo. Ate nchuhn ne, ¿duh nchuhn ne?

¹⁶ Tuhme sahn che quenun vaco chihnga me ne, tumangan se sahn chahn, ne chahn se sahn numacuahn vedetan, nde nan che din cuno se nducoyaca se. A devane sahn chahn man, ntaca yah se man, ndiquendah vah se, chano se. ¹⁷ Nducoyaca ihyan naci6n yahn Israel man, ihyan naci6n chenahn man, che vate ye min yan Efeso ne, checadino ye che tihca chi. Ama chahn ino ye, ne ndeva ye yavenan Dihvo vo Jesucristo.

¹⁸ Me ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, ama yahn ye ne, ntuma ino ye nunde yahn ye che chitahno ye vedecuah ro menan me. ¹⁹ Namin ama yahn ihyan che quenana cuma ye vedecuah ro menan me ne, quenda ye libro yahn ye, chihquiyahn ye nan nducoyaca ihyan. Cuahn che tendah cuande ihyan tava chihve nducuahn libro chahn ne, rigonun o raco ndiche mil tume diyahngua. ²⁰ Nduco tihca ne, ama chetuhn ndudo yahn Dihvo vo, chihnde ro vederihquentiyon yahn ye.

²¹ Chihno min ne, chihco cade Pablo che cah ye yahn yahn Macedonia man, Acaya man, quendihchero ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne quendi ye nde

yan Jerusalén. Tuhme va che cah ye yan Roma.

²² Dechuh ye o combiero yahn ye che rinan se ihyan, Timoteo nduco Erasto, che cah se yahn yahn Macedonia numanahn che quenana ca ye yahn yahn Asia.

Ndo dama ihyan yan Efeso numacuahn vedetan

²³ Tahn min ne, ama chi tan ihyan yahn che retuhn ndudo ndah yahn Dendiohs. ²⁴ Vedetan min ne, canan cava ama sahn vichedyahngua che duche se Demetrio. Sahn min ne, rendedevihne se diyahngua, redendah se yaco cahya nduhca yaco yahn Diana, dendiohs che va ye yan vaco se. Yahn chihve ntiyon min, ne yahn sahn che redin se ntiyon nduco se. ²⁵ Din dama se sahn chahn man, nducoyaca ca sahn che rinan se sahn nan ntiyon min man, ne rahn se ri se sahn:

—Nchuhn ne, a devano ne te nan ntiyon cuh ama rendaca vo tume. ²⁶ A rendihche ne man, a rihnevan ne man, nduhca che ama racotuhn Pablo ndudo van nducoyaca ihyan yan Efeso man, van ihyan che vate ye numachahte yahn yahn Asia man. Hua renguan se, rahndudo se te dendiohs che redendah ihyan ne, ndiyu dendiohs, ne a ama yahn ihyan ritahno ye. ²⁷ Che redin se ne, cahnda yahn ntiyon che redin vo, te co cuihno, nde co cuhnde man yaco yahn dendiohs Diana, che ama yudo ye, che rendeva nducoyaca ihyan yavenan ye, numachahte yahn yahn Asia man, numachahte iyehne man. Ndete che quendi tihca ne, nde ametah tumecah ihyan yahn vederihquentiyon yahn ye.

²⁸ Cuahn che chihnevan sahn chahn che tihca ne, ama chi tan se, ne canan cah se:

—¡Ama yudo vederihquentiyon yahn Diana, dihve ihyan yan Efeso!

²⁹ Nduco chemin ne, necuan ihyan yan numacuahn vedetan, chetah ye Gayo nduco Aristarco, o ihyan yahn Macedonia che nduco ye Pablo, ne chihnda rudo ye ihyan chahn, quenda ye ihyan ndevacoyan. ³⁰ Pablo ne, nahn cah ye min, yahve ye ihyan yan chahn, ate ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, hua cahnevan ye.

³¹ Namin o ino ihyan ndinan che rihquentiyon ye yahn yahn Asia, che amigo yahn Pablo ne, tahve ye ndudo yahn ye che hua nahme nan ye min. ³² Numanahmin ne, vari chende ihyan yan chahn, chenun ye min. A vih rah ama, a vih rah tama ye, te a nahn nducoyaca ye nde hua devano ye deh cuande che nto dama ye. ³³ Ama o sahn che nduco se min ne, cah cuande se Alejandro deh che ri, ne chaconahn ihyan naci6n yahn Israel sahn nan nducoyaca ihyan cava che cahma nan se ihyan. Din tah se che cuahte dihn chende nducoyaca ihyan yan chahn cava che cuahndudo se. ³⁴ Ate cuahn che checadino ye te ndata yahn Israel sahn ne, cah ye tenduh o ura tuhca:

—¡Ama yudo vederihquentiyon yahn Diana, dihve ihyan yan Efeso!

³⁵ Tuhme nda sahn secretario, chihco dihn se ihyan chahn, ne rahn se:

—Nchuhn, ihyan yan Efeso, numachahte iyehne ne, devano ihyan te redin ihyan yan Efeso cudado yaco

yahn dendiohs Diana che chica ye n̄an ro. ³⁶ Nducote nducoyāca ihyan devano ye yahn chemin ne, cuahte dihn nchuhn. Hua cuhma ne numanahn che metah ndedecadino ndah ne, ³⁷ te s̄ahn sih che nda ne muhn ne, hua chihngā r̄ahn se yahn dendiohs yahn ne. ³⁸ Ndete che Demetrio nduco s̄ahn che redin ntiyon nduco se vate c̄anda se nduco adecoduhno ihyan ne, va v̄acoyān m̄an, vate intiyahn che retechecāde ye m̄an. Min c̄ahn queri āma se cuhnde c̄ade yahn se. ³⁹ Ate ndete che tahque chahte c̄anda yahn se ne, conan rino se, te va che ndo d̄ama nducoyāca ihyan yān, ne ro min ne, co cuhnde c̄ade yahn se. ⁴⁰ Nde c̄ahnda yuhn vo che tihcā rendo d̄ama nchuhn, rah ne, te co c̄aca nunde ihyan yuhn vo che rendedecuan vo c̄anda. Ndete che c̄acarune ihyan ndinān ne, nde n̄an che c̄ahma vo metah.

⁴¹ Chihno r̄ahn ye chemin ne, ndedechuh ye ihyan yān chahn, conāhn ye.

Ndaconan P̄ablo, nchuh ye yāhn yahn Macedonia, ntā ye yāhn yahn Grecia

20 Cuahn che a chahte dihn ihyan yān chahn ne, nedin d̄ama P̄ablo ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne yahve ye ihyan. Chihno min ne, chahtemāhn vih ye, ne ndāca ye min, ndā ye yāhn yahn Macedonia. ² Quechica ye nduh yān nduh yān yahn Macedonia, yahve ye nducoyāca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, nde ndā ye yāhn yahn Grecia. ³ Min quenān ye ino iyo, ne cuahn che a va yān yahn ye che conun ye āma b̄arco, n̄ahn ye yāhn yahn Siria ne, checadino ye te ihyan naciōn yahn Israel ne, nahn c̄ahno ye ihyan. Chemin che ndonun yune ye, ndaconan ye yāhn yahn Macedonia. ⁴ S̄opater yahn yān Berea m̄an, Aristarco nduco Segundo yahn yān Tesalónica m̄an, Gayo yahn yān Derbe m̄an, Timoteo m̄an, Tíquico m̄an, Trófimo yahn yāhn yahn Asia m̄an ne, cuahn ye nduco P̄ablo. ⁵ Quendāh n̄an ihyan chahn yahn nuhn, ne chahtenan rino ye nuhn nde yān Troas. ⁶ Chuh ro yudo, vihco che reh ihyan p̄an che metah yā yahn ne, chahtenun nuhn āma b̄arco, chica nuhn yān Filipos. Chihno uhn ro ne, ntuno nuhn ihyan chahn min yān Troas, ne min chahtenan nuhn nduco vih ndache ro.

Rahndudo P̄ablo yān Troas

⁷ Ro che ndeva ndate ne, ndo d̄ama nducoyāca ihyan che ritahno ye Dihvo vo c̄ava che ndeh ye p̄an nduhcā che a va c̄ade, ne riyāhve P̄ablo ihyan. Quendi ye rente ye nde chi m̄ahn yān, te t̄ama ro me ne, va che ndāca ye min. ⁸ Nto d̄ama ihyan chahn nde n̄an cuārto che tahque yāco, n̄an ino cuahto, ne āma chendihco lámpara, riche. Āma s̄ahn yuno che duche se Eutico ne, va se n̄an ventāna, ne nducote āma r̄ahn quendi P̄ablo rahndudo ye ne, chetāh yāhnde s̄ahn, ne cuahn che a ndah quiyādo se ne, ndacondā se min, chendāh se nde ndiyāhn. Chahn ihyan chahn, ndedecuan ye s̄ahn, ne a ndih se. ¹⁰ Tuhme cuenchahn P̄ablo, ne chahtemāhn ye s̄ahn. R̄ahn ye ri ye ihyan chahn:

—Huante dihya nchuhn co, te m̄an ne, quenduche se, a ndedetuhche Dendiohs s̄ahn.

¹¹ Chihno min ne, condā P̄ablo, ne cheh ye nduco ihyan chahn. Quendi ye rahndudo ye nde chi dave, ne tuhme cuahn ye. ¹² Me s̄ahn yuno me ne, ndiquenda ihyan chahn s̄ahn ndevāco se, quenduche se, ne āma chi yeno nducoyāca ye.

P̄ablo nduco combiero yahn ye, chica ye yān Troas, cuahn ye yān Mileto

¹³ Chahtenun nuhn āma b̄arco, quendāh n̄an nuhn yahn P̄ablo, cuahn nuhn yān Asón. A nte c̄ade nuhn te min va che cuahtenan rino nuhn ihyan, te m̄an ye nahn c̄aca c̄ah ye nde min. ¹⁴ Cuahn che ntāca vih nuhn nduco ye min yān Asón ne, chendā ye chete b̄arco nduco nuhn, ne ndā nuhn yān Mitilene. ¹⁵ T̄ama ro me ne, chica nuhn min, ne chuh nuhn yān Trogilio, ne nde t̄ama ro me ne, ndā nuhn yān Mileto. ¹⁶ Tihcā din nuhn, te nahn chuh d̄ama P̄ablo yān Efeso c̄ava che hua condah ye yāhn yahn Asia. Ndete che conun ne, nahn ntā nun ye yān Jerusalén, conan ye min ndā ro vihco Pentecostés.

Cahndudo P̄ablo n̄an intiyahn yāco che vate ye yān Efeso

¹⁷ Cuahn che a chenān nuhn yān Mileto ne, tahve P̄ablo che chehua intiyahn yāco nde yān Efeso.

¹⁸ Cuahn che ndā ihyan chahn min ne, cahndudo P̄ablo:

—Nchuhn ne, a devano ne nduhcā che quechicā v̄an nchuhn nde ro che ndā yāhn yahn Asia. ¹⁹ Numacuahn ro che quenān nduco nchuhn ne, dín ntiyon yahn Dendiohs numacuahn vedenecon. Āma chuhrihn m̄an, chihtera nune ndutinān m̄an, yahn che ihyan naciōn yahn Israel ne, chenun ino ye vedetān nducó. ²⁰ Ate hua cheguán cahndudó n̄an nchuhn nducuahn che cochihve yahn ne. Chicuéhn nchuhn n̄an nducoyāca ihyan m̄an, queri āma ne ndevāco ne m̄an. ²¹ Ihyan naciōn yahn Israel m̄an, ihyan naciōn chenāhn m̄an, chicuáhn nducoyāca ye che va che nto ino ye nunde yahn ye, ne cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²² M̄an ne, nahn Vaco Dendiohs che c̄ahn yān Jerusalén, nde hua devanó nducuahn che cuahno có min. ²³ Ate devanó te nduh cuān yān n̄an che ráhn ne, r̄ahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ri u te va che conún v̄acoyāhn m̄an, āma chuhrihn m̄an. ²⁴ Ate nde hua rendedecadinó yahn chemin, andahre c̄ahno ihyan u, te nahn dināhn numacuahn vedeyeno ntiyon che te Dihvo vo Jesucristo u, che cuahndudó ndudo ndah yahn vedeyahino yahn Dendiohs.

²⁵ M̄an ne, a devano cuācó te nde āma nchuhn che cahndudó ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs n̄an ne ne, ametah ndaconan ndihchero ne u. ²⁶ Chemin che c̄ahmá có nchuhn te ametah quendihcó nunde c̄ava nde āma ne, ²⁷ te a cahndudó n̄an ne nducuahn che ndihco c̄ade Dendiohs, nde tah hua chinān. ²⁸ Cuihco nchuhn cudādo m̄an ne. Namin codin ne cu-

dado nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo, te chaconahn Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn che din ne ntiyon min. Nunde yahn ihyan chahn ne, a nenevihve nduco yun yahn Dihvo vo. ²⁹ U devano te cuahn che a conahn ne, nda sahn che conun se ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne din se che cuihno cotuhn ye nduhca che retuhn itecuche cuahn che renda lobo. ³⁰ Van man nchuhn ne, quendah sahn che detoh nan se ndudo cuaco, cahnceh se ihyan che a ritahno ye Dihvo vo, ne quenda se ihyan lado yahn se. ³¹ Chemin che cuihco nchuhn cudado, ne cuenecahco ne te ino nduyo nde ro nde rahn, riyahve queri ama ne, nde chihtera nune ndutinán cava ne.

³² Dihno, man ne, ndahco nchuhn tah Dendiohs. Codinahn ne ndudo yahn vedeyahino yahn ye, te va vederihquentiyan yahn, ne co din che quendi cotahno ne Dihvo vo Jesucristo numa ino ne. Namin nedin dama Dendiohs nchuhn nducoyaca ihyan che a ndihco vih ye cava che co ye ihyan yahn man ye. ³³ Cava man ne, hua nahn yahn nde ama dehtenduh yahn ihyan, nde tume, nde tino. ³⁴ Man redin ntiyon cava che ndaca che rechuhnun nduco ihyan che rinduco ye u. A man nchuhn devano ne. ³⁵ Cuahn dama chicuahn nchuhn che tihca va che din vo ntiyon, ne conan vo ihyan che metah yahn ye nduhca che rahn Dihvo vo Jesucristo: "Tahque ndah che cah vo ihyan che co che cota vo che te ye."

³⁶ Cuahn che a chihno cahndudo Pablo ne, chehtihya ye, ne covah ye nduco nducoyaca ihyan chahn. ³⁷ Tuhme ama chaco nducoyaca ihyan chahn, chatemahn ye Pablo, ne tenan ye ihyan, ³⁸ te ama chiran ye yahn che rahn Pablo te ametah ndaconan ndihche vih ye. Tuhme chengu yune ye Pablo nde nan che va barco.

Cuahn Pablo yan Jerusalén

21 Chihco man nuhn dihno vo chahn, chahtenun nuhn chete barco me, ne cuahn dama nuhn nde yahn yahn Cos. Tama ro me ne, nda nuhn yahn yahn Rodas, ne chica nuhn min, cuahn nuhn yan Patara. ² Min ndihche nuhn ama barco che cuahn cuahn yahn yahn Fenicia, ne chahtenun nuhn chete, cuahn nuhn. ³ Chuhnan nuhn yahn yahn Chipre, quenan cuahn lado tah cueh nuhn, ne cuahn dama nuhn nde yahn yahn Siria. Nducote barco min ne, yan Tiro chan cava che ndevah chede yahn ne, cuenchahn nuhn. ⁴ Min ntaca nuhn ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chahtenan nuhn nduco ye ndache ro. Ihyan chahn ne, din Vaco Dendiohs che checadino ye deh che va che co, ne rahn ye ri ye Pablo che hua cahñ ye yan Jerusalén. ⁵ Ate chihno ndate min ne, chica nuhn min, ne nducoyaca ihyan chahn, nde ndahca, nde chahn, nde chechahya yahn ye man, chengu yune ye nuhn nde chihto nuniyahn. Min chehtihya nducoyaca nuhn, covah nuhn. ⁶ Chihno yahve vih nuhn man, chahtemahn vih nuhn man, tuhme chahtenun nuhn barco me, ne ihyan chahn ne, conahn ye ndevaco ye.

⁷ Chica nuhn yan Tiro, nda nuhn yan Tolemaida. Min ntaca nuhn ihyan che ritahno ye Dihvo vo, ne chahtenan nuhn nduco ye ama ro. ⁸ Tama ro me ne, chica nuhn min, ne nda nuhn yan Cesarea. Chenda nuhn vaco dihno vo, Felipe evangelista, ama ihyan diacono che ndache chahn, ne min chahtenan nuhn nduco ye.

⁹ Ihyan min ne, vate cun tahñ ntuco daya ye, che rahn-dudo te Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁰ A ndeh ro chenah nuhn min cuahn che nda ama ihyan che duche ye Agabo che chica ye estado yahn Judea. Ihyan min ne, rechah Dendiohs che recadino ye deh che va che co. ¹¹ Nda ye nan che chenun nuhn, ne chetah ye payon chahno yahn Pablo. Dechiche ye cah ye man, tah ye man, ne rahn ye:

—Rahn Vaco Ndah yahn Dendiohs te ihyan naci6n yahn Israel che vate ye yan Jerusalén ne, tuhca dechiche ye ihyan che yahn ye payon chahno cuh, ne necah ye ihyan tah sahn tama naci6n.

¹² Tuhme nuhn nduco dihno vo che vate ye yan Cesarea ne, ama ndeh rahn nuhn nduco Pablo che hua cahñ ye yan Jerusalén. ¹³ Ndahconan ye, ne rahn ye ri ye nuhn:

—¿Dehco che raco nchuhn, rechah ran ne chedave yahn?, te u ne, a va yan ndiyu deman che dechiche ihyan u, ate a va yan andahre cahno ye u min yan Jerusalén yahn che rahndudo ndudo yahn Dihvo vo.

¹⁴ Nducote hua chicha ndudo yahn nuhn ne, cheguan nuhn riyahve nuhn ihyan, ne rahn nuhn:

—Co nduhca che nahn Dihvo vo Dendiohs.

¹⁵ Chihno min ne, chihco yan nuhn dehtenduh yahn nuhn, ne cuahn nuhn yan Jerusalén. ¹⁶ Yahn dihno vo che vate ye min yan Cesarea ne, cuahn ye nduco nuhn. Namin cuahn ama dihno vo, yahn yahn Chipre, che duche ye Mnas6n. Ihyan min ne, a rahn ritahno ye Dihvo vo, ne vaco ye va che cuahtenan nuhn min yan Jerusalem.

Chahn Pablo quendihchero ye Jacobo

¹⁷ Cuahn che nda nuhn yan Jerusalén ne, ihyan yan min che ritahno ye Dihvo vo ne, nte ye Dendiohs nuhn numacuahn vedeyeno. ¹⁸ Tama ro me ne, chahn nuhn nduco Pablo, chendihchero ye Jacobo, ne min nto dama nducoyaca intiyahn yaco. ¹⁹ Pablo ne, necah ye Dendiohs ihyan chahn, tuhme necah cuande ye ihyan queri ama vederihno che din Dendiohs van ihyan naci6n chenahn. ²⁰ Cuahn che chihnevan ihyan chahn ne, ndeva ye numacuahn vedeyeno yavenan Dendiohs. Tuhme rahn ye ri ye Pablo:

—Dihno nuhn, ndahca nduhca che rahn ne, ate rendihche ne te ama yahn ihyan naci6n yahn Israel, cade mil ye, ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne nducoyaca ye ne, nahn ye che quendi vo, dinahn vo ley che dirun Moisés. ²¹ Checadino ihyan chahn te ndih ne, ricuahn ne ihyan naci6n yahn Israel che vate ye naci6n chenahn, che hua dinahn ye ley min man, hua nahn ye seña daya ye man, hua quendi ye costumbre ndico yuhn vo man. ²² Man ne, ¿deh din ye?, te ndo dama nducoyaca ye cuahn che cadino ye che a nda ne.

²³ Tahque ndah tuhçá codin ne. Vate cun sahn dihno vo muhn che a nahn cuihno ro che vate se yahte yahn ndudo che çah se Dendiohs. ²⁴ Cuinduco ne sahn, ne çah ne tume sahn çava che cua se dehtenduh che co vedino ro min cuahn che va che ndu rah tin se. Tuhme cadino ihyan chahn te hua cuáco nduhçá che rahn ihyan nduco ye yahn ne, ne codevano ye te namin ndih ne, redinahn ne che rihquentiyon ley. ²⁵ Me ihyan tãma nación che ritahno ye Dihvo vo ne, a dirun nuhn yahn ye che hua tumecah ye yahn nducuahn dehtenduh, atenãn o ino che tuhchan. Hua cheh ye yute che ri vedino, rihco ihyan nan dehtenduh che redin vahn ye dendiohs yahn ye man, hua cheh ye yun man, yute yahn ite che hua ra yun yahn te man, hua cuahtenan ye nduco ndãhta che ndiyu ndãhta yahn ye man.

Din se preso Pablo chete yáco chahte

²⁶ Tuhme chinduco Pablo sahn che cun chahn, ne tãma ro me ne, ndodave ye nduco se nduhçá costumbre min, ne chendã ye chete yáco chahte çava che co ye chidocuyan ro che cuihno yahte yahn se man, çah queri ama se vedino yahn se man.

²⁷ Ate cuahn che a nahn tuno nduh che ndache ro che va che çah sahn chahn vedino yahn se ne, ndã ino cun sahn nación yahn Israel che chica se yahn yahn Asia, ne ndihchero se Pablo chete yáco me. Chinun se nducoyáca ihyan yan, ne tumangan se Pablo, ²⁸ çah se:

—Nchuhn, ihyan nación yahn Israel, jcuinan ne nuhn! Cotãh vo sahguh che quechica se nduh yan nduh yan, rinun se ihyan che hua dinahn ye che rihquentiyon nación yuhn vo man, yáco yuhn vo man, ley yuhn vo man. Avãne ne, nda se ama o sahn tãma nación muhn chete yáco, detoh nan se muhn nan che rendeva vo yavenãn Dendiohs.

²⁹ Tihçá rahn sahn chahn yahn che ndihchero se Pablo viyan me che nduco ye Trófimo, ama sahn yan Efeso, ne rahco se te co quenda ye sahn min chete yáco.

³⁰ A nahn nducoyáca ihyan yan, aderano ye, ndo dãma ye, ne tumangan ye Pablo numacuahn vedetãn. Chihndã rudo ye ihyan cuahn chevah, ne ndetãhno necãhde ye chende yáco. ³¹ Adeche çãhno ihyan chahn Pablo cuahn che checadino ihyan ndinãn yahn sandãdo che nducoyáca ihyan yan Jerusalén, a nto dãma ye numacuahn vedetãn. ³² Ndetãhno quenda ihyan ndinãn me sandãdo yahn ye man, capitãn man, ne cuahn ye rano ye nan che nto dãma ihyan yan chahn. Cuahn che ndihche ihyan yan chahn che ndã ihyan ndinãn me nduco sandãdo chahn ne, chenguan ye rahn ye Pablo. ³³ Chihquentiyon ihyan ndinãn me che din sandãdo chahn preso Pablo, dechiche se ihyan nduco o cadena. Tuhme tumerune ye duh ihyan ye man, deh nedin ye man. ³⁴ Ihyan yan chahn ne, a vih rah ama, a vih rah tãma ye, ne nducote hua chi chenahn ihyan ndinãn me yahn che ama vari chende ye ne, chihquentiyon ye sandãdo che quenda se Pablo chete cuartel. ³⁵ Cuahn che ndã sandãdo chahn nduco Pablo nan nda che rendã chete cuartel ne, quenda yáco se ihyan, te

ama çanda chende ihyan yan chahn, ³⁶ ndito çãhche ye, rah ye:

—jCuihno nchuhn sahn tih!

Cahndudo Pablo nan ihyan yan

³⁷ Cuahn che ndã se nduco Pablo chendevah cuartel ne, tumerune ye ihyan ndinãn me:

—¿A te yune ne che çãhmã ama o ndudo ne?

Ndahconan ihyan ndinãn me:

—¿A ri rente deváco griego? ³⁸ ¿A ndiyu di sahn nación yahn Egipto che ndedecuen çanda a rahn me, quenda cun mil sahn rihno ihyan cuahn icoyãhn?

³⁹ Tuhme ndahconan Pablo:

—U ne, ihyan nación yahn Israel u. Yan vácó ne, Tarso, ama yan chahte, yahn yahn Cilicia. Codin ne favor, ne te yune ne che çãhmã nduco ihyan sih.

⁴⁰ Çah yune ihyan ndinãn me che çãhma Pablo, ne chandi ye nan nda me, din tah ye çava che cuahte dihn chende ihyan yan chahn. Tuhme cahndudo ye deváco hebreo:

22 —Nducoyáca nchuhn, ihyan ndico man, dihnó man, cuihcovan ne che çãhmã, te hua dehva nedín yahn ne.

² Cuahn che chihnevan ihyan chahn che deváco hebreo rente ye ne, tahque chahte dihn chende ye, ne quendi ye rahn ye:

³ —U ne, ndãta yahn Israel u. Chihndeyãn yan Tarso, yahn yahn Cilicia, ate muhn yan Jerusalén chihtã. Muhn chahn ndãh, Gamaliel chicuahn ye u nducuahn ley che dinahn ihyan ndico yuhn vo. Numacuahn ro ne, redináhn numa inó nducuahn che rihquentiyon Dendiohs, nduhçá che redin nchuhn man ro cuh. ⁴ Ro menãn ne, tihçá redin tãn nduco ihyan che ritahno ye Jesucristo, ne retendãh váh nde ndãhta, nde çãhn ye, ríh ihyan vácoyãhn, nde nahn decuihnó ihyan. ⁵ Chidocuyan che tahque ndinãn nduco intiyahn, a devano cuáco ye yahn chemin, te a ihyan chahn te ye çaca u çava che çãhn yan Damasco, nguá nducoyáca ihyan che ritahno ye ihyan min, din nuhn castigo ihyan muhn yan Jerusalén.

Cahndudo Pablo nduhçá che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁶ Ate cuahn che cuahn ninó yan Damasco, tenduh nan inguiyãhn ne, adenãn chiya chihto nan ama dave che chica nan ro, ⁷ ne chendãh nde ndiyãhn. Ura min no chihnevãn ama ndudo che rahn nducó: "Saulo, Saulo, ¿dehco che redin tan nduco ihyan yãhn?"

⁸ Tuhme tumeruné: "Dihvé, ¿duh ndih ne?" Ndahconan ndudo me: "U che Jesucristo yahn yan Nazaret. A u che redin tan nducó." ⁹ Sãhn che nduco se u ne, ama dihya se chi, ndihche se dave me, ate hua chenahn se ndudo me. ¹⁰ Tuhme tumeruné: "Dihvé, ¿deh va che dín ne?" Rãhn Dihvo vo ri ye u: "Cuenecuen, ne cuehn dame yan Damasco. Min çãhma ihyan co ye di deh che va che din." ¹¹ Chi ve u, din dave me, ne a sahn combiero

yáhn chetah se táh, quenda nan se u nde ndá nuhn viyan me.

¹²Min va ama ihyan che duche ye Ananías che redinahn ye ley che dirun Moisés, ne nducoyaca ihyan nación yahn Israel che vate ye yan min ne, ama renevahnecon ye ihyan. ¹³Ndá ihyan min nan che quenún, ne rahn ye: “Dihnó Saulo, man ne, ndaconan co ro nan.” Ndetahno chi ro nan, ne ndihcheró ihyan. ¹⁴Tuhme rahn ye ri ye u: “Dendiohs yahn ihyan ndico yuhn vo ne, a tendah nun ye di nde ro menan cava che coneheh deh che nahn ye man, cava che ndihche Daya Ndah yahn ye man, cava che cahneven ndudo che cahma ye co ye di man. ¹⁵Tihca din Dendiohs, te va che cuahndode ndudo yahn ye nan nducoyaca ihyan man, va che cuacotohn ndudo yahn nducuaahn dehtenduh che ndihchero man, chihneven man. ¹⁶Man ne, ¿dehco che quenan rine? Cuenecuen, ne cuedenune di, cuah Dihvo vo Jesucristo cava che nchahco Dendiohs nunde yehn.”

Rahn Pablo nduhca che dechuh Dihvo vo Jesucristo ihyan, cuahndudo ye van ihyan nación chenhahn

¹⁷Cuahn che ndaconán muhn yan Jerusalén ne, chahn, cováh chete yaco chahte. Numanahn che reváh ne, chinahn ama vederihno nan. ¹⁸Ndihcheró Dihvo vo Jesucristo, ne rahn ye ri ye u: “Cuique muhn yan Jerusalén tenun tenun no, te muhn ne, hua tumacah ihyan che cuahndode ndudo yáhn.” ¹⁹Tuhme rahn ri ihyan: “Dihvé, nducoyaca ihyan sih ne, a devano ye te quechicá nduh yan nduh yan, rendá chete yaco, rehuá ihyan che ritahno ye ndih, ne rahn ihyan man, rih ihyan vacoyahn man. ²⁰Cuahn che nte cade intiyahn che va che coh Esteban, ihyan min che dinahn ye ndudo yahn ne man, cahndudo ye ndudo yahn ne man ne, namin nducó, chi dama ndudo yáhn nduco ye, nde tuno dín cudado tino yahn sahn che chihno se ihyan.” ²¹Ate rahn Dihvo vo ri ye u: “Cuehn, te u dechuh di yahn yahn, cuahndode ndudo yáhn van ihyan nación chenhahn.”

Va Pablo tah ihyan ndinan yahn sandado

²²Nde ndudo min chihnevan ihyan yan chahn, tuhme canan rah ye:

—¿Cuihno nchuhn sahn tih! ¡Ametah nahn ndihchero nuhn sahn!

²³Nducote quendi rah ihyan chahn numacuahn vedetan, ri yaco ye tino yahn ye man, ri yaco ye yuniyahn man, ²⁴chihquentiyon ihyan ndinan me che quenda sandado chahn Pablo chete cuartel, ne cuahn se ihyan cava che cahma ye deh cuande che tihca rah ihyan yan chahn yahn ye. ²⁵Ate cuahn che a dechiche sahn chahn Pablo che a cuanan cuahn se ihyan ne, tumerune ye sahn capitán che nti se min:

—¿A rihquentiyon ley che cuahn nchuhn ama ihyan che ndi cuande ye Roma numanahn che metah techecade ne yahn ye?

²⁶Cuahn che chihnevan capitán chemin ne, chahn se, chengo se ihyan ndinan yahn se:

—Cuihco ne cudado deh che redin ne, te sahnghah ne, Roma ndi cuande se.

²⁷Tuhme cuahn ihyan ndinan me nan Pablo, ne tumerune ye ihyan:

—¿A cuaco che Roma ndi cuande di ne?

Ndahconan Pablo yahn ye:

—Taca hua. Roma ndi cuandé.

²⁸Tuhme rahn ihyan ndinan me ri ye ihyan:

—U ne, ama ndeh tume nedihvé cava che chi cuandé Roma.

Rahn Pablo:

—Ate u ne, dehve nedihvé che ndi cuandé min, te chidá ne, min ndi cuande ye.

²⁹Nduco chemin ne, sandado che vatendi yan se che cuahn se Pablo ne, ndaca dame se, chihcoman se ihyan. Nde man ihyan ndinan me ne, nducote checadiño ye che Roma ndi cuande Pablo ne, dihya nun ino ye che ihyan che chihquentiyon ye che chahyato ye.

Chahn Pablo nan nducoyaca sahn ndinan yahn nación yahn Israel

³⁰Tama ro me ne, nducote nahn cadino ihyan ndinan me deh cuande che redin tan ihyan yan chahn nduco Pablo ne, chihquentiyon ye che ntahnte sandado cadena che nchiche ihyan, ne cah ye nducoyaca sahn ndinan yahn nación yahn Israel, chidocuyan ndinan man, sahn intiyahn man. Tuhme tendah ye Pablo, ne nda ye ihyan nan sahn chahn.

23 Ndihchero Pablo nducoyaca sahn ndinan chahn, ne rahn ye:

—Nchuhn, dihnó, u ne, dave yavenan nan Dendiohs nde meniyan.

²Tuhme chidocuyan che tahque ndinan che duche ye Ananías ne, chihquentiyon ye sahn che vatendi se min che cuahn se chende Pablo. ³Rahn Pablo ri ye ihyan min:

—O nan o chende ne, Dendiohs tihca cuahn ye ndih. ¿A ndiyu va ne tan che techecade ne yáhn nduhca che rihquentiyon ley? ¿Me dehco che redin ne che hua rihquentiyon ley, chihquentiyon ne che cuahn sahn sih u?

⁴Sahn che vatendi min ne, rahn se ri si Pablo:

—¿Dehco che rahn tan nduco chidocuyan che tahque ndinan?, te a Dendiohs che necah ye vederihquentiyon ihyan.

⁵Rahn Pablo:

—Dihnó, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs: “Hua cahme tan yahn ihyan ndinan yahn yan vaque.” Ate hua nta tin che ihyan tih che chidocuyan che tahque ndinan.

⁶A devano Pablo te sahn ndinan chahn che nto dama se, retechecade se ne, o cuan ndi se. Ama cuan se ne, saduceo, ne tama cuan se ne, fariseo. Chemin che rahn ye numa dito ye:

—Dihnó, u ne, fariseo u. Namin chidá ne, fariseo ye. Retecheçade nchuhn yáhn yahn che ritahnó te va che ntuche tenáhn.

⁷ Cuahn che tihçá rahn ye ne, sáhn fariseo chahn nduco sáhn saduceo chahn ne, canan rahteruhn chende se, ne hua chi dáma ndudo yahn se nduco vih, ⁸ te sáhn fariseo ne, ritahno se te va che ntuche tenáhn man, vate ángel man, vaco man. Ate sáhn saduceo ne, hua ritahno se nde ama nan dehtenduh che tihchan. ⁹ Ama vari chende nducoyaca sáhn chahn. Tuhme necuan neve sáhn devano ley che dirun Moisés che ndi cuande se van fariseo, ne rahn nan se Pablo:

—Sahnguh ne, metah nunde yahn se. Ndete che ndiyahve ama vaco ndah, o ama ángel sáhn ne, hua ndahçá che din tan vo nduco se, te co din vahcho vo yahn Dendiohs.

¹⁰ Nducote ama rahteruhn chende sáhn chahn ne, vah ihyan ndinan me che denan çahno se Pablo. Chemin che dechuh ye che chehua sandado çava che ndetendah se ihyan van sáhn chahn, ndiquenda se ihyan nan cuartel.

¹¹ Vino min ne, chihnde ro Dihvo vo Jesucristo nan Pablo, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Pablo, hua dehve rahque, te nduhçá che cahndode ndudo yáhn muhn yan Jerusalén ne, namin va che cuahndode min yan Roma.

Rinuhn ino sáhn yan Jerusalén taça çahno se Pablo

¹² Tama ro me, ura che a chi dave ne, yahn sáhn nación yahn Israel ntuhno se nduco vih che çahno se Pablo. Çah se ndudo yahn se numacuahn vedeyudo che nde hua cheh se nde hua cuh se numanahn che ametah dinahn se ndudo min. ¹³ Sáhn che tihçá ntuhno chahn ne, nchuh ca o raco ihyan se. ¹⁴ Chahn sáhn chahn nan chidocuyan ndinan man, sáhn intiyahn yahn nación yahn Israel man, ne rahn se:

—Nuhn ne, ntuhno nuhn, ne çah nuhn ndudo yahn nuhn numacuahn vedeyudo che nde hua cheh nuhn nde hua cuh nuhn numanahn che ametah çahno nuhn Pablo. ¹⁵ Man ne, nchuhn nduco nducoyaca ihyan ndinan chenahn ne, cuedechuh ne ndudo yahn ihyan ndinan yahn sandado che checu ye Pablo caviyan muhn nan ne, din çá ne che nahn techecade ndah ne yahn se. Me nuhn ne, cuahtenan yan nuhn yune, ne ura che metah ndá nino se ne, çahno nuhn sáhn.

¹⁶ Ate sáhn dihn dacua Pablo ne, checadino se che nahn çahno sáhn chahn ihyan, ne chahn se nan cuartel, chengo se ihyan. ¹⁷ Tuhme cah Pablo ama sáhn capitán, ne rahn ye ri ye sáhn:

—Cuiquenda ne sáhn dihn cuh nan ihyan ndinan yahn ne, te va ama ndudo che çahma se nduco ye.

¹⁸ Capitán min ne, quenda se sáhn dihn me nan ihyan ndinan me, ne rahn se:

—Pablo che quenun ye vacoyahn ne, cah ye u, ne rahn ye ri ye u che checú sáhn dihn cuh nan ne, te va ama ndudo che çahma se nduco ne.

¹⁹ Ihyan ndinan me ne, chetah ye tah sáhn dihn me, quenda ye sáhn ama lado, ne tumerune ye sáhn:

—¿Deh che nahn cahme nducó ne?

²⁰ Tuhme rahn sáhn dihn me ri se ihyan:

—Yahn sáhn yan ne, ntuhno se nduco ihyan ndinan yahn nación yahn nuhn che çaca ye ndih che ngu ne Pablo nan ye caviyan, çava che techecade ndah ye yahn ye. ²¹ Ate hua cotahno ne che çahma ye, te nchuh ca o raco se chenun ndeh se, chenano rino se Pablo. Sáhn chahn ne, a çah se ndudo yahn se numacuahn vedeyudo che nde hua cheh se nde hua cuh se numanahn che ametah çahno se ihyan. Man ne, a vateyan se, chenano rino se deh ndudo ndahconan ne. ²² Tuhme rahn ihyan ndinan me ri ye sáhn dihn me che hua çahma se nduco nde ama ihyan che çah se, checadino ye yahn chemin, ne ndedechuh ye sáhn.

Dechuh ye Pablo tah gobernador Félix

²³ Cah ihyan ndinan me o sáhn capitán yahn ye, ne chihquentiyon ye sáhn che çahcoyan se cun ciento quenano ino raco ndiche sandado, o ciento sáhn che rica çah man, o ciento sáhn che nda lanza man, ino raco ndiche sáhn che ra yuhdo man. Cuahteyan se çava che çahn se yan Cesarea nan rahco nun vino. ²⁴ Namin chihquentiyon ye che çahcoyan se ama o caballo che çá Pablo man, din se cudado ihyan man, çava che ndahça ndá ye nan gobernador Félix. ²⁵ Nduco sáhn capitán chahn dechuh ye ama çaca nan che dirun ye tuhça:

²⁶ “Gobernador Félix che ama renevahneçun ndih, u, Claudio Lisias nté Dendiohs ndih. ²⁷ Ihyan nación yahn Israel ne, din ye preso sahnguh, a nahn çahno ye sáhn, ate cuahn che checadino che Roma ndi cuande se ne, cháhn nduco sandado yáhn, chehneví sáhn tah ye. ²⁸ Nducote nahn cadino deh cuande che din ye preso sáhn ne, quenda sáhn nan sáhn ndinan yahn ye. ²⁹ Min checadino te nahn techecade sáhn chahn yahn se nduhçá che rihquentiyon ley yahn man se. Ate nduhçá che rihquentiyon ley yuhn vo ne, nde metah deh cuande che çahno ye sáhn, nde hua ne che co se preso. ³⁰ Adiva checadino te ama yahn sáhn yan ntuhno se che çahno se sáhn. Chemin che man ne, dechuh sáhn nan ne. A ráhn rí sáhn ndinan chahn che chi se nan ne, cuhnde çade yahn se nduco se. Caviyan tuhme.”

³¹ Dinahn sandado chahn che chihquentiyon ihyan ndinan me, ne quenda se Pablo vino min, ndá se nde yan Antípatris. ³² Tama ro me ne, a deman sandado ra yuhdo cuahn se nduco Pablo, ne sáhn chenahn chahn ne, ndaconan se nan cuartel. ³³ Cuahn che ndá se yan Cesarea ne, necah se çaca me tah gobernador. Namin necah se Pablo tah ye. ³⁴ Cuahn che chihno ndi hchenan gobernador çaca me ne, tumerune ye Pablo deh estado ndi cuande ye, ne cuahn che checadino ye che Cilicia ne, ³⁵ rahn ye ri ye ihyan:

—Techecadé yehn cuahn che ndá sáhn che rica nunde se yehn.

Tuhme chihquentiyon ye sandado che din se cudado ihyan chete palacio yahn Herodes.

Pablo ñan gobernador Félix

24 Chihno uhn ro min ne, Ananías, chidocuyan che tahque ndinān nduco neve sahn intiyahn ne, ndā se min yan Cesarea, nda se ama abogādo che duche se Tértulo. Chahn sahn chahn ñan gobernador cava che cava nunde se yahn Pablo. ² Cuahn che a chehua sandādo Pablo ne, canān Tértulo, rica nunde se yahn ye:

—Gobernador, nundihve cuahn ndih yahn che numacuahn vededevano yahn ne, redin ne cudādo numachahte yan vāco nuhn, ne ama dihn va mān, ama ndāhcā chenān nuhn mān. ³ Gobernador Félix, ama renevahnecun nuhn ndih, ne nte nuhn nundihve cuahn ndih yahn nducuahn che redin ne cava nuhn. ⁴ Mān ne, cava che hua nduh tihyon nuhn ura yahn ne ne, codin chahtino ne, cuhnevan ne menān lihn che cāhma nuhn. ⁵ Sahn tih ne, nduhcā ama cah cava nuhn, tihcā se, te quechica se numachahte yahn yahn Roma, rendedecuan se ihyan nación yahn Israel, rinun se ihyan che rahteruhn ye nduco vih. Namin ndinān se yahn partido yahn sahn yan Nazaret che duche se Jesús. ⁶ Nde nahn detoh nan se yāco chahte yahn nuhn. Chemin che chetah nuhn sahn, nahn techecāde nuhn yahn se nduhcā che rihquentiyon ley yahn nuhn. ⁷ Ate Lisias, ihyan ndinān yahn sandādo ne, chendā ye, ntico ye sahn numacuahn fuerza tāh nuhn, ⁸ ne rāhn ye te duh ihyan che nahn cava nunde ye yahn se ne, chi ye ñan ne. Co cācarune mān ne sahn, ne cadino ne te cuāco nducuahn che rica nunde nuhn yahn se.

⁹ Sahn nación yahn Israel che nduco se min ne, namin rāhn se te cuāco nducuahn chemin. ¹⁰ Tuhme din tāh gobernador cava che cāhma Pablo, ne rāhn ye:

—Ama yenó che ndih techecāde ne yāhn, te a devanó te a ndeh nduyo rihquentiyon ne yan vācō. ¹¹ Co cadino mān ne te comān ri ndichio ro che ndā yan Jerusalén cava che ndevā yavenān Dendiohs. ¹² Hua rente cāndā nduco ihyan, hua rendedecuān ihyan, nde huane chete yāco chahte mān, nde huane chete yāco cāhya mān, nde huane viyan mān. ¹³ Sahn sih ne, hua co ndāhco cuāco se nde ama dehtenduh che rica nunde se yāhn. ¹⁴ Cāhma cuācō có ndih te redināhn vederihquentiyon ra che ndāhco cāde Dendiohs yahn ihyan ndico yāhn. Sahn sih ne, rāhn se te a deva vih vederihquentiyon min, ate hua, te ritahnó Dendiohs mān, nducuahn ley yahn ye mān, nducuahn vederihquentiyon yahn ye che dirun ihyan profeta mān. ¹⁵ Nduhcā che ritahnó sahn sih ndudo yahn Dendiohs che va che ntuche nducoyāca tenāhn, ihyan che ndah ye ñan Dendiohs mān, ihyan che hua ndah ye mān ne, tihcā ritahnó. ¹⁶ Chemin che ama rihcō cudādo ro ro cava che dave yavenān ñan Dendiohs mān, ñan ihyan mān.

¹⁷ Chihno ndeh nduyo che quechicā ñan yahn yahn ne, ndaconān nación yāhn cava che necāh tume che ndi vedevāhino cava ihyan chevāh mān, cāh vedino yāhn ñan Dendiohs mān. ¹⁸ Chihno che ndo davé nduhcā costumbre yahn nuhn ne, ama o sahn nación

yahn Israel che chica se yāhn yahn Asia ne, ndihchero se u chete yāco chahte ura che recāh vedino yāhn. Hua redin cāndā, nde hua yāhn ihyan nducó. ¹⁹ A sahn chahn che va che chi se muhn, cāca nunde se yāhn ndete che va dehca che nedín yahn se. ²⁰ Ndete che hua ne, sahn sih cāhma se deh nunde ntāca se ro che ndo dāma se, techecāde se yāhn. ²¹ Ametah nde ama nunde yāhn atenān che ama dito rāhn ñan se tuhcā: “Mān ne, retechecāde nchuhn yahn che ritahnó che va che ntuche tenāhn.”

²² Cuahn che chihnevan Félix che tihcā ne, nducote a ndah devano ye nduhcā che ritahnó ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, chaconān ñan ye che retechecāde ye, ne rāhn ye ri ye sahn chahn:

—Cuahn che ndā Lisias, ihyan ndinān yahn sandādo ne, cadino ndāh yahn dehtenduh che rica nunde nchuhn.

²³ Tuhme chihquentiyon Félix capitān me che quendi se, din se cudādo Pablo. Ate hua tihyon chiche se ihyan mān, cāh yune se che cāhn ihyan yahn ye quen-dichero ye ihyan mān, cāh ye dehtenduh yahn ye mān.

²⁴ Chihno neve ro me ne, chendā Félix ñan che retechecāde ye, ne nduco ye ndāhta yahn ye, Drusila, ama tāhn nación yahn Israel. Dechuh tun ye che chehua Pablo cava che cāhma ye nduhcā che va che cotahnó ihyan Dihvo vo Jesucristo. ²⁵ Ate cuahn che rāhn Pablo yahn che va che cāhcomān ihyan dehtenduh che ri yeno mān ye mān, va che dinahn ye che rihquentiyon Dendiohs mān, va che techecāde Dendiohs yahn ihyan mān ne, dihya Félix chi, ne rāhn ye ri ye ihyan:

—Nduco chemin ne, a va. Tāma ro cuahn che conun yāhn ne, tahvé che ngua di.

²⁶ Namin quenān rino Félix che cāh Pablo tume ihyan cava che ntāhte ye ihyan, ne chemin che ama ndeh yune cah ye ihyan cava che nte ye nduco vih. ²⁷ Tihcā chihno o nduyo, ne ndiquendāh Félix che quenān ye gobernador, chendā Porcio Festo menun ye. Nducote Félix ne, nahn ye che quendi co yeno ihyan nación yahn Israel nduco ye ne, hua ntāhte ye Pablo.

Pablo ñan gobernador Festo

25 Tuhme ndā Festo cava che conān ye gobernador. Chihno ino ro min ne, chica ye min yan Cesarea, ne ndā ye yan Jerusalén. ² Chidocuyan che tahque ndinān nduco sahn ndinān yahn nación yahn Israel ne, necāh cuande se ihyan nduhcā che a chica nunde se yahn Pablo. ³ Nducote a ntuhnó sahn chahn che dechuh se sahn che cāhno se Pablo cuāhn yune ne, chica se ama favor chahte Festo che tahve ye che quengua Pablo yan Cesarea. ⁴ Ate ndahconān Festo te Pablo ne, a yan Cesarea quenān ye vācoyāhn, ne cuihno neve ro ne, va che ndaconān mān ye min ñan che rihquentiyon ye. ⁵ Rāhn ye ri ye sahn chahn:

—Co cāhn nchuhn yan Cesarea nducó, ne min cuhnde cāde yahn ne nduco sahn min ndete che va nunde chahte yahn se.

⁶Atenān nun, o ndiche ro quenān Festo yān Jerusalén, tuhme conāhn ye yān Cesarea. Tāma ro me ne, chihnde ye nān che retechecāde ye, ne tahve ye che chehua Pāblo. ⁷Cuahn che ndā Pāblo ne, āma yāhn sāhn ndinān yāhn naciōn yāhn Israel che chīca se yān Jerusalén, ndā se min ne, chahtendi se, chīca nunde se yāhn ye yāhn āma nde nān nunde rahte, ate nde āma hua chī ndāhco cuāco se. ⁸Tuhme rāhn Pāblo, rendedevahn ye ihyān:

—U ne, hua quendihcó nde āma nunde. Hua chihngā rāhn, nde huane yāhn ley yāhn ihyān naciōn yāhn Israel, nde huane yāhn yāco chahte yāhn ne, nde huane yāhn emperador che rihquentiyon ye Roma.

⁹Ate nducote nahn Festo che co yeno ihyān naciōn yāhn Israel nduco ye ne, tumerune ye Pāblo:

—¿A nahn cahn yān Jerusalén cāva che min techecādé yehn ne?

¹⁰Ndahconān Pāblo yāhn ye:

—A nān intiyāhn yāhn emperador yāhn Roma ntī meniyan. A muhn va che cuhnde cāde yāhn. A devano ndah ne te nde āma nunde hua quendihcó yāhn ihyān naciōn yāhn Israel. ¹¹Ndete che quendihcó āma nunde che va che cóh ne, cuihquentiyon ne che cóh. Ate ndete che hua cuāco nde āma nān dehtenduh che rica nunde sāhn sih yāhn ne, nde āma ihyān hua co necāh se u tāh se. Mān ne, ricā che mān emperador techecāde ye yāhn.

¹²Nte cāde Festo nduco ihyān che rinān ye ihyān, tuhme rāhn ye ri ye Pāblo:

—Mān ne, nducote a chique che techecāde emperador yehn ne, nān emperador cahn.

Pāblo nān rey Agripa

¹³Chihno neve ro min ne, rey Agripa nduco Berenice ne, chahn ye yān Cesarea che ndihchero ye Festo.

¹⁴Ndeh ro chahtenan ihyān chahn min, ne āma ro ne, rente Festo nduco rey me yāhn Pāblo, ne rāhn ye:

—Quenun āma preso vācoyāhn che chaconāhn Félix sāhn. ¹⁵Cuahn che chāhn yān Jerusalén ne, chīdocuyān che tahque ndinān nduco sāhn ndinān yāhn naciōn yāhn Israel ne, nte cuande se u yāhn nunde che redēcueh dāme se sāhn, ne chīca se che coh se.

¹⁶Ndahconān yāhn sāhn chahn te ihyān ndinān yāhn Roma ne, hua rihquentiyon ye che coh āma ihyān numanāhn che ametah cuhnde cāde yāhn ye nduco ihyān che rica nunde ye yāhn ye. ¹⁷Chemin che cuahn che ndā sāhn chahn muhn ne, hua chihco rinó ihyān. Tāma ro me ne, chāhn nān che retechecādé, ne tahvé che chehua sāhn preso me. ¹⁸U rāhcó te co āma nunde chahte quendihcó se, ate sāhn che rica nunde chahn ne, hua ri deh nunde che redēcueh dāme se sāhn. ¹⁹Demān yāhn dehtenduh che ritahno se nduco yāhn āma ihyān che duche ye Jesucristo che a ndih ye, ne sāhn preso ne, rāhn se te quenduche ye. A chemin no che rica nunde sāhn chahn yāhn se. ²⁰Nducote u ne, hua devanó tāca techecādé yāhn dehtenduh che tihchan ne, tumerune sāhn ndete che nahn cāhn se yān Jerusalén, cuhnde cāde yāhn se. ²¹Ate chīca se che

techecāde emperador Augusto yāhn se. Chemin che chihquentiyón che ndonun se vācoyāhn nde ro che co dechúh sāhn tāh ye.

²²Tuhme rāhn Agripa ri ye Festo:

—Namin u nahn cahnevān che cāhma se.

Ndahconān Festo yāhn ye:

—Caviyān cahnevan ne che cāhma se.

²³Tāma ro me ne, Agripa nduco Berenice ne, chendā ye numacuahn vedeyudo chete palacio nduco ihyān ndinān yāhn sandādo mān, ihyān nāhn che vate ye yān min mān. Tuhme tahve Festo che chehua Pāblo, ²⁴ne rāhn ye:

—Rey Agripa mān, nchuhn che nto dāma ne muhn mān, ngā sāhnguh. Āma yāhn sāhn ndinān yāhn naciōn yāhn Israel, nde chīca nunde se yāhn se cuahn che chāhn min yān Jerusalén, nde ndā se muhn, hua renguan se rica se u che cāhcantiyón che coh se. ²⁵Ate u ne, hua ntācā nde āma nunde yāhn se cāva che coh se, ne nducote mān se chīca se che techecādé emperador Augusto yāhn se ne, chihquinó che dechúh sāhn nān ye. ²⁶Ate nducote hua devanó deh nunde yāhn se che dirún nān cāca che dechúh yāhn emperador yūhn vo ne, tahvé che chehua sāhn. Nti se nān nducoyāca nchuhn, menān vihca nān ndih, rey Agripa, cāva che tumacadino ne deh nunde quendihcó se che co dirún nān cāca che dechúh, ²⁷te rāhcó te dín āma vedenine ndete che dechúh āma preso che nde hua dirún deh nunde quendihcó se.

Chihnevan rey Agripa yāhn Pāblo

26 Tuhme rāhn Agripa ri ye Pāblo:

—Co cahme.

Chenihyon Pāblo tāh ye, ne rāhn ye:

²—Rey Agripa, āma ndah ro yāhn che co cāhmā nān ne yāhn nducuahn che rica nunde sāhn ndinān yāhn naciōn yāhn Israel yāhn, ³te ndih ne, a devano ne nducuahn costumbre yāhn nuhn, ihyān naciōn yāhn Israel mān, yāhn che ndeh cuān ndi nuhn mān. Chemin che ricā ndih che din chahtino ne yāhn nducuahn che cāhmā.

Nduhçā che din Pāblo ro che ametah cotahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁴Nducoyāca ihyān naciōn yāhn Israel ne, ndihche ye nduhçā che quechicā yān vācō mān, yān Jerusalén mān, nde ro che lihn u. ⁵Ndete che nahn ye ne, co cāhma ye te nde ro che chihchá ne, chīnducó partido yāhn fariseo, partido min che tahque yudo vederihquentiyon yāhn. ⁶Mān ne, cuhnde cāde yāhn, te ritahnó che va che ndedetuhche Dendiohs tenāhn nduhçā che a çah ye ndudo yāhn ye ihyān ndico yāhn nuhn. ⁷Nducoyāca ihyān, nduh che ndichio ndāta yāhn Israel ne, ritahno ye che dināhn Dendiohs ndudo yāhn ye, ne chemin che, nde ro nde rāhn, redināhn ye che rihquentiyon ye mān, rendeva ye yavenān ye numacuahn chedave yāhn ye mān. Rey Agripa, mān ne, a yāhn che tihçā ritahnó che va che conāhn ndudo min

che rica nunde sahn chahn yáhn. ⁸ ¿Dehco che hua ritahno nchuhn che Dendiohs va che ndedetuhche ye tenahn?

Nduhca che din tãn Pãblo ro menãn me, nahn cañno ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁹Ro menãn me ne, ndedecadinó che va che din tãn nduco ihyan che ritahno ye Jesucristo yahn yãn Nazaret, ¹⁰ ne tihca din tãn nduco ihyan chahn yãn Jerusalén. Chidocuyan ndinãn ne, dirun ye ama caça, te ye u caça che cuíh ihyan vacoyahn, ne chíh ama yãhn ihyan che ritahno ye Jesucristo. Cuahn che rihno ye ama cha ihyan chahn ne, namin nducó ri ðama ndudo yáhn nduco ye. ¹¹ Ama ndeh yune cañ ríhn ihyan chahn caça che cañcomãn ye che ritahno ye Jesucristo. Tihca redín nduh yãn nduh yãn chete yaco, te ama din tãn nduco ihyan chahn che nde tãma nación ráhn, rinúhn ihyan.

Rente Pãblo nduhca che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹²A ntiyon min cháhn yãn Damasco, ndá caça che te chidocuyan ndinãn chahn u. ¹³ Ndiñ rey, cuihcovan ndah ne. Nãn inguiyãhn, cuahn che quenun yuné, cuáhn ne, u nduco sahn che nducó, ndihchero nuhn ama dave che chica nãn ro, che tahque yudo ro che co yãhn che quendihco nãn ro, ne chiya chihto nãn nuhn. ¹⁴ Chera nducoyaca nuhn ndiyãhn, ne chihneván ama ndudo devaco yahn mán, che rañn: "Saulo, Saulo, ¿dehco che redin tan nduco ihyan yáhn? Che tihca redin ne, nduhca redin itenine che renun yah mãn te ite, renun te yãhn cuiyon che rahco nduco ihyan ite." ¹⁵ Tuhme tumeruné: "Dihvé, ¿duh ndih ne?" Ndahconan Dihvo vo, ne rañn ye ri ye u: "A u che Jesucristo che redin tan nducó. ¹⁶ Cuenecuen, te chihnde ró nan caça che din ntiyon yáhn. A tendãhnún di caça che cuacotohn ndudo yáhn che ndihchero u mãn ro cuh. Mãn va ca che ndihchero u, ne tihca cuacotohn ndudo yahn chemin. ¹⁷ Ndedevãhn di tãh ihyan nación yahn Israel mãn, tãh ihyan nación chenãhn mãn, te vãn ihyan chahn dechúh di, ¹⁸ caça che cacuehn ihyan, ne hua quendi ye vedetundo yahn ye mãn, hua quendi ye, dinahn ye che rihquentiyon chundah mãn. Ate quendi ye vederdevano mãn, dinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs mãn. Namin cotahno ye u, ne nduco chemin ne, ndaca ye vederenchahco yahn nunde yahn ye, ne cuahtenan ye ðama nduco ihyan yahn Dendiohs."

Dinahn Pãblo ndudo che chihnevan ye

¹⁹ Rey Agripa, hua chacotãhn ndudo che chica vahchetero, chihneván, ²⁰ te cahndudó ndudo min nãn ihyan yãn Damasco mãn, nãn ihyan yãn Jerusalén mãn, nãn ihyan che vate ye numachahte estado yahn Judea mãn, nãn ihyan che vate ye nación chenãhn mãn. Riyãhvé ihyan chahn che nto ino ye nunde yahn ye mãn, che cuah ye Dendiohs mãn, che ndãhca cuah-

tenan ye caça che cañco ro ye che a nto ino ye mãn. ²¹ Yahn che tihca redín ne, sahn nación yahn Israel ne, tumangan se u min chete yaco chahte, nahn cañno se u. ²² Ate rinan Dendiohs u, ne nde meniyan riquendí rahndudó ndudo yahn ye nãn nducoyaca ihyan, ihyan nãhn mãn, ihyan chevãh mãn. Ndudo che din Dendiohs che dirun ihyan profeta mãn, Moisés mãn, yahn che va che co ne, a ndudo min no che rahndudó. ²³ Rahndudó che a va che chuhrihn ihyan min che a va caçe che chi ye, ndedevahn ye ihyan iyehñse, ne cuihno che coh ye ne, ihyan min menãn vihca va che ntuche ye vãn tenãhn, cañ ye ndudo ihyan nación yahn nuhn mãn, ihyan nación chenãhn mãn, che ndevahn nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan.

Nahn Pãblo che cotahno rey Agripa

²⁴ Cuahn che tihca rañn Pãblo, che rendedevahn ye ihyan ne, cah Festo:
—Pãblo, ðlucó ri di!, yahn che ama rehn. ²⁵ Ate ndahconan Pãblo:
—Festo, che ama renevahñecún ndih, hua dehve luco u, te che renté, rihnevan nchuhn ne, demãn ndudo cuaco. ²⁶ Nga rey Agripa, a devano ndah ye dehtenduh che tuhchan. Chemin che nde hua rá cudãdo, renté nãn ye. A devano cuacó te namin ihyan cuh ne, a devano ye nducuahn dehtenduh che tuhchan, te nãn nducoyaca ihyan chinahn. ²⁷ Rey Agripa, ¿a ritahno ne ndudo che din Dendiohs che dirun ihyan profeta ne? U devanó te ritahno ne. ²⁸ Rañn Agripa ri ye Pãblo:
—Nduco tah cuahn ne, din che cotahnó Jesucristo. ²⁹ Tuhme rañn Pãblo:
—Nduco tah o nduco ndeh ama ndãhca ndete che cuahñecun Dendiohs che ndih nduco nducoyaca ihyan che vate ye muhn, rihnevan ye che ráhn, cotahno nchuhn Jesucristo nduhca che ritahnó. Namin ama ndãhca ndete che hua cuahñecun Dendiohs che co nchuhn preso nduhca u. ³⁰ Chihno rañn Pãblo chemin ne, rey me mãn, Berenice mãn, gobernador mãn, nducoyaca ihyan che vate ye min mãn ne, necuan ye, ³¹ cuahn ye ama laço, ne rente ye yahn Pãblo vãn mãn ye nduco vih:
—Sãhn tih ne, dehve quendihco se nde ama nunde caça che coh se, nde huane caça che conun se vacoyãhn. ³² Agripa ne, rañn ye ri ye Festo:
—Ndete che hua chica se che techecaçe emperador yahn se ne, co ntãhte vo sahn.

Dechuh ye Pãblo yãn Roma

²⁷ Cuahn che a chihnde caçe che dechuh ye Pãblo yãhn yahn Italia ne, chinduco nuhn ihyan. Ama capitãn che duche se Julio, che ndi cuande se batallón che duche Augusto, ndondã tãh se Pãblo nduco te neve preso che va che cañn se. ² Chahtenun nducoyaca nuhn ama barco yahn yãn Adramitio che a va yãn che nãhn yãhn yahn Asia, ne chica nuhn min. Namin

Aristarco yahn yān Tesalónica, yāhn yahn Macedonia ne, chinduco ye nuhn. ³ Tāma ro me ne, ndā nuhn yān Sidón, ne nducote Julio ne, renevahnecon se Pāblo ne, cāh yune se che chahn ye, chendihchero ye amigo yahn ye mān, che conan ihyan chahn ihyan mān.

⁴ Cuahn che chica nuhn yān Sidón ne, chuhnan nuhn yāhn yahn Chipre, quenan lādo tāh cueh nuhn, te cuahn nān che cuahn nuhn rechi yuhne. ⁵ Chuh dāma nuhn yāhn yahn Cilicia mān, Panfilia mān, ne ndā nuhn yān Mira, yāhn yahn Licía.

⁶ Min ndāca capitān me āma barco yahn yān Alejandría che cuahn yāhn yahn Italia, ne chihquentiyon se che chahtenun nuhn chete, quendi nuhn cuahn nuhn.

⁷ Chihno ndeh ro ne, a conunde ndā nino barco me yān Gnido, te āma rino cuahn. Nducote āma rechi yuhne cuāhn nān cuahn ne, tahque ndah che chuh nino yān Salmón, ne chaconduto nan yāhn yahn Creta.

⁸ Āma conunde chuh barco me numacuahn chihto nuniyāhn nde ndā āma cuān nino yān Lasea nān che duche Buenos Puertos.

⁹ Āma ndeh ro chinda, ne āma cāhnda che cuahtechica ca barco nān nuniyāhn, te a cochi nino ro iche. Chemin che yāhve Pāblo nducoyāca ihyan che chenun ye min, ¹⁰ ne rāhn ye:

—Nchuhn combiero, devanó te āma cāhnda ndete che quendi vo cuhn vo, te denda vo barco cuh nduco chede che nda. Nde mān vo ne, cāhnda yuhn vo.

¹¹ Ate capitān me ne, tahque tumacāh ca ye yahn sāhn che yahn se barco me mān, sāhn ndinān che ricāhca mān, che co che rāhn Pāblo. ¹² Nducote yān min ne, hua ndāhca che cuahtenan ihyan ro iche ne, nducoyāca ihyan chahn ne, nahn ye che ndāca nuhn min, ndete che co ndā nuhn Fenice, āma yān, yāhn yahn Creta che rendihche cuāco cuāhn nān Africa, cāva che min cuahtenan nuhn ro iche.

Āma ri yudo nān nuniyāhn

¹³ Āma ro ne, canān quendihco yuhne cuto che hua dito rano, ne chihco dāma ino ihyan chahn, ne cuahn nuhn numacuahn chihto yāhn yahn Creta. ¹⁴ Ate huane rāhn me ne, canān āma dito rano yuhne tān, rāhn nān barco me. ¹⁵ Nducote hua recāh yune yuhne tān me che cāhn barco cuāhn nān che nahn nuhn ne, tahque ndah chihcomān nuhn che quenda cuāhn nān che nahn. ¹⁶ Chuh nuhn nino nān āma yāhn lihn che duche Claudia nān che ametah nduh dito rano yuhne, ne a conunde chi ndo tāh ihyan chahn indu lihn che rendā barco, ¹⁷ ndeterun ye chete. Tuhme chahcotuma ye ihyo barco me cāva che hua condan. Nino min va āma cuān nān che duche Sirte, nān che hua yāno nune, ne vah ye che min cuan barco me. Chemin che ndedevah ye tino tu che quendihco nān yāhn yahn barco me cāva che hua cāhn min. ¹⁸ Tāma ro me ne, quendi ca rano yuhne tān me, ne chihtera ye chede che nda barco me vān nuniyāhn. ¹⁹ Chihno ino ro min ne, chihtera ye nde āma ndeh nān dehtenduh yahn barco me. ²⁰ Āma ndeh ro che nde yāhn nde iyon hua rendihchero

nuhn, ne a min cuihno coh nuhn che rāhco nuhn, te āma riquendi ri yudo.

²¹ Chihno ndeh ro che hua reh nuhn ne, chandi Pāblo mendāhn, ne rāhn ye:

—Combierno, ndete che dinahn nchuhn che rāhn ro che chenān vo yāhn yahn Creta ne, hua chica vo min, ndere chinda dehtenduh. ²² Mān ne, hua dehve rāhco nchuhn, te andahre conda barco, ate nde āma vo ne, hua dehva co yuhn vo. ²³ U ne, devanó chemin, te icuino ne, Dendiohs yāhn che redín ntiyon yahn ye ne, dechuh ye āma ángel yahn ye, ²⁴ ne rāhn ye ri ye u: “Pāblo, hua dehve rahque, te va che nda nān emperador yahn Roma, ne cāva di ne, ndedevahn Dendiohs nducoyāca ihyan che chenun ye ndoque chete barco.” ²⁵ Combierno, cāh yān nchuhn chedave yahn ne, te u ne, devano cuāco te Dendiohs ne, redinahn ye ndudo yahn ye, ne conahn nduhcā che rāhn ángel me. ²⁶ Ate barco ne, va che cāhnān nān yāva.

²⁷ Riquenda muhn riquenda min yuhne barco me, ne chihno o ndate ne, rechuh āma cuān nān che duche Adria. Nān māhn yān ne, checadino sāhn che recāhca barco me che a nino va yāhn cuma. ²⁸ Decāde se vān nune me a yāno ca, ne ri ndico ntihyon āma metro. Tah cuahn cāna nān ne, decāde tun se, ne ri ndico ndache metro. ²⁹ Nducote vah se che cāhnān barco me nān yāva ne, ndedevah se nduco ihyo cun cu che duche ancla cuāhn cāh barco me, cāva che ametah co cāhn ca, ne chahtenan rino se, āma rendedecadino se nde chi dave. ³⁰ Numanahmin ne, sāhn che ricāhca barco me ne, nahn cāno se, ndedevahn se sāhn. Chemin che canān ndedevah se indu me, redin cā se che nahn ndedevah se tāma te o cu cuāhn tin barco me. ³¹ Ate rāhn Pāblo ri ye capitān me nduco sandādo chahn:

—Ndete che cāno sāhn chuhn ne, nchuhn ne, hua co ndevahn ne.

³² Tuhme chihca sandādo chahn ihyo che nechiche indu me ne, chendāh nun vān nune.

³³ Cuahn che a nahn co dave ne, rāhn Pāblo ri ye nducoyāca sāhn chahn:

—Ndāhca che cheh nchuhn, te a o ndate che nde hua reh ne nde hua rahteyādo ne. ³⁴ Cocheh nchuhn mare tah cāva che cocha ne, cāhca ne nune. Hua dehve rāhco ne, te hua dehva co yahn ne.

³⁵ Chihno rāhn ye chemin ne, chetāh ye pān, ne necāh ye nundihve cuahn Dendiohs nān nducoyāca sāhn chahn, ne ndeh ye canān reh ye. ³⁶ Tuhme chavi tah vederān yahn sāhn chahn, ne namin cheh se.

³⁷ Vān nducoyāca nuhn che chenun nuhn chete barco me ne, ri nuhn o ciento quenān ino raco ntihyon āma ihyan. ³⁸ Chihno che cheh sāhn chahn tah ne, chihtera ca se trigo cāva che ndāh cah nduh barco me.

Chehchenun barco vān nuniyāhn

³⁹ Cuahn che a chi dave me ne, hua nchanān sāhn ricāhca barco chahn ti mān che chenun se. Ate chinān se āma reche nuniyāhn che a ro yāhdute numa chih- to. Tuhme chihquino se che cacāhca se barco me,

ndete che co ndā min. ⁴⁰ Chihca se ihyo yahn ancla chahn, nuhnde cava barco me. Ndāhco cava se indu che ricahca barco, ne cuahn che ndedeca yaco se tino tu che rendihco tin yahn yahn barco ne, canan rica, cuahn cuahn nan va reche nuniyah. ⁴¹ Ate ndā barco me ama cuan nan che rentahn nun vih nune, ne cahnan nan yava. Min chihnde chiche, ne nducote ama rahn nune cuahn vedame ne, chihno chendan. ⁴² Tuhme ntuhno sandado chahn che cahno se sahn preso cava che hua cano nde ama se. ⁴³ Ate capitān min ne, nducote hua nahn se che coh Pablo ne, hua cah yune se che tihca din se. Chihquentiyon se che nducoyaca sahn che ri se nune ne, cahca se nune, cahñ se nan yahn cuma, ⁴⁴ ne sahn chenahn ne, nan irahno man, cheyahn barco man, cahñ nduco se. Nduco tihca ne, ndevahn nducoyaca nuhn.

Quenan Pablo yahn yahn Malta

28 Cuahn che a ndā nuhn yahn min ne, checadino nuhn che Malta duche. ² Ihyan che vate ye min ne, ama nevahnecon ye nuhn, ne chihco ye ama vacoyahn chahte cava che necah ihno nuhn, te ama iche man, ama ran co man. ³ Pablo ne, rene din dama ye duniyah cuma, ne cuahn che rih ye vacoyahn ne, quendah ama cu tan yahn ihno yahn vacoyahn, ne cah te tah ye. ⁴ Cuahn che ndihche ro ihyan yahn min che quendihco raco cu me tah Pablo ne, rahn ye van man ye nduco vih:

—Sahn tih ne, co sahn rihno ihyan se, ne andahre ndevahn se van nuniyah, ate tah Dendiohs ne, hua ndevahn se.

⁵ Ate chihde Pablo tah ye, ne chendahnun cu me vacoyahn, ne hua dehva chi yahn ye. ⁶ Nducoyaca ihyan chahn ne, chenān rino ye che condito Pablo, o adenān no condah ye, coh ye. Ate cuahn che a chi ndeh ura che chenān rino ye ne, a hua dehva chi, ne ndahcorun ye che rendedecadino ye, ne rahn ye te Pablo ne, Dendiohs ye.

⁷ Nino min va yahn yahn ama ihyan che duche ye Pulio. Ihyan min ne, ndinan ye yahn ihyan chahn. Ama nevahnecon ye nuhn numacuahn vedeyeno, ne chahtenan nuhn vaco ye ino ro. ⁸ Chida Pulio ne, quendite ye, ndi ye cah ihno man, cah yun man. Chahn Pablo, chendihchero ye ihyan, ne chihno covah ye ne, nahn tah ye ihyan min, ne ndo yahn ye. ⁹ Checadino ihyan yahn chemin, ne ndo dama ihyan cah che vate ye yahn min, ne namin ndoyahn ye. ¹⁰ Ama nevahnecon ihyan yahn min nuhn, ne te ye nducuahñ dehtenduh che cochihve yahn nuhn cuahn che ndaca nuhn min.

Ndā Pablo yan Roma

¹¹ Chihno ino iyo ne, chahtenun nuhn chete tama barco yahn yan Alejandria che quenān min ro iche. Barco min ne, nda ama bandera nan che nentava se Cāstor nduco Pólux, che rivahn dendiohs yahn sahn che ricahca barco. ¹² Ndā nuhn yan Siracusa, ne min chahtenan nuhn ino ro. ¹³ Chica nuhn min, quendi

nuhn numa chihto nuniyahñ nde ndā nuhn yan Regio. Tama ro me ne, rano yuhniyahñ, ne chihno o ro ne, ndā nuhn yan Puteoli. ¹⁴ Min ntaca nuhn yahn dihnno vo, ne rahn ye nduco nuhn che cuahtenan nuhn nduco ye. Chahtenan nuhn ama ndate, tuhme cuahn nuhn yan Roma. ¹⁵ Dihno vo che vate ye yan Roma ne, checadino ye che ndā nino nuhn, ne ndā ye, chendi yune ye nuhn ama cuan nan che duche Tres Tabernas. Nahn ye ne, ndā dama ye nde ndihve che duche Foro de Apio. Cuahn che ndihchero Pablo ihyan chahn ne, cah yan ye chedave yahn ye, ne necah ye nundihve cuahn Dendiohs. ¹⁶ Cuahn che ndā nuhn yan Roma ne, necah capitān me preso chahn tah ihyan ndinan yahn sandado che redin cudado min. Me Pablo ne, cah yune ye che nuhn ye ama vah nan che conun ye, ne nduco ye ama sandado che redin se cudado ihyan.

Rahndudo Pablo Ndudo yahn Dendiohs yan Roma

¹⁷ Chihno ino ro che ndā nuhn ne, din dama Pablo nducoyaca ihyan nahn, ndata yahn Israel, che vate ye min yan Roma, ne rahn ye ri ye ihyan:

—Nchuhn dihnó, u ne, nde ama nunde hua quendihcó nan ihyan nación yuhn vo Israel, nde hua rahcotahn costumbre che chihco ihyan ndico yuhn vo. Ate andahre che tihca ne, din ye preso u min yan Jerusalén, ne necah ye u tah ihyan ndinan yahn Roma.

¹⁸ Ihyan ndinan chahn ne, techecade ye yahn, ne nducote ametah nde ama nunde yahn cava che cahcantiyon ye che coh ne, nahn ntahte ye u. ¹⁹ Ate ihyan nación yuhn vo ne, hua cahnecon ye. Chemin che a cade chicá che techecade emperador yahn, andahre metah nde ama nunde che cah ihyan nación yuhn vo. ²⁰ Man ne, din damá nchuhn cava che ndihche vih vo man, cava che nte cuandé nchuhn dehco che nchiche cadena cuh u man. Nchiche cadena cuh u, te ritahnó che va che conahn ndudo che te Dendiohs, checadino uvo, ihyan nación yahn Israel.

²¹ Tuhme rahn ihyan chahn ri ye ihyan:

—Nde ama caca che dirun ihyan estado yahn Judea yahn dehtenduh che redin ne, ametah ndā tah nuhn. Namin nde ama dihnno vo che rica ye min, renda ye muhn ne, hua chihnga rahn ye yahn ne. ²² Ate nahn cahnevan nuhn deh cahma ne, te a numacuahn no ne, tan ihyan yahn vederihquentiyon ra che ritahno nchuhn.

²³ Tuhme chihco ye ama ro, ne ama yahn ye ndo dama ye vah nan che quenān Pablo, ne numa ro cahndudo ye yahn vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs. Rahndudo ye ley che dirun Moisés man, ndudo che dirun profeta man, ne nahn ye che conahn ihyan chahn yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁴ Nahn ihyan chahn ne, chitahno ye, ne nahn ye ne, hua chitahno ye.

²⁵ Nducote nahn ye ne, hua quenān ino ye ne, necuan ye che nahn nahn ye. Tuhme rahn Pablo ri ye ihyan chahn:

—A ndahca ndudo che cah Vaco Ndah yahn Dendiohs, cahndudo ihyan profeta Isaías, chihnevan ihyan ndico yuhn vo:

²⁶ Cuehn, cuahndode n̄an ihyan sih tuhçā:
 “Cuahn d̄ama rihnevan nchuhn, ate hua renahn ne.
 Cuahn d̄ama rendihche ro ne, ate hua renchan̄an ne,
²⁷ te nedin cheche m̄an ne chedave yahn ne.
 Hua redinahn ne m̄an, hua rihcovan ne m̄an,
 hua renahn ne m̄an, hua rento ino ne nunde yahn ne
 m̄an.
 Chemin che hua renchahco Dendiohs çava ne.”
²⁸ M̄an ne, cadino nchuhn te cuahndudo nuhn ndudo
 ndah yahn Jesucristo v̄an ihyan nación chen̄ahn. Ihyan

chahn che cuāco ne, çahcovan ye, ne ndedevahn Den-
 diohs ihyan.

²⁹ Cuahn che chihno r̄ahn P̄ablo tihçā ne, con̄ahn
 ihyan chahn, quenan āma ndeh rente ye nduco vih, te
 chi t̄an ye yahn ndudo min.

³⁰ P̄ablo ne, quenan ye min o nduyo, quenun ye vah
 n̄an che tumanan ye, ne nevahnevan ye nducoyāca
 ihyan che rahn ye, rendihchero ye ihyan. ³¹ Rahndudo
 ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs m̄an,
 ricuahn ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo m̄an, ne
 nde āma ihyan ne, hua din v̄ahche ye yahn ye.

ROMANOS

1 U Pabło, che tendahnun Dendiohs u, che dín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo man, che co apóstol man, che cuahndudó ndudo ndah yahn ye man ne, dirún caca cuh yahn ne.

² Yahn ndudo ndah min ne, a chihco cãde Dendiohs nan Ndudo ndah yahn ye nde a rahn me, dirun ihyan profeta yahn ye. ³ Ndudo ndah min ne, rahn yahn Daya ye, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihndeyan ye van ndata yahn David. ⁴ Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ntuche ye van tenahn, ne nduco chemin chihnde ro che Daya Dendiohs ihyan. ⁵ Che cuande yahn ihyan min ne, din yahino Dendiohs nuhn, ne a tendahnun ye nuhn che co nuhn apóstol, cuahndudo nuhn Ndudo yahn ye van ihyan nducuahn nación, cava che nevah-necun ye, ne cotahno ye. ⁶ Van ihyan chahn ne, nchuhn che a nedin yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, ne nduco ne ndi cuande ne, te a tendahnun Dendiohs nchuhn.

⁷ Nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che yahino ye nchuhn, vate ne van Roma ne, dechúh caca cuh yahn ne. Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, dín ye che ndahcã cuahtenan ne.

Pabło ne, nahn cahn ye van Roma

⁸ Numachate iyehense ne, a chetuhn ndudo yahn nchuhn, nduhcã che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Chemin che menan vihca che cuande yahn ihyan min ne, renechã nundihve cuahn Dendiohs cava ne. ⁹ Dendiohs, ihyan min che redín ntiyon yahn ye numa inó, rahndudó ndudo ndah yahn Daya ye ne, devano ye che cuahn dama revãh cava nchuhn. ¹⁰ Ricã ihyan che atãnoca nduh ne, cuahnecon ye che chí quendihcheró nchuhn, ¹¹ te ama nahn chí quendihcheró nchuhn, cava che dín che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ne tahque numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹² Avane ne, nahn che necah van ama tãmo vo chedave yahn vih, yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo.

¹³ Dihno, rahn rí nchuhn te ama ndeh yune nahn chí quendihcheró nchuhn, ne cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, nduhcã che redín van ihyan nación chenahn, cava che din Dendiohs che co van ihyan, cotahno ye dama nduco nchuhn. Ate nde meniyon ne, hua ri che chí. ¹⁴ A chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo u che cuahndudó ndudo ndah yahn ye van ihyan yahn nducuahn nación, van ihyan devano

man, van ihyan tundo man. ¹⁵ Chemin che quenan inó che a nun cuahn chí van nchuhn che vate ne van Roma, cuahndudó ndudo ndah yahn ye, cahnevan ne.

Vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo

¹⁶ Hua ri cuihnãn yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, te chemin che vederihquentiyon yahn Dendiohs, cava che ndedevahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye, menan vihca ihyan nación yahn Israel, namin ihyan nación chenahn. ¹⁷ Ndudo ndah min ne, a vederihquentiyon yahn Dendiohs, te a nan ndudo min rihco ro ye che renecon yahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye, nduhcã che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhcã: "Ihyan che ritahno ye ne, ndo van Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan, ndevahn ye."

Nunde yahn ihyan

¹⁸ Nahn che cotahno vo, te a devano vo che Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, din ye castigo yah nducoyaca ihyan nunde che rahcotahn ye yahn Ndudo yahn ye. ¹⁹ Hua ndahcã che tihcã rahcotahn ye, te a devano cuaco ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, yahn che a man Dendiohs cãh ye, checadi-no ye. ²⁰ Nde ro che dendah Dendiohs iyehense ne, a devano ihyan te ihyan min che Dendiohs, ne quenan cuma ye vederihquentiyon cuahn dama, te tumacadi-no ye duh ihyan min, yahn dehtenduh che dendah ye. Chemin che nde metah deh che cãhma ye, cava che ndedevahn ye ihyan. ²¹ Andahre a devano ye che va Dendiohs, ate hua rendeva ye yavenan ye, nde hua renechã ye nundihve cuahn ihyan. Tahque ndah ye ne, rendedecadino ye yahn dehtenduh che nde hua richihve, nto ye ihyan tundo. ²² Andahre ama devano ye, che rãhco ye, ate nde hua renahn ye. ²³ Ndotenan che ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye cuahn dama man, che ama chahte vederihquentiyon yahn ye man ne, rendeva ye yavenan dehtenduh che redendah man ye, rentãve ye ihyan iyehense man, ite che chenancun cãh te man, yahda man, cu man.

²⁴ Chemin che chacondãh vedame Dendiohs ihyan chahn, cava che quendi ye yune chihnga yahn ye, cahtera ye vedecuihno yahn ye van man ye nduco vih. ²⁵ Ndotenan che quendi ye yune cuaco, ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che dendah ye iyehense man, rendeva nducoyaco vo yavenan ye cuahn dama man ne, quendi ye vederihncheh, rendeva ye yavenan dehtenduh che man Dendiohs dendah ye.

²⁶ Chemin che chacondah vedame Dendiohs ihyan cava che quendi ye nunde yahn ye nduco vih, cahtera ye vedecuihno yahn ye. Ihyan ndahta ne, ndotenan che cahnevaco ye, cuahtenan ye nduco inchahn ye ne, rahtenan ye van man ye nduco vih, rahtendihco ye nunde. ²⁷ A namin no tun ihyan chahn. Ndotenan che nuhn ye ndahta yahn ye ne, rihtera ye vedecuihno yahn ye, rahtenan ye van man ye nduco vih, ne nduco chemin recah rihn man ye ihyan, rihco yan man ye castigo che va che co ye.

²⁸ Nducote hua chihco ye chedave yahn ye che nevahnecon ye Dendiohs ne, chacondah vedame Dendiohs ihyan cava che quendi ye vederendedecadino chihnga yahn ye, cuahtendihco ye nunde. ²⁹ A ndedecuihta man ye nducuahn nan nunde, chendihco ye. Ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ndere rahtehica ye man, chen an cuma ye vede idihya man, vedeve man, vedetan man, vederihncheh man. Cuahnde chende ye man, vate canda ye nduco vih man, rihno ye vih man. ³⁰ Chihnga rahn ye yahn vih man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man, hua renevahnecon ye nde ama ihyan man, redin yade ye man, redin cun ye man, rendedecadino ye deman yahn dehtenduh che chihnga man, hua renevahnecon ye indihche yahn ye man, ³¹ hua renahn ye man, hua redinahn ye ndudo yahn ye man, hua renan vahino ye vih man, hua devano nchahco ye yahn vih man. ³² Andahre devano ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs che ihyan nunde ne, va che co ye castigo yahn nunde yahn ye, ate riquendi ye rahtendihco ye nunde, nde tuno rendonan ye combiero yahn ye che dama ri ye nduco vih.

Dendiohs ne, techecade ye numa cuaco

2 Nducote a devano nducoyaca ihyan che va che co ihyan nunde castigo ne, adecoduhno ihyan che rendahchenan ye ihyan chenhahn ne, nde nan che cahma ye metah, te a dama ri ye nduco vih, rahtendihco ye nunde. ² A devano vo che dama no redin Dendiohs castigo ihyan che rendahchenan ye. ³ Nchuhn che rendahchenan ne ihyan nunde chenhahn, ate dama ri ne nduco ye ne, hua rahco ne che ndevahn ne yahn castigo yahn Dendiohs. ⁴ Hua ducherino ne vedechahntino yahn Dendiohs man, vedeyahino chahte yahn ye man. A devano ne che quen an cuma Dendiohs vedeyahino nduco ne, te nahn ye che nto ino ne nunde yahn ne. ⁵ Ate nducote redin cheche ne chedave yahn ne, hua nahn nto ino ne ne, rededecuihta ne nunde yahn ne. Man ne vedin ne, te techecade Dendiohs yahn ne numa cuaco, ne va che co ne castigo. Nda ro min ne, techecade ye yahn nducoyaca ihyan, tunoca che nedin ye ndahtenan ye iyehne. ⁷ Ihyan che chahtino ye, redin ye che ndah man, chen an ino ye che quendah yavenan ye man, che ndeva Dendiohs ihyan man ne, a ihyan chahn che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁸ Ate ihyan che canda tin ye man, che rahcotahn ye yahn ndudo cuaco man, che riquendi ye yune chihnga yahn ye man ne, quen an cuma che din Dendiohs casti-

go yah ihyan. ⁹ Nducoyaca ihyan nunde yahn nducuaahn nacin, menan vihca ihyan nacin yahn Israel ne, chuhrihn ye, din Dendiohs castigo ihyan. ¹⁰ Me ihyan nducuaahn nacin che din ye che ndah, menan vihca ihyan nacin yahn Israel ne, ama ndah ro yahn ye man, ndeva Dendiohs ihyan man, din ye che ndahca cuahtenan ye man.

¹¹ Tihca, te Dendiohs ne, quendihconahn retechecade ye. ¹² Nducoyaca ihyan che chendihco ye nunde, che nde hua devano ye ley che dirun Moises ne, ndiyu ley min che cahcantiyon castigo che co ye, ate va che co ye castigo. Namin nducoyaca ihyan che a devano ye ley min, ate chendihco ye nunde ne, va che co ye castigo nduhca che rihquentiyon ley min. ¹³ Tihca, te atenah ihyan che redinahn ye ley min, che ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan, ndiyu ihyan che ndere rihnevan ye. ¹⁴ Cuahn che ihyan nacin chenhahn, che nde hua devano ye ley min, redin ye nduhca che rihquentiyon ne, a ndero ndi che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, andahre hua devano ye ley min. ¹⁵ Nan nducuahn che redin ye ne, rihco ro ye che anduhneca ndete che renevahnecon ye ley min. Nahn cuan ne, renda yahn ye che cuahtendihco ye nunde, ne va che co ye castigo. Nahn cuan ne, renda yahn ye che hua co ye castigo, yahn che rahco ye che hua chahte nunde yahn ye. ¹⁶ Nda ro yahn ne, quen an cuma che cahcantiyon Dendiohs che techecade Dihvo vo Jesucristo nunde yahn nducoyaca ihyan, nde nducuahn nunde che chahtendihco ye cuahn ndeh.

Nunde yahn ihyan nacin yahn Israel

¹⁷ Nchuhn ihyan nacin yahn Israel, hua dehva co yahn ne, che rahco ne, te ndichahntino ne ley che dirun Moises. Redin yade ne, rahco ne che yahn Dendiohs nchuhn. ¹⁸ A devano ne deh che nahn ye che dinahn ne che rahco ne, ne nducote chahn ne ley min ne, rahco ne che devano tendahnun ne cha che ndah van dehtenduh che redin ne. ¹⁹ Numacuahn vedeyade chen an ino ne che devano cacuahn ne ihyan tundo. Rahco ne che ama devano cah cuande ne ihyan taca co tuno ye nan Dendiohs. ²⁰ Rahco ne che ama devano cacuahn ne nde ihyan che hua renahn ye man, nde chechahya man, te a nchuhn che va tah ne vededevano man, ndudo cuaco man, nan ley che dirun Moises. ²¹ Tuhme nducote ama devano cacuahn ne, che rahco ne, ime dehra cuande che hua redinahn man ne? Nducote rahndudo ne che hua din duco ihyan, ime dehra cuande che reduco man ne? ²² Nducote rahndudo ne che hua din duche yahn ihyan che a nihnevaco ye, ime dehra cuande che redin duche yahn man ne che a nihnevaco ne? Nducote rahndudo ne che hua ndeva ihyan yavenan dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye, ime dehra cuande che reduco ne dehtenduh che rignonun chihve che va chete yaco yahn ihyan chahn? ²³ Nducote ama redin yade ne che devano ne ley yahn Dendiohs, ime dehra cuande che duche rino ne ihyan, hua redinahn ne che rihquentiy-

on ye? ²⁴ Nduco che tihcā redin ne ne, a t̄an renun c̄ah nduhcā che a ndirun n̄an Ndudo yahn Dendiohs tuhcā: “Ihyan nación chenāhn ne, a c̄ava che duhtuno ihyan nchuhn che chihngā r̄ahn ye yahn Dendiohs.”

²⁵ Che chenān seña nchuhn ne, t̄acā hua, richihve yahn ne ndete che redinahn ne ley che dirun Moisés. Ate nducote hua redinahn ne ne, a ndere chenān seña me nchuhn. ²⁶ Me ihyan nación chenāhn ne, ndete che redinahn ye che rihquentiyon ley min ne, redin yahn Dendiohs ihyan, andahre hua chenān seña ihyan. ²⁷ Ihyan che redinahn ye ley min, andahre hua chenān seña ihyan ne, ndāhco ndiya ye nchuhn che nde chenān seña nchuhn m̄an, nde devano ne ley min m̄an, ate hua redinahn ne. ²⁸ Ndiyu che ndāta yahn Israel nchuhn m̄an, che chenān seña nchuhn m̄an, che cochihve yahn ne c̄ava che nedin yahn Dendiohs nchuhn, ²⁹ te atēnān ihyan che numacuahn chedave yahn ye renevahnecun ye che rihquentiyon Dendiohs m̄an, redinahn ye m̄an, reneidin yahn Dendiohs ihyan. Che cochihve yahn ne ne, che nedin yahn Dendiohs nchuhn, ndiyu che nevahnecun ihyan iyehense nchuhn.

3 Nducote tihcā ne, co vate nchuhn che r̄ahco ne che tahque ndah ro yahn ihyan nación chenāhn, che co nchuhn che ndāta yahn Israel nchuhn m̄an, che chenān seña nchuhn m̄an. ² Ate tahque ndah ro yahn nchuhn, te a t̄ah ihyan ndico yahn ne, chihco Dendiohs Ndudo yahn ye. ³ Andahre āma yahn ihyan chahn hua dinahn ye yahn Ndudo min, ate ndiyu c̄ava chemin che ndāca d̄ama Dendiohs yahn ndudo yahn ye che c̄ah ye, te ihyan min ne, redinahn ye ndudo yahn ye, andahre nducoyāca ihyan hua redinahn ye. Tihcā ye, nduhcā che a ndirun n̄an Ndudo yahn ye tuhcā:

Nducuahn che redin Dendiohs ne, ndah.

Chemin che nde hua co c̄ahma nunde ihyan yahn ye.

⁵ Co vate nchuhn che r̄ahco ne te n̄an nunde yahn ne rihnde ro che āma ndah Dendiohs, ne hua redin yahn che din ye castigo nchuhn c̄ava nunde yahn ne. ⁶ Ate hua, te Dendiohs ne, a numa c̄a ndah ihyan ye. Ndete che hua tihcā ne, nde hua co techēcāde ye yahn ihyan nunde.

⁷ Ndete che n̄an nunde yahn vo tahque ndah cuhnde ro che āma ndah Dendiohs ne, nde hua quenān cuma che techēcāde ye yahn vo. ⁸ Ndete che tihcā ne, tahque ndah quendi vo nunde yahn vo, te chemin che cochihve. Vate n̄ahn ihyan che ndere r̄ahn ye che tihcā rahndudo nuhn. Ihyan chahn ne, redin yahn che din Dendiohs castigo ihyan.

Nducoyāca ihyan ne, chendihco ye nunde

⁹ Co vate nchuhn che r̄ahco ne che uvo, ihyan nación yahn Israel che tahque ndah ihyan uvo v̄an nducoyāca ihyan iyehense. Ate hua cuāco chemin, te nducoyāca ihyan nación yahn Israel m̄an, ihyan nación chenāhn m̄an ne, quendihconahn chendihco ye nunde nduhcā che a ndirun yahn ye, ¹⁰ n̄an Ndudo yahn Dendiohs tuhcā:

Metah nde āma ihyan che ndah ihyan ye.

¹¹ Metah nde āma ihyan che renahn ye.

Metah nde āma ihyan che renēcāhco ye Dendiohs.

¹² Nducoyāca ye ne, chacondāh vedāme ye Dendiohs, quendi ye yune chihngā.

Metah nde āma ihyan che runēcāde ye.

¹³ Demān ndudo chihngā m̄an, ndudo rihnceh m̄an, ndudo rendih m̄an, rente ye.

¹⁴ Demān che r̄ahva ye m̄an, r̄ahn t̄an ye m̄an.

¹⁵ Nduco hua no rihn deh ne, rihno ye vih.

¹⁶ Nduh cuān n̄an che vatechica ye ne, redetohnan ye m̄an, rihco ye vedeyah m̄an.

¹⁷ Nde hua rendā yahn ye che ndāhca cuahtenan ye nduco vih.

¹⁸ Nde hua rendā yahn ye che nevahnecun ye Dendiohs.

¹⁹ A devano vo te nducuahn che ndirun n̄an ley che dirun Moisés ne, a ndirun c̄ava che, nducoyāca ihyan che rihquentiyon ley min ihyan ne, tumacadino ye yahn nunde yahn ye, nde metah deh che c̄ahma ye ro che techēcāde Dendiohs yahn ye. ²⁰ Ley min ne, nducote a chihnde atēnān c̄ava che co devano ihyan che va nunde yahn ye ne, chemin che nde āma ihyan hua co c̄ahma ye che ndah ihyan ye n̄an Dendiohs, andahre r̄ahn ye che redinahn ye.

C̄ava che ndevahn vo ne, va che cotahno vo

²¹ Ate m̄an ne, a devano vo te ndiyu che quendi vo ley min che ndo yān Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo, te a m̄an ye te ye, checadino vo t̄acā che din ye, ne chemin ne, a ndirun n̄an ley min m̄an, n̄an ndudo che dirun ihyan profeta m̄an. ²² Nducoyāco vo ne, c̄ava che ndo yān Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo ne, va che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo. Tihcā, te d̄ama no rendihche ye nducoyāco vo. ²³ Nducoyāco vo ne, chendihco vo nunde, nde hua co c̄ahmo vo che ndah ihyan uvo n̄an Dendiohs. ²⁴ Andahre hua co c̄ahmo vo che ndah ihyan uvo n̄an ye, ate numacuahn vedeyahino ndo yān ye nduco vo, nedin yahn ye uvo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye uvo. M̄an ne, a ndo yān ye nduco vo. ²⁵ Dechuh ye ihyan, chih ye, chera yun yahn ye c̄ava nunde yahn vo, ne che cotahno vo ihyan ne, ndāco vo vederenchahco. Che tihcā din Dendiohs ne, chihco ro ye che numa cuāco din chahtino ye yahn nunde che chahtendihco ihyan ndico nde ro menān. ²⁶ Namin chihco ro ye m̄an ro cuh, che numa cuāco rendo yān ye nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, reneidin yahn ye ihyan.

²⁷ M̄an ne, ametah din yāde nchuhn che redinahn ne yahn ley min, te atēnān che cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndo yān Dendiohs nduco ne, nedin yahn ye nchuhn. ²⁸ Tihcā, te r̄ahn rí nchuhn te andahre hua nedinahn ihyan ley min, ate nduco che cotahno ye ihyan min ne, ndo yān Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan.

²⁹ Dendiohs ne, Dendiohs yahn nducoyāca ihyan iyehense, ihyan nación yahn Israel m̄an, ihyan nación chenāhn m̄an, ndiyu demān yahn ihyan nación yahn Israel. ³⁰ Tihcā, te āma no Dendiohs, ne ihyan min ne, rendo yān ye nduco ihyan nación yahn Israel m̄an,

ihyan nación chenahn man, rene din yahn ye ihyan nduco che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ³¹ Che ritahno vo ihyan min ne, ndotenan che rendahco ndiyo vo ley min ne, recah dito vo.

Nduhca che chitahno Abraham

4 A devano vo nduhca che din ihyan ndico yuhn vo Abraham. ² Co rahco ihyan che nedin yahn Dendiohs ihyan min yahn che runeca de quenan ye iyehense. Ate hua tihca, ³ te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun tuhca: "Abraham ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che din yahino Dendiohs ihyan, nedin yahn ye ihyan." ⁴ Che rene dihvo vo mozo yuhn vo ne, ndiyu vedevahino chemin, te quendihco vo yahn ye. ⁵ Ate che rendo yan Dendiohs nduco ihyan nunde che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, rene din yahn ye ihyan ne, chemin che cuaco ne, vedevahino, ndiyu che quendihco ye. ⁶ Atihno cano tun che dirun David yahn ihyan che redin Dendiohs vedevahino nduco ye, rendo yan ye nduco ye, rene din yahn ye ihyan. ⁷ Dirun ye tuhca: Ama ndah ro yahn ihyan che renda ca ye vederenchahco cava nunde yahn ye.

⁸ Dihvo Dendiohs ne, hua redin ye castigo ihyan chahn.

⁹ Cuedevano nchuhn te vedeyahino yahn Dendiohs ne, ndiyu deman cava ihyan che chen an seña ihyan, te namin cava ihyan che hua chen an seña ihyan. A rahno vo che Abraham ne, nducote chitahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan. ¹⁰ Ro che nedin yahn Dendiohs ihyan ne, nde metah conan seña ihyan. ¹¹ Dinoca chitahno Abraham, tuhme nedin yahn Dendiohs ihyan, chihquentiyon ye che conan seña ihyan, cava che cuhnde ro che a nedin yahn ye ihyan. Nduco tihca ne, tihyon yune Abraham nde ihyan che hua chen an seña ihyan, che cotahno ye Dendiohs, cava che ndo yan Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan. ¹² Namin tihyon yune ye ihyan che chen an seña ihyan, che hua cochahtino ye che chen an seña ihyan, te tahque ndah ye ne, cotahno ye Dendiohs nduhca che chitahno man ye, ro che nde metah conan seña ihyan.

Rendedevahn Dendiohs ihyan che ritahno ye

¹³ Dendiohs ne, cah ye ndudo yahn ye Abraham che co yan ndata yahn ye iyehense, yahn che chitahno ye ihyan, ndiyu yahn che dinahn ye ley che dirun Moisés. ¹⁴ Ndete che atenan ihyan che redinahn ye ley min che rene din yahn Dendiohs ihyan ne, tuhme nde metah deh cuande che cotahno vo ihyan, nde huane che cah ye ndudo yahn ye. ¹⁵ Ate hua tihca, te ley min ne, ndotenan che cahco ro che nedin yahn Dendiohs ihyan ne, tahque ndah ne, rihco ro che din ye castigo ihyan nunde. Me ndete che metah ley min ne, nde hua tumacadino vo che va nunde yahn ihyan.

¹⁶ Chemin che, che ritahno vo Dendiohs ne, numacuahn vedeyahino rene din yahn ye uvo. Andahre hua ndi cuande vo yan ihyan che va tah ye ley min, hua dehve din yahn, te nduco che ritahno vo ihyan

nduhca che chitahno Abraham ne, rene din yahn ye nducoyaco vo. Nduco tihca ne, riquendi vo yune yahn Abraham, ¹⁷ nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Ama yahn ihyan quendi ye yune yehn, cotahno ye u." Quendi vo yune yahn ye nduhca che nahn Dendiohs, ihyan min che rendedetuhche ye ihyan che a ndih ye man, rihco cade ye dehtenduh che nahn ye, ne rinahn man.

¹⁸ Abraham ne, andahre ametah vedechahtino che ndaca ndata yahn ye, ate numacuahn vedechahtino chitahno ye che rahno Dendiohs nduco ye, che ama co yan ndata yahn ye. ¹⁹ Ro min ne, ametah vedechahtino yahn ye, te a ri ye tenduh ama ciento nduyo, ne ihyan ndahta yahn ye Sara ne, namin a indihte ye. Avane ne, a numaca hua renda ca ya ye. Ate nde nduco nduh ne, a chitahno ye ndudo che cah Dendiohs ihyan. ²⁰ Ndotenan che o vederendecadino yahn ye ne, chitahno ye numa ino ye ndudo che cah Dendiohs ihyan, ne ndeva ye yavenan ye. ²¹ Chichahtino ye numacuahn chedave yahn ye che Dendiohs ne, va vederihquentiyon yahn ye che redinahn ye nducuaahn ndudo yahn ye che recah ye. ²² Chemin che nducote tihca chitahno ye Dendiohs ne, nedin yahn Dendiohs ihyan.

²³ Che nedin yahn Dendiohs ihyan min ne, a ndirun nan Ndudo yahn ye, ndiyu deman cava ihyan min, ²⁴ te namin cava uvo, cava che tumacadino vo che nduco che cotahno vo Dendiohs ne, ndo yan ye nduco vo, nedin yahn ye uvo. A ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo yan tenahn. ²⁵ Che chihno ihyan iyehense Dihvo vo ne, a cava nunde yuhn vo, ne che ntuche ye ne, a cava che ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo.

Nduhca che ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo

5 Nducote tihca ne, nedin yahn Dendiohs uvo man, ndo yan ye nduco vo man, yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ² A cava Dihvo vo Jesucristo che din yahino Dendiohs uvo, nedin yahn ye uvo. Man ne, numacuahn vedeyeno chen an ino vo che cuahtenan vo nan ye vahchetero. ³ Ndiyuh deman yahn chemin che ri yeno vo, te namin ri yeno vo yahn che rechuhrihn vo. A devano vo te cuahn che rechuhrihn vo ne, renda co vo vedechahtino man, ⁴ cuahn che chen an cumo vo vedechahtino ne, riquenda h ndah vo man, cuahn che riquenda h ndah vo ne, chen an ino vo Dendiohs man, ⁵ cuahn che chen an ino vo Dendiohs ne, hua dehve rahco vo man. Hua dehve rahco vo, te Dendiohs ne, rihco ro ye vedeyahino chahte yahn ye nduco vo, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo.

⁶ Cuahn che ametah vedechahtino che ndaca ihyan vederenchahco cava nunde yahn ye ne, ro min niyon chih Dihvo vo Jesucristo cava nducoyaca ihyan nunde, nduhca che a chihco cade Dendiohs. ⁷ Hua ndere ndaca ama ihyan che cahquino ye cahco menda h ye ihyan coh ye cava tama ca ihyan, andahre ndah ihyan ye. ⁸ Ate Dendiohs che cuaco, andahre ama chendihco

vo nunde, chihco ro ye che ʼama yahino ye uvo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, chih ye ʼcava che ndedevahn ye uvo. ⁹ Mān ne, nducote a nedin yahn Dendiohs uvo, yahn che a chih ihyan min, chera yun yahn ye ʼcava nunde yuhn vo ne, a devano cuāco vo te a ndedevahn ihyan min uvo, ametah che co vo castigo ro che techēcāde Dendiohs yahn ihyan nunde. ¹⁰ Tihcā, te ro menān cuahn che ri yudo yahn Dendiohs nduco vo, ʼcava nunde yuhn vo ne, ndo yān ye nduco vo yahn che chih ʼDaya ye, nedihve ye nunde yuhn vo. Mān che a ntuche ihyan min mān, che yān Dendiohs nduco vo mān ne, tahque nun ndevahn vo. ¹¹ ʼAma yeno vo che ndo yān Dendiohs nduco vo, din Dihvo vo Jesucristo.

Ejemplo yahn Adán

¹² ʼCava Adán ne, chihnde nunde muhn iyehñse cuh, ne ʼcava nunde min ne, chihnde cāde che coh nducoyāca ihyan, te nducoyāca ye ne, chendihco ye nunde.

¹³ Nde ro che metah cuhnde ley che dirun Moisés ne, ihyan iyehñse ne, a ihyan nunde ye. Ate nān che metah ley ne, nde hua duhva ra cuande nunde yahn ihyan. ¹⁴ Andahre hua dāma nunde yahn ihyan nduhcā nunde che chahcotāhn Adán yahn Dendiohs, ate quendi chih ye, canān nde ro min, nde ndā ro che quen Moisés iyehñse. ʼCava Adán ne, nducoyāca ihyan iyehñse ne, chendihco ye nunde. Ate ʼcava Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndā ye iyehñse adivē ne, co ndevahn nducoyāca ye.

¹⁵ ʼCava nunde yahn Adán ne, chendihco nducoyāca ihyan nunde. Ate hua tihcā vedevāhino yahn Dendiohs, te dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ne numacuahn vedeyahino, ndiyu demān ndedevahn ye ʼama yāhn ihyan ʼcava che hua co ye castigo, ate namin din ye che co cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

¹⁶ ʼCava nunde yahn Adán ne, va che co nducoyāca ihyan castigo. Ate hua tihcā vedevāhino yahn Dendiohs, te andahre ʼama chendihco ihyan nunde, ate ndo yān Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan.

¹⁷ ʼCava nunde yahn Adán ne, va che coh nducoyāca ihyan. Ate hua tihcā vedevāhino yahn Dendiohs, te ʼcava Dihvo vo Jesucristo ne, nducoyāca ihyan che ndo yān Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan ne, ʼama ndah ro yahn ye, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

¹⁸ Tuhme nducote quendihco Adán nunde ne, va che co nducoyāca ihyan castigo. Ate nducote ndāhcā din Dihvo vo Jesucristo, chih ye ʼcava ihyan nunde ne, ndo yān Dendiohs nduco ye, nedin yahn ye ihyan. ¹⁹ Tihcā, te yahn che chahcotāhn Adán yahn Dendiohs ne, nducoyāca nducondi ihyan ne, chihndānan ihyan. Ate yahn che dinahn Dihvo vo Jesucristo yahn Dendiohs ne, ʼama yāhn ihyan, nedin yahn Dendiohs ihyan.

²⁰ Ley che dirun Moisés ne, chihnde ʼcava che tahque cuhnde ro nunde yahn ihyan che co ro menān, ne ʼama chihnde ro che chendihco ye nunde. Ate nde nduco nduh ne, tahque quenān cuma Dendiohs vedeyahino, ²¹ ne andahre redin nunde yahn ihyan che co ye castigo, ate numacuahn vedeyahino ndo yān Dendiohs

nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, nedin yahn ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ametah che cuahtendihco ye nunde

⁶ Nducote tihcā ne, nde hua ndedecadino vo che quendi vo cuahtendihco vo nunde ʼcava che tahque cuhnde ro vedeyahino yahn Dendiohs nduco vo. ² Ndiyū tihcā che va che din vo, te a chihcomān vo nunde yuhn vo, ne hua ndāhcā che quendi vo. ³ Cuedevano nchuhn te che chedenune vo, cah vo Dihvo vo Jesucristo ne, nguahco yuhn vo che chih ye, chi cuande vo vān ihyan yahn ye. ⁴ Tihcā, ʼcava che nduhcā che numacuahn vederihquentiyon ndedetuhche Dendiohs Chida ihyan min vān tenāhn ne, namin uvo che a ndi i vo, nedin nunde yuhn vo ne, din ye che ndo vo ihyan ra, cuahtechico vo runecāde.

⁵ Tihcā, te nducote nguahco yuhn vo che chih Dihvo vo, chi cuande vo vān ihyan yahn ye ne, namin din Dendiohs che ndo vo ihyan ra, cuahtechico vo runecāde nduhcā che ndedetuhche ye ihyan min vān tenāhn. ⁶ Din vo cuande che anduhnecā ndete che a chenān yāh vo nduco Dihvo vo, ʼcava che cāhcomān vo nducuahn nunde che chahtendihco vo ro menān, ne hua quendi vo cuahtendihco vo. ⁷ Nduco tihcā ne, anduhnecā ndete che a chih vo, ne ʼama yune no chihcomān vo nunde yuhn vo. ⁸ Me nducote anduhnecā ndete che a chih vo dāma nduco Dihvo vo Jesucristo ne, a chenān ino vo che conduco vo ihyan, ⁹ te a devano vo che a ndedetuhche Dendiohs ihyan vān tenāhn, ametah ndaconān coh ye. ʼCava ye ne, ametah vederih. ¹⁰ Me yahn che chih ye ne, ʼama yune no chih ye ʼcava nunde yuhn vo. Ate ntuche ye, ne conāhn ye vahchetero. Mān ne, va ye nān Dendiohs. ¹¹ Nduco tihcā ne, din vo cuande, ne cāhcomān vo nunde yuhn vo, runecāde cuahtechico vo nduhcā che nahn Dendiohs, cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo.

¹² Chemin che hua quendi vo cuahtechico vo vedeyeno yahn mān vo, cuahtendihco vo nunde. ¹³ Hua cāhco vo chedave yuhn vo, cuahtendihco vo nunde, te tahque ndah ne, nduhcā ihyan ra ne, va che cāhco vo chedave yuhn vo tāh Dendiohs ʼcava che runecāde cuahtechico vo nduhcā che nahn ye. ¹⁴ A ndevahn vo, ametah che cuahtendihco vo nunde, te ndotenan che cāhcantiyon ley che dirun Moisés uvo ne, a rihquentiyon Dendiohs uvo, redin yahino ye uvo.

¹⁵ Co vate ihyan che rāhco ye che nducote yahino Dendiohs uvo mān, hua rihquentiyon ley che dirun Moisés uvo mān ne, a vatemān vo, co cuahtendihco vo nunde. Ate hua tihcā. ¹⁶ A devano vo te ndete che cuañān din vo ntiyon nduco ʼama patrón ne, va che dinahn vo che cāhcantiyon ye. A namin no tun ndete che cāhco vo chedave yuhn vo tāh Dendiohs ne, va che runecāde cuahtechico vo nduhcā che nahn ye. Me ndete che cāhco vo chedave yuhn vo che quendi vo yune yahn mān vo ne, va che co vo castigo. ¹⁷ Nundihve cuahn Dendiohs, te nchuhn ne, andahre

chahtechica ne vedeyeno yahn man ne ro menan, chahtendihco ne nunde, ametah tama nan che co din ne ne, ate chitahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihco ne chedave yahn ne tah ye. ¹⁸ A ndevahn ne, a chihcoman ne yune chihnga yahn ne, cava che runecade cuahtechica ne. ¹⁹ Dirun ejemplo chemin chan cava che co conahn ne. Ro menan me ne, chihco ne chedave yahn ne che quendi ne yune chihnga, ne ca cuahn ca cuahn nde tahque chihnga redin ne. Ate man ne, nahn che cahco ne chedave yahn ne tah Dendiohs, cava che tahque runecade cuahtechica ne ro ro.

²⁰ Ro menan cuahn che quendi ne yune chihnga, chahtendihco ne nunde ne, va man ino ne, nde hua renda yahn ne che runecade cuahtechica ne. ²¹ Nducuahn dehtenduh che chihnga din ne ro min ne, hua chichihve yahn ne, nde ri cuihnan ne yahn. Avane ne, a vate ne che co ne castigo. ²² Ate man che ndedevahn Dendiohs nchuhn, nchahco ye nunde yahn ne ne, chihco ne chedave yahn ne tah ye. Ama cochihve yahn ne, te runecade cuahtechica ne, ne cuihno min ne, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. ²³ Ihyan che rahtendihco ye nunde ne, va che co ye castigo, din nunde yahn ye. Ate ihyan che ndichahtino ye Dihvo vo Jesucristo ne, numacuahn vedevahino, ndeva Dendiohs ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés

7 Dihno, nducote a devano nchuhn ley che dirun Moisés ne, a tumacadino ne te rihquentiyon ihyan atenan ro che vate ye iyehense. ² Condiheche ne. Ama ndahta ne, rihquentiyon ley min che hua co tehche te inchahn te, cahnevaco te nduco tama chahn. Ate ndete che coh inchahn te ne, nuhndeman te yahn vederihquentiyon min. ³ Chemin che ndete che cuhnde te nduco tama chahn numanahn che va inchahn te ne, din duche yahn te che a nihnevaco te, condihco te nunde. Ate ndete che coh inchahn te ne, nuhndeman te yahn vederihquentiyon min, ne co ndaconan cahnevaco te, ametah condihco te nunde.

⁴ Dihno, nduhca ndahta che a ndih inchahn te ne, tichan vo nan ley che dirun Moisés, te nducote a chitahno vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye ndedevahn ye uvo ne, a chihno vederihquentiyon yahn ley min cavo vo. Man ne, a ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn, ne a ihyan min che rihquentiyon ye uvo, nahn ye che cochihvo vo nan ntiyon yahn Dendiohs. ⁵ Ro menan cuahn che chahtechico vo vedeyeno yahn man vo ne, andahre chihco ro ley min che chendihco vo nunde, ne va che co vo castigo, ate quendi vo chahtendihco vo nunde. ⁶ Ate ley ndico me ne, chihno vederihquentiyon yahn cavo vo. Man ne, redin vo ntiyon yahn Dendiohs numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye.

Rahn Pablo yahn nunde yahn ye

⁷ Andahre tihca, ate hua co cahmo vo che cava ley min che rahtendihco vo nunde. U ne, ndete che hua

cava ley min ne, nde hua chidevanó cha che nunde. Nduhca vede idihya ne, a che a ndirun nan ley min che chidevanó che nunde chemin. ⁸ A cava ley min che tumacadinó che ama quendihco nunde yahn vede idihya, ate quendi nduco vede idihya. Ndete hua cava ley min ne, nde hua tumacadino vo che va nunde yuhn vo. ⁹ Ro menan cuahn che nde hua devanó ley min ne, va man inó. Ate cuahn che chidevanó ley min ne, tumacadinó che quendihco nunde, ne ama chi ndaché cava. ¹⁰ Ley min ne, a chihnde cava che tihyon yune ihyan che runecade cuahtechica ye, ne quenán inó che ndahca conán. Ate ndotenan che tihca ne, chihco ro che ama va nunde yahn, ne ama chi ndaché. ¹¹ Quenan inó che ndahca conán, ate chihncheh man u, te hua chichá dinahn nduhca che rihquentiyon ley min. Ama chi ndaché, te cuahn dama redin dehtenduh che rihco yudo ley min yahn.

¹² Chemin che a devano vo te ley min ne, ndah. ¹³ Din che chi ndaché, ate hua co cahma nundé yahn, te ley min ne, ndah, ne atenan che din ne, che chihco ro che chihnga dehtenduh che din. Andahre tihca, ate chahcotahn che rihquentiyon, ne a nunde yahn man din che ama chi ndaché.

¹⁴ A devano vo te ley min ne, a Dendiohs che chihco ye, ate u ne, ihyan nunde u, a ndihco chedave yahn che condihco nunde. ¹⁵ Nde man hua retumacadinó nduhca che redin, te ndotenan che din dehtenduh che ndah che renan inó ne, redin dehtenduh che hua ndah che hua renan inó. ¹⁶ Nducote redin dehtenduh che chihnga, che nde man hua renan inó ne, retumacadinó te ley min ne, ndah, yahn che rihco yudo yahn dehtenduh che chihnga. ¹⁷ Andahre hua nahn din dehtenduh chemin chan, ate hua richá, ne redin, rendihco nunde. ¹⁸ Tihca, te vedeyeno yahn man ne, hua ndahca. Nahn din dehtenduh che ndah, ate hua richá che din. ¹⁹ Ndotenan che din dehtenduh che ndah che renan inó ne, redin dehtenduh che chihnga che hua renan inó. ²⁰ Nducote redin deman dehtenduh che hua renan inó, rendihco nunde ne, a ndero ndi che hua ndahca vedeyeno yahn.

²¹ Tihca rahno rí. Cuahn che ndedecadinó che nahn din che ndah ne, tahque nun renda yahn che din dehtenduh che chihnga. ²² Andahre nahn dinahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ²³ ate hua richa yahn, te tahque nun renda yahn che riquendi vedeyeno yahn man, rendihco nunde.

²⁴ ¡Ama vedín! ¿A va ihyan che co ndedevahn ye u yahn che ama quendihco nunde ne? ²⁵ Atenan Dendiohs, te dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye u. ¡Nundihve cuahn ihyan! Nduhca che a rahn ne, nahn dinahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ate hua richa yahn, te tahque nun renda yahn che riquendi vedeyeno yahn man, rendihco nunde.

Nduhca che rahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

8 Nducote a chih Dihvo vo Jesucristo cava nunde yahn ihyan iyehense ne, nducoyaca ihyan che ri-

tahno ye ihyan, chihcoman ye che rahtendihco ye nunde, redinahn ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, ihyan chahn ne, a nchahco Dendiohs nunde yahn ye, ametah co ye castigo. ² Tihca, te uvo che ritahno vo Dihvo vo ne, rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo, redin che rendo vo ihyan ra, ne ametah rahtendihco vo nunde man, ndevahn vo yahn castigo che va che co ihyan nunde man.

³ Nducote ama nahn cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo ne, hua chicha vo dinahn vo ley che dirun Moisés. Ate Dendiohs ne, ndedevahn ye uvo, dechuh ye Daya ye, ndo ye nduhca ama ihyan iyehense. Ihyan min ne, andahre hua quendihco ye nunde, ate chih ye, nedihve ye nunde yuhn vo. ⁴ Tihca din ye cava che, uvo che a chihcoman vo vedeyeno yahn man vo, runecade vatechico vo nduhca che nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, co dinahn vo che rihquentiyon ley min.

⁵ Ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, rendedecadino ye dehtenduh che chihnga. Me ihyan che vatechica ye nduhca che nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rendedecadino ye yahn vederihquentiyon yahn. ⁶ Ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rendo ye ihyan ra, ne ndahca rahtechica ye. Ate ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, quenan cuma che din Dendiohs castigo ihyan. ⁷ Ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde ne, rahcotahn ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, nde hua ri che dinahn ye. ⁸ Che tihca redin ihyan chahn ne, hua recah yune ye che ndo yan Dendiohs nduco ye.

⁹ Ate nchuhn ne, ndete che cuaco che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn ne, hua vatechica ne vedeyeno yahn man ne, te redinahn ne che rihquentiyon. Me duh che metah nedin yahn Dihvo vo Jesucristo ne, hua quenun Vaco ye. ¹⁰ Ndete che quenun Vaco ye nchuhn ne, andahre ama chendihco ne nunde, ate ndo yan ye nduco ne, nedin yahn ye nchuhn. ¹¹ Ndete che Vaco Ndah yahn Dendiohs, ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn, quenun nchuhn ne, numacuahn vederihquentiyon min ndedetuhche ye nchuhn nda ro yahn.

¹² Dihno, chemin che quenan cumo vo che cahcoman vo vedeyeno yahn man vo, ¹³ te ndete che cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo, cuahtendihco vo nunde ne, va che co vo castigo. Ate ndete che cochahntino vo Vaco Ndah yahn Dendiohs, din che cahcoman vo vedeyeno yahn man vo ne, tuhme runecade cuahtechico vo.

¹⁴ Nducoyaco vo che rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo ne, a yahn ye uvo. ¹⁵ Che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo ne, ndiyu cava che din vah vo ihyan nduhca che din vo ro menan, te cava che nedin daya ye uvo. Che rahn vo yahn Dendiohs: "Ndih, Chida nuhn" ne, ¹⁶ a man Vaco ye rete che recadino vo che daya ye uvo. ¹⁷ Me nducote a daya ye uvo ne, ndeva ye uvo, cuahtenan vo dama nduco Dihvo vo Jesucristo vahchetero. Ndete che rechuhrihn vo man ro cuh

nduhca che chuhrihn Dihvo vo ne, quenan cuma che cuahtenan vo dama nduco ye vahchetero.

¹⁸ A devano vo te che rechuhrihn vo man ro cuh ne, tah ra chemin, te ama ndahca cuahno vo cuahn che ndeva Dendiohs uvo, cuahtenan vo vahchetero. ¹⁹ Man ro cuh ne, nducuahn che va iyehense ne, ama ndache chenah, ate nda ro che ndeva Dendiohs ihyan yahn ye ne, nde nducuahn dehtenduh chemin chan ne, ama ndahca cuahno. ²⁰ Tihca, te nducuahn dehtenduh ne, a din dine Dendiohs, andahre metah nunde yahn. Ate nda ro yahn ne, ²¹ ndahco cade ye nducuahn, ne ama ndahca cuahno nduhca che cuahno ihyan yahn ye, te man ye cahcantiyon ye nducuahn. ²² A devano vo te nde meniyan ne, nducuahn che va iyehense ne, ama ndache chenah. ²³ Namin uvo che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo ne, ama ri ndache ino vo, chenah rino vo che ndedetuhche Dendiohs uvo, ndeva ye uvo. ²⁴ A ndedevahn Dendiohs uvo, ne chenah ino vo che ndeva ye uvo. Dehtenduh che a chinahn ne, ametah chenah ino vo che coman va che conahn, te a chinahn. Tihca, te nde ama ihyan ne, hua quenah ino ye che coman va che conahn dehtenduh che a chinahn. ²⁵ Uvo ne, numacuahn vedechahntino chenah ino vo dehtenduh che coman va che conahn.

²⁶ Namin Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rinah uvo van dehtenduh che rechuhrihn vo. Andahre hua devano covah vo nduhca che redin yahn, ate rinah Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo, rahn nan uvo numa dito, nde hua tuno vederedecadino yuhn vo deh cahmo vo yahn. ²⁷ Dendiohs, ihyan min che devano ye deh che rendedecadino vo ne, renahn ye deh che rica Vaco Ndah yahn ye, te rahn nan ihyan yahn ye nduhca che nahn man ye.

Ihyan yahn Dendiohs ne, ametah deh cuande che dihya nun ino ye co

²⁸ A devano vo te uvo che yahino vo Dendiohs, che man ye tendahnun ye uvo ne, nducuahn che rahno ri vo ne, a cava che ndah yuhn vo. ²⁹ Tihca, te a tendahnun Dendiohs uvo, ne chihco cade ye nde ro menan che cotahno vo ihyan, cava che ama yahn vo co vo nduhca Daya ye, ihyan min che conan ye yuhn vo. ³⁰ Uvo che a tendahnun Dendiohs uvo ne, din ye che chitahno vo. Ndo yan ye nduco vo, nedin yahn ye uvo, ne quenah cuma che ndeva ye uvo vahchetero.

³¹ A devano cuaco vo te nducote a man Dendiohs yahino ye uvo ne, ametah duh che co cahnevi uvo tah ye. ³² Ihyan min ne, andahre ama yahino ye Daya ye, ate chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava nducoyaco vo. Nducote tihca din ye cavo vo ne, nde tahque nun din ye dehtenduh chenahn cavo vo. ³³ Uvo che a tendahnun Dendiohs uvo ne, nde hua cochihve yahn ihyan che cuh nunde ye yuhn vo, te a man Dendiohs nedin yahn ye uvo. ³⁴ Hua cochihve yahn ihyan che cuh nunde ye yuhn vo, te Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye, ne ntuche ye van tenahn ne, va ye la-do tah cuaco Dendiohs, ne a ihyan min che rahn nan ye uvo. ³⁵ Ametah deh che co din che to ino Dihvo vo

Jesucristo nduco vo. Andahre chuhrihn vo man, andahre din tan ihyan nduco vo man, andahre nde metah che chuh vo man, andahre nde metah tino yuhn vo man, andahre cahnda yuhn vo che vato vo tah vederih man, andahre cahno ihyan uvo man, ate Dihvo vo Jesucristo ne, yahino ye uvo. ³⁶ Tihca rahno ri vo, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: Dihve nuhn, yahn che ritahno nuhn ndih, rihno ihyan combiero yahn nuhn cuahn dama.

Rihno ye nuhn nduhca che rihno ye itecuche che va che cahno ye ite.

³⁷ Ate nde nduco nduh ne, hua dehva co yuhn vo, te Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che yahino ye uvo ne, redin ye cudado uvo. ³⁸ Chemin che a devano cuaco vo te nde huane vederih, nde huane vedevihche, nde huane angel, nde huane vaco chihnga, nde huane dehtenduh che ri, nde huane dehtenduh che va che co, ³⁹ nde huane nan yaco, nde huane nan yano, nde ama nan dehtenduh chemin chan, hua co din che to ino Dendiohs nduco vo, te ihyan min ne, yahino ye uvo che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

A tendahnun Dendiohs ihyan naci3n yahn Israel

9 Nduhca che ritahn3 Dihvo vo Jesucristo man, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man ne, cuaco rahn ri nchuhn ² te ama yah ri cava ihyan naci3n yahn man, ama rendedecadin3 cava ye man, nde tuno nahn che co dine man nan Dihvo vo Jesucristo, ndete che nduco chemin co ndevahn ihyan chahn. ⁴ Ihyan chahn ne, ndata yahn Israel ihyan, a nedin daya Dendiohs ihyan, ne numacuahn vederihquentiyon chinduco ye ihyan man, cah ye nduco yahn ye ihyan man, chihco ye ley yahn ye tah ye man, chicuahn ye ihyan taca ndeva ye yavenan ye man. ⁵ Ihyan chahn ne, ndata yahn ihyan ndico ihyan. A nan ndata yahn ye quendah Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Dendiohs ye. jAma chahte vederihquentiyon yahn ye, ndeva vo yavenan ye cuahn dama!

⁶ Che chi dine ama yahn ihyan chahn ne, hua co din vo nunde yahn Dendiohs, te ndudo yahn ye ne, rihahn. Che cuaco ne, andahre nducoyaca ye ndata yahn Israel ihyan, ate hua nducoyaca ye chitahno ye. ⁷ Andahre ndata yahn Abraham ihyan, ate hua nducoyaca ye chitahno ye nduhca che chitahno ihyan min. Nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhca: "Atenan van daye Isaac din cuand3 ndata yehn." ⁸ Nduco tihca ne, tumacadino vo che hua nducoyaca ihyan che ndata yahn Abraham nedin yahn Dendiohs ihyan, te atenan ihyan che a necah ye ndudo yahn ye che nedin yahn ye ihyan. ⁹ Ndudo yahn Dendiohs che cah ye Abraham ne, tuhca: "Nda ro yahn ne, din vederihno, ne Sara ne, ndaca ama daya te."

¹⁰ A namin no tun nduh che o sahn daya ihyan ndico yuhn vo Isaac, nduco ndahna yahn ye Rebeca. ¹¹ Sahn chahn ne, andahre nde metah cuahteyan se, andahre nde metah din se che ndah, nde huane che chihnga, ate Dendiohs ne, tendahnun ye ama cha sahn chahn, chihco ro ye che retendahnun ye ihyan che ri yeno

man ye, atanochan ye. ¹² Rahn ye ri ye chaco se: "Sahn che ive me ne, conan se yahn dihno se che menan."

¹³ Tihca chinahn nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Tahque din yahin3 Jacobo che co Esaú."

¹⁴ Nde hua co cahma vo che hua ndahca che tihca redin Dendiohs, ¹⁵ te a ndirun nan Ndudo yahn ye che rahn ye nduco Mois3s tuhca: "Conan vahin3 adeduhno ihyan che ri yeno man." ¹⁶ Nducote tihca ne, ihyan che ndevahn ye ne, ndiyu yahn ntiyon che redin ye, nde huane yahn che redin nun ino ye, te atenan che conan vahino Dendiohs ihyan. ¹⁷ Namin a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs nduhca che rahn ye nduco rey yahn Egipto tuhca: "A u che te yun3 che quenen rey, ne redin vederihno nan, rihco r3 che ama quenan cum3 vederihquentiyon, cadino ihyan numachahte iyehense." ¹⁸ Nduco tihca ne, a ndero ndi che duh che nahn conan vahino Dendiohs ne, renan vahino ye, ne duh che nahn din cheche ye chedave yahn ne, redin ye.

¹⁹ Co vate ihyan che rahnco ye che nducote tihca ne, hua ndahca che din Dendiohs castigo ihyan nunde, te man ye redin cheche ye chedave yahn ihyan chahn.

²⁰ Ate nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn Dendiohs. A Dendiohs che dendah ye ihyan iyehense, ne nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn ihyan min yahn dehtenduh che redin ye. ²¹ Ihyan che redendah ye chite yahn ne, co dendah ye che ndahchan man, co dendah ye che ndere man, atanoaca che ri yeno man ye.

²² Atihnoaca Dendiohs. Co din ye adedehno che ri yeno man ye, ne nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn ye. Cuahn che nahn ye ne, co din ye castigo ihyan nunde, cahco ro ye vederihquentiyon yahn ye. Andahre quenan cuma che din ye castigo ihyan chahn, ate redin chahtino ye yahn ye. ²³ Namin numacuahn vederihquentiyon yahn ye rihco ro ye che ama chahte vedevahino yahn ye nduco ihyan che a tendahnun ye nde ro menan. Ihyan chahn ne, ndeva ye ihyan vahchetero. ²⁴ Uvo van ihyan naci3n yahn Israel man, van ihyan naci3n chenahn man ne, a tendahnun ye uvo, ²⁵ nduhca che dirun ihyan profeta Oseas tuhca: Rahn Dendiohs: "Ihyan che hua ihyan yahn ne, nedin yahn ihyan.

Ihyan che hua din yahin3 ne, din yahin3 ihyan."

²⁶ Namin rahn ye: "Ihyan naci3n chenahn che ndiyu ihyan yahn ne, nedin daya ihyan, cahma nducoyaca ihyan che ihyan chahn ne, daya Dendiohs ihyan."

²⁷ Me ihyan naci3n yahn Israel ne, rahn Dendiohs yahn ye, dirun ihyan profeta Isa3as tuhca: "Andahre ama yahn ihyan naci3n yahn Israel nduhca che ndeh yahndute che chetave cuahn chito nuniyahn ne, neve ra ye che ndevahn ye, ²⁸ te Dihvo vo Dendiohs ne, nduco nun no din ye castigo ihyan." ²⁹ Namin dirun ihyan profeta Isa3as tuhca:

Ndete che Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, hua ndedevahn ye neve ihyan nación yuhn vo ne,

ametah nde ama vo; a chihno chih vo, nduhca che chihno chih ihyan yan Sodoma man, ihyan yan Gomorra man.

³⁰ Nducote tihca ne, a tumacadino vo che ihyan nación chenahn che nde hua yahn Dendiohs ihyan ne, nducote a chitahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan. ³¹ Me ihyan nación yahn Israel ne, renevahnecun ye ley che dirun Moisés, chenano ino ye che ndevahn ye, ate nducote hua dinahn ye ne, hua nedin yahn Dendiohs ihyan. ³² Hua nedin yahn ye ihyan, te ndotenan che cotahno ye ne, tahque ndah ye ne, ndedecadino ye che dinahn ye ley min, ndevahn ye. Ate hua ndevahn ye, te va deh cuande che denda ye, ³³ nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Cuihcovan nchuhn. Dechuh ama ihyan nación yahn ne.

Ihyan min ne, nduhca ama tu che conda cah ihyan. Ihyan che hua cotahno ye ihyan min ne, conda ye. Ate ihyan che cotahno ye ihyan ne, ndevahn ye.

10 Dihno, numacuahn chedave yahn ricá Dendiohs che ndedevahn ye ihyan nación yahn Israel. ² U ne, rahn te ihyan chahn ne, rahco ye te ama redinahn ye che rihquenityon Dendiohs, ate nde hua renahn ye vederihquentyon yahn ye. ³ Tihca, te nducote nde hua devano ye vederihquentyon yahn Dendiohs che ndo yan ye nduco ihyan, nedin yahn ye ihyan ne, rahcotahn ye yahn vederihquentyon min, riquendi ye vededevano yahn man ye. ⁴ Dendiohs ne, rene dinahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. A cava ihyan min che chihno vederihquentyon yahn ley che dirun Moisés.

⁵ Moisés ne, dirun ye te ihyan che dinahn ye che rihquentyon ley min ne, nedin yahn Dendiohs ihyan.

⁶ Me che nedin yahn Dendiohs ihyan che ritahno ye ne, co vate ihyan che duce rino ye, ne tuhca rahn ye: "¿Duhra chahn vahchetero, ndihchero che min chica ihyan min che a va cade che chi ye ndedevahn ye ihyan iyehense? ⁷ ¿Duhra chahn van tenahn, ndihchero che ntuche ihyan min?" Ama vedetundo che tihca rahn ihyan, ⁸ te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca: "Ndudo cuaco ne, a va tah nchuhn." Ndudo min ne, a ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rahndudo nuhn. ⁹ Cava che ndevahn nchuhn ne, nahn che cotahno ne numacuahn chedave yahn ne, che Dihvo vo Jesucristo ne, ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn, ne cahma ne che a ihyan min che Dihve ne, renevahnecun ne ihyan. ¹⁰ Tihca, te ihyan che numacuahn chedave yahn ye ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne rahn ye che ihyan min che renevahnecun ye ne, ndevahn ye, ne rendo yan Dendiohs nduco ye, rene dinahn ye ihyan.

¹¹ Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca: "Adecoduhno ihyan che ritahno ye ihyan min ne, hua conda ye." ¹² Tihca, te nducoyaca ihyan, ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación chenahn man, a ihyan

min che Dihve ye, ne yahino ye nducoyaca ihyan che ritahno ye ihyan, rendeva ye yavenan ye. ¹³ Namin a ndirun tuhca: "Nducoyaca ihyan che cuah ye Dihvo vo ne, ndevahn ye." ¹⁴ Ate ndete che hua ritahno ye Dihvo vo ne, nde hua cuah ye ihyan. Ndete che hua nihnevan ye ndudo yahn ye ne, nde hua cotahno ye ihyan. Ndete che metah duh che cuahndudo ne, nde hua cahnevan ye ndudo yahn ye. ¹⁵ Ndete che hua dechuh Dendiohs ihyan che cuahndudo ye ne, nde metah duh che cuahndudo. A ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "¡Ama ndah ro yuhn vo!, che renda ihyan rahndudo ye ndudo ndah yahn Dendiohs, din che ndahca cuahtenan vo."

¹⁶ Ate hua nducoyaca ihyan redinahn ye yahn ndudo min nduhca che dirun ihyan profeta Isaías tuhca: "Dihvé, neve ra ihyan che ritahno ye ndudo yahn ne che rahndudo nuhn." ¹⁷ Cava che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, va che cahnevan ye ndudo yahn ye.

¹⁸ Nde hua co cahma ihyan che hua chihnevan ye ndudo min, te nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhca:

Ndudo yahn ye ne, a chetuhn numachahte iyehense. A chihnevan nducoyaca ihyan.

¹⁹ Me ihyan nación yahn Israel ne, a chenahn ye ndudo min, te Moisés menan vihca dirun ye tuhca:

Rahn Dendiohs: "U ne, nedin yahn ihyan nación chenahn che rahco nchuhn che ndere ihyan ye, din che co ve ne man, co tan ne man."

²⁰ Nde tahque numa dirun ihyan profeta Isaías tuhca: Rahn Dendiohs: "Ihyan nación chenahn che nde hua tumacah ye u ro menan ne, cahco ró vederihquentyon yahn van ye, ne cotahno ye u."

²¹ Me yahn ihyan nación yahn Israel ne, dirun ye ndudo che rahn Dendiohs yahn ye tuhca: "Cuahn dama riyahvé nchuhn, ate rahcotahn ne yahn."

Ihyan nación yahn Israel che ndevahn ye

11 Co vate ihyan che rahco ye, che a ama yune no chacondah vedame Dendiohs ihyan yahn ye, ihyan nación yahn Israel. Ate hua tihca. A devano cuaco, te u ne, ihyan nación yahn Israel u. Abraham man, Benjamín man, che ihyan ndico yahn. ² Dendiohs ne, hua chacondah vedame ye ihyan che a tendahnun ye nde a rahn me. A devano nchuhn nduhca che covah ihyan profeta Elías, ndirun yahn nan Ndudo yahn Dendiohs. Cahn nunde ye yahn ihyan nación yahn Israel tuhca: ³ "Dihvé, ihyan sih ne, a chihno chihno ye ihyan profeta yahn ne, a chihno ndahtera ye nducuañ nan ta yahn ne. A deman u che ametah cahno ye, ne rinhun ye u che cahno ye u." ⁴ Ate a devano ne nduhca che ndaconan Dendiohs yahn ye. Rahn ye: "Vate ca te ndache mil ihyan yahn che metah ndeva ye yavenan Baal che redin ihyan sih dendiohs yahn ye." ⁵ Atihnoc man ro cuh, te yahn ihyan nación yahn Israel che tendahnun Dendiohs ihyan numacuahn vedeyahino yahn ye. ⁶ Nducote yahn che yahino ye ihyan chahn che tendahnun ye ihyan ne, a ndero ndi che ndiyu cava che

dinahn ihyan chahn ley che dirun Moisés. Ndete che yahn che dinahn ye ley min che tendahnun Dendiohs ihyan ne, tuhme nde hua rendotenan ye vedeyahino yahn Dendiohs çava che ndevahn ye.

⁷ Hua nducoyaca ihyan nación yahn Israel chi ndevahn ye nduhca che ndedecadino ye. Atenan ihyan che tendahnun Dendiohs che ndevahn ye. Me ihyan chenahn ne, din cheche Dendiohs chedave yahn ye, ⁸ nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca: Din Dendiohs che anduhneca che a ndih chedave yahn ye.

Nde meniyon ne, rendihchero no ye, ate hua renchanan ye, rihnevan no ye, ate hua renahn ye.

⁹ Namin dirun David tuhca:

Dihvé, codin ne che dehtenduh vihco che redin ihyan sih din che denda ye.

¹⁰ Cuacondah vedame ne ihyan cuahn dama, codin ne castigo ihyan.

¹¹ Co rahco ihyan che din cheche Dendiohs chedave yahn ihyan nación yahn Israel çava che ama yune no conda ye. Ate hua tihca, te che chahcotahn ihyan chahn yahn Dendiohs, chahtendihco ye nunde ne, ndaca yune che ndevahn ihyan nación chenahn. Ndi-chero ye che rendevahn ihyan nación chenahn ne, din nun ino ye, ndonun yune ye nevahnecon ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. ¹² Nducote çava nunde yahn ihyan nación yahn Israel ama ndahca chahno ihyan nación chenahn, ndevahn ye ne, nde tahque ndahca yahn ye cuahn che ndeva Dendiohs nducoyaca ihyan nación yahn Israel.

¹³ Nchuhn ihyan nación chenahn, u ne, a tendahnun Dendiohs u che co apóstol, cuahndudó ndudo yahn ye van nchuhn. Redín ntiyon yahn ye numacuahn chedave yahn, ¹⁴ te nahn che ndihchero ihyan nación yahn nduhca che rendedevahn Dendiohs nchuhn. A huane din nun ino neve ye, codama ye nduco ne, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye. ¹⁵ A çava che chacondah vedame Dendiohs ihyan nación yahn Israel che ndahca chahno ihyan nación chenahn, ndo yan Dendiohs nduco ye. Che ndeva ye nducoyaca ihyan nación yahn Israel ne, nde tahque ndahca yahn ihyan nación chenahn, anduhneca ndete che a ndih ye, ne ntuche ye van tenahn. ¹⁶ Cuahn che renevahnecon Dendiohs ama vedino ne, renevahnecon ye nducuahn. Atihnoçano tun ihyan ndico che chihco ndata ye ihyan nación yahn Israel. Nducote a ndeva Dendiohs ihyan chahn ne, namin ndeva ye nducoyaca ndata yahn ye.

¹⁷ Che chacondah vedame Dendiohs ama yahn ihyan nación yahn Israel ne, anduhneca ndete che chindudo ye dune ama yahn olivo ndah. Che ndeva ye nchuhn, ihyan nación chenahn ne, anduhneca ndete che chetah ye dune yahn olivo chano, ndahco menun ye nan che chica ye dune yahn olivo ndah me, çava che a nan duto yahn olivo ndah me cuhnde cue yahn. ¹⁸ Ate hua din yade nchuhn çava chemin. Cuenecahco ne te a ihyan ndico yahn ihyan chahn che tihyon yune ye nchuhn che chitahno ne, ndeva Dendiohs nchuhn.

¹⁹ Co rahco nchuhn te yahn che tahque ndah ihyan ne che co ihyan chahn che ndeva Dendiohs nchuhn menun ye, chacondah vedame ye ihyan. ²⁰ Cuaco che ndeva Dendiohs nchuhn menun ye, ate hua din yade ne çava chemin. Tahque ndah ne, cuihco ne cudado. Cuenecahco ne te a yahn che hua chitahno ihyan chahn che chacondah vedame Dendiohs ihyan. Namin cuacondah vedame ye nchuhn, ndete che cuahcotahn ne yahn ye. ²¹ Tihca, te nducote chacondah vedame Dendiohs ihyan chahn, andahre ihyan yahn ye, nde tahque nun cuacondah vedame ye nchuhn, ndete che cuahcotahn ne yahn ye. ²² Condihe nchuhn. Dendiohs ne, nduhca che ndah ye ne, tihca çahnda ye. Chi tan ye nduco ihyan chahn che chahcotahn ye yahn ye, ne din yahino ye nchuhn che dinahn ne yahn ye. Ndete che quendi ne dinahn ne yahn ye ne, quendi ye din yahino ye nchuhn. Ndete che hua ne, namin cuacondah vedame ye nchuhn. ²³ Ihyan chahn ne, ndete che nto ino ye che chahcotahn ye, ndaconan cotahno ye ne, ndeva Dendiohs ihyan, te quenán cuma ye vederihquentiyon che ndeva ye ihyan. ²⁴ Tihca, te nducote ndeva Dendiohs nchuhn, andahre hua ihyan yahn ye nchuhn, nde tahque nun ndeva ye ihyan chahn, te ihyan yahn ye ihyan.

Va che ndevahn nducoyaca ihyan nación yahn Israel

²⁵ Dihno, çava che hua din yade ne, duche rino ne ihyan nación yahn Israel ne, te cuandé nchuhn ama ndudo che nde hua devano ihyan ro menan. Ihyan chahn ne, yahn ye din cheche Dendiohs chedave yahn ye, nde conan cotahno ihyan nación chenahn che a va çade che cotahno ye. ²⁶ Cuihno min ne, ndedevahn Dendiohs nducoyaca ihyan nación yahn Israel nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

Nchuhn ihyan nación yahn Israel, ndata yahn Jacobo, tendahnun ama ihyan nación yahn ne, ndedevahn ye nchuhn,

din ye che nto ino ne nunde yahn ne.

²⁷ Tuhme nchahcó nunde yahn ne, conahntrato che a chihco çade nduco ne.

²⁸ Ihyan nación yahn Israel ne, hua dinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, chahcotahn ye yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Nduco chemin ne, ndaca yune che ndevahn ihyan nación chenahn. Ate Dendiohs ne, a tendahnun ye ihyan ndico yahn ihyan chahn, ne chemin che yahino ca ye ihyan. ²⁹ Tihca, te Dendiohs ne, nducuahn che rihco çade ye ne, redinahn ye. Vederihquentiyon che recah ye ihyan ne, hua renevih ye. Ihyan che renevinahn ye ne, hua racondah vedame ye ihyan. ³⁰ Nchuhn ihyan nación chenahn ne, chahcotahn ne yahn Dendiohs ro menan, ate man ne, quenán vahino ye nchuhn yahn che rahcotahn ihyan nación yahn Israel yahn ye. ³¹ Rahcotahn ye yahn Dendiohs man ro cuh, ate nduhca che quenán vahino Dendiohs nchuhn ne, namin conan vahino ye ihyan chahn. ³² Tihca, te Dendiohs ne, din cheche ye chedave yahn nducoyaca ihyan iyehense, çava che

cuahtendihco nducoyāca ye nunde, ndāca yune che conan vāhino ye ihyan.

³³ ¡Ama devano Dendiohs! ¡Ama ndāhcā vederend-edecadino yahn ye! ¡Nde hua renan retumacadino vo nducuahñ che rihco cāde ye māñ, che redin ye māñ! ³⁴ Nde āma ihyan hua retumacadino ye che rend-edecadino Dendiohs. Nde āma ihyan hua tuno ved-edevano yahn ye. ¿Dehra che cacuahñ ye Dendiohs? ³⁵ Nde āma ihyan ametah dehva yahn ye che cāh ye Dendiohs. Ndiyu che quendihco Dendiohs yahn ihyan che redin ye che ndah nduco ye, te che renan vāhino ye ihyan. ³⁶ Tihcā, te nducuahñ dehtenduh che va ne, a yahn Dendiohs, a māñ ye dendah ye. Ndeva vo yaveñan ye cuahn dāma. Tihcā co.

Nduhcā che va che cuahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

12 Dihnó, nducote quenan vāhino Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn ne, ricá nchuhn che numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye ndāhco ne chedave yahn ne tāh ye nduhcā āma vedino ndah che conan ino ye. ² Hua quendi nchuhn vedeyeno yahn māñ ne. Tahque ndah ne ne, condahcorun ne vederendedecadino yahn ne cāva che runecāde cuahtechica ne nduhcā che nahn Dendiohs. ³ Nducote yahino Dendiohs u, te ye vederihquentiyon u ne, riyāhvé nchuhn che hua ndedecadino ne che āma devano ne, chuhñan ne vederihquentiyon che chenān cuma ne. Tahque ndah ne, runecāde nd-edecadino ne, ne codin chahtino ne Dendiohs, codinahn ne tunoca vederihquentiyon che nte ye queri āma ne. ⁴ Ihyan ne, tāh ye māñ, cāh ye māñ, ndutināñ ye māñ ne, a vih vih ntiyon che redin queri āma. ⁵ Atihnocā uvo. Andahre āma yāhñ uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ate āma cuāñ no ndi vo nduco vih. Ate va te va ntiyon che redin queri āma vo māñ, rendotenan vo vih māñ.

⁶ Dendiohs ne, te ye āma āma nāñ vederihquentiyon queri āma vo, ne nahn che runecāde dinahn vo. Duh ihyan che quenān cuma ye vederihquentiyon che cuahndudo ye ndudo che te Dendiohs ne, cuahndudo ye anduhneva che cāh Dendiohs, hua tihdenāñ ye che cāhma ye. ⁷ Duh ihyan che quenān cuma ye vederihquentiyon chete yāco ne, runecāde dinahn ye. Me ihyan che quenān cuma ye vederihquentiyon che cacuahñ ye Ndudo yahn Dendiohs ne, runecāde cacuahñ ye. ⁸ Me ihyan che quenān cuma ye vederihquentiyon che yāhve ye ihyan chenāhñ ne, yāhve ye ihyan nduco ndah. Me ihyan che cāh ye vedino ne, cāh ye numacuahn chedave yahn ye. Me ihyan che ndināñ ye chete yāco ne, cāhcantiyon ye nduco cudādo. Me ihyan che din ye vedevāhino ne, din ye numacuahn chedave yahn ye.

⁹ Cuahtenan cuma nchuhn vedeyahino numacuahn chedave yahn ne. Hua din ne dehtenduh che chihngā; codin ne che ndah. ¹⁰ Codin ne cuande anduhneca ndete che dihno ne vih. Codin yahino ne vih, cuenevahñecun ne vih.

¹¹ Codin ne ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne, hua din dāhñde ne.

¹² Numacuahn vedeyeno cuahtenan ino ne che dinahn Dendiohs ndudo yahn ye nduco ne. Codin chahtino ne cuahn che chuhrihñ ne. Covāh ne cuahn dāma.

¹³ Cuenan ne dihno vo che va vederetāhñ yahn ye. Cuenevahñecun ne ihyan che ndā ye ndevāco ne.

¹⁴ Ihyan che redin tāñ ye nduco ne ne, ndotenan che cāhva ne nduco ye ne, cuica ne Dendiohs che din ye che ndah nduco ye.

¹⁵ Cuinduco ne ihyan che yeno ye māñ, ihyan che ri ndāche ye māñ, cuenechāñ yāñ ne chedave yahn ye.

¹⁶ Ndāhcā cuahtenan ne nduco vih. Co dāma ne nduco ihyan che necun ye. Hua din yāde ne māñ, hua din cun ne māñ.

¹⁷ Hua dāma co ne nduco ihyan che redin tāñ ye nduco ne. Runecāde cuahtenan ne nāñ nducoyāca ihyan. ¹⁸ Cuihco nchuhn cudādo nāñ nducuahñ, cāva che hua ndāca yune che co tāñ ihyan nduco ne. ¹⁹ Dihnó che yahinó nchuhn, hua cuahtenan ino ne vedetāñ nduco vih. Tahque ndah ne ne, condāhco ne tāh Dendiohs cāva che techecāde ye, te a ihyan min che va che techecāde ye nduhcā che a ndirun nāñ Ndudo yahn ye: "U quenān cumá che dín castigo ihyan nunde. U ndāhco menún yahn ye." ²⁰ Namin a ndirun: "Hua cuahtenan ino nchuhn vedetāñ nduco ihyan che redin tāñ ye nduco ne. Tahque ndah ne ne, codin ne che ndah nduco ye. Ndete che cuico ye ne, cāh ne che cheh ye, ndete che yāca ye ne, cāh ne che cuh ye, te nduco chemin ne, din ne che co cuihñāñ ye, ne nto ino ye." ²¹ Hua cuahñecun ne che denda ne, din vedetāñ yahn ne. Tahque ndah ne ne, codin ne che ndah cāva che hua denda ne.

13 Nducoyāca nchuhn ne, codinahn ne yahn ihyan ndināñ māñ, intiyahn yahn yāñ vāco ne māñ, te nducoyāca intiyahn ne, a Dendiohs necāh ye vederihquentiyon ihyan, chaconahn ye ihyan nāñ ntiyon. ² Chemin che ihyan che cuahcotāhñ ye yahn intiyahn ne, va che co ye castigo, te nde yahn Dendiohs rahcotāhñ ye, yahn che ihyan min raconahn ye ihyan chahn nāñ ntiyon. ³ Ihyan che runecāde vatechica ye ne, ametah deh cuande che din vāh ye intiyahn. Ate ihyan che chendihco ye nunde ne, ihyan chahn che vāh ye intiyahn. Ndete che hua nahn cuahtenan ndeh ne yahn intiyahn ne, runecāde cuahtechica ne. Tuhme co yeno ye nduco ne, ⁴ te raconahn Dendiohs ihyan nāñ ntiyon cāva che ndah yahn ne. Ate ndete che rahcotāhñ ne yahn intiyahn ne, tuhme che cuāco, din vāh ne ihyan, te a māñ Dendiohs cāh ye vederihquentiyon ihyan, cāva che din ye castigo ihyan che chendihco ye nunde. ⁵ Va che dinahn vo yahn intiyahn, ndiyu yahn che vāh vo che co vo castigo, ate yahn che a devano vo che tihcā nahn Dendiohs. ⁶ Nducote renevahñecun ne Dendiohs ne, va che nedihve ne cāde iyo yahn ne che rica intiyahn. Tihcā, te a māñ Dendiohs raconahn ye ihyan chahn nāñ ntiyon, ne a min chenān ye ro ro.

⁷ Nducoyaca intiyahn che caca ye cade iyo yahn ne ne, cuenedihve ne. Nducoyaca ihyan ndinan man, intiyahn man ne, cuenevahnecon ne ihyan man, codin yahino ne ihyan man. ⁸ Cuenedihve ne nducuahn che chendihco ne yahn ihyan. Codin yahino ne nducoyaca ihyan, te ihyan che redin yahino ye ne, redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ⁹ che ndirun tuhca: "Hua din duche yehn che a nihnevaque. Hua cahne ihyan. Hua doque. Hua ndere cacueh dame nunde ihyan. Hua din idihye nduco dehtenduh yahn ihyan." Nducuahn vederihquentiyon che tuhchan ne, rendo dama nan vederihquentiyon cuh: "Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahine man di." ¹⁰ Ihyan che yahino ye ihyan chenahn ne, hua ndere redin ye nduco ye. Chemin che cuahn che yahino vih vo ne, redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs.

¹¹ Avane ne, a devano nchuhn te cahnda ro che vato vo. Cuahteyan ne, te a cochi nino ro che ndedevahn Dendiohs uvo. ¹² A nun cuihno ro cuh che ndere redin ihyan, a nun ndeva Dendiohs uvo. Chemin che nahn che hua din vo dehtenduh che chihnga. Nahn che cuahteyan vo nduhca sandado che a vateyan se, nda se dehtenduh che ndedevahn nduco se sahn. ¹³ Nahn che ama runecade cuahtechico vo nduhca che rahtechica ihyan che renahn ye. Hua cocoh vo man, hua cuahto vo vihco vedecoh man, hua ndere cuahtechico vo, cuahtendihco vo nunde man, hua cuahte canda vo man, hua din ve vo yahn vih man. ¹⁴ Ndotenan che cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo ne, cohahtino vo Dihvo vo Jesucristo, runecade cuahtechico vo nduhca che nahn ye.

Hua ndahca che ndahchenan vo vih

14 Me dihno vo che metah conahn ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, cuenevahnecon ne ihyan. Hua cuhma chende ne nduco ye yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che hua dama renahn ne nduco vih. ² Vate dihno vo che ritahno ye che ndiyu nunde che cheh ye nducuahn nan dehtenduh. Namin vate dihno vo che metah conahn ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne rahco ye che cuahtendihco ye nunde ndete che cheh ye yute. ³ Dihno vo che hua dehve rahco ye, reh ye nducuahn nan dehtenduh ne, hua ndahca che ndahchenan ye dihno vo che vahino ye cheh ye yute. Namin dihno vo che hua reh ye yute ne, hua ndahca che ndahchenan ye dihno vo che reh ye nducuahn nan dehtenduh, te a nedin yahn Dendiohs ihyan chahn. ⁴ Hua ndahca che cuih nunde ne yahn mozo yahn tama ihyan, te ndete che ndahca quenan mozo me nduco dihve ye, o hua ne, chemin ne, a man dihve ye rano cuande yahn ye. A namin no tun ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te a man Dihvo vo nda cuande yahn ye ihyan.

⁵ Namin vate dihno vo che ndihco vih ye ro che tahque renevahnecon ye. Vate tun dihno vo che rahn ye che a dama no nducuahn ro. Queri ama ihyan ne, va che ndedecadino ndah ye cha che ndahca din ye cava che cuhndeman ino ye nan Dendiohs. ⁶ Ihyan che

renevahnecon ye ama ro ne, rendeva ye yavenan Dihvo vo Jesucristo. Atihnocah ihyan chenahn, te andahre hua renevahnecon ye ro min ne, ate namin nduco ye rendeva ye yavenan Dihvo vo. A namin no tun ihyan che hua vahino ye reh ye nducuahn nan dehtenduh, te nducote renecah ye nundihve cuahn Dendiohs cava ne, rendeva ye yavenan Dihvo vo. Atihnocah ihyan che rahco ye che hua ndahca che cheh ye ama o nan dehtenduh, te nducote renecah ye nundihve cuahn Dendiohs cava dehtenduh che reh ye ne, namin nduco ye rendeva ye yavenan Dihvo vo.

⁷ Ndiyu chenahn man vo che vato vo, nde huane chenahn man vo che coh vo. ⁸ Che vato vo ne, a Dihvo vo Jesucristo che rihquentiyon ye uvo, ne che coh vo ne, a ihyan min che ndeva ye uvo. Chemin che a vato vo, o coh vo, a yahn ye uvo, ⁹ te a chih ye, ne ndaconan ntuche ye cava che co yahn ye nducoyaco vo, a chenduche vo, o a ndih vo.

¹⁰ Hua ndahca che cua cuando vo dihno vo, ndahchenan vo ihyan, te Dihvo vo Jesucristo ne, va che techecade ye yahn nducoyaco vo, ¹¹ nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Rahn Dihvo vo Dendiohs: "Numacuahn vederihquentiyon yahn rahn ri nchuhn te va che nevahnecon nducoyaca ihyan u, ndeva ye yavenan."

¹² Nduco tihca ne, a devano vo che queri ama vo ne, va che necah cuando vo Dendiohs yahn dehtenduh che redin vo.

Hua din vo che co ndache dihno vo

¹³ Nducote a Dendiohs nda cuande yahn ye uvo ne, hua redin yahn che quendi vo cahma nunde vo yahn vih. Tahque ndah ne, ndedecadino vo, te hua ndahca che cava dehtenduh che redin vo, ndaca yune che co ndache dihno vo, cuahtendihco ye nunde. ¹⁴ Nduhca che ritahnó Dihvo vo Jesucristo ne, a devano cuacó te ametah nde ama nan dehtenduh che reh ihyan che din che cuahtendihco ye nunde. Ate ndete che vate ihyan che vahino ye cheh ye ama o nan dehtenduh ne, tahque ndah hua cheh ye, te ndete che cheh ye ne, chihnga co ino ye, ne nduco chemin condihco ye nunde. ¹⁵ Ndete che cava dehtenduh che reh nchuhn rendaca yune che to ino dihno ne ne, rihco ro ne che hua chenana cuma ne vedeyahino. Cuihco ne cudado nan nducuahn che reh ne. Hua ndahca che cava chemin ndaca yune che to ino dihno ne, condihco ye nunde, te namin cava ihyan min che chih Dihvo vo Jesucristo. ¹⁶ Cuihcoman ne queri ama dehtenduh che redin ne, andahre devano ne che ndah, ndete che cava chemin che ndaca yune che chihnga co ino ihyan chenahn. ¹⁷ Tihca, te che nguahco yuhn vo nan Dendiohs ne, ndiyu yahn dehtenduh che reh vo man, rih vo man. Che tahque nahn ye ne, che numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, runecade cuahtenan vo man, ndahca cuahtenan vo nduco vih man, cuahtenan cumo vo vedeyeno man. ¹⁸ Nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, nahn ye

che tihcā dinahn vo. Ndete che tihcā dinahn vo ne, nedin yahn Dendiohs uvo mān, nevahnecon nducoyāca ihyan uvo mān.

¹⁹ Din vo cuande, ne din nun ino vo cava che ndahcā cuahtenan vo nduco vih mān, conan vih vo mān, cotahno vo numa ino vo Dihvo vo Jesucristo mān. ²⁰ Cuihco nchuhn cudādo nān nducuahn che reh ne, cava che hua ndāca yune che to ino dihno vo che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Cuāco che nducuahn dehtenduh che reh vo ne, hua redin che rahtendihco vo nunde. Ate nahn che cāhco vo cudādo che hua cava chemin to ino dihno vo, te ndete che tihcā ne, cuahtendihco vo nunde. ²¹ Ama nunde ndete che yahn che reh vo yute, o rih vo vino, o redin vo tāmā nān dehtenduh, ndāca yune che co ndāche dihno vo, to ino ye. ²² Uvo che devano cuāco vo che nducuahn dehtenduh che reh vo ne, hua redin che rahtendihco vo nunde ne, hua nahn che cuacotuhn vo ndudo yahn chemin vān dihno vo chenāhn, te denān chihngā co ino ye. Nahn che mān no vo devano vo. Namin Dendiohs ne, a devano ye. ¡Ama ndah ro yahn ihyan che a devano cuāco ye che hua rahtendihco ye nunde cava dehtenduh che reh ye! ²³ Me ihyan che ritahno ye che hua ndahcā che cheh ye āma nān dehtenduh, ne reh ye ne, rahtendihco ye nunde yahn che mān ye chihngā ri ino ye. Tihcā, te nducuahn dehtenduh che redin vo che o rendedecadino vo ne, rahtendihco vo nunde.

Cuahtenan cumo vo vedechahtino cava ihyan chenāhn

15 Uvo che a renahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nahn che din chahtino vo yahn dihno vo che ametah conahn ndah ye, te hua ndahcā che din vo dehtenduh che ri yeno mān vo, ndete che cava chemin co rān ye. ² Queri āma vo che a renahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nahn che din vo nducuahn cava che ndah yahn dihno vo che hua ndah renahn ye, nahn che conan vo ihyan cava che conahn ndah ye. ³ Tihcā, te Dihvo vo Jesucristo ne, hua nuhn ye che ndah yahn mān ye, nduhcā che a ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs tuhcā: “Vedetān yahn ihyan che hua ri rendihche ye ndih ne, andahre ndiyu cava che ndah yahn mān, ate u ntuma chihvé nducuahn.” ⁴ Nducuahn che a ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs nde a rāhn me ne, a ndirun cava che cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo, necāh yān vo chedave yuhn vo, ne cuahtenan ino vo che ndeva ye uvo. ⁵ Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye che rahtenan cumo vo vedechahtino, renecāh yān ye chedave yuhn vo ne, din ye che ndahcā cuahtenan nchuhn nduco vih, nduhcā che nahn Dihvo vo, cava che dāma ndeva nducoyāco vo yavenān ye.

Chetuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo vān ihyan nación chenāhn

⁷ Nduhcā che nevahnecon Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, tihcā cuenevahnecon āma tāmā ne vih, cava che cua cuande ihyan chenāhn che tihcā redin ne,

ne ndeva ye yavenān Dendiohs. ⁸ Cuenecāhco nchuhn te Dihvo vo Jesucristo ne, chinan ye ihyan nación yahn Israel, chihco ro ye che dinahn Dendiohs ndudo yahn ye che cāh ye ihyan ndico yahn ihyan chahn. ⁹ Namin tihyon yune ye ihyan nación chenāhn che ndeva ye yavenān Dendiohs yahn che quenān vāhino ye ihyan. Nducote Dihvo vo Jesucristo ne, chinan ye ihyan nación yahn Israel mān, ihyan nación chenāhn mān ne, a ndero ndi che nahn che nevahnecon ihyan chahn vih. A devano vo te ihyan nación chenāhn ne, va che co cuande ye vān ihyan yahn Dendiohs, te chemin ne, a ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs tuhcā:

Ndevā yavenān ne vān ihyan nación chenāhn, cātā himno, ndonān ndih.

¹⁰ Namin ndirun:

Nchuhn ihyan nación chenāhn, cuando dāma ne nduco ihyan yahn Dendiohs, cuendeva ne nduco vih yavenān ye.

¹¹ Namin ndirun:

Nchuhn ihyan nación chenāhn, cuendeva nducoyāca ne yavenān Dihvo vo Dendiohs.

¹² Namin dirun ihyan profeta Isaías:

Nān ndāta yahn Isái quendāh āma ihyan che cāhcantiyon ye nación chenāhn, cochahtino ihyan chahn ihyan.

¹³ Dendiohs, ihyan min che redin ye che chenān ino vo ihyan ne, din ye che cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, co yeno ne, ne ndahcā cuahtenan ne, cava che numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye cochahtino ne ihyan.

¹⁴ Dihno, retumacadinó te āma ndah ihyan nchuhn mān, āma chenān cuma ne vededevano mān, nde devano cacuahn ne vih. ¹⁵ Andahre tihcā ne, dirún yahn ne cava che ntiyon yān yahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, nde āma dito yāhvé nchuhn yahn āma o nān. Tihcā dín, te numacuahn vedeyahino tendāhnun Dendiohs u, ¹⁶ che dín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo vān ihyan nación chenāhn, cuahndudó ndudo ndah yahn ye, cava che cotahno ihyan chahn, ne ndeva ye ihyan, cāhco vih Vaco Ndah yahn ye ihyan.

¹⁷ Ama yenó che ama ndahcā rinahn ntiyon yahn Dendiohs che redín, yahn che rinān Dihvo vo Jesucristo u. ¹⁸ Nde hua cāhquinó cāhmā che a mān che redín ntiyon min, te a Dihvo vo Jesucristo che redin ye. A ihyan min che redin ye che rinahn ntiyon che redín, ritahno ihyan nación chenāhn. Nān nducuahn che rahndudó mān, che redín mān ne, a mān ye retihyon yune ye u. A yahn chemin no che te cuandé nchuhn. ¹⁹ A ihyan min che redin ye vederihno mān, redin ye che quenān cumā vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs mān. Chemin che numachahte, nde yān Jerusalén, nde yāhn yahn Ilírico, chacotúhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁰ Nduco tihcā ne, din nun inó che quechicā rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo vān ihyan che ametah cahnevan ye nde āma yune, cava che hua condā mendāhn, cuahndudó nān che a nedin tāmā ca ihyan ntiyon. ²¹ Tihcā

dín, cava che conahn nduhcá che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Ihyan che hua devano ye ne, cahnevan ye ndudo yahn ihyan min che a va cade che dechuh Dendiohs, ne conahn ye.

Pablo ne, nahn cahñ ye yan Roma

²² Nducote rahndudó ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan che metah cahnevan ye ne, chemin che nde meniyan ametah co chí quendihcheró nchuhn. ²³ Ate nducote ama chacotúhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numachahte yahn cuahnguh man, nducote a ama ndeh nduyo nahn chí quendihcheró nchuhn man ne, ²⁴ chemin che quenán inó che conán neve ro nduco nchuhn yan vaco ne, ne cuahn che cahñ yahn yahn España ne, conan ne u, ndaca che chuhnún yune. ²⁵ Numanahn min ne, cahñ yan Jerusalén, te dihno vo che vate ye yahn yahn Macedonia man, Acaya man ne, a nedin dama ye ama vedino cava dihno vo che metah dehva yahn ye che vate ye yan min, ne va che ngú yahn ye. ²⁷ Dihno vo ihyan nación chenahn chahn ne, ama yeno ye, din dama ye vedino min. Tihca redin yahn che din ye, te a cava ihyan nación yahn Israel che ndaca yune che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye, ne ndahca che conan ye ihyan chevah van ihyan nación yahn Israel che vate ye yan Jerusalén. ²⁸ Cuahn che a dináhn ntiyon min, necah vedino me tah ihyan chahn ne, va che chuh yan vaco nchuhn, cahñ yahn yahn España. ²⁹ A devano cuacó te cuahn che ndá tan ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo cuahndudó ndudo yahn ye, ne ama cochihve yahn ne.

³⁰ Dihno, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo man, numacuahn vedeyahino yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man, ricá nchuhn che conan ne u, covah ne numa ino ne, ³¹ cava che ndedevahn Dendiohs u tah ihyan che hua ritahno ye che vate ye esta do yahn Judea. Namin cava che, dihno vo che vate ye yan Jerusalén ne, nevahnevan ye vedino che quendá. ³² Namin cava che cuahnevan ye che numacuahn vedeyeno ndá yan vaco ne, necah yan ne chedave yahn. ³³ Dendiohs, ihyan min che redin ye che ndahca rahtenan vo, conduco ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

Renecah Pablo Dendiohs dihno vo

16 Ricá nchuhn cava cahvo vo Febe, ihyan min che ndi cuande ye van intiyahn yaco che vate ye yan Cencrea, ² che nevahnevan ne ihyan nduhca che nahn Dihvo vo Jesucristo che nevahnevan vo ihyan yahn ye. Cuenan ne ihyan nan adecodehno vederetahn yahn ye che va, te man ye ne, ndinan ye ama yahn ihyan. Namin chinan ye u.

³ Che cuande yahn ne, cuenecah ne Dendiohs Aquila nduco ihyan ndahya yahn ye Priscila. Ihyan chahn ne, combiero yahn nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ⁴ nde chihco mendahn ye ihyan cava che ndedevahn ye u. U man, nducoyaca dihno vo nación chenahn man

ne, renecah nuhn nundihve cuahn ihyan chahn.

⁵ Namin cuenecah ne Dendiohs nducoyaca dihno vo che rendo dama ye ndevaco ihyan chahn, rendeva ye yavenan Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecah ne Dendiohs Epeneto, amigo yahn che yahinó. Ihyan min che menan ndita chitahno ye Dihvo vo Jesucristo van ihyan che vate ye yahn yahn Acaya. ⁶ Namin cuenecah ne Dendiohs María, ihyan min che ama nedin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo van nchuhn. ⁷ Namin cuenecah ne Dendiohs ihyan yahn, Andrónico man, Junias man, ihyan chahn che dama chahtenun ye vacoyahn nducó. Ihyan chahn ne, tahque menan chitahno ye Dihvo vo Jesucristo che co u, ne van ihyan apóstol ne, ama yahinó dihno vo ihyan.

⁸ Namin cuenecah ne Dendiohs dihno vo Amplias che yahinó ihyan. ⁹ Namin cuenecah ne Dendiohs Urbano, ihyan min che nduco ye rinan ye nuhn ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecah ne Dendiohs Estaquis che yahinó ihyan. ¹⁰ Namin cuenecah ne Dendiohs Apeles, ihyan min che ndiquendah ndah ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecah ne Dendiohs ihyan ndevaco Aristóbulo. ¹¹ Namin cuenecah ne Dendiohs Herodión, ihyan yan vacó. Namin cuenecah ne Dendiohs ihyan ndevaco Narciso che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹² Namin cuenecah ne Dendiohs Trifena man, Trifosa man, ihyan chahn che namin redin ye ntiyon yahn Dihvo vo. Namin cuenecah ne Dendiohs cahvo vo Pérsida che yahino vo ihyan. Ihyan min ne, ama nedin ye ntiyon yahn Dihvo vo. ¹³ Namin cuenecah ne Dendiohs dihno vo Rufo che ama ndah redin ye ntiyon yahn Dihvo vo. Namin cuenecah ne Dendiohs chaco ye, ihyan min che rihno ihyan nduhca chacó. ¹⁴ Cuenecah ne Dendiohs Asincrito man, Flegonte man, Hermas man, Patrobas man, Hermes man, dihno vo chenahn che nduco ye ihyan chahn man. ¹⁵ Namin cuenecah ne Dendiohs Filólogo man, Julia man, Nereo nduco cahve ye man, Olimpas man, dihno vo chenahn che nduco ye ihyan chahn man.

¹⁶ Nducó vedino vedenevan cuenecah ne Dendiohs vih che cuande yahn. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che vate ye nducuañ yan.

¹⁷ Dihno, ricá nchuhn che cahco ne cudado ihyan che redin ye che ndeh cuan ri dihno vo man, che redin ye che rahtendihco ye nunde man, te rahcotahn ihyan chahn yahn Ndudo yahn Dendiohs che a chahn nchuhn. Cuihcoman ne ihyan chahn, ¹⁸ te ndotenan che redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, riquendi ye vedeyeno yahn man ye, rihncneh ye ihyan che necun ye nduco ndudo yade. ¹⁹ Yenó cava nchuhn, te ama va ndudo yahn ne che redinahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nahn che cuahteyan ne cava che din ne dehtenduh che ndah, ne cahcoman ne dehtenduh che hua ndah. ²⁰ Dendiohs, ihyan min che redin ye che ndahca rahtenan vo ne, nun din ye che ndahco ndiya nchuhn vederihquentiyon yahn chundah. Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nchuhn.

²¹ Cuendeva nchuhn Dendiohs yahn Timoteo, s̄ahn min che rinduco se u n̄an ntiyon yahn Dendiohs. Namin cuendeva ne Dendiohs yahn ihyan yáhn, Lucio m̄an, Jasón m̄an, Sosípater m̄an.

²² U Tercio, che dirún c̄aca cuh che cuande yahn P̄ablo ne, namin nté Dendiohs nchuhn numacuahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo.

²³ Cuendeva nchuhn Dendiohs yahn Gayo, ihyan min che renevahnecun ye u nduco nducoȳaca dihno vo ndev̄aco ye. Namin cuendeva ne Dendiohs yahn Erasto, tesorero yahn ȳan. Namin cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo Cuarto.

²⁴ Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoȳaca nchuhn. Tihc̄a co.

Ndeva P̄ablo yaven̄an Dendiohs

²⁵ M̄an ne, ndeva nducoȳaco vo yaven̄an Dendiohs, ihyan min che co din ye che cotahno nchuhn numa ino ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rahn-dudó. Ndudo ndah min ne, hua devano ihyan a r̄ahn me, ²⁶ te Dendiohs che va ye cuahn d̄ama, chihquentiyon ye ihyan profeta che dirun ye nde a r̄ahn me, ne cade c̄ah ye, checadino nducoȳaca ihyan iyeh̄nse c̄ava che cotahno ye.

²⁷ Nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn d̄ama ndeva vo yaven̄an ama no Dendiohs, ihyan min che ama devano ye. Tihc̄a co.

1 CORINTIOS

1 U Pabło, che tendahnun Dendiohs u che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, nduco dihno vo Sóstenes, ² dirun nuhn çaca cuh, dechuh nuhn yahn nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, vate ne yān Corinto. A tendahnun Dendiohs nchuhn che co ne ihyan ndah yahn ye, ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Numachahte iyehñse ne, a tendahnun ye uvo mān, nducoyaça dihno vo mān, che rende va vo nduco ye yavenān Dihvo vo Jesucristo. ³ Chida vo Dendiohs mān, Dihvo vo Jesucristo mān, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahçā cuahtenan ne.

Yahino Dendiohs ihyan yahn ye che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo

⁴ Cuahn dāma reneçāh nundihve cuahn Dendiohs çava nchuhn yahn che yahino ye nchuhn che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁵ Yahino ye nchuhn, ne te ndahva ye vederihquentiyon che cuahndudo ne ndudo yahn ye mān, vededevano che chenān cuma ne mān. ⁶ Tihçā chinahn nduco ne, te a chitahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁷ Nchuhn nduco nducoyaça ihyan yahn Dendiohs, quendihconahn te ye vederihquentiyon yahn ye nchuhn. A chenān rino ne ro che ndaconan ndā tun Dihvo vo Jesucristo. ⁸ Dendiohs ne, din ye che cochahtino ne, quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, hua cuahtendihco ne nunde nde ro che ndaconan ndā tun ye. ⁹ Dendiohs ne, redinahn ye ndudo yahn ye, ne mān ye tendahnun ye nchuhn çava che cotahno ne Daya ye Jesucristo, ihyan min che Dihvo vo.

Ihyan che rendo dāma ye yaço ne, o ino cuān ndi ye

¹⁰ Dihñó, nducote renevahnecun nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, rāhn rí nchuhn che ndo yān ne nduco vih, āma cuān co no ne mān, āma no vederendedecadino cuahtenan cuma ne mān. ¹¹ Dihñó, nahn che tihçā din nchuhn, te rāhn ihyan ndevāco çahvo vo Cloé ri ye u che vate çanda ne nduco vih yahn che a vih rāhn āma, a vih rāhn tāmā ne. ¹² Nāhn ne ne, rāhn ne che riquendi ne ndudo che ricuahn Pābło, nāhn ne ne, che ricuahn Apolos, nāhn ne ne, che ricuahn Pedro, nāhn ne ne, che chicuahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³ Āma vedetundo che tihçā redin ne. Dihvo vo Jesucristo ne, āma no ye. Ndiyu Pābło che quenān yāh ye nān cruz çava che ndedevahn ye nchuhn. Ndiyu Pābło çah nchuhn cuahn che chedenune ne. ¹⁴ Nundihve cuahn Dendiohs che neve ra nchuhn, chehdenuné nchuhn. Atenān Crispo mān, Gayo mān, chehdenuné sāhn. ¹⁵ Nde

hua co çahma ne che u çah ne cuahn che chedenune ne. ¹⁶ Namin chehdenuné ihyan ndevāco Estéfanos. Co atenān ihyan çahn no che chehdenuné, ¹⁷ te dechuh Dihvo vo Jesucristo u, ndiyu che cuehdenuné ihyan, ate che cuahndudó ndudo ndah yahn ye. Rahndudó ndudo min numa cuāco. Hua retihdenān vededevano yahn mān, çava che tihçā ne, codevano ndah ihyan nduhçā che chih Dihvo vo Jesucristo, quenān yāh ye nān cruz.

Ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che vederihquentiyon yahn Dendiohs mān, vededevano yahn ye mān

¹⁸ Ihyan che va che conda ye, din nunde yahn ye ne, rāhco ye te āma vedetundo che ritahno vo che yahn che chih Dihvo vo Jesucristo, quenān yāh ye nān cruz, co ndevahn vo. Ate uvo che ndedevahn Dendiohs uvo ne, a devano vo te chemin ne, āma vederihquentiyon chahte yahn ye, ¹⁹ nduhçā che a ndirun nān Ndudo yahn ye tuhçā:

Çahco ró che hua richihve vederendedecadino yahn ihyan, decuihnó vededevano yahn ye.

²⁰ Anduhñeçā ndete che hua richihve ndudo yahn sāhn devano mān, sāhn che nda cuande se dehtenduh che ri iyehñse cuh mān, te Dendiohs ne, a chihco ro ye che vededevano yahn se ne, āma vedetundo. ²¹ Tihçā din ye, te numacuahn vededevano yahn ye chihco çade ye che ihyan iyehñse ne, hua tuno vededevano yahn mān ye che cotahno ye ihyan. Tahque ndah ne, chihco çade ye che, nduco ndudo yahn mān ye che rahndudo vo, ndedevahn ye ihyan yahn ye, andahre rāhco ihyan chenāhn te chemin ne, āma vedetundo.

²² Ihyan nación yahn Israel ne, dinoca nahn ndihchero ye vederihno çava che cotahno ye. Ihyan nación chenāhn ne, atenān vededevano che dāma nduco vededevano yahn mān ye ritahno ye. ²³ Ate uvo, ihyan yahn Dendiohs ne, rahndudo vo che, çava che ndevahn ihyan ne, va che cotahno ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenān yāh ye nān cruz. Ihyan nación yahn Israel ne, rahcotāhn ye yahn ndudo min, rahtendihco ye nunde. Ihyan nación chenāhn ne, rāhco ye te ndudo min ne, āma vedetundo. ²⁴ Uvo che a tendahnun Dendiohs vān ihyan nación yahn Israel mān, vān ihyan nación chenāhn mān ne, a devano vo che ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a vederihquentiyon yahn Dendiohs mān, vededevano yahn ye mān. ²⁵ Vededevano yahn Dendiohs mān, ved-

erihquentiyon yahn ye mān ne, tahque chahte che co nducuahn vededevano yahn ihyān iyehñse, andahre rāhco ye te āma vedetundo, nde hua richihve. ²⁶ Dihnó, cuenecāhco ne nduhchan ihyān ne ro menān. Ateñān neve ne che ihyān devano ne vān combiero yahn ne mān, neve ne che chenān cuma ne vederihquentiyon mān, neve ne che ndāta yahn ihyān nāhn mān, ²⁷ ate a tendāhnun Dendiohs nchuhn. Ihyān iyehñse ne, rāhco ye che tundo ne mān, che hua rignonun chihve ne mān, ate a tendāhnun Dendiohs nchuhn cāva che ndāhco ndiya ye vededevano yahn ihyān chahn mān, vederihquentiyon yahn ye mān. ²⁸ Yāde ihyān chahn, ne rāhco ye che ndere ihyān nchuhn, nde hua redin cuande ye nchuhn. Ate a tendāhnun Dendiohs nchuhn, chihco ro ye che nde hua richihve vederendecadino yahn ihyān chahn. ²⁹ Tihcā din ye cāva che nde āma ihyān, hua co din yāde ye. ³⁰ A Dendiohs che din ye che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. A cāva ihyān min che din ye che chenān cuma vo vededevano mān, nchahco ye nunde yuhn vo mān, nedin yahn ye uvo mān, ndedevahn ye uvo mān. ³¹ Che nahn ne, che dinahn ihyān nduhcā che a ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs tuhcā: “Hua ndāhca che ndeva mān ihyān yavenān ye. Tahque ndah ne, ndeva ye yavenān Dihvo vo Dendiohs.”

Ndudo yahn che quenān yāh Dihvo vo Jesucristo nān cruz

2 Dihnó, cuahn che ndā cahndudó ndudo yahn Dendiohs, chihnevan ne ne, hua din yādé, te cahndudó numacuahn vedeneñcun. ² Chihcó cudādo che cahndudó demān ndudo yahn che quenān yāh Dihvo vo Jesucristo nān cruz, ndedevahn ye uvo. ³ Numacuahn ro che quenān yān vāco nchuhn ne, quechicā numacuahn vedino vedeneñcun. Āma vāhinó mān, āma ndedecadinó mān, yahn ntiyon cāhnda che quenān. ⁴ Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, nté mān, cahndudó mān, vān nchuhn. Nde tah hua chihchetāhn vededevano yahn mān, ⁵ cāva che a vederihquentiyon yahn Dendiohs diñ che cotahno ne, ndiyu vededevano yahn mān.

Redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che renahn vo vederihquentiyon yahn ye

⁶ Nuhn che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs vān nchuhn che a renahn ndah ne mān, vān ihyān chenāhn mān ne, hua rahndudo nuhn vededevano yahn mān nuhn, te rahndudo nuhn demān vededevano yahn Dendiohs. Vededevano min ne, yahn Dendiohs, ndiyu yahn ihyān iyehñse. Ndiyu yahn sāhn devano mān, sāhn ndinān mān, che vate se mān ro cuh. Sāhn chahn ne, va che cuihno se. ⁷ Tahque ndah ne, rahndudo nuhn vededevano yahn Dendiohs che cade te ye, checadino vo, che nde hua devano ihyān ro menān. Nde cuahn che ametah dendah ye iyehñse ne, chihco cāde ye vededevano min nduhcā che ndedevahn ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro.

⁸ Nde āma sāhn che rihquentiyon se iyehñse cuh ne, hua tumacadino se yahn vededevano min. Chemin che nahn yāh se Dihvo vo Jesucristo, ihyān min che āma yudo vederihquentiyon quenān cuma ye. Ndete che tumacadino se ne, hua tihcā din se. ⁹ Andahre tihcā din sāhn chahn, ate a chinahn nduhcā che ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs tuhcā:

Dendiohs ne, a chihco cāde ye che conan cuma ye vedeyahino nduco ihyān che yahino ye.

Āma chahte vedeyahino yahn ye, che nde hua co tumacadino ihyān nunde.

¹⁰ Ate uvo, ihyān yahn ye ne, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, tumacadino vo yahn vedeyahino yahn ye. Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, devano ndah nducuahn che ri, nde nducuahn che redin ye. ¹¹ Vān ihyān iyehñse ne, queri āma ye ne, atenān mān ye devano ye che rendedecadino ye. Namin nde āma ihyān hua devano ye che rendedecadino Dendiohs. Atenān Vaco Ndah yahn ye devano. ¹² Nuhn che rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs ne, ndiyu vededevano yahn ihyān iyehñse che te Dendiohs, chenān cuma nuhn. Tahque ndah ne, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn, din che tumacadino nuhn yahn vedeyahino yahn ye cāva nducoyāco vo. ¹³ Ndiyu nduco vededevano che chahn nuhn yahn ihyān, che rahndudo nuhn ndudo yahn vedeyahino yahn Dendiohs. Tahque ndah ne, a Vaco Ndah yahn ye che rete vededevano nuhn che rahndudo nuhn. Tihcā rinan Vaco ye nuhn che rahndudo nuhn ndudo che nahn che cadino ihyān.

¹⁴ Ihyān iyehñse ne, hua renevahñecun ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, te rāhco ye te chemin ne, āma vedetundo. Nde hua retumacadino ye yahn, te atenān ihyān che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyān co tumacadino ye. ¹⁵ Ihyān che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyān ne, retumacadino ye yahn nducuahn dehtenduh, ne nde āma ihyān hua ndāhca che ndāhchenān ye ihyān. ¹⁶ A ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs tuhcā: “Ametah nde āma ihyān iyehñse che co tumacadino ye yahn vederendecadino yahn Dihvo vo Dendiohs. Ametah nde āma ye che tuno vededevano yahn ye che cacuahn ye ihyān.” Ate uvo che nedin yahn Dendiohs uvo ne, āma no vederendecadino yuhn vo nduco Dihvo vo Jesucristo.

Ihyān che redin ye ntiyon yahn Dendiohs

3 Dihnó, cuahn che quenān nduco nchuhn ne, anduhñecā ihyān che hua conun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyān mān, anduhñecā ihyān nunde mān, anduhñecā checāhya che quemān rico mān, tihchan ne, te metah conahn ndah ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Chemin che hua chi chicuāhn nchuhn nduhcā che redin yahn che cacuāhn ihyān che renahn ndah ye. ² Nduhcā che redin ihyān nduco decuāh yuno, ricuh ye demān leche yahn che hua ri che cāhcacheh ye dehtenduh, tihcā diñ nduco nchuhn ro min, te metah tumacadino ndah ne, ne hua chi chicuahn ndāh

nchuhn. A devanó te nde meniyan ne, ametah tumacadino ndah ne,³ te dāma ri ne nduco ihyan nunde. Redin ve ne yahn vihan mān, vate cānda ne nduco vihan mān, o ino cuān ndi ne mān. Che tihcā redin ne ne, rihco ro ne che dāma vederendedecadino yahn ne nduco ihyan nunde.⁴ A ndero ndi che o ino cuān ndi ne, te nāhn ne ne, rāhn ne che riquendi ne che ricuahn Pāblo, nāhn ne ne, rāhn ne che riquendi ne che ricuahn Apolos. Vatechica ne nduhcā ihyan nunde.

⁵ U nduco Apolos, atenan ntiyan yahn Dihvo vo Dendiohs redin nuhn. Ndā nuhn yan vāco nchuhn, cahn-dudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne. Queri āma nuhn ne, redin nuhn nduhneva ntiyan che chihco ye tāh nuhn.⁶ Nuhn ne, ihyan redin ntiyan yahn ye nuhn. U, ne anduhneca ndete che tuhdó ndute ndāta, te u menān ndita cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ne, ne Apolos ne, anduhneca ndete che chi se nune van chendāta, te quendi ye chicuāhn ye nchuhn. Ate a Dendiohs che din ye che chitahno ne.⁷ Ntiyan yahn nuhn ne, nduhcā ntiyan che redin ihyan viyāta. Nāhn cuān ne, riquendāh yahn āma ihyan che retuhdo ye ndute ndāta, ne riquendāh yahn tāma ye che ri ye nune van. Ate a Dendiohs che redin ye che rihta. Nducote tihcā ne, tumacadino vo che anduhneca ndete che hua rigonun chihve ntiyan yahn āma tāma ye, che retuhdo ye ndute ndāta mān, che ri ye nune van mān, te atenan Dendiohs che redin ye che rihta.⁸ Ihyan che retuhdo ye ndute ndāta mān, ihyan che ri ye nune van mān, āma cuān ndi no ntiyan yahn ye nduco vihan. Tihcā ntiyan che redin nuhn nduco vihan. Ate a devano vo te Dendiohs ne, ndāhco menun ye yahn queri āma vo tunoca ntiyan che a nedin vo.⁹ Nuhn ne, dāma redin nuhn ntiyan yahn Dendiohs nduco vihan, ne nchuhn ne, anduhneca ndete che chendāta yahn ye.

Atihnocā co cāhma vo che nchuhn ne, anduhneca ndete che āma vah che rihno Dendiohs.¹⁰ Numacuahn vedeyahino yahn ye ne, ndāhco ye ntiyan tāh che có anduhneca sahn vihcherahto ndah che chihcó nāme yahn āma vah, ne tāma ye ne, riquendi ye rahto ye. Ate nahn che queri āma ye ne, cāhco ye cudādo nduhcā che rahto ye.¹¹ Nāme min ne, anduhneca ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo che nde āma ihyan, hua co ndahcorun ye.¹² Ate anduhneca ndete che āma ndeh nan che co cuahto nduco ye. Anduhneca ndete che co cuahto ye nduco dehtenduh che cocha nduhcā diyāhnguan mān, diyāhngua mān, tu diyāhn mān. Namin anduhneca ndete che co dendah ye nduco dehtenduh che hua cocha nduhcā irahno mān, nduco mān, yāta cuma mān.¹³ Ate ntiyan yahn queri āma ye ne, va che co ro ndete che quendāh ndah, te ndā ro che techecāde Dendiohs ne, anduhneca ndete che ndihchenan ye nduco ruchiyāhn.¹⁴ Duh ihyan che quendāh ndah ntiyan yahn ye, anduhneca ndete che ndah-to ye nduco dehtenduh che hua cuco ne, ihyan min ne, ndāhco menun Dendiohs yahn ye.¹⁵ Duh ihyan che hua quendāh ndah ntiyan yahn ye ne, andahre ndevahn mān ye, anduhneca āma ihyan che ndevahn ye

van ruchiyāhn ne, ate va che conda ntiyan che nedin ye.

¹⁶ A devano ne te nchuhn ne, anduhneca ndete che āma yāco yahn Dendiohs nan che quenun Vaco Ndah yahn ye.¹⁷ Duh ihyan che detoh ye ino ihyan yahn Dendiohs ne, din Dendiohs castigo ihyan, te ihyan yahn ye ne, a ndihco vihan ye cāva ye.

¹⁸ Nde āma nchuhn ne, hua cahncheh mān ne nchuhn. Duh nchuhn che āma quenān cuma ne vededevano yahn ihyan iyehneche rāhco ne ne, cuihco-mān ne vededevano min, cuiquendi ne vededevano yahn Dendiohs,¹⁹ te vededevano yahn ihyan iyehneche ne, āma vedetundo nan Dendiohs nduhcā che ndirun nan Ndudo yahn ye tuhcā: "Rahnevan Dendiohs che rinda ihyan, redin vederendedecadino yahn mān ye."

²⁰ Namin a ndirun: "Nān Dihvo vo Dendiohs ne, nde hua richihve vederendedecadino yahn ihyan devano."

²¹ Chemin che hua din yāde nchuhn, tendāhnun ne che ricuahn queri āma nuhn, quendi ne, te nducuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a chihnde cāva che ndah yahn ne.²² A Dendiohs che dechuh ye Pāblo mān, Apolos mān, Pedro mān. A ihyan min che dendah ye iyehneche mān, rete ye vedevihche yahn nchuhn mān, rihquentiyon ye vederih mān, ro cuh mān, ro che cochi mān. Nducuahn ne, a cāva che ndah yahn ne che chihco cāde ye.²³ Avāne ne, a yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, ne ihyan min ne, a Dāya Dendiohs ihyan.

Ntiyan che chenan cuma ihyan apóstol

4 Hua din yāde nchuhn cāva nde āma nuhn. Cuedevano ne te queri āma nuhn ne, a ntiyan yahn Dihvo vo Jesucristo redin nuhn, rahndudo nuhn ndudo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che cade te ye, checadino vo.² Nducote tihcā ne, nahn che queri āma ihyan che va tāh ye ntiyan yahn Dendiohs ne, dinahn ye ntiyan min numa cuāco.³ Che lādo yāhn ne, nde hua retumacāh, a nchuhn, o intiyahn, deh rāhn ne yāhn nduhcā che redin ntiyan yahn ye. Nde mān, hua co cāhmā ndete che ndāhca, o hua ndāhca redin,⁴ te andahre dave yavenān ne, ate nde mān hua devanó ndete che ndah redināhn. Atenan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che nda cuande ye ntiyan che redin.⁵ Chemin che conan rino nchuhn, hua ndāhchenan ne tāchan redin ihyan ntiyan yahn Dendiohs nde ndā ro yahn. Ndā ro min ne, a Dihvo vo Jesucristo techecāde ye yahn queri āma vo tunoca vederendedecadino yahn vo cuahn che chahtenan vo iyehneche, cāhco ro ye ndete che numa cuāco nedin vo ntiyan che chihnde tāh vo. Tuhme ndāhco menun Dendiohs yahn vo tunoca ntiyan che nedin vo.

⁶ Dihno, a cāva che ndah yahn ne che tihcā riyāhvē nchuhn. Andahre ndudo che ricuahn ihyan chēnān che redin che o ino cuān ndi nchuhn nduco vihan, ate a dirún yahn ne anduhneca ndete che u nduco Apolos chendihco nuhn nunde nan ndudo yahn nuhn. Tihcā dirún yahn ne cāva che tumacadino ne che vederihquentiyon che chenan cuma nuhn ne, hua tahque chahte che co che a ndirun yahn nan Ndudo yahn

Dendiohs. Namin cava che hua din yade ne cava ntiyon yahn ama, ndahchenan ne ntiyon yahn tama. ⁷ Nde ama ihyan hua rendihche ye nchuhn che tahque ndah ihyan ne che co ihyan chenahn. A Dendiohs che te ye nducuah che va yahn ne. Nducote a ihyan min che te ye ne, hua redin yahn che din yade ne nduhca ndete che nan vedevano yahn man ne renda ca ne dehtenduh che va yahn ne.

⁸ A ama chenacuma ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, che rahco ne, a va tah ne ndendi ndendita, che rahco ne. Chacondah vedame ne nuhn, ne vate ne, rihquentiyon ne, che rahco ne. ¡Ama ndahca ndete che cuaco niyon che rihquentiyon ne!, cava che nde nuhn ne, ndo dama nuhn nduco ne, cahcantiyon vo nduco vih. ⁹ Ama ndahca ndete che cuaco, te nuhn ihyan apostol ne, hua tihca vate nuhn. Tahque ndah ne, cane rahco che rahnecon Dendiohs che rechuhrihn nuhn nduhca ihyan che nde hua rigonun chihve ye man, nduhca ihyan che ndindah ca ca nunde yahn ye cava che coh ye man. Cane rahco che ndihco mendahn Dendiohs nuhn nan nducoyaca ihyan iyehse man, nan angel man, cava che chahn ino ye ndihchero ye nuhn. ¹⁰ Ihyan nunde ne, rendihchero ye nuhn nduhca ihyan tundo che rahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Me nchuhn ne, ama devano ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, che rahco ne. Nuhn ne, ndi nuhn nduhca ihyan che nde hua rigonun chihve ye. Me nchuhn ne, ama ndinan ne, che rahco ne. Nuhn ne, nde hua retumacah ihyan nuhn. Me nchuhn ne, ama rendeva ihyan yavenan ne. ¹¹ Nde meniyon ne, ama redin tan ihyan nduco nuhn. Ama rechuhrihn nuhn, rihcuico nuhn man, rih yaca nuhn man, metah tino yahn nuhn man, metah vaco nuhn man. ¹² A ndi cuno nuhn che redin man nuhn tama nan ntiyon cava che renda ca che rechuhnun nuhn. Rahva ihyan nduco nuhn, ate numacuahn vedenecon rendahconan nuhn yahn ye. Chenan nan ye nuhn, redin tan ye nduco nuhn, ate hua rihcoman nuhn ntiyon che chenacuma nuhn. ¹³ Rendahchenan ye nuhn, ate riyahve nuhn ihyan nduco ndah. Cuahn dama rendihche ye nuhn nduhca dehtenduh che tahque chihnga.

¹⁴ Tihca dirun yahn nchuhn, ndiyu cava che cahtera vedecuihno yahn ne, ate cava che riyahve nchuhn nduhca dayá che yahino. ¹⁵ Tihca dirun, te andahre ndiche mil ihyan che ricuahn ye nchuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ate hua yahino ye nchuhn nduhca che yahino nchuhn. U ne, anduhneca indihche yahn ne, te a u che tihyon yune nchuhn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹⁶ Chemin che, numacuahn chedave yahn, riyahve nchuhn che quendi ne yune yahn.

¹⁷ Cava che co dinahn nchuhn ne, dechuh Timoteo che conan se nchuhn. Ama yahino sahn. Anduhneca daya man, te u tihyon yune sahn che chitahno se Dihvo vo Jesucristo. Nde meniyon riquendi se, ndah redin se ntiyon yahn ye. Sahn min ne, nduhca che recah cuande man dihno vo nduh cuan yaco nan che quechica, tihca te cuande se nchuhn cava che necahco ne nduhca che ritahnó Dihvo vo Jesucristo, redinahn

ndudo yahn ye. ¹⁸ Ama o nchuhn ne, ama redin yade ne, rahco ne che ametah ndaconan chi quendihchero nchuhn. ¹⁹ Ate ndete che nahn Dihvo vo Jesucristo ne, chi nun quendihchero nchuhn. Tuhme ndihchero ndete che cuaco che rahn ihyan yade chahn che vatechica ye numa cuaco, chenacuma ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁰ Tihca nahn che din, te ndiyu ndudo che rahn ihyan rihco ro che rihquentiyon Dendiohs ihyan, te nan ntiyon che redin ye ne, min ndero ndi ndete che cuaco che chenacuma ye vederihquentiyon. ²¹ Man ne, cuetendahnun nchuhn cha che ri yeno ne. ¿A nahn ne che chi numacuahn vedeyahino man, vedenecon man, conan nchuhn? ¿O nahn ne che chi numacuahn vedetan, din castigo nchuhn?

Techecade Pablo ama nunde chihnga

5 Numachahte va ndudo che ama se van nchuhn ne, quenacuma se nduco checuma se. Nunde min ne, ama chihnga. Nde van ihyan che hua devano ye che va Dendiohs ne, hua tihca redin ye. ² Ate nde nduco nduh ne, ama redin yade nchuhn. Tahque ndah ne ne, cuahte ran ne. Sahn chemin ca me ne, ametah cuahnecon nchuhn che conduco ca se van ne. ³ Andahre hua quenacuma nduco nchuhn tan ne, yah ri chedave yahn cava ne. A techecade yahn se anduhneca ndete che quenun van nchuhn. ⁴ Ro che ndo dama nchuhn, ndeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca ndete che nduco nchuhn. Ro min ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ye ne, ⁵ condahco ne sahn tah chundah cava che co se castigo, andahre ndevahn se ro che nda Dihvo vo.

⁶ Hua ndahca che rahnecon ne che rinduco ca se van ne. A devano ne te nduco tah sihn ya ne, ri ya numacuahn yache. Tihca redin nunde yahn sahn min, te redetohnan vederihquentiyon che chenacuma nducoyaca ne. ⁷ Nduhca che rihtera ihyan ya ndico, rendah ye pan che hua nduco ya yahn ne, tihca cuihcoman nchuhn nunde che chenacuma ne ro menan, cuihco ro ne che a ndi vih ne cava Dendiohs. Tihca din ne, te nduhca ama itecuche lihn che chih te, chi te vedino ro yudo ne, tihca chih Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ye uvo. ⁸ Nduhca che rihcoman ihyan pan che ndindah nduco ya yahn ne, tihca nahn che cahcoman vo nducuah nunde yahn vo, ne runecade cuahtechico vo man, runecade ndedecadino vo man, nduhca che nahn Dendiohs. ⁹ Nan cava che dechuh yahn ne menan ne, a dirun che hua conduco ne ihyan nunde che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye. ¹⁰ Ate hua dirun che ama yune no cahcoman ne nducoyaca ihyan chahn man, combiero yahn ye che idihya ye man, che reduco ye man, che rendeva ye yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye man, te cava che metah ndihchero ne ihyan chahn ne, atenan che ndaca ne iyehse cuh. ¹¹ Che tihca dirun ne, che hua conduco ne dihno vo ndete che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ndete che idihya ye man, ndete che rendeva ye yavenan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn

ye man, ndete che rahva ye man, ndete che ricoh ye man, ndete che reduco ye man. Nduco dihno vo che tihchan ye ne, nde hua cheh ne dama nduco ye. ¹² U ne, hua cuande yahn che techecade yahn ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. A man Dendiohs techecade ye yahn ye. Me nchuhn ne, a dihno vo che rinduco ye nchuhn, va che techecade ne yahn ye. Chemin che ametah cuahnecon ne che conduco ca sahn nunde me nchuhn.

Hua ndahca che cahñ dihno vo, cuhnde cade yahn ye nduco vih nan intiyahn yan

6 Cuahn che va canda yahn nchuhn nduco vih ne, ndotenan che cahñ ne yaco, cuhnde cade yahn ne ne, rahn ne nan intiyahn yan che nde hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¿Taca che ama tundo ne? ² Redin nchuhn anduhneca ndete che hua devano ne te nda ro yahn ne, nduco nchuhn ihyan yahn Dendiohs, techecade ne yahn ihyan nunde. Nducote tihca va cade ne, tahque nun co techecade ne canda yahn ne che nde hua vahche. ³ Redin ne anduhneca ndete che hua devano ne che nde angel va che techecade ne yahn ye. Tahque nun techecade ne yahn dehtenduh che rahno ri ne man ro kuh. ⁴ Tuhme ne, cuahn che va che cuhnde cade yahn ne nduco vih ne, ndotenan che cahñ ne nan intiyahn yan che nde hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, cahñ ne nan dihno vo, andahre tundo ye, ne techecade ye yahn ne. ⁵ Tihca dirun yahn ne cava che co cuihnan ne. ¿Ametah nde ama ihyan van nchuhn che renahn ye mare tah, che co techecade ye yahn ne nduco vih? ⁶ Rihtera ne vedecuihno yahn ne che rahn ne, rica nunde ne yahn vih nan intiyahn che nde hua ritahno ye Dihvo vo.

⁷ Che rahte canda ne nduco vih ne, nduco chemin no, ama yahn redenda ne. Tahque ndah che codin chahtino ama tama ne yahn vih, nchahco ne nunde yahn vih. ⁸ Ate hua tihca redin ne, te tahque ndah ne ne, duche rino ne nde van man ne nduco vih, rahtendihco ne nunde.

⁹ A devano ne te ihyan nunde ne, hua cuahtenan ye vahchetero nan che rihquentiyon Dendiohs. Cuedevano ne te ihyan che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che redin duche yahn ye che a nihnevaco ye man, ihyan che hua numa cuaco ye, che man ndahca man chahn ye, che rahtenan ye van man nduco vih man, ihyan che rendeva ye yaveñan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye man, ihyan che reduco ye man, ihyan che idihya ye man, ihyan che ricoh ye man, ihyan che rahva ye man ne, nde ama ihyan che tihchan ye ne, hua conan ye vahchetero. ¹¹ Nahñ nchuhn ne, tihchan ne ro menan. Ate man ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, a nchahco ye nunde yahn ne che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. A chedenune ne man, a nedin yahn ye nchuhn man.

Nahn che hua cuahtendihco vo nunde

¹² Va ama ndudo che tuhca: "A dehno che nahn vo ne, co din vo." Cuaco ndudo min, ate hua redin yahn che tihca din vo. Hua ndahca che quendi vo nunde yuhn vo. ¹³ Va tama ndudo che tuhca: "Dehtenduh che va ne, chihnde cava che chuh vo." Cuaco ndudo min, ate nda ro yahn ne, ndahco cade Dendiohs nducuahn, nde metah rendotenan che chuh vo cava che cuahtenun ico vo. Dendah Dendiohs uvo, ate ndiyu cava che cuahtenan vo nduco ihyan che hua nihnevaco nduco vo, te dendah ye uvo cava che co yahn ye uvo. ¹⁴ Numacuahn vederihquentiyon ndedetuhche Dendiohs Dihvo vo Jesucristo, ne namin tihca ndedetuhche ye uvo.

¹⁵ A devano nchuhn te queri ama vo ne, a yahn Dihvo vo Jesucristo uvo. Nducote a yahn ye uvo ne, hua ndahca che cuahtenan vo nduco tahn che ndere vatechica te. ¹⁶ A devano ne te ihyan che conan ye nduco ndahca che ndere vatechica te ne, co ye nduco te anduhneca ama no ihyan nduhca che a ndirun nan Nduco yahn Dendiohs tuhca: "Ihyan che conan cuma ye ama ndahca ne, co ye nduco te anduhneca ama no ihyan." ¹⁷ Me ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ndo ye nduco vih anduhneca ama no ihyan, chenon cuma ye nduco vih vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs.

¹⁸ Nducote tihca ne, condi nchuhn cuahtenan ne nduco ndahca che ndere vatechica te. Adecodenhon nunde yahn ihyan ne, rahtendihco ye. Ate che rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye ne, rahtendihco ye nunde, nde redetoh man ye ihyan. ¹⁹ A devano vo te a din Dendiohs che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, a ndi vih vo anduhneca ama yaco nan che quenun. Hua rihquentiyon man vo uvo, ²⁰ te a yahn Dendiohs uvo. Nde hua tuno vederendecadino yuhn vo nduhva che yahino ye uvo, ndedevahn ye uvo cava man ye. Chemin che nahn che hua detoh man vo uvo man, ndeva vo numacuahn chedave yuhn vo yaveñan ye man.

Cah cuande Pablo nduhca che cuahtenan cuma ihyan ndahca yahn ye

7 Man ne, ndahconan yahn ne che dirun ne yahn. Rahco te ndahca cava ihyan che cuahtenan ye. ² Ate cava che hua cuahtendihco ye nunde, ndere cuahtechica ye nduco vih ne, tahque ndah che cahnevaco ye. ³ Nchuhn che a nihnevaco ne ne, cuahtenan cuma ne vih nduhca che redin yahn cava che hua ndaca yune che ndere cuahtechica ama tama ne. ⁴ Nchuhn, ihyan ndahca ne, yahn ne inchahn ne. Nchuhn, ihyan chahn ne, yahn ne ihyan ndahca yahn ne. Chemin che nahn che dinahn ama tama ne yahn vih. ⁵ Hua cuahcotahn ne yahn vih, atenan che nte cade ne che hua cuahtenan ne nduco vih ama o ro cava che covah ne. Cuihno min ne, ndo dama ne nduco vih, te adenan hua cocha ama cha ne che rahn cuhn-

deman ne, ne conan ne nduco tama ihyan, condihco ne nunde, dinahn ne che nahn chundah.

⁶ Rahn ri nchuhn che recah yune Dendiohs che cahnevaco ihyan che nahn ye. Ate ihyan che cocha ye, cuahteman ye ne, co cuahteman ye. ⁷ Che lado yahn ne, ndahca che cuahteman ihyan nduhca u. Ate hua nducoyaca ye cocha ye. Dendiohs ne, hua dama vederihquentiyon necah ye chenan cuma queri ama ihyan.

⁸ Nchuhn, sahn decahya man, ndahta vah man ne, rahco te ama ndahca ndete che cuahteman ne nduhca u. ⁹ Ate ndete che hua chenan cuma ne vederihquentiyon che cocha ne cuahteman ne ne, tahque ndah che cahnevaco ne, yodemica che chuhrihn ne, ndedecadino ne che nahn cahnevaco ne.

¹⁰ Me nchuhn che nihnevaco ne ne, rete cuandé nchuhn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che hua tehche vih ne. ¹¹ Ihyan ndahta ne, hua co tehche ye inchahn ye. Ndete che denan tehche ye inchahn ye ne, atenan che cuhndeman ye, o ndo nduco ye inchahn ye. Hua co cahnevaco ye nduco tama ca ihyan. Namin ihyan chahn ne, hua co tehche ye ndahta yahn ye.

¹² Man ne, te cuandé tama vederihquentiyon che hua ntiyon yan Dihvo vo Jesucristo. Dihno vo che nihnevaco ye nduco ndahta che hua ritahno te Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu cava chemin che tehche ye tahn ndete che va te vedeyeno che quendi te nduco ye. ¹³ Namin cahvo vo che nihnevaco ye nduco chahn che hua ritahno se ne, ndiyu cava chemin che tehche ye sahn ndete che va se vedeyeno che quendi se nduco ye. ¹⁴ Ihyan chahn che hua ritahno ye ne, redin chahtino Dendiohs yahn ye che cuande yahn ihyan ndahta yahn ye che ritahno ye. Ihyan ndahta che hua ritahno ye ne, redin chahtino Dendiohs yahn ye che cuande yahn inchahn ye che ritahno ye. Ndete che hua tihca ne, daya ihyan chahn ne, anduhneca daya ihyan che hua ritahno ye. Ate redin chahtino Dendiohs, rendihche ye daya ihyan chahn anduhneca daya ihyan che ritahno nduh che o ye. ¹⁵ Ndete che ama cha ihyan che hua ritahno ye, nahn tehche ye ihyan che nihnevaco nduco ye che ritahno ye ne, a tehche no man ye vih, nde hua cahnda yahn ihyan che ritahno ye, te Dendiohs ne, hua nahn ye che cuahte canda ihyan chahn nduco vih. ¹⁶ Ndete che tihca nahn ihyan che hua ritahno ye ne, hua redin yahn che cuahcotahn ihyan che ritahno ye, te nchuhn ihyan ndahta ne, nde hua devano ne, ndete che cava ne cotahno inchahn ne, ndevahn ye. Namin nchuhn ihyan chahn ne, nde hua devano ne ndete cava ne cotahno ihyan ndahta yahn ne, ndevahn ye.

¹⁷ Andahre hua cocha ndudo yahn nchuhn che cotahno ye, ate va che cuahtenan ne vedeyeno nduhca che ndihco cade Dihvo vo Dendiohs yahn ne man, nduhca che chenan ne ro che ndedevahn ye nchuhn man. Tihca rihquentiyon nduh cuan yaco. ¹⁸ Nchuhn che chenan seña nchuhn ro min ne, hua dehve rahco ne, quendi ne. Me nchuhn che hua chenan seña nchuhn ro min ne, hua cuahnecon ne che conan seña nchuhn. ¹⁹ A chenan, o hua chenan seña uvo ne, hua dehve din

yahn chemin, te che nahn ne, che dinahn vo che rihquentiyon Dendiohs. ²⁰ Atanochan uvo ro che ndedevahn ye uvo ne, cuahtenan vo vedeyeno, quendi vo tihca. ²¹ Nchuhn che chenan cuma ne dihve ne, chenan ne vaco ye ro min ne, hua dehve rahco ne, quendi ne, din ne ntiyon yahn ye. Ndete che adenan te yune ye che ndaca ne ne, condaca ne. ²² Cuahn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, nde ro min ne, a ndedevahn ye nchuhn cava man ye. Me nchuhn che rihquentiyon ne nan ntiyon yahn man ne ro che chitahno ne Dihvo vo ne, a ndo ne anduhneca ihyan redin ntiyon yahn ye. ²³ Ama chahte vedeyahino quenan cuma Dendiohs cava nchuhn, ndedevahn ye nchuhn. Cava nchuhn ne, tahque rigonun chihve vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon yahn ihyan. ²⁴ Dihno, nducote tihca ne, quendi nchuhn cuahtenan ne nan Dendiohs nduhca che chenan ne ro che ndedevahn ye nchuhn.

²⁵ Me nchuhn ihyan decahya ne, hua te Dihvo vo Jesucristo, checadino nde ama vederihquentiyon cava ne. Ate u ne, numacuahn vedeyahino ndedevahn Dihvo vo u, ne redin ntiyon yahn ye numa cuaco. Chemin che rahco te cochihve che te cuandé nchuhn taca cuahtenan ne. ²⁶ Che lado yahn ne, ndahca che cuahteman nchuhn, hua cahnevaco ne, te ro cuh che vato vo ne, cahnda. ²⁷ Nchuhn che a nihnevaco ne ne, hua tehche ne ndahta yahn ne. Me nchuhn che metah cahnevaco ne ne, hua nuhn ne ndahta. ²⁸ Nchuhn, sahn decahya che cahnevaco ne ne, hua dehve rahco ne, hua nunde chemin. Me nchuhn, tahn decahya che cahnevaco ne ne, hua nunde chemin. Ate adecoduhno nchuhn che cahnevaco ne ne, acadeno che yah cuahno ne. Rahn ri nchuhn cava che ndah yahn ne che tahque ndahca yahn ne che hua cahnevaco ne.

²⁹ Dihno, rahn ri nchuhn te caviyan deman ne, conahn che ndihco cade Dendiohs. Man ne, nchuhn che nihnevaco ne ne, hua deman cava ndahta yahn ne ndedecadino ne. Menan vihca condecadino ne nan ntiyon yahn Dendiohs. ³⁰ Nchuhn che ran ne ne, hua deman vederan cuahte ne. Nchuhn che ra ne dehtenduh ne, hua cahco ne vedechahno yahn ne nan dehtenduh chemin chan. Codin ne cuande anduhneca ndete che metah dehva yahn ne. ³¹ Nchuhn che ndah rahno ne, chenan ne iyehne ne, nde hua co yeno ne cava chemin, te nducuahn che va iyehne cuh ne, a nihnde cade yahn che va che cuhno.

³² Nahn che hua denduh ino nchuhn. Sahn che metah cahnevaco se ne, va man ino se, redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, nahn se che co yeno ye.

³³ Ate sahn che quenan cuma se ndahta yahn se ne, rendedecadino se yahn vederetahn yahn se, nahn se che co yeno ndahta yahn se. ³⁴ Atihnocah rahno ri tahn ndahta. Tahn che hua quenan cuma te inchahn te ne, va man ino te, redin te ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino te, ndi vih te cava Dendiohs. Ate tahn che quenan cuma te inchahn te ne, rendedecadino te yahn ntiyon yahn te vaco te, nahn te che co yeno inchahn te.

³⁵ Tihcá dirún yahn nchuhn cava che ndah yahn ne, ndiyu che rihca tán che cahnevaco ne. Nahn che runecade cuahtenan ne iyehñse, va man ino ne, din ne ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo.

³⁶ Che lãdo yáhn ne, rahcó che tahque ndah che cuahteman ihyan decãhya. Ate nchuhn che vate tãhn cãhya yahn ne ne, ndete che rahco ne che tahque ndah che cahnevaco nun te che co che cuahtenan te, co ndico te ne, co decahnevaco ne tãhn, hua nunde chemin. ³⁷ Me nchuhn che a ndedecadino ne, a chihco ne chedave yahn ne che tahque ndah che hua decahnevaco ne tãhn ðaya ne ne, hua dehve rahco ne, te namin ndãhcã che tihcã din ne. ³⁸ Nducote tihcã ne, ihyan che redcahnevaco ye ðaya ye ne, ndãhcã redin ye, ne ihyan che hua redcahnevaco ye ðaya ye ne, nde tahque ndãhcã redin ye.

³⁹ Ihyan ndãhta che nihnevaco ye ne, a ndihco cãde Dendiohs che hua tehche ye inchãhn ye nde ndã ro che coh ye. Ndete che coh inchãhn ye ne, co ndaconan cahnevaco ye nduco adecoduhno ihyan che namin ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ⁴⁰ Ate che lãdo yáhn ne, rahcó che tahque ndãhcã cava ye ndete che metah ndaconan cahnevaco ye. Tihcã dirún, te co tihcã nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs.

Vedino che rihco ihyan nan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye

8 Man ne, te cuandé nchuhn yahn vedino che rihco ihyan nan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye. Nducoyaco vo ne, devano tumacadino vo yahn dehtenduh. Chemin ne, co din che din yãde vo, ate hua co din che ndãhcã cuahtenan vo nduco vih nan Dendiohs, te atenãn che chenan cumo vo vedeyahino nduco vih che ndãhcã cuahtenan vo nan ye. ² Adecoduhno vo che ama devano vo, che rahco vo ne, rihñcheh man vo uvo, te nde hua devano vo nduhcã che redin yahn. ³ Ate ndete che yahino vo Dendiohs ne, nda cuande ye uvo.

⁴ Me yahn che chuh vo dehtenduh che rihco ihyan nan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye ne, hua cãhnda. A devano vo te dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye ne, metah vederihquentiyon yahn, anduhnecã ndete che hua dehva. Va ama no Dendiohs. ⁵ Tihcã, te andahre ama va dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye man, dihve ye man, chenan nan ro man, ndiyãhn man, ⁶ ate cava uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, va ama no Dendiohs. A ihyan min che Chido vo. A man ye dendah ye nducuahn dehtenduh che va. Dendah ye uvo cava ye. Namin va ama no Dihvo vo Jesucristo. Nduco ye Chida ye dendah ye uvo man, nducuahn dehtenduh che va man.

⁷ Ate hua nducoyaca dihno vo retumacadino ye che metah vederihquentiyon yahn dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. Neve ye ne, nducote nevahnecun ye dehtenduh chemin chan ro menãn ne, chenun ca vedevãh min ihyan. Chemin che nde meniyon ndete che adenãn cheh ye dehtenduh che ndi vedi-

no nan dehtenduh chemin chan ne, cuahtendihco ye nunde, che rahco ye, te metah tumacadino ye te vedino chemin chan hua dehva niyahn. ⁸ Ndete che chuh vo vedino chemin chan ne, ndiyu chemin din che tahque co chihvo vo nan Dendiohs, nde huane che hua chuh vo din che detohnan vo. Devano vo te ndiyu che reh vo redin che renan ino Dendiohs uvo.

⁹ Nchuhn che a devano ne che hua dehva niyahn vedino chemin chan ne, cuihco ne cudãdo cava dihno ne che metah conahn ndah ye yahn. Hua ndãhcã che cava ne, detohnan ye chedave yahn ye, cuahtedihco ye nunde. ¹⁰ Ndete che adenãn ndihchero ye nchuhn che vate ne yãco nan che vate dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye, reh ne ne, nduco ye cãhquino ye cheh ye che ndi vedino nan dendiohs chemin chan, ¹¹ ne detohnan ye chedave yahn ye, cuahtendihco ye nunde. Nduco tihcã ne, cava nchuhn che devano ne che hua cãhnda che cheh ne ne, ndaca yune che tohnan chedave yahn dihno ne che metah conahn ndah ye. Cuenecãhco ne te namin cava ihyan min chih Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye ihyan. ¹² Ndete che hua cãhco nchuhn cudãdo ne, denãn tihyon yune ne dihno ne cava che detohnan ye chedave yahn ye, ne man ne cuahtendihco ne nunde nan Dihvo vo Jesucristo. ¹³ Nducote tihcã ne, nahn che din vo cudãdo. Ndete che va dehtenduh che rahco dihno vo che cãhnda che cheh ye ne, tahque ndah che hua chuh vo dehtenduh chemin chan, cava che hua ndaca yune che detohnan ye chedave yahn ye, cuahtendihco ye nunde.

Vederihquentiyon che chenan cuma ihyan apóstol

9 A chitahnó Dihvo vo Jesucristo, ndevãhn. Quenan cumã vederihquentiyon, ndí apóstol yahn ye. Man ndihcheró Dihvo vo. A u tihyon yuné nchuhn che chitahno ne ihyan. ² Andahre vate ihyan che hua renevahnecun ye u nduhcã apóstol, ate nchuhn che cuaco ne, a devano ne che ndí apóstol, te a u che cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne, ne nduco chemin ndero ndi che quenan cumã vederihquentiyon yahn ye.

³ Tuhcã rendahconãn yahn ihyan che rendãhchenan ye ntiyon che redín. ⁴ Nuhn ne, chenan cuma nuhn vederihquentiyon, ndi nuhn apóstol, ne quenan cuma che te ihyan ndiyaco che chuñn nuhn. ⁵ Namin co cahnevaco nuhn nduco ama cahvo vo, conduco ye nuhn nan che vatechica nuhn nduhcã che redin dihno Dihvo vo Jesucristo man, Pedro man, ihyan apóstol chenãhn man. ⁶ U nduco Bernabé ne, namin chenan cuma nuhn vederihquentiyon min, nde hua redin fuerza che din nuhn tãma nan ntiyon cava che ndaca che chuñn nuhn. ⁷ A devano nchuhn te nducoyaca sandãdo ne, ndiyu nan ntiyon yahn man se riquendãh che rechuhnun se. Namin ihyan che rihche ye dihyo uva ne, reh ye ndute yahn. Atihnocãno tun ihyan che redin ye cudãdo chivãto, te rih ye leche yahn te. ⁸ Hua rahco nchuhn che che nahn man che tihcã dirún yahn ne, te yahn chemin ne, a tihyon yan Moisés ama ved-

erihquentiyon, dirun ye tuhca: "Hua dechiche duto itenine che redende te trigo cava che tiviyato, te ri yahn te nahn cheh te." Chihquentiyon Dendiohs che tihca, dirun Moisés, ndiyu deman yahn che redin ye cudado ite, ¹⁰ te nduco ejemplo min cah ye, checadino ihyan che nducoyaca ihyan che redin ye ntiyon yahn ye ne, a nan ntiyon min quendah che cheh ye. Tihca, te ihyan che ruhn yahn man, ihyan che rene din dave ye trigo man ne, redin ye ntiyon min, chenan ino ye che ndeva ye ndute ndata. ¹¹ Namin nuhn che redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs, cahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne ne, redin yahn che te ne che chuhnun nuhn. ¹² Ihyan chenhahn ne, nducote rechah nchuhn nduhca che redin yahn che rechuhnun ye ne, tahque ca nuhn, va che te ne, chuhnun nuhn.

Andahre quenan cuma che conan ne nuhn, te ne che chuhnun nuhn, ate nde hua chica nuhn nchuhn. Tahque ndah ne, din chahtino nuhn, te hua nahn denduh nuhn nchuhn cava che hua co vahche yahn ne che cotahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³ A devano nchuhn te ihyan che redin ye ntiyon chete yaco man, chidocuyan che chénun ye nan ta man ne, a nan ntiyon min va che quendah che chuhnun ye.

¹⁴ Namin tihca chihco cade Dihvo vo Jesucristo che ihyan che rahndudo ye ndudo ndah yahn ye ne, a nan ntiyon min quendah che chuhnun ye. ¹⁵ Andahre redin yahn che nan ntiyon min quendah che chuhnun ne, ate nde hua retumacah yahn chemin, nde huane cava che conan nchuhn u che tihca dirun. Ndihcó che nde ro che coh ne, nde ama ihyan hua cahnevi ye vedeyeno yahn che hua nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo quendah che chuhnun.

¹⁶ Ndiyu yahn che nahn din yade che rahndudo ndudo ndah yahn ye, te a chemin va che din. Tihca, te ama vedin ndete che hua dinahn yahn ye. ¹⁷ Chemin che rahndudo numacuahn vedeyeno yahn man, ne nuhnde menun yahn. Ate ndete che rahndudo andahre hua nahn ne, atanoca nduh rihco ro che ndihco Dendiohs ntiyon min tah. ¹⁸ Vedeyeno yahn ne, che cuahndudo ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, din tama nan ntiyon cava che ndaca che chuhnun, te hua nahn che nan ntiyon yahn ye quendah che chuhnun andahre tihca va cade.

¹⁹ Andahre hua va che cochica nduhca che nahn ama o ihyan, ate tihca redin cava che ndaca yune che tahque co yahn ihyan, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²⁰ Cuahn che renun van ihyan naci6n yahn Israel, ihyan chahn che rene vahne cun ye ley che dirun Moisés ne, ri dama ndudo nduco ye, redinahn dama nduco ye ley min andahre ametah va che dinahn. Tihca redin cava che co yeno ye, ne cotahno ye Dihvo vo Jesucristo.

²¹ Namin no tun cuahn che renun van ihyan naci6n chenhahn, che hua rene vahne cun ye ley min, ndiyu che hua redinahn vederihquentiyon yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, ate ri dama ndudo nduco ihyan chahn cava che co yeno ye, cotahno ye. ²² Cuahn che renun van dihno vo che hua renahn ndah ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, redin chahtino yahn

ye cava che te yune ye che cah cuande ndah ihyan. Tihca redin nduco nducoyaca ihyan. Hua rendahchenan nde ama nan che redin ye cava che co yahn ye, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ²³ Ama rihco cudado nduhca che quechica van nducoyaca ihyan, te nahn che co yahn ye, cotahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ndevahn dama nduco ye.

²⁴ A devano nchuhn nduhca che rano ihyan cade. Yahn ye rano ye nduco vih, ate ama no ye richa ye, ndonda tah ye premio yahn ye. Nduhca ihyan che tahque dito chano ye ne, tihca cuiquendi nchuhn numa ino ne, dinahn ne vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nde nda ro che ndahco menun Dendiohs yahn ne. ²⁵ Nducoyaca sahn che reduce se ne, redin se cudado sahn yahn nducuahn dehtenduh che co din che denda se, te nahn se che cocha se cava che ndonda tah se premio yahn se. Premio chemin chan ne, nun rihno. Ate uvo ne, che ndahco menun Dendiohs yuhn vo ne, hua cuihno. ²⁶ Nduhca sahn che rano se numa ino se man ne, tihca redin. ²⁷ Nduhca che ama redin sahn chahn cudado sahn cava che hua denda se ne, tihca ama rihco cudado nan nducuahn che redin, te cuihno che ama riyahve ihyan chenhahn che cahco ye cudado ne, hua nahn che denan denda man.

Yahve Pablo uvo che hua ne vahne cun vo dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye

10 Dihno, nahn che cadino ne che nducoyaca ihyan ndico yuhn vo ne, chahtechica ye nduco vih man man che quendihco nan ro me. Namin chuh ye dama nduco vih mendahn reche Nuniyahn Cuah. ² Tihca chinduco nducoyaca ye Moisés, chahtechica ye nduco vih man man me, ne chuh ye nduco vih mendahn nuniyahn me, anduhneca ndete che dama chedenune ye nduco vih. ³ Dama cheh ye nduco vih che cah Dendiohs. ⁴ Namin adecotino che chahtechica ye nduco vih ne, chih ye nune che quendah nan yava me che cah Dendiohs ihyan. Yava min ne, anduhneca Dihvo vo Jesucristo. ⁵ Andahre ama din Dendiohs vederihno nduco ye ne, ate a nahn nducoyaca ye chahcotahn ye yahn ye, ne chemin che din Dendiohs castigo ihyan, chih ye yahn nan che metah duhva.

⁶ Nducuahn che chahno chi ihyan chahn ne, cochihve yuhn vo ndete che cua cuande vo yahn cava che hua cuahcotahn vo yahn vedeyahino yahn Dendiohs nduhca che din ye. ⁷ Hua quendi nchuhn yune yahn ihyan chahn, te ama yahn ye ne, ne vahne cun ye dehtenduh ndere din ye dendiohs yahn ye. A devano vo che tihca din ye, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Ndo dama ye nan chemin ca che ndere din ye dendiohs yahn ye, cheh ye man, chih ye man, chahte vihco ye man." ⁸ Hua cuahtenan nchuhn nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ne nduhca che din ama yahn ihyan chahn, ndere chahtechica ye. Din Dendiohs castigo ihyan chahn, chih tenduh ndico ino mil ye che ama ro no. ⁹ Hua cuahcotahn nchuhn yahn Dihvo vo Dendiohs, din ne che co doh ino ye nduco ne nduhca

che din a_{ma} ya_{hn} i_{hyan} cha_{hn}. Din Dendiohs castigo i_{hyan}, ne ca_h cu i_{hyan}, chih ye. ¹⁰ Hua ca_hma nunde nchuhn ya_{hn} Dendiohs nduhca_h che ca_hn nunde i_{hyan} cha_{hn}. Din Dendiohs castigo i_{hyan}, dechuh ye a_{ma} a_{ngel}, ca_h ye ca_h i_{hyan}, chih ye.

¹¹ Nducuahn dehtenduh che ti_{hchan} cha_{hno} chi i_{hyan} ndico yuh_n vo ne, chihquentiyon Dendiohs che quen_{an} ca_{ca} ca_{va} che, uvo che vato vo ma_n ro cu_h che a nun cui_{hno} iyeh_{nse} ne, cua cuando vo, ne hua ndere din vo. ¹² Nducote ca_hnda yuh_n vo ne, du_h nchuhn che hua deh_{va} co ya_{hn} ne, che ra_hco ne ne, cui_{hco} ne cud_{ado} che hua den_{an} condih_{co} ne nunde. ¹³ Nchuhn ne, retumarande chund_{ah} nchuhn na_{hn} cu_{an}, rechuhri_{hn} ne nduhca_h che rechuhri_{hn} i_{hyan} chen_{ahn}. Ate Dendiohs ne, redina_{hn} ye ndudo ya_{hn} ye, ne hua cuah_{necun} ye che chu_{hnan} chu_{hrihn} ne. Tahque nda_h ye ne, conan ye nchuhn ura che retumarande sa_{hn} min nchuhn ca_{va} che co_{cha} ne.

¹⁴ Dihno_h che ya_{hino} nchuhn, nducote ca_hnda Dendiohs yuh_n vo ne, cui_{hco} ne cud_{ado}. Hua ndeva ne yaven_{an} dehtenduh che ndere redin i_{hyan} dendiohs ya_{hn} ye. ¹⁵ Nchuhn ne, i_{hyan} renah_n ne, ne a deva_{no} che conah_n ne te cua_{co} ndudo che ti_{hca} diru_n.

¹⁶ Cuahn che rendo da_{mo} vo nduco vih nduhca_h che chihco ca_{de} Dihvo vo Jesucristo ne, reca_h vo nundihve cuahn Dendiohs ca_{va} vino, rih vo. Nduco chemin ne, rihco ro vo che a_{ma} no vederendedecadino yuh_n vo, ritah_{no} vo Dihvo vo Jesucristo che chera yun ya_{hn} ye, quen_{an} ya_h ye na_n cruz ca_{vo} vo. Namin no tun, ura che rende_h vo pa_n, reh vo ne, rihco ro vo che a_{ma} no vederendedecadino yuh_n vo, ritah_{no} vo i_{hyan} min che chihco mend_{ahn} ye i_{hyan}, chih ye ca_{vo} vo. ¹⁷ Andahre ya_{hn} ri vo, ate nducote a_{ma} no pa_n reh vo nduco vih ne, ndero ndi che a nto vo nduco vih anduh_{neca} a_{ma} no i_{hyan}. ¹⁸ Cui_{hco} nchuhn cud_{ado} nduhca_h che ri va_n i_{hyan} na_{cion} ya_{hn} Israel. Nduco che reh ye nduco vih dehtenduh che ndi vedino na_n ta ne, rihnde ro che a_{ma} no vederendedecadino ya_{hn} ye. ¹⁹ Me dehtenduh che ndere redin i_{hyan} dendiohs ya_{hn} ye ne, cuede_{vano} nchuhn te meta_h nde a_{ma} vederihquentiyon ya_{hn}. Atih_{noca} dehtenduh che rihco ye na_n, ri vedino ne, hua ca_hnda, te hua deh_{va} ri ya_{hn}. ²⁰ Ate ra_{hn} ri nchuhn che hua nahn che da_{ma} co ne nduco ye, te che ti_{hca} redin ye ne, a vaco chihnga_h che rinduco i_{hyan}, ndiyu Dendiohs. ²¹ Nchuhn che reneva_hnecun ne Dihvo vo Jesucristo, reh ne pa_n ma_n, rih ne vino ma_n, nduhca_h che chihco ca_{de} ye ne, hua nda_{hca} che da_{ma} co ne nduco i_{hyan} che ra_{hte} vihco ye, reh ye ma_n, rih ye ma_n, che rende_{va} ye yaven_{an} vaco chihnga_h. ²² A deva_{no} nchuhn te Dihvo vo Jesucristo ne, a_{ma} ca_hnda ye, ne hua nda_{hca} che ca_hn ne vedeca_hva i_{hyan}. A_{ma} vedin ne ndete che din ye castigo nchuhn.

Nduhca_h che nahn che cuahtenan cumo vo vedeyahino nduco vih

²³ Cuaco che nducuahn che nahn vo ne, co din vo. Ate hua nducuahn redin ya_{hn} che din vo. Hua nducuahn co conan di_{hno} vo che tahque cocha_{tino} ye Di-

hvo vo Jesucristo. ²⁴ Ndotenan che din vo dehtenduh che ri yeno ma_n vo, tahque nda_h ne, din vo dehtenduh che cochihve ya_{hn} i_{hyan} chen_{ahn}. ²⁵ Adecod_{ehno} che nahn cheh nchuhn ne, co cua ne ndihve. Nde hua ndedecadino ne ya_{hn}, nde hua tumerune ne i_{hyan} ya_{hn} dehtenduh, a ndi vedino o hua, ²⁶ te iyeh_{nse} nduco nducuahn che va ne, a Dihvo vo Dendiohs chihco ye.

²⁷ Namin ndete che a_{ma} i_{hyan} che hua ritah_{no} ye Dihvo vo Jesucristo ya_{hve} ye nchuhn che ca_hn ne, cheh ne nduco ye ne, co ca_hn ne ndete che nahn ne. Coche_h ne adecod_{ehno} che cheh ye nduco ne, ne ca_{va} che hua chihnga_h co ino ye ne, nde hua tumerune ne a ndi vedino dehtenduh chemin cha_n o hua. ²⁸ Aten_{an} che ma_n ye quenda_h chende ye, ca_hma ye co ye nchuhn che dehtenduh che chihco ye na_n ne ne, a ndi vedino ya_{hn} dehtenduh che ndere redin ye dendiohs ya_{hn} ye, tuhme che cua_{co} ne, ca_{va} che hua ndedecadino ye ne, hua cheh ne. ²⁹ Hua cheh ne, ndiyu ya_{hn} che ca_hnda ya_{hn} ne che cheh ne, ate ca_{va} che hua ndedecadino i_{hyan} min.

A_{ma} o nchuhn ne, co rendedecadino ne che co cheh ne adecod_{ehno} che nahn ne, ne ra_hco ne che nde hua nahn che din ne cud_{ado}, andahre chihnga_h co ino i_{hyan} chen_{ahn}. ³⁰ Ra_hco ne che nde hua redin ya_{hn} che nda_hchenan ye ya_{hn} dehtenduh che reh ne, te reneca_h ne nundihve cuahn Dendiohs ca_{va} chemin.

³¹ Hua nda_{hca} ndete che ti_{hca} ndedecadino ne. Tahque nda_h ne, cui_{hco} nchuhn cud_{ado} na_n nducuahn dehtenduh che redin ne ma_n, na_n reh ne ma_n, na_n rih ne ma_n, ca_{va} che nda_{ca} yune che ndeva i_{hyan} yaven_{an} Dendiohs. ³² Hua ca_h yune ne che ca_{va} dehtenduh che redin ne conda nde a_{ma} i_{hyan}, i_{hyan} na_{cion} ya_{hn} Israel ma_n, i_{hyan} na_{cion} chen_{ahn} ma_n, i_{hyan} ya_{hn} Dendiohs che ritah_{no} ye Dihvo vo Jesucristo ma_n. ³³ Me u ne, a chihco ino_h che di_n, ndiyu dehtenduh che ri yeno ma_n, ate dehtenduh che conan ino i_{hyan} chen_{ahn} ca_{va} che nda_{ca} yune che cotah_{no} ye Dihvo vo Jesucristo, ndevah_n ye.

11 Nduhca_h che riquendi yune ya_{hn} Dihvo vo Jesucristo ne, ti_{hca} cuiquendi nchuhn yune ya_{hn}.

Nduhca_h che va che neva_hnecun i_{hyan} nda_{hta} chete ya_{co}

² Dihno_h, a_{ma} yenó che cuahn da_{ma} reneca_hco nchuhn u, ne redina_{hn} ne nducuahn che chicuá_{hn} nchuhn. ³ Namin nahn te cuandé nchuhn ta_{ma} te o ndudo che ná_{hn} che cadino ne. Dendiohs Chida ne, i_{hyan} min che rihquentiyon ye Dihvo vo Jesucristo. Jesucristo ne, i_{hyan} min che rihquentiyon ye i_{hyan} cha_{hn}. I_{hyan} cha_{hn} ne, i_{hyan} cha_{hn} che rihquentiyon ye i_{hyan} nda_{hta} ya_{hn} ye. ⁴ I_{hyan} cha_{hn} ne, cahtera ye vedecuino ya_{hn} ye ndete che cua_{hco} ye payon tin ye ura che cov_{ah} ye o cua_hndudo ye Ndudo ya_{hn} Dendiohs. ⁵ Me i_{hyan} nda_{hta} ne, cahtera ye vedecuino ya_{hn} ye ndete che hua cua_{hco} ye payon tin ye ura che cov_{ah} ye o cua_hndudo ye Ndudo ya_{hn} Dendiohs, te ndete che ti_{hca} ne, anduh_{neca} ndete che ndu rah ye

tin ye. ⁶ Ndete che hua cuahco ye tin ye ne, tahque ndah che ndu rah ye. Atenan che cuihnan ye ndu rah ye ne, tuhme va che cuahco ye payon. ⁷ Ihyan chahn ne, hua redin yahn che cuahco ye tin ye, te dendah Dendiohs ihyan cava che co ro taca man ye man, taca vederihquentiyon yahn ye man. Me ihyan ndahta ne, dendah Dendiohs ihyan cava che cahco ro ye vederihquentiyon yahn inchahn ye. ⁸ Tihca, te dinoca dendah Dendiohs ihyan chahn, ne adiva dendah ye ihyan ndahta. ⁹ A cava ihyan chahn che dendah ye ihyan ndahta. Ndiyu cava ihyan ndahta quenana cuma che dendah ye ihyan chahn. ¹⁰ Chemin che va che cuahco ihyan ndahta payon tin ye cava che cahco ro ye nan ihyan man, nan angel man, che nevahnecon ye vederihquentiyon yahn inchahn ye. ¹¹ Andahre tihca ne, ate van uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, nde ndahta, nde chahn, rigonun chihve. ¹² Andahre cava ihyan chahn che dendah Dendiohs ihyan ndahta, ate nde ro min ne, a ihyan ndahta che racoyahn ye ihyan chahn.

A Dendiohs che chihco cade ye nducahn

¹³ A devano man nchuhn te hua ndahca che hua cuahco ihyan ndahta payon tin ye ura che covah ye. ¹⁴ A namin no tun ama vedecuihno che cuahnecon ihyan chahn che co rahno yudo tin ye. ¹⁵ Ate ihyan ndahta che cuaco ne, redin yahn che cuahtenan cuma ye yudo tin ye che rahno, te richihve cava che chendih tin ye. ¹⁶ Me ihyan che canda tin ye che hua conan ino ye che tihca te cuandé ne, codevano ye te nuhn man, ihyan yahn Dendiohs yahn nducahn yaco man, hua chenana cuma nuhn costumbre che cuhma chende nuhn.

Ihyan ndiyaco ne, renevih Pablo nunde yahn ye vaconan ye

¹⁷ Man ne, dirun yahn nchuhn yahn ama nan che hua ndahca redin ne, ne yahn chemin ne, hua co ndeva yavenan ne. Cane cuahn che rendo dama ne ne, ndotenan che cochihve yahn ne ne, deredinda ne, ¹⁸ te rahn ihyan ri ye u te cuahn che rendo dama ne yaco ne, ri ro che ndeh cuan ndi ne. Tah ne, ritahnó, ne tah ne, hua ritahnó, ate rahco te co cuaco nahn ndudo che rahn ye. ¹⁹ Va che ndeh cuan co ne, te min co ro cha nchuhn che ritahno ne numa cuaco Dihvo vo Jesucristo. ²⁰ Cuahn che rendo dama ne, rih ne vino man, reh ne pan man, nduhca che chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo ne, nducote ndeh cuan ndi ne ne, ndero ndi che hua numacuahn chedave yahn ne, ²¹ te ndere vihco no che redin ne. Nahn nchuhn ne, reh nduh ne dehtenduh che riquenda ne. Nahn ne ne, hua rendaqa reh ne. Nahn ne ne, nde ricoh ne. ²² ¡A chuhan cuahn che tihca redin nchuhn! ¿Ametah ndevaco ne, che cuahtenan ne, cheh ne man, cuh ne man? ¿Dehco che redin duce yahn ne ihyan yahn Dendiohs? ¿Taca rahco ne che rihtera ne vedecuihno yahn dihno vo che

metah dehva yahn ye? Cua nchuhn tah vedecuihno. Che tihca redin ne ne, hua co ndeva yavenan ne.

Nduhca che chihco cade Dihvo vo Jesucristo che cheh ihyan pan man, cuh ye vino man

²³ Hua tihca chicuahn nchuhn vederihquentiyon che ndahco Dihvo vo Jesucristo tah. Tuhca vederihquentiyon min: Vino che va che necah ndeh se Dihvo vo Jesucristo, co ye preso ne, ura che cheh vino ye ne, chetah ye pan, ²⁴ necah ye nundihve cuahn Dendiohs. Tuhme ndeh ye, ne rahn ye: "Cocheh nchuhn. Chu ne, yute yahn. Va che nuhn yah ihyan u cava nchuhn. Tuhca codin ne, cuenecahco ne u." ²⁵ Chihno cheh vino ye ne, namin chetah ye ama vaso vino, ne rahn ye: "Vino cuh ne, yun yahn che cora cava che conahntrato ra che ndahco cade Dendiohs. Queri ama yune che tihca cuh ne ne, cahco ro ne che renecahco ne u." ²⁶ Rahn ri nchuhn te nduco tihca ne, cahco ro ne che renecahco ne Dihvo vo Jesucristo, te nde ro che ndaconan chi tun ye ne, queri ama yune che cheh ne pan man, cuh ne vino man, nduhca che chihco cade ye ne, cahco ro ne che renecahco ne nduhca che chih ye.

²⁷ Nducote cahnda vederihquentiyon min ne, adecoduhno ihyan che cheh ye pan man, cuh ye vino man, ate hua nduhca che chihco cade Dihvo vo Jesucristo ne, condihco ye nunde che din duce yahn ye che chih Dihvo vo man, che chera yun yahn ye man. ²⁸ Chemin che nahn che dinoca ndedecadino ihyan tachan ihyan ye, tuhme nduco vedino vedenecon cheh ye pan man, cuh ye vino man, nduhca che chihco cade Dihvo vo. ²⁹ Tihca va che din ye cudado, te ihyan che ndere cheh ye, ndere cuh ye, che nde hua ndedecadino ye deh cuande ne, rihco yan man ye castigo che co ye yahn che duce rino ye Dihvo vo Jesucristo. ³⁰ A yahn nunde min che nahn dihno vo van nchuhn ne, ndi ye cah cuno, ne nahn ye ne, ndi ye tama te o nan cah, ne nahn ye ne, a chih ye. ³¹ Ate ndete che cahco vo cudado yahn vederihquentiyon min ne, hua conan cuma Dihvo vo Dendiohs che din ye castigo uvo. ³² Ate che redin ye castigo uvo man ro cuh ne, che nahn ye che nto ino vo nunde yuhn vo cava che hua conda vo dama nduco ihyan nunde.

³³ Dihno, chemin che cuahn che ndo dama nchuhn, cheh ne pan man, cuh ne vino man, nduhca che chihco cade Dihvo vo Jesucristo ne, cuahtenan rino ne vih. ³⁴ Ndete che cuico ne ne, tahque ndah che cuahte ne, cheh ne ndevaco ne che co che cahne ndiyaco, ndere cheh ne, ne conan cuma Dendiohs che din ye castigo nchuhn. Me yahn dehtenduh chenahn ne, nte cade vo nduco nchuhn cuahn che chi quendihcheró nchuhn.

Vederihquentiyon che recah Vaco Ndah yahn Dendiohs queri ama ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

12 Dihno, nahn che codevano nchuhn yahn ndeh nan vederihquentiyon che rete Vaco Ndah yahn

Dendiohs, chenan cumo vo. ² A devano nchuhn te cuahn che metah cotahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ne yavenan dehtenduh che nde hua ri rahn, che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. ³ Nducote nahn che codevano ndah nchuhn ne, chemin che rete cuandé nchuhn che adecoduhno ihyan che cahva ye yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu Vaco Ndah yahn Dendiohs che rihquentiyon ihyan. A namin no tun, adecoduno ihyan che cahma ye che Jesucristo che Dihve ye ne, a Vaco Ndah yahn Dendiohs che rihquentiyon ihyan.

⁴ Van nducoyaco vo ne, ama ndeh nan vederihquentiyon che chenan cumo vo, ate a ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs che rete. ⁵ Ama ndeh nan ntiyon che redin nducoyaco vo, ate a ama no Dihvo vo Jesucristo. ⁶ Ama ndeh nan ntiyon chenan cumo vo, ate ama no Dendiohs che redin ye che rinahn nducuahn. ⁷ Queri ama vo ne, rete Dendiohs vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, chenan cumo vo cava che ndah yahn nducoyaco vo. ⁸ Nahn vo ne, redin Vaco Ndah yahn ye che rihnde tah vo vederihquentiyon che co cahmo vo numacuahn vededevano. ⁹ Nahn vo ne, che cotahno vo. Nahn vo ne, che din vo che ndoyahn ihyan cah. ¹⁰ Nahn vo ne, che din vo vederihno. Nahn vo ne, che cuahndudo vo ndudo che te Dendiohs. Nahn vo ne, che tumacadino vo cha ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne cha ye che quenun vaco chihnga ihyan. Nahn vo ne, che cuahndudo vo tama te o nan devaco. Nahn vo ne, che co cah cuande vo deh conahn ndudo che cuahndudo ihyan devaco chemin chan. ¹¹ Andahre ama ndeh nan vederihquentiyon chemin chan, ate a ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs che rete queri ama vo tunoca che nahn man.

Nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndi vo anduhneca ama no ihyan

¹² Hua ndeh cuan ndi vo nduco vih, te andahre ama yahn ri vo, ate ndi vo anduhneca ama no ihyan, ndi cuande vo yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹³ Tihca, te andahre ihyan naci6n yahn Israel, o ihyan tama naci6n uvo, andahre chenan cumo vo dihvo vo, o rihquentiyon man vo uvo ne, ate a ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs nedin dama uvo, din che ndo vo anduhneca ama no ihyan, quenun queri ama vo.

¹⁴ Ihyan ne, chenan cah ye man, chenan tah ye man, chenan nducuahn dehtenduh yahn ye man. ¹⁵ Andahre che cahma cah ama ihyan: "U ne, hua tah ye u, ne chemin che hua ndi cuandé yahn ye", ate ndiyu cava chemin che co din vih. ¹⁶ Andahre cahma revan ama ihyan: "U ne, hua ndutinan ye u, ne chemin che hua ndi cuandé yahn ye", ate ndiyu cava chemin che co din vih. ¹⁷ Ndete che ndutinan no ihyan chenan ne, ametah deh nduco che cahnevan ye. Ndete che revan no ihyan chenan ne, ametah deh nduco che tahno ye. ¹⁸ Ate hua tihca, te Dendiohs ne, numa dendah ye ihyan nduhca che nahn man ye. ¹⁹ Ndete che deman cah ihyan ne, nde hua cochihve ye. ²⁰ Ate che cuaco

ne, andahre ama ndeh nan dehtenduh yahn ihyan, ate ama no ye.

²¹ Hua redin yahn che cahma ndutinan ihyan co tah ye: "Hua rendotenan nchuhn." Namin hua redin yahn che cahma tin ye co cah ye: "Hua rendotenan nchuhn."

²² Hua redin yahn che tihca, te queri ama ne, rendotenan vih. Nde dehtenduh che rivahn che hua nduh richihve ne, chemin che nde tahque richihve. ²³ Dehtenduh che hua nduh rignonun chihve, che rahco vo ne, chemin che tahque ndah redin vo cudado. Namin dehtenduh che hua redin yahn che co ro ne, chemin ne, tahque nduco cudado chenan cumo vo ²⁴ che co dehtenduh chenan. Tihca chihco cade Dendiohs che tahque din vo cudado dehtenduh yahn vo che hua nduh rignonun chihve, che rahco vo, ²⁵ cava che, ndotenan che devaviih co ne, ama cuan no co, conan vih.

²⁶ Ndete che rechuhrihn ama nan dehtenduh yahn vo ne, rechuhrihn numachahto vo. Namin ndete che yan ama nan dehtenduh yahn vo ne, yan numachahto vo.

²⁷ Namin van nducoyaco vo ne, chenan cumo vo ndeh nan vederihquentiyon, ndi vo anduhneca ama no ihyan, ndi cuando vo yahn Dihvo vo Jesucristo.

²⁸ Dendiohs ne, te ye vederihquentiyon yahn queri ama vo. Nahn vo ne, te ye vederihquentiyon che tahque chahte che co vo ap6stol. Nahn vo ne, che cuahndudo vo ndudo che te ye. Nahn vo ne, che cacuahn vo Ndu-do yahn ye. Namin te ye tama te o nan vederihquentiyon nahn vo che hua nduh quenun yan. Nahn vo ne, che co din vo vederihno. Nahn vo ne, che co din vo che ndoyahn ihyan cah. Nahn vo ne, che conan vo chete yaco. Nahn vo ne, che cahcantiyon vo chete yaco. Nahn vo ne, che cuahndudo vo tama te o nan devaco.

²⁹ Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon yahn ap6stol. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cuahndudo vo ndudo che rete Dendiohs. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cacuahn vo ndudo yahn ye. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che din vo vederihno. ³⁰ Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che co din vo che ndoyahn ihyan cah. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cuahndudo vo tama te o nan devaco. Hua nducoyaco vo va tah vo vederihquentiyon che cah cuande vo deh conahn devaco chemin chan. ³¹ Ndete che ama nahn cuahtenan cuma nchuhn ama vederihquentiyon chemin chan ne, codin nun ino ne che co cuhnde tah ne vederihquentiyon che tahque cochihve. Ate te cuandé nchuhn tama nan che nde tahque nahn che cuahtenan cumo vo.

Nahn che cuahtenan cumo vo vedeyahino

13 Andahre co cuahndudo vo tama te o nan devaco, andahre devaco yahn 6ngel, ate ndete che hua chenan cumo vo vedeyahino ne, ndi vo anduhneca tambu man, cu dan che ndere rahco man.

² Namin andahre rahndudo vo ndudo che rete Dendiohs uvo, andahre ama chenan cumo vo vededevano che nde hua devano ihyan, andahre ama ritahno vo Dendiohs che nde cocha vederihquentiyon che chenan

cumo vo che ndacorun ama icoyahn, cuhnde tama cuan, ate ndete che hua chenan cumo vo vedeyahino ne, nde hua cochihvo vo. ³ Andahre cuihno ndihco vo nducuahn dehtenduh che va yuhn vo, conan vo ihyan chevah, andahre cahco mendahn vo uvo, cuihno cuco vo, ate ndete che hua chenan cumo vo vedeyahino ne, nde hua cochihve yuhn vo. ⁴ Ndete che chenan cumo vo vedeyahino ne, chahtino vo man, cuno ino vo man, hua din ve vo man, hua din yade vo man, hua din cun vo man, ⁵ hua ndere din vo man, hua din idihya vo man, hua ndere co tan vo man, hua cuahtenun ino vo vedecahva man, ⁶ hua co yeno vo yahn ihyan che rendihco ye nunde man. Tahque ndah ne, cuahtenan cumo vo vedeyahino. Tuhme co yeno vo yahn ndudo cuaco, ⁷ ne yahn nducuahn dehtenduh ne, nevahne-cun vo man, din chahtino vo man, cuahtenan ino vo man.

⁸ Nda ro che cuihno vederihquentiyon che cuahndudo vo ndudo che rete Dendiohs man, che cuahndudo vo tama te o nan devaco man, che cuahtenan cumo vo vededevano man, ate vedeyahino ne, hua cuihno. ⁹ Va che cuihno nducuahn vederihquentiyon chemin chan, te hua numa. Hua numa vededevano che chenan cumo vo man, hua numa rahndudo vo ndudo che rete Dendiohs man. ¹⁰ Ate cuahn che ndahco cade Dendiohs vederihquentiyon che numa ne, cuihno che hua numa.

¹¹ Cuahn che cahya uvo ne, rente vo man, rendedecadino vo man, renahn vo man, nduhca checahya. Ate cuahn che chi ndico vo ne, chihcoman vo nduhca che redin checahya. ¹² Tihca, te man ro cuh ne, anduhneca ndete che ama cheh ro dehtenduh man, hua ndah renahn vo man. Ate nda ro min ne, nduhca che rendihche ndah Dendiohs uvo ne, tihca conahn ndah vo yahn nducuahn dehtenduh. ¹³ Nducote tihca ne, va che quendi vo ino nan vederihquentiyon. Ama ne, che cotahno vo. Tama ne, che cuahtenan ino vo. Tama ne, che cuahtenan cumo vo vedeyahino. Me che cuahtenan cumo vo vedeyahino ne, chemin che tahque rigonun chihve che co vederihquentiyon chenahn.

Vederihquentiyon che co cuahndudo vo tama te o nan devaco

14 Codin nun ino nchuhn che cuahtenan cuma ne vedeyahino, namin che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, menan vihca che cuahndudo ne ndudo che rete ye. ² Chemin che tahque nahn, te cuahn che redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che rahndudo ihyan tama te o nan devaco ne, atenan Dendiohs renahn ye. ³ Ate che rahndudo ye ndudo che rete Dendiohs ne, richihve yahn nducoyaco vo, redin che tahque numa ino vo ritahno vo Dihvo vo Jesucristo man, necah yan chedave yuhn vo man.

⁴ Che rahndudo ihyan tama te o nan devaco che hua renahn vo ne, atenan cava man ye richihve. Ate che rahndudo ye ndudo che rete Dendiohs ne, richihve cava nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo.

⁵ Ama ndahca ndete che nducoyaca nchuhn cuahte-

nan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne tama te o nan devaco. Ate tahque ndahca ndete che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne ndudo che rete Dendiohs, te vederihquentiyon min ne, tahque rigonun chihve che co vederihquentiyon che rahndudo ihyan tama te o nan devaco, atenan ndete che vate ihyan che te cuande ye uvo deh conahn devaco chemin chan. ⁶ Dihno, nducote tihca ne, hua cochihve yahn nchuhn ndete che chi cuahndudo tama te o nan devaco che hua conahn ne. Atenan che cuahndudo ndudo che te Dendiohs, o cacuahn nchuhn Ndudo yahn ye, tuhme cochihve yahn ne.

⁷ Anduhneca cu retive man, arpa man, che ihyan va che tive ye man, cuh ye man ne, ndete che a ndere cuah cuaco, o a ndere cuahco che hua nduco yuhn ne, nde hua cochihve. ⁸ A namin no tun van canda ne, ndete che a ndere cuah cuaco corneta ne, hua conahn sandado yuhn yahn, ne nde ama se hua cuahteyan se che cuhma se. ⁹ A chemin no cuahno co nchuhn ndete che cuahndudo ne deman devaco che hua conahn ne. A ndere cuahndudo ne devan yuhne.

¹⁰ Cuaco te ama ndeh nan devaco va iyehense, ne ihyan che rente ye devaco chemin chan ne, renahn ye yahn vih. ¹¹ Ndete che cahmo vo devaco yuhn vo nduco ihyan tama nacion ne, hua conahn ye. Namin ndete che cahma ye devaco yahn ye nduco vo ne, hua conahn vo. ¹² Tihca hua cochihve yuhn vo che cahmo vo ndudo che hua conahn vo. Ama ndahca che ama nahn cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ate codin nun ino ne che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che din che nducoyaca nchuhn, ihyan ndiyaco ne, tahque numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo.

¹³ Dihno vo che cuahndudo ye tama nan devaco che hua conahn nchuhn ne, nahn che caça ye Dendiohs che conahn ye, ne co te cuande ye nchuhn yahn ndudo che cuahndudo ye. ¹⁴ Tihca, te ndete che covah vo nduco tama nan devaco che hua renahn vo ne, anduhneca ndete che vaco vo che revah, ate man vo hua renahn vo. ¹⁵ Nducote tihca ne, nahn che covah vo nduco devaco che hua renahn vo, ate namin nahn che covah vo nduco devaco che renahn vo. Nahn che cato vo nduco devaco che hua renahn vo, ate namin nahn che cato vo nduco devaco che renahn vo. ¹⁶ Ndete che necah vo nundihve cuahn Dendiohs nduco tama nan devaco che hua renahn ihyan che nduco ye uvo ne, hua necah ihyan chahn nundihve cuahn Dendiohs dama nduco vo, te hua devano ye deh che revah vo.

¹⁷ Cuaco te numa ino vo co necah vo nundihve cuahn Dendiohs nduco tama nan devaco. Ate nducote hua conahn dihno vo che nduco ye uvo ne, hua co din che tahque numa ino ye quendi ye cotahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁸ Nchuhn ne, chenan cuma ne vederihquentiyon che rahndudo ne tama te o nan devaco. Namin u ne, quenán cumá vederihquentiyon min, ne renecah nundihve cuahn Dendiohs che tahque yudo vederihquentiyon min yahn che co yahn nducoyaca nchuhn.

¹⁹ Ate cuahn che quenán chete yaco van dihno vo ne,

tahque náhn che cuahndudó mare uhn ndudo che co conahn ye che co che cuahndudó ndiche mil ndudo a ma devaco che hua conahn ye.

²⁰ Dihno, hua co nchuhn nduhca checahya nan vederedecadino yahn ne. Co ne nduhca checahya nan dehtenduh che chihnga, hua cuahtendihco ne nunde. Ate nan vederedecadino yahn ne ne, co ne nduhca ihyan ndico. ²¹ Nan Ndudo yahn Dihvo vo Dendiohs ne, ndirun tuhca: "Dechuh ihyan tama naci3n, cuahndudo ye ndudo yahn nduco devaco yahn man ye, cahnevan ihyan naci3n cuh. Ate nde nduco nduh ne, hua nevah-necun ye u." ²² Nducote tihca ne, devano vo te vederihquentiyon che cuahndudo ihyan tama nan devaco ne, a cava ihyan che hua ritahno ye che chihco cade Dendiohs, ndiyu cava ihyan che ritahno ye. Ate vederihquentiyon che rahndudo ihyan ndudo che rete Dendiohs ne, a cava ihyan che ritahno ye che chihco cade ye, ndiyu cava ihyan che hua ritahno ye. ²³ Chemin che ndete che ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo nda ye chete yaco, ne ura min vari ne rahndudo nducoyaca ne damandahn tama te o nan devaco ne, ndedecadino ye che luco ne. ²⁴ Ate ndete che ura che nda ye rahndudo ne ndudo che rete Dendiohs ne, conahn ye, ne ndo ino ye, ²⁵ tumacadino ye che quendihco ye nunde nan Dendiohs. Tuhme numacuahn vedenevan nto ino ye nunde yahn ye, ndeva ye yavenan Dendiohs. Cuacotuhn ye ndudo che cuaco niyon che quenun Dendiohs van nchuhn. ²⁶ Dihno, tuhme ne, cuahn che ndo dama nchuhn yaco ne, codinahn ne adecochano vederihquentiyon che nte Dendiohs nchuhn, a che cata ne salmo, a che cacuahn ne Ndudo yahn ye, a che cuahndudo ne ndudo che rete ye, a che cuahndudo ne tama te o nan devaco, a che cah cuande ne deh conahn devaco chemin chan. Ate codin ne cuande che nan nducuahn dehtenduh che din ne ne, cochihve yahn nducoyaca ne cava che tahque numa ino ne quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo. ²⁷ Cuahn che cuahndudo nchuhn tama te o nan devaco ne, hua damandahn cuahndudo nducoyaca ne, te ca ama ca ama ne cuahndudo ne. Avane ne, queri ama yune che ndo dama ne ne, co cuahndudo ama o ne, atenan cuahn ne, ino ne. Ate va che cah cuande ama cha nchuhn deh conahn devaco chemin chan. ²⁸ Ate ndete che ametah duh che te cuande ne, tahque ndah che cahma queri ama nchuhn chete chedave yahn ne, cahnevan Dendiohs, che co che cuahndudo ne van ihyan. ²⁹ Namin ihyan che chenah cuma ye vederihquentiyon che rahndudo ye ndudo che rete Dendiohs ne, queri ama yune che ndo dama ye ne, atenan o ino ye co cuahndudo ye, ne combiero yahn ye ne, va che cahcovan ye, din ye cudado vederihquentiyon min. ³⁰ Ndete che denan cah Dendiohs ndudo che cuahndudo tama ye ne, ihyan che a quendihco mendahn rahndudo ye ne, nguan ye cuahndudo ye, cuahnevan ye che cuahndudo combiero yahn ye.

³¹ Hua redin yahn che damandahn cuahndudo nchuhn, te co cuahtenan rino vih ne, cuahndudo ca ama ca ama ne cava che co conahn nducoyaca ihyan

ndiyaco, ne cuahtenan ino ye. ³² Co cuahtenan rino vih ne, te andahre vederihquentiyon che chenah cuma ne redin che rahndudo ne, ate co cahcantiyon man ne, ne cuahndudo ne ura che redin yahn. ³³ Tihca, te Dendiohs ne, runecade ye, ne runecade nducuahn vederihquentiyon yahn ye.

Nduhca che va cade nduh cuan yaco nan che rendo dama ihyan yahn Dendiohs ne, ³⁴ hua redin yahn che cuahndudo ihyan ndahta. Tahque ndah ye ne, nevah-necun ye nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés. ³⁵ Ndete che va deh che tumerune ye ne, ndevaco ye tumerune ye inchahn ye, te hua redin yahn che tumerune ye chete yaco.

³⁶ Cuedevano nchuhn, te Ndudo yahn Dendiohs ne, ndiyu nduco nchuhn canan, nde ndiyu deman cava nchuhn che va. ³⁷ Adecochano nchuhn che rahco ne che quenah cuma ne vederihquentiyon che rahndudo ne ndudo che rete Dendiohs, o tama nan vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye ne, ndete che cuaco ne, conahn ne che a Dihvo vo Jesucristo chihquentiyon ye che tihca dirun. ³⁸ Ate adecoduhn ihyan che hua nevahnevan ye ne, hua nevahnevan nchuhn ihyan.

³⁹ Dihno, man ne, codin nun ino nchuhn che cuahtenan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne ndudo che rete Dendiohs. Namin hua cahca tan ne yahn vederihquentiyon che chenah cuma dihno vo che rahndudo ye tama te o nan devaco. ⁴⁰ Nahn che runecade ne nan nducuahn che redin ne. Ca ama ca ama ne cuahndudo ne.

Dihvo vo Jesucristo ne, ntuche ye van tenahn

15 Dihno, namin nahn che ndedecadino nchuhn yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che cahndudó, chihnevan ne. Nevahnevan ne ndudo min, ne nde meniyan riquendi ne ritahno ne ihyan. ² Ndete che numa cuaco chitahno ne nduhca che cahndudó man, quendi ne dinahn ne man ne, din ndudo min che ndevahn ne. ³ Dendiohs ne, te ye checadino vederihquentiyon yahn ye che tahque menan vihca, ne cahndudó, chihnevan nchuhn. Vederihquentiyon min ne, che chih Dihvo vo Jesucristo cava nunde yahn vo nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. ⁴ Chihno ino ro che cheche ye ne, ntuche ye nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs. ⁵ Cuahn che a ntuche ye ne, chihnde ro ye nan Pedro. Chihno min ne, chihnde ro ye nan nduh che ndichiamá apóstol yahn ye. ⁶ Adiva ne, nchuh ca uhn ciento dihno vo che ndi dama ye ne, ndihchero ye ihyan. Nahn ihyan chahn ne, a chih ye, ne nahn ye ne, vate ca ye nde meniyan. ⁷ Tah cuahn adiva ne, ndihchero Jacobo ihyan. Chihno min ne, ndihchero nducoyaca ihyan apóstol ihyan.

⁸ Nde nan che chihnonan yahn ne, chihnde ro ye nan. U che nde hua redin yahn che din yahn ye u ne, namin ndihchero ihyan. ⁹ Van nducoyaca ihyan apóstol ne, u che tahque hua rignonun chihvé. Nde hua redin yahn che có apóstol, te din tan nduco ihyan yahn Dendiohs che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁰ Ate din

yahino Dendiohs u, ne ndedevahn ye u, te ye vederihquentiyon quenan cumá. Ama chichihve che din yahino ye u, te u che tahque dín ntiyon yahn ye che co nducoyaca ihyan apóstol chenahn. Ate ndiyu nduco vededevano yahn man che din ntiyon yahn ye, te nmacuahn vedeyahino chinan man ye u. ¹¹ Nducote a ntuche Dihvo vo Jesucristo van tenahn ne, u man, ihyan apóstol chenahn man, a ndudo min che rahndudo nducoyaca nuhn. Me nchuhn ne, a chihnevan ne ndudo min, chitahno ne.

Tenahn ne, va che ntuche ye

¹² Nducote a ntuche Dihvo vo Jesucristo, chacotuhn nuhn ndudo yahn ne, hua ndahca redin ama o ihyan van nchuhn che vatechica ye rahndudo ye che tenahn ne, hua ntuche ye. ¹³ Ndere rahn ye chemin, te Dihvo vo Jesucristo ne, cuaco niyon che ntuche ye. ¹⁴ Andahre tihca rahn ihyan chahn, ate richihve ndudo che rahndudo nuhn, namin cochihve yahn nchuhn che chitahno ne, te Dihvo vo Jesucristo ne, a ntuche ye. ¹⁵ Numa cuaco rahndudo nuhn Ndudo yahn Dendiohs che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo. Me ihyan chahn che rahn ye che hua ntuche tenahn ne, nahn conahn che nde Dihvo vo Jesucristo ne, hua ntuche ye. ¹⁶ Ate Dihvo vo Jesucristo ne, cuaco niyon che ntuche ye. Namin quenan cuma che ntuche tenahn. ¹⁷ Che rahn ihyan chahn che metah vederihquentiyon che ntuche tenahn ne, nahn conahn che hua ntuche Dihvo vo Jesucristo man, hua chichihve yahn ne che chitahno ne ihyan man, nde hua ndaca ne vederenchahco cava nunde yahn ne man. ¹⁸ Che lado yahn ihyan chahn ne, tenahn che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ama yune no chihnonan yahn ye. ¹⁹ Van nducoyaca ihyan ne, uvo che tahque ndah ro yuhn vo, te ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne quenan cuma che ntuche vo.

²⁰ Menan vihca ne, ndedetuhche Dendiohs Dihvo vo Jesucristo. Namin quenan cuma che ndedetuhche ye nducoyaca tenahn che chitahno ye ihyan, ²¹ te nduhca che cava ama ihyan chihnde vederih ne, tihca cava tama ihyan ne, chihnde cade che ntuche tenahn. ²² Tihca, te che chih Adán ne, quenan cuma che coh nducoyaca ihyan. Namin che ntuche Dihvo vo Jesucristo ne, quenan cuma che ntuche nducoyaca ihyan yahn ye. ²³ Ihyan ne, a va cade ro che ntuche ye. Menan vihca ntuche Dihvo vo Jesucristo, ne cuahn che ndaconan chi tun ye ne, tuhme ntuche nducoyaca ihyan yahn ye. ²⁴ Chihno min ne, va che nto iyehense, decuihno Dihvo vo Jesucristo nducoyahn vederihquentiyon che rahcotahn yahn ye, ne ndahco ye vederihquentiyon yahn ye tah Dendiohs Chida. ²⁵ Tihca, te Dihvo vo Jesucristo ne, va che quendi ye cahcantiyon ye nde conan ndahco ndiya Dendiohs nducoyaca ihyan che hua ri rendihche ye ihyan cava che nevahnevan ihyan chahn ihyan. ²⁶ Nde nan che cuihnonan yahn ne, decuihno Dihvo vo Jesucristo vederih. ²⁷ Tihca va che co, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs che ndahco Dendiohs nducoyahn vederihquentiyon tah ye. Che tihca ndirun che ndahco Dendiohs vederihquentiyon tah Dihvo vo Jesu-

cristo ne, nahn conahn che man ye ndinan ye, hua chuhnan Dihvo vo ihyan. ²⁸ Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs ne, nuhnde tah ye nducoyahn vederihquentiyon, ne nevahnevan ye Chida ye Dendiohs. Cahco ro man ye che ihyan min che ndahco ye vederihquentiyon tah ye man, ihyan min che ndinan ye man. ²⁹ Me ihyan che redenune ye cava tenahn yahn ye ne, za ndiyu che chenano ye che ntuche ihyan chahn che tihca redin ye? Ndete che hua quenan cuma che ntuche tenahn ne, co nde hua tihca din ye.

³⁰ Ndete che hua va che ntuche tenahn ne, nde hua redin yahn che cahco mendahn nuhn nuhn, din tan ihyan nduco nuhn. ³¹ Dihno, nduhca che cuaco che ama yenó che chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, tihca ndudo cuaco che ndihco mendahn u, redin tan ihyan nduco. ³² Muhn yan Efeso ne, anduhneca ndete che van ite tan quenun. Ndete che hua cuaco che va che ntuche tenahn ne, nde hua cahquinó cahco mendahn u tihca. Tahque ndah ne, cochica vedeyeno yahn man, ché man, cú man, te caviyan deman ne, va che coh. ³³ Hua cahnevan man ne nchuhn, ndedecadino ne che hua dehva co yahn ne che dama co ne nduco ihyan nunde, te co nino ne, ne quendi ne yune yahn ye. ³⁴ Condedecadino nchuhn, ne runecade cuahtenan ne, hua cuahtendihco ne nunde. Redin yahn che tihca yahvé nchuhn, te nde van nchuhn ne, vate ca ihyan che hua renahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne chemin ne, ama vedecuihno cava ne.

Nduhca che va che nutuche tenahn

³⁵ Co vate ama o nchuhn che tumerune ne, ztaca ntuche tenahn? zTaca ndo numa ye ne? ³⁶ Ama tundo ihyan che tihca tumerune ye. A devano ye te cuahn che rihcho vo ama ndute ndata ne, riquendah yan, ne rihta, ate man ndute ndata ne, rechca. ³⁷ Che rihcho vo trigo, o tama nan ndute ndata ne, cuahn che riquendah ne, ametah dama nduco ndute ndata che chihcho vo. ³⁸ Redin Dendiohs che rihta tunoca ndata yahn nduhca che a ndihco cade ye. ³⁹ Nducuahn che dendah Dendiohs ne, hua dama nduco vih. Vate ihyan man, vate ite che cun cah te man, vate yahda man, vate yahca man, ne queri ama ne, a vih vih chan. ⁴⁰ Namin che chenano nan ro nduco che va ndiyahn ne, hua dama nduco vih. Ndahchan nduh che o nan, ate queri ama ne, a vih vih chan. ⁴¹ Dave yahn yahn man, dave yahn iyo man, dave yahn iyon man ne, hua dama. Nde iyon ne, hua dama dave yahn nduco vih. ⁴² Atihnocca vederihquentiyon che ntuche tenahn, te cuahn che ntuche ye ne, a ntacorun ye, ametah dama ye nduhchan ye cuahn che chahtenan ye iyehense. Che rehche ihyan ne, ndih ye, ate che ntuche ye ne, ametah ndaconan coh ye. ⁴³ Che rehche ye ne, ndih ye, ate che ntuche ye ne, ama ndahchan ye. Che rehche ye ne, ndih ye, ate che ntuche ye ne, detino ye. ⁴⁴ Che rehche ye ne, ihyan iyehense ye, ate che ntuche ye ne, ndacorun ye, co ye ihyan yahn vahchetero, cuahtenan cuma ye vederih-

hquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. Vate ihyan iyehñse; namin vate ihyan yahn vahchetero.

⁴⁵ Tihcã, nduhcã che a ndirun ñan Ndudo yahn Dendiohs tuhcã: "Vãñ ihyan iyehñse ne, menãñ vihca dendah Dendiohs Adãn." Adivo yahn ihyan min ne, ndã tãma ihyan ndinãñ che a nahn dãma nduhcã ihyan min, chica ye vahchetero, chihco ye vederihquentiyon che va che ntuche ihyan yahn ye. ⁴⁶ Mãn ro cuh ne, ihyan iyehñse uvo, ate caviyãñ deman ne, ndãcondã vo ihyan yahn vahchetero. ⁴⁷ Adãn me ne, ihyan iyehñse ye, dendah Dendiohs ihyan nduco yuniyãñ. Adivo yahn ihyan min ne, ndã Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chica ye vahchetero. ⁴⁸ Nduhcã che dãma vo nduco ihyan che dendah Dendiohs nduco yuniyãñ me ne, tihcã dãma co vo nduco ihyan che chica ye vahchetero me.

⁵⁰ Dihñó, ráññ rí nchuhn te numanahn che metah ndacorun ihyan iyehñse ne, hua co cuahtenan ye vahchetero ñan che rihquentiyon Dendiohs. Hua co ye min nduhchan ye mãñ ro cuh. Ihyan che va che coh ye ne, hua co cuahtenan ye min ñan che ametah ndacorun coh ihyan. ⁵¹ Namin nte cuandé nchuhn ãma ndudo che cade te Dendiohs checadino vo. Hua nducoyãco vo va che coh vo, ate nducoyãco vo ne, va che ndacorun vo ⁵² venchahteno nduhcã che riyã cuah. Tihcã va che co ro min cuahn che cuah corneta ñan cuihnonan yahn. Ura che cuah corneta me ne, ntuche tenãñ, metah ndaconan coh ye, ne ihyan che vate ca ye ro min ne, ndacorun ye. ⁵³ Va che ndacorun ye, te ihyan ne, hua rengu ye, ne quenãñ cuma che ndacondã ye ihyan che ngu ye cuahn dãma. Namin ihyan ne, rih ye, ne quenãñ cuma che ndacondã ye ihyan che metah ndaconan coh ye. ⁵⁴ Cuahn che a ndo vo ihyan che rengu ye, che metah ndaconan coh ye ne, tuhme conahn nduhcã che a ndirun ñan Ndudo yahn Dendiohs tuhcã: "Vederih ne, cuihno. Ametah ndaconan coh ihyan." ⁵⁵ Vederihquentiyon min ne, cuihno. Ametah deh cuande che vãñ vo. Ametah dehva co yuhn vo. ⁵⁶ Che numacuahn vedeyah rih ihyan ne, chihnde cãva nunde yahn ye. A ley yahn Dendiohs che dito yahn vederihquentiyon min. ⁵⁷ Nundihve cuahn Dendiohs che dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye uvo tãñ vederih.

⁵⁸ Dihñó che yahinó nchuhn ne, nducote va che ntuche vo ne, chemin che cuiquendi ne numa ino ne codin ne ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. A devano ne te ntiyon che redin ne yahn ye ne, cochihve.

Vedino che chi dãma cãva ihyan yahn Dendiohs che vate ye yãñ Jerusalén

16 Me yahn vedino che co dãma cãva ihyan yahn Dendiohs ne, codin dãma nchuhn anduhcã che chihquentiyón nduh cuãñ yãco, yãñ yahn Galacia. ² Ndate ndate domingo ne, cuihco vih queri ãma nchuhn tume nduhva che tuno tãñ ne, cãva che hua nde ro che ndã, nedin dãma ne vedino min. ³ Cuahn che ndã ne, ihyan che tendãññun nchuhn ne, dechúh ihyan yãñ Jerusalén. Dirún cãca, quenda ye nduco

vedino yahn ne, necãñ ye dihno vo che vate ye min.

⁴ Ndete che va che cãñ mãñ ne, cãñ nuhn dãma nduco vih.

Nte cãde Pãblo ti nduh ñan che va che cãñ ye

⁵ Dinoca cãñ quendihcheró dihno vo che vate ye yãñ yahn Macedonia, tuhme chí quendihcheró nchuhn. ⁶ Ndete che co ne, conãn nduco nchuhn ãma o iyo, o ndete che co ne, conãn numacuahn ro iche. Tuhme co conan nchuhn u adecotino che va che cãñ. ⁷ Tihcã, te hua náññ che atenãñ ãma o ro no conãn nduco nchuhn. Ndete che te yune Dendiohs ne, náññ che ráññ conãn nduco ne. ⁸ Ate conan cá muhn yãñ Efeso nde ndã vihco yahn Pentecostés, ⁹ te ãma va ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che redin mãñ, ãma yãñ ihyan che rahcotãñ ye mãñ.

¹⁰ Cuahn che ndã Timoteo ne, cuenevahñecun nchuhn sãñ cãva che conan se numacuahn vedeyeno, te sãñ min ne, redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nduhcã u. ¹¹ Hua ducherino ne, ndihcherero ne sãñ. Tahque ndah ne, conan ne sãñ cãva che va mãñ ino se ndãca che chuhnun se che conun yune se, te quenãñ rinó sãñ nduco dihno vo chengãñ.

¹² Me dihno vo Apolos ne, ãma chica favor sãñ che chi se nduco dihno vo chengãñ, quendihcherero se nchuhn, ate hua cahñecun se. Atenãñ cuahn che conun yahn se, chi se.

Renecãñ Pãblo Dendiohs dihno vo che vate ye yãñ Corinto

¹³ Cuiquendi nchuhn numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo mãñ, cuahteyãñ ne mãñ, cuan dito ne mãñ. ¹⁴ Nducuahn che din ne ne, codin ne numacuahn vedeyahino.

¹⁵ Dihñó, a devano nchuhn te vãñ ihyan che vate ye yãñ yahn Acaya ne, Estéfanãs nduco ihyan ndevãco ye menãñ ndita chitahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin a devano ne te redinahn ihyan chahn vederihquentiyon che rinan ye ihyan yahn Dendiohs. ¹⁶ Cuiquendi nchuhn yune yahn ihyan chahn, codinahn ne nduhcã che redinahn nducoyãca ihyan che redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo mãñ, rinan ye ihyan yahn ye mãñ. ¹⁷ A mãñ yeno che ndã Estéfanãs mãñ, Fortunato mãñ, Acaico mãñ, te anduhnecãñ ndete che nchuhn ndã ne. ¹⁸ Necãñ yãñ ye chedave yãñ mãñ, nchuhn mãñ. Nahn che ntumanecun ne nducoyãca ihyan che nduhcã ihyan chahn. ¹⁹ Numacuahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo cuenedeva nchuhn Dendiohs yahn nducoyãca dihno vo che vate ye yãñ yahn Asia, Aquila mãñ, Priscila mãñ, nduco nducoyãca dihno vo che rendo dãma ye vãco ye. ²⁰ Cuenedeva ne Dendiohs yahn nducoyãca dihno vo che vate ye muhn. Numacuahn vedino vedeneñecun cueneñecãñ ne Dendiohs vih.

²¹ U Pãblo, dirun mãñ ãma o ndudo yahn ne, renté Dendiohs nchuhn.

²² Cochi Dihvo vo Jesucristo. Adecoduhno ihyan che hua din yahino ye ihyan min ne, conda ye, co ye castigo yahn Dendiohs.

²³ Ihyan min ne, din yahino ye nchuhn. ²⁴ Me u ne, a-
ma yahinó nducoyaca nchuhn che ritahno ne ihyan. Tihca co.

2 CORINTIOS

1 U Pabło, che tendahnun Dendiohs u che ndi apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo ne, dirún cāca cuh nduco dihno vo Timoteo, dechuh nuhn yahn nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che vate ne yān Corinto mān, numachahte yāhn yahn Acaya mān. ² Chido vo Dendiohs mān, Dihvo vo Jesucristo mān, din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhcā cuahtenan ne.

Nduhcā che chuhrihn Pabło

³ Ndeva vo yavenān Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che yahino ye uvo mān, renechā yān ye chedave yuhn vo mān. ⁴ Cuahn che yah rahno nuhn ne, a ihyan min che renechā yān ye chedave yahn nuhn. Tihcā redin ye, cāva che, nduhcā che renechā yān ye chedave yahn nuhn ne, tihcā co necāh yān nuhn chedave yahn ihyan che yah rahno ye. ⁵ Co necāh yān nuhn chedave yahn ye, te nduhcā che āma rechuhrihn mān nuhn nāhn cuān, yahn che ritahno nuhn Dihvo vo Jesucristo ne, tihcā rete ndahva ye vedechahtino yahn nuhn, retihyon yune ye nuhn che necāh nuhn vedechahtino ihyan chenāhn. ⁶ Nān rechuhrihn nuhn mān, nān rendāca nuhn vedechahtino mān, chemin ne, cāva che ndāca yune che necāh yān ne chedave yahn ne, ndevahn ne. Cuahn che chuhrihn ne nduhcā che rechuhrihn nuhn ne, co ndāca ne vedechahtino, cocha ne. ⁷ Hua dehve rāhco nuhn, te a devano nuhn te cuahn che rechuhrihn nchuhn nduhcā che rechuhrihn nuhn ne, namin rendāca ne vedechahtino nduhcā nuhn.

⁸ Dihno nuhn, mān ne, nahn nuhn che cadino nchuhn nduhcā che āma chuhrihn nuhn min yāhn yahn Asia. Āma yah chahno nuhn nde a dihya nun ino nuhn chi. Co ametah ndevahn nuhn, che rāhco nuhn. ⁹ A chihco dāma ino nuhn nduhcā che rihco dāma ino ihyan che a devano ye che va che coh ye. Ate chichihve yahn nuhn cāva che ndotenan che cochahtino nuhn mān nuhn ne, cochahtino nuhn Dendiohs, ihyan min che rendedetuhche ye tenāhn. ¹⁰ A ihyan min che ndevahn ye nuhn ro min che a vate nuhn tāh vederih. Riquendi ye rendedevahn ye nuhn nde meniyon, ne chenān ino nuhn ihyan che ndedevahn ye nuhn caviyān deman. ¹¹ Nahn che covāh nchuhn mān, covāh āma yāhn dihno vo mān, cāva che conan Dendiohs nuhn. Tuhme tumacadino āma yāhn ihyan che yahino Dendiohs nuhn, ne necāh ye nundihve cuahn ihyan.

Rāhn Pabło deh cuande che hua ndā nun ye yān Corinto

¹² Yeno nuhn che hua o nān o chende nuhn mān, che runecāde chahtechica nuhn nān ihyan nunde mān, menān vihca nān nchuhn mān. Chi chahtechica nuhn tihcā, te chinan Dendiohs nuhn. Ndiyu nduco vededevano yahn mān nuhn che tihcā din nuhn, te a Dendiohs che chinan ye nuhn. ¹³ Hua o nān o chende nuhn, te nducuahn che redirun nuhn yahn ne ne, numa cuāco, ne a mān ne conahn ne ura che ndihchenān ne. Nduhcā che a renahn ne tah ne, chenān ino nuhn che conan conahn ndah ne, cāva che cuahn che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo ne, co yeno nuhn cāva nchuhn, ne namin nchuhn ne, co yeno ne cāva nuhn.

¹⁵ Nducote a devanó che renevahnecun nchuhn u ne, chihco cādē che cuahn che cāhn yāhn yahn Macedonia ne, dinoca nchuhn, chūh quendihcheró nchuhn, cāva che cuahn che ndaconān ne, co o yune quendihcheró nchuhn. Tuhme conan nchuhn u che cāhn yāhn yahn Judea. ¹⁷ Andahre hua chi nduhcā che chihco cādē, ate hua co cāhma nchuhn che o ndudo dín, nde huane che ndi ninó costumbre min. ¹⁸ A devano cuāco Dendiohs te nuhn ne, hua o ndudo redin nuhn nān nchuhn, ¹⁹ te u mān, Silas mān, Timoteo mān, cahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs. Ihyan min ne, āma ndudo redin no ye, riquendāh cuāco nducuahn che rāhn ye. ²⁰ Cuāco ndudo yahn ye, te redin ye che rinahn nducuahn ndudo che chihco cāde Dendiohs. Chemin che cuahn che rendeva vo yavenān Dendiohs che cuande yahn vederihquentiyon yahn ihyan min ne, rihco ro vo che yeno vo che ndāhcā redinahn ye. ²¹ A Dendiohs che tendahnun ye uvo, ne redin ye che riquendi vo numa ino vo ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ²² Mān ye chihco vih ye uvo, nedin yahn ye uvo. Namin din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, chihco ro ye che ndeva ye uvo.

²³ Yahn che renan vāhinó nchuhn ne, chemin che quenān rino cá che metah chí yān vāco ne. Nde muhn nde nān Dendiohs ne, cuāco che rāhn. ²⁴ Nuhn ne, ndiyu che nahn cāhcantiyon nuhn nchuhn nān che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, te a ritahno ne ihyan numa ino ne. Che redin nuhn ne, che rinān nuhn nchuhn cāva che tahque co yeno ne.

2 Chihco dāma inó che hua chi nún yān vāco nchuhn, te a devanó te ndete che chi nún ne, va

che dín castigo nchuhn, co ran ne. ² Ndete che dín che co ran ne, nducote a nchuhn che va che din ne che co yenó ne, hua codin ne, yahn che ran ne. ³ Chemin che tahque ndah ne, dirun nó yahn nchuhn cava che, ndotenan che din ne che co ran ne, din ne che co yenó, te a devano cuacó te ndete che co yenó, namin nchuhn ne, co yeno ne. ⁴ Hua náhn che co ran ne, ne chemin che cuahn che dirún yahn ne ne, ama chi ndaché che ndedecadinó cava ne, nde chacó, te náhn che tumacadino ne che ama yahinó nchuhn.

Nchahco Pablo yahn ama sahn che nto ino se nunde yahn se

⁵ Me sahn che quendihco nunde me ne, din se che chi ran vo. Ate che lado yahn ne, anduhneca ndete che nde hua chi ran. A nchuhn no che chi ran ne tah. Tihca ráhn, te hua náhn che a ama yune decuihta nduh vo nunde yahn se. ⁶ A ndo dama nducoyaca nchuhn, din ne castigo sahn, ne nduco chemin ne, a va. ⁷ Man ne, tahque ndah che nchahco nchuhn yahn se, necah yan ne chedave yahn se, che co che cuacondah vedame ne sahn, cava che hua chuhnan cuahn co ndache se. ⁸ Chemin che ricá favor nchuhn che ndaconan ne ndo yan ne nduco se, din yahino ne sahn. ⁹ Dirún yahn nchuhn menan cava che techecade ne yahn sahn min, te nahn ndihchenán nchuhn ndete che renevahnecon ne che rihquentiyón. ¹⁰ Adecoduhno ihyan che nchahco nchuhn yahn ye ne, namin u ne, nchahcó yahn ye. Me sahn min ne, ndiyu che ama quendihco se nunde nan, ate cava che ndah yahn nchuhn, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a nchahcó yahn se. ¹¹ Tihca va che din vo, te a devano vo te ama mayon chundah, quechica se rihnech se, ne hua ndahca che cah yune vo che din duce yahn se uvo.

Ama ndedecadino Pablo, nda ye yan Troas

¹² Cuahn che nda yan Troas cava che cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, andahre ama ndahca cava che dín ntiyon yahn ye min, ¹³ ate nducote hua ntaca dihno vo Tito ne, hua chihndeman inó. Chemin che chihcoman dihno vo che vate ye min, ne cuahn yahn yahn Macedonia.

Dendiohs ne, renecah yan ye chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁴ Ndeva vo yavenan Dendiohs, ihyan min che cuahn dama renecah yan ye chedave yahn vo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne retihyon yune ye uvo che racotuh vo ndudo ndah yahn ye numachahte.

¹⁵ Nuhn ne, rahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Ntiyon min ne, anduhneca yade yahn nanda che ama ndah ran. Ama quenán ino Dendiohs, ne retuhn van ihyan che ndevahn ye man, van ihyan che conda ye man. ¹⁶ Ihyan che ritahno ye ndudo min ne, retumacadino ye che ndevahn ye, ne ihyan che hua ritahno ye ne, retumacadino ye che va che conda ye. ¿A devano nchuhn duh che quendah ndah nan

ntiyon min ne? ¹⁷ Quendah ndah nuhn, te hua retihdenan nuhn vededevano yahn man nuhn nan ndudo yahn Dendiohs, nduhca che redin ama yahn ihyan. A Dendiohs che tendahnun ye nuhn, ne rahndudo nuhn ndudo yahn ye numa cuaco, redinahn nuhn che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo.

Ndudo ndah yahn Dendiohs che ndahco cade ye, ndahco ye tah Dihvo vo Jesucristo

3 Che tihca dirún ne, co riquendi nchuhn rendedecadino ne che rendeva man yavenan nuhn, ate hua. Hua rendotenan nuhn che dechuh ihyan cava yahn nchuhn cava che conan ne nuhn, nde huane che dechuh man ne cava yahn ihyan cava che conan ye nuhn, andahre tihca va che din nan ihyan, ndotenan ye ama cava che cahma nan ihyan cava che ndaca ntiyon din ye. ² Nchuhn ne, anduhneca ama cava che chenán cuma nuhn cava che cahma nan nuhn. Che rendihchero ihyan nchuhn man, che recadino ye yahn ne man ne, retumacadino nducoyaca ye che a Dendiohs che te ye ntiyon che redin nuhn. ³ A ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, chitahno ne ndudo ndah yahn ye che cahndudo nuhn. Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye ndedevahn ye nchuhn, ne vederihquentiyon che ndevahn ne ne, tahque chahte che co vederihquentiyon yahn ley che ndirun nan tu rahno, che ndahco Dendiohs tah Moisés.

⁴ Nduhca che chenán ino nuhn Dendiohs numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a devano cuaco nuhn che conahn ntiyon che redin nuhn yahn ye. ⁵ Ndiyu vededevano yahn man nuhn richahtino nuhn, cava che co din nuhn ntiyon yahn ye, te richahtino nuhn che a man ye rinan ye nuhn. ⁶ Tihca, te a ihyan min che rete ye vededevano yahn ye nuhn, cava che co cuhnde tah nuhn vederihquentiyon ra yahn ye, cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Ndiyu ley che a ndirun che dito yahn vederihquentiyon min, te Vaco Ndah yahn Dendiohs che dito yahn. Ley che a ndirun ne, atenán che rihco ro che va che conda ihyan nunde, ate Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, redin che cuahtenan ihyan vahchetero numacuahn ro.

⁷ Ley che ndirun nan tu rahno, che rihco ro che va che conda ihyan nunde ne, chihco cade Dendiohs che cuihno vederihquentiyon yahn, hua quendi cuahn dama. Andahre ama yudo vederihquentiyon yahn ley min, che nde nan Moisés ama diyahn ro, nde hua ri che ndihchero ihyan nación yahn Israel, ⁸ ate nde tahque yudo vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. ⁹ Vederihquentiyon yahn ley min, che rihco ro che va che conda ihyan nunde ne, ama yudo, ate tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, che rendedevahn ihyan.

¹⁰ Nducote tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca ndete che a chihno vederihquentiyon yahn ley min. ¹¹ Tihca, te ley min che va che cuihno vederihquentiyon yahn

ne, andahre ama yudo, ate tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, che hua nda ro che cuihno.

¹² Nducote a devano nuhn che tahque yudo vederihquentiyon yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che rahndudo nuhn numa ino nuhn.

¹³ Ametah nde ama nan che tihyon ndeh nuhn nduhca che din Moisés, che chendih ye ama tino nan ye, cava che hua ndihchero ihyan nación yahn Israel nduhca che rino rino ravi che diyahn ro nan ye. ¹⁴ Rahndudo nuhn ndudo yahn Dendiohs nduco cudado, cava che conahn ihyan. Ate ihyan nación yahn Israel ne, nde meniyon hua renahn ye yahn vederihquentiyon ndico, anduhneca ndete che va che redin vahche yahn ye, te atenah che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, tuhme conahn ye. ¹⁵ Namin nde meniyon cuahn che rahndudo ihyan ndudo che dirun Moisés ne, anduhneca ndete che va che redin vahche yahn ye, hua renahn ye.

¹⁶ Ate cuahn che cotahno ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, tuhme conahn ye, cuavi che redin vahche yahn ye. ¹⁷ Dihvo vo Jesucristo ne, anduhneca Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne ihyan che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan ne, dihn va chedave yahn ye nan ley che dirun Moisés. ¹⁸ Chemin che nducoyaco vo che ritahno vo ihyan min ne, nducote ametah deh che redin vahche yahn vo ne, rihco ro vo che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. Ro ro ne, rendo vo nduhca man ye, redin Vaco Ndah yahn Dendiohs che tahque rahtenan cumo vo vederihquentiyon yahn ye.

4 Nducote man Dendiohs yahino ye nuhn, ne chihco ye vederihquentiyon tah nuhn che cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che riquendi nuhn numa ino nuhn redinahn nuhn. ² Hua chihnga redin nuhn man, hua rihtera nuhn vedecuihno yahn nuhn man, hua rihnceh nuhn man, hua retihdenan nuhn vededevano yahn man nuhn nan Ndudo yahn Dendiohs man. Tahque ndah ne, rahndudo nuhn deman ndudo cuaco, ne nduco tihca rihco ro nuhn che runecade nuhn nan Dendiohs. ³ Ate ihyan che va che conda ye ne, a ihyan chahn che hua renahn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rahndudo nuhn. ⁴ Hua ritahno ye, te a chihnceh chundah ihyan, din se che hua co conahn ye vederihquentiyon chahte yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndihchero ihyan iyehense ihyan, tumacadino ye taca Dendiohs. ⁵ Hua rahndudo nuhn cava che nevahne-cun ihyan nuhn, te rahndudo nuhn cava che nevahne-cun ye Dihvo vo Jesucristo. Redin nuhn cuande anduhneca ndete che mozo yahn nchuhn nuhn, yahn che yahino vo Dihvo vo nduco vih. ⁶ Tihca rahndudo nuhn, te Dendiohs, ihyan min che chihquentiyon ye che chiya dave ne, namin din ye che chenahn nuhn yahn vederihquentiyon yahn ye che ndihco ye tah Dihvo vo Jesucristo.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁷ Vederihquentiyon chahte che va tah nuhn, che rahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin ne, nduhca ama vedecuihca, ate man nuhn ne, nde hua rigonun chihve nuhn. Tihca, cava che co ro che vederihquentiyon min ne, yahn Dendiohs, ndiyu yahn nuhn. ⁸ Rechuhrihn nuhn, ate hua ri doh ino nuhn. Ama rededecadino nuhn, ate hua retahche ino nuhn. ⁹ Ama redin tah ihyan nduco nuhn, ate hua rihcoman Dendiohs nuhn. Vate nuhn tah vederih, ate rendedevahn ye nuhn. ¹⁰ Nduh cuan nan che vatechica nuhn ne, ama rechuhrihn nuhn nduhca che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, cava che co ro che quenduche ye, rinduco ye nuhn. ¹¹ Numanahn che chenah nuhn iyehense ne, ama cahnda yahn nuhn, che nahn cahno ihyan nuhn, yahn che ritahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, ne nduco chemin ne, rihnde ro che va ye cava nuhn. ¹² Cuahn dama vate nuhn tah vederih, ate cochihve yahn nchuhn cava che ndevahn ne.

¹³ Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, ndirun nduhca che rahn ama ihyan: "Chitahnó Dendiohs, ne chemin che cahndudó ndudo yahn ye." Riquendi nuhn yune yahn ihyan min, ritahno nuhn Dendiohs. Namin rahndudo nuhn ndudo yahn Dendiohs, ¹⁴ te a devano cuaco nuhn che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn, ne cava Dihvo vo quenah cuma che ndedetuhche ye uvo, nedin dama ye uvo nan ye. ¹⁵ Nducuaahn che rahno ri nuhn ne, a cava che ndah yahn nchuhn, cava che cuhnde ro vedeyahino yahn Dendiohs nduco nuhn, ne ama yahn ihyan necah ye nundihve cuahn ihyan man, ndeva ye yavenan ye man.

¹⁶ Chemin che hua ri doh ino nuhn. Andahre ama ri cuno nuhn nan ntiyon yahn Dendiohs, ate man ye renecah dito ye chedave yahn nuhn ro ro. ¹⁷ Hua ri doh ino nuhn, te che rechuhrihn nuhn man ro cuh ne, hua ngu cuahn dama. Tah ra chemin, te tahque ndahca cuahno nuhn cuahn che cuahtenan nuhn vahchetero numacuahn ro. ¹⁸ Nducote tihca ne, hua retumacah nuhn dehtenduh che va iyehense cuh, te hua rengu. Tahque ndah ne, retumacah nuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs, te chemin ne, hua nda ro che cuihno.

5 Hua recah cudado uvo che rechuh rih vo man ro cuh, te a devano cuaco vo che cuahn che ndaco vo iyehense cuh ne, ndeva Dendiohs uvo vahchetero nan che cuahtenan vo cuahn dama. ² Chemin che, numanahn che vato vo iyehense ne, rahcoran vo che nahn cuahtenan vo vahchetero. ³ Cuahn che ndaco vo iyehense cuh ne, a va yan nan che cuahtenan vo. ⁴ Numanahn che chenah vo iyehense cuh ne, rahcoran vo, ndiyu che nahn vo che coh vo, ate che nahn vo che ndacorun vo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ⁵ Yahn che cuahtenan vo vahchetero ne, man Dendiohs tihyon yune ye uvo, din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, rihco ro ye che ndeva ye uvo.

⁶ Chemin che richahino vo cuahn dama. A devano vo te, numanahn che chenah vo iyehense ne, hua rendi-

hchero vo Dihvo vo Jesucristo. ⁷ Ate ritahno vo ihyan, riquendi vo yune yahn ye, andahre hua rendihchero vo ihyan. ⁸ Ndichahtino vo ihyan, nde tuno nahn ndāco vo iyehñse cava che cuahtenan vo ñan ye. ⁹ Chemin che a cuahtenan ca vo iyehñse, o hua, redin nun ino vo runecade vatechico vo cava che yeno ye nduco vo. ¹⁰ Tihca, te va che ndo dama nducoyaco vo, techecade Dihvo vo Jesucristo yuhn vo. Ro min ndahco menun ye yahn queri amo vo, a ndah, o hua ndah, din vo, chahtenan vo iyehñse.

Vederihquentiyon che ndevahn ihyan

¹¹ Nducote renevahnecun nuhn Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che redin nun ino nuhn riyahve nuhn ihyan nunde, cava che cotahno ye ihyan. Dendiohs ne, a devano ndah ye che runecade vatechica nuhn, ne rahco te namin nchuhn ne, a devano ne. ¹² Che dirun tihca ne, co riquendi nchuhn rendedecadino ne che rendeva man yavenan nuhn nduhca che rahn ihyan yahn nuhn, ate hua. Che nahn ne, che co yeno nchuhn che runecade vatechica nuhn cava che hua co cuihnan ne, ndahconan ne yahn ihyan che ndere redin yade ye, redin ca ye che runecade ye. ¹³ Nahn cuan ne, co rendedecadino ihyan che luco nuhn, ne nahn cuan ne, rendedecadino ye che runecade nuhn, ate hua dehve din yahn chemin, te redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs, cava che ndah yahn nchuhn. ¹⁴ Tihca, te nducote yahino Dihvo vo Jesucristo nuhn ne, chemin che renevahnecun nuhn che rihquentiyon ye. A devano nuhn te, nducote chih ye cava nducoyaca ihyan ne, nducoyaco vo ne, anduhneca ndete che chih vo dama nduco ye. ¹⁵ Tihca chih ye cava che, uvo che ndedevahn ye uvo ne, hua cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo. A ihyan min che chih ye, ne ntuche ye cavo vo, ne redin yahn che dinahn vo yahn ye. ¹⁶ Chemin che nuhn ne, hua rendahchenan nuhn nde ama ihyan, tachan ihyan ye. Andahre ro menan ndahchenan nuhn Dihvo vo Jesucristo, ate man ne, ametah tihca redin nuhn. ¹⁷ Tihca, te nducoyaco vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, a ndahcorun Dendiohs uvo, a ndo vo anduhneca ihyan ra. Nducuahñ vederendedecadino chihnga che chenana cumo vo ro menan ne, a chihcoman vo. Man ne, a ndacorun vederendedecadino yuhn vo.

¹⁸ A Dendiohs che din ye nducuahñ chemin, ndo yan ye nduco vo che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. Avane ne, te ye ntiyon nuhn che cah nuhn, cadino ihyan che a ndo yan ye nduco ye. ¹⁹ Dendiohs ne, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ne che cuande yahn ihyan min ndedevahn ye ihyan iyehñse, nchahco ye nunde yahn ye. Ndaconan rahn che te ye ntiyon nuhn che cah nuhn, cadino ihyan che ndo yan ye, nchahco ye nunde yahn ye.

²⁰ Dechuh Dihvo vo Jesucristo nuhn, cahndudo nuhn van nchuhn menun Dendiohs, anduhneca ndete che a man ye riyahve ye nchuhn. Chemin che riyahve nuhn nchuhn che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo, che ndaca ne che nchahco nunde Dendiohs, ndo yan ye nduco ne. ²¹ Dihvo vo Jesucristo ne, hua quendihco ye nde a-

ma nunde, ate din Dendiohs che nedihve ye nunde yuhn vo, anduhneca ndete che man ye quendihco ye nunde. Tihca din ye cava che, nduco che cotahno vo Dihvo vo ne, ndaco vo vederenchahco, ne runecade cuahtenan vo nduhca che nahn ye.

6 Nducote redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs ne, riyahve nuhn nchuhn che hua duche rino ne vedeyahino yahn ye cava ne, ² te nan Ndudo yahn ye ne, rahn ye ri ye ihyan ndico yuhn vo tuhca:

Cuahn che nda ro ndah yahn nchuhn ne, chinan nchuhn, ndedevahn nchuhn. Namin nchuhn ne, a ro cuh che ro ndah yahn ne, a ro cuh che ndevahn ne.

³ Nuhn ne, runecade vatechica nuhn, cava che hua ndaca yune che ndahchenan ihyan ntiyon che redin nuhn. ⁴ Nan nducuahñ che redin nuhn ne, rihco ro nuhn che numa cuaco redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs. Ama redin chahtino nuhn yahn nducuahñ che rechuhrihn nuhn man, ⁵ rahn ihyan nuhn man, rih ye nuhn vacoyahn man, rendo dama ye, redin canda ye nduco nuhn man, ama rechuhrihn nuhn che redin nuhn ntiyon man, hua ri che cuahteyado nuhn man, rih cuico nuhn man. Ate van nducuahñ dehtenduh chemin chan ne, rihco ro nuhn che redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs. ⁶ Namin rihco ro nuhn che redin nuhn ntiyon yahn ye, yahn che runecade vatechica nuhn man, renahn nuhn ndudo yahn ye man, ama redin chahtino nuhn man, chenana cuma nuhn vedevahino man, quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn man, numa cuaco redin yahino nuhn ihyan man, ⁷ chenana cuma nuhn vederihquentiyon yahn ye man, rahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo man. Nduhca sandado che va che ruhn nduco se man, va che rendedevahn nduco se sahn man ne, tihca nuhn, te a ndo yan Dendiohs nduco nuhn, nedin yahn ye nuhn, ne hua dehva rinda yahn nuhn. ⁸ Nahn ihyan ne, rendeva ye yavenan nuhn, ne nahn ye ne, rendahchenan ye nuhn. Nahn ihyan ne, ndah rahn ye yahn nuhn, ne nahn ye ne, chihnga rahn ye yahn nuhn. Nahn ihyan ne, rahn ye che rente nuhn ndudo cuaco, ne nahn ye ne, rahn ye che rihñcheh nuhn. ⁹ Nahn ihyan ne, yahino ye nuhn, ne nahn ye ne, nde hua retumacah ye nuhn. Nahn cuan ne, vate nuhn tah vederih man, redin tan ihyan nduco nuhn man, ate rendedevahn Dendiohs nuhn. ¹⁰ Andahre ran nuhn nahn cuan, ate hua dehve rahco nuhn. Andahre chevah nuhn, ate anduhneca ndete che redin cuihca nuhn ihyan, ricuahñ nuhn Ndudo yahn Dendiohs ihyan. Andahre metah dehva yahn nuhn muhñ iyehñse cuh, ate rinan Dendiohs nuhn, ne hua dehva rinda yahn nuhn.

¹¹ Nchuhn dihno nuhn che vate ne yan Corinto, nmacuahñ chedave yahn nuhn yahve nuhn nchuhn, hua chihco ndeh nuhn nde ama ndudo. ¹² Nuhn ne, yahino nuhn nchuhn, ate man nchuhn ne, ti nan ti ino ne rendihche ne nuhn. ¹³ Nduhca che riyahve ihyan daya ye ne, tihca riyahve nchuhn, cava che din yahino ne nuhn nduhca che yahino man nuhn nchuhn.

Uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ihyan yahn Dendiohs uvo

¹⁴ Hua d̄ama co nchuhn nduco ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te hua redin yahn che ihyan che ndah ihyan ye ne, d̄ama co ye nduco ihyan che duhtuno ihyan ye. Namin hua redin yahn che ihyan che antah ndutin̄an ye, renevahnecun ye Ndudo yahn Dendiohs ne, d̄ama co ye nduco ihyan che hua renevahnecun ye. ¹⁵ Dihvo vo Jesucristo ne, hua ri d̄ama ndudo yahn ye nduco chundah. Namin ihyan che ritahno ye ihyan ne, hua ri d̄ama ndudo yahn ye nduco ihyan che hua ritahno ye. ¹⁶ Ihyan che rendeva ye yaven̄an Dendiohs ne, nde hua redin yahn che d̄ama co ye nduco ihyan che rendeva ye yaven̄an dehtenduh che ndiyu Dendiohs. Dendiohs ne, quenduche ye, ne uvo ihyan yahn ye ne, anduhnec̄a ndete che ȳaco yahn ye, nduhc̄a che a ndirun n̄an Ndudo yahn ye tuhc̄a:

Conún v̄an ihyan yáhn.

U che Dendiohs yahn ye.

¹⁷ Namin ndirun:

Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che quen̄an cuma ye nducuahn vederihquentiyon ne, r̄ahn ye:

“Co din vi nchuhn yahn ihyan nunde, cuihcom̄an ne ihyan.

Hua din ne dehtenduh che chihnḡa, cuahtendihco ne nunde.

Tuhme ndevá nchuhn, din yáhn nchuhn, ndo ne dayá.”

7 Dihno che yahinó nchuhn, nducote tihc̄a nte Dendiohs ndudo yahn ye ne, nahn che c̄ahcom̄an vo nunde yuhn vo, ne runec̄ade cuahtechico vo, nevahnecun vo ihyan.

Nto ino ihyan ndiȳaco nunde yahn ye

² Cuenevahnecun nchuhn nuhn. Hua nedin t̄an nuhn nduco nde āma ne. Hua nihnceh nuhn nchuhn. Nde āma nchuhn, hua ndinda ne c̄ava nuhn. ³ Che dirún tihc̄a ne, ndiyu che r̄ahn nundé yahn nchuhn, te yahino nuhn nchuhn nduhc̄a che a r̄ahn rí nchuhn men̄an, andahre va che coh nuhn c̄ava ne. ⁴ Āma rendac̄a vedechahtino m̄an, āma yenó m̄an, āma reneçah ȳan chedave yáhn m̄an, c̄ava ne. Andahre rechuhrih nuhn, ate āma yenó.

⁵ Numacuahn ro che chahtechica nuhn ȳahn yahn Macedonia ne, nde tah hua chahtetuhno nuhn, te din t̄an ihyan nduco nuhn. Chuhrih nuhn, ne āma ndedecadino nuhn n̄an ntiyon che redin nuhn. ⁶ Ate Dendiohs, ihyan min che reneçah ȳan ye chedave yahn ihyan che r̄an ye ne, nec̄ah ȳan ye chedave yahn nuhn, yahn che nt̄a Tito. ⁷ Av̄ane ne, nte cuande se nuhn nduhc̄a che nevahnecun nchuhn s̄ahn m̄an, nec̄ah ȳan ne chedave yahn se m̄an, āma chi r̄an ne c̄ava nunde yahn ne m̄an, āma rendedecadino ne c̄avá m̄an, ne c̄ava nducuahn chemin ne, nde tahque chi yenó.

⁸ Cuahn che dirún yahn ne men̄an, dín che chi r̄an ne ne, nde m̄an nto inó che tihc̄a dín, ate m̄an ne, yenó,

te checadinó che chichihve yahn ne, nto ino ne nunde yahn ne. ⁹ M̄an ne, yenó, ndiyu yahn che dín che chi r̄an ne, ate yahn che chichihve veder̄an yahn ne, din che nto ino ne nunde yahn ne. Hua ndere c̄ah ríhn nchuhn nduco che tihc̄a dirún, te nto ino ne nunde yahn ne numacuahn veder̄an, nduhc̄a che nahn Dendiohs. ¹⁰ Chichihve yahn ne, te cuahn che numacuahn veder̄an rento ino vo nunde yuhn vo ne, rendedevahn Dendiohs uvo. Ate veder̄an che ametah co quendi vo vedeyeno yahn m̄an vo, cuahtendihco vo nunde ne, nde hua cochihve. ¹¹ Condihe nchuhn nduhc̄a che chichihve che nto ino ne nunde yahn ne nduhc̄a che nahn Dendiohs. Chi yudo yahn ne yahn nunde yahn s̄ahn min, nde dihya ne chi. Runec̄ade tumac̄ah ne yahn, ne nd̄aca ne che nchahco nunde che hua tumac̄ah ne yahn men̄an. Namin nec̄ahco ne u c̄ava che conán nchuhn. Din ne castigo s̄ahn, ne n̄an nducuahn chemin ne, chihnde ro yahn ne che dave yaven̄an ne yahn nunde min. ¹² Che dirún yahn nchuhn men̄an ne, che náhn che tumacadino ne n̄an Dendiohs nduhc̄a che nevahnecun ne nuhn. Che dirún yahn ne ne, men̄an vihca a c̄ava nchuhn che ndedecadinó, ndiyu dem̄an yahn s̄ahn min che quendihco se nunde, nde huane yahn ihyan che din duche yahn se ihyan.

¹³ Nducote nto ino nchuhn nunde yahn ne ne, chemin che chi yeno nuhn.

Av̄ane ne, nducote ndihchero nuhn che āma yeno Tito yahn che nec̄ah ȳan nducoȳaca nchuhn chedave yahn se ne, chemin che nde tahque chi yeno nuhn.

¹⁴ Hua quend̄ah cuihno u che r̄ahn rí s̄ahn che ndah ihyan nchuhn. Nduhc̄a che riquend̄ah cūaco nducuahn che renté nduco ne ne, tihc̄a quend̄ah cūaco nducuahn che r̄ahn rí s̄ahn yahn ne. ¹⁵ Me Tito ne, nde tahque yahino se nchuhn m̄an ro cuh, che co ro che quen̄an se ȳan v̄aco ne, te reneçahco se nduhc̄a che nevahnecun ne s̄ahn nduco vedino vedenecon, dinahn ne che chihquentiyon se. ¹⁶ Me u ne, āma yenó, te a devanó che renevahnecun nchuhn nducuahn che rihquentiyón.

Nduhc̄a che nahn che c̄ah vo vedino

8 Dihno nuhn, m̄an ne, nte cuande nuhn nchuhn nduhc̄a che din yahino Dendiohs ihyan yahn ye che vate ye ȳahn yahn Macedonia, chinan ye ihyan c̄ava che tuno t̄ah ye che c̄ah ye vedino. ² Ihyan chahn ne, andahre āma rechuhrih ye che redin t̄an ihyan nduco ye m̄an, āma chev̄ah ye m̄an, ate āma yeno ye, ne numacuahn chedave yahn ye c̄ah ndahva ye vedino. ³ M̄an ndihcheró che numacuahn vedeyeno c̄ah ye nde tahque ndahva ca che co che retumacadino vo che co c̄ah ye. ⁴ Āma chica ye favor nuhn, che c̄ah yune nuhn che cond̄a v̄an nduco ye, conan ye dihno vo.

⁵ Nde hua ndedecadino nuhn che tihc̄a din ye, ate nde tahque quend̄ahn̄an ye, te che tahque ndah ne, chihco ye chedave yahn ye nduhc̄a che nahn Dendiohs, c̄ava che dinahn ye nducuahn che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo m̄an, c̄ava che nevahnecun ye nuhn m̄an.

⁶ Nducote tihc̄a din ihyan chahn ne, chemin che c̄ah

cuande nuhn Tito che ndaconan se yan vaco nchuhn, quendi se din dama se vedino min. ⁷ Nducote ama chenana cuma ne vederihquentiyon che cotahno ne man, che cuahndudo ne man, che devano ne man, checo checunde chenana ne nan ntiyon yahn Dendiohs man, yahino ne nuhn man ne, chemin che ndahca che din nun ino ne, cuahtenan cuma ne vedevahino.

⁸ Ndiyu che rihquentiyon nchuhn, ate rahn nduco ne cava che cadino ne nduhca che chenana cuma dihno vo chenhahn vedevahino man, cava che cuhnde ro ndete che numa cuaco chenana cuma ne vedevahino man. ⁹ A devano nchuhn nduhca che ama yahino Dihvo vo Jesucristo uvo, ne nahn che quendi ne yune yahn ye. Nduhca ama ihyan cuihca che ndo chevah ye, yahn che din ye vedevahino ne, tihca ihyan min, te andahre ama yudo vederihquentiyon yahn ye, ate nducote yahino ye uvo ne, chihcoman ye nducuahn, nda ye muhn iyehse cuh cava che ndedevahn ye uvo.

¹⁰ Tihca riyahve nchuhn cava che ndah yahn ne, te a man nchuhn chihndeyan chedave yahn ne nde nduyo chuh me, canan rechah ne vedino min. ¹¹ Man ne, nduhca che nduco vedeyeno canan cah ne, tihca nahn che quendi ne dinahn ne tunoca che tuno tah ne, nde conan cah ne. ¹² Tihca, te vedino che rechah vo ne, a devano Dendiohs nduhva che co cah vo. Cuahn che rechah vo numacuahn chedave yuhn vo ne, renevahne-cun ye.

¹³ Che cah nchuhn vedino min dihno vo ne, ndiyu che cah ne nde ndo chevah man ne. ¹⁴ Che nahn ne, che conan ne ihyan cava che ndaca che chuhnun ye man ro cuh. Nda ro che va vederetahn yahn man ne ne, tihca conan ihyan chahn nchuhn. Nduco tihca ne, ndaca che chuhnun ama tama ne cuahn dama. ¹⁵ Va ama ejemplo yahn chemin che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Ihyan che ndeh din dama ye ne, hua ngava yahn ye, ne ihyan che doh din dama ye ne, hua chicuah nan yahn ye."

Tito nduco combiero yahn se ne, ndaconan se yan Corinto

¹⁶ Nundihve cuahn Dendiohs che cah nun ye chete chedave yahn Tito, che namin rendedecadino se cava che ndah yahn nchuhn nduhca che rendedecadinó.

¹⁷ Ndetahno nevahne-cun se che yahve sahn che chi se. Avane ne, nducote a man se ndihco se che chi se ne, cochi se quendihchero se nchuhn numacuahn vedeyeno.

¹⁸ Dechuh nuhn dama nduco se ama dihno vo che ama ndah rahn ihyan yahn ye nduh cuan yaco, yahn che ama quendah ndah ye che rahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁹ Avane ne, a tendahnun ihyan ndiyaco dihno vo min, che conduco ye nuhn nan che vatechica nuhn. Quenan conan ye nuhn, din dama nuhn vedino che a ndanan redin dama nuhn, cava che ndeva ihyan yavenan Dihvo vo man, cava che cahco ro nuhn vedevahino yahn nchuhn man.

²⁰ Nducote hua nahn nuhn che ndere cahma nde ama ihyan che toh man nuhn vedino min ne, chemin che

yahve nuhn ihyan ndiyaco che tendahnun ye ama cha dihno vo, cava che conduco ye nuhn. ²¹ Tihca, te nahn nuhn che dave yavenan nuhn nan Dendiohs man, nan nducoyaca ihyan man.

²² Avane ne, dechuh nuhn tama dihno vo nduco Tito. Dihno vo min ne, a rendihche nuhn ihyan che runecade ye cuahn dama nan nducuahn ntiyon yahn Dendiohs. Ihyan min ne, quenan ino ye che conahn ntiyon che chi ye, te a rendihche ndah ye nchuhn. ²³ Te cuandé nchuhn te Tito ne, rinduco se u nan ntiyon che quenán, cochi se, conan se nchuhn menún. Me dihno vo chenhahn ne, ihyan ndiyaco dechuh ye ihyan. Ihyan chahn ne, nducote runecade ye ne, cuhnde ro che ama yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁴ Man ne, cuinan nchuhn ihyan chahn, cava che cadino ihyan ndiyaco chenhahn nduhca che chenana cuma ne vedevahino man, cava che hua co cuihnan nuhn che rendeva nuhn yavenan ne man.

Vedino cava dihno vo

⁹ Yahn vedino che redin dama nuhn cava dihno vo ne, rahco che nde hua rendotenan che dirun yahn ne, ² te a rendihché nchuhn che ama cuno ino ne. Chemin che hua cuihnán renté nduco dihno vo che vate ye yahn yahn Macedonia, yahn nchuhn che vate ne yahn yahn Acaya, che a vateyan ne nde nduyo chuh cava che conan ne. Nducote checadino ye che redin nun ino ne rechah ne vedino min ne, a nahn nducoyaca ye ama cah yeno ino ye, canan rechah ye. ³ Andahre tihca ne, dechuh dihno vo chahn tan, cava che cuahteyan niyon nchuhn nduhca che a renté yahn ne, ne hua quendah cuihnó che rendonán nchuhn. ⁴ Tihca din, te cuahn che chí ne, denan conduco ama o dihno vo che vate ye yahn yahn Macedonia u, ne nahn che a vateyan nchuhn. Ndete che hua ne, quendah cuihno nchuhn. Namin quendah cuihno nuhn che ama rendonán nuhn nchuhn. ⁵ Nducote hua nahn che quendah cuihno uvo ne, yahve dihno vo chahn che chi ye, conan ye nchuhn, din dama nduh ne vedino min che a ndihco ne chedave yahn ne che cah ne. Nduco tihca ne, cuahn che nda nuhn ne, hua quenan cuma nuhn che coman caca nuhn nchuhn.

⁶ A devano nchuhn te cuahn che ndahva ndute ndata rihno vo ne, ndahva renevahn vo, ne cuahn che doh rihno vo ne, doh renevahn vo. ⁷ Atihnocano che rechah vo vedino. Nahn che cah vo nduhva che ndihco vo che cah vo. Nahn che cah vo numacuahn chedave yuhn vo, hua nduco fuerza, te Dendiohs ne, yahino ye ihyan che nduco vedeyeno rechah ye. ⁸ Dendiohs ne, va vederihquentiyon yahn ye che conan ye nchuhn nan nducuahn, cava che hua dehva conda yahn man ne man, cava che va ndahva yahn ne che conan ne ihyan chenhahn man. ⁹ Tihca, te nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca:

Ihyan che redin ye vedevahino nduco ihyan chevah ne,

rinan Dendiohs ihyan cuahn dama, ne hua ri doh detenduh yahn ye.

¹⁰ A Dendiohs che recāh ye ndute ndāta che rihno ihyan mān, rihquechēh ye ihyan mān. A ihyan min che din ye che co ndeh ndute ndāta yahn nchuhn mān, tihdenān ye vedeyahino yahn ne mān, ¹¹ cāva che co chahte nducuah ntiyon yahn ne, conan ne ihyan chevāh numacuahn chedave yahn ne. Nduco tihcā ne, ndeva ihyan yavenān Dendiohs yahn ntiyon che redin nuhn vān nchuhn. ¹² Tihcā, te vedino che vatechica nuhn redin dāma nuhn ne, din che ndāca che chuhnun dihno vo mān, nde din che ndeva ihyan yavenān Dendiohs mān. ¹³ Ihyan che ndondā tāh ye vedino min ne, ndeva ye yavenān Dendiohs, ndiyu demān yahn che āma rīnan nchuhn ihyan mān, ihyan chenāhn mān, ate yahn che renevahnecon ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴ Namin covāh ye cāva nchuhn numacuahn chedave yahn ye yahn che tihyon yune Dendiohs nchuhn che din ne vedevāhino nduco ye. ¹⁵ Nundihve cuahn Dendiohs che āma chahte vedeyahino yahn ye cāvo vo, che nde hua retumacadiño mān vo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye uvo.

Vederihquentiyon che quenān cuma Pāblo

10 U Pablo, riyāhvē nchuhn numacuahn vedino vedenecon nduhcā che nahn Dihvo vo Jesucristo. Nāhn nchuhn ne, rāhn ne yāhn che āma tān cuahn che yahn quenān, ne cuahn che quenūn vān nchuhn ne, āma necūn. ² Ate riyāhvē nchuhn che hua din ne che ndāca yune che dīn castigo nchuhn cuāhn che ndā, te va inó che dīn castigo ihyan che rāhn ye che vatechica nuhn vedeyeno yahn mān nuhn. ³ Cuāco te ihyan iyehne nuhn, ate redin nuhn ntiyon yahn Dendiohs nduhcā che nahn ye, ndiyu nduhcā che nahn mān nuhn. ⁴ Nduhcā sandādo che chenān cuma se dehtenduh che richihve yahn se nān che ruhn se ne, tihcā chenān cuma nuhn vederihquentiyon chahte. Vederihquentiyon min ne, ndiyu yahn ihyan iyehne, te yahn Dendiohs, ne co ndāhco ndiya ihyan che duhtuno ihyan ye. ⁵ Namin ndāhco ndiya nuhn ihyan, che numacuahn vedevāde mān, vededevano yahn mān ye mān, rahcotāhn ye yahn Dendiohs, ne ndāhco nuhn ihyan tāh Dihvo vo Jesucristo, cāva che dinahn ye yahn ye. ⁶ Cuahn che a ndāhca redinahn nchuhn ne, nuhn ne, vate nuhn cāva che din nuhn castigo ihyan che rahcotāhn ye.

⁷ Nchuhn ne, rihco ne cudādo nde nān ran nde nān rica nuhn, ate hua rendihche ne tācā chedave yahn nuhn. Ndete che devano cuāco ne che a yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, cuedevano ne te namin nuhn ne, a yahn ye nuhn. ⁸ Te Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon nuhn, ndiyu cāva che din nuhn che conda nchuhn, ate cāva che conan nuhn nchuhn che cotahno ne ihyan numa ino ne. Chemin che, andahre āma rendonān vederihquentiyon min ne, hua rī cuihnān. ⁹ Tihcā rāhn rī nchuhn cāva che hua ndedecadino ne che ndere renahn dihyā nchuhn nduco cāca che redechūh yahn ne. ¹⁰ Hua nāhn che namin nchuhn tihcā ndedecadino ne, te nāhn ihyan ne, rāhn ye te āma renan

inó che cāyā ihyan nān cāca che redechūh yahn ye, ate cuahn che quenūn vān ye ne, hua dito nān nde hua ndahchan ndudo yāhn. ¹¹ Ihyan che tihcā rāhn ye ne, codevano ye te nduhcā che yudo rihquentiyon nuhn cuāhn che yahn chenān nuhn, redirun nuhn yahn ne ne, atihnocā yudo cāhcantiyon nuhn cuāhn che ndā nuhn vān ne.

¹² Hua rendeva mān nuhn yavenān nuhn nduhcā che redin nāhn ihyan che rendonān mān ye ihyan, te āma vedetundo che redin ye, rendeva mān ye yavenān ye, rāhco ye che tahque rigonun chihve ye che co ihyan chenāhn. ¹³ Nuhn ne, hua redin yāde nuhn, rechuhnan nuhn vederihquentiyon che te Dendiohs nuhn, che din nuhn ntiyon yahn ye vān nchuhn. ¹⁴ Nuhn che ndā nuhn menān ndita, cahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan nchuhn, ne chemin che redin yahn che quendi nuhn cāhcantiyon nuhn nchuhn. Che tihcā redin nuhn ne, hua rechuhnan nuhn vederihquentiyon che chenān cuma nuhn. ¹⁵ Hua redin yāde nuhn, rihquentiyon nuhn nān che nedin tāma ca ihyan ntiyon. Che cuāco ne, chenān ino nuhn che cotahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne, cāva che co chahte ntiyon che redin nuhn vān nchuhn, ne quendi nuhn nduhcā che a cochī nuhn rihquentiyon nuhn. ¹⁶ Tuhme quendi nuhn cuacotuh nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo yān chenān, ate hua cahnevi nuhn ntiyon che nedin tāma ca ihyan.

¹⁷ Duh nchuhn che nahn ndonān mān ne nchuhn ne, tahque ndah che ndonān ne Dihvo vo Jesucristo, ¹⁸ te ihyan che rendonān mān ye ihyan ne, hua cochihve yahn ye che tihcā redin ye. Me ihyan che rendonān Dihvo vo Jesucristo ihyan ne, atenān ihyan chahn che rendeva Dendiohs ihyan.

Sāhn che redin cā se che apóstol se

11 Āma ndāhca ndete che din chahtino nchuhn che ndonān vederihquentiyon che quenān cumā. Co rāhco ne che āma vedetundo che tihcā redin. ² Ate hua, te āma yahinó nchuhn nduhcā che nahn Dendiohs, cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne, ne nāhn che dave chedave yahn ne, ndā ne nān ye. ³ Nducote chundah ne, āma māyon se ne, ndo se cu, chihnech se Eva. Namin nchuhn ne, vāhinó cāva ne, te denān hua numa ino ne ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ne cāh yune ne che cahnech se nchuhn, cuacondāh vedāme ne ihyan. ⁴ Vāhinó cāva nchuhn, te denān ndā sāhn che cacuahn se tāma ndudo menun ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo mān, cuahndudo se tāma ndudo, redin vahn se che ndudo ndah yahn Dendiohs mān, conun se nchuhn che nevahnecon ne tāma vaco menun Vaco Ndah yahn Dendiohs mān, ne a ndah no ino ne cotahno ne nducuah. ⁵ Ricā nchuhn che din chahtino ne yāhn, nān sāhn chahn che redin vahn ne apóstol ndah, te nde tah hua rinda nān yahn vederihquentiyon che quenān cumā nān vederihquentiyon yahn se. ⁶ Andahre hua ndahchan ndudo yāhn nān che rahndudó, ate nān vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne,

a devanó ndendi ndendita nduhcá che a rendihche man nchuhn.

⁷ Hua dehve ama nunde che din man ntiyon, ndaca che chuhnún cuahn che cahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs, chihnevan nchuhn. Tahque ndah ne, quenda vedechahtinó chuhrihn cava che ndah yahn ne. ⁸ Cuahn che quenán van nchuhn, dín ntiyon yahn Dendiohs cava che ndah yahn ne ne, dihno vo che vate ye tama yan chinan ye u cava che ndaca che chuhnún, ate anduhneca che ndere chehneví yahn ye, te ndiyu ihyan chahn va che conan ye u ro min. ⁹ Cuahn che chicuah nan yahn ne, nde ama nchuhn hua dendúh nchuhn. Tahque ndah ne, ama o dihno vo che chica ye yahn yahn Macedonia, chinan ye u. Nduco tihca ne, hua dendúh nchuhn ro min. Atihnoqa hua dendúh nchuhn caviyan deman. ¹⁰ Nde muhn nde nan Dihvo vo Jesucristo, cuaco rahn rí nchuhn chemin. Numachahte yahn yahn Acaya, hua quenda cuihnó nan nde ama ihyan, yahn che tihca rahn. ¹¹ Ndiyu che hua yahnó nchuhn che hua nahn che conan ye u. A man Dendiohs devano ye che ama yahnó nchuhn.

¹² Quendí dín tihca cava che co cuihn nan sahn yade chahn che vatechica se redin ca se che apóstol se, redin ca se che redin se ntiyon nduhca che redin nuhn. ¹³ Sahn chahn ne, ndere vatechica se, rihnech se ihyan, redin ca se che apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo sahn. ¹⁴ Hua cahno ino nchuhn che redin ca se che apóstol se, te a devano vo te namin chundah ne, rendedeche se sahn, co ndaconda se nde ama ángel diyahn ndete che nahn se. ¹⁵ Chemin che nde hua cahno ino nchuhn, ndihchero ne sahn chahn che redin se ntiyon yahn se, redin ca se che ndudo ndah yahn Dendiohs che rahndudo se. Yahn nducuahn che redin se ne, va che din Dendiohs castigo sahn, nedihve se nunde yahn se.

Nduhca che rechuhrihn Pablo nan ntiyon yahn Dendiohs

¹⁶ Ndaconan rahn rí nchuhn che hua ndedecadino ne che ama vedetundo che nahn ndeva man yavenán. Ndete che tihca ndedecadino ne ne, codin chahtino ne yahn. ¹⁷ Che rahn rí nchuhn che nahn ndeva man yavenán ne, ndiyu Dihvo vo Jesucristo che tihca rihquentiyon ye, te chemin ne, vedetundo yahn man. ¹⁸ Nducote ama yahn sahn che redin yade se che ama ndah ihyan se ne, namin u ne, ndeva man yavenán. ¹⁹ Tihca dín, te nchuhn ne, ama devano ne che rahco ne, nde hua ri cuihn nan ne, a ndah no ino ne retuma ino ne sahn che rendeva man se yavenan se. ²⁰ Andahre redin se decahya yahn se nchuhn man, rendin un rendinahn se nchuhn man, redin yahn se dehtenduh yahn ne man, rinan se yahn nchuhn man, rahn se vaconan ne man, ate a ndah no ino ne. ²¹ Anduhneca ndete che ama vedecuihno chemin cava, te nuhn ne, hua rihquino nuhn che ndere din nuhn nduco nchuhn.

Andahre ama vedetundo, ate namin u ne, co din yade nduhca che redin sahn chahn. ²² Ndete che redin yade se che sahn nación yahn Israel sahn ne, namin u

ne, ihyan nación yahn Israel u. Ndete yahn che rente se devaco hebreo ne, namin u ne, renté devaco min. Ndete yahn che ndata yahn Abraham sahn ne, namin u ne, ndata yahn ye u. ²³ Ndete nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nahn din yade se ne, namin u co dín ama vedetundo, ndo yade, te tahque ndichihve u nan ntiyon yahn ye man, tahque nedín ntiyon yahn ye man, tahque ndeh yune nenún vacoyahn man. Ama ndeh yune nahn ihyan u man, ama ndeh yune adeche cahno ihyan u man. ²⁴ Sahn nación yahn Israel ne, uhn yune din se castigo u, chahn se ndico ntiyon cun cuarta u. ²⁵ Ino yune chahn se yahn u. Ama yune ndo dama ihyan, cah ye tu u nde a chihno ye u, che rahco ye. Numacuahn ro che quechicá nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ino yune cheche nun barco nan che quenún, ama ro ama yan quenún van nuniyahn. ²⁶ Ama chuhrihn nduh cuan nan che quechicá yahn ntiyon che quenán. Ama ndeh yune adeche quenda ico u. Nduh cuan nan che quechicá ne, ama cahnda, yahn che ama vate sahn duco. Ama ndeh yune cuahto dín tan ihyan nación yahn man, ihyan nación chenahn man, nducó, adeche cahno ye u. Adecotino che quechicá, viyan man, viyata man, nuniyahn man, ama chuhrihn, adeche coh nan cuan. Me sahn che redin ca se che ritahno se Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn dama chenun ino se vedetan, nahn cahno se u. ²⁷ Ama chi cunó nan ntiyon man, ama quenduché man, ama chih cuicó man, chih yaca man. Nahn cuan ne, adeche coh iché, quechicá van ngo, nde tino yahn meta.

²⁸ Avane yahn nducuahn chemin chan ne, ama rendecadino ro ro, cava nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te u che redin cudado ihyan. ²⁹ Nducoyaca dihno vo che hua ndah richahtino ye Dihvo vo ne, ama rendecadino cava ye. Namin nducoyaca dihno vo che redin ihyan che rahtendihco ye nunde ne, ama ri ran cava ye. ³⁰ Ndete che nahn co yenó ne, tahque ndah che co yenó yahn dehtenduh che rihco ro che hua rigonun chihvé. ³¹ Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che rendeva vo yavenan ye cuahn dama ne, devano ye te cuaco che rahn. ³² Cuahn che quenán yan Damasco ne, gobernador che rinan se rey Aretas, va se yan min, ne chih se sandado yune che nahn din se preso u. ³³ Ate ndedevah ihyan u chete ama cuahte cuahn vedame chete che ndacoriya chihto yan me, ne nduco tihca cahn.

Ama vederihno che cah Dihvo vo Jesucristo, ndihchero Pablo

12 Hua redin yahn che ndeva man yavenán, ate va che có nchuhn yahn ama vederihno che te Dihvo vo Jesucristo, ndihcheró. ² A ndeh nduyo che ritahnó Dihvo vo Jesucristo, ne man adiva ne, a ri ndiche cun nduyo ne, quenda ye u vahchetero. Hua devanó, a man, o vacó, aten nan Dendiohs devano ye. Ate tanoca nduh ne, quenda ye u vahchetero. ⁴ Min chihneván ama ndeh ndudo che nde hua rentaquino deh che cahma yahn. Avane ne, cahnda va che cahmá. ⁵ Vederihno min che cuaco, redin yahn che ndonán. Ate cava man

ne, nde hua redin yahn che ndo yadé. Atenan yahn che nde hua rigonun chihvé, atenan yahn chemin che co co yenó. ⁶ Ndete che nahn ndo yadé ne, dehve ndere ndo yadé, te ndudo cuaco che cahmá. Ate tahque ndah che nde hua cahmá yahn, cava che hua cava chemin nevahnecon ihyan u, te atenan che cahnevan ye che renté man, cahco ye cudado nduhca che quechicá man.

⁷ Cava che hua ama din yadé che ndihcheró vederihno min ne, cah yune Dendiohs che dechuh chundah ama cah tan, chetah u, redin che rechuhrihn cuahn dama. ⁸ A ino yune ama chicá favor Dihvo vo Jesucristo che cahnevi ye cah min, ⁹ ate rahn ye ri ye u te nduco che yahino ye u, a va, te tahque rihco ro ye vederihquentiyon yahn ye nduco ihyan che nde hua rigonun chihve ye. Chemin che ama yenó che rechuhrihn, redin cah, te nduco tihca ne, tahque rihco ro Dihvo vo vederihquentiyon yahn ye nducó. ¹⁰ Ri yenó yahn nducuah che rechuhrihn nan ntiyon yahn Dihvo vo, che ndere riya ihyan u man, che redin tan ye nducó man, che hua renda che rechuhnún man, che yah rahnó man, te cuahn che rendó nde ndiyahn ne, tahque rihco ro Dihvo vo vederihquentiyon yahn ye nducó.

Pablo ne, ama rendedecadino ye cava ihyan yahn Dendiohs che vate ye yan Corinto

¹¹ Ama vedetundo che rahn yadé nduco nchuhn, ate nducote retuma ino ne sahn che rihnech se nchuhn ne, quenan cuma che tihca dín. Nchuhn che redin yahn che ndeva ne yavenán, ndiyu man, te andahre lado yahn nde hua rigonun chihvé, ate hua dehva rinda nan yahn nan sahn apóstol chemin chan, che rahnco ne che ama ndah se. ¹² Cuahn che quenán van nchuhn ne, nduco rino nduco ndah dín vederihno, chihnde ro che apóstol numa cuaco u. ¹³ Nchuhn ne, dama no din yahinó nchuhn nduco dihno vo che vate ye tama yan. Ate ndete che rahnco ne che quendihco nunde yahn che hua dendúh nchuhn che ndaca che chuhnún ne, codin chahtino ne yahn.

¹⁴ Rahn rí nchuhn te a rihcoyan yahn che ndaconan chí quendihcheró nchuhn co ino yune. Nde hua dendúh nchuhn, te rechí cava che ndah yahn ne, ndiyu cava che nahn co yahn dehtenduh che va yahn ne. Tihca, te redín nduhca che redin ihyan che rihcacheh ye daya ye. Ndiyu man ye chenán ino ye che cahcacheh daya ye ihyan. ¹⁵ Andahre cuahn che tahque yahinó nchuhn, ra tin ne, ne ti nan ti ino ne rendihchero ne u, ate nde nduco nduh ne, vá vedeyeno che quendí conán nchuhn, nde vá vedeyeno che cahco mendahn u cava che ndah yahn ne.

¹⁶ Andahre devano cuaco nducoyaca nchuhn che hua dendúh nchuhn cava che ndaca che chuhnún, ate nde nduco nduh ama o ne ne, renuhn ino ne, rahn ne che nducote ama mayon u ne, chihnechéh nchuhn.

¹⁷ Namin a devano nchuhn che ndiyu che chihnechéh nchuhn che dechúh ama o dihno vo, chendihchero ye nchuhn. ¹⁸ A dechúh Tito nduco tama dihno vo, chendihchero se nchuhn, ne a devano ne te hua chih-

nchuh se nchuhn. Namin a devano ne te nde ama nuhn hua nihnech nuhn nchuhn, te dama vederendecadino yahn nuhn man, runecade vatechica nuhn man.

¹⁹ Dihno che yahinó nchuhn, che tihca dirún yahn ne ne, co rahnco ne che rahn nan man nuhn. Ate hua, te nde muhn nde nan Dendiohs, nducuah che redin nuhn ne, redin nuhn numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, cava che tahque numa ino ne cotahno ne ihyan. ²⁰ Tihca dín, te nahn che runecade chenán nchuhn cuahn che ndá, cava che co yenó cava ne, ne hua ndaca yune che dín castigo nchuhn, co rahn. Vahinó cava nchuhn, te denan cuahn che ndá, ntacá nchuhn che vate canda ne man, redin ve ne yahn vih man, tan ne nduco vih man, redin yade ne man, redin vi ne man, retumacah ne cuando nduco vih man, rih nunde ama tama ne yahn vih man, ndeh cuan ndi ne nduco vih man. ²¹ Namin vahinó, te denan cuahn che dechuh tun Dendiohs u van nchuhn ne, co cuihnán cava ne. Co nde va che cuacó cava ama yahn nchuhn che metah nto ino ne nunde che chenán cuma ne nde ro menan, metah cahcoman ne che chihnga redin ne man, che ndere rahtenan ne nduco ihyan che hua nihnevacó ne nduco ye man, che ama idihya ne man.

Rahn Pablo che cahñ tun ye yan Corinto

13 Man co ino yune che ndaconan chí quendihcheró nchuhn. Nducoyaca ne che va nunde yahn ne ne, dinoca ndahco cuaco o ino ihyan, tuhme co ne castigo. ² Cuahn che ndá chi o yune ne, a rahn nduco nchuhn te cuahn che chí tama yune ne, dín castigo nducoyaca nchuhn che a chendihco ne nunde nde a rahn me, nde nducoyaca nchuhn che cade rahtendihco ne nunde. Man ndaconan dirún yahn ne che a rahn cava che hua conan ne. ³ Nducote nahn nchuhn che cahco ró che quenán nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn che ndá tan ne, tumacadino ne. Dihvo vo Jesucristo ne, hua dehve vah ye nchuhn, te yudo vederihquentiyon yahn ye. ⁴ Andahre quenán yah ye nan cruz, chih ye nduhca ama ihyan che nde hua rigonun chihve ye, ate ndedetuhche Dendiohs ihyan, ndahco ye vederihquentiyon tah ye. Atihnocá nuhn, andahre rahnco ihyan che nde hua rigonun chihve nuhn, ate ritahno nuhn ihyan min, ne chemin che te Dendiohs vederihquentiyon, chenán cuma nuhn cava che ndah yahn ne.

⁵ Cuendedecadino nchuhn cava man ne, a ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, o hua. Ndete che numa cuaco ritahno ne ihyan ne, quenun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, ne ndete che hua ne, hua. ⁶ Quenán inó che codevano nchuhn te nuhn ne, ritahno nuhn ihyan min numa cuaco, quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn. ⁷ Rica nuhn Dendiohs cava nchuhn che hua cuahtendihco ne nunde, ne hua conan cuma che din nuhn castigo nchuhn, cuhnde ro che quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn. Andahre ndahchenán ihyan nuhn, cahma ye che hua quenun Vaco Ndah yahn ye nuhn, ate tihca redin

nuhn, te tahque nahn nuhn che runecāde cuahtechica ne, che co che quendāh yavenān nuhn. ⁸ Tihcā, te nuhn ne, ndotenan che cāhca t̄an nuhn yahn ihyan che redinahn ye Ndudo yahn Dendiohs ne, va che ndeva nuhn yavenān ye. ⁹ Vedeyeno yahn nuhn ne, che cotahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne. Dehve din yahn che ndāhchenan ihyan nuhn. Namin revāh nuhn cāva ne, che nde tahque numa ino ne cotahno ne ihyan. ¹⁰ Chemin che numanahn che ametah chí ne, dirún cāca cuh, dechúh yahn ne, cāva che nto ino ne nunde yahn ne, ne hua conan cuma che dín castigo nchuhn cuahn che ndá t̄an. Tihcā, te hua náhn che vederihquentiyon che te Dihvo vo Jesucristo u, cochihve demān cāva che dín castigo nchuhn. Tahque ndah

ne, náhn che cochihve cāva che quendi cotahno ne ihyan numa ino ne.

¹¹ Dihnó, mān ne, Dendiohs conduco ye nchuhn. Runecāde cuahtenan ne mān, cuenecāh yān āma tāma ne chedave yahn vih mān, āma no ndudo codin ne nduco vih mān, ndāhcā cuahtenan ne nduco vih mān, ne Dendiohs, ihyan min che yahino ye uvo mān, redin ye che rahte dihn chedave yuhn vo mān ne, conduco ye nchuhn. ¹² Cuenecāh āma tāma ne Dendiohs vih numacuahn vedino vedenecon. ¹³ Cuendeva ne Dendiohs yahn nducoyāca dihno vo che vate ye muhn.

¹⁴ Dendiohs mān, Dihvo vo Jesucristo mān, din yahino ye nchuhn. Conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn. Tihcā co.

GALATAS

1 U Pablo ne, ndiyu ihyan iyehense che chihco ye vederihquentiyon tǎh che co apóstol, te a Dihvo vo Jesucristo man, Dendiohs Chida, ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo van tenahn man. ² Nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, che vate ne yahn yahn Galacia, u nduco nducoyaca dihno vo che chenan ye muhn nducó, dirún nuhn caca cuh, dechuh nuhn yahn ne.

³ Dendiohs Chida man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne. ⁴ A Dihvo vo Jesucristo che chihco mendahn ye ihyan chih ye cava nunde yuhn vo, ndedevahn ye uvo van ihyan nunde nduhca che nahn Chido vo Dendiohs, ⁵ ihyan min che va che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye numacuahn ro. Tihca co.

Va ama nan no ndudo cava che ndevahn ihyan

⁶ Ama rahh inó che nduco nun racondah vedame nchuhn Dendiohs, ihyan min che tendahnun ye uvo, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo che yahino ye uvo. Man ne, riquendi ne tama nan ndudo. ⁷ Ndiyu che va tama nan ndudo ndah, ate che tahque ri ne, vate ihyan che redetohnan ye ino nchuhn, nahn ndacorun ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁸ Adecoduhno ihyan che cuahndudo ye tama nan ndudo che ndiyu ndudo che rahndudo nuhn, rihnevan nchuhn ne, ihyan min ne, va che conda ye, andahre u o ama ángel che caca ye vahhetero. ⁹ Nduhca che chicuahn nchuhn ro menan ne, man ne, ndaconan ntiyon yan tama yune. Adecoduhno ihyan che cuahndudo ye tama nan ndudo che ndiyu ndudo che a chitahno nchuhn ne, ihyan min ne, va che conda ye.

¹⁰ U ne, hua rinúhn che co yeno ihyan iyehense nducó, te che rinúhn ne, che co yeno Dendiohs. Ndete che núhn che co yeno ihyan iyehense nducó ne, nde hua co conan nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹¹ Dihno, nahn che codevano nchuhn te ndudo ndah che cahndudó, chihnevan ne ne, ndiyu vededevano yahn ihyan iyehense, ¹² te nde ama ihyan iyehense ne, hua chicuahn ye u. Che rahndudó ne, man Dihvo vo Jesucristo te ye, checadino.

¹³ A checadino nchuhn nduhca ihyan u ro menan cuahn che chitahnó dama nduco ihyan nación yahn Israel. Din tán nduco ihyan yahn Dendiohs, rihcó che decuihnó ihyan. ¹⁴ Nduhca che ritahno ihyan nación yahn Israel ne, u che tahque quendahnán che co nducoyaca combiero yahn, te numa inó quendí costumbre yahn ihyan ndico yahn. ¹⁵ Ate Dendiohs ne, tendahnun ye u

numacuahn vedeyahino yahn ye, ne chihco vih ye u nde ro che metah cuhndeyán. ¹⁶ Nda ro che nahn ye ne, dechuh ye Daya ye nan, te cuande ye ndudo yahn ye u cava che cuahndudó van ihyan nación chenahn. Cuahn che tihca chi ne, hua chahn chiqueruné nde ama ihyan, ¹⁷ nde hua chahn yan Jerusalén chendi-hcheró ihyan che tahque menan ndi ye apóstol che co u. Tahque ndah ne, chahn yahn yahn Arabia. Chihno min ne, ndaconan yan Damasco.

¹⁸ Nde chihno ino nduyo ne, tuhme chahn yan Jerusalén che ndihcheró Pedro, ne quenán nduco ye ntihton ro. ¹⁹ Atenan ihyan min nduco Jacobo, dihno Dihvo vo Jesucristo, ndihcheró ihyan. Hua ndihcheró ihyan apóstol chenahn. ²⁰ Nde nan Dendiohs ne, ndudo cuaco che dirún yahn nchuhn.

²¹ Adiva ne, chahn yahn yahn Siria man, yahn yahn Cilicia man. ²² Tahn min ne, dihno vo che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, che vate ye estado yahn Judea ne, hua rendihche ye u. ²³ Che devano ye yahn ne, atenan che rente ihyan che a u che din tán ro menan me nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo man, che rahndudó ndudo che rihcó che decuihnó ro menan me man, ²⁴ ne rendeva ye yavenan Dendiohs cava.

Pablo ne, nevahnecon ihyan apóstol chenahn ihyan

2 Chihno ndichecon nduyo ne, chahn tama yune yan Jerusalén nduco Bernabé, ne quendá Tito. ² Chahn, te checadino te tihca nahn Dendiohs. Min ndo dama deman ihyan che ndinan ye yahn yaco, ne necah cuandé ihyan yahn ndudo ndah che rahndudó van ihyan nación chenahn. Tihca dín, te nahn cadino deh cahma ye yahn ntiyon yahn, a cochihve o hua. ³ Nde Tito che nduco se u, andahre sahn tama nación se, ate hua din ye fuerza che conan seña sahn. ⁴ Ama o sahn che redin ca se che ritahno se Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn ndeh chendá se min, rano se nuhn, nahn cua cuande se nuhn dehco che vatemán ino nuhn, ritahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, te nahn se che ndaconan quendi nuhn ley che dirun Moisés, din che denduh ino nuhn. ⁵ Ate nde tah hua tumacah nuhn yahn sahn chahn, te rendedecadino nuhn cava nchuhn, ne hua cah yune nuhn che tihdenan se costumbre ndico nan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Me ihyan ndinan chahn ne, a ndinan ye o hua, chemin ne, nde hua cuande yahn, te Dendiohs ne, dama no rendihche ye nducoyaca ihyan. Ihyan chahn ne, metah nde ama nan ndudo che quendudonan devano ye che va che cacuahn ye u. ⁷ Tahque ndah ne, tu-

macadino ye che man Dendiohs nahn ye ntiyon u che cuahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo van ihyan nación chenahn nduhca che nahn ye Pedro che cuahndudo ye van ihyan nación yahn Israel. ⁸ Nduhca che cah dito Dendiohs Pedro nan ntiyon van ihyan nación yahn Israel ne, tihca cah dito ye u nan ntiyon van ihyan nación chenahn. ⁹ Jacobo man, Pedro man, Juan man, ihyan chahn che ndinan ye, nducote tumacadino ye te numacuahn vedeyahino nte Dendiohs vederihquentiyon u ne, nevahnecon ye nuhn, u nduco Bernabé, ne nte cade ye che quendi nuhn cuahndudo nuhn van ihyan nación chenahn, ne man ye ne, quendi ye cuahndudo ye van ihyan nación yahn Israel. ¹⁰ Atenan che chica ye nuhn ne, che din nuhn cuande cava ihyan chevah che vate ye min. Chemin ne, numacuahn vedeyeno dinahn.

Pablo ne, yahve ye Pedro min yan Antioquia

¹¹ Adiva cuahn che chahn Pedro yan Antioquia ne, tumacadino che hua runecade ye, ne quenana cuma che yahve ihyan. ¹² A menan ne, reh ye dama nduco ihyan nación chenahn. Ate cuahn che nda ama o sahn che dechuh Jacobo ne, din vih ye, ametah cheh ye dama nduco ihyan chahn, te vah ye ihyan che riquendi ye redinahn ye ley che dirun Moisés. ¹³ Nduco chemin ne, chihco ro ye che o nan o chende ye, ne nducoyaca ihyan nación yahn Israel che rendo dama ye min, nde Bernabé ne, dama chi ye nduco ye. ¹⁴ Che tihca din ye ne, chihnde ro yahn ye che hua runecade riquendi ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Chemin che rahn ri Pedro nan nducoyaca ihyan ndiyaco: "Di, che sahn nación yahn Israel di, a metah ro che dama ri nduco dihno vo ihyan nación chenahn, chihcoman costumbre yahn ihyan nación yehn. Man ne, ztaca che nahn din fuerza dihno vo ihyan nación chenahn che dinahn ye costumbre yahn ihyan nación yehn?"

Ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación chenahn man, che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ndevahn ye

¹⁵ Nuhn ne, ihyan nación yahn Israel nuhn, ndiyu ihyan nunde nuhn nduhca ihyan nación chenahn. ¹⁶ Ate devano nuhn che atenan che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo che ndeva Dendiohs uvo, ndiyu che dinahn vo ley che dirun Moisés. Chemin che nan nuhn ne, cava che ndeva Dendiohs nuhn ne, ndotenan che dinahn nuhn che rihquentiyon ley min ne, chitahno nuhn Dihvo vo Jesucristo. Tihca din nuhn, te andahre dinahn ihyan che rihquentiyon ley min, ate hua cava chemin ndeva Dendiohs ihyan. ¹⁷ Man che a chitahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, che nahn nuhn che ndeva Dendiohs nuhn ne, ndete che quendah ro yahn nuhn che ihyan nunde nuhn nduhca ihyan nación chenahn ne, za cahquino vo cahmo vo che Dihvo vo quendihco ye nunde ne? Hua. ¹⁸ Ama te a chihcoman nuhn ley che dirun Moisés ne, ndete che ndaconan nuhn dinahn nuhn che rihquentiyon ne,

nduco chemin cahco ro nuhn che ihyan nunde nuhn. ¹⁹ Cuaco che tihca, te u ne, a nan ley min tumacadino che hua ndaca vederenchahco che dinahn vederihquentiyon yahn man, che tahque ndah cochahtino Dendiohs man. ²⁰ Anduhneca ndete che quenana yah dama nduco Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya Dendiohs. A ihyan min che rihquentiyon ye u, ndiyu man. A yahino ye u, ne chihco mendahn ye ihyan chih ye cava. Man ne, nducuahn che redin ne, a yahn che ritahnó ihyan. ²¹ Ndiyu che duce rinó vedeyahino yahn Dendiohs, ate hua co ndeva ye ihyan cuande yahn che dinahn ye ley che dirun Moisés, ne chemin che quenana cuma che chih Dihvo vo Jesucristo.

Che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua redotenan vo ley che dirun Moisés

3 Nchuhn dihno che vate ne yan Galacia, a te cuande ndah nuhn nchuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che quenana yah ye. Ate man ne, ama tundo ndaconda ne, chitahno ne yahn ihyan che chihnech ye nchuhn, chihcoman ne che redinahn ne ndudo cuaco. ² Nahn che cuahte nchuhn ndedecadino ne. ¿A te Dendiohs Vaco Ndah yahn ye nchuhn yahn che dinahn ne ley che dirun Moisés, o te ye yahn che chitahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo? ³ Hua co nchuhn chevah ca tundo. A quenana Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn yahn che chitahno ne, ne hua ndahca che ndevanan ne richahtino ne ley min. ⁴ Ndete che cahcoman nchuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, nde ama nan dehtenduh che a din Dendiohs nduco ne, hua cochihve yahn ne. Ate quenana ino che cochihve yahn nchuhn. ⁵ Cuahn che redin Dendiohs che renun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, rinahn vederihno van ne ne, ndiyu cava che redinahn ne ley che dirun Moisés, te cava che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Cua cuande ne nduhca che chinahn nduco Abraham. Ihyan min ne, chitahno ye Dendiohs, ne cava chemin no che nedin yahn Dendiohs ihyan. ⁷ Cuedevano nchuhn te nducoyaca ihyan che ritahno ye Dendiohs ne, riquendi ye yune yahn Abraham. ⁸ Nde a rahn me ne, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs te ihyan nación chenahn che cotahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan. Ndudo ndah min ne, a ndudo che cah Dendiohs Abraham, rahn ye tuhca: "Vedeyahino che quenana cumá ndoque ne, a namin che ndah yahn ihyan nducuahn nación." ⁹ Nducote tihca ne, nducoyaca ihyan che ritahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan nduhca che nedin yahn ye Abraham yahn che chitahno ye.

¹⁰ Me nducoyaca ihyan che richahtino ye che ndevahn ye nduco che dinahn ye ley che dirun Moisés ne, va che conda ye, te nde ama ihyan hua cocha ye dinahn ye ley min. Va che conda ye, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Nducoyaca ihyan che hua dinahn ye nducuahn che ndirun nan ley ne, va che conda ye." ¹¹ Nducote tihca ne, a ndero ndi che nde ama ihyan hua tuno ye nan Dendiohs nduco che dinahn

ye ley min. A namin no tun ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "A ihyan che ritahno ye che ndedevahn Dendiohs ihyan, ndeva ye ihyan." ¹² Ate hua tihca ley che dirun Moisés, te chemin ne, rihquentiyon che dinahn ihyan ndiyu che cotahno ye. Chemin ne, a ndirun nan ley min tuhca: "Ihyan che dinahn ye nducuah che rihquentiyon ley cuh ne, ndevahn ye."

¹³ Dihvo vo Jesucristo ne, a ndedevahn ye uvo, metah che conda vo nduhca che rihquentiyon ley min. Man ye chuhrihn ye menun vo, chi ye ye castigo che va che co vo. Chinahn nduco ye nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Nducoyaca ihyan che a ndinda ye ne, renan yah ye." ¹⁴ Nduco tihca ndedevahn ye uvo cava che din ye che conahn ndudo che necah Dendiohs Abraham cava che ndah yahn ihyan naci6n chenahn. Namin nduco tihca ne, nducoyaco vo che ritahno vo ne, conun Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo nduhca che a cah ye ndudo yahn ye.

¹⁵ Dihno, cua cuande nchuhn ejemplo cuh che ntihyon yan: Cuahn che redendah ihyan ama caca, redin ye firma, rihco ye ne, nde ama ihyan hua co cahca tan ye yahn, nde hua co ndedendah ye nduhca che nahn ye.

¹⁶ Me ndudo yahn Dendiohs che cah ye Abraham nduco ndata yahn ye ne, che ndirun che ndata yahn ye ne, conahn che ama no ihyan nan ndata yahn ye, ndiyu nducoyaca ye. Ihyan min ne, a Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷ Cuedevano nchuhn te Dendiohs ne, cah ye ndudo yahn ye Abraham, ne cah dito ye. Me ley che dirun Moisés chihno cun ciento ndico ndiche nduyo adiva ne, hua co che cahca tan yahn ndudo min. ¹⁸ Che cah Dendiohs ndudo yahn ye Abraham che din ye che ndah nduco nducoyaca ihyan ne, conahn nduco ye yahn che tihca chi yeno Dendiohs ndiyu yahn che dinahn ye ley min.

¹⁹ Nducote tihca ne, co vate ihyan che ndedecadino ye: "¿Dehra cochihve ley che dirun Moisés tuhme ne?" Cuedevano nchuhn te chihnde adiva aten6n cava che chihco ro nunde yahn ihyan nde nda ro che nan ndata yahn Abraham quendah ihyan min che a nente cade Dendiohs nduco Abraham yahn ye. Dechuh Dendiohs 6ngel, ndahco ye ley min tah Moisés cava ihyan yan.

²⁰ A ndero ndi che chichihve Moisés yahn Dendiohs man, cava ihyan yan man. Namin a ndero ndi che Dendiohs che cah ye ndudo yahn ye Abraham ne, a ihyan min no tun che ndahco ye ley yahn ye tah Moisés.

²¹ Andahre tihca, ate ley yahn ye che ndahco ye tah Moisés ne, ndiyu che rendahco cade ye ndudo che cah ye Abraham, te hua nedin yahn ye ihyan, ndevahn ye nduco che dinahn ye ley min. ²² Tahque ndah ne, rihco ro ley min che va che conda nducoyaca ihyan, din nunde yahn ye. Tihca rihco ro ley min cava che ihyan che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva Dendiohs ihyan, nduhca che a necah ye ndudo yahn ye.

²³ Numanahn che metah nda Dihvo vo Jesucristo, cotahno vo ihyan ne, chihco rino ley min uvo. ²⁴ Anduh-neca ndete che din ley min cudado uvo, tihyon yune uvo cava che cotahno vo ihyan min, nedin yahn Dendiohs uvo. ²⁵ Ate man che a nedin daya Dendiohs uvo

yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ametah rendotenan vo ley min. ²⁷ Nducoyaco vo che chedene-nune vo, nevahnecon vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndo vo ihyan yahn ye. ²⁸ Man ne, nde hua redin yahn che ndahchenan vih vo. Dehve din yahn atanochan ihyan yahn ye, a ihyan naci6n yahn Israel ye, o ihyan tama naci6n ye, a redin ye ntiyon yahn ihyan, o redin ye ntiyon yahn man ye, a ndahta ye, o chahn ye. Hua dehve din yahn tachan vo, te che ndichahtino vo Dihvo vo Jesucristo ne, a dama no nducoyaco vo. ²⁹ Nducote a yahn Dihvo vo Jesucristo uvo ne, riquendi vo yune yahn Abraham, ne ndeva Dendiohs uvo nduhca che a necah ye ndudo yahn ye.

4 Cua cuande nchuhn tama ejemplo: Ama sahn din che va che ndonda tah se vedecuihca yahn chida se ne, numanahn che lihn ca se ne, rendihche ihyan sahn anduhneca mozo, andahre sahn min co yahn se nducuah. ² Va ihyan che redin ye cudado sahn man, rendihche ye cava se man, nde nda ro che ndahco chida se dehtenduh yahn ye tah se. ³ Atihnoqa uvo, te ro che metah cotahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, anduh-neca chechahya uvo, riquendi vo costumbre yahn ihyan ndico yuhn vo. ⁴ Ate cuahn che tuno ro che a ndihco cade Dendiohs ne, dechuh ye Daya ye. Ihyan min ne, ndo ye ihyan iyehense, chihndeyan ye, ne dinahn ye ley che dirun Moisés, ⁵ cava che nduco tihca ndedevahn ye uvo yahn vederihquentiyon yahn ley min, ne nedin daya Dendiohs uvo. ⁶ Man che a nedin daya Dendiohs uvo ne, dechuh ye Vaco Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che Daya ye, conun chete chedave yuhn vo, ne covah tuhca: "Ndi che Chid6." ⁷ Nducote tihca ne, a ndero ndi che ndiyu ihyan vane uvo. A ndevahn vo, nedin daya Dendiohs uvo, ne ndeva ye uvo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo.

Pablo ne, rendedecadino ye cava ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁸ Ro menan me ne, vatechica vane nchuhn nan Dendiohs, nde hua devano ne che va ye, rendeva ne yavenan dehtenduh che ndere redin ne dendiohs yahn ne.

⁹ Ate man che a nevahnecon ne Dendiohs, nedin yahn ye nchuhn ne, ztaca che ndaconan ne dinahn ne costumbre chemin chan che nde hua cochihve? ¹⁰ Nchuhn ne, renevahnecon ne dehtenduh vihco man, rihco vih ne iyo man, nduyo man, che rahco ne che cahnda.

¹¹ Rendedecadin6 che a chinda ntiyon che din van ne, chicuahn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn.

¹² Dihno, nducote dama chi vo nduco vih ro menan me ne, ric6 nchuhn che quendi ne yune yahn, cahcoman ne costumbre ndico nduhca che a chihcoman. Quenan in6 che dinahn ne che ric6 nduhca che din ne ro menan me. ¹³ A devano nchuhn te yahn che chi cah, che quen6n yan vaco ne, ne chemin che ndaca yune che cahndud6 ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ne. ¹⁴ Andahre ndaca yune che ndahchenan nchuhn u yahn che cah, ate hua din ne, nde hua chahcondah vedame ne u. Tahque ndah ne, nevahnecon ne

u, ndihche ne u anduhnecá ndete che ama ángel yahn Dendiohs u man, anduhnecá man Dihvo vo Jesucristo u man. ¹⁵ ¿A chinan nchuhn vedeyahino che chahtenan cuma ne nducó ro menan me ne? Ama ndedecadino ne yahn cah che quenán ndutinán, nde a rino ne che tico ne ndutinán ne, te ne u. ¹⁶ Man ne, ¿a racondah vedame nchuhn u yahn che riyahvé nchuhn che cuahtechica ne nduhcá che nahn Dendiohs ne?

¹⁷ Sahn che tihcá rinun se nchuhn ne, ndiyu che yahino se nchuhn, te yahn che nahn se che cuacondah vedame ne nuhn, nevahnecon ne sahn. ¹⁸ Codin nun ino nchuhn, codin ne che ndah cuahn dama, ndiyu deman cuahn che quenun van ne. ¹⁹ Dayá che yahinó nchuhn, ama rechuhrihn che rendedecadinó cava nchuhn, ne quendi chuhrihn nde nda ro che conan dinahn ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo nduhcá che redin yahn. ²⁰ Ama náhn ndete che a quenun van nchuhn, ne cacuáhn nchuhn nduco rino nduco ndah cava che conahn ne, te ama rendedecadinó cava ne.

Ejemplo yahn Agar nduco Sara

²¹ Nchuhn che nahn nevahnecon ne ley che dirun Moisés, ¿a renahn ne nducuahn che rihquentiyon ne? ²² Nan ley min ne, ndirun che Abraham ne, ndaca o daya ye. Ama se ne, chacoyahn tahn decahya yahn ye che ndere quenán ye nduco te, ne tama se ne, chacoyahn ihyan ndahta yahn ye. ²³ Tahn decahya yahn ye ne, ndaca daya te yahn che din chihyo ye tahn. Ate ihyan ndahta yahn ye ne, ndaca daya ye yahn che a tihcá necah Dendiohs ndudo yahn ye. ²⁴ Che tihcá chi ne, covahn ama ejemplo che tuhca conahn: Nduh che o ihyan ndahta chahn ne, anduhnecá o ndudo che chihco Dendiohs. Agar, tahn decahya che ndere quenán te nduco Abraham ne, anduhnecá ley che cah Dendiohs Moisés min Cuete Sinaí, nación yahn Arabia. Ihyan yan Jerusalén man, ihyan chenhahn man, che renevahnecon ca ley min ne, anduhnecá sahn decuah deman che chacoyahn tahn min, che rihquentiyon ihyan sahn. ²⁶ Ate uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua tihchan vo, te quenán cuma che cuahtenan vo vahchetero. ²⁷ Tihcá, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Di che hua rendaca daye, che nde hua devene deh che renan yah chete ndahta che racoyahn ye, co yene, nde tuno cuah yene, te tahque yahn daya ndahta deman che co ndahta che va inchahn ye.

²⁸ Dihno, uvo ne, anduhnecá Isaac, daya Sara, ihyan min che a necah Dendiohs ndudo yahn ye che va che cuhndeyan ye. ²⁹ Cuedevano ne te ro menan me ne, sahn che chacoyahn tahn decahya che ndere quenán te nduco Abraham ne, din tan se nduco sahn daya Sara, sahn min che cah Vaco Ndah yahn Dendiohs fuerza chaco se che ndaca ye sahn. Atihnocá man ro cuh, te ihyan che renevahnecon ca ye ley che dirun Moisés ne, redin tan ye nduco uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ³⁰ Ate dehve din yahn chemin, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Cuacondah

vedame tahn decahya me nduco sahn daya te." Atihnocá ihyan che renevahnecon ca ye ley che dirun Moisés, te hua co cuande ye van ihyan yahn Dendiohs. ³¹ Dihno, nducote tihcá ne, cuedevano ne te uvo ne, anduhnecá daya Sara, ndiyu nduhcá daya tahn decahya me.

5 Dihvo vo Jesucristo ne, a ndedevahn ye uvo. Man ne, ametah nahn che cah rihn man vo uvo, quendi vo costumbre ndico che nevahnecon vo ro menan.

² U Pablo ne, riyahvé nchuhn. Cuihcovan ne che cahmá. Ndete che cuahnecon ne che conan seña nchuhn ne, nde hua cochihve yahn ne che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ³ Namin rahn rí nchuhn tama yune te ihyan che cuahnecon ye che conan seña ihyan ne, quenán cuma che dinahn ye nducuahn che rihquentiyon ley che dirun Moisés. ⁴ Duh nchuhn che rahn che ndeva Dendiohs nchuhn yahn che redinahn ne ley min ne, a chacondah vedame ne Dihvo vo Jesucristo man, a denda ne, te metah yahino Dendiohs nchuhn man. ⁵ Uvo, nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo man, nducote quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs uvo man ne, chenan ino vo che ndeva Dendiohs uvo. ⁶ Che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua rigonun chihve a chenan seña uvo, o hua. Che rigonun chihve ne, che cotahno vo ihyan min man, cuahtenan cumo vo vedeyahino man.

⁷ Ro menan me ne, ama ndahca dinahn nchuhn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Man ne, ¿duh rinun nchuhn che cuacotahn ne? ⁸ Dendiohs, ihyan min che tendahnun ye nchuhn ne, a ndero ndi che ndiyu ihyan min din ye che ndacorune vederedecadino yahn ne. ⁹ Cuedevano nchuhn te ndudo yahn sahn min che rinun se nchuhn ne, anduhnecá tahsihn ya che rendih van nducuahn yache. ¹⁰ U ne, quenán ino Dihvo vo Jesucristo che din ye che quendi nchuhn ndudo che chicuáhn nchuhn. Me adecoduhno sahn min che rinun se nchuhn ne, va che din Dendiohs castigo sahn.

¹¹ Dihno, u ne, hua rihquentiyon ihyan che conan seña ihyan, quendi ye ley che dirun Moisés, te ndete che tihcá redin ne, ihyan nación yahn nde hua din tan ye nducó man, nde hua co tan ye che rahndudó che quenán yah Dihvo vo Jesucristo nan cruz cava nducoyaco vo man. ¹² Sahn che vatechica se rinun se nchuhn che conan seña nchuhn ne, tahque ndahca che ama yune no cahca nduh se sahn.

¹³ Me nchuhn dihnó ne, a din Dihvo vo Jesucristo che vatemán ino ne. Ametah va che cah rihn ne nchuhn, dinahn ne che rihquentiyon ley ndico me. Ate hua ndedecadino ne che nducote a vatemán ino ne ne, co cuahtechica ne vedeyeno yahn man ne, cuahtendihco ne nunde. Tahque ndah ne, numacuahn vedeyahino cuinan ama tama ne vih, ¹⁴ te vederihquentiyon yahn Dendiohs che menan vihca ne, tuhca: "Codin yahine nducoyaca ihyan nduhcá che yahine man di." ¹⁵ Ate ndete che van man nchuhn condinun condinahn ne vih ne, cuihco ne cudado, te denan co ndache nducoyaca ne, ne din vi ama tama ne yahn vih.

Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, rihca t̄an che quendi vo vedeyeno yahn m̄an vo

¹⁶ R̄ahn rí nchuhn che dinahn ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs çava che hua nd̄aca yune che cuahtechica ne vedeyeno yahn m̄an ne, cuahtendihco ne nunde, ¹⁷ te nduco chemin ne, rec̄ah nd̄ache ne Vaco Ndah yahn Dendiohs. Chemin che hua nd̄ahc̄a che cuahtechica ne vedeyeno yahn m̄an ne, cuahtendihco ne nunde. ¹⁸ Ndete che rec̄ah yune ne che rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn ne, ametah quenan cuma che dinahn ne vederihquentiyon yahn ley che dirun Moisés.

¹⁹ A ndero ndi ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn m̄an ye, rahtendihco ye nunde, te ndere rahtechica ye nduco ihyan che hua nihnev̄aco nduco ye m̄an, redin ye dehtenduh che chihnḡa m̄an, metah vedecuihno n̄an ye m̄an, ²⁰ rendeva ye yaven̄an dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye m̄an, redin cuah ye m̄an, rendihche t̄an ye vih m̄an, rahte c̄anda ye nduco vih m̄an, redin dihta ye m̄an, ri t̄an ye m̄an, redin cheche chedave yahn ye nduco ihyan chen̄ahn m̄an, rihco c̄anda ye v̄an ihyan m̄an, ²¹ redin ve ye m̄an, rihno ye vih m̄an, rahtechica coh ye m̄an, a cud̄ado che reh no ye vate ye m̄an, a ndeh n̄an ca nunde chemin chan rahtendihco ye m̄an. Ndaconan riyahv̄é nchuhn te nducoȳaca ihyan chemin chan ne, hua nedin yahn Dendiohs ihyan.

²² Ate ihyan che rec̄ah yune ye che rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan ne, tuhchan ye: Chenan cuma ye vedeyahino m̄an, vedeyeno m̄an, nd̄ahc̄a chen̄an ye nduco ihyan chen̄ahn m̄an, chahtino ye m̄an, ndah ihyan ye m̄an, redinahn ye ndudo yahn ye m̄an, ²³ necun ye m̄an, hua riquendi ye vedeyeno yahn m̄an ye, rahtendihco ye nunde m̄an. Ihyan chahn ne, rihquentiyon Vaco Ndah yahn Dendiohs ihyan, ne ametah quenan cuma che dinahn ye ley che dirun Moisés. ²⁴ Ihyan chahn ne, a yahn Dihvo vo Jesucristo ihyan, ne ametah riquendi ye vedeyeno yahn m̄an ye, rahtendihco ye nunde. ²⁵ Nducote a ndacorun Vaco Ndah yahn Dendiohs vederendedecadino yuhn vo, ndo vo anduhnec̄a ihyan ra ne, nahn che n̄an nducuah̄n che redin vo ne, din vo nduhc̄a che nahn. ²⁶ Hua din yahn che din cun vo m̄an, din ve vo m̄an, nd̄aca yune che co t̄an āma t̄ama vo nduco vih.

Nduhc̄a che nahn che cuahtechico vo

6 Dihnó, ndete che āma cha ihyan v̄an nchuhn de n̄an condihco ye nunde ne, nchuhn che redinahn ne vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, coyahve ne ihyan nduco rino nduco ndah çava che nto ino ye nunde min, nd̄aca ye vederenchahco. Nahn che āma ndah çahco āma t̄ama ne cud̄ado, te den̄an nduco ne condihco ne nunde. ² Cuinan āma t̄ama ne

vih, te tihc̄a rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo. ³ Ndete che r̄ahco āma cha nchuhn che āma rigonun chihve ne cuahn che hua cūaco ne, rihnceh m̄an ne nchuhn.

⁴ Quenan cuma che ndedecadino queri āma ne yahn dehtenduh che redin ne, hua rendotenan che cua cuande ne ihyan chen̄ahn. Me ndete che runec̄ade ne ne, va deh cuande che co yeno ne. ⁵ Tihc̄a, te queri āma ihyan ne, çah rihn m̄an nunde yahn ye ihyan.

⁶ Ihyan che rahn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che d̄ama co ye nduco ihyan ricuah̄n yahn ye, din ye dehtenduh che runec̄ade.

⁷ Hua co nchuhn chev̄ah c̄a tundo, ndedecadino ne che co cahnceh ne Dendiohs, te tuno ca nunde yahn ihyan ne, a tihc̄a va che nedihve ye. ⁸ Ndete che cuahtechica ye vedeyeno yahn m̄an ye, cuahtendihco ye nunde ne, va che conda ye. Ate ndete che dinahn ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁹ Chemin que nan cuma che numacuahn chedave yuhn vo din vo che ndah nduco nducoȳaca ihyan, men̄an vihca nduco ihyan che d̄ama ritahno vo nduco ye Dihvo vo Jesucristo, te ndete che tihc̄a din vo cuahn d̄ama ne, ndeva Dendiohs uvo.

¹¹ Condihe nchuhn nduhc̄a che a ndero ndi che āma rahte letra redirun m̄an yahn ne. ¹² S̄ahn che redin se fuerza nchuhn che conan seña nchuhn ne, tihc̄a redin se, te nahn se che quend̄ah yaven̄an se n̄an ihyan nación yahn Israel m̄an, hua nahn se che din t̄an ye nduco se yahn che rahndudo se che quen̄an ȳah Dihvo vo Jesucristo çavo vo m̄an. ¹³ S̄ahn chahn ne, chen̄an seña s̄ahn, ate hua redinahn se nducuah̄n che rihquentiyon ley che dirun Moisés. Che nahn se che conan seña nchuhn ne, aten̄an çava che din ȳade se che s̄ahn chahn chihquentiyon se che conan seña nchuhn. A chemin che vedeyeno yahn se. ¹⁴ Ate u ne, aten̄an che chih Dihvo vo Jesucristo, quen̄an ȳah ye n̄an cruz, ndedevahn ye u ne, a chemin no che vedeyeno yahn, te nduco chemin chihcom̄an che quechic̄a vedeyeno yahn m̄an, quendihcó nunde.

¹⁵ Uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, hua dehve din yahn a chen̄an seña uvo, o hua. Che rigonun chihve ne, che ndacorun vo vederendedecadino yuhn vo, ndo vo anduhnec̄a ihyan ra. ¹⁶ Nducoȳaca ihyan che redinahn ye vederihquentiyon cuh m̄an, ihyan chen̄ahn che namin ndi cuande ye v̄an ihyan yahn Dendiohs m̄an ne, ricá Dendiohs che din yahino ye ihyan, din ye che nd̄ahc̄a cuahtenan ye.

¹⁷ Che cuahn ca ne, ametah náhn che denduh nde āma nchuhn u nduco vedetundo yahn ne che ritahno ne yahn s̄ahn chahn. Cuedevano nchuhn te che chen̄an muhn chen̄an min ȳato u ne, a yahn che redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹⁸ Dihnó, Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoȳaca nchuhn. Tihc̄a co.

EFESIOS

1 U Pabło, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo che tendahnun Dendiohs u, dirún cava cuh, dechúh yahn nchuhn ihyan yahn Dendiohs che vate ne yan Efeso, ritahno ne numa ino ne Dihvo vo. ² Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

Redin Dendiohs che ndah nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

³ Ndeva vo yavenan Dendiohs yuhn vo, Chida Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che din ye nducuahn che ndah cava chedave yuhn vo. Din ye che ritahno vo Dihvo vo, ne man ne, anduhneca ndete che vate vo vahchetero. ⁴ Nde ro che ametah cuhnde iyehense ne, a tendahnun ye uvo cava che co vo ihyan yahn ye man, cava che hua cuahtendihco vo nde ama nunde nan ye man. ⁵ Numacuahn vedeyahino chihco cade ye che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo, nedin daya ye uvo nduhca che nahn man ye. ⁶ Tihca din ye cava che ndeva vo yavenan ye yahn vedeyahino chahte yahn ye. Nedin yahn ye uvo, te ama yahino ye uvo che cuande yahn Daya ye che yahino ye, ⁷ ihyan min che chera yun yahn ye cava che ndevahn vo. Man ne, a nchahco Dendiohs nunde yuhn vo, te ama yahino ye uvo. ⁸ Te ndahva ye vededevano chahte uvo, ⁹ din ye che chenahn vo taca che nahn man ye, che nde hua tumacadino ihyan ro menan. Tihca din ye nduhca che a chihco cade man ye. ¹⁰ Nducote ndedevahn Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn ye ne, chihco cade Dendiohs che ndo dama nducoyaca nducondi ihyan chahn. Nda ro yahn ne, a vahchetero, o muhn iyehense cuh, adecotino che chenah ye, va che ndo dama ye.

¹¹ Dendiohs che redin ye nducuahn ataneca che nahn man ye ne, a tendahnun ye nuhn cava che cotahno nuhn Dihvo vo Jesucristo, ndevahn nuhn. ¹² Tihca din ye, te nahn ye che ndeva ihyan yavenan ye che cuande yahn nuhn che tahque menan chitahno nuhn Dihvo vo Jesucristo. ¹³ Namin nchuhn che chihcovan ne ndudo ndah, ndudo cuaco che rendedevahn ihyan, a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ne. A chitahno ne ihyan, ne chemin che Vaco Ndah yahn Dendiohs che necah ye ndudo yahn ye che va che chi muhn iyehense cuh ne, a chihco vih nchuhn. ¹⁴ Quenun Vaco Ndah yahn ye queri ama vo cava che co devano vo che va che conahn che ndevahn vo. Chemin che ndeva vo yavenan Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

Chica Pabło che din Dendiohs che conahn ndah ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁵ Nducote tihca va che co man, nducote a checadino che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo Jesucristo man, redin yahino ne nducoyaca ihyan yahn ye man, ¹⁶ riquendi renecah nundihve cuahn Dendiohs cava ne queri ama yune che revah. ¹⁷ Rica Dendiohs yahn Dihvo vo Jesucristo, Dendiohs Chida che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, che din ye che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, din che cuahtenan cuma ne vededevano, conahn ne ndudo ndah yahn ye. ¹⁸ Rica ihyan che din ye che codevano ne che tendahnun ye nchuhn cava che ndeva ye nchuhn man, nduhca che, numacuahn vederihquentiyon yahn ye, ndedevahn ye ihyan yahn ye man, ¹⁹ rendahcorun ye vederendecadino yuhn vo, redin ye che rendo vo anduhneca ihyan ra man. A numacuahn vederihquentiyon min, ²⁰ ndedetuhche ye Dihvo Jesucristo van tenahn, chihco ndah ye ihyan lado tah cuaco ye vahchetero, ²¹ cava che cahcantiyon ye nducoyaca ihyan che chenah cuma ye vederihquentiyon man, nde nducoyaca angel man. Cahcantiyon ye cuahn dama, ro cuh man, ro che cochi man. ²² Ndahco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon tah ye, ne chaconahn ye ihyan che conan ye yahn nducoyaca ihyan yahn ye. ²³ Van nducoyaca ihyan chahn ne, anduhneca ndete che ri numa man ye. Ihyan min ne, rihquentiyon ye numachahte.

Ndedevahn Dendiohs ihyan yahn ye

2 Ro menan me ne, anduhneca ndete che a ndih vo, nedin nunde yuhn vo. Ate man ne, ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo. ² Ro min ne, din vo nducuahn che hua ndah, dinahn vo nduhca che nahn chundah, sahn min che nde meniyon rihquentiyon se vaco chihnga man, ihyan che rahcotahn ye yahn Dendiohs man. ³ Anduhnechan ihyan chahn, tihchan nducoyaco vo ro menan, te chahtechico vo vedeyeno yahn man vo, chahtendihco vo nunde. Chemin che a vate mendahn vo ro min che co vo castigo yah yahn Dendiohs. ⁴ Ate Dendiohs, nducote ama chahte vedevahino quenah cuma ye ne, ama yahino ye uvo. ⁵ Andahre anduhneca ndete che a ndih vo, din nunde yuhn vo, ate nducote chitahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndo yan Dendiohs nduco vo, nedin yahn ye uvo. Man ne, anduhneca ndete che a ndedetuhche ye uvo, ametah rahtechico vo vedeyeno yahn man vo, rahtendihco vo nunde. A ndedevahn ye uvo numacuahn

vedeyahino yahn ye. ⁶ Ndedetuhche ye Dihvo vo, chihco ndah ye ihyan vahchetero, ne anduhnecā ndete che tihcā din ye nduco vo, nedin dāma ye uvo nduco ye. ⁷ Tihcā din ye cāva che cāhco ro ye numacuahn ro che āma yahino ye uvo che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁸ Din ye che chitahno vo ihyan min, ndedevahn ye uvo numacuahn vedeyahino yahn ye. A yahn vedeyahino yahn mān ye din ye che chitahno vo, ndiyu yahn vederendedecadino yahn mān vo mān, ⁹ ndiyu yahn che rigonun chihve dehtenduh che nedin vo mān. A tihcā va cāde cāva che hua din yāde nde āma ihyan. ¹⁰ A Dendiohs che chihco cāde ye tāchan ihyan uvo. Nde ro che ametah cotahno vo, a ndihco cāde ye yune che quendi vo. A ihyan min che din ye che chitahno vo Dihvo vo Jesucristo.

Ndo yān Dendiohs nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹¹ Nducote tihcā din Dendiohs nduco vo ne, cuahtenun ino nchuhn te ro menān me ne, vatechica vāne ne, hua ndi cuande ne vān ihyan naciōn yahn Israel che chenan seña che raconahn mān ye ihyan. ¹² Ro min ne, anduhnecā ndete che ametah Dihvo vo Jesucristo cāva nchuhn mān, hua ndi cuande ne vān ihyan naciōn yahn Israel mān, nde hua cāva ne che nente cāde Dendiohs ndudo yahn ye mān. A ndere vate ne iyehense, nde hua devano ne yahn che rendedevahn Dendiohs ihyan, nde hua devano ne che va ye. ¹³ Ro min ne, āma yahn chenan ne che cotahno ne Dendiohs. Ate mān che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chera yun yahn ye cāvo vo ne, nedin yahn Dendiohs nchuhn, ¹⁴ te din Dihvo vo che ndo yān ye nduco vo. Avāne ne, nuhn ihyan naciōn yahn Israel mān, nchuhn ihyan tāma naciōn mān, din ye che ndo yān vo nduco vih, ¹⁵ chihnovi ye vedetān yuhn vo. Chihco mendāhn ye ihyan, chih ye, ne nduco chemin ne, chihnovi ye vederihquentiyon yahn ley che dirun Moisés, nedin ye āma cuān no uvo nduco vih. ¹⁶ Quenan yāh ye nān cruz, ne nduco chemin ne, chihnovi ye vedetān yuhn vo, nedin dāma ye uvo nduco vih. Din ye che ndo yān Dendiohs nduco vo.

¹⁷ Tihcā ndā Dihvo vo Jesucristo, cahndudo ye ndudo ndah che ndo yān Dendiohs nduco vo, nuhn ihyan naciōn yahn Israel che a nedin yahn Dendiohs nuhn mān, nchuhn ihyan tāma naciōn che metah nedin yahn ye nchuhn mān. ¹⁸ Nducote ritahno nducoyāco vo ihyan min ne, a ihyan naciōn yahn Israel uvo, o ihyan tāma naciōn, dehve din yahn, te a ndo yān Dendiohs Chida nduco vo, din Vaco Ndah yahn ye. ¹⁹ Chemin che andahre ihyan tāma naciōn nchuhn, ate a ndi cuande ne vān ihyan yahn Dendiohs, a nedin dāya ye nchuhn. ²⁰ Nchuhn ne, anduhnecā āma yāco che nti nān āma nāme che chihco ihyan profeta mān, ihyan apóstol mān. Dihvo vo Jesucristo ne, anduhnecā tu che tahque richihve yahn. ²¹ Tunoca che ritahno ihyan Dihvo vo ne, anduhnecā queri āma tu che ndah-to che ndi āma yāco che ndi vih cāva Dendiohs. ²² Namin nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo

ne, ndo dāma ne nduco ihyan yahn ye, ndi ne anduhnecā āma yāco yahn Dendiohs nān che quenun Vaco Ndah yahn ye.

Cāh Dendiohs ntiyon Pāblo che cuahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo vān ihyan naciōn chenāhn

3 A ndi cuande nchuhn vān ihyan yahn Dendiohs. Chemin che, u Pāblo, che quenūn vācoyāhn yahn che rahndudo ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, rihnevan nchuhn, ricā Dendiohs cāva ne. ² Co a devano nchuhn che chihco Dendiohs tāh ntiyon che cuahndudó ndudo nduhcā che yahino ye nchuhn. ³ Dendiohs ne, din ye che checadinó āma ndudo ra, dirūn tah yahn nchuhn. ⁴ Cuahn che ndihchenan ne ne, tumacadino ne te a chenāhn ndudo ra yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁵ Ndudo min ne, hua cāh Dendiohs, checadino ihyan che chahte ye a rāhn me. Ate mān ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, recāh ye, recadino ihyan apóstol yahn ye mān, ihyan che rahndudo ye ndudo yahn ye mān. ⁶ Ndudo min ne, tuhcā conahn: Che ihyan naciōn yahn Israel mān, ihyan naciōn chenāhn mān, ndevahn ye dāma nduco vih. Cotahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ne ndedevahn Dendiohs ihyan nduhcā che a nente cāde ye. ⁷ Yahino Dendiohs u, ne numacuahn vederihquentiyon yahn ye, tendāhnun ye u che co apóstol yahn ye, ndāhco ye ndudo ndah min tāh cāva che cuahndudó. ⁸ Andahre vān nducoyāca ihyan yahn ye, u che tahque hua rigonun chihvé, ate ndāhco ye ntiyon ndah cuh tāh cāva che cuahndudó vān ihyan naciōn chenāhn nduhcā che āma chahte vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo cāva ye, che nde hua renan retumacadino vo. ⁹ Chihquentiyon Dendiohs che cāh cuandé nducoyāca ihyan nduhcā che rendedevahn ye ihyan. A ihyan min che dendah ye nducuahn che va, ne nde a rāhn me, atenān mān ye devano ye nduhcā che redin ye. ¹⁰ Ate mān ne, ndāhco ye ndudo yahn vededevano chahte yahn ye tāh ihyan yahn ye cāva che cuahndudo ye, cadino nde ángel che vate ye vahchetero. ¹¹ Nde ro che ametah cuhnde iyehense ne, a tihcā ndihco cāde Dendiohs che dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, ndedevahn ye ihyan che nevahnecun ye ihyan. Mān ne, a chinahn. ¹² Nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ndi cuande vo vān ihyan yahn ye ne, co ndā vo nān Dendiohs, hua dehve rāhco vo. ¹³ Chemin che nahn che quendi nchuhn cotahno ne numa ino ne, hua dihya nun ino ne co che rechuhrihn che cuande yahn ne. Tahque ndah ne, co yeno ne che tihcā rahno rí cāva ne.

Nduhcā che yahino Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn ye

¹⁴ Yahn che a ndevahn nchuhn ne, chemin che revāh nān Dendiohs Chida Dihvo vo Jesucristo, ¹⁵ ihyan min che nedin dāya ye nducoyāca ihyan yahn ye che chenan ye vahchetero mān, muhn iyehense cuh mān. ¹⁶ A ihyan min che Chido vo. Ricā ihyan che nu-

macuahn vederihquentiyon chahte yahn ye, din ye che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, cotahno ne numa ino ne. ¹⁷ Ricá che conan Dihvo vo Jesucristo nduco ne, tunoca che ritahno ne. Namin ricá che quendi nchuhn numa ino ne, cuahtenan cuma ne vedeyahino, ¹⁸ cava che co conahn ndah ne nduco nducoyaca ihyan yahn Dendiohs nduhca che ama yahino Dihvo vo Jesucristo uvo. ¹⁹ Nahn che tumacadio ne vedeyahino chahte yahn ye che nde metah conan conahn vo. Nduco tihca ne, numa ino ne ndahco ne chedave yahn ne tah Dendiohs.

²⁰ Man ne, ndeva vo yavenan Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye, ihyan min che ri redin ye nde tahque ndeh ca che co che rico vo man, che rendedecadino vo man. A vederihquentiyon yahn ye che chenan cumo vo, ne chemin che redin che rinahn. ²¹ Nducoyaca ihyan che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, nducote ritahno ye ihyan ne, ndahca che ndeva ye yavenan Dendiohs numacuahn ro. Tihca co.

Din Vaco Ndah yahn Dendiohs che ama ndudo ndi no vo, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo

4 Nducote a ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn, chemin che u Pablo, che quenun vacoyahn yahn che rahndudó ndudo yahn ye, nahn che cuahtechica ne nduhca che redin yahn che cuahtechica ihyan che tendah nun Dendiohs. ² Cuahtechica ne nduco vedino vedenecon, codin chahtino ne yahn vih numacuahn vedeyahino. ³ A Vaco Ndah yahn Dendiohs din che ama no ndudo ri nchuhn nduco vih. Man ne, codin nun ino ne, cuiquendi ne ndahca cuahtenan ne nduco vih. ⁴ Ama no ndudo ndi vo nduco vih, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. A ama no Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun queri ama vo. A tendahnun Dendiohs nducoyaco vo. Dama ndichahtino vo ihyan che ndedevahn ye uvo. ⁵ A ama no Dihvo vo Jesucristo. Dama ritahno nducoyaco vo ihyan. A ihyan min no cah vo ihyan, che chedenune vo. ⁶ Va ama no Dendiohs, Chida nducoyaco vo. A ihyan min che rihquentiyon ye nducoyaco vo. Va ye cavo vo. Rinduco ye uvo.

⁷ Andahre dama ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ate a vih vih vederihquentiyon che chenan cuma queri amo vo, te numacuahn vedeyahino te ye vederihquentiyon yahn ye uvo tunoca che nahn man ye. ⁸ Che tihca co ne, a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Cuahn che conahn ye vahchetero ne, quenda ye ama yahn ihyan che ndedevahn ye ihyan man, cah ye vederihquentiyon, cuahtenan cuma ihyan yahn ye man.

⁹ Yahn che ndirun che conahn ye vahchetero ne, conahn vo che dinoca nda ye muhn iyehse cuh, tuhme ndaca ye. ¹⁰ Ihyan che nda ye muhn iyehse cuh ne, a ihyan min no che conahn ye vahchetero, nuhnde tah ye vederihquentiyon cava che cahcantiyon ye numachahte. ¹¹ A man ye cah ye ntiyon che din queri ama ihyan yahn ye. Nahn ye ne, ndonda tah ye ntiyon che co ye apóstol. Nahn ye ne, che cah ye, checadino ihyan vederihquentiyon yahn Dendiohs.

Nahn ye ne, che cuahtechica ye cuahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Nahn ye ne, che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs. Nahn ye ne, che cacuahn ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹² Tihca chaconahn Dihvo vo Jesucristo ihyan ndinan yahn yaco cava che conan ye uvo che dinahn vo ntiyon che va tah vo man, conahn ndah vo Ndudo yahn Dendiohs man, ¹³ nde cande cotahno nducoyaco vo ihyan min che Daya Dendiohs, conan conahn vo ndudo yahn ye. Nduhca checahya che rahn, ri numa vededevano yahn ne, tihca nahn che quendi vo cuahn vo ndudo yahn ye, nde conan conahn vo yahn. ¹⁴ Hua co vo nduhca checahya che ritahno adcodehno che rente ihyan. Hua co vo nduhca yata cuma che riquenda yuhne adecotino che nahn. Hua cotahno vo adcodehno ndudo che rente ihyan che cochi ye nahn cahnceh ye uvo. ¹⁵ Tahque ndah ne, quendi vo numacuahn vedeyahino, cotahno vo ndudo cuaco yahn Dendiohs. Nduco tihca ne, ca rino ca rino co vo nduhca Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yuh vo, ndi ye tin yahn nducoyaca ihyan yahn ye. ¹⁶ Nduhca che rihquentiyon tin vo numacuahn vo ne, tihca rihquentiyon ye deh che din queri ama vo. Cuahn che redinahn vo yahn ye ne, rinan ama tama vo vih cava che tahque ndahca conahn ntiyon che redin queri amo vo man, tahque chenan cumo vo vedeyahino nduco vih man.

¹⁷ Man ne, nduhca che nahn Dihvo vo Jesucristo, rahn ri nchuhn che ametah quendi ne cuahtechica ne nduhca che vatechica ihyan che hua ritahno ye Dendiohs, rendedecadino ye dehtenduh che hua cochihve. ¹⁸ Ihyan chahn ne, hua ndahca vederendedecadino yahn ye, nde hua devano ye che rendedevahn Dendiohs ihyan, te redin vedetundo yahn ye che cheche chedave yahn ye. ¹⁹ Ihyan chahn ne, ametah devano ye deh che vedecuihno, ne ndihco mendahn ye ihyan, redin ye numa ino ye nducuahn dehtenduh che chihngā. ²⁰ Ndete che cuaco che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, chahn ne ndudo cuaco yahn ye ne, tuhme a devano ne te hua tihca chihco cade ye. ²² Man ne, cuihcoman nchuhn vedeyeno yahn man ne che quendi ne ro menan. Chemin ne, numacuahn vederihncheh din che rinda ne. ²³ Condahcorun ne vederendedecadino yahn ne. ²⁴ Co ne anduhneca ihyan ra che redin ye nducuahn che ndah nduhca che redin Dendiohs.

²⁵ Nducote nahn Dendiohs che co vo ihyan ndah nduhca man ye man, dama ritahno vo Dihvo vo Jesucristo man, chemin che cuente nchuhn deman ndudo cuaco nduco nducoyaca ihyan, ametah cahma ne ndudo cuahnde.

²⁶ Condi ne ndere co tan ne, cuahtendihco ne nunde. Ndete che va deh che din che co tan ne ne, codin nun ino ne, condo yan ne cava che hua tan ne numa ro.

²⁷ Hua cuahnecon ne che ndaca yune che cahnceh chundah nchuhn.

²⁸ Ndete che vate ama o nchuhn che duco ne ro menan ne, tahque ndah cuihcoman ne vededuco, ne codin ne ntiyon che runecade cava che co conan ne ihyan chevah.

²⁹ Hua nte ne ndudo chihngā. Tahque ndah ne, cuente ne demān ndudo ndah nduhcā che redin yahn cava che conahn ihyān yahn vedeyahino yahn Dendiohs, necāh yān chedave yahn ye. ³⁰ Hua cāh yune ne che din ndudo yahn ne che co rān Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun nchuhn, rihco ro che a nchuhn che ndedevahn ye ndā ro yahn.

³¹ Hua cuahtenun ino ne vedetān. Hua chihngā cāhma ne. Hua cuah cānda ne nduco ihyān. ³² Tahque ndah codin yahino ne vih. Ndete che va dehca che redinda ne ne, cuenchahco āma tāmā ne yahn vih nduhcā che nchahco Dendiohs yahn ne che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

Nduhcā che va che cuahtechica ihyān yahn Dendiohs

5 Nducote yahino Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn ne, codin nun ino ne che co ne nduhcā mān ye. ² Cuahtenan cuma ne vedeyahino nduhcā che quenān cuma Dihvo vo Jesucristo nduco vo. Nduhcā āma itecuche lihn che chihno ihyān ite, chi te vedino nān Dendiohs, din che quenān ino ye ne, tihcā ihyān min, te chihco mendāhn ye ihyān, chih ye cāvo vo. ³ Nducote ihyān yahn Dendiohs nchuhn ne, hua ndere cuahtenan nchuhn nduco ihyān che hua nihnevāco ne nduco ye. Hua cuahtendihco ne nde āma nunde chemin chan. Hua cuahtenan cuma ne vede idihya, ndere din yahn ne dehtenduh. ⁴ Hua nte ne ndudo nine mān, nde āma ndudo che din che co cuihngān ne mān, te hua ndāhca. Tahque ndah cuenecāh ne nundihve cuahn Dendiohs. ⁵ Ihyān che idihya ye ne, dāma ri ye nduco ihyān che rendeva ye yavenān dehtenduh che redin ye dendiohs yahn ye. Codevano cuāco ne te ihyān chahn mān, ihyān che ndere rahtenan ye nduco ihyān che hua nihnevāco nduco ye mān, ihyān che rahtendihco ye adecochano nunde chemin chan mān, nde Dihvo vo Jesucristo, nde Dendiohs, hua nda cuande ye ihyān.

⁶ Cuihco nchuhn cudādo che hua cahncheh nde āma ihyān nchuhn nduco ndudo tundo yahn ye, conun ye nchuhn che cuahtendihco ne nunde chemin chan, te din Dendiohs castigo yah nducoyāca ihyān che rahcotāhn ye ndudo yahn ye, rahtendihco ye nunde. ⁷ Hua dāma co nchuhn nduco ye, ⁸ te ro menān me ne, tundo nchuhn, ate mān ne, a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndonun cuāco vederendedecadino yahn ne. Cuahtechica ne nduhcā che vatechica ihyān devano, ⁹ te ihyān devano ne, runecāde ye, ne redin ye nducuah dehtenduh che ndah mān, riquendi ye nducuah dehtenduh che cuāco mān. ¹⁰ Codin nun ino ne, codin ne dehtenduh che nahn Dihvo vo Jesucristo. ¹¹ Hua dāma co nchuhn nduco ihyān tundo che ndere chenān ye iyehanse, nde hua devano ye che va Dendiohs. Tahque ndah ne, coyāhve ne ihyān che hua ndāhca che ndere vatechica ye, rahtendihco ye nunde. ¹² Tihcā va che yāhve ne ihyān. Andahre nde tuno ri cuihngān vo yahn dehtenduh che chihngā che redin ye cuāhn ndeh, ¹³ ate quenān cuma che yāhvo vo ihyān. Cāh cuande vo Ndudo yahn Dendiohs ihyān, te co din

che nto ino ye nunde yahn ye, nchahco Dendiohs yahn ye. ¹⁴ A tihcā va che co, te va āma ndudo che tuhca:

Nchuhn che ndih i ne, nedin nunde yahn ne nduhcā ihyān che quiyādo ye, o ndih ye, cuentuche ne, cuah ne Dihvo vo Jesucristo, ne ndedevahn ye nchuhn.

¹⁵ Nducote hua ndāhca che dāma co nchuhn nduco ihyān nunde ne, cuihco ne cudādo, ne runecāde cuahtechica ne. Hua ndācondā ne ihyān tundo. Tahque ndah ne, cuahtechica ne nduhcā ihyān che renahn ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁶ Codin ne ntiyon yahn Dendiohs numa ino ne, hua denda ne ura yahn ne, te ro che vato vo ne, cāhnda. ¹⁷ Chemin che nahn che conahn ndah ne vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, hua co ne nduhcā ihyān tundo. ¹⁸ Hua coh nchuhn, te ihyān coh ne, redin ye dehtenduh che chihngā. Tahque ndah ne, cāh yune ne che conun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn. ¹⁹ Cuando dāma nchuhn nduco vih, cuihte ne āma o salmo mān, himno mān, cuendeve ne yavenān Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ne. ²⁰ Cuahn dāma cuenecāh ne nundihve cuahn Dendiohs Chida yahn nducuahn dehtenduh che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

Nduhcā che va che din yahino vih ihyān che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

²¹ Nducote renevahnecun nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, cuenevahnecun āma tāmā ne vih, codinah ne yahn vih. ²² Nchuhn ihyān ndāhta ne, codinah ne yahn inchāhn ne, te tihcā nahn Dihvo vo. ²³ Tihcā, te ihyān chahn ne, inchāhn ne che rihquentiyon ye nchuhn nduhcā che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo ihyān yahn ye che ndedevahn ye ihyān. ²⁴ Nduhcā che redinah ihyān yahn Dihvo vo Jesucristo che rihquentiyon ye ne, tihcā va che dinahn nchuhn nducuahn che rihquentiyon inchāhn ne.

²⁵ Nchuhn ihyān chāhn ne, codin yahino ne ihyān ndāhta yahn ne nduhcā che yahino Dihvo vo Jesucristo uvo ihyān yahn ye, chihco mendāhn ye ihyān, chih ye ²⁶ cava che nchahco Dendiohs yuhn vo. Tihcā din ye cava che ndo dave chedave yuhn vo mān, chedenune vo nduhcā che va cāde nān Ndudo yahn Dendiohs mān, ²⁷ co vo ihyān ndah yahn ye mān, hua cuahtendihco vo nde āma nunde, ndā vo numacuahn vederihquentiyon yahn ye nān ye mān. ²⁸ Tihcā va che din yahino nchuhn ihyān ndāhta yahn ne. Codin yahino ne ihyān anduhnecā mān ne. Cuahn che redin yahino ne ihyān ne, anduhnecā ndete che yahino mān ne nchuhn. ²⁹ A tihcā, te nde āma ihyān ne, hua rendihche tān mān ye ihyān. Tahque ndah ne, redin mān ye cudādo ihyān, yahino ye ihyān nduhcā che redin Dihvo vo Jesucristo nduco uvo ihyān yahn ye. ³⁰ Redin ye cudādo uvo mān, yahino ye uvo mān, anduhnecā ndete che uvo che yute yahn ye mān, ine yahn ye mān. ³¹ Cuāco che tihcā dirún, te atihnocā ndirun nān Ndudo yahn Dendiohs: "Ihyān chāhn che rihnevāco ye ne, va che cāhcomān ye chida ye mān, chaco ye mān, cava che conan cuma ye ihyān ndāhta yahn ye, ne vān nduh che o ye ne, an-

duhneçā ndete che āma no ye.”³² Che tihçā ndirun ne, āma ejemplo nduhçā che Dihvo vo Jesucristo nduco ihyan yahn ye ndo ye anduhneçā ndete che āma no ihyan. Chemin ne, āma vededevano chahte yahn Dendiohs che cade te ye, checadino vo.³³ Mān ne, ndaconan rihquentiyón nchuhn che din yahino ne ihyan ndāhta yahn ne nduhçā che yahino mān ne nchuhn. Me nchuhn, ihyan ndāhta ne, cuenevahnecon ne inçahn ne.

6 Me nchuhn deçahya ne, codinahn ne yahn indihthe yahn ne, te tihçā che ndāhçā mān, tihçā nahn Dihvo vo Jesucristo mān.² Dendiohs ne, çah ye ndudo yahn ye che din ye che ndah nduco ihyan che dinahn ye vederihquentiyon yahn ye che tahque yudo. Vederihquentiyon min ne, tuhçā: “Cuendeva yavenān chide mān, cheque mān,³ çava che rāhn conen iyehñse mān, ndāhçā conen mān.”

⁴ Me nchuhn che vate dāya ne ne, hua din tān ne nduco, din ne che co tān. Tahque ndah ne, cotāve ne nduco cudādo, cuicuahn ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo.

⁵ Nchuhn che vate dihve ne, codinahn ne yahn ye numacuahn chedave yahn ne mān, numacuahn vedenecon mān, te tihçā nahn Dihvo vo Jesucristo.⁶ Codin ne ntiyon yahn ye numa ino ne, cuahn che chenān ye nān ne mān, cuahn che ametah ye mān. Nducote rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, codinahn ne numacuahn chedave yahn ne nducuahn che nahn Dendiohs.⁷ Numacuahn vedeyeno codin ne ntiyon yahn ye. Codin ne cuande anduhneçā ndete che ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo redin ne.⁸ A devano mān nchuhn te nducoyaço vo, a vate dihvo vo, o ametah ye, ndāhco menun Dihvo vo Jesucristo yuhn vo tunoca ntiyon ndah che din vo, chahtenan vo iyehñse.

⁹ Nchuhn che chenān cuma ne ihyan redin ntiyon ne, namin codin ne che ndah nduco ye. Hua çahcantiyon ne ihyan nduco vedetān, te a devano mān ne te āma no Dihve ne Jesucristo, va ye vahchetero, chenān cuma ne nduco vih. Ihyan min ne, dāma yahino ye nducoyaço vo.

Vederihquentiyon yahn Dendiohs che chenān cuma ihyan yahn ye

¹⁰ Dihnó, mān ne, cueneçāh dito ne chedave yahn ne numacuahn vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo Jesucristo.¹¹ Nduhçā sandādo che nda se deh che ndedevahn nduco se sahn, tihçā cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs çava che quendi ne numa ino ne, hua dinahn ne che cahñcheh chundah nchuhn.¹² A sahn min che rinun se uvo,

ndiyu ihyan iyehñse. A sahn min nduco nducoyaço vaco chihngā che vatechica vān yuhne, rihquentiyon se ihyan nunde muhn iyehñse.¹³ Chemin che cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Dendiohs çava che cocha ne ro che tumarande se nchuhn, ne quendi ne cotahno ne numa ino ne.¹⁴ Nduhçā sahn redin ntiyon che neçāh chiche se chete se nduco ima mān, nduhçā sandādo che chenun ticua se coraza che rendedevahn nduco se sahn mān, tihçā cuahteyān nchuhn. Quendi ne cotahno ne ndudo cuāco yahn Dihvo vo Jesucristo mān, runeçade cuahtechica ne nduhçā che nahn Dendiohs mān.¹⁵ Nduhçā sandādo che chenun çāh zapāto yahn se, vatendi yān se ne, tihçā cuahteyān nchuhn çava che çāñ ne, cuahndudo ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che rendedevahn ihyan, redin che ndāhçā rahtenan ye.¹⁶ Nduhçā che quenān cuma che quenda sandādo escudo che ndedevahn nduco se sahn ne, tihçā quenān cuma che quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, çava che cocha ne çahco vāne ne nducuahn vederihñcheh yahn chundah che rinun se nchuhn.¹⁷ Nduhçā sandādo che rahtenun tin se çasco mān, nda se espāda mān, tihçā quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye nchuhn. Namin cuenevahnecon ne Ndudo yahn Dendiohs che redin Vaco Ndah yahn ye che renahn ne.¹⁸ Numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs covāh nchuhn cuahn dāma. Cuiquendi ne cuahteyān ne. Covāh ne çava nducoyaço ihyan yahn Dendiohs.¹⁹ Namin covāh ne çava u. Cuica ne Dendiohs che din ye che cuahndudó numa inó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che cade te ye, checadino vo.²⁰ A dechuh ye u che cuahndudó ndudo ndah min, ne chemin che quenún vaçoyāñ. Covāh nchuhn çava che conān ye u che cuahndudó numa inó ndudo min nduhçā che redin yahn.

Chica Pablo che conān Dendiohs ihyan yahn ye

²¹ Dihno vo Tíquico che yahino vo sahn, che rinañ se nuhn numa ino se nān ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a chihco çadé, ne a dechúh sahn, quendihchero se nchuhn. Quenān nte cuande se nchuhn yahn ntiyon che redín mān, nduhçā che quenán mān.²² Dechúh sahn çava che checadino ne tāçā chenān nuhn mān, çava che neçāh yān se chedave yahn ne mān.

²³ Dihnó che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, din Dendiohs Chida mān, Dihvo vo Jesucristo mān, che ndāhçā cuahtenan ne, cuahtenan cuma ne vedeyahino nduco vih.²⁴ Dendiohs din yahino ye nducoyaço nchuhn che yahino ne Dihvo vo Jesucristo cuahn dāma. Tihçā co.

FILIPENSES

1 Nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, nedin yahn Dendiohs nchuhn, nduco ihyan ndinan yahn yaco man, ihyan che redin ye ntiyon ndiyaco man, che vate ne yan Filipos ne, u Pablo nduco Timoteo, che redin nuhn ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, dirun nuhn caca cuh, dechuh nuhn yahn ne. ² Chida vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

Revah Pablo cava ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

³ Queri ama yune che renechaco nchuhn ne, renechah nundihve cuahn Dendiohs. ⁴ Cuahn che revah ne, numacuahn vedeyeno ricá Dendiohs cava ne, ⁵ te, nde ro menan nde meniyan, ama rinan ne u che quechicá rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁶ A devano cuaco te Dendiohs, ihyan min che din ye che ndo ne ihyan ra ne, quendi ye conan ye nchuhn nde nda ro che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo. ⁷ Redin yahn che ntiyon yan nducoyaca nchuhn cuahn che revah, te ama yahino nchuhn yahn che rinduco ne u nan nducuahn che numacuahn vedeyahino rete yune Dendiohs che rahno ri. Rinduco ne u cuahn che renun vacoyahn man, cuahn che rahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo man, cuahn che rahn nan intiyahn, rahn nan ndudo min man. ⁸ A man Dendiohs devano ye che nduhca che ama yahino Dihvo vo Jesucristo nducoyaco vo ne, tihca ama yahino nducoyaca nchuhn. ⁹ Ricá Dendiohs che din ye che numacuahn vededevano man, numacuahn vederendecadino che ndahca man, tahque quendi ne cuahtenan cuma ne vedeyahino, ¹⁰ cava che tumacadino ne quendi ne dehtenduh che tahque ndah, ne dave yavenan ne, hua chendihco ne nunde cuahn che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo. ¹¹ Nduco tihca ne, conan Dihvo vo Jesucristo nchuhn che runecade cuahtenan ne cuahn dama, ne cava nchuhn ne, ndeva ihyan chenahn yavenan Dendiohs.

Rahn Pablo te vedeyeno yahn ye che quenan ye iyehense ne, che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹² Dihno, cuedevano ne te nducuahn che rahno ri ne, ndotenan che to nan nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, redin che tahque retuhn ndudo ndah yahn ye. ¹³ Nducoyaca sandado che redin se cudado palacio yahn emperador, nde nducoyaca ihyan chenahn ne, a devano ye che quenun vacoyahn, yahn che redin ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴ Namin a yahn che

quenun vacoyahn ne, a nahn nducoyaca dihno vo ne, ndotenan che dihya nun ino ye co ne, nde tahque richahino ye Dihvo vo Jesucristo, rahndudo ye numa ino ye Ndudo yahn Dendiohs.

¹⁵ A devano nchuhn te nahn dihno vo ne, rahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, te nahn ye che cotuhn. Me nahn se ne, ve se man, canda tin se man, ¹⁶ ne rahndudo se te nahn se che conahn vederendecadino yahn man se. Sahn chahn ne, o nan o chende se, ne rendedecuan se canda, te nahn se che tahque chuhrin, ndedecadinó man che quenun vacoyahn. ¹⁷ Ate dihno vo chenahn ne, rahndudo ye, te yahino ye u, ne retumacadino ye che cahnecon Dendiohs che quenun vacoyahn cava che cahma nan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁸ Sahn chahn ne, andahre o nan o chende se, ate hua dehve din yahn, te nducote rahndudo se ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ri yenó.

Nde tahque co yeno cá, ¹⁹ te nducote revah nchuhn cavá man, rinan Vaco Dihvo vo Jesucristo u man ne, a devano te ndedevahn Dendiohs u van nducuahn che rechuhrin. ²⁰ Tihca, te quenan ino che hua co cuihnán, ne cuahn dama quendi cuahndudó ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino. A conan cá iyehense, o cahno ihyan u, ate nahn quendi cahco ró che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. ²¹ Che lado yahn, numanahn che quenán iyehense ne, che ritahnó Dihvo vo Jesucristo, chemin che vedeyeno yahn. Me ndete che cahno ihyan u ne, tahque ndah ro yahn. ²² Ndete che conan cá iyehense ne, co quendi cochihvé nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Nde hua devano cha che tahque ndah che cacá Dendiohs. ²³ Nde hua rentahquinó cha che tahque ndah. Che lado yahn ne, tahque ndah che coh, te tuhme ndeva Dihvo vo Jesucristo u. ²⁴ Ate che lado yahn nchuhn ne, tahque nahn che conan cá iyehense, te tuhme co quendi conán nchuhn. ²⁵ Nducote a devano te chemin che tahque nahn ne, vá vedeyeno che quendi conán cava che conán nchuhn, ne numacuahn vedeyeno quendi ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo. ²⁶ Ndaconán chí quendihcheró nchuhn, ne ama ndeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo che ndedevahn ye u.

²⁷ Codin nchuhn cuande, ne renechade cuahtenan ne, te nducote ritahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, tihca redin yahn che din ne. Nduco tihca ne, a chí quendihcheró nchuhn, o hua, ate nahn che, adcotino che quenán ne, cadinó che ama cuan ndi no ne, ama ndudo ri no ne, riquendi ne numa ino ne rahndudo ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ²⁸ Hua din

vah ne sahn che rendihche tan se nchuhn nan ntiyon min, te nduco chemin ne, rihnde ro te sahn chahn ne, conda se, ne nchuhn ne, ndedevahn Dendiohs nchuhn. ²⁹ Tihca, te ama ndah ro yahn nchuhn, rete yune Dendiohs che ndiyu deman che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ate namin che rechuhrihn ne cava ye. ³⁰ Uvo ne, dama ri vo nduco vih, numa ino vo redin vo ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Nchuhn ne, a ndihche ne nduhca che chuhrihn nan ntiyon yahn ye ro menan. Man ne, a devano ne nduhca che riquendi rechuhrihn.

Dihvo vo Jesucristo ne, chica ye vahchetero, ndo ye nduhca ihyan iyehkse

2 Ndete che ndichahtino nchuhn Dihvo vo Jesucristo man, ndete che numacuahn vedeyahino renecah yan ye chedave yahn ne man, ndete che quenun Vaco ye nchuhn man, ndete che chenacuma ne vedeyahino man, vedevahino man ne, ² tuhme codin nun ino ne, ndahca cuahtenan ama tama ne man, ama no vederendedecadino cuahtenan cuma ne nduco vih man, ama no ndudo co ne nduco vih man, codin yahino ama tama ne vih man, cava che nde tahque co yeno cava ne. ³ Nan nducuahn che redin nchuhn ne, hua din yade ne man, hua din ne nde ama nan dehtenduh cava vedeyeno yahn man ne man. Tahque ndah ne ne, cuenevahneacun ama tama ne vih, hua ndahco ndiya ne vih. ⁴ Ndotenan che din vi ne ne, cuinan ama tama ne vih.

⁵ Cua cuande nchuhn yahn Dihvo vo Jesucristo, cuiquendi ne yune yahn ye. ⁶ Ihyan min ne, dama ye nduco Dendiohs. Ate hua quendahn yan ye, chinan ye nduhca che ndinan Dendiohs. ⁷ Tahque ndah ne, ndahco ndiya man ye ihyan, ndo ye nduhca ama mozo, chihndeyan ye nduhca che rahteyan ihyan iyehkse. ⁸ Numacuahn ro che quenacuma ye iyehkse ne, ama necun ye man, ama dinahn ye man, nde chihco mendahn ye ihyan, chih ye nan cruz nduhca che rih sahn che chendihco nunde rahte. ⁹ Chemin che chihco ndah Dendiohs ihyan lado tah cuaco ye, ne cah ye vederihquentiyon che tahque yudo ihyan, ¹⁰ cava che nducoyaca nducondi ihyan, ihyan che chenacuma ye vahchetero man, ihyan che vate ye numachahte iyehkse man ne, ndeva ye yavenan ye. ¹¹ Namin ndeva nducoyaca ihyan yavenan Dendiohs Chida, nevahneacun ye Dihvo vo Jesucristo, ne cahma ye che a ihyan min che Dihve ye.

Ihyan nunde ne, ra cuande ye nduhca che runecade vatechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹² Dihno che yahino nchuhn, nduhca che dinahn nchuhn che chihquentiyon numacuahn ro che quenacuma yan vaco ne ne, tahque nahn che dinahn ne man che yahn quenacuma. Numacuahn vedino vedeneacun quendi ne codinahn ne vederihquentiyon ndah yahn Dendiohs nde nda ro che ndeva ye nchuhn. ¹³ A ihyan min che redin ye che devano nchuhn dehtenduh che ndah

che nahn ye che din ne, ne rinan ye nchuhn che redinahn ne.

¹⁴ Nducahn che redin ne ne, codin ne numacuahn vedeyeno, hua quenacuma ca cahma nunde ne, ¹⁵ cava che dave yavenan ne nan nducoyaca ihyan, te daya Dendiohs nchuhn, ne nahn che runecade cuahtechica ne, cua cuande ihyan nunde. Nduhca iyon che chenacuma ro che diyahn ro nan che ama man ne, tihchan nchuhn van ihyan nunde, ¹⁶ te numa ino ne riquendi ne ritahno ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che din che ndevahn ihyan. Nduco tihca ne, co yeno cava nchuhn cuahn che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo, te a devano che hua chinda ntiyon che din che cahndudo ndudo yahn ye. ¹⁷ Andahre va che coh nan ntiyon min, ate hua dehve din yahn, te a tihyon yune nchuhn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ne ama co yeno. ¹⁸ Namin nchuhn ne, nduco ne u, co yeno ne.

Timoteo nduco Epafrodito

¹⁹ Ndete che nahn Dihvo vo Jesucristo ne, nun dechuh Timoteo, quendihchero se nchuhn, te nahn cadino taca chenacuma ne cava che co yeno. ²⁰ Dechuh sahn min, te metah nde tama se che ndedecadino se nduhca che rendedecadino, cuahcoran se cava nchuhn, ²¹ te nducoyaca sahn chengahn ne, rendedecadino se cava che ndah yahn man se, nde hua rahcoran se cava ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ²² Nchuhn ne, a devano ne nduhca che richihve Timoteo, rinan se u nan ntiyon che rahndudo ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Rinan se u nduhca che rinan ihyan indihche yahn ye. ²³ Chemin che va ino che dechuh sahn ndetahno cadino taca cuhnde cade yahn. ²⁴ Quenacuma ino Dihvo vo Jesucristo che cuahneacun ye che namin u ne, nun chi quendihcheró nchuhn.

²⁵ Rahco te namin va che dechuh diho vo Epafrodito che rinduco se u, rinan se u nan ntiyon. Sahn min ne, a man nchuhn dechuh ne sahn che rinan se u nan vederetahn yahn. ²⁶ Ama nahn nahn se, conan se nduco nchuhn. Ama nahn nahn se, te devano se che checadino nchuhn che chi cah se, ne hua nahn se che co ran ne cava se. ²⁷ Cuaco che ama chi cah se, a ura che coh se. Ate quenacuma vahino Dendiohs sahn man, quenacuma vahino ye u man, din ye che ndoyahn se cava che hua nde tahque co ran. ²⁸ Cava che metah ndedecadino nchuhn cava se ne, chemin che tahque nahn che nahn se, ne co yeno ne, ndaconan ndihchero ne sahn. Nduco tihca ne, nuhnde man ino, co yeno. ²⁹ Nducote dama ritahno vo nduco se Dihvo vo Jesucristo ne, cuenevahneacun ne sahn numacuahn vedeyeno. Codin yahino ne nducoyaca ihyan che rihco mendahn ye ihyan, redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo nduhca che redin se. ³⁰ Sahn min ne, a ura che coh se nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, chihco mendahn se sahn che rinan se u, redinahn se ntiyon che dechuh ne sahn.

Nahn che runecade cuahtechico vo

3 Dihno, cuahte ne vedeyeno che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. U ne, hua renduh ino andahre a dirun yahn ne ama nan no, te cochihve yahn ne. ² Cuihco nchuhn cudado, te ama yahn se vatechica se, redetohnan se nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Sahn chahn ne, a nduhca yahn tihchan se. Ndere rechahn rihn se ihyan, rihquentiyon se che conan seña ihyan, ricuahn se che nduco chemin ndevahn ye. ³ Cuihco nchuhn cudado, te a uvo che a nedin yahn Dendiohs uvo, ndiyu sahn chahn. A uvo che rendeva vo yavenan ye numa ino vo. Yeno vo che a yahn Dihvo vo Jesucristo uvo, ne hua ndichahtino vo che ndevahn man vo uvo. ⁴ Ndete che cava dehtenduh che redin vo man, tachan ihyan uvo man, che ndevahn vo ne, tuhme u che tahque menan vihca cochahtino che ndevahn, ndiyu sahn chahn. ⁵ Chihno nine ro che chihndeyan ne, chaconahn ihyan seña u. U ne, ihyan naci6n yahn Israel, ndata yahn Benjam6n. Ihyan devaco hebreo u nduhca indihte yahn. Nan vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, fariseo u. ⁶ Ama din cudado vederihquentiyon min. Ro menan ne, ama din tan nduco ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. Ama dinahn vederihquentiyon min, nde ama ihyan hua co cahma nunde ye yahn. ⁷ Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, ama rignonun chihve che lado yahn che rahco ro menan, ate chihcoman nducuahn, chitahn6 Dihvo vo Jesucristo. ⁸ Van nducuahn dehtenduh che co nguahco yahn ne, tahque rignonun chihve che ritahn6 Dihvo vo Jesucristo. A chihco van6 nducuahn dehtenduh, redin cuand6 anduhneca ndete che iyaca, cava che quendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo, ⁹ ne nedin yahn ye u. Hua richahtino che ndevahn nduco che dinahn ley che dirun Mois6s, te man ne, nduco che ritahn6 Dihvo vo Jesucristo ne, nedin yahn Dendiohs u nduhca che redin yahn ye nducoyaca ihyan che ritahno ye. ¹⁰ Ama yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che ntuche ye van tenahn. Nahn quendi yune yahn ye, conan cum6 vederihquentiyon min. Nahn chuhrihn nduhca che chuhrihn ye, nde coh nduhca che chih ye. ¹¹ Quenan ino che quendi dinahn yahn ye cava che ndedetuhche ye u van tenahn.

Nahn che quendi vo numa ino vo cotahno vo Dihvo vo Jesucristo

¹² Hua rahn che a va tah nducuahn, nde huane che ama runecade u, ate riquendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo, quenan ino che conahn nducuahn, te a nedin yahn ye u. ¹³ Dihno, nduhca che a rahn ri nchuhn ne, metah tuno tah nducuahn. Nde metah retumacah yahn dehtenduh che a chihcoman cava che quendi numa ino yune yahn Dihvo vo Jesucristo. ¹⁴ Nduhca sahn che rano se cade ne, tihca riquendi yune yahn Dihvo vo Jesucristo che ritahn6 ihyan, nde nda ro che ndeva Dendiohs u, conan vahchetero.

¹⁵ Nducoyaco vo che a ndah renahn vo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, tihca nahn che ndedecadino vo. Ndete che hua tihca rendedecadino nchuhn ne, din Dendiohs che conahn ne nduhca che nahn. ¹⁶ Atanoca nduh, a renahn vo nduhca che redin yahn, o hua, ate nahn che quendi vo numa ino vo yune yahn Dihvo vo Jesucristo, hua cahcoman vo.

¹⁷ Dihno, cuiquendi nchuhn yune yahn. Namin cua cuande ne yahn dihno vo che runecade vatechica ye nduhca che chihuahn nuhn nchuhn. ¹⁸ A ama ndeh yune rete cudado nchuhn yahn sahn che vatechica se rihncheh se. Riquendi riyahve nchuhn, nde ama ri ndach6, te ama yahn se che rendihche tan se Dihvo vo Jesucristo, redetohnan se vederihquentiyon yahn ye che chih ye nan cruz. ¹⁹ Sahn chahn ne, ndere vatechica se vedeyeno yahn man se a chemin che rivahn dendiohs yahn se. Ndotenan che co cuihnan se ne, numacuahn vedeyade vatechica se, rahtendihco se nunde. Ate nda ro yahn ne, decuihn Dendiohs sahn. ²⁰ Me uvo ne, ndi cuande vo vahchetero, ne chenan rino vo che min caca Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndevahn ye uvo, ndaconan chi ye. ²¹ Uvo ne, ihyan vederih uvo, ate ihyan min ne, rihquentiyon ye nducuahn dehtenduh, ne numacuahn vederihquentiyon yudo yahn ye, ndacorun ye uvo, ndo vo nduhca man ye.

Cuahte yeno vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo

4 Dihno che yahino nchuhn, ama yeno cava ne, ne ama nahn chi quendihcher6 nchuhn. A cava nchuhn che quendah yavenan nan Dendiohs. Nducote chenan rino vo che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo ne, cuiquendi nchuhn numa ino ne cochahtino ne ihyan.

² Evodia nduco Sintique, nducote ritahno te Dihvo vo Jesucristo ne, riyahve tahn che nchahco te yahn vih, nedin ndah te ndudo nduco vih. ³ Me ndih dihno che ama ndah rinan ne u nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, nahn che conan ne cahvo vo chahn cava che nedin ndah te ndudo nduco vih, te chinan te u, chacotuhn nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin Clemente man, yahn ca dihno vo man, chinan ye u nan ntiyon min. Nducoyaca ihyan chahn ne, a ndaconahn caca Dendiohs ihyan cava che cuahtenan ye vahchetero.

⁴ Cuahn dama cuahte yeno nchuhn yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ⁵ Codin yahino ne nducoyaca ihyan, cua cuande ye che chenan cuma ne vedeyahino. A devano ne te a nun ndahconan chi tun Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Hua co ran ne yahn dehtenduh che rahno ne. Cuica ne Dendiohs che conan ye nchuhn nan nducuahn. Namin cuahn che covah ne ne, cuenecah ne nundihve cuahn ihyan. ⁷ Ndete che tihca din ne ne, din Dendiohs che ama cuahteman ino ne. Andahre nde ama ihyan hua conan conahn ye yahn, ate din ye che ama cuahteman ino ne. Cuahteman chedave yahn ne man,

vederendecadino yahn ne m̄an, cochahtino ne Dihvo vo Jesucristo.

Ndedecadino vo yahn dehtenduh che ndah

⁸ Dihnó, cuendedecadino nchuhn yahn dehtenduh che ndah m̄an, che runec̄ade m̄an, dehtenduh che cuahtenan ino ihyan, ne ndah c̄ahma ye yahn m̄an, dehtenduh che din che ndeva ihyan yaven̄an Dendiohs m̄an.

⁹ Cuiquendi ne nducuahn che chicuáhn nchuhn m̄an, nducuahn che ca cuande ne n̄an renté m̄an, dehtenduh che dín m̄an. Ndete che tihc̄a din ne ne, conduco Dendiohs nchuhn, din ye che cuahtem̄an ino ne n̄an ye.

Ihyan ȳan Filipos ne, dechuh ye vedino yahn P̄ablo

¹⁰ Nducote ritahnó Dihvo vo Jesucristo ne, āma ri yenó che rent̄a tin nchuhn u. A devanó che hua ndin̄an nchuhn u, ate yahn che yahn chenan ne ne, hua chi che chinan ne u. ¹¹ Ndiyu che r̄ahn nundé che āma va vederet̄ahn yáhn che tihc̄a r̄ahn, te a ndi ninó che renán vedeyeno nduco adecodehno che rendac̄á. ¹² A devanó yahn vedechev̄ah, te a nchuhrihn m̄an. Namin a devanó t̄ac̄a cuahn che āma va dehtenduh, te n̄ahn cūan ne, va yáhn. Chemin che hua ra cud̄ado u, a va, o metah yáhn, andahre nde metah deh che chéh. ¹³ N̄an nducuahn che rahno rí ne, nde hua ra cud̄ado u, te a Dihvo vo Jesucristo che rinan ye u, rete ye vedechahtino yáhn. ¹⁴ Andahre hua nduh rendotenan ne, āma ndahc̄a din nchuhn che chinan ne u m̄an che rechuhrihn.

¹⁵ Nchuhn ihyan ȳan Filipos, a devano ne te ro men̄an cuahn che ndac̄á nación yahn ne Macedonia, che can̄an cháhn cahndudó ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, aten̄an nchuhn che chinán ne u, dechuh ne vedino yáhn, yahn che yeno ne che chinán nchuhn, chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹⁶ Av̄ane ne, cuahn che metah ndac̄á nación yahn ne, numanahn che quenan cá ȳan Tesalónica ne, a nde ro min can̄an ne, dechuh ne o ino yune vedino yáhn, chinan ne u. ¹⁷ Ndiyu dem̄an che cond̄a t̄ah vedino yahn nchuhn che tihc̄a dirún yahn ne. Che tahque nahn ne, che din ne che ndah c̄ava che ndahco menun Dendiohs yahn ne. ¹⁸ Nduco vedino che dechuh nchuhn nduco dihno vo Epafrodito ne, nde rengava ca yáhn. Dendiohs ne, āma renan ino ye che tihc̄a din ne, te anduhnecā ndete che c̄ah ne āma vedino ndah ihyan. ¹⁹ Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye, conan ye nchuhn n̄an nducuahn vederet̄ahn yahn ne, te ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ²⁰ ¡Ndeva vo yaven̄an Chido vo Dendiohs cuahn d̄ama! Tihc̄a co.

²¹ Numacuahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo, cuenec̄ah nchuhn Dendiohs nducoȳaca ihyan yahn Dendiohs che vate ye t̄an. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che chenan ye muhn nducó. ²² Cuendeva ne Dendiohs yahn nducoȳaca ihyan yahn ye che chenan ye muhn, men̄an vihca ihyan che chenan ye ndev̄aco emperador.

²³ Din yahino Dihvo vo Jesucristo nducoȳaca nchuhn. Tihc̄a co.

COLOSENSES

1 U Pabło, che chaconahn Dendiohs u che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, nduco dihno vo Timoteo, ² dirun nuhn cāca cuh, dechuh nuhn yahn nchuhn, ihyan yahn Dendiohs che ritahno ne numa ino ne Dihvo vo Jesucristo. Chido vo Dendiohs din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhçā cuahtenan ne.

Revāh Pabło cāva ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

³ Cuahn dāma che revāh nuhn ne, reneçāh nuhn nundihve cuahn Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, cāva nchuhn, ⁴ te recadino nuhn nduhçā che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo mān, nduhçā che redin yahino ne nducoyāca ihyan yahn Dendiohs mān, ⁵ nduhçā che chenān ino ne che ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne vahchetero mān. Nchuhn ne, a chichahtino ne che cuahtenan ne vahchetero nde ro che chihnevan ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁶ Ndudo min ne, chetuhn vān nchuhn, ne retuhn numachahte iyehñse. Āma ri yāhn ihyan che ritahno ye, ne redin ndudo me che ndah nduco ye, nduhçā che din nduco nchuhn nde ro che chihnevan ne, ne chenān ndah ne yahn vedeyahino yahn Dendiohs. ⁷ Ndudo min ne, a dihno vo Epafras che yahino vo sāhn, chicuahn se nchuhn. Sāhn min ne, combiero yahn nuhn nān ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne numacuahn chedave yahn se rahndudo se ndudo yahn Dihvo vo vān nchuhn. ⁸ A sāhn min nte cuande se nuhn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn, chenān cuma ne vedeyahino.

⁹ Chemin che nde ro che checadino nuhn ne, hua reguan nuhn rica nuhn Dendiohs che conān ye nchuhn, din ye che conān ndah ne vederihquentiyon yahn ye mān, vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye mān. Rica nuhn ihyan che din ye che runeçāde cuahtechica ne nduhçā che redin yahn che cuahtechica ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo, din ne nducuahn che ndah nduhçā che renān ino ye. ¹¹ Namin rica nuhn ihyan che numacuahn vederihquentiyon yudo yahn ye din ye che numacuahn vedeyeno cochahtino ne ihyan, quendāh ne vedechahtino nān nducuahn. ¹² A Chido vo Dendiohs che nedin yahn ye uvo cāva che cuahtenan vo vahchetero dāma nduco ihyan yahn ye, ne nahn che cueneçāh ne nundihve cuahn ihyan, ¹³ te ndevehahn ye uvo tāh chundah, ne ndāhco ye uvo tāh Dāya ye, ihyan min che āma yahino ye cāva che dinahn vo che rihquentiyon ye. ¹⁴ A Dāya ye che chihco mendāhn ye ihyan, chera yun yahn ye, chih ye cāva che ndāco vo vederenahco.

Vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

¹⁵ Dihvo vo Jesucristo ne, a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse, quenān cuma ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che hua ro ye. ¹⁶ Nduco ye Dendiohs dendah ye nducuahn dehtenduh che va vahchetero mān, iyehñse mān, dehtenduh che ro mān, che hua ro mān, ángel mān, vaco chihngā mān. A cāva mān ye dendah ye nducuahn. ¹⁷ Ihyan min ne, va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse, ne nducuahn dehtenduh ne, hua dehva ri yahn, te a mān ye redin ye cudādo. ¹⁸ Avāne ne, a ihyan min che quenān cuma ye vederihquentiyon che tahque chahte, ne ntuche ye menān vih vān tenāhn cāva che conān ye nān nducuahn. ¹⁹ Tihçā, te numacuahn vedeyeno ndāhco Dendiohs nducuahn vederihquentiyon yahn ye tāh ihyan min. ²⁰ Cāva Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihco mendāhn ye ihyan, chera yun yahn ye, chih ye nān cruz ne, ndo ino Dendiohs nduco nducuahn dehtenduh che va iyehñse mān, vahchetero mān.

²¹ Ro menān me ne, āma yahn chenān nchuhn nān Dendiohs, chahcotāhn ne vederihquentiyon yahn ye, chahtechica ne vedeyeno yahn mān ne, chahtendihco ne nunde. ²² Ate mān che ndo Dihvo vo Jesucristo nduhçā ihyan iyehñse, chih ye ne, ndo yān Dendiohs nduco ne, nchahco ye yahn ne, nedin yahn ye nchuhn. ²³ Ate nahn che quendi ne cotahno ne numa ino ne. Hua o ndedecadino ne. Āma cuiquendi no ne cochahtino ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che chihnevan ne. Ndudo min ne, rahndudo ihyan, retuhn numachahte iyehñse, ne namin u Pabło rinducó ihyan rahndudó.

Pabło ne, nda cuande yahn ye redin ye cudādo ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

²⁴ Mān ne, āma yenó che riquendí redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, rechuhríhn cāva che ndah yahn nchuhn, ihyan yahn ye. ²⁵ A chaconahn Dendiohs u nān ntiyon che cuahndudó ndendi ndendita ndudo yahn ye vān nducoyāca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ²⁶ te cuandé nchuhn ndudo yahn ye che chihnde nde a rāhn me. Ndudo min ne, nde hua devano ihyan yahn, ate mān ne, cade çāh ye, checadino ihyan yahn ye. ²⁷ Quenān cuma ye vedeyeno che çāh ye, checadino ihyan chahn. Āma yudo ndudo min, ne retuhn vān ihyan nación chenāhn. Ndudo min ne, che rinduco Dihvo vo Jesucristo nchuhn, ihyan yahn ye, ne cochahtino ne ihyan, ndevahn ne. ²⁸ Rahndudo nuhn

ndudo yahn Dihvo vo, ne numacuahn vededevano riyahve nuhn mān, ricuahn nuhn mān, nducoyāca ihyan, cava che cotahno ye Dihvo vo, conahn ndah ye Ndudo yahn Dendiohs, ne ndeva ye ihyan. ²⁹ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che te ye u ne, redín ntiyon min numacuahn chedave yahn cava che conahn.

2 Nahn che codevano nchuhn te āma rendedecadinó cava ne mān, cava dihno vo che vate ye yān Laodicea mān, cava āma yahn ca dihno vo che metah ndihchero ye u mān. ² Nahn che nchuhn mān, ihyan chahn mān, necāh yān ne chedave yahn ne, āma ndudo co no ne, din yahino ne vih. Ndudo che cade te Dendiohs, checadino vo ne, a ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ne nahn che conahn ndah ne, cochahtino ne ihyan, ³ te vededevano yahn Dendiohs ne, āma yudo, ne a ihyan min che quenān cuma ye nducuahn. ⁴ Tihcā dirún yahn nchuhn cava che tumacadino ne, ne hua co cahncheh nde āma ihyan nchuhn nduco ndudo yade yahn ye, ⁵ te andahre yahn quenān yahn nchuhn, ate rendedecadinó cava ne, ne āma yenó che riquendi ne numa ino ne nduhcā che redin yahn, ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Nducote chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che quendi ne yune yahn ye, cochahtino ne ihyan. ⁷ Numacuahn chedave yahn ne cochahtino ne Dihvo vo, hua cāhcomān ne ihyan. Yahn chemin ne, a chahn nchuhn, ne nahn che quendi ne dinahn ne. Namin nahn che necāh ne nundihve cuahn Dendiohs cuahn dāma.

Rendacorun vederendecadino yahn ihyan cuahn che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁸ Cuihco nchuhn cudādo yahn sāhn che vatechica se ricuahn se vededevano yahn mān se. Condi ne cuahnecun ne che cahncheh se nchuhn, te sāhn chahn ne, ndotenan che cacuahn se ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ricuahn se costumbre yahn ihyan iyehñse mān, vededevano yahn se mān.

⁹ Hua cāhcovan nchuhn che ricuahn sāhn chahn, te a Dihvo vo Jesucristo che quenān cuma ye nducuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, ¹⁰ ne nducote ritahno ne ihyan ne, hua rendotenan ne tāma nān vederihquentiyon. Tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon yahn nducoyāca ángel mān, vaco chihngā mān. ¹¹ Cuahn che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, chacondāh vedāme ne costumbre che renan seña ihyan. Namin chihcomān ne vedeyeno yahn mān ne, ne chichahtino ne Dihvo vo, nedin yahn ye nchuhn. ¹² Cuahn che chedenune nchuhn, nevahñecun ne Dihvo vo Jesucristo ne, anduhnecā ndete che chih ne dāma nduco ye, chihcomān ne che rahtendihco ne nunde. Mān ne, nduhcā che numacuahn vederihquentiyon chahte ndedetuhche Dendiohs Dihvo vo vān tenāhn ne, tihcā ndahcorun ye nchuhn, ndo ne ihyan ra yahn che chitahno ne ihyan. ¹³ Ro menān me ne, āma yahn chenān nchuhn nān Dendiohs, nedin nunde yahn ne. Avāne ne, ihyan tāma nación nchuhn,

hua ndi cuande ne vān ihyan yahn ye. Ate mān ne, a ndedevahn ye nchuhn, chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, nchahco ye nunde yahn ne. ¹⁴ Nchahco ye nducuahn nunde yahn ne che chahtendihco ne, chahcotāhn ne vederihquentiyon yahn ye. Ndedevahn ye nchuhn, dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, quenān yāh ye nān cruz, nedihve ye nunde yahn ne. ¹⁵ Dihvo vo Jesucristo ne, chih ye nān cruz, ne nduco chemin ne, ndāhco ndiya ye vaco chihngā nān nducoyāca ihyan, chehñevi ye vederihquentiyon yahn.

Nahn che ndedecadino vo yahn vederihquentiyon yahn Dendiohs

¹⁶ Chemin che hua ndāhcā che ndāhchenān ihyan nchuhn nān che reh ne mān, nān che rih ne mān, yahn che hua rahte vihco ne cuahn che renuhñde iyo mān, yahn che hua redin ne dehtenduh vihco mān, yahn che hua rahtetuhno ne ro sabbado mān. ¹⁷ Hua nduh rignonun chihve dehtenduh chemin chan che riquendi ihyan. Vederihquentiyon che tahque rignonun chihve ne, che ndedevahn Dendiohs uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ¹⁸ Hua cuahnecun ne che cahncheh ihyan nchuhn, conun ye nchuhn che quendi ne yune yahn ye, din cā ne che necun ne, te ihyan chahn ne, rendeva ye yavenān ángel mān, rente ye demān yahn dehtenduh che nde hua rendihche ye mān, redin yade ye, ndere rendonān mān ye ihyan che āma devano ye mān, ¹⁹ hua riquendi ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinān ye yuhn vo mān. A Dihvo vo Jesucristo che ndi ye tin yahn nducoyāco vo che yahn Dendiohs uvo, ne redin ye che āma cuān no ndi vo nduco vih, rinān ye uvo che cotahno ndah vo nduhcā che nahn Dendiohs.

²⁰ Nducote anduhnecā ndete che a chih nchuhn nduco Dihvo vo Jesucristo, chihcomān ne vededevano yahn ihyan iyehñse ne, ²¹ hua redin yahn che dinahn ne che rāhn sāhn chahn tuhcā: "Hua toh ne chu, hua toh ne chā, hua cheh ne chu, hua cheh ne chā, te cāhnda." ²² Nducuahn dehtenduh chemin chan che rihco yudo se yahn ne, demān vederihquentiyon yahn ihyan, nde hua regu. ²³ Vederihquentiyon che tihcā rihco yudo se ne, rivahn che āma devano se, rinān se ihyan chenāhn cava che tahque cotahno ye Dendiohs mān, cava che tahque cuahtenan cuma ye vedeneñcun mān, cava che tahque cāh rihñ mān ye ihyan mān, ate hua richihve cava che cāhco tān che cuahtechica ye vedeyeno yahn mān ye, cuahtendihco ye nunde.

3 Mān che a ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn ne, anduhnecā ndete che a ntuche ne nduco ye vān tenāhn. Chemin che nahn che codin nun ino ne cava che co cuahtenan ne vahchetero nān che va ye lādo tāh cuāco Dendiohs. ² Ndotenan che ndedecadino ne, nahn yahn ne dehtenduh che va muhn iyehñse ne, codin nun ino ne cava che co cuahtenan ne vahchetero. ³ Cuenecāhco ne te anduhnecā ndete che a chih ne dāma nduco Dihvo vo, ne mān che ritahno ne ihyan ne, nedin yahn Dendiohs nchuhn. ⁴ A yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo che va che cuahte-

nan vo vahchetero, ne cuahn che ndaconan chi tun ye numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye ne, nedin dāma ye uvo nān ye.

Nduhçā che nahn che cuahtechico vo

⁵ Nducote tihçā ne, cuihcomān nchuhn che rahtechica ne vedeyeno yahn mān ne, rahtendihco ne nunde. Hua ndere cuahtenan ne nduco ihyan che hua nihnevāco ne nduco ye mān, hua din ne dehtenduh che chihngā mān, nde hua din yahino ne tume, te nunde min ne, a dāma nduco nunde che rendeva ihyan yaveñan dehtenduh che ndere redin ye dendiohs yahn ye. ⁶ Ihyan che rahcotāhn ye yahn Dendiohs, rahtendihco ye nunde che tuhchan ne, va che din Dendiohs castigo yah ihyan. ⁷ Ro menān me ne, namin nduco nchuhn chahtendihco ne nducuahn nunde che tuhchan. ⁸ Ate mān ne, nahn che çāhcomān ne. Namin nahn che çāhcomān ne che ri tñan ne mān, che rahtenun ino ne vedetān mān, che redin tñan ne mān, che ra ne çānda ihyan mān, che rāhn ne ndudo chihngā mān. ⁹ Hua cahnceh ne vih, te nchuhn ne, a chihcomān ne vedeyeno yahn mān ne che chahtechica ne ro menān, chahtendihco ne nunde. ¹⁰ Mān ne, a ndedevahn Dendiohs nchuhn, ndahcorun ye vederendedecadino yahn ne, din ye che ndo ne anduhnecā ihyan ra. Ro ro rinan ye nchuhn çāva che nde tahque runecāde cuahtechica ne, nde conan conahn ne vederihquentiyon yahn ye, ndo ne ihyan nduhçā che nahn ye. ¹¹ Dehve din yahn, a ihyan nación yahn Israel uvo, o ihyan tāmā nación, a chenān seña uvo, o hua, a redin vo ntiyon yahn ihyan, o redin vo ntiyon yahn mān vo, te che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, a dāma no nducoyāco vo. Che richihve yuhn vo ne, che ritahno vo ihyan min, ndi cuando vo vān ihyan yahn ye.

¹² Numacuahn vedeyahino tendāhnun Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn. Chemin che nahn che cuahtenan cuma ne vedeyahino mān, vedevāhino mān, vedeneacun mān, vedechahtino mān. ¹³ Codin chahtino āma tāmā ne yahn vih, ne ndete che din tñan āma cha nchuhn nduco vih ne, cuenchahco ne yahn vih. Dihvo vo Jesucristo ne, a nchahco ye yahn nchuhn, ne nahn che quendi ne yune yahn ye, nchahco ne yahn vih. ¹⁴ Nān nducuahn ne, codin yahino ne vih çāva che ndāhçā cuahtenan ne nduco vih, ne āma no ndudo co nducoyāca ne. ¹⁵ Dendiohs din ye che cuahtemān chedave yahn ne, te a çāva chemin che tendāhnun ye nchuhn, āma cuān co no ne nduco vih. Nahn che necāh ne nundihve cuahn ihyan yahn nducuahn che din ye nduco ne. ¹⁶ Cuahtenun ino ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo cuahn dāma, hua çāhcomān ne. Numacuahn vededevano cuicuahn vih ne mān, cuenecāh ne vedechahtino vih ne mān, cuahndudo ne salmo mān, cuita ne himno mān, cuah ne Dendiohs chete chedave yahn ne, cuenecāh ne nundihve cuahn ihyan mān. ¹⁷ Nān nducuahn che redin ne mān, che rente ne mān, cuenecāhco ne te va Dihvo vo Jesucristo. Namin cuenecāh ne nundihve cuahn Dendiohs che cuande yahn ihyan min.

¹⁸ Nchuhn ihyan ndāhta, codinahn ne yahn inchāhn ne, te nducote ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, quenān cuma che tihçā din ne. ¹⁹ Nchuhn ihyan çāhn, codin yahino ne ihyan ndāhta yahn ne, hua co tñan ne nduco ye. ²⁰ Nchuhn decāhya, codinahn ne nducuahn che rihquentiyon indihthe yahn ne, te chemin che renan ino Dihvo vo. ²¹ Nchuhn che vate dāya ne, hua ndere din tñan ne nduco dāya ne çāva che hua co ndāche. ²² Nchuhn che redin ne ntiyon yahn ihyan, codinahn ne yahn patrón yahn ne numacuahn chedave yahn ne. Ndāhçā codin ne ntiyon yahn ye cuahn dāma, ndiyu demān cuahn che rendihchero ye nchuhn, te nducote ritahno ne Dendiohs ne, tihçā nahn che din ne. ²³ Nducuahn ntiyon che redin ne ne, codin ne nduco vedeyeno, cuenecāhco ne te va Dihvo vo Jesucristo. ²⁴ Cuedevano ne te ndete che tihçā dinahn ne ne, redinahn ne vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne mān ye ndāhco menun ye yahn ne, ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne vahchetero. ²⁵ Namin cuedevano ne te ihyan che duhtuno ihyan ye ne, va che co ye castigo yahn nunde yahn ye. Ndāhco menun Dendiohs yahn ye tunoca che nedin ye. Hua dehve rāhco ne, te Dendiohs ne, dāma no rendihche ye nducoyāca ihyan.

4 Nchuhn che chenān cuma ne mozo yahn ne, cuihquentiyon ne ihyan nduhçā che redin yahn, hua din tñan ne nduco ye. Cuenecāhco ne te namin nchuhn ne, va Dihve ne Jesucristo vahchetero.

² Nducoyāca nchuhn ne, cuahteyān ne cuahn dāma, covāh ne mān, cuenecāh ne nundihve cuahn Dendiohs mān. ³ Cuica ne Dendiohs che din ye che ndāca yune che cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ndudo min che hua devano ihyan ro menān. A yahn che rahndudó ndudo min che quenún vācoyāhn. ⁴ Cuica ne Dendiohs che conan ye u che cuahndudó nduhçā che redin yahn çāva che conahn ihyan.

⁵ Nān nducuahn che redin nchuhn vān ihyan che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che nduco rino nduco ndah çāva che ndāca yune che yāhve ne ihyan, ne cotahno ye. ⁶ Nān ndudo yahn ne ne, nahn che runecāde ne. Namin nahn che devano ne tñāçā ndahconan ne yahn dehtenduh che tumerune queri āma ihyan.

Renecāh Pāblo Dendiohs ihyan

⁷ Dihno vo Tíquico che yahino vo sāhn ne, āma ndah redinahn se, rinan se u nān ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Sāhn min nte cuande se nchuhn nduhçā che quenān muhn. ⁸ Dechúh sāhn tñan çāva che nte cuande se nchuhn nduhçā che chenān nuhn muhn mān, çāva che necāh yān se chedave yahn ne mān. ⁹ Dihno vo Onésimo, sāhn yān vāco ne, che yahino vo sāhn mān, che ndāhçā redinahn se nān ntiyon yahn Dihvo vo mān ne, namin nduco se cuenchi se tñan. Sāhn sih nte cuande se nchuhn yahn dehtenduh che ri muhn.

¹⁰ Aristarco che dāma quenun se vācoyāhn nducó ne, dechuh se Dendiohs yahn nchuhn. Namin Marcos sāhn vih Bernabé ne, dechuh se Dendiohs yahn ne.

Sahn min ne, a nté nduco nchuhn yahn se. Cuenevah-necun ne sahn ndete che denan chi se tan. ¹¹ Namin Jesús che namin duce se Justo ne, dechuh se Dendiohs yahn nchuhn. Van ihyan nación yahn Israel che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, atenān sahn chahn che rinan se u nan ntiyon yahn Dendiohs, rendacá vedechahtino chahte. ¹² Epafra, tama sahn yan vaco ne, che redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, dechuh se Dendiohs yahn nchuhn. Sahn min ne, cuahn dama ama rica se Dendiohs che din ye che quendi nchuhn cotahno ne numa ino ne man, dinahn ne nducuahn vederihquentiyon yahn ye man. ¹³ U devano cuacó nduhca che ama rendedecadino se cava nchuhn man, dihno vo che vate ye yan Laodicea man, yan Hierápolis man. ¹⁴ Doctor Lucas che yahino vo

ihyan man, Demas man ne, dechuh ye Dendiohs yahn ne.

¹⁵ Cuenecah nchuhn Dendiohs dihno vo che vate ye yan Laodicea man, Ninfas man, dihno vo che rendo dama ye vaco ye, rendeva ye yavenan Dendiohs man.

¹⁶ Cuihno ndihchenan nchuhn caca cuh tan ne, cuedechuh ne yan Laodicea, ndihchenan dihvo vo che vate ye min. Namin condihchenan ne caca che dechuh yahn ihyan chahn. ¹⁷ Cahma ne co ne Arquipo che ndahca dinahn ye ntiyon che ndihco Dihvo vo Jesucristo tah ye.

¹⁸ Nan che rente nuhn Dendiohs nchuhn nan caca cuh ne, man dirun. Cuenecahco ne te u ne, vacoyahn quenun. Dendiohs din yahino ye nchuhn. Tihca co.

1 TESALONICENSES

1 Nchuhn, ihyan yahn Dendiohs Chida man, yahn Dihvo vo Jesucristo man, che vate ne yan Tesalónica, u Pablo nduco Silas nduco Timoteo, dirun nuhn yahn ne. Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahca cuahtenan ne.

Nduhca che chitahno ihyan yan Tesalónica

² Cuahn dama renech nuhn nundihve cuahn Dendiohs cava nducoyaca nchuhn, revah nuhn cava ne. ³ Cuahn dama rentihyon yan nuhn nan Chido vo Dendiohs yahn ntiyon che redin nchuhn man, nduhca che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, yahino ne ihyan man, nduhca che rechuhrihn ne numacuahn vedenehun, ndichahtino ne ihyan man. ⁴ Dihno nuhn, Dendiohs ne, yahino ye nchuhn. Devano nuhn te man ye tendahnun ye nchuhn. ⁵ Cahndudo nuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino nuhn, chihnevan nchuhn, ne numacuahn vederihquentiyon din Vaco Ndah yahn Dendiohs che chitahno ne. A devano nchuhn nduhca che chahtechica nuhn van ne cava che ndah yahn ne.

⁶ Quendi nchuhn nduhca che chicuahn Dihvo vo Jesucristo man, nduhca che chicuahn nuhn man. Andahre ama chuhrihn ne, ate din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahnehun ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numacuahn vedeyeno. ⁷ Ama yahn ihyan, yahn yahn Macedonia man, Acaya man, chihco ye cudado nduhca che chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo, ne namin chitahno ye ihyan. ⁸ Tihca chi che chetuhn ndudo yahn Dihvo vo van nchuhn. Ndiyu deman yahn yahn Macedonia man, Acaya man, te numachahte devano ihyan nduhca che redinahn nchuhn ndudo yahn Dendiohs. Nde nuhn, metah deh cuande che cahma nuhn, ⁹ te nde man ihyan chahn rente cuande ye nuhn nduhca che nevahnehun nchuhn nuhn, chihcoman ne dehtenduh che redin ihyan dendiohs yahn ye, ne chitahno ne Dendiohs, ihyan min che quenduche ye, ndeva ne yavenan ye. ¹⁰ Rente ye yahn Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, ihyan min che ndedetuhche Dendiohs ihyan van tenahn, ihyan min che ndedevahn ye uvo yahn castigo yah che va che cuahno co ihyan nunde. Namin rente ye nduhca che chenan rino nchuhn che caca ye vahchetero, ndaconan chi tun ye.

Nduhca che cahndudo Pablo Ndudo yahn Dendiohs

2 Dihno nuhn, a man nchuhn devano ne te chihihve ntiyon che din nuhn van ne. ² Andahre ama chuhrihn nuhn ro menan, din tan ihyan yan Filipos

nduco nuhn, ate Dendiohs ne, chinan ye nuhn, ne numa ino nuhn cahndudo nuhn ndudo ndah yahn ye van nchuhn. ³ A devano cuaco nuhn te ndudo ndah che rahndudo nuhn. Hua ndere rahndudo nuhn dehtenduh ndudo cava che cahnceh nuhn ihyan. ⁴ Tendahnun Dendiohs nuhn, ne chihquentiyon ye che cuahndudo nuhn ndudo ndah yahn ye. Nducuahn chemin che rahndudo nuhn. Hua retumacah nuhn andahre hua renan ino ihyan, te Dendiohs ne, tihca nahn ye. A ihyan min che rendihche ye chedave yahn nuhn. ⁵ Hua nte yade nuhn nduco nchuhn cava che te ne tume nuhn. A devano man nchuhn chemin, nde Dendiohs ne, a devano ye. ⁶ Andahre nuhn ne, nduhca intiyahn che dechuh Dihvo vo Jesucristo, ate hua renuhn nuhn che ndeva ihyan yavenan nuhn. ⁷ Tahque ndah ne, chahtechica nuhn numacuahn vedenehun. Chahtenan nuhn van nchuhn, din yahino nuhn nchuhn nduhca che yahino ihyan ndahta daya ye che retave ye nduco cudado. ⁸ Ama yahino nuhn nchuhn. Chemin che chicuahn nuhn ndudo ndah yahn Dendiohs nchuhn, nde man nuhn, chihco mendahn nuhn cava ne. ⁹ Dihno nuhn, namin a devano nchuhn nduhca che chuhrihn nuhn, din nuhn ntiyon nde ro nde rahn cava che ndaca che chuhnun nuhn. Tihca din nuhn numacuahn ro che chahtenan nuhn yan vaco nchuhn, cahndudo nuhn ndudo ndah yahn Dendiohs, te hua nahn dehtenduh nuhn nde ama cha nchuhn.

¹⁰ Nduco cudado chahtenan nuhn van nchuhn, nde ama nunde hua chahtendihco nuhn. A man nchuhn a devano ne, nde Dendiohs ne, a devano ye. ¹¹ Namin a devano nchuhn te nech yan nuhn chedave yahn ne nduhca che renech yan ihyan chedave yahn daya ye. ¹² Tihca din nuhn, chicuahn nuhn nchuhn nduhca che va che cuahtechica nchuhn nduco cudado, te nchuhn ne, ihyan yahn Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

¹³ Cuahn che cahndudo nuhn ndudo yahn Dendiohs, chihnevan nchuhn ne, nevahnehun ne, te chenahn ne che chemin che vederihquentiyon yahn Dendiohs, ndiyu yahn ihyan iyehse. A ndudo min che redin che ndah nduco nchuhn che chitahno ne. Chemin che cuahn dama renech nuhn nundihve cuahn Dendiohs. ¹⁴ Dihno, nduhca che redin ihyan naci6n yahn Israel che rechuhrihn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye estado yahn Judea, tihca rechuhrihn nchuhn, redin ihyan yan vaco ne. ¹⁵ A ihyan naci6n yahn Israel chahn che chihno ye Dihvo vo Jesucristo. A ihyan ndico yahn ihyan chahn che chihno ye ihyan profeta a rahn me. Man ne, a ihyan chahn tun che rede-

cano ye nuhn. Hua redinahn ye che rihquentiyon Dendiohs. Nde ama ihyan hua ri rendihche ye. ¹⁶ Rihca tan ye che cuahndudo nuhn, cahnevan ihyan naci6n chenahn cava che ndedevahn Dendiohs ihyan nduhca che ndedevahn ye uvo. Nduco tihca din chahte nduh ye nunde yahn ye. Ate man che cuaco ne, a vate ye vedeyah, ri ye castigo yah yahn Dendiohs.

Nahn cahn Pablo tama yune, quendihchero ye ihyan yan Tesal6nica

¹⁷ Dihn6, cuahn che ndaca nuhn van nchuhn ne, ama chi ran nuhn. Andahre yahn chenah nuhn, ate ama renecahco nuhn nchuhn, ama nahn ndaconan chi nuhn quendihchero nuhn nchuhn. ¹⁸ U Pablo ne, ama ndeh yune nahn chi man, ama nahn che chi nuhn man. Ate queri ama yune ne, din vahche chundah. ¹⁹ Ama yeno nuhn che chitahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo. Cuahn che naconan chi tun ye ne, ama co yeno nuhn, te ro min ne, co ro ntiyon che din nuhn van nchuhn. ²⁰ A cava nchuhn che ama yeno nuhn.

3 Ro che ama ndedecadino nuhn cava nchuhn ne, chihco dama ino nuhn che cuahtenan nuhn deman nuhn yan Atenas, ² ne dechuh nuhn dihno vo Timoteo cava che necah yan se chedave yahn nchuhn. Sahn min ne, nduco se nuhn, redin se ntiyon yahn Dendiohs, rahndudo se ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ³ Dechuh nuhn sahn, te hua nahn nuhn che co ran nchuhn yahn dehtenduh che rechuhrihn ne. A devano man ne te va che chuhrihn vo. ⁴ Cuahn che chenah ca nuhn nduco nchuhn ne, a rente nuhn nduco ne te va che chuhrihn vo. Man ne, a chinahn ndudo min. A rendihche ne. ⁵ Nducote ametah chichá che rendedecadin6 cava nchuhn ne, dechuh che tumerun6 ndete che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Ndedecadin6 te co a detohnan chundah ntiyon che din nuhn, din se che chihcoman ne che chitahno ne.

⁶ Ate man ne, a ndaconan Timoteo, ne nte cuande se nuhn nduhca che riquendi nchuhn ritahno ne man, nduhca che chenah cuma ne vedeyahino man. Namin nte cuande se nuhn che renecahco nchuhn nuhn numacuahn vedeyahino, nahn ndihchero ne nuhn nduhca che nahn ndihchero man nuhn nchuhn. ⁷ Dihn6, chemin che andahre ama rechuhrihn nuhn, ate ama yeno nuhn man che checadino nuhn nduhca che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ⁸ Ama vedechahtino cava nuhn che tihca riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo. ⁹ Nde hua rentaquino nuhn taca necah nuhn nundihve cuahn Dendiohs yuhn vo che ama yeno nuhn cava nchuhn. ¹⁰ Nde ro nde rahn revah nuhn che nahn ndihchero nuhn nchuhn, cacuahn ca nuhn nchuhn che quendi ne cotahno ne numa ino ne.

¹¹ Ama nahn nuhn che man Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, te yune ye che chi nuhn quendihchero nuhn nchuhn. ¹² Nahn nuhn che din Dihvo vo che conahn ndah ne vederihquentiyon yahn ye, din yahino vih ne man, din yahino ne nducoyaca ihyan man, nduhca che yahino man nuhn nchuhn. ¹³ Namin

nahn nuhn che din ye che quendi nchuhn cotahno ne ihyan numa ino ne, cava che nda ro che nda ye nduco ihyan yahn ye ne, dave yavenan ne nan Chido vo Dendiohs.

Nduhca che nahn Dendiohs che cuahtenan ihyan

4 Dihn6, man ne, va ama nan che rihquentiyon nuhn nchuhn numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. Nchuhn ne, a ca cuande ne yahn nuhn nduhca che nahn Dendiohs che cuahtenan vo iyehense, ne tihca chenah ne nduco vih. Ate nahn nuhn che nde tahque ndahca cuahtenan ne.

² A devano nchuhn nduhca che chicuahn nuhn nchuhn numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ³ Nahn Dendiohs che dave yavenan nchuhn nan ye. Hua ndere cuahtenan ne nduco ihyan che hua nihnevaco ne nduco ye. ⁴ Queri ama nchuhn, cuahtenan cuma ne ndahca yahn ne nduco vedino vedene-cun. ⁵ Hua ndere cuahtechica nchuhn vedeyeno yahn man ne, nduhca che vatechica ihyan che nde hua devano ye che va Dendiohs. ⁶ Hua tihca cuahtechica nchuhn, cuahtendihco ne nunde nan ihyan, te Dihvo vo Dendiohs ne, din ye castigo ihyan yahn nunde che tuhchan, nduhca che a te cuande nuhn nchuhn. ⁷ Dendiohs ne, a tendahnun ye uvo, ne nahn ye che dave yavenan vo nan ye. Hua nahn ye che ndere cuahtechico vo. ⁸ Adecoduhno ihyan che hua redinahn ye che tihca rihquentiyon nuhn ne, hua rahcotahn ye vederihquentiyon yahn ndere ihyan, te rahcotahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che rete ye Vaco Ndah yahn ye uvo. ⁹ Me nduhca che va che din yahino nchuhn vih ne, nde hua redin fuerza che dirun nuhn yahn ne, te a man Dendiohs chicuahn ye nchuhn che din yahino vih ne. ¹⁰ Dihn6, a redin yahino nchuhn nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo che vate ye yahn yahn Macedonia, ne ama nahn nuhn che tihca quendi ne. ¹¹ Ndahca cuahtenan nchuhn. Hua condá mendahn ne nan dehtenduh che redin ihyan. Codin ne ntiyon nduhca che a te cuande nuhn nchuhn, ¹² cava che ndahca chuhnun ne, ne nevahne-cun nducoyaca ihyan nchuhn. Va che nda tun Dihvo vo Jesucristo. ¹³ Dihn6, nahn nuhn che codevano nchuhn yahn dihno vo che renda ye iyehense cuh. Hua co ran nchuhn cava ye, nduhca che redin ihyan che hua devano ye che va che ntuche tenahn, ne cuahn che rih ama ihyan yahn ye ne, rahco ye te ama yune no chihnonan yahn ye. ¹⁴ Uvo ne, a devano vo te chih Dihvo vo Jesucristo, ne ntuche ye. Namin a devano vo te nducoyaca tenahn che chitahno ye ihyan cuahn che chahte ye iyehense ne, va che ndedetuhche Dendiohs ihyan.

¹⁵ Chemin che numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo rete cuande nuhn nchuhn, te ro che nda tun ye ne, nducoyaco vo che chenah ca vo iyehense, hua quendahnah vo yahn dihno vo che a ndih ye. ¹⁶ Nda ro min ne, man Dihvo vo Jesucristo ca ye vahchetero. Ura min ne, cuah ama ndudo nan ro numacuahn vederihquentiyon. Namin cuah ama angel

ndinān. Namin cuah corneta yahn Dendiohs. Tuhme menān vihca va che ntuche nducoyaça tenāhn che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷ Cuihno min ne, nducoyaço vo che chenān ca vo iyehñse, ndedecuan Dendiohs uvo dāma nduco ihyan chahn vān man, ne ntāhn nun vih vo nduco Dihvo vo Jesucristo nān ro. Tuhme cuahtenan vo nduco Dihvo vo numacuahn ro. ¹⁸ Nducote a tihcā va çāde che va che conahn ne, cuente nchuhn yahn chemin nduco vih, cuenecāh yān ne chedave yahn āma tāmā ne.

5 Dihnó, hua co co nuhn nchuhn deh ro, o deh nduyo che tihcā conahn, ² te a devano cuāco mān nchuhn te adenān techecāde Dendiohs yahn ihyan, nde hua duh devano deh ura. ³ Cuahn che tahque ndāhcā vate ihyan, che nde tah hua rendedecadino ye ne, a denān ndā venecuino min nān ye nduhcā che ra yah chete ndāhta che a ndā ura che cuacoyāhn ye, ne hua co ndevahn ye yahn vedeyah min. ⁴ Ate nchuhn dihnó, nducote a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, a vateyān ne adecodehno ura che conahn. ⁵ Uvo ne, a ndedevahn Dendiohs uvo. Ate ihyan chenāhn ne, çānda yahn ye. ⁶ Chemin che nahn che cuahteyān vo çāva che hua co man vo nduhcā ihyan chahn. ⁷ Nāhn ye ne, vateyādo ye, ne nāhn ye vatechica coh ye. ⁸ Ate uvo ne, a chitahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne nāhn che runecāde cuahtechico vo. Nduhcā sandādo che va deh nduco che ndedevahn se sāhn ne, tihcā uvo, te ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne cuahtenan cumo vo vedeyahino, ndichahtino vo che ndedevahn ye uvo. ⁹ Dendiohs ne, tendāhnun ye uvo, din ye che chitahno vo Dihvo vo Jesucristo çāva che ndedevahn ye uvo yahn castigo yah che va che co ihyan nunde. ¹⁰ A çāva uvo che chih Dihvo vo, ne ro che ndā ye ne, a ndih vo, o chenduche vo, va che cuahtenan vo dāma nduco ye. ¹¹ Chemin che cuiquendi nchuhn cuenecāh yān ne chedave yahn āma tāmā ne.

Riyāhve Pāblo ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹² Dihnó, nahn nuhn che nevahñecun nchuhn ihyan che rahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo,

riyāhve ye nchuhn, te ihyan chahn ne, chenān cuma ye vederihquentiyon. ¹³ Va che din yahino ne ihyan çāva ntiyon che redin ye.

Ndāhcā cuahtenan āma tāmā ne nduco vih. ¹⁴ Dihnó, nahn nuhn che yāhve nchuhn dihnó vo che hua nahn din ye ntiyon mān, cuenecāh yān ne chedave yahn ihyan che rān ye mān, cuenan ne ihyan che hua ndah ritahno ye mān, codin chahtino ne yahn nducoyaça ye mān.

¹⁵ Cuihco nchuhn cudādo. Hua dāma co ne nduco ihyan che redin tān ye nduco ne. Tahque ndah ne, codin nun ino ne, codin ne che ndah nduco vih mān, nduco nducoyaça ihyan mān.

¹⁶ Cuahn dāma cuenecāh yān nchuhn chedave yahn ne mān, covāh ne mān. ¹⁸ Adehno che cuahno co nchuhn ne, cuenecāh ne nundihve cuahn Dendiohs. Tihcā nahn Dendiohs che dinahn nchuhn. Chemin che dechuh ye Dāya ye Jesucristo.

¹⁹ Hua cuahcotāhn nchuhn vederihquentiyon yahn Vaco Dendiohs. ²⁰ Cuenevahñecun ne ndudo che reçāh Dendiohs che rente ihyan nduco ne. ²¹ Cuihco nchuhn cudādo yahn ndudo che rihñevan ne. Cha che ndah ne, codinahn ne. ²² Hua nevahñecun ne nde āma nān dehtenduh che chihngā.

²³ Dendiohs, ihyan min che redin ye che rahte dihn chedave yahn ihyan, mān ye nchahco ye nunde yahn nchuhn, nedin dave ye chedave yahn ne. Ndā ro che ndā Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ye nchuhn. ²⁴ A ihyan min che tendāhnun ye nchuhn. Va che dinahn ye nducuahn, te redinahn ye ndudo yahn ye.

²⁵ Dihnó, covāh nchuhn çāva nuhn.

²⁶ Cuenecāh nchuhn Dendiohs nducoyaça dihnó vo numacuahn vedeneñcun.

²⁷ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo rihquentiyón che cuahndudo nchuhn çāca cuh, cahñevan nducoyaça dihnó vo.

²⁸ Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nchuhn. Tihcā co.

2 TESALONICENSES

1 Nchuhn, ihyan yahn Chido vo Dendiohs m̄an, yahn Dihvo vo Jesucristo m̄an, che vate ne yān Tesalónica, u Pab̄lo nduco Silas nduco Timoteo, dirun nuhn yahn ne. ² Chido vo Dendiohs m̄an, Dihvo vo Jesucristo m̄an, din yahino ye nchuhn, din ye che ndahc̄a cuahtenan ne.

Va che techec̄ade Dendiohs yahn nducoȳaca ihyan nunde

³ Dihnó, numacuahn ro renec̄ah nuhn nundihve cuahn Dendiohs c̄ava nchuhn. A tihc̄a va che nec̄ah nuhn nundihve cuahn ihyan, te queri āma ro ne, nde tahque ritahno ne Dihvo vo Jesucristo m̄an, nde tahque yahino vih ne m̄an. ⁴ Chemin che adecotino che rend̄a nuhn v̄an ihyan che ritahno ye Dihvo vo ne, rente nuhn numacuahn vedeyeno nduhc̄a che riquendi nchuhn ritahno ne Dihvo vo numacuahn chedave yahn ne, andahre āma ndeh n̄an dehtenduh che rahno ri ne m̄an, rechuhrihn ne m̄an. ⁵ Hua cua ne cud̄ado, te Dendiohs yuhn vo retechec̄ade ye numa cūaco. Cuahn che cuihno techec̄ade ye ne, ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne n̄an che rihquentiyon ye. A va che cuahtenan ne min, te yahn chemin che rechuhrihn ne.

⁶ Va che din Dendiohs castigo ihyan che redin ye che rechuhrihn nchuhn. ⁷ Cuahn che c̄aca Dihvo vo Jesucristo vahchetero nduco ángel yahn ye, cuhnde ro ye numacuahn vederihquentiyon yahn ye v̄an ruchiyāhn che c̄aca n̄an ro ne, cahnevi Dendiohs nducuahn che rechuhrihn vo. ⁸ Nd̄a ro min ne, nducoȳaca ihyan che hua chitahno ye Dendiohs, hua dinahn ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, din Dihvo vo castigo ihyan. ⁹ ¡Ama chahte vederihquentiyon yahn Dihvo vo! ¡Ama yudo n̄an va ye! Ihyan che ndinda ye ne, āma yahn n̄an va Dihvo vo, min va che cuahtenun ye, co ye castigo numacuahn ro. ¹⁰ Cuahn che ndaconan chi Dihvo vo ne, ndeva ihyan yahn ye yaven̄an ye, ne āma ndah ro yahn ye, te a chitahno ye ihyan. Namin āma ndah ro yahn nchuhn, te a chitahno ne ndudo yahn ye che cahndudo nuhn.

¹¹ Yahn che tihc̄a va che conahn ne, chemin che rev̄ah nuhn c̄ava nchuhn ro ro, rica nuhn Dendiohs yuhn vo c̄ava che ndahc̄a quendi nchuhn, ne hua nto ino ye che a tend̄ahnun ye nchuhn. Namin rica nuhn ihyan che numacuahn vederihquentiyon yahn ye din ye che conahn nduco nchuhn nducuahn che ndah m̄an, conahn nducuahn ntiyon che nahn din ne yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo m̄an. ¹² Nduco tihc̄a ne, ndeva ihyan yaven̄an Dihvo vo. Namin ndeva ye yave-

n̄an nchuhn yahn che Chido vo Dendiohs m̄an, Dihvo vo Jesucristo m̄an, yahino ye nchuhn.

Va che nd̄a āma s̄ahn ndinda

2 Dihnó, nducote va che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo, nedin d̄ama ye nducoȳaco vo, conduco vo ihyan ne, va āma ndudo che co nuhn nchuhn. ² Hua cuahnecon nchuhn che cahnceh nde āma ihyan nchuhn. Andahre c̄ahma āma vaco che a nd̄a Dihvo vo Jesucristo m̄an, andahre cuahndudo ihyan che a nd̄a ye m̄an, andahre dechuh ihyan ndudo yahn ne che a nd̄a ye m̄an, din c̄a ye che nuhn dirun nuhn yahn ne, ate nde hua cotahno ne, nde hua dihya ne co. ³ Hua tumec̄ah ne yahn nde āma ihyan che tihc̄a nahn cahnceh ye nchuhn. Numanahn che metah nd̄a ro min ne, va che necuan ihyan, co t̄an ye nduco Dendiohs. Namin va che nd̄a āma s̄ahn ndinda. ⁴ S̄ahn min ne, co t̄an se nduco nducuahn che rendeva ihyan yaven̄an, redin vahn ye Dendiohs. Nde cond̄a se chete ȳaco chahte yahn Dendiohs, ndere cuahndudo se che s̄ahn min che Dendiohs.

⁵ Cuenec̄ahco nchuhn. Ro men̄an me cuahn che quen̄an nduco nchuhn ne, a r̄ahn rí nchuhn che tihc̄a va che co. ⁶ A devano nchuhn duh che redin v̄ahche yahn s̄ahn min m̄an ro cuh, c̄ava che hua co chi se nde nd̄a ro yahn se. ⁷ Vederihquentiyon chihnḡa che va cuāhn ndeh ne, a va iyehense cuh. M̄an ne, adeche cuavi cha che redin v̄ahche yahn, ⁸ tuhme nd̄a s̄ahn ndinda me. Ate cuahn che nd̄a Dihvo vo Jesucristo ne, decuihno ye s̄ahn. ⁹ S̄ahn ndinda me ne, quen̄an cuma se vederihquentiyon chahte yahn chundah, ne āma ndeh n̄an vederihno din se numacuahn vederihnceh. ¹⁰ Cahnceh se nducoȳaca ihyan che va che cond̄a ye, che hua chitahno ye ndudo cūaco c̄ava che ndevahn ye. ¹¹ Chemin che cuahnecon Dendiohs che cotahno ye vederihnceh min. ¹² Tihc̄a va che cond̄a nducoȳaca ye, te hua nahn cotahno ye ndudo cūaco, ne tahque ndah ye ne, riquendi ye dehtenduh che chihnḡa.

Tend̄ahnun Dendiohs ihyan che ndeva ye

¹³ Me nchuhn dihnó, yahino Dihvo vo Jesucristo nchuhn. Chemin che renec̄ah nuhn nundihve cuahn Dendiohs c̄ava ne, te nde ro men̄an ne, tend̄ahnun ye nchuhn c̄ava che ndedevahn ye nchuhn. Nedin dave ye chedave yahn ne numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye, din ye che chitahno ne ndudo cūaco. ¹⁴ Te yune Dendiohs che chitahno nchuhn ndudo che cahndudo nuhn, te a tend̄ahnun ye nchuhn

cava che ndedevahn ye nchuhn, ne cuahtenan cuma nduco ne vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹⁵ Dihno, quendi nchuhn cotahno ne numacuahn chedave yahn ne che chicuahn nuhn nchuhn man, che dirun nuhn yahn ne man. ¹⁶ A Dendiohs che yahino ye uvo, ne renecah yan ye chedave yuhn vo numacuahn ro, redin ye che chenan ino vo ihyan. ¹⁷ Dihvo vo Jesucristo man, Chido vo Dendiohs man, necah yan ye chedave yahn nchuhn, din ye che cotahno ne numa ino ne, cava che runecade nducuahn nan ndudo che rente ne man, nan ntiyon che redin ne man.

Nahn Pablo che covah ihyan

3 Dihno, covah nchuhn cava nuhn. Cuihca ne Dendiohs che din ye che nun cotuhn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numachahte, ne nevahnecon ihyan nduhca che nevahnecon ne. ² Nducote vate ihyan che duhtuno ihyan ye, che hua ritahno ye Dihvo vo ne, cuihca ne Dendiohs che hua cuahnecon ye che din tan ye nduco nuhn. ³ Dihvo vo Dendiohs ne, redinah ye ndudo yahn ye. Din ye che quendi nchuhn, cotahno ne numa ino ne. Din ye cudado nchuhn cava che hua dehva cuahno co ne. ⁴ Ndichahtino nuhn Dihvo vo Dendiohs che quendi nchuhn dinahn ne nducuahn che te cuande nuhn nchuhn. ⁵ Dihvo vo Jesucristo din ye che quendi nchuhn cotahno ne ihyan numacuahn chedave yahn ne man, din ye che tumacadino ne che yahino Dendiohs nchuhn man.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che din ye ntiyon

⁶ Dihno, numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, rihquentiyon nuhn che cahcoman nchuhn diho vo che hua nahn din ye ntiyon man, che

hua nahn dinahn ye nduhca che chicuahn nuhn nchuhn man. ⁷ A man nchuhn devano ne te va che quendi ne nduhca che din nuhn cuahn che chahtenan nuhn nduco nchuhn, din nuhn ntiyon. ⁸ Hua ndere cheh nuhn yahn nchuhn. Nde ro nde rahn ama chuhrihn nuhn din nuhn ntiyon cava che hua denduh nuhn nde ama cha nchuhn. ⁹ Andahre nchuhn va che te ne che cheh nuhn, ate din man nuhn ntiyon, ndaca che chuhnun nuhn, te nahn nuhn che cua cuande nchuhn, ne tihca quendi ne din ne ntiyon. ¹⁰ Ro min ne, tuhca chicuahn nuhn nchuhn: "Duh che hua nahn din ntiyon ne, hua ndahca che cheh." ¹¹ A checadino nuhn te van nchuhn ne, vate ama o ihyan che hua nahn din ye ntiyon. Ndere vatechica ihyan chahn rendahchenan ye dehtenduh che redin ihyan. ¹² Numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo rihquentiyon nuhn che cuahte tahn ihyan chahn, din ye ntiyon, ndaca che chuhnun ye.

¹³ Dihno, cuiquendi ne codin ne che ndah; hua cua dahno ne. ¹⁴ Ndete che vate ihyan che hua nahn dinahn ye che rihquentiyon nuhn ne, cuihco nchuhn cudado cha ihyan che tihca redin ye, ne cuihcoman ne ihyan cava che co cuihnan ye. ¹⁵ Hua ndihche tan nchuhn ihyan. Cuiyahve ne ihyan nduco ndah, te diho ne ihyan.

¹⁶ Man ne, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye che rahte dihn chedave yahn ihyan, man ye din ye che ndahca cuahtenan nducoyaca nchuhn, conduco ye nchuhn numacuahn ro.

¹⁷ U Pablo, dirun caa cuh, dechuh yahn nchuhn, ne Dendiohs nchuhn. Cuihco nchuhn cudado. Tuhca rahconahn che duché nan nducuahn caa che redechuh.

¹⁸ Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

1 TIMOTEO

1 Dendiohs, ihyan min che ndedevahn ye uvo ne, tendahnun ye u Pabło, che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndichahtino vo ihyan.

² Timoteo, dechúh cava cuh yehn. Di ne, nduhcá dāya mán di, te riquendi u, ritehne numa cuāco Dihvo vo Jesucristo. Chido vo Dendiohs nduco Dihvo vo Jesucristo, din yahino ye di, din ye che nduhcá conen.

Recāh Pabło cudādo Timoteo

³ Cuahn che metah cāhn yāhn yahn Macedonia ne, rāhn ndoque che conen yān Efeso cava che cāhcan-tiyen che nguan ihyan cacuahn ye dehtenduh che hua cuāco, ⁴ cāhcomān ye che ricuahn ye ndāme nān cuento mān, tācā cochi ndāta yahn ye mān, te dehtenduh chemin chan ne, demān che rahteruhn chende ihyan, ate hua cochihve yuhn vo cava che cotahno vo Dendiohs mān, cuahtenan vo nduhcá che nahn ye mān.

⁵ Nducote dave yavenān vo mān, redinahn vo ndudo yahn Dendiohs mān, ritahno vo Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yuhn vo mān, chemin che nahn Dendiohs che cuahtenan cumo vo vedeyahino. ⁶ Ate vate sāhn che hua redinahn se, ne a ndere dera derāhn se. ⁷ Ama rāhn āma ri no se ricuahn ye ley che dirun Moisés, ate nde che rente mān se, hua renahn se.

⁸ Devano vo te ley min ne, ndah, ne va nān che cochihve. ⁹ Chihnde ndiyu cava ihyan che ndah ihyan ye nān Dendiohs, ate cava sāhn nunde mān, sāhn che duhtuno ihyan se mān, sāhn che hua renevahnecon se Dendiohs mān, sāh rihno ihyan mān, sāhn che rihno se chida se mān, sāhn che rihno se chaco se mān, ¹⁰ sāhn che ndere rahtenan se nduco ndāhta che ndiyu ndāhta yahn se mān, sāhn che ndere rahtenan se vān mān se nduco vih mān, sāhn che reduco se ihyan mān, sāhn rihnceh mān, sāhn che ndere recāh se ndudo yahn se che hua cuāco mān, sāhn che rahtendihco se ndeh nān ca nunde mān. ¹¹ Dendiohs, ihyan min che rendeva vo yavenān ye, a ndudo ndah yahn ye che rihco yudo yahn nducuahn nunde chemin chan. A ndudo min che va tāh che rahndudó.

Renecāh Pabło nundihve cuahn Dihvo vo Jesucristo

¹² Renecāh nundihve cuahn Dihvo vo Jesucristo, te nde a rāhn me a devano ye che dināhn, ne chaconahn ye u nān ntiyon yahn ye mān, rinan ye u mān. ¹³ Tihcā din ye nducó, andahre ro menān ne, din duce yāhn vederihquentiyon yahn ye, ne chi tān nduco ye, din tān nduco ihyan che ritahno ye ihyan. Ro min ne, vān

vedetundo yāhn che tihcā dín, te metah cotahnó ihyan. Ate quenān vāhino Dendiohs u, ¹⁴ ne andahre āma chahte vedetān yāhn, ate nde tahque chahte vedeyahino yahn ye, din che chitahnó Dihvo vo Jesucristo.

¹⁵ Ndāhcā che cotahno nducoyāca ihyan ndudo cuāco cuh yahn Dihvo vo Jesucristo, nduhcā che ndā ye muhn iyehense cuh cava che ndedevahn ye ihyan nunde. Vān ihyan chahn ne, u che tahque quendihcó nunde. ¹⁶ Ate quenān vāhino Dendiohs u, ne nchahco Dihvo vo Jesucristo nunde yāhn, chihco ro ye che āma chahtino ye. Tihcā din ye cava che cua cuande ihyan nunde chenāhn, ne namin cotahno ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹⁷ Va āma no Dendiohs. Ihyan min ne, hua ro ye. Hua ndā ro che coh ye. Ama va vededevano yahn ye. Ndāhcā che ndeva vo yavenān ye cuahn dāma. Tihcā co.

¹⁸ Dayá Timoteo, nduhcā che rāhn āma o dihno vo numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs, namin rihquentiyón di che nduhcā sandādo che yahino se ntiyon che nda se, ruhn se numa ino se, tihcā quendi dinehn ntiyon che va tah. ¹⁹ Cotehne Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yehn. Codinehn Ndudo yahn Dendiohs. Chenun vān āma o se che hua nahn dinahn se, ne chihcomān se che ritahno se. ²⁰ Tihcā din Himeneo mān, Alejandro mān. Sāhn chahn ne, a ndāhcó sāhn tāh chundah cava che tuma cuahn se.

Nduhcā che va che covāh ihyan

2 Menān vihca rihquentiyón che covāh nchuhn cava nducoyāca ihyan iyehense, cuenecāh ne nundihve cuahn Dendiohs cava ye. ² Covāh ne cava nducoyāca ihyan ndinān mān, intiyahn mān, cava che cāhco dihn ye numachahte, ne ndāhcā cuahtenan vo nān Dendiohs mān, nān ihyan mān. ³ Dendiohs, ihyan min che rendedevahn ye uvo ne, renan ino ye che tihcā din vo. ⁴ Ihyan min ne, nahn ye che codevano nducoyāca ihyan ndudo cuāco, ne ndevahn ye. ⁵ Va āma no Dendiohs. Namin va āma no ihyan che rāhn nan ye ihyan iyehense nān ye. Ihyan min che Dihvo vo Jesucristo. ⁶ Dihvo vo ne, cahnecon ye che chihno ihyan nunde ihyan. Nduco tihcā ne, nedihve ye nunde yahn ihyan iyehense. Ndā ro che nahn Dendiohs ne, din ye che chetuhn ndudo yahn che tihcā chi. ⁷ Chemin che tendahnun ye u cava che co apóstol, cuahndudó ndudo cuāco min, cacuāhn ihyan nación chenāhn, ne cotahno ye. Nducote ritahnó Dihvo vo Jesucristo, cuāco che rāhn.

⁸ Nahn che numachahte covah ihyan chahn numacuahn chedave yahn ye, cuahtenan cuma ye vedeyahino nduco vih. ⁹ Namin ihyan ndahta ne, nahn che runecade cuahtenun ye tino yahn ye. Hua ndedecuco ye tin ye. Hua ndedecuco ye ihyan nduco tu diyahn, o diyahnguan. Hua cuahtenun ye tino diyahn. ¹⁰ Tahque ndahca che runecade cuahtenan ye, din ye ntiyon che cochihve nduhca che redin ndahta che ritahno ye Dendiohs numa cuaco. ¹¹ Ihyan ndahta ne, va che cahcovan ye Ndudo yahn Dendiohs numacuahn vedenecon. ¹² Rihquentiyon che dihn cuahte chende ye. Hua cacuahn ye, nde hua cahcantiyon ye ihyan chahn. ¹³ Tihca chihco cade Dendiohs. Menan ne, dendah ye Adan. Adiva ne, dendah ye Eva. ¹⁴ Ndiyu Adan menan vihca quendihco ye nunde, te dinoca ihyan ndahta min, yahn che cah yune ye che chihncheh chundah ihyan. ¹⁵ Chemin che cahnda va yahn nducoyaca ihyan ndahta, nda ro che cuacoyahn ye. Ate ndete che quendi ye cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, din yahino ye ihyan man, dave yavenan ye nan Dendiohs man, runecade cuahtechica ye man ne, hua dehva co yahn ye.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan ndinan yahn yaco

3 Cuaco te ihyan che conan ye ntiyon ndinan ne, conan ye ntiyon ndah. ² Chemin che ihyan che conan ye yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che ama no ndahta conan cuma ye, nahn che runecade conan ye cava che nde ama ihyan hua cahma nunde ye yahn ye man, hua ricoh ye man, conan ye numacuahn vedino vedenecon man, nevahnecon ye nducoyaca ihyan man, ndahca cacuahn ye Ndudo yahn Dendiohs man. ³ Ntiyon cuh ne, hua co conan nde ama sahngoh, nde ama sahn che doh ino se man, nde ama sahn che ndichahtino se tume man. Atenan ihyan che necun ye man, chahtino ye man, co conan ye ntiyon cuh. ⁴ Nahn ama ihyan che ndahca rihquentiyon ye vaco ye man, redinahn daya ye yahn ye man, renevahnecon ihyan man. ⁵ Nahn ama ihyan che tihca ye, te ndete che hua devano ye cahcantiyon ye vaco man ye ne, hua co cahcantiyon ye ihyan yahn Dendiohs. ⁶ Nahn ama ihyan che a rahn ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, te ndete ama ihyan che cade canan ritahno ye ne, denan din yade ye, ne co ye castigo yahn Dendiohs nduhca che chahno chi chundah. ⁷ Namin nahn ama ihyan che, nde ihyan che hua ritahno ye, nevahnecon ye ihyan cava che hua cora nde ama nan vedecuihno yahn ye, din chundah.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan che cuahtenan ye ntiyon yahn yaco

⁸ Tihca ihyan che cuahtenan ye ntiyon yahn yaco, nahn che runecade ye, che hua o nan o chende ye man, che hua ricoh ye man, che hua ndichahtino ye tume man. ⁹ Nahn ihyan che riquendi ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ye.

¹⁰ Nahn che a rendihche ndah ihyan ndiyaco ihyan. Ndete che ametah deh che redin vahche yahn ye ne, tuhme co cuahtenan ye ntiyon cuh. ¹¹ Ndahta yahn ihyan chahn ne, namin nahn che runecade ye man, redinahn ye ndudo yahn ye man, hua ricoh ye man, hua nte ye cuendo man. ¹² Ama ihyan che conan ye ntiyon yahn yaco ne, nahn che ama no ndahta conan cuma ye man, ndahca rihquentiyon ye vaco ye man, daya ye man. ¹³ Ihyan che ndahca quenda ye ntiyon yahn yaco ne, rendeva ihyan yavenan ye man, nde tahque richahtino ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo man.

Nduhca che va che cuahtenan ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁴ Rendecadinó che a nun chí quendihcheró di. Numanahmin ne, dechuh caca cuh yehn, ¹⁵ te ndete che denan hua co chi nun ne, cochihve yehn cava che codevene nduhca che va che cuahtechico vo van ihyan yahn Dendiohs, ihyan min che quenduche ye. Ihyan chahn ne, nduhca yaco yahn Dendiohs tihchan ye, te Dendiohs ne, nduco ye ihyan. Ihyan chahn che va tah ye Ndudo yahn Dendiohs, redin ye cudado. ¹⁶ Cuaco niyon te ndudo che ritahno vo, che cade te Dendiohs, checadino vo ne, ama yudo. Tuhca conahn ndudo min: Dendiohs ne, nda ye muhn iyehense cuh, ndaconda ye ihyan.

Chihco ro Vaco Ndah yahn ye che metah nde ama nunde yahn ye.

Cuaco ndudo cuh, te nde angel ndihchero ye ihyan.

Chetuhn ndudo yahn ye numachahte iyehense, ne ihyan yahn nducuahn naci6n, chitahno ye ihyan.

Chihno min ne, numacuahn vederihquentiyon conahn ye vahchetero.

Ihyan che cahcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

4 Vaco Dendiohs ne, rete cuande numa cuaco te adiva ne, cuahte dihn vo che cahcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, quendi ye vaco che rihchah man, che ricuahn chundah man. ² Cahcovan ye ndudo yahn ihyan cuendo che o nan o chende ye, che metah vederendecadinó yahn ye anduhneca ndete che a ndih chedave yahn ye, nedin ama cu che nto ruchiyahn. ³ Ihyan chemin chan chahn ne, ndere cahca tan ye che cahnevaco ihyan man, cahco cahnda ye che cheh ihyan ama o nan dehtenduh man, andahre man Dendiohs chihco ye nducuahn cava che ihyan che ritahno ye ihyan man, che quendi ye ndudo cuaco yahn ye man, necah ye nundihve cuahn ihyan, ne cheh ye. ⁴ Cuaco te nducuahn dehtenduh che chihco Dendiohs ne, ndah, ne ndotenan che ndahchenan vo ne, tahque ndah che necah vo nundihve cuahn ihyan, ne chuh vo, ⁵ te nducuahn dehtenduh che reh vo ne, ri vihco nduco ndudo yahn Dendiohs man, nduco ndudo che revah vo man.

Ama sahn che ndahca redin se ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

⁶ Ndete che tihca cacuehn dihno vo ne, ndahca din ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, ne cochahtine ndudo ndah che chehn. ⁷ Hua tumecah yahn dehtenduh cuendo che rente ihyan, te chemin ne, anduhneca cuendo yahn ndahta. Tahque ndah che quendi nevahecon Dendiohs. ⁸ Richihve che rahh ihyan che ndo cahe ye cava che ndahca duce ye. Ate nde tahque richihve che cuahn ye nevahecon ye Dendiohs, te chemin che cochihve yahn ye numanahn che chenan ye iyehense, nde cochihve yahn ye cava che tuno ye vahchetero. ⁹ A chu che vedechahntino yuhn vo. Nahn che cotahno nducoyaca ihyan. ¹⁰ A cava chu che redin vo ntiyon man, che rechuhrihn vo vedetan yahn ihyan man, ndihco vo vedechahntino yuhn vo tah Dendiohs, ihyan min che quenduche ye. A ihyan min che rendevahn ye nducoyaca ihyan, menan vihca ihyan che ritahno ye ihyan.

¹¹ Cuihquentiyen man, cuicuehn man, dehtenduh che tuhchan. ¹² Andahre sahn yuno di, ate cochique nduco ndah cava che nevahecon nducoyaca ihyan di. Cuihque cudado nan ndudo yehn man, nan nducuahn che redin man. Codin yahine nducoyaca ihyan man, cuithe Dendiohs numa ine man, ndahca conen nan Dendiohs man. Nduco tihca ne, cah yeno ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne quendi ye yune yehn. ¹³ Numanahn che nda ne, cuahndode ndudo yahn Dendiohs cuahn dama, cuenech yan chedave yahn dihno vo, cuicuehn ihyan. ¹⁴ Hua cahcoman vederihquentiyon che te Dendiohs di ro che din ye che checadino intiyahn yaco ntiyon che conen. Ihyan chahn ne, nahn tah ye di, chica ye Dendiohs cave. ¹⁵ Cuiquenda ntiyon yehn numa ine cava che ndihchero nducoyaca ihyan che ndahca redinehn. ¹⁶ Cuihque man cudado di. Namin cuihque cudado che ricuehn. Cuiquendi numa ine nducuahn che rahn ndoque. Ndete che tihca din ne, ndevahn di man, ihyan che rihnevan ye che rahndode man.

Nduhca che va che cuahtechico vo van ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

⁵ Hua cahve nduco nde ama ihyan ndico. Tahque ndah ne, coyahve ihyan nduhca che riyahve chide. Sahn dechahya ne, coyahve sahn nduhca che riyahve di-hne. ² Indihnte ndahta ne, coyahve ihyan nduhca che riyahve cheque. Tahn dechahya ne, coyahve tahn nduhca che riyahve quehve, cuenevahecon tahn.

³ Ihyan ndiyaco ne, va che conan ye ihyan ndahta vah che metah duhva yahn ye. ⁴ Ihyan ndahta vah che vate daya ye man, daya ino ye man ne, a ihyan chahn yahn ye va che ndihche ye cava ye, te a chuhrihn ye tave ye ihyan. Tihca renan ino Dendiohs che din ihyan. ⁵ Ihyan ndahta vah che metah duhva yahn ye ne, a Dendiohs che vedechahntino yahn ye, ne hua renguan ye revah ye nde ro nde rahn. ⁶ Ate ihyan ndahta vah

che vatechica ye vedeyeno yahn man ye ne, anduh-neca ndete che a ndih ye nan Dendiohs. ⁷ Cuicuehn ihyan nducuahn dehtenduh che tuhchan cava che hua ndaca yune che cahma nunde ihyan yahn ye. ⁸ Ndete che vate ihyan che hua rinan ye ihyan yahn ye che che-nun vaco ye man, ihyan chenhahn man ne, redetohnan ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne nde tahque duhtuno ihyan rendaconda ye che co ihyan che hua ritahno ye.

⁹ Ndahta vah che ama no inchahn ye nenan cuma ye man, ndahta vah che a ri ye ino raco nduyo, o tahque a ndico ye man, atenan ihyan chahn co co cuande ye van ndahta vah che redin ye ntiyon yahn yaco.

¹⁰ Avane ne, nahn che runecade ndahte ye man, ntave ye daya ye man, nenevahecon ye ihyan vaco ye man, ndinan ye ihyan yahn Dendiohs numacuahn vedenecon man, nedin yahino ye ihyan che rechuhrihn ye man, nedin ye nducuahn che ndah man. ¹¹ Ate hua co cuande ndahta vah che dechahya te, te denan nda ro che nahn cahnevaco tun te, ne cahcoman te ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che quenan te, ¹² denda te ndudo yahn te, condihco te nunde. ¹³ Avane ne, ndete che cuahtechica te nduh vah nduh vah co te nduhca ihyan che metah ntiyon yahn ye, ne cuanan nte te cuendo man, condah van te nduh cuan nan che hua ra cuande yahn te man, cahma te dehtenduh che hua ndahca man. ¹⁴ Chemin che nahn che cahnevaco tun tahn ndahta vah che dechahya te, ndaca daya te man, din te cudado vaco te man, cava che hua ndaca yune che chihnga cahma ihyan. ¹⁵ Tihca rahn ndoque, te ama o ndahta vah ne, a chihcoman te che ritahno te Dihvo vo Jesucristo, ne redinahn te che rihquentiyon chundah.

¹⁶ Dihno vo man, cahvo vo man, che chenan nda ndahta vah ndevaco ye ne, va che conan ye ihyan cava che hua ndaca yune che ihyan ndiyaco conan ye ihyan. Nduco tihca ne, tuno yahn ihyan ndiyaco che conan ye ndahta vah che metah duhva yahn ye.

¹⁷ Intiyahn yaco che ndahca rihquentiyon ye, menan vihca ihyan che rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ricuahn ye man ne, va che ndahva conan ihyan ndiyaco ihyan. ¹⁸ Tihca va che co, te ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Hua dechiche duto itenine che redendehe te trigo cava che tiviyato, te ri yahn te, nahn cheh te." Namin ndirun tama cuan: "Ihyan redin ntiyon ne, va che nevhve yahn ye."

¹⁹ Hua tumacah yahn ihyan che caca nunde ye yahn intiyahn yaco cuahn che metah o ino ihyan che cahma ye che cuaco. ²⁰ Ate ndete che va ama ihyan chahn che quendihco ye nunde, tuhme coyahve ihyan nan nducoyaca dihno vo cava che dihya nun ino combiero yahn ye co, ne cahco ye cudado. ²¹ Nan Dendiohs man, nan Dihvo vo Jesucristo man, nan angel yahn ye man, rihquentiyon di che dinehn nducuahn dehtenduh che tuhchan quendihconahn, hua cuacondih nunde yahn nde ama ihyan. ²² Hua aderene nehn ntiyon yahn yaco adecoduhno ihyan cuahn che metah ndihche ndah ihyan, te denan ndere din ye, ne nde di condihque

nunde che cuande yahn ye. Cuihque cudādo cava che dave yavenan nan Dendiohs.

²³ Hua deman cuahn nune iche coh. Cuih tah vino cava va vacochendeh yehn yahn che cuahn dama ri cah.

²⁴ Van ihyan che rahque che co cuahtenan ye ntiyon yahn yaco ne, nahn ye ne, nde metah cuhnde cade yahn ye, ne a ndero ndi che chendihco ye nunde. Nahn tun ye ne, hua duh devano che chendihco ye nunde, ate va ro che cuhnde ro nunde yahn ye. ²⁵ A namin no tun, ndete che ndah redin ihyan chahn ne, a ndero ndi. Me ndete che chihnga redin ye ne, andahre hua devano ihyan ne, ate va ro che cadino ye.

6 Queri ama dihno vo che va dihve ye ne, nahn che ama nevahnecun ye ihyan cava che hua chihnga cahma ihyan yahn Dendiohs man, yahn ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man. ² Me ndete che dihve dihno vo chahn ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, nahn che nde tahque nevahnecun ye ihyan man, tahque ndah din ye ntiyon yahn ye man, te ntiyon che redin ye ne, cochihve yahn dihno ye che yahino ye. Vederihquentiyon cuh cacuehn man, coyahve ihyan che dinahn ye man.

Nahn che cuahte vo vedeyeno nduco che rete Dendiohs uvo

³ Ndete che vate ihyan che hua ricuahn ye tihca man, che hua ricuahn ye ndudo cuaco man, che hua renan ino ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che ritahno vo man ne, ⁴ ihyan chahn ne, cun ye man, yade ye man, nde tah hua renahn ye. Ama ruhn chende ye nduco ihyan yahn dehtenduh che nde hua redin yahn che cuhma chende ye. A chemin no che vedeyeno yahn ye. Nduco tihca ama rendedecuan ye canda man, vedeve man, redin ye che retahn nan ihyan vih man, recah ye nunde vih man, ⁵ rahtenun ino ye vedetan nduco vih man. Ihyan che ametah va cuaco vederendecadino yahn ye man, che hua devano ye ndudo cuaco man, che rahco ye che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo cava che ndaca vo vedecuihca man, atenan ihyan chahn che dama ri ye nduco vih. Nahn che din vi vo yahn ihyan chemin chan. ⁶ Cuaco te che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, chemin che tahque richihve yuhn vo ndete che vato vo vedeyeno nduco che rete Dendiohs uvo. ⁷ Nduhca che hua dehva nda vo che nda vo muhn iyehhse cuh ne, tihca hua dehva ndiquenda vo che ndaco vo muhn. ⁸ Nduco che ndaca che chuh vo man, tino che cuahtenun vo man, a nduco chemin cuahtenan vo vedeyeno. ⁹ Ate ihyan che nahn cuahtenan cuma ye vedecuihca ne, rendaca yune che retumarande chundah ihyan man, riya ye muhn min nan che cahnda yahn ye man. Van vedetundo yahn ye rih ye vederahn ihyan, renuhn ye ama ndeh nan dehtenduh che redin che rechuhrihn ye man, rinda ye man. ¹⁰ Tihca, te vedeyahino cava tume ne, chemin che redin che rihquino ihyan redin ye nducuahn dehtenduh che chihnga. A chemin tun redin nduco nahn dih-

no vo che rihcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, renuhn man ye vedeyah cava chedave yahn ye.

Nduhca che va che quendi vo Dihvo vo Jesucristo

¹¹ Me di che redin ntiyon yahn Dendiohs ne, codin vih yahn nducuahn dehtenduh che chemin chan, codin nducuahn che ndah. Cuiquendi cuenevahnecon Dendiohs man, cuitehne Dihvo vo Jesucristo man, codin yahine ihyan man, conan come vedechahtino man, vedenecon man. ¹² Nduhca che ruhn sandado numa ino se che hua nahn denda se ne, tihca cuitehne Dihvo vo Jesucristo numa ine, te chemin che cochihve yehn cava che hua denda che conen vahchetero numacuahn ro. A cava chemin che tendahnun Dendiohs di, ne cahndode nduhca che ritehne Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ama yahn ihyan. ¹³ Man ne, nan Dendiohs, ihyan min che dendah ye iyehhse man, che va tah ye nducuahn dehtenduh man, nan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che cah ye ndudo cuaco yahn ye numa ino ye nan Poncio Pilato man, rihquentiyon di ¹⁴ che dinehn nduco cudado ntiyon che va tah. Condi cate detohnen nde tah. Cuiquendi nde nda Dihvo vo Jesucristo, ¹⁵ te nda ro che ndihco cade Dendiohs ne, dechuh ye ihyan. ¡Ama yudo vederihquentiyon yahn Dendiohs, ametah nde tama nduhca ye! ¡Ama nahn che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye! A ihyan min rihquentiyon ye nducoyaca ihyan ndinan man, nducoyaca rey man. ¹⁶ Ama no ihyan min che hua nda ro che cuihno ye. Ama yudo nan va ye, nde ama ihyan hua co cahndah nda ye. Nde ama ihyan hua ntihchero ye ihyan, nde hua co ndihchero ye ihyan. Ama yudo vederihquentiyon yahn ye; hua nda ro che cuihno. Va che ndeva nducoyaca ihyan yavenan ye. Tihca co.

¹⁷ Cah cuende dihno vo che cuihca ye che hua din cun ye man, che hua din yade ye man, che hua cohahtino ye vedecuihca yahn ye man, te chemin ne, hua rengu numacuahn ro. Tahque ndah ne, cohahtino ye Dendiohs, ihyan min che quenduche ye man, che rete ndahva ye nducuahn dehtenduh che rendotenan vo man. ¹⁸ Cah cuende ihyan che din ye che ndah man, din ye vedevahino man, ¹⁹ te chemin che cochihve yahn ye nan Dendiohs anduhneca ama vedecuihca che cuhnde ndah yahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Pablo ne, chihno yahve ye Timoteo

²⁰ Timoteo, condihche. Codin cudado ntiyon che ndihco Dendiohs tah. Hua tumecah yahn ndudo ndeh che rente ihyan che hua renevahnecun ye Dendiohs man, vederihquentiyon che hua cochihve, che redin vahche nan Ndudo yahn Dendiohs man. ²¹ Vate ihyan che riquendi ye dehtenduh chemin chan, ne a ndihcoman ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo.

Chu che dirun yehn. Dendiohs din yahino ye di. Tihca co.

2 TIMOTEO

1 Dendiohs ne, tendahnun ye u Pabło che co apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, ne chihco ye ntiyon tãh che cuahndudó ndudo yahn ye che çah ye nde ro menã. Ndudo min che vedevihche yahn chedave yahn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ² Timoteo, dayá che yahinó, dirún çaca cuh, dechúh yehn. Dendiohs Chida man, Dihvo vo Jesucristo man, din yahino ye di, din ye che ndahçã conen.

Rente Pabło yahn Dihvo vo Jesucristo

³ Dendiohs che rendevá yavenã ye numa inó nduhçã che din ihyan ndico yáhn, nde ro nde rãhn revãh, recãh nundihve cuahn ihyan cave. ⁴ Renecãhcó che ama chi ran ro che chihcomã vih vo, ne chemin che nahn chí ndihcheró di çava che co yeno chedave yáhn. ⁵ Quenun inó che ritehne Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yehn nduhçã che chitahno checohn Loida nduco cheque Eunice.

⁶ Man ne, rihquentiyón di che quendi numa ine vederihquentiyon che te Dendiohs di ro che nahn tãh di, covãh cave. ⁷ Vaco Ndah yahn Dendiohs che te ye uvo ne, redin che cuahtenan cuma vo vederihquentiyon man, vedeyahino man, runecãde cuahtechica vo man, hua vah vo man. ⁸ Chemin che condí cocuihnan che rahndode ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. Namin hua cocuihnan che rindoque u che quenún vacoyãhn çava ndudo yahn ye. Tahque ndah çah ine chuhríh çava ndudo ndah yahn ye, codin chahtine Dendiohs che rian ye uvo. ⁹ A ihyan min che ndedevahn ye uvo, ne tendahnun ye uvo çava che din dave ye chedave yuhn vo. Tihçã din ye, ndiyu yahn che ndah ihyan uvo, ate din ye yahn che tihçã nahn man ye. Nde cuahn che metah dendah ye iyehñse, a nde ro min yahino ye uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ¹⁰ Chihco ro ye vedeyahino min cuahn che ndã Dihvo vo Jesucristo, decuihno ye vederihquentiyon yahn vederih, ndedevahn ye ihyan che ritahno ye ndudo ndah yahn ye.

¹¹ Chaconahn Dendiohs u che co apóstol çava che cahndudó man, cacuãhn man, ndudo cuh van ihyan nación chenãhn. ¹² Chemin che rechuhríhñ. Ate hua ricuihñã, te ritahnó Dihvo vo Jesucristo, ne a devano cuacó te va vederihquentiyon yahn ye che din ye cudãdo chedave yáhn che a ndihcó tãh ye nde ndã ro che a ndihco çãde Dendiohs.

¹³ Conun ine ndudo ndah che chicuãhn di. Quendi cotehne Dihvo vo Jesucristo, codin yahine ihyan.

¹⁴ Nduco vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Den-

diohs che quenun queri amo vo, ndahçã cuiquenda vederihquentiyon che ndihco Dendiohs tah.

¹⁵ A devene che ama yahn ihyan yahn yahn Asia, chihcomã ye u. Van ihyan chahn ne, nduco Figelo man, Hermógenes man. ¹⁶ Dihvo vo Dendiohs din yahino ye Onesiforo nduco ihyan ndevãco ye, te hua chicuihñã ye çavá, ne tahque ndah ne, ama ndeh yune chinan ye u cuahn che quenún vacoyãhn. ¹⁷ Cuahn che quenán yãn Roma ne, chahn ye chinuhn ye u nde nan che ntãca ye u. ¹⁸ Namin a devene che ama chinan ye uvo min yãn Efeso. Dihvo vo Dendiohs din yahino ye ihyan ndã ro che chihco çãde ye.

Nduhçã che va che din ihyan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo

2 Di dayá, cochahtine vedeyahino yahn Dendiohs che rete ye uvo che ritahno Dihvo vo Jesucristo.

² Ndudo che chicuãhn di nan ama yahn ihyan, cuihquentiyen ihyan che redinahn ye che co cacuahn ye ihyan chenãhn.

³ Nduhçã ama sandãdo ndah che hua dehve rãhco se che rechuhríhñ se ne, tihçã quendi nan ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁴ Nde ama sandãdo hua redin se tãma nan ntiyon, te nahn che conan yãn se deh che çahcantiyon sãhn ndinãn yahn se. ⁵ Namin sãhn reduche. Hua co din se ganar ndete che hua dinahn se. ⁶ Namin tun ihyan redin ntiyon yahn viyãta. Redin yahn che nevãhn ye ndute ndãta yahn ye, te a din ye ntiyon. ⁷ Cuihque cudãdo che rãhn ndoque, ne Dihvo vo Dendiohs te ye vededevano yehn, conahn nducuahn.

⁸ Cuenechãque Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ntuche ye van tenãhn, ihyan min che ndãta yahn rey David. A yahn ihyan min ndudo ndah ché rahndudó.

⁹ A çava che racotúhñ ndudo min che rechuhríhñ, quenún vacoyãhn, nde nchiche cadena u nduhçã che rechiche ama sãhn rihno ihyan. Ate ndudo yahn Dendiohs ne, hua co çahca tãn ihyan, te riquendi retuhn.

¹⁰ Chemin che andahre redin tãn ihyan nducó, ate richã rechuhríhñ nducuahn çava che, ihyan che a ndetendahnun Dendiohs ne, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ne numacuahn ro cuahtenan ye vahchetero nan che ama yudo.

¹¹ Va ama ndudo che tuhçã ndirun che cochahtino vo:

Andahre çãhno ihyan uvo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ate hua dehve din yahn, te cuahtenan vo vahchetero nduco ye.

¹² Andahre chuhrihn vo, ate hua dehve din yahn, te cahcantiyon vo nduco ye.

Ndete che cocuihn̄an vo cava ye ne, namin cocuihn̄an ye cava vo.

¹³ Andahre cahcoman vo ihyan, ate man ye hua cahcoman ye uvo, te redinahn ye ndudo yahn ye.

¹⁴ Cahme nduco ihyan ndiyaco cava che nta tin ye ndudo cuh. Cuihquentiyen ihyan nan Dihvo vo Dendiohs che nguan ye cuahtecuhma chende ye nduco vih. Chemin ne, hua deh cuahno cochihve, te tahque ndah ne, redin che reto ino ihyan che rihnevan ye.

¹⁵ Nduhca ama sahn che ndah redin se ntiyon, che metah deh cuande che cocuihn̄an se ne, tihca numa cuaco man, numa ine man, cacuehn ndudo cuaco cava che nevahnecon Dendiohs ntiyon che redin. ¹⁶ Hua tumacah yahn ndudo ndeh che hua cochihve, te ihyan che ndere rente ye ndudo chemin chan ne, nde tahque redcuihta ye nunde yahn ye. ¹⁷ Nduhca ama cah che nun rendih, tihchan ndudo yahn ihyan chahn, te nun retuhn. Tihca redin Himeneo man, Fileto man, ¹⁸ te a chihcoman se ndudo cuaco. Rahndudo se te a chuh yahn che rentuche ihyan van tenahn, redin se che reto ino ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo. ¹⁹ Ate hua dehve rahco vo, te ndudo che ndihco cade Dendiohs ne, hua nda ro che cuihno. Man ye redinahn ye ndudo min nduhca che a ndirun: "Dihvo vo Dendiohs ne, a rendihche ye ihyan yahn ye, ne ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, va che cahcoman ye nducuahn nunde."

²⁰ Ama vah chahte ne, van dehtenduh che retoh ihyan ne, va dehtenduh che ndahchan che ndinah nduco diyahnguan man, diyahngua man. Namin va dehtenduh che ndere cuahn che ndindah nduco yahn man, yahn man. Dehtenduh che ndahchan me ne, retoh ye nan ntiyon ndah, ne dehtenduh che chihnga chan me ne, retoh ye nan ntiyon ndere. ²¹ Nduhca dehtenduh che ndahchan me che retoh ye nan ntiyon ndah ne, tihca uvo ndete che cahcoman vo nducuahn nunde, te Dihvo vo Jesucristo ne, cahco vih ye uvo cava che cochivo vo nan ntiyon yahn ye.

²² Chemin che cuihcoman nducuahn nunde che rendedecadino sahn yuno, ne quendi conen runecade nan Dendiohs man, cuitehne Dihvo vo Jesucristo man, codin yahine ihyan man, ndahca conen van ihyan man, nduhca ihyan che rah ye Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ye, renevahnecon ye ihyan.

²³ Hua tumecah yahn ndudo ndeh che rente ihyan che nine ye, te a devene che chemin che redin che redin tan ye nduco vih. ²⁴ Ihyan che redin ye ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, hua ndahca che cuhma chende ye nduco ihyan. Tahque ndah ne, ndahca cuahtenan ye nduco nducoyaca ihyan man, ndahca cacuahn ye Ndudo yahn Dendiohs man, din chahtino ye yahn ihyan man, ²⁵ nduco ndah yahve ye ihyan che hua nahn nevahnecon ye man. ¿A huane cah yune Dendiohs che nto ino ihyan chahn nunde yahn ye, ne co-tahno ye ndudo cuaco?, ²⁶ cava che nane ndutinan ye,

ne ndevahn ye tah chundah che ndico chiche se ihyan, redinahn ye che nahn se.

Nduhca che cuahtechica ihyan caviyan deman

3 Codevene te caviyan deman, cuahn che nda nino ro che nto iyehne ne, ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, yah cuahno ye, ² te ihyan che hua ritahno ye ne, ama duhtuno ihyan ndaconda ye. Yahino man ye ihyan man, yahino ye tume man, yade ye man, cun ye man, hua nevahnecon ye indihche yahn ye man, hua ntumanecun ye man, ducherino ye Dendiohs man, chihnga chan chedave yahn ye man, ³ hua cuahtenan cuma ye vedeyahino man, vedevahino man, cuahnde chende ye man, hua cocha ye cahcoman ye nunde yahn ye man, cuahtenan cuma ye vedetan man, hua din ye nde ama nan che ndah man, ⁴ o nan o chende ye man, doh ino ye man, ndedecadino ye che metah nde tama ihyan nduh chan ye man. Ndotenan che necahco ye Dendiohs ne, tahque ndah ye quendi ye vedeyeno yahn man ye. ⁵ Din ca ye che nevahnecon ye Dendiohs, ate nduco che chihnga redin ye ne, co ro che nde hua cuaco. Cuihque cudado nduco ihyan chahn. ⁶ Van ihyan chahn ne, nduco sahn che renda se vaco ihyan numacuahn vederihncheh, rinun se ihyan ndaghta che cuno ino ye man, che ri luco ino ye yahn nducuahn nunde yahn ye man, che ama ndeh nan dehtenduh nahn ye man, ne quenda se ihyan lado yahn se. ⁷ Ndaghta chahn ne, cuahn dama nahn cuahn ye, ate hua nda ro che conahn ye ndudo cuaco. ⁸ Nduhca che chahcotahn sahn cuah Janes man, Jambres man, yahn Moises ne, tihchan sahn chahn, te chahcotahn se yahn ndudo cuaco. Avane ne, hua va cuaco vederendecadino yahn se, redin ca se che ritahno se Dendiohs. ⁹ Ate nduhca che hua chicha vedecuah yahn sahn che o chahn che chahcotahn se yahn Moises ne, tihca hua ngu vededevano yahn sahn chahn, te cadino ihyan che hua cochihve, ne cahcoman ye.

Pablo ne, chihno yahve ye Timoteo

¹⁰ Me di ne, a devene ndah ndudo che ricuahn man, nduhca che quechica man, ntiyon che nahn che conahn man, nduhca che ritahnó man, nduhca che ndichahtinó man, nduhca che redin yahinó man, nduhca che din chahtinó ¹¹ che din tan ihyan nducó man, chuhrihn man, min yan Antioquia man, Iconio man, Listra man. Namin a devene nduhca che ndedevahn Dihvo vo Dendiohs u yahn nducuahn che chahno chí. ¹² A devano cuaco vo che nducoyaca ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, che nahn quendi ye vederihquentiyon yahn ye numa cuaco ne, din tan ihyan nduco ye. ¹³ Sahn nunde man, sahn rihncheh man, nde tahque duhtuno ihyan ndaconda se, quendi se cahnech se ihyan man, cuahnecon se cahnech ihyan sahn man.

¹⁴ Me di ne, cuiquendi numa ine ndudo che chehn man, che nevahnecon man. Cuenecahque taca ihyan che chicuahn ye di. ¹⁵ Namin cuenecahque te nde ro

che lihn di chehn Ndudo yahn Dendiohs, ndudo min che redin che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo, ne ndevahn vo. ¹⁶ Ndudo min ne, a man Dendiohs chihco ye, ne cochihve cava che cacuahn vo ihyan yahn ye man, yahvo vo ihyan man. Nduco tihca ne, ndahca cuahtenan ye nan Dendiohs, ne ndaca ye vederihquentiyon, din ye nducuahn che ndah.

4 Nan Dendiohs man, nan Dihvo vo Jesucristo man, ihyan min che chi ye numacuahn vederihquentiyon yahn ye techecade ye yahn nducoyaca ihyan, ihyan che chenduche ye man, ihyan che ndih ye man, richquentiyon di ² che cuahndode ndudo yahn Dendiohs cuahn dama. Andahre hua nahn cahnevan ihyan o nahn cahnevan ye, ate di ne, cuiquendi cuahndode numa ine. Numacuahn vedehtino yehn cuicuehn ihyan, codin che conahn ye Ndudo yahn Dendiohs. Coyahve ihyan che cotahno ye man, hua ndere din ye man. ³ Tihca codin, te cochi ro cuahn che metah quenda ino ihyan, cahnevan ye ndudo ndah. Tahque ndah ye ne, nuhn ye ama yahn sahn che cacuahn se ihyan ndudo che ri yeno man. ⁴ Cuahndah vedame ye ndudo cuaco, ne cotahno ye dehtenduh cuento. ⁵ Me di ne, cuiquendi numa ine, codin chahtine che rechuhrihn. Cuahndode ndudo yahn Dendiohs, codinehn ntiyon che quenen.

⁶ Tihca riyahve di, te u ne, a nun va che cahno ihyan u, ndaca muhn iyehense cuh. ⁷ Nduhca ama sandado che cuhn se nde chinahn ntiyon ndah che nda se, nduhca ama sahn reduche che chano se nde din se ganar, tihca quendi numa ino chitahnó Dihvo vo Jesucristo, ⁸ ihyan min che retechecade ye numa cuaco. Man ne, a nihneva ndah ye vedino cuande yahn che dave chedave yahn, ne te ye u ro che techecade ye. Namin cah ye nducoyaca ihyan che ndichahntino ye che ndaconan chi tun ye.

⁹ Codin nun ine, chi ndihchero u, ¹⁰ te Crescente ne, riquendi se nan ntiyon yahn Dendiohs, cuahn se yan Galacia, ne Tito ne, cuahn se yan Dalmacia. Me Demas ne, tahque renan ino se cochica se vedeyeno yahn man se, ne chihcoman se u, cuahn se yan Tesalónica.

¹¹ A deman Lucas quenan ye nduco. Cuahn che chi ne, cuiquenda Juan Marcos. Nahn sahn, te richihve se nan ntiyon. ¹² Tiquico ne, dechuh sahn yan Efeso. ¹³ Cuahn che choh yan Troas ne, cuiquenda cuyano tu che rendiche che chaconahn ndevaco Carpo. Namin cuiquenda libro chahn, menan vihca caa che ndirun. ¹⁴ Alejandro, sahn vihchecu me ne, ama din tan se nduco. Man Dihvo vo Jesucristo techecade ye yahn se yahn che tihca din se. ¹⁵ Cuihque cudado sahn, te ama rihca tan se ndudo che rahndudo vo.

¹⁶ Cuahn che chahn menan, ndedevahn u nan ihyan ndinan ne, nde ama dihn vo hua chinan ye u, te chihcoman nducoyaca ye u. Dendiohs nchahco ye cava ye che tihca din ye. ¹⁷ Andahre chihcoman ihyan chahn u, ate Dihvo vo Jesucristo chinduco ye u, ne chinan ye u nde chihno dinahn cahndudo ndudo yahn ye, chihnevan ama yahn ihyan naci6n chenhahn. Tihca ndedevahn ye u tah vederih. ¹⁸ A devano che quendi ye ndedevahn ye u nduh cuan nan che cahnda cava, nde ndeva ye u, conan vahchetero nan che rihquentiyon ye. ¡Ndeva vo yavenan ye cuahn dama! Tihca co.

¹⁹ Cuenecah Dendiohs Priscila nduco Aquila man, ihyan ndevaco Onesiforo man, che cuande yahn.

²⁰ Erasto ne, quenan se yan Corinto, ne Tr6fimo ne, chihca se, ne chaconahn sahn yan Mileto. ²¹ Codin nun ine cochi numanahn che metah cuanan ro iche. Eubulo man, Pudente man, Lino man, Claudia man, nducoyaca dihn vo chenhahn man, dechuh ye Dendiohs yehn.

²² Dihvo vo Jesucristo conduco ye di, din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

TITO

1 U Pablo, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo ne, chaconahn Dendiohs u nan ntiyon yahn ye che cacuáhn ihyan che tendahnun ye, cava che cotahno ndah ye Dihvo vo man, conahn ye ndudo cuaco che redin che runecade rahtechico vo man, ² cochahtino ye che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro man. Dendiohs ne, hua rihnceh ye, ne nde ro che metah cuhnde iyehne ne, cah ye ndudo yahn ye che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ³ A ihyan min che ndedevahn ye uvo, ne man che nda ro yahn ne, chihco ye ntiyon tahn che cuahndudó ndudo yahn ye. ⁴ Tito, di ne, anduhneca daya man, te chitehne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo che chicuáhn di. Dirún caca cuh, dechúh yehn, ne quenán inó che Chido vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo man, din yahino ye di, din ye che ndahca conen.

Ntiyon che din Tito yahn yahn Creta

⁵ Chaconáhn di yahn yahn Creta cava che cahcoyan dehtenduh che renda ca, cuaconehn intiyahn yaco nducuahn yan nduhca che chihquentiyón di. ⁶ A devene te ihyan che cuahtenan ye ntiyon min ne, nahn che runecade ye man, che ama no ndahca quenán cuma ye man. Me daya ye ne, nahn che ritahno man, che runecade man, che redinahn man, che metah deh che cahma nunde ihyan yahn man. ⁷ Tihca, te ihyan che conan ye ndiyaco ne, nducote ihyan chahn che cuhnde tah ye ntiyon yahn Dendiohs ne, hua co conan nde ama ihyan che yade ye man, cun ye man, che dohino ye man, che ricoh ye man, che canda tin ye man, che idihya ye cava tume man. ⁸ Ihyan che ndah ihyan ye man, runecade ye man, dave yavenan ye man, chahtino ye man, che renevahnecon ye ihyan vaco ye man, atenán ihyan che tihchan ye co cuahtenan ye. ⁹ Namin nahn che ndahca quendi ye ndudo cuaco che chahn ye, cava che quenán yahn ye cacuahn ye man, ndahco ndiya ye ihyan che rahcotahn ye man.

¹⁰ Tihca, te ama vate sahn che rahcotahn se man, rente se ndudo nine man, rihnceh se ihyan man. Van sahn chahn ne, sahn nación yahn Israel che tahque redenduh se. ¹¹ A sahn chahn va che ndahco ndiya nchuhn, te cava che ndaca se tume ne, rihnceh se ama yahn dihno vo nduco nducoyaca ihyan ndevaco ye, ricuahn se ndudo che hua redin yahn che cacuahn se.

¹² Ama sahn devano van sahn chahn ne, rahn se tuhca: "Ihyan che vate ye yahn yahn Creta ne, cuahnde chende ye man, ite ye man, cane chete ye man, dahnde ye man." ¹³ Nducuahn chemin ne, cuaco, ne

chemin che hua nahn nda chende coyahve ihyan, cava che numa cuaco cotahno ye Dihvo vo Jesucristo, ¹⁴ ne cahcoman ye dehtenduh cuento che dera derahn ihyan nación yahn Israel man, ndudo che rihquentiyon sahn che rahcotahn se ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man. ¹⁵ Ihyan che ndahca vederendedecadino yahn ye ne, hua rendahchenan ye nde ama nan dehtenduh. Ate ihyan nunde che hua ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, rendahchenan ye nducuahn dehtenduh che ndah, te chihnga ihyan ye man, chihnga vederendedecadino yahn ye man. ¹⁶ Redin ca ye che ritahno ye Dendiohs, ate hua cuaco. Chihnga ihyan ye man, chihnga redin ye man, rahcotahn ye yahn Dendiohs man, nde hua renda yahn ye che din ye dehtenduh che ndah man.

Ndudo ndah che va che cacuahn vo

2 Me di ne, cuihque cudado nan ndudo yehn cava che hua detohnen ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo. ² Coyahve ihyan chahn che runecade cuahtenan ye man, che ndahca ndedecadino ye man, che cotahno ye Dihvo vo Jesucristo numa cuaco man, che cuahtenan cuma ye vedeyahino man, vedechahtino man.

³ Indihte ndahca ne, coyahve ihyan che runecade cuahtenan ye man, che hua cuahtechica ye nte ye cuendo man, che hua cocoh ye man. Va che cah cuande ye nducuahn che ndah, ⁴ tihyon yune ye tahn decahya, cava che din yahino te inchahn te man, daya te man, ⁵ ndahca ndedecadino te man, runecade cuahtenan te man, cuahtenan tahn te vaco te, din te cudado man, cuahtenan te numacuahn vedino vedenecon man, dinahn te yahn inchahn te man. Nduco tihca ne, hua ndaca yune che chihnga cahma ihyan yahn Nduco yahn Dendiohs.

⁶ Namin sahn decahya ne, coyahve sahn che runecade cuahtechica se. ⁷ Runecade cochique man cava che cua cuande ihyan yahn nducuahn che redin, ne quendi ye yune yehn. Runecade cuicuehn man, numa cuaco man. ⁸ Nahn che nduco ndah cahme cava che nde ama ihyan, hua ndaca yune che chihnga cahma ye yuhn vo. Nduco tihca ne, co cuihnan adecoduhno ihyan che hua ri rendihche ye uvo, ne hua conan yahn ye che cahma nunde ye yuhn vo.

⁹ Coyahve ihyan che chenán ye vaco dihve ye che nevahnecon ye ihyan man, che hua cuahcotahn ye yahn ye man, che hua cahma tahn ye nduco ye man, ¹⁰ che hua duco ye man. Nahn che runecade ye nan

nducuahn, cava che cua cuande ihyan, ne tumacadino ye che Ndudo yahn Dendiohs, ihyan min che ndedevahn ye uvo ne, ndah.

¹¹ Tihca nahn che din ye, te Dendiohs ne, chihco ro ye che yahino ye nducoaca ihyan iyehse, ndedevahn ye ihyan. ¹² Tihyon yune ye uvo cava che ametah cuahtechico vo vedeyeno yahn man vo, cuahtendihco vo nunde man, che runecade cuahtechico vo nduhca che nahn ye man. ¹³ Namin te cuande ye uvo che cohahtino vo nde nda ro che conahn ndudo yahn ye che te ye uvo, ne ama co yeno vo. Ro min ne, numacuahn vederihquentiyon yudo nda Dendiohs yuhn vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. ¹⁴ A ihyan min che chihco mendahn ye ihyan chih ye, cava che ndedevahn ye uvo, nchahco ye nunde yuhn vo. Nedin yahn ye uvo, tihyon yune ye uvo cava che numa ino vo din vo che ndah.

¹⁵ Numacuahn vederihquentiyon cuicuehn ndudo che tuhchan, coyahve ihyan cava che dinahn ye. Hua ndahca che ndahco ndiya nde ama ihyan di.

Nduhca che va che cuahtechica ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

3 Coyahve ihyan che nevahnecon ye intiyahn man, ihyan ndinan man, dinahn ye man, din ye dehtenduh che ndah man, ² hua chihnga cahma ye yahn nde ama ihyan man, hua canda tin ye man, cuahtenan cuma ye vedeyahino man, vedenecon man, nduco nducoyaca ihyan. ³ Tihca nahn che dinahn ye, te hua ndahca che quendi ye nduhca che chahtechico vo ro menan me. Tahn min ne, nine vederendedecadino yuhn vo man, chahcotahn vo man, vatechica vane vo yahn Dendiohs man, chi luco ino vo chahtechico vo vedeyeno yahn man vo man, chihnga din vo man, chahtenan cumo vo vedeve man, ndihche tan ihyan uvo man, ndihche tan man vo ihyan man. ⁴ Ate chihco ro Dendiohs che yahino ye ihyan iyehse, ne ndede-

vahn ye uvo. Andahre hua din vo nde ama nan dehtenduh che ndah, ate nducote man ye quenah vahino ye uvo ne, ndedevahn ye uvo, din ye che ndahcorun Vaco Ndah yahn ye vederendedecadino yuhn vo, ndo vo ihyan ra. ⁶ Numacuahn vedeyahino din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo numacuahn vederihquentiyon che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. ⁷ Numacuahn vedeyahino nedin yahn ye uvo cava che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro nduhca che ndichahtino vo.

⁸ Ndudo che tuhchan ne, cuaco man, ndah man, ne cochihve yahn nducoyaca ihyan. Nahn che numa ine cah cuende ihyan che ritahno ye Dendiohs, cava che din ye che ndah. ⁹ Coyahve ihyan che nine ye; hua cuahnecon che cuahtecuhma chende ye nduco vih yahn taca cochi ndata yahn ye man, yahn ley che dirun Moisés man, te che tihca redin ye ne, nde tah hua cochihve yahn ye.

¹⁰ Ihyan che conun ye ihyan ndiyaco che o cuan co ye ne, coyahve ihyan ama o yune. Me ndete che hua cahcovan ye che cahme ne, ametah cuahnecon che conduco ye nchuhn. ¹¹ A devene te ihyan che tihca redin ye ne, a ndinda ye, nedin nunde yahn ye.

¹² Cuahn che dechuh Artemas o Tiquico tan ne, codin nun ine cahn yan Nicópolis, ndihchero u, te a chihco che min conan ro iche. ¹³ Cuinen nduhva che tuno tah abogado Zenas man, Apolos man, cah ndahva nducuahn che cochihve yahn se che cuahtenan yune se cava che hua cacuahnan yahn se. ¹⁴ Namin cah cuende dihno vo che din ye che ndah, conan ye ihyan che va vederetahn yahn ye, cahco ro ye che richihve ye.

¹⁵ Nducoyaca dihno vo che chenan ye muhn nduco ne, dechuh ye Dendiohs yehn. Nducoyaca dihno vo man, cahvo vo man, che chenan ye tan ne, cuenecah Dendiohs ihyan che cuande yahn nuhn. Dendiohs din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

FILEMON

¹ Filemón, dihno nuhn che yahino nuhn ndih, che namin redin ne ntiyon yahn Dendioh, u Páblo che quenún vācoyahn yahn che redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo mān, dihno vo Timoteo mān ne, dirun nuhn cāca cuh, dechuh nuhn yahn nchuhn, ndih mān, ² cahve nuhn Apia che yahino nuhn ihyan mān, Arquipo che rinduco se nuhn nān ntiyon yahn Dihvo vo mān, nducoyāca dihno vo mān, cahvo vo mān, che rendo dama ye ndevāco ne. ³ Chido vo Dendiohs mān, Dihvo vo Jesucristo mān, din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhca cuahtenan ne.

⁴ Cuahn dama revāh cāva ne, renechāh nundihve cuahn Dendiohs yuhn vo, ⁵ te checadinó che numacuahn vedeyahino ritahno ne Dihvo vo Jesucristo mān, redin yahino ne nducoyāca ihyan yahn ye mān. ⁶ Namin revāh cāva ihyan che quendi ye yune yahn ne, chitahno ye, cāva che conahn ndah ye nduhca che redin yahino Dendiohs uvo yahn che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo. ⁷ Dihnó, āma yenó mān, rendacā vedechahtino mān, yahn che āma quenān cuma ne vedeyahino. A cāva ndih che renechāh yān ihyan yahn Dendiohs chedave yahn ye.

⁸ Chemin che, andahre apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo u mān, andahre quenān cumā vederihquentiyon che cahcantiyón ndih mān ne, ⁹ ate tahque ndah che numacuahn vedeyahino ricā favor ndih. Condihe ne. U Páblo ne, a indihthe u. Avāne ne, quenún vācoyahn yahn che ritahnó Dihvo vo Jesucristo. ¹⁰ Onésimo ne, a nduhca dayá rihnó sāhn yahn che āma richihve se yāhn muhn vācoyahn. Mān ne, ricā favor ndih che nchahco ne yahn se.

¹¹ A rāhn me ne, hua ndāhca din se chihcomān se ntiyon yahn ne, ate mān ne, āma richihve se yāhn, ne namin cochihve se nān ne. ¹² Andahre āma yahinó sāhn, ate ndedechúh sāhn ndevāco ne. Cuendeva ne sāhn, codin ne cuande anduhneca ndete che u ndeva ne. ¹³ Numanahn che quenún vācoyahn cāva ndudo

ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, náhn che conan se nducó muhn cāva che cochihve se yāhn menun ne.

¹⁴ Ate nducote metah cāhmā nduco ne ne, hua chāconāhn sāhn muhn. Tahque ndāhca che mān ne cāhma ne che conan se, te náhn che nducuah favor che din ne nducó ne, a nān vedeyeno yahn mān ne.

¹⁵ Rāhcó te co chica se ndevāco ne cāva che cuahn che ndaconan se ne, conan se cuahn dāma, ¹⁶ ne nevahne-cun ne sāhn nduhca āma dihno ne che yahino ne, ndiyu demān nduhca āma sāhn decāhya yahn ne. U ne, āma yahinó sāhn, ate rāhcó te ndih ne, nde tahque yahino ne sāhn yahn che ndah ihyan se mān, yahn che ritahno se Dihvo vo Jesucristo mān.

¹⁷ Chemin che ndete che rihno ne u nduhca combiero yahn ne ne, cuenevahne-cun ne sāhn, codin ne cuande anduhneca ndete che u nevahne-cun ne.

¹⁸ Ndete che va deh che nedinda se yahn ne o quendihco se ne, conahn cāca ne cuande yāhn. ¹⁹ U Páblo dirún cāca cuh. U nedihvé yahn ne, andahre mān ne quendihco ne yāhn yahn che tihyon yuné ndih che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ne. ²⁰ Tihca dihnó. Cāva Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ritahno vo ihyan ne, redin yahn che dinahn ne che ricā ndih, necāh yān ne chedave yāhn.

²¹ Dirún yahn ne, te quenān inó ndih che dinahn ne ndiyu demān favor che ricā, te nde tahque chuhnan ca din ne favor nducó. ²² Namin ricā ndih che cāhcoyān ne nān che conān, te quenān inó che cuahne-cun Dendiohs che chí quendihcheró nchuhn nduhca che rica ne ihyan.

²³ Dihno vo Epafra che nduco se u quenun se vācoyahn yahn che ritahno se Dihvo vo Jesucristo ne, dechuh se Dendiohs yahn ne. ²⁴ Me Marcos mān, Aristarco mān, Demas mān, Lucas mān, ihyan chuhn che rīnan ye u nān ntiyon yahn Dihvo vo ne, namin dechuh ye Dendiohs yahn ne.

²⁵ Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nchuhn. Tihca co.

HEBREOS

Dechuh Dendiohs Daya ye, çah ye, checadino ihyan iyehñse ndudo yahn ye

1 Ro menan me ne, ama ndeh yune man, ama nuhn ino Dendiohs man, çah cuande ye ndudo yahn ye ihyan profeta çava che cuahndudo ye, cahnevan ihyan ndico yuhn vo. ² Man adiva ne, dechuh ye Daya ye, ndahco ye nducuahn dehtenduh tah ye. A nduco ihyan min dendah ye iyehñse. Dechuh ye ihyan, te nduco ihyan min te ye ndudo yahn ye, checadino vo. ³ Nduhcã yahn che rendihco dave yahn ne, tihcã rihco ro ihyan min vederihquentiyon yahn Chida ye. Ihyan min nduco Chida ye ne, dama no ye. Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon yahn ye, redin ye cudado iyehñse. A ihyan min che nedihve ye yahn nunde yuhn vo, ndaco vo vederenchahco. Tuhme chihnde ye vahchetero lado tah cuaco Dendiohs.

Daya Dendiohs ne, tahque ndinan ye che co nducoyaca ángel

⁴ Daya Dendiohs ne, tahque ndinan ye che co nducoyaca ángel, te tahque yudo vederihquentiyon ndahco Dendiohs tah ye. ⁵ Tihcã, te Dendiohs ne, nde menahn hua rahn ye ri ye nde ama ángel:

Di che Dayá.

Man ro cuh chihco ró che Dayá di.

Nde hua rahn ye yahn nde ama ángel:

Dayá ihyan.

U che Chida ye.

⁶ Ate cuahn che dechuh ye Daya ye che menan iyehñse ne, rahn ye:

Nchuhn, nducoyaca ángel yahn, cuendeva ne yaveñan ye.

⁷ Me yahn ángel ne, tuhcã rahn ye:

Dín che co nchuhn nduhcã vaco man, ruchiyahn man.

⁸ Ate yahn Daya ye ne, rahn ye:

Di Dendiohs, vederihquentiyon yehn ne, hua nda ro che cuihno.

Numa cuaco rihquentiyen.

⁹ Renan ine nducuahn che ndah, ne racondah vedame nducuahn che chihnga.

Chemin che u Dendiohs yehn, redín che tahque ri yene che co nducoyaca combiero yehn.

¹⁰ Namin rahn ye:

Di Dihve ihyan iyehñse, nde ro menan me ne, dendah iyehñse man, nan ro man.

¹¹ Chemin ne, va che cuihno, ate di ne, conen cuahn dama.

Nducuahn dehtenduh chemin chan ne, va che co ndico nduhcã che ri ndico tino.

¹² Din anduhcã che nehn nduco dehtenduh chemin chan, cahnevi anduhñecã ndete che ama tino, ne ndacorun.

Ate man di, hua nda ro che ndacorun, nde hua nda ro che coh.

¹³ Nde menahn hua rahn Dendiohs ri ye nde ama ángel:

Cuihnde lado tah cuaco numanahn che ndahco ndiyá ihyan che hua ri rendihche ye di, çava che nevahñecun ye di.

¹⁴ Nducoyaca ángel ne, vaco che redin ye ntiyon yahn Dendiohs. Redechuh ye ihyan çava che conan ye ihyan iyehñse che quenan cuma che ndevahn ye.

Hua ndahcã che çahcoman vo Ndudo yahn Dendiohs

2 Nducote tahque yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo che co ángel ne, chemin che quenan cuma che cuahtenun ino vo ndudo che a chihnevan vo çava che hua çahcoman vo. ² Tihcã, te nducote a chinahn ndudo yahn Dendiohs che dechuh ye nduco ángel a rahn me, ne ihyan che chahcotahn ye yahn ndudo min, chendihco ye nunde, a chi ye castigo che redin yahn che co ye ne, ³ namin uvo ne, hua co ndevahn vo ndete che hua tumacah vo yahn ndudo ndah yahn vederenchahco che rete Dendiohs uvo. Ndudo min ne, a Dihvo vo Jesucristo menan vih cahndudo ye, ne nuhn che chihnevan nuhn ndudo min ne, tumacadino nuhn che cuaco. ⁴ Avane ne, ama ndeh nan vederihno din Dendiohs, chihco ro ye che cuaco, nde din ye che chenana cuma vo vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye tunoca che nahn man ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, nda ye muhn iyehñse cuh, ndacondã ye ihyan

⁵ Vederihquentiyon cuh che rendahconun yan che va che cuihnde ne, hua chihco Dendiohs tah ángel. ⁶ Hua, te ama cuan nan Ndudo yahn ye dirun ama ihyan tuhca:

Dendiohs, nde hua rignonun chihve ihyan iyehñse çava che necahco ne ihyan.

Nde hua rignonun chihve ye çava che din ne cudado ihyan.

⁷ Numanahn min ne, tahque doh vederihquentiyon çah ne ihyan che co ángel.

Van nducuahn dehtenduh che dendah ne ne, tahque çah ne vededevano ihyan.

Çah ne vederihquentiyon ihyan çava che çahcantiyon ye nducuahn dehtenduh che dendah ne.

⁸ Ndahco ne nducuahn dehtenduh tãh ye.

Nducote ndahco Dendiohs nducuahn dehtenduh tãh ihyan ne, nducuahn va che çahcantiyon ye. Mãn ro cuh ne, ametah nevahnecon nducuahn dehtenduh ihyan.

⁹ Ate Dihvo vo Jesucristo che cuãco ne, nducote chih ye ne, renevahnecon nducuahn dehtenduh ihyan, rende va yavenãn ye. Numacuahn vedeyahino cahnecon Dendiohs che chih ye çava nducoyãca ihyan iyehñse.

¹⁰ Nducuahn dehtenduh ne, yahn Dendiohs. Mãn ye dendah ye, ne nahn ndeva ye nducoyãca ðaya ye vahchetero. Chemin che quenãn cuma che çah yune ye che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, dinahn ye nducuahn, ndedevahn ye ihyan yahn ye. ¹¹ Ihyan che rendevahn ye mãn, ihyan min che rendedevahn ye ihyan mãn ne, ðaya Dendiohs nducoyãca ye. Chemin che Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ðaya Dendiohs ne, hua ri cuihnãn ye che redin dihno ye ihyan, ¹² nduhça che a ndirun nãn Ndudo yahn Dendiohs tuhça:

Nté yahn ne nduco dihnó.

Çatã himno, ndevã yavenãn ne vãn nducoyãca ihyan yahn ne.

¹³ Namin ndirun:

U ne, richahtinó Dendiohs.

Namin ndirun:

Muhn quenún nduco ðayã che te Dendiohs u.

¹⁴ Nducoyãca ihyan che dihno ye vih ne, ðama ndãta yahn ye. Chemin che Dihvo vo Jesucristo ne, ndo ye nduhça ihyan iyehñse çava che chi chih ye, ndahco ndiya ye chundah, sahn min che redin se che rinda ihyan, ¹⁵ ne ndedevahn ye nducoyãca ihyan che hua va mãn chedave yahn ye cuahn ðama, vah ye vederih.

¹⁶ A devano vo te Dihvo vo Jesucristo ne, ndã ye çava che ndedevahn ye ihyan che ndãta yahn Abraham, ndiyu çava che ndedevahn ye ángel. ¹⁷ Chemin che quenãn cuma che ndo ye ðama nduhça ihyan iyehñse, tumacadino mãn ye nducuahn vederih çava che tahque conan cuma ye vedevãhino nduco vo, ne cohahtino vo ihyan. Redin ye cudãdo uvo, rãhn nan ye uvo nãn Dendiohs, nde chihco mendãhn ye ihyan, chih ye çava che nchahco ye nunde yuhn vo.

¹⁸ Nducote chuhrihn mãn ye, tumarande chundah ihyan ne, tahque nun rendedevahn ye ihyan che retumarande se ihyan.

Vederihquentiyon che quenãn cuma Dihvo vo Jesucristo ne, tahque yudo che co vederihquentiyon che quenãn cuma Moisés

3 Dihno che a tendãhnun Dendiohs nchuhn, nducote a nedin yahn ye nchuhn ne, cuiquendi ne yune yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che dechuh ye ihyan çava che din ye cudãdo uvo, tihyon yune ye uvo che cotahno vo ihyan. ² Nduhça che dinahn Moisés yahn Dendiohs vãn nducoyãca ihyan yahn ye ne, tihça dinahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndahco Dendiohs vederihquentiyon tãh ye. ³ Dihvo vo Jesucristo ne, redin yahn che tahque rende va yave-

nãn ye che co Moisés. Tihça, te ihyan che rihno ye ama vah ne, ihyan min che ndeva vo yavenãn ye, ndiyu vah me. ⁴ Queri ama vah ne, va ihyan che dendah ye.

Namin nducuahn che va iyehñse ne, a Dendiohs che dendah ye. ⁵ Cuãco te Moisés ne, din ye ntiyon yahn Dendiohs, dinahn ye vãn nducoyãca ihyan yahn ye. Ntiyon che quenãn cuma ye ne, che cuahndudo ye ndudo yahn Dendiohs tunoca che recãh ye ihyan.

⁶ Namin Dihvo vo Jesucristo ne, dinahn ye, ate nde tahque yudo vederihquentiyon quenãn cuma ye, te nducote ihyan min che ðaya Dendiohs ne, ndinãn ye vãn nducoyãca ihyan yahn ye. Uvo ne, a ihyan yahn Dendiohs uvo, ndete che quendi vo numacuahn vedeyeno cohahtino vo ihyan nde ndã ro che ndeva ye uvo.

Ihyan che cuahtenan ye nãn Dendiohs

⁷ Nducote tihça ne, ndahça che dinahn vo ndudo che, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, a ndirun tuhça:

Mãn che cahnevan nchuhn ndudo yãhn,

⁸ hua din cheche ne chedave yahn ne nduhça che din ihyan ndico yahn ne che chahcotãhn ye yãhn, ducherino ye u cuahn che chahtechica ye yãhn nãn che metah duhva.

⁹ Ihyan ndico yahn nchuhn ne, hua chitahno ye u, andahre ndihchero ye vederihno che dín nduco ye chete o raco nduyo.

¹⁰ Chemin che chi tãn nduco ye, ne ndedecadinó: "Ihyan sih ne, hua richahtino ye u numacuahn chedave yahn ye, nde hua redinahn ye che rihquentiyón."

¹¹ Chemin che chi tãn nduco ye, ne numacuahn vedeyudo chihco ðama inó che hua ndã ro che ndevã ihyan, cuahtenan ye nducó.

¹² Dihno, cuihco nducoyãca nchuhn cudãdo. Hua din cheche ne chedave yahn ne, çahcomãn ne che ritahno ne Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹³ Tahque ndah ne, coyãhve ama tãma ne vih ro ro, numanahn che chenãn ne iyehñse, çava che nde ama ne hua cahncneh mãn ne nchuhn, din cheche ne chedave yahn ne, cuahtendihco ne nunde. ¹⁴ Tihça, te ndã ro che chi Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ye uvo ndete che quendi vo numa ino vo cohahtino vo ihyan, nduhça che richahtino vo ihyan nde ro che canãn chitahno vo ihyan.

¹⁵ Nahn che çahcovãn vo nduhça che yãhve Dendiohs uvo tuhça:

Mãn che cahnevan nchuhn ndudo yãhn, hua din cheche ne chedave yahn ne nduhça che din ihyan ndico yahn ne che chahcotãhn ye yãhn.

¹⁶ Nducoyãca ihyan che ndetendãh Moisés nación yahn Egipto ne, a ihyan chahn che chihnevan ye ndudo yahn Dendiohs, ne chahcotãhn ye. ¹⁷ Ihyan che chahtendihco ye nunde, ne chih ye yãhn nãn che metah duhva ne, a ihyan chahn che chi tãn Dendiohs nduco ye. ¹⁸ Ihyan che hua dinahn ye yahn Dendiohs ne, a ihyan chahn che, numacuahn vedeyudo, chihco

dama ino Dendiohs che hua nda ro che ndeva ye ihyan, cuahtenan ye nduco ye. ¹⁹ A devano vo te hua chi tuno ihyan chahn nan Dendiohs, yahn che hua chitahno ye ihyan.

4 Chemin che numanahn che rete ca Dendiohs ndudo yahn ye che ndeva ye uvo ne, nahn che cahco vo cudado, denan vate ama o vo che hua tuno vo nan ye. ² Cah Dendiohs ndudo ndah yahn ye ihyan ndico chahn, ne namin te ye uvo. Ate ihyan chahn ne, nde hua chichihve che chihnevan ye, yahn che hua chitahno ye. ³ A uvo che chitahno vo che ndeva Dendiohs uvo, cuahtenan vo nduco ye, te rahn ye yahn ihyan chahn tuhca:

Chemin che chi tan nduco ihyan sih, ne numacuahn vedeyudo chihco dama ino che hua nda ro che ndeva ihyan, cuahtenan ye nduco.

Cuahn che chihno ntiyon yahn Dendiohs che dendah ye iyehne ne, a va yan ye che ndeva ye ihyan cava che cuahtenan ye nduco ye. ⁴ Cuaco chemin, te ama cuan nan Ndudo yahn ye ndirun yahn ro sabado tuhca:

Ro sabado ne, nducote a nihno ntiyon yahn Dendiohs che dendah ye iyehne ne, chihnde tuhno ye.

⁵ Namin tama cuan nan Ndudo yahn ye ndirun tuhca:

Hua nda ro che ndeva ihyan sih, cuahtenan ye nduco.

⁶ Nducote tihca ne, a ndero ndi che a va yan Dendiohs che ndeva ye tama te o ihyan, cuahtenan ye nduco ye. Ihyan chahn che chihnevan ye ndudo ndah yahn Dendiohs menan ne, hua tuno ye nan ye yahn che chahcotahn ye. ⁷ Chemin che chihno ama ndeh nduyo ne, ndaconan yahve Dendiohs ihyan tama yune. Yahn chemin ne, a dirun. Din ye che dirun David tuhca:

Man che cahnevan nchuhn ndudo yahn Dendiohs ne, hua din cheche ne chedave yahn ne.

⁸ Nan che ndeva Dendiohs ihyan, cuahtenan ye nduco vih ne, ndiyu yahn nan che nda Josue nduco ihyan ndico chahn, te ndete che a min ne, ametah ndaconan rahn Dendiohs che ndeva ye ihyan. ⁹ Devano vo te coman va che ndeva Dendiohs ihyan yahn ye, ¹⁰ te ihyan che ndeva ye ne, cuahte tuhno ye nduhca che chihnde tuhno man ye ro che chihno ntiyon yahn ye che dendah ye iyehne. ¹¹ Chemin che nahn che din nun ino vo cava che ndeva Dendiohs uvo. Condi dama co ama o vo nduco ihyan ndico chahn che hua chitahno ye.

¹² Tihca, te Ndudo yahn Dendiohs ne, yudo vederihquentiyon yahn, redin che renda ihyan nan ye. Tahque nun ca renda chete chedave yahn ihyan che co ama espada che o can yahn, ne rihco ro vederendedecadino yahn ye. ¹³ A Dendiohs che techecade ye yahn ihyan. A ihyan min che dendah ye nducuahn, ne metah nde ama nan dehtenduh che co conun ndeh nan ye. A nan ye va nducuahn.

Dihvo vo Jesucristo ne, nda cuande ye ihyan yahn ye

¹⁴ A Dihvo vo Jesucristo Daya Dendiohs, che nda cuande ye uvo. Ihyan min ne, conahn ye vahchetero, rahn nan ye uvo nan Dendiohs. Chemin che nahn che quendi vo numa ino vo cotahno vo ihyan. ¹⁵ Dihvo vo Jesucristo ne, tumarande chundah ihyan nan ndu-

cuahn, ate hua quendihco ye nde ama nunde. Chemin che, nducote man ye chuhrihn ye ne, a devano ye nduhca che rechuhrihn vo, ne renan vahino ye uvo.

¹⁶ Man ne, nahn che dehve rahco vo, covah vo nan Dendiohs yuhn vo, ihyan min che yahino ye uvo, cava che numacuahn vedeyahino man, vedevahino man, conan ye uvo cuahn che yah rahno vo.

5 Queri ama chidocuyan ndinan ne, retendahnun Dendiohs ihyan van ihyan iyehne cava che cahma nan ye ihyan nan Dendiohs man, rihno ye ite che co te vedino cava nunde yahn ye man. ² Chidocuyan chahn ne, nducote ihyan nunde ye nduhca ihyan chenahn ne, chemin che riquendah ye vedechahtino cava ihyan tundo man, ihyan che redinda ye man. ³ Va che cahno ye ite che co te vedino cava nunde yahn ihyan yan, ne nducote namin ihyan nunde ye ne, quenan cuma che cahno ye ite che co te vedino cava nunde yahn man ye.

⁴ Nde ama ihyan ne, hua co tendahnun man ye vederihquentiyon min, conan cuma ye. Atenan man Dendiohs retendahnun ye ihyan che recah ye vederihquentiyon min nduhca che cah ye Aaron. ⁵ Atihnoqa Dihvo vo Jesucristo. Hua tendahnun man ye vederihquentiyon min, quenan cuma ye. Tahque ndah ne, a man Dendiohs tendahnun ye ihyan. Rahn ye ri ye ihyan:

Di che Dayá.

Man ro cuh chihco ro che Dayá di.

⁶ Namin rahn ye ri ye ihyan nduhca che ndirun nan Ndudo yahn ye tuhca:

A tendahnun di che co chidocuyan ndinan, cuhnde tah vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec,

ne hua nda ro che cuhno vederihquentiyon yehn.

⁷ Cuahn che quechica Dihvo vo Jesucristo muhn iyehne ne, covah ye numa ino ye, nde chaco ye, ne Dendiohs, ihyan min che va vederihquentiyon yahn ye che ndedevahn ye ihyan tah vederih ne, chihcovan ye yahn che ndeva Dihvo vo yavenan ye. ⁸ Andahre Daya Dendiohs ihyan ne, ate chi nino ye dinahn ye van nducuahn che chuhrihn ye. ⁹ Cuahn che chenah dinahn ye nducuahn ne, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava che, nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹⁰ Tihca, te a tendahnun Dendiohs ihyan che co ye chidocuyan ndinan, cuhnde tah ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec.

Cahnda che cahcoman vo che ritahno vo Dihvo vo Jesucristo

¹¹ Ama va ca dehtenduh che nahn te cuandé nchuhn, ate ama vahche che din che conahn ne yahn che hua rihco ne che conahn ne. ¹² Ametah ro che ritahno nchuhn Dihvo vo Jesucristo, ate ndotenan che man ne cacuahn ne ne, rendotenan ne che ndaconan cacuahn ihyan nchuhn dehtenduh che nde hua vahche nan vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nduhca decuahn yuno che hua ri che cheh dehtenduh, te deman leche

rih ne, tihchan nchuhn. Hua renahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, nde hua retumacadino ne taça che cuahtechica ne runecade. ¹⁴ Ihyan che ndah renahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a ihyan chahn che devano tendahnun ye dehtenduh. Riquendi ye cha che ndah, ne rihcoman ye cha che hua ndah.

6 Nducote tihça ne, quendi vo cuahn ndah vo vederihquentiyon yahn Dendiohs çava che conahn ndah vo. Dehtenduh che chahn vo cuahn che cade chitahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu dechemin dechemin cuahn vo cuahn dama, te ama va ca vederihquentiyon yahn ye che nahn che cuahn vo. Hua deman yahn nduhça che rento ino ihyan nunde yahn ye che redin che rinda ye man, nduhça che ritahno ihyan Dendiohs man, ² nduhça che redenune ihyan man, nduhça che renahn tah ye ihyan, revah ye çava ye man, nduhça che ntuche tenahn man, nduhça che techecade Dendiohs yahn ihyan nunde, din ye castigo ihyan cuahn dama man. Hua deman dehtenduh chemin chan che va che cuahn vo, ³ te ama va ca vederihquentiyon yahn Dendiohs che cacuahn nchuhn ndete che cuahnecon ye.

⁴ Ihyan che a chenahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs man, ndudo ndah yahn ye man ne, tumacadino ye vedeyahino yahn ye man, vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn ye man, vederihquentiyon che cuahtenan ihyan vahchetero man. Ndete che cuahcondah vedame ye Dendiohs ne, ama yune denda ye, te anduhneça che ndaconan nahn yah ye Dihvo vo Jesucristo, din duce yahn ye ihyan nan nducoyaca ihyan. ⁷ Nduhça ama yahn nan che ndahça ran co ne, ndete che ndah ri chendata yahn ihyan ne, nedin yahn Dendiohs yahn min. ⁸ Ate ndete che deman chano yan ri ne, din dine ye, nde çahco vih ye çava che cuco.

Richahtino vo Dihvo vo Jesucristo cuahn dama

⁹ Dihno che yahino nchuhn, a dirun yahn ne nduhça che rahno ihyan che racondah vedame ye Dendiohs, ate a devano cuaco che a ndedevahn ye nchuhn, redin ye che runecade vatechica ne. ¹⁰ Dendiohs ne, ndah ye, ne ra cuande ye nduhça che din yahino ne ihyan yahn ye, chinan ne ihyan, nde rihan ca ne ihyan.

¹¹ Nahn che quendi nchuhn numa ino ne nduhça che a cochi ne, nde nda ro che chenano ino vo cuahn che ndeva Dendiohs nchuhn. ¹² Hua nahn che din dahnde nchuhn. Tahque ndah ne ne, cuiquendi ne yune yahn ihyan che chitahno ye Dendiohs, ndichahtino ye che ndedevahn ye ihyan nduhça che a necah ye ndudo yahn ye.

¹³ Cuahn che çah Dendiohs ndudo yahn ye Abraham ne, çah ye numacuahn vederihquentiyon yahn man ye, te ametah tama ca ihyan che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co man ye. ¹⁴ Rahn ye ri ye Abraham: "Cuaco rahn ri di che ama din che ndah ndoque, ama din che co yahn ndata yehn." ¹⁵ Abraham ne, quenano rino ye numacuahn vedechahtino nde chihn ndudo che çah Dendiohs ihyan. ¹⁶ Ihyan iyehense ne, cuahn che çah ye ndudo yahn ye ne, rendahconun

yan ye Dendiohs, te ihyan min che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye. Cuahn che tihça çah ye ndudo yahn ye ne, nde nan che çahma ye, metah. ¹⁷ Namin Dendiohs, cuahn che çah ye ndudo yahn ye Abraham ne, çah ye numacuahn vederihquentiyon yahn man ye, chihco ro ye çava ihyan yahn ye che dinahn ye.

¹⁸ Tihça çah Dendiohs ndudo yahn ye numacuahn vedeyudo, ne co cochahtino vo ihyan, te redinahn ye ndudo yahn ye. Nducoyaco vo che a ndahco vo chedave yuhn vo tah ye che ndedevahn ye uvo ne, hua dehvahco vo, te ndedevahn ye uvo nduhça che a necah ye ndudo yahn ye. ¹⁹ Quenan cuma che ndevahn chedave yuhn vo, ametah che ndedecadino vo. A chitahno vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che va ye vahchetero, rahn nan ye uvo nan Dendiohs çava che co condah vo min. Ihyan min ne, anduhneça ama chidocuyan ndinan che va tah ye vederihquentiyon nduhça che quenano cuma Melquisedec che hua nda ro che cuihno.

Va tah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon nduhça che quenano cuma Melquisedec

7 Melquisedec ne, rey yahn yan Salem, namin chi ye ama chidocuyan ndinan yahn Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye. Cuahn che ndaconan Abraham che chahn ye, cuhn ye nduco ino cun rey chahn, decuihno ye ihyan ne, chahn Melquisedec, chendi yune ye ihyan, ne chica ye che conan Dendiohs ihyan. ² Me Abraham ne, ndahco ye neve dehtenduh che ndaca ye van çanda me tah ihyan min. Nan che ndiche dehtenduh ne, çah ye ama ihyan. Che duce rey min, Melquisedec ne, tuhça conahn: "Rey ndah." Namin dihn va nan che chihquentiyon ye, te yan yahn ye, Salem ne, tuhça conahn: "Yan nan che dihn va." ³ Ihyan min ne, anduhneça ndete che co man ye, te hua duh devano duh che chaco ye man, duh che chida ye man, nde hua duh devano ti chica ndata yahn ye. Hua duh devano ticuahn chihndeyan ye man, ticuahn chih ye man, ndete che chihno vederihquentiyon yahn ye man. Atihnocah Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, te ndi ye anduhneça chidocuyan ndinan, ne hua cuihno vederihquentiyon yahn ye.

⁴ A ndero ndi te ama yudo vederihquentiyon quenano cuma Melquisedec, te nde ihyan ndico yuhn vo Abraham ne, ndevahnecon ye ihyan, ne ndeh nan dehtenduh che chihnevi ye yahn rey chahn, ndahco ye tah ye.

⁵ Nduhça che rihquentiyon ley che dirun Moisés ne, va che çah ihyan naciön yahn Israel ama dehtenduh nan che ndiche queri ama nan dehtenduh yahn ye che va, ndondah tah chidocuyan che ndata yahn Leví. Tihça va che din ye, te ndata yahn Abraham ihyan nduco vih.

⁶ Ate Melquisedec ne, andahre hua ndata yahn Leví ihyan ne, ndondah tah ye dehtenduh che çah Abraham, ihyan min che çah Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. A Melquisedec che chica ye che conan Dendiohs Abraham, ⁷ ne a devano vo te ihyan che rica ye Dendiohs çava ihyan chenahn ne, tahque yudo vederihquentiyon quenano cuma ye. ⁸ A ndero ndi che tahque yudo

vederihquentiyon che quenan cuma Melquisedec che co vederihquentiyon che chahtenan cuma chidocuyan che ndata yahn Leví. Ihyan chahn ne, chihno chih ye, ate Melquisedec ne, a ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs anduhnecá ndete che va ca ye. ⁹ Leví nduco nducoyaca chidocuyan che ndata yahn ye ne, anduhnecá ndete che nduco ye Abraham, ndeva ye yavenan Melquisedec, te andahre ametah ye ro min, ate Abraham che chihco ndata ye ihyan.

¹¹ Chidocuyan che ndata yahn Leví, che namin ndata yahn Aarón ne, ihyan chahn che chihnde tah ye ley che dirun Moisés, chicuahn ye ihyan nación yahn Israel. Ate nducote hua ndevahn ihyan nduco vederihquentiyon che chahtenan cuma chidocuyan che ndata yahn Leví ne, quenan cuma che dechuh Dendiohs Dihvo vo Jesucristo, nuhnde tah ye vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec. ¹² Che ndacorun Dendiohs vederihquentiyon yahn chidocuyan ne, nde ley yahn ye va che ndahco cade ye. ¹³ Tihca, te Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu ndata yahn chidocuyan ihyan. ¹⁴ A devano cuaco vo te nan ndata yahn Judá cochi ndata yahn ye. Namin a devano vo nduhca che chihquentiyon Moisés che atenan nan ndata yahn Leví quendah chidocuyan.

¹⁵ Nducote nuhnde tah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec ne, a ndero ndi che a ndahco cade Dendiohs ley che dirun Moisés, ¹⁶ te nuhnde tah ye vederihquentiyon min, ndiyu yahn che ndata yahn chidocuyan ihyan, ate yahn che quenan cuma ye vederihquentiyon che hua nda ro che cuihno. ¹⁷ Tihca, te a yahn ihyan min che ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

A tendahnún di che co chidocuyan ndinan, cuhnde tah vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec,

ne hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yehn.

¹⁸ Nduco tihca, ndahco cade Dendiohs ley che dirun Moisés, te hua cochihve ¹⁹ cava che ndedevahn ihyan. Menun ley min ne, nda Dihvo vo Jesucristo che tahque ndah vederihquentiyon yahn ye. Ihyan min cochahtino vo ihyan cava che tuno vo nan Dendiohs.

²⁰ Avane ne, cuahn che dechuh Dendiohs Dihvo vo Jesucristo ne, numacuahn vedeyudo cah ye ndudo yahn ye che co ye nduhca chidocuyan ndinan. ²¹ Yahn chidocuyan chenahn chahn ne, hua tihca cah ye ndudo yahn ye. Cuahn che ndahco ye vederihquentiyon min tah Dihvo vo ne, cah ye ndudo yahn ye che ndirun tuhca:

Dihvo vo Dendiohs ne, numacuahn vedeyudo cah ye ndudo yahn ye, ne va che conahn.

Rahn ye ri ye Daya ye: "A tendahnún di che co chidocuyan ndinan, cuhnde tah vederihquentiyon nduhca che quenan cuma Melquisedec,

ne hua nda ro che cuihno vederihquentiyon yehn."

²² Nducote a Dihvo vo Jesucristo che nuhnde tah ye vederihquentiyon min ne, conahn ndudo che chihco cade Dendiohs cava vo. Ndudo min ne, tahque ndah che co ley che chihnde a rahn me. ²³ Chidocuyan

chahn ne, yahn ye chahtenan ye nan ntiyon, te nducote ihyan iyehne ye ne, ca rih ye ca rendacorun ye. ²⁴ Ate Dihvo vo Jesucristo ne, cuhnde tah ye vederihquentiyon min cuahn dama, te hua nda ro che coh ye. ²⁵ Chemin che ihyan che tuno ye nan Dendiohs cava ye ne, ndedevahn ye ihyan, ne ametah conda ye, te va ye cuahn dama, rahn nan ye ihyan nan Dendiohs.

²⁶ Ama chidocuyan nduhca ihyan min che rendotenan vo. Ihyan min ne, ndah ye, ne metah nde ama nunde yahn ye. Hua dama ri ye nduco ihyan nunde. Ndeva Dendiohs yavenan ye, ndeva ye ihyan vahchetero. ²⁷ Chidocuyan ndinan chenahn chahn ne, rendotenan ye che cahno ye ite cuahn dama, co te vedino cava nunde yahn man ye man, nunde yahn ihyan man. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chihco mendahn ye ihyan, chih ye, ne nduco chemin ama yune no nedihve ye nunde yahn ihyan iyehne. ²⁸ Chidocuyan ndinan chenahn chahn che chihnde tah ye ley che dirun Moisés ne, ihyan nunde ye. Ate cuahn che ndahco cade Dendiohs ley min ne, numacuahn vedeyudo ndahco ye vederihquentiyon tah Daya ye, ihyan min che hua nda ro che condihco ye nunde.

Nuhnde tah Dihvo vo Jesucristo vederihquentiyon ra che ndahco cade Dendiohs

8 Dihvo vo Jesucristo ne, ndi ye nduhca ama chidocuyan che tahque ndinan, rahn nan ye uvo, va ye vahchetero lado tah cuaco Dendiohs. Ndudo cuh che tahque menan vihca van nducuahn che a dirun nan caca cuh. ² Chidocuyan che tahque ndinan che chahte ye iyehne ne, chahtenun ye chete yaco che dendah ihyan. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, va ye vahchetero. Min ne, ndiyu ihyan iyehne dendah ye. ³ Chidocuyan chahn ne, chenah cuma ye ntiyon che rihco ye ndeh nan vedino nan ta. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chihco mendahn ye ihyan, chi ye vedino cava vo. ⁴ Ndete che muhn iyehne quenah Dihvo vo ne, nde hua conan ye nan ntiyon che redin chidocuyan che rihco ye vedino nan ta nduhca che rihquentiyon ley che dirun Moisés, te a ihyan chahn che nda cuande yahn ye ntiyon min. ⁵ Ihyan chahn ne, redin ye ntiyon chete yaco che ndedendah ihyan menun vahchetero nan che va Dendiohs. Devano vo che menun, te cuahn che canan Moisés dendah ye yaco me ne, rahn Dendiohs, ri ye ihyan: "Cuihque cudado, ne cuendendah nducuahn nduhca che nahme di tingüete me." ⁶ Chidocuyan chahn ne, muhn iyehne cuh che va ntiyon yahn ye. Ate Dihvo vo Jesucristo che ndi ye anduhnecá chidocuyan che rahn nan ye uvo nan Dendiohs ne, tahque chahte vederihquentiyon yahn ye che co vederihquentiyon yahn ihyan chahn, te tahque ndah vederihquentiyon che ndahco cade Dendiohs che co vederihquentiyon ndico me man, tahque ndah ndudo che te ye uvo che co ndudo che cah ye ihyan ndico yuhn vo man.

⁷ Vederihquentiyon ndico me ne, hua quendah ndah, ne chemin che ndaconan ndahco cade ye. ⁸ Nducote

ndihchero Dihvo vo Dendiohs che hua redinahn ihyan vederihquentiyon ndico me ne, rahn ye:

Caviyan deman ne, ndahco cadé ndudo yahn nduco ihyan nación yahn Israel man, ihyan nación yahn Judá man.

⁹ Ndahco cadé ndudo che cah ihyan ndico yahn ye cuahn che chinán ihyan, ndetendáh ihyan nación yahn Egipto.

Ihyan chahn ne, hua dinahn ye vederihquentiyon che cah ihyan, ne chemin che chacondah vedamé ihyan.

¹⁰ Ndá ro yahn ne, ndahco cadé ndudo yahn nduco ihyan nación yahn Israel.

Dín che conahn ye vederihquentiyon yahn, ne hua conah ye.

Tuhme nedin yahn ihyan, ne ndeva ye yavenán.

¹¹ Ndá ro min ne, hua rendotenan che cacuahn vih ye van dihno ye man, van combiero yahn ye man, cava che tumacadino ye vederihquentiyon yahn,

te tumacadino nducoyaca ihyan, nde ihyan ndico man, nde chechaha man.

¹² Nchahcó yahn ye, ne ametah ndaconan conun inó nunde yahn ye.

¹³ Nducote rahn Dendiohs che a ndahco cade ye vederihquentiyon yahn ye ne, a devano vo che a chuh ro yahn vederihquentiyon ndico me, a chihcoman ye.

9 Ihyan ndico yuhn vo ne, chihnde tah ye vederihquentiyon ndico nan che ndihco cade Dendiohs nduhca che quenan cuma che ndeva ihyan yavenan ye. Namin chihnde tah ye ama yaco che dendah ye.

² Nan derenda chete yaco me ne, duce Nan Ta Yudo. Min va candelero man, mesa nan che retave pan che ri vedino man. ³ Mendahn chete yaco ne, quendihco ama tino chahte numa chahno. Cuahn candevah vedame tino me ne, duce Nan Ta Che Tahque Yudo.

⁴ Min va ama nan ta diyahnguán nan che riche cuhn. Namin va ama yave che ndacotuma diyahnguán.

Chete ne, chenun tu rahno nan che ndirun vederihquentiyon yahn Dendiohs man, quenun ama jarro che ndinda nduco diyahnguán nan che chenun pan che duce maná man. Namin quenun nducodi che neve, che quenan cuma Aarón. ⁵ Menan yave me ne, a min che nan ta nan che rihnde vedino cava nunde yahn ihyan. Min vatendi o ángel che ndindah ye, ne chendah reche ye. Ama quendihco yudo min, te min riya Dendiohs. Conahn nan vo muhn che rente vo yahn nan ta me. ⁶ Tihca va yan nducuahn chete yaco me, ne chidocuyan chahn ne, renda ye cuahn dama nan ta nan derenda me, redinahn ye ntiyon che

chenan cuma ye. ⁷ Ate Nan Ta che Tahque Yudo me ne, atenah chidocuyan che tahque ndinan me renda ye ama yune no che ama nduyo. Queri ama yune che condá ye ne, va che quenda ye yun yahn ite cava che co vedino yahn nunde yahn man ye man, nunde yahn nducoyaca ihyan man. ⁸ Nduco chemin ne, rete Vaco Ndah yahn Dendiohs, recadino vo te numanahn che va ca vederihquentiyon ndico me ne, nduhca che quendihco tino mendahn chete yaco, ne hua co condá adecoduhno ihyan Nan Ta Che Tahque Yudo me ne, ti-

hca hua co tuno ihyan vahchetero. ⁹ Yahn tino che quendihco chete yaco ne, a ndero ndi che rihco vih ihyan nan Dendiohs ro min cuahn che va ca vederihquentiyon ndico me. Nde ama nan dehtenduh vedino che recah ihyan Dendiohs ro min ne, hua co din che cuahteman ino ye. ¹⁰ Vederihquentiyon min ne, chihnde cava che co devano ihyan dehtenduh che co cheh ye man, cuh ye man, taca che nano ye tah ye man, dehtenduh yahn ye man, ne chengu nde dechuh Dendiohs Dihvo vo Jesucristo, ndahco cade ye.

¹¹ Cuahn che ndá Dihvo vo ne, ndi ye nduhca ama chidocuyan che tahque ndinan, nda ye vederihquentiyon ra che tahque ndah. Chihno min ne, conahn ye vahchetero. Chidocuyan che tahque ndinan chahn che chihnde tah ye vederihquentiyon ndico me ne, din ye ntiyon chete yaco che ihyan dendah ye. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, vahchetero va Ye. ¹² Chidocuyan che tahque ndinan chahn ne, nduyo nduyo rendotenan ye yun yahn chivato man, itenine cahya man, cava che co vedino yahn nunde yahn ihyan. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chihco mendahn ye ihyan, ne nduco yun yahn man ye nedihve ye nunde yuhn vo. Ama yune no ndedevahn ye uvo, conahn ye vahchetero nan Dendiohs.

¹³ Nan vederihquentiyon ndico me ne, richihve yun yahn chivato man, itenine man iya yahn itenine che ndihquiyahn ye ite man, cava che co vedino, ne cuhndeman ino ihyan che cahnda yahn ye che condá ye chete yaco. ¹⁴ Ate nde tahque richihve yun yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che metah nde ama nunde yahn ye. Ihyan min ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava che ndaco vo vederenchahco yahn nunde yuhn vo, ndevahn vo. Man ne, hua dehve rahco vo, redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹⁵ Nducote chih Dihvo vo Jesucristo, chera yun yahn ye ne, va tah ye vederihquentiyon ra, rahn nan ye uvo nan Dendiohs. Chemin che ihyan che a tendahnun Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro nduhca che cah Dendiohs ndudo yahn ye. Nducote chih Dihvo vo ne, ndedevahn ye uvo, te cava ihyan min nchahco Dendiohs nunde yuhn vo che hua dinahn vo vederihquentiyon yahn ye che chihnde ro menan.

¹⁶ Testamento che rihco ihyan ne, ndete che nuhnde cuaco che a chih ye ne, conahn. ¹⁷ Ate ndete che va ca ye ne, hua co conahn. ¹⁸ Vederihquentiyon che rihco cade Dendiohs ne, va che cora yun cava che conahn.

¹⁹ Chemin che cuahn che chihno cahndudo Moisés vederihquentiyon che cah Dendiohs ihyan, chihnevan nducoyaca ihyan yan ne, chetah ye ama tihve yudo yahn itecuche che necah cuah nduco ama ticua yata che duce hisopo, ne decahnda ye nduco yun yahn itenine cahya man, yun yahn chivato man, che ndihchetahn nduco nune. Tuhme cahnan ye yun me nan libro che ndirun vederihquentiyon min man, chinun ye van nducoyaca ihyan man, ²⁰ ne rahn ye: "Nduco yun cuh, conahn vederihquentiyon yahn Dendiohs che te ye uvo." ²¹ Namin cahnan ye yun me chete yaco man,

nañ dehtenduh che va min mañ. ²² Nañ vederihquentiyon yahn Dendiohs che dirun Moisés ne, a nahn nducuañ dehtenduh va che co vihco nduco yun yahn ite. Namin va che coh ite, cora yun yahn te çava che nchahco Dendiohs nunde yahn ihyan.

Chih Dihvo vo Jesucristo çava nunde yuhn vo

²³ Yaço nañ che chihnde vederihquentiyon ndico min ne, chihnde menun vahchetero. Ndeucuahn dehtenduh che va chete yaço min ne, rendotenan yun yahn ite çava che co vihco. Ate çava che tuno vo vahchetero nañ va Dendiohs ne, hua cochihve yun yahn ite. ²⁴ Chidocuyañ ndinañ chahn ne, atenañ chete yaço min chihnde vederihquentiyon yahn ye. Ate tahque yudo vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, te vahchetero va ye, rañ van ye uvo nañ Dendiohs. ²⁵ Chidocuyañ chahn ne, nduyo nduyo renda ye Nañ Ta Che Tahque Yudo, ne rendotenan ye yun yahn ite çava che co vedino. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, ama yune no chih ye, chera yun yahn ye çava nunde yuhn vo. ²⁶ Nde nañ canañ iyehñse ne, ama yañ ite quenán cuma che chihno ihyan ndico yuhn vo, chi te vedino. Ate nda ro che ndahco çade Dendiohs vederihquentiyon yahn ye ne, nda Dihvo vo Jesucristo, chihco mendahn ye ihyan, chih ye ama yune no, çava che nchahco Dendiohs nunde yuhn vo. ²⁷ Nducoyaça ihyan iyehñse ne, a nihnde çade che va che coh ye. Adivé ne, va che techecade Dendiohs yahn ye. ²⁸ Dihvo vo Jesucristo ne, chih ye ama yune no, nedihve ye nunde yahn ama yañ ihyan. Nda ro yahn ne, ndaconan chi tun ye, ndiyu çava che coh ye tama yune çava nunde, ate çava che ndeva ye ihyan che numa ino ye chenán rino ye ihyan.

10 Vederihquentiyon che ndahco çade Dendiohs ne, tahque ndah che co vederihquentiyon che chihnde tañ Moisés. Nañ vederihquentiyon ndico me ne, hua tuno ihyan nañ Dendiohs, andahre nduyo nduyo recañ ye vedino çava nunde yahn ye. ² Ndete che ndaça ihyan chahn vederenchahco çava nunde yahn ye ama yune no ne, ametah rendotenan che ndaconan çah ye vedino. Ate hua nchahco Dendiohs nunde yahn ye ama yune no, ne chemin che hua rihndemañ ino ye, redin nunde yahn ye. ³ Nduyo nduyo che recañ ye vedino ne, renecañco ye che chendihco ye nunde, ⁴ te yun yahn itenine mañ, yun yahn chivato mañ ne, hua co din che ama yune no ndaça ihyan vederenchahco çava nunde yahn ye.

⁵ Chemin che cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo iyehñse ne, rañ ye ri ye Dendiohs: Hua renan ino ne che rihno ihyan ite, ri te vedino nañ ne.

Tahque ndah ne ne, din ne che ndó nduhça ama ihyan iyehñse, çahco mendahn u cóh, nedihvé nunde yahn ihyan.

⁶ Hua renan ino ne che rihno ye ite, rihquiyahn ye ite, ri te vedino çava che nchahco ne nunde yahn ye.

⁷ Dendiohs yáhn, nducote hua renan ino ne dehtenduh vedino chemin chan ne, a ndá muhn iyehñse çava

che dináhn che rihquentiyon ne nduhça che a ndirun yáhn nañ Ndudo yahn ne.

⁸ Dinoca rañ Dihvo vo Jesucristo che hua renan ino Dendiohs dehtenduh vedino che recañ ihyan çava nunde yahn ye andahre nañ vederihquentiyon ndico a nihnde çade che va che çah ye. ⁹ Tuhme rañ ye: "A ndá muhn iyehñse çava che dináhn che rihquentiyon ne." Nduco che tihça rañ ye ne, chihco ro ye che a nuhnde çade vederihquentiyon ndico me, te chihco mendahn ye ihyan menun vedino che recañ ihyan ro menañ. ¹⁰ Nañ vederihquentiyon che ndahco çade Dendiohs ne, nchahco ye nunde yuhn vo yahn che chihco mendahn Dihvo vo Jesucristo ihyan, chih ye ama yune no, ndedevahn ye uvo.

¹¹ Nañ vederihquentiyon ndico me ne, va che çahco chidocuyañ chahn vedino ro ro, ate vedino chemin chan ne, hua redin che ndaça ihyan vederenchahco çava nunde yahn ye ama yune no. ¹² Ate Dihvo vo Jesucristo ne, chih ye, nedihve ye nunde yuhn vo ama yune no. Chihno min ne, conañ ye vahchetero, chihnde ye lado tañ cuaco Dendiohs. ¹³ Min quenán rino ye nde nda ro che ndahco ndiya Dendiohs ihyan che hua ri rendihche ye ihyan, nevahñecun ye ihyan. ¹⁴ Ihyan min ne, ama yune no ndedevahn ye ihyan yahn ye, chihco mendahn ye ihyan, chih ye çava ye. ¹⁵ Cuaco chemin, te namin din Vaco Ndah yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta tuhça:

¹⁶ Rañ Dihvo vo Dendiohs: "Nda ro yahn ne, ndahco çadé ndudo yáhn nduco ihyan yáhn.

Dín che conahn ye vederihquentiyon yáhn, ne hua conañ ye."

¹⁷ Namin rañ ye:

Nchahcó yahn ye, ne ametah ndaconan conun inó nunde yahn ye.

¹⁸ Cuahn che a nchahco Dendiohs nunde yahn ihyan ne, ametah rendotenan che çah ca ye vedino.

Nahn che cochahtino vo Dendiohs

¹⁹ Dihno, nañ vederihquentiyon ndico me ne, nde ama ihyan yañ hua co nda ye Nañ Ta Che Tahque Yudo. Ate nañ vederihquentiyon ra ne, nducote a chih Dihvo vo Jesucristo, chera yun yahn ye, nedihve ye nunde yuhn vo ne, hua dehve rañco vo, co tuno vo vahchetero nañ Dendiohs. ²⁰ Nañ vederihquentiyon ndico me ne, quendihco tino me chete yaço çava che hua chuh ihyan, nda ye Nañ Ta Che Tahque Yudo me. Ate nañ vederihquentiyon ra che va tañ Dihvo vo Jesucristo ne, co tuno vo vahchetero nañ Dendiohs, te chihco mendahn ye ihyan, chih ye çavo vo. ²¹ Nducote ndi Dihvo vo Jesucristo nduhça ama chidocuyañ che tahque ndinañ, rañ nan ye uvo ihyan yahn Dendiohs ne, ²² chemin che ndahco vo chedave yuhn vo tañ Dendiohs. Hua dehve rañco vo, te ritahno vo Dihvo vo Jesucristo numa ino vo. A ndaço vo vederenchahco çava nunde yuhn vo. A chedenune vo, ne mañ ne, anduhñecañ ndete che a ndo dave vo nduco nune dave.

²³ Quendi vo numa ino vo cochahtino vo che ndeva Dendiohs uvo, te dinahn ye ndudo yahn ye che te ye

uvo. ²⁴ Nahn che necah yan ama tamo vo chedave yahn vih cava che quendi vo din yahino vih vo man, din vo che ndah man. ²⁵ Hua cahcoman vo che rendo damo vo nduco vih nduhca che redin nahn dihno vo che rihcoman ye. Tahque ndah ne, quendi vo nde tahque numa ino vo necah yan ama tamo vo chedave yahn vih, te a cochi nino ro che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo.

²⁶ Ndete che a chenahn vo ndudo ndah yahn Dendiohs, ne cuahcotahn vo ne, tuhme ametah nchahco ye yuhn vo. Ndete che cuahcotahn vo ne, metah nguahco yuhn vo che chih Dihvo vo Jesucristo. ²⁷ Hua co cuahteman ino vo, te va che cuhnde cade yuhn vo, co vo castigo yah van ruchiyahn dama nduco ihyan che hua ri rendihche ye Dendiohs. ²⁸ Nducoyaca ihyan che rahcotahn ye yahn vederihquentiyon che dirun Moisés ne, ndete che ndahco cuaco o ino ihyan nunde yahn ye ne, va che cahno ihyan yan ihyan, ametah vederenchahco cava ye. ²⁹ Ihyan che a chenahn ye Ndudo yahn Dendiohs ne, ndete che cuacondah vedame ye Daya Dendiohs man, ndete che duce rino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs che chih Daya ye, chera yun yahn ye cava che ndedevahn ye ihyan iyehense man, ndete che cuahcotahn ye yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, ihyan min che yahino ye ihyan man ne, tuhme tahque chahte castigo va che co ye che co ihyan chahn. ³⁰ Ihyan che tihca redin ye ne, hua co ndevahn ye, te rahn Dendiohs: "U din castigo ihyan nunde, ndahco menun yahn ye." Namin rahn ye: "Ihyan yahn ne, u che Dihve ye. U techecade yahn ye."

³¹ ¡Ama cahnda yuhn vo che cuahtendihco vo nunde nan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero!

³² Cuenechahco nchuhn cuahn che cade chihnevan ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chitahno ne ihyan. Ama quendah ne vedechahtino che ama din tan ihyan nduco ne. ³³ Nahn cuan ne, din duce yahn ye nchuhn, chahn ye nchuhn nan nducoyaca ihyan. Nahn cuan ne, ama chi ran ne che chahn ihyan combiero yahn ne che nduco ne man, ³⁴ din ne vedevahino nduco combiero yahn ne che chahtenun ye vacoyahn man. Din chahtino ne, nde hua chi ran ne yahn che chehnevinan ihyan dehtenduh yahn ne, te a devano ne che nuhnde menun yahn ne vahchetero dehtenduh che nde tahque ndah, che ngu cuahn dama. ³⁵ Chemin che nahn che quendi ne cochahtino ne. A devano ne che ndahco menun ndahva Dendiohs yahn ne. ³⁶ Nahn che cuahtenan cuma ne vedechahtino cava che dinahn ne vederihquentiyon yahn ye, ne ndeva ye nchuhn nduhca che te ye ndudo yahn ye. ³⁷ Nan Ndudo yahn ye ne, a ndirun tuhca:

A nun cuahn nda ihyan min che a va cade che chi ye. Ametah condah ye.

³⁸ Ihyan che ritahno ye u ne, nedin yahn ihyan.

Va che quendi ye cochahtino ye u, te ndete che cahcoman ye u ne, cuacondah vedame ihyan.

³⁹ Uvo ne, ritahno vo Dendiohs, ne chemin che ndichahtino vo che ndeva ye uvo. Hua dama co vo

nduco ihyan che racondah vedame ye Dendiohs, ne rinda ye.

Nduhca che ritahno ihyan Dendiohs

11 Che ritahno vo che ndeva Dendiohs uvo ne, chenah ino vo che va che conahn. Andahre condah conahn, ate nducote ritahno vo ihyan ne, a devano vo te va che conahn. ² Tihca, te ihyan ndico yuhn vo ne, nedin yahn Dendiohs ihyan yahn che chitahno ye ihyan.

³ Nducote ritahno vo Dendiohs ne, a devano vo te man ye dendah ye iyehense. Andahre metah dehva ro menan, ate chihquentiyon no ye, ne chihnde ro.

⁴ Abel ne, chitahno se Dendiohs, ne chemin che cah se ihyan ama vedino che tahque ndah che co che cah Caín. Nducote chitahno se ihyan ne, nedin yahn ye sahn, nevahnecon ye vedino yahn se. Sahn min ne, a ndih se, ate nducote chitahno se Dendiohs ne, nde meniyon rethiyon yune se uvo che cotahno vo Dendiohs nduhca che chitahno se.

⁵ Enoc ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che ndeva ye ihyan vahchetero dequenduche ye. Ametah ndaca ndihchero ihyan iyehense ihyan. Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun yahn Enoc, che cuahn che quenah ye iyehense ne, ndahca quenah ye nan Dendiohs, ne nedin yahn Dendiohs ihyan. ⁶ Cava che tuno vo nan Dendiohs ne, va che cotahno vo ihyan, te ihyan che ritahno ye che va ye man, che rah ye ihyan man ne, atenan ihyan chahn che rendeva ye ihyan.

⁷ Noé ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che dinahn ye, dendah ye arca me cuahn che cah Dendiohs chi ye ihyan che va che ndedetoh ye iyehense. Chete arca me quenun ye nduco ihyan yahn ye, ndevahn ye. Nducote chitahno ye ndudo min yahn dehtenduh che coman cochi che co ne, chihco ro ye che ihyan nunde ne, a ndinda ye yahn che hua chitahno ye. Namin nducote chitahno ye ne, nedin yahn Dendiohs ihyan.

⁸ Abraham ne, nducote chitahno ye Dendiohs ne, dinahn ye cuahn che yahve ye ihyan che cah ye yahn yahn nan che cah ye ihyan. Andahre nde hua devano ye ti quenda Dendiohs ihyan, ate chihcoman ye yan vaco ye, cuahn ye. ⁹ Nducote chitahno ye Dendiohs ne, quenah ye yahn min, andahre tama naci6n. Quenun ye vah tino nduhca ihyan chenun ye yune. Tihca quendi Isaac man, Jacobo man, che namin nduco ye cah Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. ¹⁰ Tihca din Abraham, te quenah rino ye che ndeva Dendiohs ihyan vahchetero, nan che ama ndahca, nan che man Dendiohs dendah ye.

¹¹ Namin ihyan ndahta yahn ye Sara ne, chitahno ye Dendiohs, ne andahre indihthe cuahn ye, ate chichahtino ye che conahn ndudo yahn Dendiohs, ne chemin che ndaca ama daya ye nduhca che cah Dendiohs ndudo yahn ye ihyan. ¹² Min quendinan che ama chi yahn ndata yahn Abraham, andahre a indihthe cuahn ye ro min. Nduhca che ndeh iyon che chenah nan ro man, nduhca che ndeh yahndute che chetave chihto

nuniyahñ man, che nde hua cocha vo din ducho vo ne, tihcã ama chi yahñ ndata yahñ ye.

¹³ Nducoyaca ihyan ndico chahn ne, chih ye. Numanahn che chahtenan ca ye iyehñse ne, hua chenah chinahn nduco ye nducuahn dehtenduh che cãh Dendiohs ndudo yahñ ye ihyan. Ate chichahtino ye che va che conahn nducuahn, ne chi yeno ye, te a devano ye te ndiyu iyehñse cuh va che cuahtenan ye cuahn dãmã. Redin ye cuande che anduhñecã ihyan chenun yune ye, te a devano ye che neve ro no cuahtenan ye iyehñse, tuhme ndeva Dendiohs ihyan. ¹⁴ Nducote redin ye cuande che anduhñecã ihyan chenun yune ye ne, rihco ro ye che chenah ino ye che cuahtenan ye vahchetero. ¹⁵ Ndete che ndedecadino ye yahñ yãñ vaco ye che chihcomãñ ye ne, a ndaconan ca ye. ¹⁶ Ate hua tihcã din ye, te tahque ndah ye ne, chahtenan ino ye che ndã ye vahchetero. Chemin che nedin yahñ Dendiohs ihyan numa ino ye, ne chihco yãñ ye vahchetero cãva ye.

¹⁷ Cuahn che ndihchenah Dendiohs Abraham ne, nducote chitahno Abraham ihyan ne, dinahn ye yahñ ye, ne quenda ye dãya ye Isaac cãva che cãhno ye sãhn, co se vedino nduhcã che chihquentiyon ye. Amandiyahñ ra sãhn min yahñ ye, ate a chihquino ye che cãhno ye sãhn, andahre a necãh Dendiohs ndudo yahñ ye ihyan che a sãhn min cãhco ndata se ndata yahñ ye. ¹⁹ A devano ye te Dendiohs ne, nde tenãhn ri rendedetuhche ye. Che lãdo yahñ Abraham ne, anduhñecã ndete che ntuche se vãñ tenãhn, te a va che coh se che rahco ye.

²⁰ Isaac ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che chihca ye ihyan che conah ye dãya ye Jacob mãñ, Esaú mãñ, din ye che ndãhcã cuahtenan se. ²¹ Jacob ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che cuahn che a ndãñino ro che coh ye ne, chica ye ihyan che conah ye queri amã dãya José, din ye che ndãhcã cuahtenan se. Chihno min ne, quendih ndudo ye indãhco yahñ ye, ndeva ye yavenãñ Dendiohs. ²² José ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che, cuahn che ndãñino ro che coh ye ne, rahñ ye ri ye ihyan naciõn yahñ ye Israel, che adiva ne, va che ndãca ye naciõn yahñ Egipto. Namin chihquentiyon ye ihyan chahn che ndã ro min ne, ndiquenda ye ine yahñ ye.

²³ Indihte yahñ Moisés ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che cuahn che chihndeyãñ Moisés ne, tihyon ndeh ye sãhn ino iyo. Chichahtino ye Dendiohs che ndedevahn ye sãhn cãva che hua cãhno sandãdo sãhn nduhcã che ndihquentiyon rey yahñ Egipto, te ndihchero ye che amã ndãhcã se. ²⁴ Moisés ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che cuahn che a chi mãhn ihyan ye ne, tehche ino ye tãhn dãya rey me che din dãya te ihyan. ²⁵ Ndotenan che quendi ye vedeyeno yahñ mãñ ye numanahn che quenah ye iyehñse, condihco ye nunde ne, quenah ino ye, ndo nduco ye ihyan yahñ Dendiohs, chuhrihn ye nduco vih.

²⁶ Tahque ndah ye ne, chihcomãñ ye nducuahn vedecuihca che va naciõn yahñ Egipto, ne numacuahn vedeyeno chuhrihn ye, din tãñ ihyan nduco ye nduhcã

che din tãñ ihyan nduco Dihvo vo Jesucristo. Tihcã din ye, te chichahtino ye Dendiohs che ndãhco menun ye yahñ ye. ²⁷ Nducote chitahno ye Dendiohs ne, andahre amã tãñ rey me, ate nde hua din vah ye ihyan, chica ye naciõn yahñ Egipto. Tihcã din ye, te din chahtino ye Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

²⁸ Nducote chitahno ye Dendiohs ne, din ye vihco ro yudo, ne chihquentiyon ye ihyan naciõn yahñ Israel che cãhnan ye yun yahñ itecuche cãhya nãñ yahñ yahñ chendevah vaco ye, cãva che, cuahn che dechuh Dendiohs ángel me ne, ndihchero ye, ne hua cãhno ye dãya ye che menãñ. ²⁹ Ihyan naciõn yahñ Israel ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che chi chuh ye mendãhn Nuniyahñ Cuãh anduhñecã che chuh ye nãñ yahñ cuma. Ate cuahn che chuh sandãdo yahñ Egipto che ndãh se ihyan chahn ne, chendih nune sãhn, chanorine se.

³⁰ Adiva ne, nducote chitahno ihyan chahn Dendiohs ne, chihno ndache ro che chacondutonah ye chete yahñ yãñ Jericó ne, ndora. ³¹ Rahab, amã ndãhta che ndere quechica te ro menãñ ne, chitahno te Dendiohs, ne nevahñecun te sandãdo yahñ naciõn yahñ Israel che vatechica se rendihchero ndudo se. Chemin che ndevahn te, hua chih te dãmã nduco ihyan che chahcotãhn ye yahñ Dendiohs.

³² Amã yahñ ca ihyan che chitahno ye Dendiohs, co nte vo yahñ ye. Ate cãva che hua nduh condah yuhn vo ne, atenãñ tãma te o ye ntihyon yãñ ihyan, nduhcã Gedeõn mãñ, Barac mãñ, Sansõn mãñ, Jefte mãñ, David mãñ, Samuel mãñ, ihyan profeta chenãhn mãñ.

³³ Ihyan chahn ne, nducote chitahno ye Dendiohs ne, nãhn ye ne, ndãhco ndiya ye ndeh naciõn. Nãhn ye ne, ndãhcã chihquentiyon ye. Nãhn ye ne, chinah Dendiohs ihyan nduhcã che cãh ye ndudo yahñ ye ihyan. Nãhn ye ne, cuahn che tãhn nun ye leõn ne, ndedevahn Dendiohs ihyan, hua cheh te ihyan. ³⁴ Nãhn ye ne, ndedevahn Dendiohs ihyan vãñ ruchiyahñ, ne hua chiche ye. Nãhn ye ne, ndedevahn Dendiohs ihyan tin espãda, ne hua dehva chi yahñ ye. Nãhn ye ne, andahre hua dito ye, cãh dito Dendiohs ihyan. Nãhn ye ne, chinah Dendiohs ihyan vãñ cãnda, ne ndãhco ndiya ye sãhn che ruhn se nduco ye. ³⁵ Namin nãhn ihyan ndãhta, ndedetuhche Dendiohs tenãhn yahñ ye.

Nãhn ye, andahre cãh rihñ sãhn nunde ihyan, chihno se ihyan, ate hua chacondãñ vedãme ye Dendiohs, te chenah ino ye che ndeva ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero. ³⁶ Nãhn ye ne, din ducho yahñ se ihyan mãñ, chahn se ihyan mãñ, chiquiyãhto se cadena ihyan mãñ, chih se ihyan vacoyãhn mãñ. ³⁷ Nãhn ye ne, chihno se ihyan nduco tu. Nãhn ye ne, chihca mãhn se ihyan. Nãhn ye ne, tumarande se ihyan. Nãhn ye ne, chihno se ihyan nduco espãda. Nãhn ye ne, chahtechica muhn chahtechica min ye, atenãñ dimã itecuche mãñ, chivãto mãñ, chahtenun ye. Chahtechica ye vedevãñ vedecheh, din tãñ ihyan nduco ye.

³⁸ Rahtenan muhn rahtenan min ye, yahñ nãñ che metah duhva mãñ, vãñ icoyãhn mãñ, iveyãva mãñ, dutiyãhn mãñ. Nducoyaca ihyan chahn ne, che cãva

ihyan nunde ne, nde hua redin yahn che tihcā chuhrihn ye, chahtechica ye. ³⁹ Nducoyāca ihyan chahn ne, andahre nedin yahn Dendiohs ihyan yahn che chitahno ye ihyan, ate metah conan conahn nduco ye nducuaahn che necāh ye ndudo yahn ye ihyan, ⁴⁰ te a ndihco cāde ye che cuahtenan rino ihyan chahn nde ndā ro che dāma ndeva ye uvo nduco ye vahchetero.

Cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo

12 Nducote āma yaahn ihyan chahn chitahno ye Dendiohs, chihco ro ye vān vo nduhcā che chitahno ye ne, chemin che nahn che nuhn ino vo, cāhcomān vo che rahtechico vo vedeyeno yahn mān vo, rah-tendihco vo nunde, ne nduhcā sāhn che numa ino se rano se cāde, nde nān che quendāhnān se, tuno se nān yaahn cāde ne, tihcā quendi vo numacuahn vedechahtino, dinahn vo che nahn Dendiohs. ² Nahn che cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che tihyon yune ye uvo che chitahno vo Dendiohs mān, din ye che tuno vo nān ye mān. Ihyan min ne, chihco mendāhn ye ihyan, quenān yah ye nān cruz. Hua tumacāh ye andahre āma chuhrihn ye, ne numacuahn vedecuihno chih ye, te a devano ye te cuihno min ne, āma co yeno ye. Mān ne, va ye vahchetero, lādo tāh cuāco Dendiohs.

³ Condedecadino nchuhn nduhcā che āma chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, din tān ihyan nunde nduco ye cāva che quendi ne yune yahn ye, ne hua co doh ino ne mān, cāva che hua cāhcomān ne mān. ⁴ Dehve rahco ne, andahre āma rechuhrihn ne, redin tān ihyan nunde nduco ne, ate vate ca dihno vo che nde tahque rechuhrihn ye, nde rihno ihyan nunde ihyan. ⁵ A devano ne nduhcā che rāhn Dendiohs, ndirun nān Nduco yahn ye tuhcā:

Dayá, u che Dihve nchuhn, redín castigo nchuhn cāva che ndah yahn ne.

Cuenevahnecon ne. Hua co ndāche ne.

⁶ A devano ne te ihyan che a nedin dayá ihyan, che yahinó ihyan ne, a ihyan chahn che redín castigo ihyan cāva che ndah yahn ye.

⁷ Codin chahtino ne yahn che redin Dendiohs castigo nchuhn, te rendihche ye nchuhn nduhcā dāya ye, ne a cāva che ndah yahn ne che tihcā redin ye. A devano vo te nducoyāca ihyan redin ye castigo dāya ye cāva che ndah yahn. ⁸ Ihyan che hua redin Dendiohs castigo ihyan nduhcā che redin ye castigo nducoyāca dāya ye cāva che ndah yahn ne, ihyan chahn che hua redin yahn ye ihyan. ⁹ Cuahn che tāve indihche yuhn vo uvo ne, din ye castigo uvo cāva che ndah yuhn vo. Nducote nevahnecon vo ihyan ne, nde tahque redin yahn che nevahnecon vo Chido vo che va ye vahchetero, che redin ye castigo uvo cāva che ndāhca cuahtenan vo.

¹⁰ Cuahn che checāhya uvo ne, din indihche yuhn vo castigo uvo cāva che ndah yuhn vo anduhneva che tuno vederendecadino yahn ye. Ate tahque ndah ro yuhn vo che redin Dendiohs castigo uvo, te nahn ye che ndah ihyan co vo nduhcā che ndah mān ye. ¹¹ Cuahn che redin Dendiohs castigo uvo ne, hua renan ino vo,

te āma rechuhrihn vo. Ate cuahn che tuma cuahn vo castigo yahn ye ne, āma cochihve yuhn vo cāva che runecāde cuahtechico vo, cuahte dihn chedave yuhn vo.

Āma cāhnda che cuahcotāhn vo yahn Ndudo yahn Dendiohs

¹² Nducote āma richihve castigo che redin Dendiohs uvo ne, chemin che cuenechāh yān nchuhn chedave yahn ne, hua co rān ne. ¹³ Codin ne cuande, ne numa ino ne runecāde cuahtechica ne cāva che cua cuande ihyan che ndāche ino ye, ne necāh yān ye chedave yahn ye, quendi ye yune yahn ne.

¹⁴ Codin nchuhn cuande, ne runecāde cuahtechica ne, hua cuahte cānda ne nduco ihyan. Tihcā, te ihyan che hua runecāde ye ne, hua tuno ye nān Dihvo vo Dendiohs. ¹⁵ Nducoyāca nchuhn ne, cuihco ne cudādo cāva che quendi Dendiohs din yahino ye nchuhn. Hua ndihche tān ne vih, detohnan ne chedave yahn mān ne mān, ihyan chenāhn mān. ¹⁶ Hua cuahtenan nde āma nchuhn nduco ihyan che hua nihnevāco nduco ne. Nde hua tehche tāh ne che ndah yahn ne, nduhcā che din Esaú, che nduco tahsihn comida chahcorun se ndudo ndah che va che cāhco chida se cāva se yahn che sāhn menān se. ¹⁷ A devano ne te cuahn che ndā ro che cāhco chida se ndudo ndah cāva se ne, hua ndāca se andahre āma chaco se, te a ntihcue se.

¹⁸ Ihyan ndico yuhn vo ne, ndere chuhrihn ye, chahn ye tingüete me, quenān ye canedihya. Min ne, āma chiche mān, āma chi mān mān, āma chi yudo mān. ¹⁹ Chihnevan ye che tive corneta mān, che nte Dendiohs nduco ye mān, ne nducote āma yudo ndudo yahn ye ne, chica ye favor ihyan che metah quendi ye cāhma ye. ²⁰ Dihya ihyan chahn chi yahn che āma chihco yudo Dendiohs tingüete me, te chihquentiyon ye che andahre āma ite che cāhn ndā te min ne, va che cāhno ihyan ite nduco tu, o nduco lanza. ²¹ Āma yudo chi min, che nde mān Moisés ne, āma dihya ye chi, nde tuno rendoh ye che vāh ye.

²² Ate uvo ne, tahque ndah ro yuhn vo, te ndotenan che cuhn vo tingüete me ne, tuno vo vahchetero nān va Dendiohs, ihyan min che āma yudo vederihquentiyon yahn ye. Min chenān cāde mil ángel, rendeva ye yavenān ye numacuahn vedeyeno. ²³ Uvo ne, a ndi cuande vo vahchetero, ne va che ndo dāmo vo nduco nducoyāca ihyan yahn Dendiohs che vate ye min. Uvo ne, ndichahtino vo Dendiohs, ihyan min che techecāde ye yahn nducoyāca ihyan nunde. ²⁴ Namin ndichahtino vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va tāh ye vederihquentiyon ra, rāhn nan ye uvo nān Dendiohs. Ihyan min ne, chihco mendāhn ye ihyan, chera yun yahn ye cāva che nchahco Dendiohs nunde yuhn vo. A devano vo te namin chera yun yahn Abel, ate hua chichihve cāva nde āma ihyan.

²⁵ Cuihco nchuhn cudādo, ne hua cuahcotāhn ne yahn Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, che riyāhve ye nchuhn. Nducote hua ndevahn ihyan ndico yuhn vo che chahcotāhn ye yahn ye ro che yāhve ye

ihyan tingüete me ne, tahque uvo ne, hua ndevahn vo ndete che cuacondah vedamo vo ihyan. ²⁶ Ro min che yahve ye ihyan chahn ne, nde yahn nuhn. Tahque man ne, nde tahque yudo, te rahn ye: "Tama yune ne, ndiyu deman yahn din che nuhn, te namin nde nducuah che chenan nan ro din che nuhn." ²⁷ Nducote rahn ye che "tama yune" ne, a devano vo te ndedetoh ye nducuah dehtenduh che va che cuihno, ne nuhnde deman dehtenduh che a nihnde cade che hua cuihno. ²⁸ Chemin che necah vo nundihve cuahn Dendiohs, te vederihquentiyon che te ye uvo ne, hua nda ro che cuihno. Ndeva vo yavenan ye numacuahn chedave yuhn vo nduhca che renan ino ye. ²⁹ Tihca, te Dendiohs yuhn vo ne, ama yudo vederihquentiyon yahn ye nduhca yahn che redin che rendo iya dehtenduh.

Nduhca che nahn Dendiohs che cuahtechico vo

13 Cuiquendi nchuhn din yahino ne ama tama ne vih. ² Cuenevahnecon ne ihyan chenun yune che nda ye ndevaco ne, te van ihyan che renevahnecon ye ihyan chenun yune ndevaco ye ne, chahte ihyan che nevahnecon ye nde angel andahre nde hua tumacadi-no ye.

³ Conan vahino ne ihyan che chenun ye vacoyahn anduhneca ndete che man ne chenun ne vacoyahn. Conan vahino ne ihyan che rechuhrihn ye, redin tan ihyan nduco ye, te namin nchuhn ne, iyehse vate ne.

⁴ Nducoyaca nchuhn che nihnevaco ne ne, hua ndere cuahtechica ne nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ne, te Dendiohs ne, din ye castigo nducoyaca ihyan che ndere rahtechica ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, nducoyaca ihyan che redin duce yahn ye che a nihnevaco ye man.

⁵ Hua cuahcoran nchuhn cava tume. Cuahtenan ne vedeyeno nduco che a va yahn ne, te rahn Dendiohs: "Hua cahcoman nchuhn, nde hua cuacondah vedame nchuhn." ⁶ Chemin che nahn che cohahtino vo ihyan nduhca che chichahtino ihyan ndico yuhn vo che dirun ye tuhca:

Dihve Dendiohs ne, a ihyan min che rinan ye u.

Chemin che hua dehve rahco, andahre din tan ihyan nduco.

⁷ Condihe ne ihyan ndinan yahn ne che cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs, chihnevan ne. Cuihco nchuhn cudado nduhca che vatechica ye, ne cuiquendi ne yune yahn ye, cuitahno ne Dihvo vo Jesucristo nduhca che ritahno ye.

⁸ Dihvo vo Jesucristo ne, ama no vederihquentiyon yahn ye. Numacuahn ro, nde nan che canan, nde meniyon, nde ro che cochi ne, hua ndacorun. ⁹ Hua quendi nchuhn dehtenduh costumbre che ricuahn ihyan. Tahque ndah che cohahtino ne Dendiohs, ihyan min che yahino ye nchuhn, che co che quendi ne ama ndeh nan costumbre nan dehtenduh che reh ne, te costumbre chemin chan ne, hua richihve nde cava man ihyan che riquendi ye. ¹⁰ Nan vederihquentiyon ndico me ne, rihco chidocuyan chahn vedino nan ta, ne nan ntiyon min riquendah che reh ye. Ate man che

ndahco cade Dendiohs vederihquentiyon min ne, tahque ndah ro yuhn vo che co ihyan chahn, te Dihvo vo Jesucristo ne, chi ye nduhca ama vedino nan Dendiohs, chih ye cava nunde yuhn vo. ¹¹ Nan vederihquentiyon ndico me ne, renda chidocuyan che tahque ndinan Nan Ta che Tahque Yudo, nda ye yun yahn ite che ri vedino cava che nchahco Dendiohs nunde yahn ihyan. Me yute yahn te ne, riquiyahn ye ama lado, cuahn chihto yan. ¹² Namin Dihvo vo Jesucristo ne, cuahn chihto yan nahn yah sandado ihyan, chih ye. Min chera yun yahn ye cava che nchahco Dendiohs nunde yuhn vo, nedin yahn ye uvo. ¹³ Chemin che cohahtino vo Dihvo vo Jesucristo, quendi vo yune yahn ye, andahre ndahchenan ihyan uvo, nduhca che chahn man ye. ¹⁴ A devano vo te ndiyu muhn iyehse cuahtenan vo cuahn dama, te chenan ino vo che ndeva Dendioh uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ¹⁵ Nducote tihca ne, cohahtino vo Dihvo vo Jesucristo, ndeva vo yavenan Dendiohs cuahn dama, cahnevan ihyan chenhahn. Chemin ne, anduhneca ama vedino che cah vo Dendiohs. ¹⁶ Codin nchuhn che ndah man, codin ne vedevahino nduco ihyan che va vederetahn yahn ye man, te chemin che renan ino Dendiohs.

¹⁷ Cuenevahnecon nchuhn ihyan ndinan yahn yaco, codinahn ne yahn ye, te ihyan chahn che nda cuande ye nchuhn, ne va che necah cuande ye Dendiohs cava ne. Runecade cuahtenan nchuhn cava che hua cuih ne vederan ihyan chahn, ne co yeno ye cava ne, te ndete che hua runecade cuahtenan ne ne, nde hua cochihve che redin ne.

¹⁸ Covah nchuhn cava nuhn. A devano nuhn te runecade vatechica nuhn, ne nahn quendi nuhn din nuhn che ndah. ¹⁹ Nde tahque nahn che covah nchuhn cava che cuahnecon Dendiohs che hua condah ndaconan chi quendihcheró nchuhn.

²⁰ A Dendiohs che redin ye che rahte dihn chedave yuhn vo man, che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo man, ihyan min che ndah redin ye cudado uvo nduhca che redin ihyan cudado itecuche yahn ye. Dihvo vo ne, chihco mendahn ye ihyan, chih ye, chera yun yahn ye, din ye che chinahn vederihquentiyon ra che hua nda ro che cuihno. ²¹ Chemin che din Dendiohs che cuahtenan cuma nchuhn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo cava che runecade cuahtenan ne, din ne che ndah nduhca che nahn ye. Ndeva vo yavenan Dihvo vo cuahn dama. Tihca co.

²² Dihno, dirun tah yahn ne, ne ricá nchuhn che din chahtino ne che riyahve nchuhn. ²³ Reté, chedadino nchuhn te dihn vo Timoteo ne, a ndiquendah se vacoyahn. Ndete che nda nun se muhn ne, quenda sahn cuahn che chí quendihcheró nchuhn. ²⁴ Cuenevah ne Dendiohs nducoyaca ihyan ndinan yahn yaco man, nducoyaca dihn vo chenhahn man. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihn vo che vate ye nació yahn Italia.

²⁵ Dendiohs din yahino ye nducoyaca nchuhn. Tihca co.

SANTIAGO

1 U Santiago che redín ntiyon yahn Dendiohs m̄an, Dihvo vo Jesucristo m̄an, renté Dendiohs nducoyaca nchuhn, nduh che ndichio ndata yahn Israel, che chetuhn ne numachahte iyejnse.

Vededeveno che rete Dendiohs

² Dihno, cuahn che chuhrihn nchuhn adecodehno yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, ndahca che co yeno ne, te a devano ne te cochihve yahn ne ca-va che nde tahque cuahtenan cuma ne vedechahtino.

⁴ Codin ne cuande, ne hua ndeh ndedecadino ne cava che conahn ndah ne, ne runecade cuahtenan ne.

⁵ Nchuhn che metah conahn ne ne, cuica ne Dendiohs che din ye che conahn ne, ne din ye che conahn ndah ne, te ihyan min ne, ama chahtino ye, ne numa ino ye redinah ye, rech ndahva ye adecodehno che rica ihyan. ⁶ Ate nahn che cochahtino ne che te Dendiohs vededeveno che caca ne. Hua o ndedecadino ne, te ihyan che o rendedecadino ye ne, nduhca yan yahn nune che riquenda yuhne muhn min ne, tihchan ye.

⁷ Cuedeveno nchuhn te ndete che tihchan ne ne, hua te Dihvo vo Dendiohs nde ama nan dehtenduh che caca ne.

⁹ Nchuhn dihnó che chevah ne, cuahte ne vedeyeno yahn che ndedevahn Dendiohs nchuhn. ¹⁰ Namin nchuhn che cuihca ne ne, cuahte ne vedeyeno che a devano ne che hua co cochahtino ne vedecuihca yahn ne cava che ndevahn ne. Condihche ne nanda. Andahre ama ndahchan, ate cuahn che riquendah yahn ne, rih di, ne retih. Atihnoqa ihyan cuihca, te namin va che coh ye, cahcoman ye ntiyon yahn ye.

Vederendedecadino yahn ihyan che hua ndahca

¹² Ama ndah ro yahn ihyan che yahino ye Dendiohs, che redin chahtino ye cuahn che rendedecadino ye che din ye dehtenduh che hua ndah, cuahtendihco ye nunde, te adiva ne, nduhca che cah Dendiohs ndudo yahn ye ne, ndeva ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero.

¹³ Cuedeveno nchuhn te cuahn che rendedecadino ne che din ne dehtenduh che hua ndah, cuahtendihco ne nunde ne, ndiyu Dendiohs che retumarande ye nchuhn, te ihyan min ne, nde hua renda yahn ye che din ye dehtenduh che hua ndah, nde huane che tumarande ye nde ama ihyan, tihyon yune ye ihyan che cuahtendihco ye nunde. ¹⁴ Che cuaco ne, cuahn che renda yahn ihyan che din ye dehtenduh che hua ndah ne, a man ye rendedecadino ye chemin. ¹⁵ Tuhme

ndete che dinahn ye, cuahtendihco ye nunde ne, va che co ye castigo nda ro yahn.

¹⁶ Dihno che yahino nchuhn, hua cahnceh man ne nchuhn. ¹⁷ Cuedeveno ne te a Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero, che dendah ye yahn man, iyo man, iyon man ne, redin ye nducahn che ndah nduco vo, rete ye nducahn che ndah che rondoda tah vo. Numacuahn ro ne, redin ye che ndah. Hua nda ro che din ye che hua ndah. ¹⁸ Nducote chitahno vo Ndudo ndah yahn ye ne, menan vihca nedin yahn ye uvo nduhca che nahn man ye, chihco ro ye che ndeva ca ye ama yahn ihyan.

Nduhca che redin yahn che cotahno vo Dendiohs

¹⁹ Dihno che yahino nchuhn, nducote tihca ne, nahn che ndah cua cuande queri ama ne ndudo yahn ye che rihnevan ne. Hua ndere condah mendahn ne, nte ne man, nde hua ndere co tan ne man, ²⁰ te cuahn che ri tan ihyan ne, hua redin ye dehtenduh che ndahca nan Dendiohs. ²¹ Chemin che hua nahn che quendi nchuhn dehtenduh che chihnga che redin a nahn nducoyaca ihyan, rahtendihco ye nunde. Tahque ndah ne ne, numacuahn vedino vedeneacun cuiquendi ne Ndudo yahn Dendiohs che a chitahno ne cava che ndevahn ne.

²² Cuihcovan ne Ndudo yahn Dendiohs, ne codinah ne, te ndete che hua ne, cahnceh man ne nchuhn. ²³ Tihca, te ihyan che rihnevan ye, ne hua redinah ye ne, ihyan chahn ne, nduhca ihyan che rendihchenun ye yavenan ye nan tuyuno, ²⁴ ne ndetahno che ravi ye ne, a rinan no ye taca yavenan ye. ²⁵ Ate ihyan che riquendi ye rihnevan ye nduco cudado, ne redinah ye ne, redin Dendiohs che yeno ye nan nducahn che redin ye. Tihca, te Ndudo yahn ye ne, ndah, ne redin che ihyan che redinah ye ne, vatemán ino ye nan ye.

²⁶ Ihyan che rahco ye che ritahno ye Dendiohs, ate hua rihco ye cudado nan che rente ye ne, rihnceh man ye ihyan. ²⁷ Ihyan che rendihche Chido vo Dendiohs che numa cuaco ritahno ye ihyan ne, redin ye vedevahino nduco chechahya devah man, ndahca vah man, nan vederetahn yahn ye, ne hua ndere rahtehica ye nduhca che redin ihyan nunde.

Nahn che dama no nevahneacun vo nducoyaca ihyan

2 Dihno, nducote ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ama yudo vederihquentiyan yahn ye ne, hua ndahca che ndahchenan ne nde ama ihyan. ² Dama no cuendevahneacun ne nducoyaca ihyan che renda ye van ne. Cuahn che nda ama ihyan che que-

nun ye tino ndah man, chenun tah chinetah diyahn-guan man ne, cuendevahnecon ne ihyan, dechuh ne ihyan, cuhnde ye dama nduco ihyan chenahn. Namin cuahn che nda ama ihyan chevah ne, cuendevahnecon ne ihyan, dechuh ne ihyan, cuhnde ye dama nduco ihyan chenahn, ⁴ te ndete che ti nan ti ino ne, dechuh ne ihyan, cuandi ye cuahn chihto, o cuhnde ye ndiyahn yahn che chevah ye ne, tuhme a rendahchenan ne ihyan. Ndete che tahque rendevahnecon ne ihyan cuihca che co ihyan chevah ne, hua ndahca vederendecadino yahn ne.

⁵ Dihno che yahino nchuhn, cuedevano ne te namin van ihyan chevah ne, a tendahnun Dendiohs ihyan ca-va che ndahca cuahno ye, cotahno ye Dihvo vo Jesucristo man, cava che nedin yahn ye ihyan, ndeva ye ihyan vahchetero nduhca che cah ye ndudo yahn ye man. Min cuahtenan ye nduco ihyan che yahino ye Dendiohs. ⁶ Ate ndete che ndahchenan nchuhn ihyan chevah ne, din ne che co cuihnah ye. Cuedevano ne te nde hua redin yahn che tahque nevahnecon ne ihyan cuihca che co ihyan chevah, te a ihyan cuihca che rendinun rendinahno ye nchuhn, ne cuahn che rahtendihco ne yahn ye ne, rica nunde ye yahn ne nan intiyahn. ⁷ Namin a ihyan chahn che rendahchenan ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che renevahnecon ne ihyan, ritahno ne ihyan.

⁸ Ama ndahca che numa cuaco dinahn queri ama nchuhn vederihquentiyon chahte yahn Dendiohs. Ama nan vederihquentiyon min ne, ndirun tuhca: "Codin yahine nducoyaca ihyan nduhca che yahino man di." ⁹ Ate ndete che rendahchenan ne ihyan ne, rahcotahn ne vederihquentiyon yahn Dendiohs, rahtendihco ne nunde nan ye. ¹⁰ Cuedevano ne te adecoduhno ihyan che redinahn ye a nahn nducuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs ate nduco ama nan no che cuahcotahn ye ne, condihco ye nunde nan nducuahn. ¹¹ Tihca, te vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, a man ye chihco cade ye nducuahn. Chihquentiyon ye che hua din duche yahn ihyan che a nihnevaco ye man, che hua cahno ye vih man. Chemin che andahre hua din duche yahn ihyan che a nihnevaco ye, ate ndete che cahno ye vih ne, cuahtendihco ye nunde anduhneca ndete che chahcotahn ye nducuahn. ¹² A Ndudo yahn Dendiohs che redin che vatemah ino vo nan ye. Nducote quenan cuma che techecade ye yuhn vo nduhca che a ndihco cade ye nan Ndudo min ne, chemin che cuihco nchuhn cudado nan ndudo yahn ne man, nan nducuahn che redin ne man. ¹³ Runecade cuahtenan nchuhn. Cuedevano ne te ihyan che hua devano conan vahino ye ne, techecade Dendiohs yahn ye, ne co ye castigo yahn queri ama nunde yahn ye. Ate ihyan che va vedevahino nan ye ne, ametah che ndedecadino ye ro che cuhnde cade yahn ye. ¹⁴ Dihno, cuendedecadino ne yahn nahh ihyan che rahn ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ate hua redin ye dehtenduh che ndah. ¿A co ndevahn ye nduhca che tihca dendudo no rahn ye che ritahno ye? ¹⁵ Cuahn che tahn nun nchuhn ama diho vo, o ama cahvo vo che metah tino yahn ye man,

metah deh che cheh ye man ne, ¹⁶ nahn che conan ne ihyan. Co cahma ne co ne ihyan: "Dendiohs conduco ye ndih. Codin ne cudado ndih yahn iche man, ndah coheh ne man." Ate ndete che hua conan ne ihyan ne, nde hua cochihve yahn ne, te dendudo no che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹⁷ Adecoduhno ihyan che rahn ye che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ate metah vedevahino nan ye ne, nde hua cuaco che rahn ye.

¹⁸ Co vate nchuhn che rahn ne ri ne vih: "Di ne, rahn che ritehne, ne u ne, ritahno man, redin dehtenduh che ndah man. Cuihco ro taca che ritehne, te hua ro che redin dehtenduh che ndah. U ne, rihco ro che ritahnó, te redin dehtenduh che ndah. ¹⁹ Di ne, ritehne che va ama no Dendiohs. Ndahca chemin, ate ndete che dendudo no ne, nde hua cochihve yehn. Namin chundah ne, devano se che va Dendiohs, nde tuno rendoh se che vah se." ²⁰ Duh nchuhn che tihca dendudo no che rahn ne che ritahno ne ne, hua renahn ne. Cuedevano ne te ihyan che rahn ye che ritahno ye, ne hua redin ye dehtenduh che ndah ne, nde hua cuaco che rahn ye. ²¹ Ihyan ndico yuhn vo Abraham ne, hua dendudo no che chitahno ye, te dinahn ye cuahn che chihquentiyon Dendiohs che cahno ye daya ye Isaac, co se vedino, ne chemin che nedin yahn Dendiohs ihyan. ²² Cua cuande nchuhn nduhca che ndiyu dendudo no chitahno Abraham, te dinahn ye, ne nduco chemin chihco ro ye che numa cuaco chitahno ye.

²³ Nduco che tihca din ye ne, chihco ro ye che cuaco che ndirun yahn ye nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca: "Abraham ne, chitahno ye Dendiohs, ne chemin che nedin yahn Dendiohs ihyan." A ihyan min che din Dendiohs amigo yahn ye ihyan. ²⁴ Tuhme ne, cuedevano nchuhn te ihyan che numa cuaco ritahno ye, redin ye dehtenduh che ndah ne, a ihyan chahn che rene din yahn Dendiohs ihyan. ²⁵ Rahab, tahn che ndere quechica ro menan me ne, chihco ro te che tihca numa cuaco chitahno te, te chinan te sandado che vatechica se rendihchero ndudo se, chih ndeh te sahn ndevaco te numanahn che ndedechuh te sahn cuahn ndeh, ne chemin che nedin yahn Dendiohs tahn. ²⁶ Ihyan che hua chenun ico ye ne, a ndih ye. Atihnocah ihyan che dendudo rahn ye che ritahno ye Dendiohs ate hua redin ye dehtenduh che ndah, te anduhneca ndete a ndih ye.

Nahn che cahco vo cudado nan nducuahn che rente vo

3 Dihno, hua ndahca che ama yahn nchuhn tendahnun man ne ntiyon che cacuahn ne Ndudo yahn Dendiohs, te a devano ne che cahnda ntiyon min, ne nuhn che ricuahn nuhn ne, tahque va che ndacarne Dendiohs nuhn che co ihyan chenahn. ² Nducoyaco vo ne, a cade no che ama redinda vo. Ndete che va ama ihyan che renahn nda chende ye ne, ihyan min ne, runecade ye nan nducuahn che rente ye man, nan nducuahn che redin ye man. ³ Cuahn che tihyon vo freno chende caballo ne, dinahn te yuhn vo, cahh te cuahn nan che nahn vo. ⁴ A namin no tun bah-

co. Andahre *ama* rahte *man*, *ama* dito yuhne che racondā *man*, ate nduco indu lihn che quenā cuāhn dahn *barco* me ne, co ndāhconduto sahn che ricāhca se adecotino cuāhn che nahn se. ⁵ Atihnocā ihyan *nan* che rente ye, te nduco ndudo yahn ye ne, *ama* ndeh *nan* dehtenduh co detohnan ye. Nduco *ama* cuhdiyāhn lihn ne, co cua yāhn icoyāhn rahte, ne cuihno cuco. ⁶ Atihnocā ihyan che hua renahn ndā chende ye *nan* che rente ye. Ndudo yahn ye ne, anduhcā *man* ruchiyāhn yahn infierno, te numacuahn ro che chenān ye iyehanse redetohnan ye *ama* ndeh *nan* dehtenduh, nde redinda *man* ye ihyan. ⁷ Ihyan ne, ri rihquentiyon ye nducoyāca *nan* ite chano *man*, ite che chenun te nuniyāhn *man*, yāhda *man*, cu *man*, ⁸ ate hua ri rihquentiyon *man* ye ihyan *nan* che rente ye, te hua renahn ndā chende ye. Ndudo yahn ye ne, anduhnecā vedhe cu. ⁹ Vate dihno vo che rendeva ye numacuahn vedeyeno yavenān Chido vo Dendiohs, ate cuahn che ri *tan* ye ne, rāhva yah ye yahn adecoduhno ihyan, nde hua rendā tin ye che a Dendiohs che dendā ye nducoyāca ihyan nduhcā *man* ye. ¹⁰ Ihyan chahn ne, hua *ama* no vederendecadino yahn ye. Cuahn che nahn ye ne, revāh ye cāva ihyan, ne cuahn che nahn ye ne, rāhva yah ye yahn ihyan. Dihnó, a condi nchuhn dāma co ne nduco ihyan che tihchan ye, te hua ndāhcā che tihcā redin ye. ¹¹ ¿Ti rendihche nchuhn che dāma riquendāh nune ndah nduco nune dine ne? ¹² Dihnó, a devano nchuhn te ndiyu *nan* yāhn higo che ri ndute yahn yāhn olivo. Namin a devano ne te ndiyu *nan* dihyo uva che ri ndute yahn yāhn higo. A namin no tun hua dāma riquendāh nune dine nduco nune ndah.

Vededeveno che cochihve

¹³ Nchuhn che devano ne *man*, che renahn ne *man* ne, nahn che runecāde cuahtechica ne *man*, nahn che cuahtenan cuma ne vedenecon *man*, te ihyan che richihve vededeveno yahn ye ne, chenān cuma ye vedenecon. ¹⁴ Me nchuhn che redin ve ne yahn vih *man*, rāhcorān ne cāva *man* no ne *man* ne, nde hua cochihve che din yāde ne yahn che devano ne, te ducherino ne ndudo ndah yahn Dendiohs. ¹⁵ Vededeveno yahn ihyan che tihchan ye ne, ndiyu Dendiohs che recāh ye, te chemin ne, vededeveno yahn ihyan nunde che recāh chundāh. ¹⁶ Tihcā, te ihyan che redin ve ye yahn vih *man*, rāhcorān ye cāva *man* no ye *man* ne, *ama* cānda tin ye, rahtendihco nducuahn *nan* nunde. ¹⁷ Ate hua tihchan ihyan che chenān cuma ye vededeveno che recāh Dendiohs, te ihyan chahn ne, runecāde vate ye *man*, dihn *nan* ye *man*, cuno ino ye *man*, renahn ye *man*, chenān cuma ye vedeyahino *man*, redin ye dehtenduh che ndah *man*, *ama* no vederendecadino yahn ye *man*, hua rihhcheh ye *man*. ¹⁸ Cuedevano nchuhn te ihyan che nduco ndah riyāhve ye che ndo yān ihyan nduco vih ne, retihyon yune ye ihyan chahn che runecāde cuahtenan ye nduco vih.

Hua ndāhcā che dāma co vo nduco ihyan nunde

⁴ Nducote rahtechica nchuhn vedeyeno yahn *man* ne, rahtendihco ne nunde ne, chemin che rahte cānda ne nduco vih. ² *Ama* redin ve ne, nahn yahn ne dehtenduh che va yahn ihyan, ne cuahn che hua rendāca ne nduco ndah ne, ruhn ne nduco ye, nde rihno ne ihyan. *Ama* nahn yahn ne dehtenduh, ate hua rendāca ne, te hua rica ne Dendiohs. ³ Me ndete che rica ne ne, nde hua rete Dendiohs, te ndotenan che cāca ne che cochihve yahn ne ne, rica ne dehtenduh cāva che cuahtechica ne vedeyeno yahn *man* ne, cuahtendihco ne nunde. ⁴ Nchuhn che ducherino ne Dendiohs, cuedevano ne te che cuahtechico vo vedeyeno yahn *man* vo ne, racondāh vedāmo vo Dendiohs. Adecoduhno ihyan che nahn cochica ye vedeyeno yahn *man* ye ne, racondāh vedāme ye Dendiohs. ⁵ Ndiyu ndere ndirun *nan* Ndudo yahn Dendiohs tuhca: “Redin Dendiohs che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo, te yahino ye uvo, ne nahn ye che a *man* no ye din yahino vo ihyan.” ⁶ Andahre vāhche ri yuhn vo che dinahn vo che rihquentiyon Dendiohs, ate numacuahn vedeyahino yahn ye rinān ye uvo che dinahn vo, nduhcā che a ndirun tāma cuān *nan* Ndudo yahn ye tuhca: “Dendiohs ne, rendāhco ndiya ye ihyan che yāde ye, ate numacuahn vedeyahino rinān ye ihyan che necun ye.” ⁷ Chemin che condāhco ne chedave yahn ne tāh Dendiohs. Hua dinahn ne yahn chundāh, ne dihya se co, cāhcomān se nchuhn. ⁸ Cuah ne Dendiohs, ne nduco ye nchuhn. Nchuhn ihyan nunde *man*, nchuhn che tah ritahno ne Dendiohs, ne tah rahtechica ne vedeyeno yahn *man* ne *man* ne, cuihcomān ne nunde yahn ne. ⁹ Ndotenan che *ama* cuahte yeno ne ne, cuendedecadino ne, ne cuahte rān ne cāva nunde yahn ne, cuento ino ne. ¹⁰ Cuendāhco ndiya *man* ne nchuhn *nan* Dihvo vo Dendiohs, cuihcomān ne vedeyāde yahn ne, ne ndeva ye nchuhn.

Hua ndāhcā che ndāhchenān vo ihyan chenāhn

¹¹ Dihnó, hua ndāhcā che cāhma yah nchuhn yahn vih. Adecoduhno ihyan che ra cuande ye tāma ca ihyan, rāhn yah ye yahn ye, o rendāhchenān ye ihyan ne, nduco chemin ne, ducherino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne rāhco ye che tahque richihve vededeveno yahn *man* ye. Ihyan che ducherino ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, ndotenan che dinahn ye ne, rahcotāhn ye. ¹² A Dendiohs che chihco ye vederihquentiyon che va che dinahn vo, ne a ihyan min va che techecāde ye yuhn vo. Ihyan min ne, co decuihno ye ihyan *man*, co ndedevahn ye ihyan *man*. Ate nchuhn ne, metah nde *ama* vederihquentiyon cāva che ndāhchenān ne vih.

Nde hua devano vo deh che cuahno co vo caviyān de-man

¹³ Nchuhn che rihco cāde *man* ne dehtenduh che din ne queri *ama* ro, cuihco ne cudādo. ¿Tācā che rihco

çade ne ama ro che çahn ne tama yan, cuahtenan ne ama nduyo, din ne ntiyon?, ¹⁴ te nde hua devano ne ndete che vate ca ne nda ro min. Condihchero ne yan. Ri ro menan lihn, ne venchahte rento. Tihchan uvo, te neve ro ra chenano vo iyehense. ¹⁵ Tahque ndah ne, cochahtino vo Dihvo vo Dendiohs, ne çahma vo: "Ndete che Dendiohs te ye vedevihche yuhn vo ne, din vo chu caviyan, ne din vo cha deman." ¹⁶ Ate hua tihca redin nchuhn. Tahque ndah ne ne, numacuahn vedeyade rihco çade man ne dehtenduh che din ne queri ama ro. Cuedevano ne te hua ndahca che tihca redin yade ne. ¹⁷ Adecoduhno ihyan che devano ye taca che din ye che ndah ate hua redin ye ne, rendihco ye nunde nan Dendiohs.

Riyahve ye ihyan cuihca

5 Nchuhn ihyan cuihca che duhtuno ihyan ne, cuih-covan ne. Cuendedecadino ne, ne cuahte ran ne yahn castigo che va che co ne. ² Nducuahñ vedecuihca yahn ne ne, hua cochihve çava che ndevahn ne. Codin ne cuande anduhneca ndete che a ncha man, anduhneca ndete che a nchah ndah tino ndah yahn ne man. ³ Diyahnguan yahn ne man, diyahngua yahn ne man ne, anduhneca ndete che a nihno nchah dache. Man ro kuh che a nun nto iyehense ne, ama nedin dama ne vedecuihca, ate man vedecuihca yahn ne nuhnde nchuhn che chendihco ne nunde, ne co ne castigo yahn anduhneca ndete che cuihno cuco nchuhn. ⁴ Nchuhn ne, chendihco ne nunde che nde hua renehive ne yahn ihyan chevah che redin ye ntiyon yahn ne. Ate Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, nda cuande ye ihyan chahn, ne a devano ye nduhca che recah rihñ ne ihyan, reduco ne yahn ye. ⁵ Nchuhn ne, ama ndahca chenano ne iyehense kuh, vate ne vedeyeno ro ro. Nduhca ite ndata che ri dun te, che cudado reh no te nde nda ro che çahno ihyan ite ne, tihchan nchuhn, te vatechica ne vedeyeno yahn man ne, redecuihta ne nunde yahn ne nde nda ro che co ne castigo. ⁶ Nchuhn ne, rendinun rendinahno ne ihyan che ndah ihyan ye, nde rihno ne ihyan. Nde hua retahn vahche ne, te ihyan chahn ne, necun ye, nde hua rendahconan ye yahn ne.

Nahn che cochahtino vo Dihvo vo Jesucristo, covah vo cuahn dama

⁷ Dihno, van nducuahñ che rechuhrihn nchuhn ne, quendah ne vedechahñino nde nda ro che ndaconan chi Dihvo vo Jesucristo. Codin chahñino ne nduhca che redin chahñino ihyan che a nino ye chendata yahn ye, ne chenano ino ye che co yahn. ⁸ Codin chahñino ne

man, cuenecah yan ne chedave yahn ne man, te metah condah Dihvo vo. ⁹ Dihno, hua çahma nunde ama tama ne yahn vih, çava che hua co ne castigo, te Dihvo vo, ihyan min che techaçade ye yuhn vo ne, a nun ndaconan chi ye. ¹⁰ Dihno, cuendedecadino ne yahn ihyan profeta che chahñudo ye ndudo yahn Dihvo vo Dendiohs a rahn me. Cua cuande ne nduhca che quendah ye vedechahñino van nducuahñ che chuhrihn ye, ne cuiquendi ne yune yahn ye. ¹¹ A devano vo te ama ndah ro yahn ihyan chahn che din chahñino ye. Nchuhn ne, a devano ne nduhca che chichahñino Job Dihvo vo Dendiohs. Namin a devano ne nduhca che din yahino Dendiohs ihyan, din ye che ndah nduco ye. Chemin che ndahca che cua cuande ne yahn vedechahñino yahn ihyan chahn, quendi ne yune yahn ye.

¹² Dihno, nan nducuahñ ne, ama nahn che din ne cudado nan che rente ne. Cuahn che çah ne ndudo yahn ne ne, hua ndere çahma ne: "Nde muhn nde nan Dendiohs." Hua ndere tihyon yan ne dehtenduh numacuahn vedeyudo. Codin ne cudado che hua chuhnan ne, ne cuahtendihco ne nunde, çava che hua quenan cuma che din Dendiohs castigo nchuhn. Tahque ndah ne ne, ama o no çahma ne. Nan nducuahñ che rente çade ne ne, ndete che çahma ne: "Taca hua" ne, a chemin no çahma ne. Ndete che: "Hua" ne, a chemin no tun çahma ne. Hua chuhnan ne che çahma ne.

¹³ Cuahn che rechuhrihn nchuhn ne, covah ne. Cuahn che yeno ne ne, cuita ne, cuendeva ne yavenan Dendiohs. ¹⁴ Cuahn che çah ne ne, covahve ne intiyahn yaco çava che covah ye çava ne, cuacotahme ye aceite nchuhn, cuah ye Dihvo vo Jesucristo che din ye che ndoyahn ne. ¹⁵ Cuahn che covah ne ne, nahn che cotahno ne che conahn che çaca ne, ne din Dendiohs che ndoyahn ne, nchahco ye nunde yahn ne. ¹⁶ Condaca ne che nchahco nunde vih, ne covah ne çava che din Dendiohs che ndoyahn ne. Cuedevano ne te ihyan che ndah ihyan ye nan Dendiohs ne, redinahñ Dendiohs deh che rica ye numa ino ye. ¹⁷ Cuenecahco ne ihyan profeta Elías. Ihyan min ne, ihyan iyehense nduhca uvo. Ate cuahn che chica ye Dendiohs che hua cuan co ne, hua chan chete ino nduyo quenan man. ¹⁸ Chihno min ne, covah tun ye, chica Dendiohs che cuan co, ne chan, ne ndaconan chi chendata. ¹⁹ Dihno, ndete che vate dihno vo che cuacondah vedame ye Ndudo ndah yahn Dendiohs, cuahtendihco ye nunde ne, cuedevano ne te ndete che yahve ne ihyan, din ne che ndonun yune ye, ndaconan quendi ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, nchahco Dendiohs nducuahñ nunde yahn ye, ndedevahn ye ihyan.

1 PEDRO

¹ U Pedro, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, dechúh cava cuh yahn nchuhn che vate ne yan va-co ihyan, yahn yahn Ponto man, Galacia man, Capadocia man, Asia man, Bitinia man. ² Man Dendiohs Chida tendahnun ye nchuhn, chihco vih Vaco Ndah yahn ye nchuhn, cava che nevahnecon ne Dihvo vo Jesucristo, ndevahn ne yahn che chera yun yahn ye cava ne.

Ricá Dendiohs che ama din yahino ye nchuhn, din ye che ama ndahca cuahtenan ne.

³ Ndeva vo yavenan Dendiohs, Chida Dihvo vo Jesucristo, te ama din yahino ye uvo, ne din ye che ndo vo anduhneca ihyan ra, ntiyon cuaco ye vederendecadino yuhn vo. Cuahn che ndedetuhche ye Dihvo vo Jesucristo van tenahn ne, ndahcorun ye nducuah cava che ndah yuhn vo. Man ne, ndichahtino vo che ndeva ye uvo, ne metah nde ama nan dehtenduh che co din che hua conahn. ⁴ A va cade che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro, ne chemin ne, anduhneca ama vedecuihca che hua nda ro che cuihno. A man Dendiohs din ye che conahn. ⁵ Nchuhn ne, ritahno ne Dendiohs, ne numacuahn vederihquentiyon yahn ye redin ye cudado nchuhn cava che ndeva ye nchuhn nda ro che cuihno iyehense.

⁶ Chemin che vate nchuhn vedeyeno andahre ama ndeh nan dehtenduh che rahno ri ne man ro cuh. Che rechuhrihn ne ne, neve ro no chemin. ⁷ Ate va che chuhrihn ne cava che cuhnde ro che numa cuaco ritahno ne Dendiohs. Ndete che numa cuaco ritahno ne ihyan ne, ndeva ye nchuhn, quendah yavenan ne ro che nda Dihvo vo Jesucristo. Diyahnguan ne, hua rengu cuahn dama, ate retive ihyan yahn, rendedevihne ye, rendihchenan ye ndete che ndah. Me nchuhn che ritahno ne Dendiohs ne, tahque redin yahn che ndihchenan ye ndete che numa cuaco ritahno ne.

⁸ Dihvo vo Jesucristo ne, andahre hua rendihchero nchuhn ihyan, ate yahino ne ihyan, ritahno ne ihyan, ne chemin che ama yeno ne. ⁹ Nducote ritahno ne ihyan ne, quenan cuma che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

¹⁰ Ihyan profeta che chahte ye a rahn me ne, cahndudo ye che ndedevahn Dendiohs nchuhn, ne ama ndiquendi ye nduco cudado, nahn cadino ndah ye yahn. ¹¹ Vaco Dihvo vo Jesucristo ne, quenun ihyan chahn, din che cahndudo ye yahn dehtenduh che va che chuhrihn Dihvo vo man, yahn vederihquentiyon chahte che ndondah tah ye cuihno min man. Hua chenah chenhahn ihyan chahn, ne chemin che ndiquendi ye, nahn cadino ye duh ihyan min man, ticuahn conahn man. ¹² Cah Dendiohs, checadino ihyan chahn

che ndudo che cahndudo ye ne, ndiyu cava che ndah yahn man ye, te che ndah yuhn vo. Man ne, ihyan che rahndudo ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs che dechuh ye ne, a cahndudo ye ndudo min che dirun ihyan profeta chahn, chihnevan nchuhn. Yahn ndudo min ne, nde angel che vate ye vahchetero, nahn tumacadino ye.

Nahn Dendiohs che runecade cuahtechica ihyan yahn ye

¹³ Nducote nedin yahn Dendiohs nchuhn ne, nahn che cuahteyan nchuhn man, nahn che runecade cuahtechica ne man, nahn che quendi ne numa ino ne cochahtino ne che ndeva Dendiohs nchuhn ro che nda Dihvo vo Jesucristo man. ¹⁴ Codinahn ne yahn Dendiohs, ne hua quendi ne cuahtechica ne nduhca che a chahtechica ne ro menan cuahn che metah cahnevan ne Ndudo yahn ye. ¹⁵ Tahque ndah ne, runecade cuahtechica ne, te Dendiohs che nedin yahn ye nchuhn, ndiyu ndere ihyan. Tihca nahn che din ne, ¹⁶ te nan Ndudo yahn Dendiohs ndirun tuhca: "Hua ndere cuahtechica nchuhn, cuahtendihco ne nunde, te u ne, ndiyu ihyan nunde u."

¹⁷ Dendiohs ne, numa cuaco retechecade ye tunoca che nedin ihyan. Nducote renevahnecon ne ihyan, rahn ne te Chida ne ihyan cuahn che revah ne ne, nahn che quendi ne nevahnecon ne ihyan numacuahn ro che cuahtenan ne iyehense. ¹⁸ A devano ne te ro menan me ne, quendi ne costumbre che nde hua cochihve, che chihco ihyan ndico yahn ne, ate a ndevahn Dendiohs nchuhn yahn nducuah chemin. A ndevahn ne, ndiyu nduco dehtenduh che rihno nduhca diyahnguan o diyahngua, ¹⁹ te ndevahn ne nduco yun yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chihco mendahn ye ihyan nduhca ama itecuche lihn che hua dehva niyahn te, chi te vedino cava nunde yahn ihyan. ²⁰ Nde ro che metah cuhnde iyehense ne, a va cade che tihca cuahno co Dihvo vo, ne chinahn nde man ro cuh cava che ndah yahn nchuhn. ²¹ A cava Dihvo vo Jesucristo che ritahno nchuhn Dendiohs, ihyan min che ndedetuhche ye Dihvo vo van tenahn, ne ndahco ye vederihquentiyon chahte tah ye. Man ne, a Dendiohs che vedechahtino yahn ne, chenah ino ne che ndeva ye nchuhn.

²² Din Vaco Ndah yahn Dendiohs che nevahnecon nchuhn Ndudo yahn Dendiohs, ndo ne ihyan runecade. Numa cuaco redin yahino vih ne, ne nahn

che quendi ne numa ino ne din yahino vih ne. ²³ A Dendiohs din ye che ndo ne ihyan ra, anduhneca ndete che quenuma ra chahteyan ne. A nduco Ndudo yahn ye chihco vih ye nchuhn cava che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro, ne Ndudo yahn ye ne, hua nda ro che cuihno. ²⁴ Nan Ndudo yahn Dendiohs a ndirun tuhca:

Nducoyaca ihyan iyehense ne, anduhneca chano, te hua rengu ye,
ne vederihquentiyon yahn ye ne, anduhneca nanda, te rihno.

Chano ne, retih, ne nanda ne, ra;

²⁵ ate Ndudo yahn Dihvo vo Dendiohs ne, hua nda ro che cuihno.

Ndudo min ne, a Ndudo Ndah yahn Dihvo vo Jesucristo che cahndudo ihyan, chihnevan nchuhn.

2 Chemin che nahn che hua ndere cuahtechica nchuhn, din ne dehtenduh che chihnga. Hua cah-ncheh ne man, hua din o nan o chende ne man, hua din ve ne man, hua nte ne ndudo cuahnde man.

² Nduhca decuah yuno che ama nahn cuh leche cava che cuihta ne, tihca codin nun ino nchuhn, cahcovan ne Ndudo yahn Dendiohs, te nahn che conahn ndah ne man, cochahtino ne man, cava che ndevahn ne.

³ Tihca, te a tumacadino ne che Dihvo vo Dendiohs ne, ama quenana cuma ye vedeyahino cava ne.

⁴ Cuinevahnevan nchuhn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. Anduhneca ama tu che chacondah vedame sahn vihcherahto ro menan, ne adive tumacadino se che tu min che tahque cochihve cava name yahn vah che rihno se ne, tihca ihyan min, te a chihco vih Dendiohs ihyan cava che ndeva ihyan iyehense yavenan ye. ⁵ Nduhca che retendahnun sahn vihcherahto tu che rahto se ama yaco ne, tihca cah yune nchuhn che nedin dama Dendiohs nchuhn cava che conun Vaco Ndah yahn ye nchuhn, ne ndo ne anduhneca chidocuyan ndah, din ne ntiyon yahn ye numacuahn vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo.

⁶ Nan Ndudo yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhca:

U ne, chihco vih ama ihyan che co ye anduhneca ama tu ndah che tendahnun sahn vihcherahto che co esquina yahn name yahn yaco van ihyan naci6n yahn Israel.

Nducoyaca ihyan che cotahno ye ihyan min ne, quendah yavenan ye.

⁷ Nchuhn che ritahno ne ihyan min ne, ama yahino ne ihyan, ate ihyan che hua ritahno ye ihyan ne, conahn nduco ye nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Ihyan min ne, conahn nduco ye nduhca che chinahn nduco tu che chacondah vedame sahn vihcherahto menan,

te tu min che tahque chichihve adive.

⁸ Namin ndirun nan Ndudo yahn ye tama cuan tuhca:

Ihyan min ne, co ye nduhca ama tu che renda cah ihyan man, che redin che rendave ye man.

Tihca, te ihyan che hua chitahno ye ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo ne, a chinda ye nduhca che a nihnde cade yahn ye.

Ihyan yahn Dendiohs

⁹ Nchuhn ne, a ndihco vih Dendiohs nchuhn, a ndo ne anduhneca ihyan naci6n yahn Israel. A ndo ne anduhneca chidocuyan, rendeva ne yavenan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yahn ne. A tendahnun Dendiohs nchuhn che co ne ihyan yahn ye cava che cuahndudo ne yahn vederihno rahte che din ye nduco ne. Ro menan me ne, anduhneca ndete che ntude ndutinan ne, ate din ye che chenahn ne ndudo ndah yahn ye. ¹⁰ Ro menan me ne, hua ndi cuande ne van ihyan yahn ye, ate man ne, a nedin yahn ye nchuhn. Ro menan me ne, vateman ne, metah duh che quenana vahino nchuhn, ate man ne, renan vahino ye nchuhn.

¹¹ Dihno che yahino nchuhn, che vate ne yan vaco ihyan, rica nchuhn che hua ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde, te chemin redin che rinda ihyan. ¹² Runecade cuahtechica ne van ihyan che hua renevahnevan ye Dendiohs cava che nduco tihca ne, andahre rahn ye yahn nchuhn che duhtuno ihyan ne, ate ndihchero ye che runecade vatechica ne, ne ndeva ye yavenan Dendiohs nda ro che techecade ye yahn nducoyaca ihyan.

¹³ Cava che quendah yavenan Dihvo vo Jesucristo ne, codinahn ne yahn ihyan ndinan che rihquentiyon ye muh iyehense, emperador che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye man, ¹⁴ sahn ndinan che rinan se ihyan man. Sahn chahn ne, redichuh ye cava che din se castigo sahn che chendihco nunde, ne redin se cudado ihyan che ndah ihyan ye. ¹⁵ Tihca nahn che din nchuhn, te nahn Dendiohs che runecade cuahtechica ne cava che nduco tihca ne, nde nan che cahma ihyan tundo metah.

¹⁶ Man ne, metah rihquentiyon nunde yahn ne nchuhn, te a ndedevahn Dendiohs nchuhn. Chemin che nahn che runecade cuahtechica ne. Hua ndedecadino ne che nducote a ndedevahn Dendiohs nchuhn ne, co ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde. Tahque ndah ne, runecade cuahtechica ne nduhca che rihquentiyon Dendiohs. ¹⁷ Cuenevahnevan ne Dendiohs. Cuenevahnevan ne emperador. Cuenevahnevan ne queri ama ihyan. Cuahtenan cuma ne vedeyahino van man ne nduco vih che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo.

Nduhca che va che chuhrihn ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁸ Nchuhn che redin ne ntiyon yahn ihyan ne, numacuahn vedenevan codinahn ne yahn ihyan che redin nduco ne ntiyon, a ndah ihyan ye, o duhtuno ihyan ye. ¹⁹ Andahre rechuhrihn ne, ndere redin tan ihyan nduco ne, ate ndete redin chahtino ne yahn che renevahnevan ne Dendiohs ne, quendah yavenan ne.

²⁰ Tihcā, te ndete che quendāh ne vedechahtino cuahn che co nchuhn castigo yahn che chendihco ne nunde ne, nde hua cochihve yahn ne. Ate ndete che quendāh ne vedechahtino cuahn che ndere redin ihyan castigo nchuhn yahn dehtenduh che ndah che redin ne ne, tuhme che cuāco quendāh yavenān ne nān Dendiohs. ²¹ Tihcā va che din chahtino nchuhn, te a cava chemin che tendāhnun Dendiohs nchuhn. Dihvo vo Jesucristo ne, chuhrihn ye cava nchuhn, ne tihyon yune ye nchuhn che quendi ne yune yahn ye. ²² Ihyan min ne, hua ndere quechica ye, quendihco ye nunde, nde hua chihnceh ye nde āma ihyan. ²³ Cuahn che rāhva ihyan nduco ye ne, hua ndahconan ye ndudo tān. Cuahn che redin tān ihyan nduco ye ne, quendāh ye vedechahtino, ne ndāhco ye nducuahn che redin ye tāh Dendiohs, ihyan min che retechecāde ye numa cuāco. ²⁴ A mān Dihvo vo Jesucristo chuhrihn ye, quenān yāh ye nān cruz, nedihve ye nunde yuhn vo, cava che cāhcomān vo nunde yuhn vo, ne runecāde cuahtechico vo. Chih ye cava che ndedevahn ye uvo, ²⁵ te ro menān me ne, vatechica vāne vo anduhneca itecuche che chinda te, ate mān ne, nevahnecon vo Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che redin ye cudādo uvo nduhcā ihyan che redin ye cudādo itecuche yahn ye.

Nduhcā che va che cuahtenan ihyan che nihnevāco ye nduco vih

3 Nchuhn ihyan ndāhta che nihnevāco ne ne, cuenevahnecon ne inchāhn ne. Nduco tihcā ne, andahre hua rihcovān inchāhn ne ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, ate tumacadino ye che runecāde ne mān, necun ne mān, ne nevahnecon ye ndudo min, nde hua ndotenan che yāhve ne ihyan. ³ Ndiyu demān che āma ndedecuco ne tin ne mān, ndedecuco ne nchuhn nduco diyāhnguan mān, cuahtenun ne tino che āma ndahchan mān. ⁴ Che tahque nahn ne, che cuahtenan cuma ne vedenecon, te chemin che āma richihve nān Dendiohs. ⁵ Ihyan ndāhta che chahte ye a rāhn me, che ndah ihyan ye mān, che chichahtino ye Dendiohs mān ne, tihcā chahtenan cuma ye vedenecon, ne dinahn ye yahn inchāhn ye. ⁶ Nduhcā Sara che nevahnecon ye inchāhn ye Abraham, ne rāhn ye che dihve ye ihyan. Me nchuhn ne, quendi ne yune yahn ye ndete che runecāde ne mān, cochahtino ne Dendiohs, ndāhco ne nducuahn tāh ye mān.

⁷ Namin nchuhn ihyan chāhn che nihnevāco ne ne, cuahtenan cuma ne ihyan ndāhta yahn ne nduco vedino vedenecon, te a devano ne te hua dāma fuerza yahn ye nduco ne. Tihcā va che din ne, te namin ndeva Dendiohs ihyan chahn dāma nduco ne. Ndete che hua dinahn ne tihcā ne, nde hua nguahco yahn che revāh ne.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, ndere redin tān ihyan nduco ye yahn che redin ye dehtenduh che ndah

⁸ Mān ne, rāhn rí nducoyāca nchuhn che āma no vedere dedecadino cuahtenan cuma ne nduco vih. Cuenevahnecon ne vih numacuahn vedino vedenecon. Codin yahino āma tāma ne vih. ⁹ Hua dāma co ne nduco ihyan che redin tān ye nduco ne. Hua dāma co ne nduco ihyan che retāhn nan ye nchuhn. Tahque ndah ne, codin ne che ndah nduco ye, te cuahn che tendāhnun Dendiohs nchuhn ne, nte ye ndudo yahn ye che din ye che ndah nduco ne. ¹⁰ Tihcā, te nān Nduco yahn Dendiohs ne, a ndirun tuhcā:

Ihyan che nahn ye che ndāhca cuahtenan ye iyehne ne,

nahn che hua ndere cāhma ye ndudo tān mān, nduco cuahnde mān.

¹¹ Nahn che cāhcomān ye nducuahn che chihngā, ne din ye che ndah mān,

nahn che ndāhca cuahtenan ye nduco ihyan chenāhn, hua cuahte cānda ye mān.

¹² Tihcā, te Dihvo vo Dendiohs ne, nda cuande ye ihyan che ndah ihyan ye, ne rihcovān ye che revāh ye.

Ate ihyan che duhtuno ihyan ye ne, redin ye castigo ihyan.

¹³ Ndete che din nchuhn che ndah ne, nde āma ihyan hua ndāhco ndiya ye nchuhn. ¹⁴ Andahre din tān ihyan nduco ne yahn che redin ne che ndah, ate ndah ro yahn ne. Hua cua ne cudādo, hua din vāh ne nde āma ihyan. ¹⁵ Cuendeva ne yavenān Dihvo vo Jesucristo numacuahn chedave yahn ne, codinahn ne yahn ye. Cuahteyān nchuhn cava che numacuahn vedino vedenecon cāh cuande ne adecoduhno ihyan che tumerune ye nchuhn yahn che chenān ino ne che ndeva Dendiohs nchuhn. ¹⁶ Hua cuahtenun ino nchuhn vedetān nduco nde āma ihyan, cava che ihyan che chihngā rāhn ye yahn nchuhn ne, tumacadino ye che runecāde vatechica ne, ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, ne co cuihnān ye che tihcā rāhn ye. ¹⁷ Tahque ndah che chuhrihn vo, din tān ihyan nduco vo yahn che din vo dehtenduh che ndah ndete che tihcā nahn Dendiohs, che co che chuhrihn vo, din tān ihyan nduco vo yahn che din vo dehtenduh che hua ndah.

¹⁸ Tihcā, te nde mān Dihvo vo Jesucristo chih ye, nedihve ye āma yune no nducuahn nunde yuhn vo. Ihyan min ne, metah nde āma nunde yahn ye, ate chih ye cava che, uvo che chendihco vo nunde ne, ndo yān Dendiohs nduco vo, ne nedin yahn ye uvo. Ihyan iyehne ne, chihno ye ihyan, ate ndeva Dendiohs ihyan. ¹⁹ Numanahn che metah ntuche ye ne, chahn ye cahndudo ye ndudo yahn ye, chihnevan vaco tenāhn che chenān rino ye che co ye castigo. ²⁰ Ihyan chahn che chahcotāhn ye yahn Dendiohs a rāhn me, ro che quenān Noé iyehne. Ro min numanahn che chindah arca me ne, numacuahn vedechahtino quenān rino Dendiohs che nto ino ye nunde yahn ye. Ate hua nto ino ye, ne atenān nine ihyan che ndevahn ye vān

nune. ²¹ Nune min ne, ama ejemplo yahn che rededene ihyan man ro cuh. Nduhca che ndevahn neve ihyan chahn nan nune ne, tihca ndevahn ihyan che rededene ye man ro cuh. Ihyan ne, redene ye, ndiyu cava che ndere ndo dave ye, te redene ye yahn che a ndaca ye vederenchahco, ne nduco tihca rah ye Dendiohs, richahtino ye ihyan. Ihyan che redene ye ne, ndevahn ye yahn che ntuche Dihvo vo Jesucristo, ²² ihyan min che condã ye vahchetero, ne va ye lado tah cuaco Dendiohs, rihquentiyon ye angel man, nducuahn vederihquentiyon che va iyehse man.

Nahn che din yahino ama tama vo vih

4 Nducote chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, quenan yah ye nan cruz ne, codin nchuhn cuande anduhneca ndete che a man nchuhn chih ne, cava che nduco tihca ne, metah che quendi ne cuahtendihco ne nunde. ² Tahque ndah ne, numacuahn ro che cuahtenan ca ne iyehse ne, cuahtechica ne nduhca che nahn Dendiohs, ndiyu nduhca che nahn man ne. ³ A congua nchuhn nduhca che chahtechica ne ro menan me. Dama chi ne nduco ihyan che hua ritahno ye Dendiohs, chahtechica ne vedeyeno yahn man ne, chahtendihco ne nunde. Chicoh ne man, chahte ne vihco vedecoh man, chihnga din ne, ndeva ne yavenan dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye man. ⁴ Ihyan chahn ne, ri yudo yahn ye che ametah dama ri ne nduco ye, ndere cuahtechica ne, ne chemin che chihnga rahn ye yahn ne. ⁵ Ate va che cuhnde cade yahn ye nan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va yan ye che techecade ye yahn nducoyaca ihyan, ihyan che chenduche ye man, tenahn man. ⁶ Chemin che tenahn chahn ne, namin cahndudo ihyan ndudo ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ye, cava che andahre va che cuhnde cade yahn ye nduhca nducoyaca ihyan chenhahn, a metah va che conda ye, te co ndeva Dendiohs ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ⁷ A cochi nino ro che nto iyehse. Chemin che nahn che runecade cuahtechica nchuhn man, covah ne man. ⁸ Che tahque nahn ne, che cuahtenan cuma ne vedeyahino nduco vih, te ndete che tihca din ne ne, andahre ama ndeh yune cuahtendihco ne nunde nan vih ne, co nchahco ama tama ne yahn vih. ⁹ Numacuahn chedave yahn ne cuenevahnecon ama tama ne vih ndevaco ne. ¹⁰ Ama ndeh nan vederihquentiyon nte Dendiohs nchuhn, ne nahn che runecade conan cuma queri ama nchuhn vederihquentiyon che nte ye nchuhn, codin ne che cochihve cava che ndah yahn ihyan chenhahn. ¹¹ Nchuhn che chenan cuma ne vederihquentiyon che cuahndudo ne Ndudo yahn Dendiohs ne, cuahndudo ne Ndudo yahn ye nduhca che redin yahn. Nchuhn che chenan cuma ne vederihquentiyon che conan ne ihyan chenhahn ne, cuinan ne ihyan numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nan nducuahn ntiyon che redin ne yahn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, codin nun ino ne che quendah yavenan Dendiohs. Dihvo vo ne, quenan cuma ye vederih-

hquentiyon chahte numacuahn ro, ne redin yahn che ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihca co.

Nahn che cuahtenan cumo vo vedechahino

¹² Dihno che yahino nchuhn, hua cahn ino ne yahn che ama rechuhrihn ne, rendihchenan Dendiohs nchuhn, ndedecadino ne deh cuande che tihca rahno ne. ¹³ Tahque ndah ne, cuenecah yan ne chedave yahn ne cuahn che rechuhrihn ne nduhca che chuhrihn Dihvo vo Jesucristo, te ndete che tihca din ne ne, namin cono ne cuahn che ndaconan ye numacuahn vederihquentiyon chahte yahn ye. ¹⁴ Ndete che din tan ihyan nduco ne yahn che ritahno ne Dihvo vo ne, ama ndah ro yahn ne, te a ndero ndi che quenun Vaco Dendiohs nchuhn numacuahn vederihquentiyon yahn. ¹⁵ Ndete che chuhrihn ne, din tan ihyan nduco ne yahn che ritahno ne Dihvo vo ne, hua co cuihnan ne. Tahque ndah ne, cuiquendi ne cochahino ne ihyan cava che quendah yavenan Dendiohs. Ate hua cahno ne ihyan man, hua duco ne man, hua cuahtendihco ne tama nan nunde man, hua condã mendahn ne nan dehtenduh che redin ihyan man, te hua ndahca che tihca din ne, co ne castigo, chuhrihn ne.

¹⁷ A cochi nino ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ihyan iyehse. Nducote cuanan nduco uvo ihyan yahn Dendiohs ne, nde tahque chuhrihn ihyan che hua rihcovan ye ndudo ndah yahn ye. ¹⁸ Tihca, nduhca che a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Nducote ihyan che ndah ihyan ye a conunde co ndevahn ye ne,

ihyan che duhtuno ihyan ye ne, a va che conda ye. ¹⁹ Chemin che ndete che rechuhrihn ne, redin tan ihyan nduco ne yahn che runecade vatechica ne nduhca che nahn Dendiohs ne, cuiquendi ne runecade cuahtechica ne, condahco ne nducuahn tah Dendiohs, ihyan min che dendah ye iyehse man, redinahn ye ndudo yahn ye man.

Ihyan ndinan yahn yaco ne, va che din ye cudado ihyan yahn Dendiohs

5 Nchuhn, ihyan ndinan che nda cuande ne ihyan ndiyaco, riyahve nchuhn, te namin u ne, quenan cuma vederihquentiyon min, ne ndihchero man che quenan yah Dihvo vo Jesucristo man, che ndonda tah ye vederihquentiyon chahte nduhca che conan cuma ye ro che ndaconan chi tun ye man. ² Nduhca ihyan che redin ye cudado itecuche yahn ye ne, tihca codin nchuhn cudado ihyan yahn Dendiohs che nda cuande ne. Codin ne ntiyon min numacuahn vedeyeno, ndiyu nduco fuerza, nde huane cava tume. ³ Hua condinun condinahn ne ihyan chahn che nda cuande ne. Tahque ndah ne, runecade cuahtechica ne, cotihyon yune ne ihyan cava che tihca quendi ye. ⁴ Nduco tihca ne, cuahn che nda Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndinan ye yahn ihyan yahn Dendiohs, redin ye cudado ihyan ne, ndeva ye nchuhn, quendah yavenan ne, cuahtenan ne nduco ye numacuahn ro.

⁵ Namin nchuhn sahn decahya, cuenevahnecon ne ihyan ndinan che nda cuande ye ihyan ndiyaco. Nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, numacuahn vedino vedenecon codinahn ama tama ne yahn vih, te a ndirun nan Ndudo yahn Dendiohs tuhca:

Dendiohs ne, rendaico ndiya ye ihyan che yade ye, ate numacuahn vedeyahino rinan ye ihyan che necun ye.

⁶ Chemin che condahco ndiya man ne nchuhn nan Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon quenana cuma ye, cava che ndeva ye nchuhn nda ro che cuhnde cade yahn ihyan iyehense. ⁷ Hua cua nchuhn cudado. Tahque ndah ne condahco ne nducuaahn tah Dendiohs, te ihyan min ne, redin ye cudado nchuhn.

⁸ Cuahteyan nchuhn, te chundah, sahn min che hua ri rendihche se nchuhn ne, quechica se numachahte, rinuhn se ihyan che co din se che conda ye. Sahn min ne, nde tahque duhtuno se che co ama yahyan tan che rinuhn te ihyan che cheh te. ⁹ Cuiquendi ne numa ino ne cohahtino ne Dihvo vo Jesucristo, ne hua tumacah ne yahn se, te a devano ne te numa chahte iyehense recah rihn se ihyan yahn Dendiohs. ¹⁰ Cuihno che a nchuhrihn nchuhn neve ro ne, Dendiohs, ihyan min

che quenana cuma ye vedeyahino chahte, ne a tendahnun ye nchuhn cava che cotahno ne Dihvo vo Jesucristo, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro ne, man ye cah dito ye nchuhn, din ye che quenda ndah ne, quendi ne numa ino ne yune yahn ye. ¹¹ Ihyan min ne, quenana cuma ye vederihquentiyon chahte numacuahn ro, ne redin yahn che ndeva vo yavenan ye cuahn dama. Tihca co.

¹² Dirun neve ndudo yahn nchuhn, dechuh caca cuh nduco dihno vo Silvano, sahn min che quenana ino che co cohahtino nchuhn che cahma se. Che dirun yahn ne ne, riyahve nchuhn numa cuaco yahn vedeyahino che quenana cuma Dendiohs nduco ne. Cohahtino ne ihyan min.

¹³ Ihyan ndiyaco che vate ye yan che rahn ihyan Babilonia yahn, che tendahnun Dendiohs ihyan nduhca nchuhn ne, dechuh ye Dendiohs yahn ne. Marcos, sahn min che nduhca dayá riho sahn, namin dechuh se Dendiohs yahn ne. ¹⁴ Numacuahn vedeyahino cuenecah ama tama nchuhn Dendiohs vih che cuande yahn.

Rica Dendiohs che din ye che ndahca cuahtenan nducoyaca nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Tihca co.

2 PEDRO

1 U Simón Pedro, apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo, dechúh c̄aca cuh yahn nchuhn che numa cūaco din Dendiohs yuhn vo m̄an, Dihvo vo Jesucristo m̄an, che chitahno ne nduhc̄a nuhn. Che chitahno ne ne, a- ma nd̄ahc̄a c̄ava ne.

² Ricá Dendiohs che āma din yahino ye nchuhn, din ye che āma nd̄ahc̄a cuahtenan ne. Ricá ihyan che din ye che, nduco vededevano yahn ye m̄an, yahn Dihvo vo Jesucristo m̄an, che chenán cuma ne ne, tumacadi- no ne che a ihyan min che redin ye che ndah nduco ne.

Nduhc̄a che nahn che cuahtechica ihyan yahn Den- diohs

³ Numacuahn vederihquentiyon yahn Dendiohs din Dihvo vo nducuahn che nahn c̄ava che runec̄ade co cuahtechico vo iyehñse m̄an, c̄o cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro m̄an. Din ye che checadino vo yahn Dendiohs, ihyan min che numacuahn vederi- hquentiyon chahte yahn ye tend̄ahnun ye uvo, ⁴ ne c̄ah ye ndudo yahn ye che āma rigonun chihve c̄avo vo. Che dinahn nchuhn ndudo min ne, ndevahn ne, metah che quendí ne vedeyeno yahn m̄an ne, cuaht- endihco ne nunde, ne ndo ne ihyan ndah nduhc̄a m̄an ye. ⁵ Chemin che nducote ritahno ne ne, nahn che runec̄ade cuahtechica ne m̄an, nahn che tahque chahte co vededevano yahn ne m̄an, nahn che din cheche ino ne c̄ava che hua ndere cuahtechica ne, cuahtendihco ne nunde m̄an, nahn che cuahtenan cuma ne vedechahtino m̄an, vedeyahino m̄an, nahn che din yahino āma t̄ama ne vih m̄an.

⁸ Me ndete che tihc̄a din nchuhn numacuahn che- dave yahn ne ne, nde tahque conahn ndah ne vederi- hquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo. ⁹ Me ndete che hua tihc̄a din ne ne, anduhñec̄a ndete che ve ndutin̄an m̄an, anduhñec̄a ndete che a chin̄an ne che a nchahco Dihvo vo Jesucristo nunde che chahtendihco ne ro men̄an m̄an. ¹⁰ Dihnó, chemin che nde tahque redin yahn che cuahtenan ino ne che a tend̄ahnun Dendiohs nchuhn, nedin yahn ye nchuhn, te ndete che tihc̄a din ne ne, hua nd̄a ro che conda ne, ¹¹ ne numacuahn vedeyeno ndeva ye nchuhn, cuahtenan ne numacuahn ro n̄an che rihquentiyon Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo.

¹² Chemin che andahre a devano nchuhn dehtenduh chemin chan, ne riquendi ne numa ino ne Ndudo yahn Dendiohs che va t̄ah ne, ate quendí ntihiyon ȳan yahn. ¹³ R̄ahc̄o che redin yahn che quendí ȳahvé nchuhn nu-

manahn che quenán iyehñse, ¹⁴ te a te Dihvo vo Jesu- cristo, checadino che a nun va che cóh. ¹⁵ Namin redirún yahn ne c̄ava che cuahn che nd̄acá iyehñse cuh ne, hua con̄an ne dehtenduh che tuhchan, ntihiy- on ȳan ne adecodehno ura.

Vederihquentiyon chahte che ndond̄a t̄ah Dihvo vo Je- sucristo

¹⁶ Yahn vederihquentiyon chahte yahn Dihvo vo Jesu- cristo m̄an, yahn che va che ndaconan chi tun ye m̄an, che a chicuahn nuhn nchuhn ne, ndiyu ndere cuento che ndedecadino m̄an nuhn c̄ava che cahñchey nuhn ihyan, te m̄an nuhn ndihchero nuhn vederihquentiyon chahte yahn ye. ¹⁷ Cuahn che ndeva Dendiohs Chida yaven̄an ye, chihco ro ye vederihquentiyon chahte che nd̄ahco ye t̄ah ye ne, r̄ahn ye numacuahn vederi- hquentiyon yahn ye: "Ihyan cuh che Dayá. Yahinó ihyan. Āma yenó c̄ava ye." ¹⁸ Nduco nuhn ihyan cuahn che chahn ye tin ico me n̄an che ndo diȳahñ ye, ne a m̄an nuhn chihñevan nuhn ndudo min che r̄ahn Den- diohs nde vahchetero.

¹⁹ Chemin che nde tahque richahtino nuhn ndudo che dirun ihyan profeta che chahte ye a r̄ahn me. Nchuhn ne, nd̄ahc̄a redin ne che rihcovan ne ndudo min, te anduhc̄a āma ȳahñ che riche, rendihco dave n̄an che man nde nd̄a ro che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo. T̄ahñ min ne, anduhñec̄a cuahn che a cochi ri dave, cuahn che quend̄ah yuhdo chahte, ne a- ma co yeno nchuhn. ²⁰ Men̄an vihca cuedevano nchuhn te nde āma ihyan ne, hua co conahn ye nduco vederendecadino yahn m̄an ye Ndudo yahn Dendiohs che dirun ihyan profeta yahn dehtenduh che va che co, ²¹ te m̄an ihyan profeta chahn ne, hua cahndudo ye nduco vederendecadino yahn m̄an ye. A Vaco Ndah yahn Dendiohs din che cahndudo ye.

S̄ahn rihñchey

2 V̄an ihyan nación yahn Israel ne, namin chahte s̄ahn rihñchey che redin c̄a se che profeta se. Namin v̄an nchuhn ne quend̄ah s̄ahn che numacuahn vederihñchey cacuahn se ndudo che din che conda ihyan. Cuacond̄ah ved̄ame se Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye c̄ava nunde yahn nducoȳaco vo, nde c̄ava nunde yahn s̄ahn chahn, ne yahn chemin che a den̄an co se castigo. ² Āma ȳahñ ihyan d̄ama co ye nduco se, ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde, ne chemin din che nd̄aca yune che chihnḡa c̄ahma ihyan yahn ndudo ndah yahn Dihvo vo.

³ Nducote ama idihya se, nahn yahn se tume ne, numacuahn vederihnceh cuahndudo se, tico se tume yahn ne. Nde a rahn me ne, a va cade che din Dendiohs castigo sahn.

⁴ Va che co se castigo, te nde yahn angel che chaht-endihco ye nunde, hua nchahco Dendiohs yahn ye, dechuh ye ihyan van ruchiyahn, quechiche cadena ihyan, cuahtenun ye van man van rahn nde nda ro che techecade ye yahn ihyan iyehense. ⁵ Atihnocá hua nchahco Dendiohs yahn ihyan nunde che chahte ye a rahn me. Din ye che chan co nahn nde chito nune iyehense, ne chihno chih nducoyaca ye. Noé, ihyan min che cahndudo ye che runecade cuahtechica ihyan nduhca che nahn Dendiohs, atenán ihyan min nduco te ndache ihyan ndedevahn Dendiohs. ⁶ Atihnocá decuihno Dendiohs ihyan nunde che vate ye yan Sodoma man, yan Gomorra man, din ye che chiche yan chahn nde chihno ndo iya, cava che cah ye, checadino ihyan nunde che cuahte ye adiva che namin va che co ye castigo. ⁷ Ate ndedevahn ye Lot, ama ihyan che runecade ye, che ama chi ran ye yahn che ndere chahtechica ihyan chahn chahtendihco ye nunde, te quenán ye yan vaco ye, ne ndihchero ye man, chihnevan ye man, che tihca redin ye. ⁹ Nduco tihca a retumacadino vo che Dihvo vo Dendiohs ne, rendedevahn ye ihyan che ndah ihyan ye van dehtenduh che rechuhrihn ye, ne redin ye castigo ihyan che duhtuno ihyan ye nde nda ro che techecade ye yahn ihyan iyehense. ¹⁰ Din ye castigo ihyan chahn, menan vihca ihyan che ndere vatechica ye, rahtendihco ye nunde man, ihyan che reducherino ye vederihquentiyon yahn ye man.

Sahn rihnceh chahn ne, ama duhtuno se, ne hua vahino se ducherino se vederihquentiyon chahte che chenán cuma vaco chihnga, ¹¹ andahre angel che nde tahque chahte vederihquentiyon chenán cuma ye, hua rihquino ye ndahco ndiya ye vederihquentiyon min nan Dihvo vo Dendiohs.

¹² Nduhneca ite chano che, nde hua rendedecadino te redin te dehtenduh, vate no te cava che cahno ihyan ite ne, tihchan sahn chahn, te andahre nde hua renahn se yahn vederihquentiyon min, ate ducherino se. Chemin che va che cuahno co se nduhca ite chano chahn, ¹³ chuhrihn se, din nunde yahn se yahn che cah rih se ihyan chenahn. Vedeyeno yahn sahn chahn ne, che cuahtendihco se nunde nan nducoyaca ihyan. Nduhca dehtenduh che ama chihnga che cahva rino vo ne, tihchan sahn chahn. Ama rihtera se vedecuihno, rinduco se nchuhn cuahn che rahtevihco ne, nde yeno ri se che rihnceh se nchuhn.

¹⁴ Nducoyaca ndahca che rendihchero se ne, nahn yahn se tahn, cuahn dama rahtendihco se nunde. Rihnceh se ihyan tundo che metah conahn ndah ye ndudo yahn Dendiohs. Ama mayon se cava che tico se tume yahn ihyan. Sahn chahn ne, a ndinda se. ¹⁵ A ndinda se, te chacondah vedame se ndudo ndah yahn Dendiohs, riquendi se yune yahn profeta Balaam daya Beor, sahn min che cava che ndaca se tume ne, din se

che chihnga. ¹⁶ Sahn min ne, chihca tan Dendiohs nunde che va ino se che din se, din ye che nte ama burro nduco se, yahve te sahn nduhca che rente ihyan, ne hua din se.

¹⁷ Sahn chahn ne, nde hua richihve se. Nduhca ama pozo che diya man, nduhca man cuma che rechuh dama, riquenda yuhne man, tihchan se. A ndinda se, a va yan nan man nan rahn nan che cuahtenun se, co se castigo cuahn dama. ¹⁸ Sahn chahn ne, numacuahn vedeyade rahndudo se ndudo che nde hua cochihve. Rihnceh se ihyan che a cade ndevahn ye che raht-endihco ye nunde, rinun se ihyan che ndere cuahtechica ye vedeyeno yahn man ye. ¹⁹ Rahn se te ndete che tihca din ye ne, cuahteman ino ye, cahcantiyon man ye ihyan, ate hua cuaco chemin, te nde man se hua vatemán ino se, rihquentiyon nunde yahn se sahn. Tihca, te adecodehno nunde che chenán cuma ihyan ne, a nunde min rihquentiyon ihyan. ²⁰ Ihyan che a ndedevahn Dihvo vo Jesucristo ihyan yahn nunde che chaht-endihco ye ne, ndete che cahcoman ye che nevahne-cun ye ihyan min, ndaconan cuahtendihco ye nunde ne, tahque vedin ye che co ro menan, ²¹ te tahque ndahca cava ye ndete che nde hua checadino ye ndudo ndah yahn Dendiohs che co che a checadino ye, ne chihcoman ye. ²² Ihyan chahn ne, a chinahn nduco ye ndudo che rente ihyan tuhca: "Yahna ne, rihno rendache te, ne rendaconan te rencheh tun te. Me cuche ne, rihno rine te, ne rendatonun tun te van nchete."

Va che ndaconun chi tun Dihvo vo Jesucristo

3 Dihno che yahino nchuhn, caca cuh a co o yune che rediran yahn nchuhn, rentihyon yan yahn nchuhn yahn dehtenduh che a devano ne cava che ndedecadino ndah ne yahn. ² Cuenecahco ne ndudo che dirun ihyan profeta ndah che chahte ye a rahn me man, ndudo che chihquentiyon Dihvo vo Jesucristo che dinahn vo man. Ndudo min ne, cahndudo ihyan apostol, chihnevan ne cuahn che chahn ye yan vaco ne. ³ Menan vihca nahn che codevano nchuhn te cuahn che a cochi nino ro che cuihno iyehense ne, cuahte sahn che ndere cuahtechica se vedeyeno yahn man se. Sahn chahn ne, ducherino se, ⁴ ne cahma se: "¿Taca che chi tun Dihve nchuhn Jesucristo? Cah ye ndudo yahn ihyan ndico che chi tun ye, ate nde hua cuaco chemin, te a chihno chih nducoyaca ye, ne iyehense ne, anduhneca nde ro che chihnde." ⁵ Tihca cahma sahn chahn, te ducherino se. Anduhneca ndete che hua devano se che nde menan me ne, nduco ndudo che rahn Dendiohs ne, chihnde cade nan ro man, iyehense man. Chihco vih ye yahn van nune man, chihco cade ye che ran co cava che ndaca cue yahn man. ⁶ Ihyan nunde che chahte ye a rahn me ne, decuihno Dendiohs ihyan, din ye che chito nune iyehense. ⁷ Nan ro man, iyehense man ne, va che cuco nduhca che a ndihco cade Dendiohs, nda ro che techecade ye yahn ihyan nunde, din ye castigo ihyan.

⁸ Dihno che yahino nchuhn, cuedevano ne te nan Dihvo vo Dendiohs ne, ama ro ne, anduhneca ama mil

nduyo, ne ǎma mil nduyo ne, anduhnecǎ ǎma ro.

⁹ Ihyan min ne, nahn ye che nto ino ihyan nunde yahn ye cǎva che hua co ye castigo, ne chemin che redin chahtino ca ye. Ndiyu che chinǎn ye ndudo che cǎh ye nduhcǎ che rendedecadino ǎma o ihyan.

¹⁰ Dihvo vo Jesucristo ne, ndaconan chi tun ye ro che nde hua rendedecadino ihyan. Nduhcǎ che a denǎn rendǎ sǎhn duco ura che nde hua vate ihyan cudǎdo ne, tihcǎ ro min, te a denǎn ndǎ Dihvo vo. Ndǎ ro min ne, ǎma yudo co anduhnecǎ ndete che ǎma dito cune, ne iyehanse mǎn, nducuahn che va mǎn, nducuahn che chenan nǎn ro mǎn ne, cuihno cuco.

¹¹ Nducote tihcǎ va che cuihno nducuahn ne, nahn che ǎma runecǎde cuahtechica nchuhn nduhcǎ che nahn Dendiohs, ¹² nde ndǎ ro che techecǎde ye yahn ihyan iyehanse. A ro min che chenan rino ne, chenan ino ne che nun conahn. Ro min ne, nduhcǎ che a rǎhn rí nchuhn ne, nǎn ro nduco nducuahn che chenan ne, cuihno cuco. ¹³ Nduhcǎ che a cǎh Dendiohs ndudo yahn ye ne, chenan ino vo che nedin ra ye nǎn ro mǎn, iyehanse mǎn, nǎn che atenǎn ihyan che ndah ihyan ye cuahtenan ye.

¹⁴ Dihnó che yahinó nchuhn, chemin che numanahn che chenan rino ne che conahn dehtenduh chemin chan ne, codin nun ino ne, runecǎde cuahtechica ne, ne vatemǎn ino ne cuahn che ndǎ Dihvo vo Jesucristo. Cuedevano ne te nducote quenan cuma ca ye vedechahtino nduco vo ne, a ndero ndi che ndedevahn ye uvo. Yahn chemin ne, dihno vo Pǎblo che yahino vo ihyan ne, a dirun ye yahn nchuhn, numacuahn vededevano che cǎh Dendiohs ihyan, ¹⁶ ntihyon yǎn ye yahn chemin nǎn nducuahn cǎca che dechuh ye. Nǎhn cuǎn ne, vǎhche, ne chemin che ihyan tundo che hua ndah renahn ye ne, a vih rǎhn, ne a vih renahn ye. Atihnocǎ redin ye nǎn nducuahn Ndudo yahn Dendiohs, redinda mǎn ye ihyan.

¹⁷ Dihnó che yahinó nchuhn, chemin che nducote a devano ne chemin ne, codin ne cudǎdo cǎva che hua cotahno ne vederihncheh yahn sǎhn nunde chahn, cahcomǎn ne che riquendi ne yune yahn Dihvo vo Jesucristo numa ino ne. ¹⁸ Tahque ndah ne, codin nun ino ne cǎva che nde tahque conahn ndah ne yahn vedeyahino yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. Ndǎhcǎ che ndeva vo yavenǎn ye cuahn dǎma. Tihcǎ co.

1 JUAN

1 Dihvo vo Jesucristo ne, a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse. Ihyan min ne, anduhñecā Ndudo yahn Dendiohs che dechuh ye cava che ndedevahn ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. Nuhn ne, ndihchero nuhn ihyan man, chihñevan nuhn ndudo yahn ye man, dāma cheh dāma chih nuhn nduco ye man. ² Ihyan min ne, quechica ye iyehñse cuh, ne nuhn ne, chinduco nuhn ihyan. Rahndudo nuhn ndudo yahn ye, rihñevan nchuhn, te a devano nuhn che cuāco. Ihyan min ne, a nduco ye Dendiohs Chida, ate ndā ye iyehñse cuh cava che ndedevahn ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ³ Ndaconan rete cuande ndāh nchuhn che chinduco nuhn ihyan min man, chihñevan nuhn ndudo yahn ye man, te nāhn che conduco ne nuhn, cotahno vo Dendiohs Chida man, ihyan min che Daya ye man. ⁴ Condiñchenan ndah ne che dirún yahn ne cava che numacuahn vedeyeno quendi ne cotahno ne ihyan.

Dendiohs ne, ndiyu ihyan nunde ye

⁵ Dendiohs ne, nduhcā āma ndah dave yahn ne, tihcā āma ndah ihyan ye, metah nde āma nunde yahn ye. Ndudo cuh ne, man Dihvo vo Jesucristo chicuahn ye nuhn, ne rete cuande nuhn nchuhn. ⁶ Ihyan che rahn ye che ritahno ye Dendiohs ate rahtechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendiñco ye nunde ne, a ndero ndi che ndere rahn ye, te hua runecāde rahtechica ye. ⁷ Ate ndete che runecāde vatechico vo nduhcā che nahn Dendiohs ne, ndāñcā cuahtenan vo nduco vih, ne nchahco ye nducuahn nunde yuhn vo, yahn che chih Daya ye, Dihvo vo Jesucristo, chera yun yahn ye cavo vo. ⁸ Ndete che cahnmo vo che metah nunde yuhn vo ne, rihñcheh man vo uvo, nde hua cuāco che rahn vo. ⁹ Ndete che ntuma ino vo nunde yuhn vo ne, nchahco Dendiohs yuhn vo, te ihyan min ne, runecāde ye, ne redinahn ye ndudo yahn ye. ¹⁰ Ate ndete che cahnmo vo che hua chendiñco vo nunde ne, duche rino vo Dendiohs, te anduhñecā ndete che cahnmo vo che ndere rahn ye. Ndete che tihcā ne, a ndero ndi che nde hua ritahno vo Ndudo yahn ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, rahn nan ye uvo

2 Dayá, dirún caca cuh yahn ne cava che ndedecadino ne, ne hua ndere cuahtechica ne, cuahtendiñco ne nunde. Ate ndete che va duh che quendiñco nunde ne, va Dihvo vo Jesucristo, ne va tahn ye vederihquentiyon che rahn nan ye uvo nan Dendiohs Chida. Ihyan min ne, metah nde āma nunde yahn ye, ² ne

chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava nunde yuhn vo man, nunde yahn nducoyāca ihyan iyehñse man. Nduco tihcā ndo yan Dendiohs nduco nducoyāco vo. ³ Ndete che redinahn vo vederihquentiyon yahn ye ne, a devano cuāco vo che ritahno vo ihyan. ⁴ Duh ihyan che rahn ye che ritahno ye ihyan ate hua redinahn ye vederihquentiyon yahn ye ne, ndere rahn ye. ⁵ Ate ndete che redinahn vo vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, a devano cuāco vo che yahino vo Dendiohs numacuahn chedave yuhn vo man, che nedin yahn ye uvo man. ⁶ Duh ihyan che rahn ye che a nedin yahn Dendiohs ihyan ne, nahn che runecāde cochica ye nduhcā che quechica Dihvo vo Jesucristo.

Nahn che din yahino vo vih

⁷ Dihñó, dirún yahn ne, rentihyon yan vederihquentiyon che chihnde nde a rahn me, chidevano ne nde ro che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ⁸ Vederihquentiyon min, nducote dinahn Dihvo vo Jesucristo man, redinahn man ne man ne, ndāñcā che rentihyon yan yahn ne. Tihcā, te ca retuhn Ndudo Ndah yahn Dendiohs ne, ca rihno vedetundo yahn ihyan.

⁹ Duh ihyan che rahn ye che a chenahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ate rendihche tahn ye ihyan chenahn ne, ihyan min ne, riquendi ye vedetundo yahn ye, metah conahn ye. ¹⁰ Ihyan che redin yahino ye ihyan chenahn ne, a chenahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ne riquendi ye. A runecāde vederendecadino yahn ye, ne hua rahtendiñco ye nunde.

¹¹ Me ihyan che rendihche tahn ye ihyan chenahn ne, riquendi ye vedetundo yahn ye, nto ye nduhcā āma ihyan nan ve, nde hua devano ye ti ndā ti tuno ye.

¹² Dayá, dirún yahn ne, te a nchahco Dendiohs nunde yahn ne che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹³ Nchuhn ihyan ndico, dirún yahn ne, te nde a rahn me ne, a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va ye nde cuahn che metah cuhnde iyehñse. Nchuhn ihyan decāñya, dirún yahn ne, te hua riquendi ne vederihquentiyon yahn chundah.

Dayá, dirún yahn ne, te a nedin yahn Dendiohs Chida nchuhn. ¹⁴ Nchuhn ihyan ndico, dirún yahn ne, te a chitahno ne Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che a va ye nde ro che metah cuhnde iyehñse. Nchuhn ihyan decāñya, dirún yahn ne, te āma yune no chihcoman ne vedeyeno yahn man ne man, ritahno ne Ndudo yahn Dendiohs numacuahn chedave yahn ne man, rahcotahn ne vederihquentiyon yahn chundah man.

¹⁵ Hua dāma co nchuhn nduco ihyan nunde, quendi ne vedeyeno yahn mān ne, cuahtendihco ne nunde, te ihyan che riquendi ye vedeyeno yahn mān ye ne, hua yahino ye Dendiohs Chida. ¹⁶ Tihcā, te che ndere rahtechica ihyan, rahtendihco ye nunde mān, che idi-hya ye mān, che redin yāde ye mān ne, nducuahn nunde chemin chan ne, a nān vederendedecadino yahn ihyan riquendāh, ndiyu Dendiohs che rihquentiyon ye chemin. ¹⁷ Nducoyāca ihyan che rahtechica ye vedeyeno yahn mān ye, rahtendihco ye nunde ne, rendā ro che rihno ye. Ate ihyan che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro.

Sāhn che rendihche tāj se Dihvo vo Jesucristo

¹⁸ Dayá, a cochi nino ro che nto iyehense. Nchuhn ne, a devano ne te a va cāde che ndā sāhn duhtuno ihyan me che rendihche tāj se Dihvo vo. Ama yāhn se che nduhcā se sāhn min ne, a ndā se. Chemin che a devano vo te a cochi nino ro che nto iyehense. ¹⁹ Sāhn chemin chan ne, a vān dihno vo quendāh se, ate hua chitahno se Dihvo vo nduhcā che ritahno vo. Tihcā, te ndete che chitahno se numa cuāco ne, hua din vih se. Ate ndiquendāh nducoyāca se vān vo, chihco ro se che a devavih ndi se. ²⁰ Ate nchuhn ne, hua dāma ri ne nduco sāhn chahn, te din Dihvo vo Jesucristo che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn, tumacadino ne ndudo ndah yahn ye. ²¹ Dirún yahn ne, te a chenahn ne ndudo min, ne a devano ne cha che cuāco, ne cha che hua cuāco. ²² Sāhn che rāhn se che ndiyu Dihvo vo Jesucristo che tendāhnun Dendiohs cāva che ndedevahn ye uvo ne, cuahnde chende se. Sāhn che rendihche tāj se Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, racondāh vedāme se vederihquentiyon yahn ye mān, vederihquentiyon yahn Dendiohs Chida mān. ²³ Ihyan che racondāh vedāme ye Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, namin racondāh vedāme ye Dendiohs Chida. Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, din yahn Dendiohs Chida ihyan.

²⁴ Chemin che nahn che quendi nchuhn numacuahn chedave yahn ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo che chitahno ne a rāhn me. Ndete che quendi ne ne, tuhme Dendiohs Chida mān, Dihvo vo Jesucristo, Daya ye mān ne, ndeva ye nchuhn. ²⁵ Tihcā, te Dihvo vo ne, te ye ndudo yahn ye che ndeva ye uvo, cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro.

²⁶ Nducote vate sāhn che rihncneh se ne, chemin che tihcā dirún yahn nchuhn. ²⁷ Nducote din Dihvo vo Jesucristo che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs nchuhn ne, hua rendotenan ne nde āma ihyan che cacuahn ye nchuhn. Mān Vaco Ndah yahn Dendiohs redin che ri devano nchuhn demān nducuahn dehtenduh che cuāco. Nduhcā che a ca cuande ne yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, cuiquendi ne, cochahtino ne Dihvo vo.

²⁸ Dayá, cuiquendi ne cochahtino ne Dihvo vo cāva che hua dehva rāhco ne, nde hua co cuihñān ne, ndichero ne ihyan cuahn che ndaconan chi tun ye.

²⁹ Nducote a devano ne che āma ndah ihyan Dihvo vo Jesucristo ne, cuedevano ne te nducoyāca ihyan che redin ye che ndah ne, a nedin yahn ye ihyan.

A nedin dāya Dendiohs uvo

3 Condihche nchuhn nduhcā che āma yahino Dendiohs Chida uvo, nedin dāya ye uvo. Ihyan nunde ne, nducote hua retumacadino ye tācā Dendiohs ne, namin hua retumacadino ye che a nedin dāya ye uvo. ² Dihnó che yahinó nchuhn, a nedin dāya Dendiohs uvo, nde metah tumacadino vo nduhcā che āma ndah ro yuhn vo cuahn che ndeva ye uvo. Ate a devano vo te cuahn che ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo ne, ndo vo nduhcā mān ye, ndihchero vo ihyan. ³ Nducoyāca ihyan che chenān ino ye che ndihchero ye ihyan ne, rihcomān ye vedeyeno yahn mān ye, ne rendo ye ihyan ndah nduhcā Dihvo vo Jesucristo. ⁴ Ate nducoyāca ihyan che rahtendihco ye nunde ne, rahcotāhn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs. A vederihquentiyon min che rihco ro nunde yahn ihyan. ⁵ Nchuhn ne, a devano ne te Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu ihyan nunde ye. Namin a devano ne te ndā ye muhn iyehense cuh, chihco mendāhn ye ihyan, chih ye cāva nunde yuhn vo. ⁶ Nducoyāca ihyan che richahtino ye ihyan min ne, hua ndere rahtechica ye vedeyeno yahn mān ye, rahtendihco ye nunde, ne ihyan che ndere rahtechica ye vedeyeno yahn mān ye, rahtendihco ye nunde ne, nde hua ritahno ye ihyan, andahre tihcā rāhn ye. ⁷ Dayá, cuihco nchuhn cudādo che hua cahncneh nde āma ihyan nchuhn. Cuedevano ne te ihyan che runecāde rahtechica ye ne, ndah ihyan ye nduhcā Dihvo vo Jesucristo, ⁸ ne ihyan che ndere rahtechica ye vedeyeno yahn mān ye, rahtendihco ye nunde ne, riquendi ye vederihquentiyon yahn chundah, te a sāhn min che canān quendihco se nunde. Ate Dihvo vo Jesucristo ne, ndā ye muhn iyehense cuh cāva che decuihno ye vederihquentiyon yahn se.

⁹ Nde āma ihyan che a nedin dāya Dendiohs ne, hua riquendi ye rechica ye vedeyeno yahn mān ye, rendihco ye nunde, te a ndahcorun ye vederendedecadino yahn ye. Hua co quendi ye condihco ye nunde, te a nedin dāya Dendiohs ihyan, ndo ye ihyan ra. ¹⁰ A ndero ndi ihyan che a nedin dāya Dendiohs ihyan. Namin a ndero ndi ihyan che a nedin yahn chundah ihyan. Tihcā, te nducoyāca ihyan che hua redin ye che ndah mān, nducoyāca ihyan che hua yahino ye ihyan chenāhn mān ne, hua yahn Dendiohs ihyan.

Nahn che din yahino āma tāma vo vih

¹¹ Nahn che din yahino āma tāma vo vih. Vederihquentiyon min ne, a devano nchuhn nde ro che chitahno ne Dihvo vo Jesucristo. ¹² Hua ndāhca che quendi vo yune yahn Caín, sāhn min che dinahn se yahn chundah, chihno se dihno se. A devano vo te Caín ne, duhtuno ihyan se, ne chemin che chihno se dihno se che ndah ihyan ye. ¹³ Dihnó, hua dehva rāhco nchuhn cuahn che rendihche tāj ihyan nunde nchuhn. ¹⁴ A nd-

edevahn Dendiohs uvo van ihyan nunde che va che co ye castigo yah, din nunde yahn ye. A devano vo te cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro, te redin yahino ama tama vo vih. Ihyan che hua redin yahino ye vih ne, metah ndedevahn Dendiohs ihyan, ne va che co ye castigo. ¹⁵ Nducoyaca ihyan che rendihche tan ye ihyan chenahn ne, dama ri ye nduco sahn rihno ihyan, ne a devano vo te nducoyaca sahn rihno ihyan, hua chenano ino se che ndeva Dendiohs sahn, cuahtenan se vahchetero numacuahn ro. ¹⁶ A devano vo nduhca che yahino Dihvo vo Jesucristo uvo, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cavo vo. Nahn che tihca din yahino ama tama vo vih, andahre nde cahco mendahn vo uvo, coh vo cava vih. ¹⁷ Ndete che va che rechuhnun vo ate hua conan vahino vo dihno vo che va vedere-tahn yahn ye, conan vo ihyan ne, a ndero ndi che nde hua yahino vo Dendiohs. ¹⁸ Dayá, nde hua cochihve che dendudo cahmo vo che redin yahino vo vih. Tahque ndah ne, din yahino vo vih numa cuaco, conan vih vo nan vederetahn yuhn vo.

Nduhca che redin chahtino vo Dendiohs

¹⁹ Ndete che tihca din yahino ama tama vo vih ne, a devano vo che redinahn vo ndudo ndah yahn Dendiohs, ne vatemán ino vo. ²⁰ Ndete che va deh cuande che hua vatemán ino vo ne, va Dendiohs che devano ye nducuahn, ne co din ye che cuahtenan ino vo. ²¹ Dihno che yahino nchuhn, ndete che vatemán ino vo ne, cochahtino vo Dendiohs, ²² ne dinahn ye nducuahn che caco vo ihyan, te redinahn vo vederihquentiyon yahn ye, redin vo dehtenduh che renan ino ye. ²³ Nan nducuahn vederihquentiyon yahn ye ne, nahn ye che cotahno vo Daya ye, Dihvo vo Jesucristo, ne din yahino ama tama vo vih nduhca che chihquentiyon Dihvo vo. ²⁴ Nducoyaco vo che redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, richahtino vo ihyan, ne rinduco ye uvo. A devano vo che rinduco ye uvo, te din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo.

Vaco Ndah yahn Dendiohs man, vaco chihnga man

4 Dihno che yahino nchuhn, hua ndetahn cotahno ne yahn sahn che rahn se che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn. Cah yune ne che nte se, ne cuicarune ne sahn cava che cadino ne ndete che chenano cuma se vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, o vederihquentiyon yahn vaco chihnga. Tihca codin ne, te ama yahn se vatechica se rihncheh se, rahn se te ndudo yahn Dendiohs che rahndudo se. ² Co cadino ne duh ihyan che quenano cuma ye vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs, te va che cahma ye che Dihvo vo Jesucristo ne, ndo ye nduhca ihyan, nda ye muhn iyehense. ³ Ate nducoyaca sahn che hua tihca cahma se ne, hua chenano cuma se vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs. Sahn chahn ne, chenun vaco chihnga sahn, chenano cuma se vederihquentiyon yahn sahn min che rendihche tan se Dihvo vo. A devano vo te sahn min ne, va

che cochica se muhn iyehense, ne yahn sahn che vatechica se, chenano cuma se vederihquentiyon yahn se.

⁴ Dayá, a nedin yahn Dendiohs nchuhn, ne a ndahco ndiya ne sahn chahn che vatechica se rihncheh se, te vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs che quenun nchuhn ne, tahque yudo che co vederihquentiyon yahn chundah. ⁵ Sahn chahn ne, sahn nunde se, ne chemin che rente se dehtenduh che chihnga, rihcovan ihyan nunde. ⁶ Ate nuhn ne, a yahn Dendiohs nuhn, ne ihyan yahn ye ne, rihcovan ye che rahndudo nuhn, ne ihyan che hua yahn ye ne, hua rihcovan ye. Nduco chemin ne, co devano vo cha sahn che quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahn, ne cha sahn che quenun vaco chihnga sahn.

Yahino Dendiohs uvo

⁷ Dihno che yahino nchuhn, quenano cuma che din yahino ama tama vo vih, te redin Dendiohs che chenano cumo vo vedeyahino. Adecoduhno ihyan che quenano cuma ye vedeyahino ne, ritahno ye Dendiohs, ne a yahn ye ihyan. ⁸ Ihyan che hua chenano cuma ye vedeyahino ne, hua yahn Dendiohs ihyan, te ihyan yahn Dendiohs ne, redin Dendiohs che chenano cuma ye vedeyahino. ⁹ Chihco ro Dendiohs che yahino ye uvo, te andahre ama ndiyahn ra Daya ye, ate dechuh ye ihyan muhn iyehense, cava che ndedevahn ye uvo, ne cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ¹⁰ Yahino vo Dendiohs, ate tahque chahte vedeyahino yahn man ye che co vedeyahino yuhn vo, te dechuh ye Daya ye, chihco mendahn ye ihyan, chih ye cava nunde yuhn vo. A tihca ndo yan Dendiohs nduco nducoyaco vo.

¹¹ Dihno che yahino nchuhn, nducote tihca din yahino Dendiohs uvo ne, quenano cuma che din yahino ama tama vo vih. ¹² Nde ama ihyan hua ntihche ye Dendiohs. Ate ndete che din yahino ama tama vo vih ne, nedin yahn Dendiohs uvo, conduco ye uvo, ne cuahtenan cumo vo vedeyahino yahn ye. ¹³ A devano vo te a yahn Dendiohs uvo, rinduco ye uvo, te a din ye che quenun Vaco Ndah yahn ye uvo. ¹⁴ Nuhn ne, a devano cuaco nuhn, ne rahndudo nuhn ndudo yahn che a dechuh Dendiohs Chida Daya ye, cava che ndedevahn ye ihyan iyehense. ¹⁵ Adecoduhno ihyan che cahma ye numacuahn chedave yahn ye che Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan ne, nedin yahn Dendiohs ihyan, ne conduco ye ihyan.

¹⁶ A devano cuaco vo che yahino Dendiohs uvo. Ihyan min ne, quenano cuma ye vedeyahino, ne nducoyaca ihyan che chenano cuma ye vedeyahino ne, nedin yahn Dendiohs ihyan, rinduco ye ihyan. ¹⁷ Tihca cuahtenan cumo vo vedeyahino cava che hua dehva rahco vo nda ro che techecade Dendiohs yahn ihyan. Hua dehva rahco vo nda ro min, te numanahn che chenano vo iyehense ne, quendi vo yune yahn Dihvo vo Jesucristo, cuahtenan cumo vo vedeyahino nduhca man ye. ¹⁸ Ihyan che chenano cuma ye vedeyahino ne, vatemán ino ye nan Dendiohs. Ate ihyan che hua vatemán ino ye ne, vahino ye che co ye castigo, te hua chenano cuma ye vedeyahino.

¹⁹ Uvo ne, yahino vo Dendiohs yahn che menan vihca din yahino man ye uvo. ²⁰ Ihyan che rahn ye che yahino ye Dendiohs ate rendihche tan ye ihyan chenahn ne, hua cuaco che rahn ye, te ndete che hua yahino ye ihyan che dama chenani ye iyehense nduco vih ne, hua co din yahino ye Dendiohs che nde hua rendihche ye ihyan. ²¹ Man Dendiohs chihquentiyon ye che din yahino vo ihyan man, din yahino ama tama vo vih man.

Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, rihcoman ye vedeyeno yahn man ye

5 Nducoyaca ihyan che ritahno ye che Dendiohs dechuh ye Dihvo vo Jesucristo cava che ndedevahn ye ihyan iyehense ne, ihyan chahn ne, a nedin daya Dendiohs ihyan. Ihyan che yahino ye Dendiohs Chida ne, namin yahino ye nducoyaca ihyan che a nedin daya ye. ² Cuahn che yahino vo Dendiohs, redinahn vo vederihquentiyon yahn ye ne, namin yahino vo nducoyaca ihyan che a nedin daya ye. ³ Cuahn che yahino vo Dendiohs ne, redinahn vo vederihquentiyon yahn ye. Vederihquentiyon yahn ye ne, nde hua vahche cava che dinahn vo. ⁴ Nducoyaca ihyan che a nedin daya Dendiohs ihyan ne, rihcoman ye vedeyeno yahn ye che redin che rahtendihco ye nunde. Uvo ne, nducote ritahno vo Dihvo vo Jesucristo ne, rihcoman vo vedeyeno yahn vo che redin che rahtendihco vo nunde. ⁵ Ihyan che ritahno ye che Dihvo vo Jesucristo che Daya Dendiohs ne, atenani ihyan chahn che ri rihcoman ye vedeyeno yahn ye che redin che rahtendihco ye nunde.

Dihvo vo Jesucristo ne, ihyan min che Daya Dendiohs

⁶ A devano vo te Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan, te tihca rahn Dendiohs cuahn che chedenune ye man, tihca chihco ro man ye cuahn che chih ye, chera yun yahn ye man, tihca rete Vaco Ndah yahn Dendiohs che recadino vo man, ne a devano vo te Vaco Ndah yahn Dendiohs ne, hua rihncheh. ⁷ Vahchetero ne, Dendiohs Chida man, Daya ye che dechuh ye nduco ndudo yahn ye man, Vaco Ndah yahn ye man, rete ye, recadino vo che cuaco chemin. Ihyan chahn ne, ama no vederihquentiyon chenani cuma ye. ⁸ Muhn iyehense cuh ne, a devano vo te Dihvo vo Jesucristo ne, Daya Dendiohs ihyan, te tihca rahn Dendiohs cuahn che chedenune ye man, tihca chihco ro man ye cuahn che chih ye, chera yun yahn ye man, tihca rete Vaco Ndah yahn Dendiohs che recadino vo man. ⁹ Ritahno vo ndudo che rente ihyan yahn Dihvo

vo Jesucristo, che ihyan min che Daya Dendiohs. Ate nde tahque nun ritahno vo ndudo che rete man Dendiohs che ihyan min che Daya ye. ¹⁰ Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo ne, a devano cuaco ye che ihyan min che Daya Dendiohs. Ihyan che hua ritahno ye ne, ducherino ye Dendiohs, te andahre rahn Dendiohs che ihyan min che Daya ye, ate hua ritahno ye. ¹¹ Rahn Dendiohs ndiyu deman che a ihyan min che Daya ye, ate namin rahn ye te ihyan che ritahno ye ihyan ne, ndevahn ye, ne cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. ¹² Ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ate ihyan che hua ritahno ye ihyan ne, nde hua ndaca vahchetero cuahtenan ye.

¹³ Tihca dirun yahn nchuhn che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs, cava che codevano cuaco ne te cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro.

¹⁴ Richahtino vo Dendiohs, ne a devano vo te nducuah che caco vo ihyan nduhneva che renani ino ye ne, te ye uvo. ¹⁵ Nducote a devano vo che te ye dehtenduh che caco vo ihyan ne, din vo cuande anduhneca ndete che a va tah vo dehtenduh che rico vo.

¹⁶ Ndete che cadino nchuhn che rendihco ama cha diho ne nunde che hua din che conda ye ne, covah ne cava ye, ne nchahco Dendiohs yahn ye. Ate cuihco ne cudado che ndiyu nunde che din che conda ye, te va nunde che redin che rinda ihyan, ne hua rihquentiyon che covah ne cava ihyan che rahtendihco ye nunde chemin chan. ¹⁷ Nducuah dehtenduh che chihnga che redin ihyan ne, nunde. Ate va nunde che hua redin che conda ye.

¹⁸ A devano vo te nducoyaca ihyan che a nedin daya Dendiohs ihyan ne, hua ndere rahtechica ye, rahtendihco ye nunde, te Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, redin ye cudado ihyan chahn, ne hua co cahcantiyon chundah ihyan.

¹⁹ A devano vo che yahn Dendiohs uvo, ne nducoyaca ihyan nunde ne, vate ye tah chundah.

²⁰ Namin a devano vo che Dihvo vo Jesucristo, Daya Dendiohs ne, nda ye iyehense, chicuah ye uvo, tihyon yune ye uvo che cotahno vo ama no Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero. Uvo ne, ndichahtino vo ihyan. Namin ndichahtino vo Daya ye, che man ye dechuh ye. Chemin che cuahtenan vo vahchetero numacuahn ro. ²¹ Dayá, cuihco nchuhn cudado, condi ne cotahno ne dehtenduh che ndere redin ihyan dendiohs yahn ye. Tihca co.

2 JUAN

¹ Cahvé che a tendahnun Dendiohs ndih, u indihthe Juān dirún cāca cuh, dechúh yahn ne mān, yahn dāya ne mān. Yahinó nchuhn numacuahn chedave yáhn. Nducoyāca dihno vo che ritahno vo Ndudo yahn Dendiohs nduco ye ne, namin yahino ye nchuhn.

²Yahinó nchuhn yahn che ritahno vo nduco vih Ndudo yahn Dendiohs, riquendi vo cuahn dāma. ³Dendiohs Chida mān, Dāya ye Dihvo vo Jesucristo mān, numacuahn vedevāhino din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhca cuahtenan ne.

⁴Ama yenó che ntācā āma o dāya ne. Ihyān chahn ne, runecāde vatechica ye nduhca che rihquentiyon Dendiohs Chida che dinahn vo. ⁵Cahvé, numacuahn vedeneacun dirún yahn ne che din yahino āma tāma vo vih. Vederihquentiyon cuh ne, a devano vo nde a rāhn me. ⁶Ndete che redinahn vo vederihquentiyon yahn Dendiohs ne, chenan cuma vo vedeyahino. A devano nchuhn che rihquentiyon ye nde a rāhn me che din yahino āma tāma vo vih.

Sāhn rihnceh

⁷Ama yāhn sāhn che rendihche tān se Dihvo vo Jesucristo, vatechica se rihnceh se. Sāhn chahn ne, hua ri-

tahno se che ndo ye nduhca ihyān, ndā ye muhn iyehense cuh. ⁸Cuihco nchuhn cudādo, ne hua tumacāh ne yahn se. Cuiquendi ne cotahno ne numa ino ne nde ndā ro che ndeva Dendiohs nchuhn nduhca che chenan ino ne.

⁹Adecoduhno ihyān che rihco vāne ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo Jesucristo, Dāya Dendiohs, riquendi ye vederendedecadino yahn ihyān iyehense ne, hua reneidin yahn Dendiohs ihyān. Ate adecoduhno ihyān che riquendi ye redinahn ye vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, reneidin yahn ye ihyān. Namin reneidin yahn Dendiohs Chida ihyān. ¹⁰Ndete che ndā āma se che hua ricuahn se vederihquentiyon yahn Dihvo vo ne, hua nevahneacun ne sāhn ndevāco ne, nde hua necāh ne Dendiohs sāhn, ¹¹te ihyān che renecāh ye Dendiohs sāhn ne, dāma ri ye nduco se, rahtendihco ye nunde.

¹²Ama va dehtenduh che te cuandé nchuhn, ate tahque ndah chí nte mān nduco nchuhn che co che dirún yahn ne, cāva che tahque co yeno ne.

¹³Coh ne, che namin a tendahnun Dendiohs ihyān ne, dechuh dāya ye Dendiohs yahn ne.

3 JUAN

1 Gayo che yahinó ndih numacuahn chedave yáhn, u indihte Juān dirún cāca cuh, dechúh yahn ne.

² Dihnó che yahinó ndih, ricá Dendiohs che din ye che ndāhca conan ne, ne quendi ye te ye vedevihche yahn ne nduhca che rinan ye ndih che ritahno ne numa ino ne. ³ Ndā āma o dihno vo, ne rente ye yahn ne che riquendi ne numa ino ne redinahn ne Ndudo ndah yahn Dendiohs, ne chemin che āma chi yenó. ⁴ Cuahn che recadinó che riquendi dāyá numa ino ye redinahn ye Ndudo yahn Dendiohs ne, chemin redin che tahque ri yenó nān nducuahn.

⁵ Dihnó che yahinó ndih, āma ndāhca che rinan ne dihno vo, menān vihca dihno vo che chenun yune ye, te nducote ritahno ne Dihvo vo Jesucristo ne, tihca redin yahn che redin ne. ⁶ Cuahn che rendā ihyan chahn muhn ndiyāco ne, rente ye nduhca che redin yahino ne ihyan, rinan ne ihyan. Āma ndāhca che quendi ne conan ne dihno vo che chenun yune ye nduhca che redin yahn nān Dendiohs, ⁷ te ihyan chahn ne, vatechica ye rahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo, ne hua nahn ye che vān ihyan che hua ritahno ye Dendiohs quendāh che chuñun ye. ⁸ Chemin che uvo condā cuande yuhn vo ihyan chahn, conan vo ihyan, ndāca che chuñun ye. Nahn che conan vo ihyan cāva che conduco vo ihyan nān ntiyon che racotuhn ye Ndudo yahn Dendiohs.

Diótrefes ne, hua runecāde se

⁹ U ne, dirún yahn ihyan ndiyāco, ate Diótrefes ne, hua nahn se che cāhcantiyon nuhn, te mān se nahn

cāhcantiyon se. ¹⁰ Chemin che ndete che cāhn min ne, ndācaruné sāhn deh cuande che ndere rāhn se yahn nuhn. Avāne ne, dihno vo che vatechica ye rahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs ne, cuahn che rendā ye min ne, hua renevahnecun se ihyan, nde rihca tān se che nevahnecun ihyan chenāhn ihyan. Me ndete che vate ihyan che nevahnecun ye ihyan ndevāco ye ne, rendetendāh no se ihyan ndiyāco.

¹¹ Dihnó che yahinó ndih, condi ne quendi ne yune yahn ihyan che chihngā redin ye. A devano vo te ihyan che chihngā redin ye ne, hua yahn Dendiohs ihyan, ne ihyan che redin ye che ndah ne, a yahn Dendiohs ihyan.

Demetrio ne, runecāde ye

¹² Nducoyāca dihno vo ne, rente ye che āma runecāde dihno vo Demetrio, ne a ndero ndi che runecāde ye. Namin nuhn ne, a devano cuāco nuhn che runecāde ye, ne nchuñ ne, a devano ne che demān ndudo cuāco rente nuhn.

¹³ Āma va che te cuandé ndih ate ndotenan che dirún yahn ne ne, tahque ndah che nte mān nduco ne, te a nun chí quendihcheró ndih.

¹⁵ Dendiohs conduco ye ndih. Cuendeva ne Dendiohs yahn dihno vo che vate ye muhn. Cueneçāh ne Dendiohs che cuande yáhn queri āma dihno vo che vate ye tān.

JUDAS

1 U Judas, dihno Jacobo, che redín ntiyon yahn Dihvo vo Jesucristo ne, dirún cāca cuh, dechúh yahn nchuhn che yahino Dendiohs Chida nchuhn, tendāhnun ye nchuhn, redin ye cudādo nchuhn cāva che ndeva Dihvo vo Jesucristo nchuhn. ² Ricá Dendiohs che āma din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhcā cuahtenan ne.

Sāhn rihncheh

³ Dihno che yahino nchuhn, āma nahn dirún yahn ne nduhcā che ndedevahn Dihvo vo Jesucristo nchuhn mān, u mān, ate mān ne, quenān cuma che dirún yahn ne, riyāhvé nchuhn che cāhca tñn ne che nahn ndacorun ihyan vederihquentiyon che āma yune no ndāhco Dendiohs tāh ihyan yahn ye, che va che cotahno vo Dihvo vo Jesucristo. ⁴ Riyāhvé nchuhn, te a checadino te āma o sāhn che a ndirun yahn se che va che conda se ne, numacuahn vedemāyon ndā se vñn nchuhn. Sāhn chahn ne, āma duhtuno ihyan se. Ricuahn se te ihyan che renevahnecon ye ndudo ndah yahn Dendiohs ne, co cuahtechica ye vedeyeno yahn mān ye, cuahtendihco ye nunde. Che tihcā redin se ne, racondāh vedāme se Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che ndinān ye yuhn vo mān, Dihvo vo Jesucristo mān.

⁵ Hua dāma co nchuhn nduco se. Va āma nñn che ntiyon yñn yahn ne andahre a devano ne yahn. Cuenecāhco ne te Dendiohs ne, andahre ndetendāh ye ihyan nación yahn Israel nación yahn Egipto, ate din ye castigo vñn ihyan chahn, decuihno ye ihyan che hua chitahno ye. ⁶ Namin cuenecāhco ne nduhcā che chahno chi ángel che hua dinahn ye ntiyon che chenān cuma ye, chahtechica vñne ye. Ihyan chahn ne, va che co ye castigo cuahn dāma. Nduhcā che chihquentiyon Dendiohs ne, nchiche cadena ihyan, chēnun ye vñn mān vñn rāhn, chenān rino ye nde ndā ro cuahn che numacuahn vedeyudo cuhnde cāde yahn ihyan iyehñse. ⁷ Namin cuenecāhco ne nduhcā che chahno chi ihyan yñn Sodoma mān, Gomorra mān, ihyan yñn che nino min mān. Ihyan chahn ne, dāma chi ye nduco ángel chahn, ndere chahtechica ye, chahtendihco ye nunde. Chahtenan ye nduco ndāhta che hua nihnevāco nduco ye mān, chahtenan ye vñn mān ye nduco vih mān. Ihyan chahn ne, din Dendiohs castigo ihyan, ne va che cuahtenun ye vñn ruchiyāhn cuahn dāma. Che tihcā chahno ye ne, cochihve yahn ihyan chenāhn cāva che hua quendi ye yune min.

⁸ Namin sāhn chahn ne, redin se dehtenduh che chihngā. Recadino se dehtenduh vñn yāhnde yahn se, ne

chemin che ndere vatechica se nduco ndāhta mān, rahcotāhn se vederihquentiyon yahn Dendiohs mān, ducherino se vederihquentiyon che chenān cuma vaco chihngā mān. ⁹ Nde Miguel, ángel che tahque ndinān ye ne, hua chuhñan ye, te cuahn che chih Moisés ne, andahre chihca tñn ye che hua quenda chundāh ihyan, cuhn chende ye nduco se, ate hua chihquino ye din dine ye sāhn. Tahque ndah ye ne, rāhn ye ri ye sāhn tuhcā: “Dihvo vo Dendiohs din ye castigo di.” ¹⁰ Ate sāhn chahn ne, rāhva se yahn vederihquentiyon min che nde hua renahn se yahn. Riquendi ve nñn se yune chihngā anduhñecā ite chano che redin te dehtenduh nde hua rendedecadino te yahn. Chemin che va che conda se.

¹¹ ¡Ama vedin se!, te riquendi se yune yahn Cain mān, yahn che nahn yahn se tume ne, rahtendihco se nunde nduhcā che din Balaam mān. Va che co se castigo nduhcā che chahno Coré che decuihno Dendiohs sāhn, din nunde yahn se. ¹² Sāhn chahn ne, rihtera se vedecuihno cuahn che rendo dāma se nduco nchuhn ro che rahte vihco ne numacuahn vedeyahino che ritahno ne Dihvo vo Jesucristo. Reh se mān, rih se mān, redin se anduhñecā ndete che vihco vedecoh. Redin se cuande cāva mān se, nde hua cuande yahn se cāva ihyan chenāhn. Anduhñecā mān cuma che rechuh dāma, riquenda yuhne ne, tihchan se, te nde hua richihve se. A ndinda se anduhñecā yāhn ndāta che hua ri ndute yahn che ca tihve duto, ne nihno nti. ¹³ Sāhn chāhn ne, anduhñecā yān yahn nuniyāhn cuahn che āma rano yuhne tñn, te vatechica se muhn min, rihtera se vedecuihno yahn se. Nduhcā iyon che hua quenun yune yahn, tihchan se, te nde hua devano se ti ndā ti tuno se. Ate a va yñn castigo che din Dendiohs sāhn, cuahtenun se vñn mān vñn rāhn numacuahn ro.

¹⁴ Enoc, ihyan min che a ri ndache ihyan nñn ndāta yahn Adán ne, cāh Dendiohs, checadino ye vñn yāhnde yahn ye, ne namin cahndudo ye yahn sāhn chahn. Rāhn ye: “Ndiheró Dihvo vo che ndā ye nduco āma ndeh mil ángel yahn ye, ¹⁵ cāva che techecāde ye yahn nducoyāca ihyan iyehñse, ne din ye castigo sāhn nunde yahn nducuahñ dehtenduh nunde che chendihco se mān, ndudo tñn che necāhn se yahn ye mān.”

¹⁶ Sāhn nunde chahn ne, rāhn nunde se yahn nducuahñ mān, rendāhchenān se mān, vatechica se vedeyeno yahn mān se, rahtendihco se nunde mān, numacuahn vedeyāde rendonān mān se sāhn mān, rendonān se ihyan cāva che dinahn ye dehtenduh che nahn se mān.

Riyahve ye ihyan che ritahno ye Dihvo vo Jesucristo

¹⁷ Dihno che yahino nchuhn, cuenecahco ne ndudo che rente ihyan apostol yahn Dihvo vo Jesucristo, chihnevan ne. ¹⁸ Rahn ye: "Cuahn che a cochi nino ro che nto iyehse ne, quendah sahñ che ducherino se yune yahn Dendiohs, quendi se vedeyeno yahn man se, cuahtendihco se nunde." ¹⁹ Sahñ chahn ne, hua quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs sahñ man, riquendi se yune chihnga yahn man se man, redin se che rahte canda ihyan nduco vih man.

²⁰ Me nchuhn, dihnó che yahino nchuhn ne, cuiquendi ne numa ino ne cotahno ne Dihvo vo Jesucristo man, covah ne numacuahn vederihquentiyon yahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man, ²¹ cuahtenun ino ne che yahino Dendiohs nchuhn man, cuahteyan ne nde nda ro che numacuahn vedeyahino ndeva Dihvo vo Jesucristo nchuhn, cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro man.

²² Ihyan che a vate ye che cahcoman ye yune yahn Dendiohs, quendi ye yune yahn sahñ chahn ne, coyahve nchuhn ihyan, cuentihyon yune ne ihyan, ndacotahno ye. ²³ Nduhca che rehnevi ihyan dehtenduh van ruchiyahn cava che hua cuco ne, tihca cuendevahn nchuhn ihyan chahn, te cahnda yahn ye. Namin conan vahino ne ihyan che vatechica ye vedeyeno yahn man ye, rahtendihco ye nunde. Ate cuhco ne cudado che hua dama co ne nduco ye. Codin vi ne yahn nunde che rahtendihco ye.

²⁴ Ama no Dendiohs yuhn vo, ihyan min che ndedevahn ye uvo. Numacuahn vederihquentiyon yahn ye redin ye cudado nchuhn cava che hua cahcoman ne yune yahn ye, ne dave yavenan ne ndeva ye nchuhn. Nda ro min ne, ama co yeno ne. Ihyan min che quenan cuma ye vederihquentiyon numacuahn ro. Ndahca che ndeva ihyan yavenan ye che cuande yahn Dihvo vo Jesucristo. Tihca co.

APOCALIPSIS

1 Nān libro cuh ne, ndirun ndudo che cāh cuande Dendiohs Dihvo vo Jesucristo yahn dehtenduh che a nun va che conahn cava che cāh ye che cadino ihyan che ritahno ye ihyan. U Juān, che redín ntiyon yahn Dihvo vo ne, dechuh ye ángel yahn ye, te ye che checadinó yahn. ² Dirún yahn nducuahn dehtenduh che Dendiohs mān, Dihvo vo Jesucristo mān, te ye che checadinó mān, ndihcheró mān.

³ Che dirún nān libro cuh ne, a Dendiohs te ye checadinó, ne ndah ro yahn ihyan che rahndudo ye mān, ihyan che rihnevan ye mān, rendevahnecon ye mān, te a cochi nino ro che conahn.

San Juān ne, dirun ye yahn ihyan yahn nduh che ndache yačo

⁴ U Juān ne, dirún yahn nchuhn ihyan yahn nduh che ndache yačo che vate ne yañn yahn Asia. Dendiohs, ihyan min che va ye numacuahn ro mān, va che chi ye mān, nduco Vaco Ndah yahn ye che āma yudo vederihquentiyon yahn, che rinduco ihyan nān che rihquentiyon ye ne, din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhca cuahenen ne. ⁵ Namin Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che cuāco nducuahn che rente ye mān, che menān vihca ntuche ye vān tenāhn mān, che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co nducoyača rey che vate ye iyehense mān, din yahino ye nchuhn, din ye che ndāhca cuahenen ne. Ihyan min ne, yahino ye uvo, ne chih ye, chera yun yañn ye cavo vo. Mān ne, anduhneca ndete che nedin dave ye uvo nduco yun yahn ye che nchahco ye nunde yuhn vo. ⁶ Te ye vederihquentiyon uvo, ne mān ne, a ndi vo anduhneca rey mān, anduhneca chidocuyan mān, cava che din vo ntiyon yahn Chida ye, ihyan min che Dendiohs yahn ye. Nahn che dinahn nducoyača ihyan che rihquentiyon ye, ndeva ye yavenān ye cuahn dāma. Cuāco. Tihca co.

⁷ Condihe nchuhn. Dihvo vo Jesucristo ne, va che chi ye vān man. Nducoyača ihyan iyehense ne, ndihchero ye ihyan, nde sahn che chihno se ihyan, ne nducoyača ye cuaco ye cuahn che ndihchero ye ihyan. Cuāco. Tihca co.

⁸ Dihvo vo, ihyan min che āma quenān cuma ye vederihquentiyon ne, tuhca rāhn ye: “U che vá numacuahn ro, nde nān canān nde nān cuihnonan. U che va che chí.”

⁹ U Juān, che dihno nchuhn che namin rechuhrihn nduco ne mān, chenān vo nān ntiyon yahn Dendiohs mān, chenān cumo vo vedechahtino che rete Dihvo vo Jesucristo uvo mān, quenān preso nān yañn che duche

Patmos, yahn che cahndudó ndudo ndah yahn Dendiohs mān, che cahndudó yahn Dihvo vo Jesucristo mān. ¹⁰ Ama ro yahn Dihvo vo ne, quenun Vaco Ndah yahn Dendiohs u, ne chihnevān āma ndudo cuāhn vedamé, che āma dito rāhn, nduhca che rah trompeta. ¹¹ Rāhn tuhca:

—U che vá numacuahn ro, nde nān canān, nde nān cuihnonan. Cuediron nān āma libro dehtenduh che ndihchero, ne cuedechoh yahn ihyan yahn Dendiohs, nduh che ndache yačo, yañn yahn Asia, yañn Efeso mān, Esmirna mān, Pérgamo mān, Tiatira mān, Sardis mān, Filadelfia mān, Laodicea mān.

¹² Ndaconān che nahn ndihcheró duh che rāhn nducó, ne cuahn che ndaconān ne, ndihcheró ndache candelero diyāhnguan. ¹³ Mendāhn nān che vatendi candelero chahn ne, ndihcheró āma ihyan che nduhca ihyan min che rinduco ye nducoyača ihyan. Tino yahn ye ne, riya nde cāh ye, ne numa yačo ticua ye quenun āma cinturón diyāhnguan. ¹⁴ Yudo tin ye ne, cua nduhca cuche mān, nduhca ihve mān, ne ndutenān ye ne, nduhca ruchiyāhn. ¹⁵ Cāh ye ne, riya nduhca cu cuān che ca riche riche, ne ndudo ye ne, āma yudo, nduhca che rahco ndin āma ndeh ico. ¹⁶ Tah cuāco ye ne, chenān ndache iyon. Chende ye ne, riquendāh āma espada che āma cuiyon, ne can nduh che o lado. Vāconān ye ne, āma yudo ro nduhca che ro nān yañn cuahn che āma ihno.

¹⁷ Cuahn che ndihcheró ihyan ne, chendavá nān ye, ne chih tāhn. Ate nahn tāh ye u nduco tāh cuāco ye, ne rāhn ye ri ye u:

—Hua te vah. U che vá cuahn dāma, nde nān canān, nde nān cuihnonan. ¹⁸ U che chíh, ate mān ne, vá cuahn dāma. U che rihquentiyón vederih mān, nān chenun tenāhn mān. ¹⁹ Codiron yahn dehtenduh che rendihchero che va mān ro cuh mān, che cuhnde adiva mān. ²⁰ Tuhca conahn yahn ndache iyon che chenān tāh cuāco: iyon chahn ne, sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs nduh che ndache yačo, ne candelero che ndache ne, conahn nduh che ndache yačo.

2 Codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs, che quenān se yačo che va min yañn Efeso: “Tuhca rāhn Ihyan che chenān ndache iyon tāh cuāco ye, ne quechica ye mendāhn nān che vatendi nduh che ndache candelero diyāhnguan: ² U devanó nducuahn che redin nchuhn mān, devanó nduhca che rechuhrihn ne, redin ne ntiyon mān, che quenān cuma ne vedechahtino mān, che āma canderino ne ihyan che duhtuno ihyan ye mān. Namin devanó che a cāh cuihno ne sahn che redin ca se che apóstol se, tu-

macadino ne che sahn rihncheh se. ³ Quendaḥ ne vedechahtino, chuhrihn ne maḥ, ama nedin ne ntiyon yaḥn yahn che ritahno ne u maḥ. ⁴ Ate va ama naḥ che hua renan inó che redin ne, yahn che ametah chenana cuma ne vedeyahino nduhca ro menaḥ. ⁵ Cuenecaḥco ne nduhca che ama yahn denda ne. Cuento ino ne nunde yahn ne, ne cuiquendi ne nduhca che a cochi ne ro menaḥ. Ndete che hua ne, co taḥ nduco ne, ne caḥn nún, ne cahneví candelero yahn ne naḥ che va. ⁶ Ndaḥca redin nchuhn che hua renan ino ne che redin sahn Nicolaita. Chemin ne, namin u ne, hua renan inó. ⁷ Nducoyaḥca nchuhn, ihyan ndiyaḥco, cuendedecadino ndah ne che tihca raḥn Vaco Dendiohs ri nchuhn. Duh nchuhn che cocha ne ne, té ndutiyade che va vahchetero, cheh ne. Chemin ne, din che cuahtenan ne numacuahn ro naḥ Dendiohs.”

⁸ Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenana se yaḥco che va yaḥ Esmirna: “Tuhca raḥn Ihyana che va ye cuahn daḥma, nde naḥ canaḥ, nde naḥ cuihnonan, ihyana min che chih ye, ne ndaconan ntuche ye: ⁹ U devaná nducuahn che redin nchuhn maḥ, che rechuhrihn ne maḥ, che chevaḥ ne maḥ, ate naḥ Dendiohs ne cuihca ne. Namin devaná nduhca che chihnga raḥn ama o se yahn ne. Sahn chahn ne, raḥn se te ihyana nación yahn Israel sahn, ate che cuaco ne, laḥdo yahn chundah ndi cuande se. ¹⁰ Hua dihya ne co yahn che va che chuhrihn ne, te chundah ne, din se che cuih ihyana neve nchuhn vacoyaḥn, caḥva che tumarande se nchuhn, chuhrihn ne chete che ndiche ro. Ate cuiquendi ne codinaḥn ne ndudo yaḥn nde ro che ndaḥca ne iyehense, ne u ndaḥco menún yahn ne, dín che cuahtenan ne vahchetero numacuahn ro. ¹¹ Nchuhn, ihyana ndiyaḥco, cuendedecadino ndah ne che tihca raḥn Vaco Dendiohs ri nchuhn. Nchuhn che cocha ne ne, hua deh va co yahn ne ro che co ihyana castigo caḥva nunde yahn ye.”

¹² Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenana se yaḥco che va yaḥ Pérgamo: “Tuhca raḥn Ihyana che nda ye espada cuiyon che can nduh che o laḥdo me: ¹³ U devaná nducuahn che redin nchuhn, devaná che yaḥ naḥ che chenana ne ne, chundah rihquentiyon se. Andahre tihca ne, riquendi ne naḥ ntiyon yaḥn. Hua rihcomana ne che ritahno ne u, andahre ndihchero ne nduhca che chih Antipas. Ihyana min ne, devana cuaco ye ndudo yaḥn, ne quendi ye naḥ ntiyon yaḥn cuahn che quenana ye iyehense. Chihno se ihyana vaḥn nchuhn min naḥ che rihquentiyon chundah. ¹⁴ Ate va ama o naḥ dehtenduh che hua renana inó che redin ne. Hua renana inó che retuma ino ne min yaḥ Pérgamo neve sahn che riquendi se ricuahn se ndudo yahn Balaam, sahn min che chinun se Balac caḥva che din se che cuahtendihco ihyana nación yahn Israel nunde, cheh ye dehtenduh che rihco ihyana naḥ che rivahn dendiohs yahn ye maḥ, che cuahtendihco ye nunde che ndere cuahtenan ye nduco ihyana che hua nihnevaco nduco ye maḥ. ¹⁵ Namin retuma ino ne neve sahn che riquendi se che raḥn sahn Nicolaita. Chemin che taḥn nduco ne. ¹⁶ Cuento ino ne, ne cuihco

yudo ne che ametah quendi se, te ndete hua ne, caḥn yaḥn yahn ne, ne cuhma nduco sahn chahn, cuahn sahn nduco espada che riquendaḥ chendé. ¹⁷ Nchuhn ihyana ndiyaḥco, cuendedecadino ndah ne che tihca raḥn Vaco Dendiohs ri nchuhn. Ihyana che cocha ye quendaḥ ye ne, caḥ maná, cheh ye. Paḥn min ne, quenun ndeh. Namin caḥ ama tu cua, ne naḥ tu me ne, ndirun che duche ama ihyana, che nde ama ihyana hua devana ye, atenaḥ ihyana che ndonda taḥ ye tu me.”

¹⁸ Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenana se yaḥco che va yaḥ Tiatira: “Tuhca raḥn Daya Dendiohs, ihyana min che nduhca ro ruchiyahn ro ndutinaḥ ye, ne caḥ ye ne, riya nduhca cu cuahn che ca riche riche: ¹⁹ U devaná nducuahn che redin nchuhn. Devaná che quenana cuma ne vedeyahino maḥ, ritahno ne maḥ, ntiyon che redin ne maḥ, che quenana cuma ne vedechahtino maḥ. Devaná te nde tahque numa ino ne redin ne ntiyon maḥ che co cuahn che canaḥ ne. ²⁰ Ate va ama naḥ che redin ne che hua renana inó. Hua renana inó che a ndah no ino ne che redin taḥn che duche te Jezabel, che ndere raḥn te che rahndudo te ndudo yahn Dendiohs. Ate nduco ndudo che ricuahn te ne, rihncheh te ihyana che redin ye ntiyon yaḥn, caḥva che cuahtenan ye nduco ndaḥta che ndiyu ndaḥta yahn ye maḥ, cheh ye dehtenduh che rihco ihyana naḥ che redin vahn ye dendiohs yahn ye maḥ. ²¹ U ne, recaḥ cá ro quenana te iyehense, caḥva che nto ino te nunde yahn te, ate hua rento ino te, ne riquendi te ndere rechica te. ²² Maḥ ne, dín che cotah ama caḥ taḥn, condite te naḥ yundo. Namin dín che ama chuhrihn sahn che redin chihyo se taḥn, rahtenan se nduco te, ndete che hua ngua se che daḥma ri se nduco te. ²³ Namin dín che coh daya te caḥva che cadino nducoyaḥca ihyana yahn Dendiohs yahn nducuahn yaḥco, che u ne, recadinó che rendedecadino ihyana, ne queri ama nchuhn ne, ndaḥco menún yahn ne tuno can ntiyon che nedin ne. ²⁴ Ate combiero yahn nchuhn che vate ye yaḥn min che hua riquendi ye che ricuahn taḥn min maḥ, che hua riquendi ye vederihquentiyon chahte yahn chundah che rahtechica ihyana vedeyeno yahn maḥ ye, rahtendihco ye nunde maḥ ne, raḥn rí nchuhn te hua dín che chuhrihn ye. ²⁵ Ntiyon che va taḥ nchuhn ne, codin ne cudado nde ro che ndaconan chi tún. ²⁶ Ihyana che cocha ye quendaḥ ye maḥ, quendi ye dinaḥn ye che rihquentiyón nde ro che ndaḥ maḥ ne, caḥ vederihquentiyon ihyana che caḥcantiyon ye ndeh nación. ²⁷ Nduhca vederihquentiyon che te Chidá u ne, tihca vederihquentiyon che cuahtenan cuma ye. Chemin ne, anduhneca ama cu che caḥcantiyon nduco ye nación chahn, ne co ndeh ye ndete che nahn ye, anduhneca ndete che chite yaḥn. ²⁸ Namin caḥ yuhdo chahte che riquendaḥ cuahn che a co dave, ndonda taḥ ye. ²⁹ Nchuhn ihyana ndiyaḥco, cuendedecadino ndah ne che tihca raḥn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

3 Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenana se yaḥco che va yaḥ Sardis: “Tuhca raḥn Ihyana che quenana cuma ye vederihquentiyon chahte yahn Vaco Dendiohs maḥ, nduh

che ndache iyon man: U devano nducuahn che redin nchuhn. Devano che anduhneca ndete che a ndih ne nan Dendiohs andahre quenduche ne nan ihyan iyehse. ² Cuenuhn ino ne, ne cuenech dito ne dehtenduh che va ca che a nahn cuihno denda ne. Tihca, te rendihche che nducuahn che redin ne ne, hua ndahca nan Dendiohs yahn. ³ Cuento ino ne nunde yahn ne, cuenechco ne nducuahn che chahn ne, ne cuiquendi ne. Ndete che hua nuhn ino ne ne, adenan nda tan nduhca che renda sahn duco, che nde hua devano ne deh ura, ne din castigo nchuhn. ⁴ Andahre tihca ne, retuma ino ne min yan Sardis te neve ihyan che metah detoh ye chedave yahn ye. Ihyan chahn ne, conduco ye u, cuahtenun ye tino cua. Tihca redin yahn, te dave yavenan ye. ⁵ Ihyan che cocha ye quenda ye ne, cuahtenun ye tino cua, ne hua ntihne che duche ye nan libro che rihquentiyon che cuahtenan ihyan vahchetero cuahn dama. Tahque ndah ne, ndeva ihyan nan Chida man, nan angel yahn ye man. ⁶ Nchuhn ihyan ndiyaco, cuenedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

⁷ Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenan se yaco che va yan Filadelfia: “Cuihcovan nchuhn yahn Ihyan che dave ye nan Dendiohs man, cuaco nducuahn ndudo yahn ye man, ihyan min che quenan cuma ye llave yahn rey David. Cuahn che nahne ye ne, nde ama ihyan hua co necahde ye, ne cuahn che necahde ye ne, nde ama ihyan hua co nahne ye. Rahn ye tuhca: ⁸ U devano nducuahn che redin nchuhn. Chacondah chendevah cava ne, ne nde ama ihyan hua co necahde ye. Andahre hua nduh rigonun chihve ne ne, ate retumach ne yahn ndudo yahn, ne hua racondah vedame ne u. ⁹ Rahn ri nchuhn che ndahco ndiya sahn rihcheh che ndi cuande se lado yahn chundah, ndere rahn se che sahn nacin yahn Israel se. Din che cahntihya se nan nchuhn cava che codevano se che yahino nchuhn.

¹⁰ Redinahn nchuhn che rihquentiyon yahn che chenacuma ne vedechahtino. Chemin che ndedevahn nchuhn yahn castigo che va che co nducoyaca ihyan iyehse. ¹¹ A nun chi. Codin ne cudado ntiyon che chenacuma ne cava che nde ama ihyan hua ndahco ndiya ye nchuhn, detohnan ye ntiyon yahn ne, din ye che hua nuhnde menun yahn ne. ¹² Ihyan che cocha ye quenda ye ne, ama ndah ro yahn ye. U din che conan ye nan che rihquentiyon Dendiohs yahn, ne hua nda ro che ndiquenda ye min. Nan ye ne, cuaconahn che duche Dendiohs yahn man, che duche yan yahn ye, Jerusalen ra man, che chi nde vahchetero nde nan va ye. Namin dirun che duché quenuma ra. ¹³ Nchuhn ihyan ndiyaco, cuenedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

¹⁴ Namin codiron yahn sahn che rahndudo se ndudo yahn Dendiohs che quenan se yaco che va yan Laodicea: “Tuhca rahn Ihyan che devano cuaco ye man, che rahn ye ndudo cuaco man, ihyan min che nduco Dendiohs dendah ye nducuahn: ¹⁵ U devano nduhchan nchuhn nan ntiyon yahn; nde huane ihno

ne, nde huane iche ra ne. Tahque ndah ne ndete che cuiquendi ne numa ino ne, o ama yune no cuihcoman ne. ¹⁶ Ate nducote vatemán ino ne ne, tahque ndah che cuacondah vedame nchuhn. ¹⁷ Nchuhn ne, rahn ne che ama va yahn ne, che ama ndahca rahn ne, che nde ama vederetahn yahn ne metah. Me nde hua retumacadino ne che ama ndache chenacuma ne man, ama chevah ne man. Anduhneca ndete ve nan ne man, anduhneca ndete che devane ne man. ¹⁸ Chemin che riyahve nchuhn che dinahn ne ndudo yahn. Chemin ne, anduhneca diyahnguan ndah cava ne, cava che coniyon ne nduhca ihyan cuihca. Che dinahn ne ndudo yahn, quendi ne yune yahn ne, anduhneca che cuahtenun ne tino cua, ne ametah cora vedecuihno yahn ne che anduhneca ndete che devane ne. Namin cochihve yahn ne nduhca ico che cuih ne ndutinan ne cava che co ro nan ne. ¹⁹ U ne, riyahve man, redin castigo man, nducoyaca ihyan che yahino ihyan. Chemin che codin nun ino nchuhn, ne cuento ino ne nunde yahn ne. ²⁰ Condihche nchuhn. U ne, riyahve ihyan. Ihyan che rihcovan ye ndudo yahn, ne renevahnecon ye u ne, conducó ihyan, dama chéh dama cúh nduco ye. ²¹ Ihyan che dinahn ye nde nan cuihnonan ne, cah yuné che nduco ye cuhnde ye nan che va rihquentiyon, nduhca che dinahn man, ne va dama nduco Chida nan che rihquentiyon ye. ²² Nchuhn ihyan ndiyaco, cuenedecadino ndah ne che tihca rahn Vaco Dendiohs ri nchuhn.”

Rendeva ihyan yavenan Dendiohs vahchetero

4 Chihno min ne, ndihcheró van yahnde yahn ama chendevah che quenda vahchetero. Tuhme angel che rahn ye nducó menan me ne, rahn tun ye. Ama yudo ndudo ye anduhneca ama trompeta cuahn che retive ihyan. Rahn ye:

—Cochi muhn, ne nahmé di dehtenduh che va che co.

² Ndetahnno din Vaco Ndah yahn Dendiohs che anduhneca ndete che vahchetero quenun, ne ndihcheró ama ihyan che va ye nan che rihquentiyon ye. ³ Me ihyan min ne, ama diyahn ro ye anduhneca tu diyahn che duche jaspe man, cornalina man. Netahn cuaco nan va ye ne, quendiho ama che deca ro curecuhnde deca ro, ne ama diyahn ro nduhca che ro tu che duche esmeralda. ⁴ Numa ndive chihto nan che va ihyan ndinan me ne, vate ndico cun indihne nan che rihquentiyon ye. Ihyan chahn ne, chenun ye tino cua, ne chenun tin ye corona diyahnguan. ⁵ Nan che va ihyan ndinan me ne, ama riya cuah man, ama rine dave man, ama yudo ri man. Cuaco nan che rendihchero ihyan ndinan me ne, riche ndache yahn, ne checadino te chemin che Vaco Ndah yahn Dendiohs. ⁶ Ndiyahn cuahn menan nan che va ye ne, deca ro tuyuno deca ro. Ama chahte anduhneca ama vine.

Netahn cuaco nan che va ihyan ndinan me ne, vate cun che deca ro ite deca ro, ne ama ndeh ndutinacuman cuahn menan man, cuahn vedame man. ⁷ Ama ne, deca ro león deca ro, tama ne, deca ro itenine deca

ro, t̄ama ne, dec̄a ro n̄an ihyan dec̄a ro n̄an, ne t̄ama ne, dec̄a ro ihya che quendihco te dev̄an yuhne dec̄a ro. ⁸ Queri āma che dec̄a ro ite dec̄a ro me ne, chen̄an ān reche, ne āma ndeh ndutin̄an chen̄an cuāhn ved̄ame mān, cuāhn men̄an mān, mān reche mān. Nde ro nde r̄ahn hua reguan rendeva yaven̄an ihyan ndin̄an me, r̄ahn tuhç̄a:

Dihve nuhn Dendiohs, ndih che quen̄an cuma ne vederihquentiyon che tahque chahte, āma ndah ne, ametah nde āma nunde yahn ne.

Va ne numacuahn ro; hua nd̄a ro che cuihno vederihquentiyon yahn ne.

⁹ Queri āma yune che rendeva che dec̄a ro ite dec̄a ro me yaven̄an ihyan ndin̄an me che va ye numacuahn ro mān, reneç̄ah nundihve cuahn ihyan mān ne,

¹⁰ nduh che ndico cun indihche chahn ne, rehntihya ye n̄an ihyan min, rendeva ye yaven̄an ye. Numacuahn vedenecon rihnt̄ave queri āma ye corona yahn ye n̄an ye, ne r̄ahn ye:

¹¹ Dihve nuhn Dendiohs, redin yahn che ndeva nducoȳa ihyan yaven̄an ne,

te quen̄an cuma ne vederihquentiyon chahte, den̄dah ne nducuahn che va.

Ndete che hua ndih ne, nde metah dehva.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndond̄a t̄ah ye ç̄aca che chen̄an ndache sello

5 Namin ndihcheró che ihyan ndin̄an me ne, nda ye āma ç̄aca ndechetive t̄ah cuāco ye. Ç̄aca me ne, ndirun cuāhn chete mān, cuāhn ved̄ame mān, ne ntude chiche, chen̄an ndache sello. ² Namin ndihcheró āma ángel che āma detino ye, ne chihneván che numa dito tumerune ye:

—¿A va ihyan che quen̄an cuma ye vederihquentiyon che ndeh ye sello, nt̄ah ye ç̄aca cuh ne?

³ Ate numachahte iyeh̄nse mān, vahchetero mān, v̄an ten̄ahn mān ne, hua quend̄ah nde āma ihyan che quen̄an cuma ye vederihquentiyon che ndeh ye sello chahn, ndihchen̄an ye ç̄aca me, ne chemin che āma chi r̄an, nde chacó ura min. ⁵ Tuhme r̄ahn āma cha indihche chahn ri ye u:

—Ametah cueque. Nḡa ihyan che tahque yudo vederihquentiyon quen̄an cuma ye v̄an nd̄ata yahn Judá mān, David mān. A chicha ye dinahn ye n̄t̄iyon che quen̄an cuma ye, ne co ndeh ye nduh che ndache sello, nt̄ah ye ç̄aca tih.

⁶ Tuhme ndihcheró āma itecuche lihn che a ndero ndi che a nihno ihyan ite ro men̄an, ndi te vedino, n̄ti te nino n̄an va ihyan ndin̄an me, mend̄ahn n̄an che chenun nduh che cun che dec̄a ro ite dec̄a ro me mān, nduh che ndico cun indihche chahn mān. Chen̄an ndache dihne te mān, ndache ndutin̄an te mān. Checadinó te itecuche lihn me ne, a Dihvo vo Jesucristo. Che chen̄an ndache dihne te ne, conahn che āma yudo vederihquentiyon quen̄an cuma ye. Che chen̄an ndache ndutin̄an te ne, conahn che Vaco Ndah yahn Dendiohs che rahn numachahte iyeh̄nse ne, quenun ihyan. ⁷ Tuhme chahn ye, ne ndond̄a t̄ah ye ç̄aca

me che nda ihyan ndin̄an me t̄ah cuāco ye. ⁸ Ura che chet̄ah ye ç̄aca me ne, cuahn nduh che cun che dec̄a ro ite dec̄a ro me, ne chehntihya n̄an ye. Namin nduh che ndico cun indihche chahn ne, cuahn ye chehntihya ye n̄an ye, nda queri āma ye āma arpa mān, āma cu diyahnguan che richenun cuhn mān. Checadinó te ȳahme cuhn me ne, chemin ndudó che rev̄ah ihyan yahn Dendiohs. ⁹ Tuhme can̄an rita nduh che cun che dec̄a ro ite dec̄a ro me mān, indihche chahn mān, āma himno ra che tuhç̄a:

Ndih ne, redin yahn che ndond̄a t̄ah ne ç̄aca me, ndeh ne sello yahn,

te chihno ihyan iyeh̄nse ndih, ne chera yun yahn ne ç̄ava che ndedevahn ne ihyan queri āma nación mān, queri āma n̄an nd̄ata yahn ye numachahte iyeh̄nse mān, queri āma n̄an dev̄aco mān, nedin yahn Dendiohs ihyan.

¹⁰ Ihyan chahn ne, din ne che chi ye ihyan yahn Dendiohs mān, chi ye anduhneç̄a chidocuyan che cuahtenan ye n̄an n̄t̄iyon yahn ye mān.

Ihyan chahn ne, ç̄ahcantiyon ye ihyan iyeh̄nse.

¹¹ Tuhme ndihcheró che āma ȳahn ángel ndito ye nt̄ahn cuaco n̄an che va ihyan ndin̄an me mān, n̄an che chenun nduh che cun che dec̄a ro ite dec̄a ro me mān, nduh che ndico cun indihche chahn mān, ne chihneván ¹² che āma dito r̄ahn ye tuhç̄a:

Ihyan tih che chih ye nduhç̄a āma itecuche lihn che ndi te vedino ne,

redin yahn che ndeva nducoȳa ihyan yaven̄an ye, te quen̄an cuma ye vederihquentiyon chahte mān, va t̄ah ye nducuahn che va mān, nducuahn vededevano mān.

¹³ Tuhme nducoȳa ihyan che vate ye vahchetero mān, ihyan che vate ye iyeh̄nse mān, ten̄ahn mān, nducoȳa n̄an ite che vate te iyeh̄nse mān, v̄an nuniȳahn mān, nde nducuahn dehtenduh che va ne, r̄ahn tuhç̄a:

Dendiohs che va ne rihquentiyon ne mān, Dihve nuhn che chih ne nduhç̄a āma itecuche lihn che chi te vedino mān,

ndeva nuhn yaven̄an nchuhn cuahn d̄ama, te āma yudo vederihquentiyon chen̄an cuma ne.

¹⁴ Namin nduh che cun che dec̄a ro ite dec̄a ro me ne, r̄ahn:

—¡Tihç̄a!

Tuhme nduh che ndico cun indihche chahn ne, chehntihya ye, ndeva ye yaven̄an Dendiohs, ihyan min che va ye numacuahn ro.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndeh ye sello che chen̄an n̄an ç̄aca me

6 Chihno min ne, Dihvo vo, ihyan min che chih ye nduhç̄a āma itecuche lihn che chi te vedino ne, ndihcheró che ndeh ye āma sello chahn, ne chihneván che ȳahve āma cha che dec̄a ro ite dec̄a ro me u. Āma yudo ndudo nduhç̄a che rine d̄ave, ne r̄ahn:

—¡Cochi condihchero!

² Tuhme ndihcheró āma cab̄allo cua, ne ihyan che quendudo ye ite ne, ndond̄a t̄ah ye āma corona, ne

cuahn ye ndahco ndiya ye ihyan iyehense, nda ye ama nducoruhnde nduco yave.

³ Cuahn che ndeh Dihvo vo t̄ama sello ne, chihneván che yahve t̄ama che dec̄a ro ite dec̄a ro me u:

—¡Cochi condihchero!

⁴ Tuhme ndihcheró ama caballo cuah, ne ihyan che quendudo ye ite ne, ndondā t̄ah ye vederihquentiyon che din ye che cuahtecuhma ihyan iyehense, cahno ye vih. Namin ndondā t̄ah ye ama espada chahte.

⁵ Cuahn che ndeh Dihvo vo t̄ama sello nan che chi ino ne, yahve t̄ama che dec̄a ro ite dec̄a ro me u:

—¡Cochi condihchero!

Tuhme ndihcheró ama caballo cuan, ne ihyan che quendudo ye ite ne, nda ye ama icade. ⁶ Chihneván ama ndudo che chica nan che chenun nduh che cun che dec̄a ro ite dec̄a ro me che r̄ahn tuhca:

—Codin che cuhnde cuico nde atenan ama kilo trigo o ino kilo cebada ndaca ihyan yahn che din ye ntiyon ama ro. Ate hua decuihne yahn olivo man, dihyo uva man, cava che ndaca aceite man, vino man.

⁷ Cuahn che ndeh Dihvo vo t̄ama sello nan che a chi cun ne, yahve t̄ama che dec̄a ro ite dec̄a ro me u:

—¡Cochi condihchero!

⁸ Tuhme ndihcheró ama caballo cuan, ne checadinó te ihyan che quendudo ye ite ne, a ihyan min che vederih. Cuahn vedame ye ne, cuahn t̄ama ihyan, ihyan min che duche ye Nan Che Chenan Rino Tenahn. Ihyan chahn ne, ndondā t̄ah ye vederihquentiyon che din ye che cuhnde canda man, cuhnde cuico man, cuhnde cah man, cahno ite tan ihyan man, ne coh a nahn mahñ va ihyan iyehense.

⁹ Namin min va ama nan ta, ne cuahn che ndeh ye t̄ama sello nan che a chi uhn ne, man nan ta me ne, ndihcheró nducoyaca ihyan che chihno ihyan iyehense ihyan yahn che chitahno ye Ndudo yahn Dendiohs man, cahndudo ye man. ¹⁰ Ihyan chahn ne, numa dito ye r̄ahn ye:

—Dihve nuhn Dendiohs, ndih che ama ndah ne, ne redinahn ne ndudo yahn ne, ¿ticuahn techecade ne yahn nuhn, din ne castigo ihyan iyehense che chihno ye nuhn ne?

¹¹ Tuhme ndondā t̄ah ihyan chahn tino cua che cuahtenun ye, ne r̄ahn Dendiohs ri ye ihyan che cuahte tuhno ca ye nde conan nda nducoyaca ihyan che namin ritahno ye Dihvo vo Jesucristo, redin ye ntiyon yahn ye, che a va cade che cahno ihyan iyehense ihyan nduhca che chihno ye ihyan chahn.

¹² Cuahn che ndeh Dihvo vo t̄ama sello nan che chi an ne, ndihcheró che ama nuhn yahn. Yahn ne, ama chi cuan, nduhca che ro tino cuan ro. Iyo ne, ama chi cuah nduhca che ro yun ro. ¹³ Iyon ne, chera numachahte iyehense nduhca che ra higo cuahn che rano yuhne tan. ¹⁴ Dehtenduh che chenana nan ro ne, chihno anduhneca che nedihno chi. Ico man, yahn cuma che vate van nuniyahn man ne, chihno ndahchetahn.

¹⁵ Tuhme nducoyaca ihyan che chenana cuma ye vederihquentiyon man, ihyan ndinan man, ihyan nahn man, ihyan cuihca man, ihyan ndinan yahn sandado man,

ihyan che redin ye ntiyon yahn ihyan man, ihyan che redin ye ntiyon yahn man ye man, nducoyaca ihyan chahn ne, chahtenun ndeh ye chete iviyava man, tinduh rendah tu man. ¹⁶ Nde ama nahn ye che ico man, yava man, cora ndudo ihyan cava che chendih ihyan, ne Dendiohs, ihyan min che va ye rihquentiyon ye man, Dihvo vo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino, ihyan min che quenana cuma che din ye castigo ihyan chahn numacuahn vedetan man ne, hua ndihchero ye ihyan, ¹⁷ te a nda ro che co ye castigo yah, ne nde ama ye hua cocha ye.

Ihyan nación yahn Israel che ndeva Dendiohs

7 Chihno min ne, ndihcheró cun ángel che vatendi ye ntahn cuaco iyehense. Ihyan chahn ne, nda ye vederihquentiyon che hua cuahneacun ye che cuano yuhne numachahte iyehense, ndiyahn man, van yahn man, nan nuniyahn man. ² Namin ndihcheró t̄ama ángel che nda ye, cochi ye cuahn nan che riquendah yahn, nda ye sello yahn Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero. Rahn ángel me numa dito ye ri ye nduh che cun combiero yahn ye che vatendi ye iyehense, ihyan chahn che nda ye vederihquentiyon che din ye che chuhrihn ihyan iyehense:

³ —Codin nchuhn cudado che hua cuano yuhne tan ndiyahn man, van yahn man, nan nuniyahn man, numanahn che metah nahn vo sello chata nducoyaca ihyan yahn Dendiohs yuhñ vo.

⁴ Tuhme chihneván nduhva yahn ihyan nación yahn Israel che chenana sello ihyan, ne ri ye ama ciento quenana o raco cun mil ihyan chahn. ⁵ Nan ndata yahn Judá ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Rubén ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Gad ne, ndichio mil ye, ⁶ nan ndata yahn Aser ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Neftalí ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Manasés ne, ndichio mil ye, ⁷ nan ndata yahn Simeón ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Leví ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn Isacar ne, ndichio mil ye, ⁸ nan ndata yahn Zabulón ne, ndichio mil ye, nan ndata yahn José ne, ndichio mil ye, ne nan ndata yahn Benjamín ne, ndichio mil ye.

Ama yahn ihyan chenun ye tino cua

⁹ Chihno min ne, ndihcheró ama yahn ihyan che chica ye numachahte iyehense, queri ama nación man, queri ama nan ndata yahn ye man, queri ama nan devaco man. Nto dama nducoyaca ye, vatendi ye cuahn menan nan che va Dendiohs man, nan che nti Dihvo vo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs man. Ama yahn ihyan chahn che nde ama ihyan hua co cah duche ye ihyan. Chenun ye tino cua, chetah t̄ah queri ama ye yata iyon. ¹⁰ Rahn nducoyaca ye numa dito tuhca:

Ndih Dendiohs yahn nuhn che va ne rihquentiyon ne man,

ndih Dihve nuhn che chih ne cava nuhn nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino man,

rendeva nuhn yavenan nchuhn che ndedevahn ne nuhn.

¹¹ Namin nducoyaca ángel vatendi ye ntahn cuaco nan va ihyan ndinan me man, nan che chenun nduh che cun che decá ro ite decá ro me man, nduh che ndico cun indihche chahn man, ne chehtihya ye, ndeva ye yavenan Dendiohs. ¹² Rahn ye:

—¡Tihca! Redin yahn che ndeva nducoyaca nuhn yavenan ne, nte nuhn nundihve cuahn ndih numacuahn ro, te quenán cuma ne vederihquentiyon chahte man, nducuahn vededevano man, ne hua nda ro che cuihno.

¹³ Tuhme tumerune ama cha indihche chahn u:

—Ihyan sih che chenun ye tino cua ne, ¿a devene duh ihyan ye man, ti chica ye man ne?

¹⁴ Ndahconán yahn ye:

—Hua devano, ate rahco te a devano man ne.

Tuhme rahn ye ri ye u:

—A ihyan sih che chuh ye vedeyah che chihnde iyehense. Chitahno ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs. A ndevahn ye. Anduhneca ndete che nano ye tino yahn ye, ndo cua nduco yun yahn Dihvo vo. ¹⁵ Chemin che chenun ye muhn vahchetero, rendeva ye yavenan Dendiohs nde ro nde rahn. Dendiohs ne, conduco ye ihyan, din ye cudado ihyan. ¹⁶ Ametah chuhrihn ye, nuhn ye che cheh ye man, che cuh ye man, ametah chuhrihn ye, cuahtenun ye van yan man, van ihno man, ¹⁷ te nduhca che redin ihyan cudado itecuche yahn ye, riquenda ye ite, rih te nune ne, tihca din Dihvo vo Jesucristo cudado ihyan chahn, ndeva ye ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Ihyan chahn ne, din Dendiohs che ama co yeno ye, ametah ndaconan cadino ye deh che vederan man, deh che cuaco ye man.

Ndeh Dihvo vo Jesucristo tama sello nan chi ndache

8 Cuahn che ndeh Dihvo vo tama sello nan che chi ndache ne, co tenduh man ura ama chi dihn vahchetero. ² Chihno min ne, ndache ángel chahn che vatendi yan ye nan Dendiohs ne, ndihcheró che ndondá tah ye ama trompeta queri ama ye. ³ Tuhme nda tama ángel, nda ye ama cu diyahnguan che richenun cuhn, ne cuahn ye nan ta diyahnguan me che va nan Dendiohs. Ndondá tah ye ama ndeh cuhn cava che cahquiyahn ye, ne ca yahme yahn ura che revah ihyan yahn Dendiohs. ⁵ Cuahn che chihno chiche cuhn me ne, chetah ángel me nducoyahn nan ta, chih ye chete cu che richenun cuhn me, ne chihtera ye numachahte iyehense. Ndetahno nuhn yahn man, chiya cuah man, chine dave man, ama yudo chi man.

Tive ángel chahn trompeta

⁶ Tuhme chahteyan ángel chahn cava che tive ye trompeta yahn ye. ⁷ Cuahn che tive ama ye ne, chera yun man, yahn man, yun man, numachahte iyehense,

ne chihno chiche a nahn man yahn man, a nahn man yahn rahte man, nducuahn chano man.

⁸ Cuahn che tive tama ángel ne, ama che decá ro ico decá ro, ama riche, chendahnun chete nuniyahn, ne a nahn man nuniyahn ndacondá yun. ⁹ Namin barco che vatechica nan nuniyahn ne, a nahn man va chihno ndeh, ne a nahn man va ite che chenun te van nuniyahn chihno chih te.

¹⁰ Cuahn che tive tama ángel nan che a chi ino ye ne, ama iyon ndico che duche Ajenjo, ama riche, chica nan ro, chera van nune che va iyehense, ne a nahn man va ico man, vaco nune man, ndacondá nune ya. Ama yahn ihyan chih ye, din nune ya me.

¹² Cuahn che tive tama ángel nan che a chi cun ye ne, chihno a nahn man dave yahn yahn man, dave yahn iyo man, dave yahn iyon man, ne a nahn man yahn ne, chiya dah man, a nahn man yan ne, hua quendihco dave iyo man.

¹³ Tuhme ndihcheró ama ángel che quechica ye devan yuhne nan man nan ro, ne chihneván che rahn ye numa dito ye:

—Chevah ihyan iyehense, ¡ama yah rí cava ye cuahn che tive te ino ángel chahn trompeta yahn ye!

9 Cuahn che tive tama ángel nan che a chi uhn ye ne, ndihcheró ama ihyan che decá ro iyon decá ro ye, chica ye nan ro, chiya ye ndiyahn. Ndondá tah ye ama llave yahn infierno. ² Ndetahno che nahne ye ne, quendah yahme nduhca che riquendah nan ama horno chahte, ne ama chi man numachahte. ³ Van yahme me ne, quendah yahcadahn che chenan cuma te vederihquentiyon nduhca vederihquentiyon che chenan cuma itedahn. ⁴ Din Dendiohs che hua cheh te chano man, yata yahn yahn man, atenán ihyan che hua chenan sello yahn Dendiohs chata ye va che din tah te nduco ye. ⁵ Cahnecon Dendiohs che cah te ihyan chahn chete che uhn iyo, ate hua cahnecon ye che cahno te ihyan. Ama rendih run yahn te nduhca che rendih run yahn itedahn. ⁶ Checadinó te cuahn che conahn chemin ne, ama nahn ihyan che coh ye, ate metah vederih cava ye ro min, te va che co ye castigo.

⁷ Yahcadahn chahn ne, ama vateyan te nduhca che rahteyan caballo che rahn te van canda. Tin te ne, chenan ama nan che decá ro corona diyahnguan decá ro. Nan te ne, decá ro nan ihyan decá ro. ⁸ Yudo tin te ne, ama rahno nduhca yudo tin ndahta. Dihyon te ne, nduhca dihyon león. ⁹ Date yahn te ne, nduhca cu che renun ticua sandado che rendedevahn sahn tihca. Cuahn che ra te ne, ama yudo rahco reche te nduhca che rahco carro che rinda yuhdo van canda. ¹⁰ Nducodahn te ne, chendudo yan yahn nduhca itedahn, ne va vederihquentiyon yahn cava che cah te ihyan chete che uhn iyo. ¹¹ Angel yahn infierno che ndinan ye yahn te. Devaco hebreo ne, duche ye Abadón, ne devaco griego ne, duche ye Apolión. Tihca duche ye, te ihyan min che redecuihno ye ihyan.

¹² Nduco chemin ne, a chuh ama nan vedeyah, ate renda ca te o.

¹³ Cuahn che tive t̄ama ángel n̄an che a chi ̄an ye ne, chihneván ̄ama ndudo che chica n̄an ta diyahnguan me, v̄an nduh che cun dihne te che ninet̄ave me, ¹⁴ ne r̄ahn ri ángel che cade tive ye trompeta me:

—Cuentate nduh che cun ángel che nchiche ye chih-to ico chahte che duche Eufrates.

¹⁵ Angel chahn ne, chenan rino ye nde nd̄a ura min che nt̄ate ye, te chenan cuma ye n̄t̄iyon che nd̄a ura min ne, va che c̄ahno ye a nahn m̄ahn va ihyan iyeh̄nse. ¹⁶ Chihneván nduh va ȳahn sand̄ado yahn ye che chendudo se yuhdo, ne ri se o ciento millón.

¹⁷ Ndiheró che chenun se cu che duche coraza. Color yahn ne, cuah m̄an, cue n̄an ro m̄an, cuan m̄an. Cab̄allo yahn se ne, nduhc̄a n̄an león tihchan n̄an te.

Chende te ne, riquend̄a ȳahn m̄an, ȳahme m̄an, azufre m̄an. ¹⁸ Nduco ȳahn m̄an, ȳahme m̄an, azufre m̄an, che riquend̄ah chende te ne, chihno te a nahn m̄ahn va ihyan iyeh̄nse. ¹⁹ Cab̄allo chahn ne, chenan cuma te vederihquentiyon che c̄ahno te ihyan nduco chende te m̄an, nducodahn te m̄an. Nducodahn te ne, nduhc̄a cu tihc̄a, ne nduco chemin ne, renuhn yah te ihyan.

²⁰ Ihyan che ndevahn ye che hua chihno te ihyan ne, hua nto ino ye nunde yahn ye, quendi ye rendeva ye yaven̄an vaco chihnḡa m̄an, dehtenduh che redendah m̄an ye, redin ye dendiohs yahn ye m̄an. Dehtenduh chemichan ne, redindah ye nduco diyahnguan m̄an, diyahngua m̄an, cu cuan m̄an, tu m̄an, ȳahn m̄an, ne ndere chenan ndutin̄an, ate hua ron̄an, ndere chenan revan, te hua rihnev̄an, ndere chenan c̄ah, te hua rica. ²¹ Ihyan chahn ne, hua nahn c̄ahcom̄an ye yune chihnḡa yahn ye. Tahque ndah ye ne, quendi ye rihno ye vih m̄an, reduco ye m̄an, redin cuah ye m̄an, ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnev̄aco nduco ye m̄an.

Ama ángel nda ye ̄ama c̄aca lihn

10 Chihno min ne, ndihcheró t̄ama ángel che detino ye chica ye vahchetero, chiya ye ndiyah̄n. Quendihco ̄ama man nt̄ahn cuaco chih̄to n̄an ye m̄an, quendihco ̄ama curecuhnde nihno tin ye m̄an. N̄an ye ne, ̄ama diyah̄n ro nduhc̄a ȳahn che quen̄an n̄an ro. C̄ah ye ne, nduhc̄a che ro ruchiyah̄n tihc̄a ro. ² Nda ye ̄ama c̄aca lihn nent̄ah ye. Chihno ye c̄ah cūaco ye n̄an nuniyah̄n, ne c̄ah cueh ye ne, chihno ye ndiyah̄n. ³ Tuhme cah ye numa dito ye, ne ndudo ye ne, nduhc̄a ndudo león cuahn che retuhche te. Cuahn che cah ye ne, chihneván ndache yune ndudo che ̄ama yudo chenan nduhc̄a che rine d̄ave. ⁴ Chihno min ne, a va ȳan che dirún deh conahn ndudo chahn, ate ndaconan chihneván t̄ama ndudo che chica vahchetero che r̄ahn nducó:

—Conun ine nduh che ndache ndudo che chihneven, ne hua diron.

⁵ Tuhme ángel me che nihno c̄ah ye n̄an nuniyah̄n m̄an, ndiyah̄n m̄an ne, ndihcheró che chenh̄yon ye t̄ah cūaco ye n̄an ro, ne chihneván che r̄ahn ye:

⁶ —Nde muhn nde n̄an Dendiohs, ihyan min che va ye cuahn d̄ama m̄an, ihyan min che dendah ye n̄an ro m̄an, iyeh̄nse m̄an, nuniyah̄n m̄an, nducuahn che va

m̄an, a nun cuahn conahn ⁷ ndudo yahn ye che c̄ah ye checadino ihyan profeta yahn ye, che nde hua devano ihyan ro men̄an. Cuahn che tive t̄ama ángel n̄an che a co ndache ye ne, conahn.

⁸ Tuhme ndudo che a chihneván men̄an che chica vahchetero ne, ndaconan r̄ahn nducó:

—Cochi, cotah c̄aca che nda ángel che n̄ti ye n̄an nuniyah̄n m̄an, ndiyah̄n m̄an.

⁹ Tuhme ch̄ahn n̄an ángel chicá c̄aca me ihyan, ne r̄ahn ye ri ye u:

—Nga, coheh. Ura che cheh ne, ̄ama ȳade chih̄n nduhc̄a che rih̄n nedih yahn, ate cuihno cheh ne, ndacond̄a ȳa.

¹⁰ Chéh c̄aca me, ne chinahn nduhc̄a che r̄ahn ángel me ri ye u. ¹¹ Tuhme chihneván t̄ama ndudo che r̄ahn ri u:

—Va ca ndudo che diron yahn dehtenduh che va che cuahno co ̄ama ȳahn ihyan, queri ̄ama nación m̄an, nd̄ata yahn ye m̄an, dev̄aco yahn ye m̄an, yahn che va che cuahno co ihyan ndin̄an m̄an.

O ihyan che cuahndudo ye ndudo yahn Dendiohs

11 Chihno min ne, ndond̄a t̄ah ̄ama nducoc̄ade, ne chihneván che r̄ahn Dendiohs ri ye u:

—Cuedecade ȳaco chahte ȳahn m̄an, n̄an ta m̄an. Namin codin doche ihyan che chenun ye chete, rendeva ye yaven̄án. ² Ate hua decade cuah̄n chevah, te min ne, a ndond̄a t̄ah sah̄n t̄ama nación, ne condinun condin̄ahno se ȳan ȳahn chete che o raco o iyo. ³ Cuedevene te dechúh o ihyan che chenun ye tino cuan, cuahndudo ye ndudo ȳahn chete che ̄ama mil quendudo o ciento ino raco ro.

⁴ N̄an Ndudo yahn Dendiohs n̄an che ndirun yahn o ȳahn olivo m̄an, o candelero m̄an, che vatendi n̄an Dendiohs, ihyan min che rihquentiyon ye iyeh̄nse ne, checadinó te chemin ne, a yahn ihyan che o chahn che cuahndudo ye ndudo yahn Dendiohs. ⁵ Ndete che vate ihyan che nahn din t̄an ye nduco ihyan chahn ne, quend̄ah ruchiyah̄n chende ye, ne cuihno cuco ye. Nducoȳaca ihyan che din t̄an ye nduco ihyan chahn ne, va che coh ye. ⁶ Cuahtenan cuma ihyan chahn vederihquentiyon c̄ava che din ye che hua cuan co numanahn che cuahndudo ye m̄an, che din ye che nune ne, ndacond̄a yun m̄an, che din ye che cuhnde nducuah̄n n̄an vedeyah iyeh̄nse adehno ura che nahn ye m̄an. ⁷ Ate cuahn che a dinahn ye n̄t̄iyon che cuahtenan cuma ye ne, quend̄ah ̄ama ite t̄an n̄an infierno, cuhma te nduco ye, ne c̄ahno te ihyan. ⁸ Cot̄ave ye cuan yune viȳan, ȳan chahte me n̄an che quen̄an ȳah Dihvo vo Jesucristo. N̄ahn cuan ne, r̄ahn ihyan te ȳan min ne, a nahn d̄ama nduco Egipto m̄an, nduco Sodoma m̄an. ⁹ Nducoȳaca ihyan, queri ̄ama nación m̄an, nd̄ata yahn ye m̄an, dev̄aco yahn ye m̄an ne, ndihchero ye ten̄ahn chahn chete che ino ro quen̄an m̄ahn, ne hua cuah̄necun ye che cuehche ye. ¹⁰ Ihyan iyeh̄nse ne, ̄ama co yeno ye cuahn che coh ihyan chahn, nde tuno dechuh ̄ama t̄ama ye vedino yahn vih. Ama co yeno ye che coh ihyan chahn, te ̄ama

chuhrihn ye yahn vederihquentiyon che cuahtenan cuma ye. ¹¹ Ate cuihno ino ro quenan mahn ne, ndede-tuhche Dendiohs ihyan, ne nducoyaca ihyan che ndi-hchero ye ne, ama dihya ye co. ¹² Cahnevan ihyan chahn ama ndudo che caca nan ro, ama dito cahma nduco ye:

—Cochi nchuhn.

Tuhme nducoyaca ihyan che hua ri rendihche ye ihyan chahn ne, ndihchero ye che nda ye vahchetero van man. ¹³ A ura min no ama nuhn yahn, ne ama ndeh cuan cora vah viyan, coh ndache mil ihyan. Ihyan che hua coh ye ne, ama dihya ye co, nde tuno ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va ye vahchetero.

¹⁴ Nduco chemin ne, co o yune che cuhnde vedeyah, ate renda ca tama.

Nan che chi ndache ángel che tive ye trompeta

¹⁵ Cuahn che tive tama ángel nan che a chi ndache ye ne, chihneván che ama yudo chenun ndudo yahn ama yahn ihyan vahchetero che rahn tuhca:

Nducuahn vederihquentiyon che va iyehense ne, a ndondā tah

Dihvo vo Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che dechuh ye, ndedevahn ye ihyan iyehense man.

Dihvo vo Dendiohs cahcantiyon ye numacuahn ro.

¹⁶ Tuhme nduh che ndico cun indihte chahn ne, chehntihya ye, ndeva ye yavenan Dendiohs, ¹⁷ ne rahn ye:

Dihve nuhn Dendiohs che ama chahte vederihquentiyon quenan cuma ne man, che va ne numacuahn ro man,

rente nuhn nundihve cuahn ndih

yahn che chihco ro ne vederihquentiyon chahte yahn ne man,

canan rihquentiyon ne numa dito ne man.

¹⁸ Chi tan ihyan iyehense,

ate a nda ro che cuhnde cade yahn nducoyaca ye man, tenahn man,

din ne castigo ihyan che hua ri rendihche ye ndih man,

decuihno ne ihyan che redetohnan ye iyehense man.

A nda ro che ndeva ne ihyan profeta yahn ne man, nducoyaca ihyan yahn ne, a chahte o hua chahte vederihquentiyon chenana cuma ye man.

¹⁹ Tuhme vahchetero nan che va Dendiohs ne, ndihcheró yave nan che quenun ndah ndudo che cah ye che ndedevahn ye ihyan yahn ye. Ura min ama nuhn yahn man, ama chiya cuah man, ama chine dave man, ama chera yun man.

Ihyan ndahta che cuhn ite tan nduco ye

12 Van yahnde yahn ne, ndihcheró che chinahn ama vederihno nan ro. Chihnde ro ama ihyan ndahta che decā ro dave yahn yahn decā ro tino yahn ye man, che quenun tin ye ama corona che chenana ndichio iyon man, ne cuahn ndiya cah ye ne, quenana iyo. ² Ihyan min ne, rah ye che a ra yah chete ye, te nda ura che cuacoyahn ye.

³ Tuhme chihnde ro ama ite tan che ama yu ca te. Ite min ne, cuah te, ne chenana ndache tin te man, ndiche dihne te man. Queri ama tin te ne, quenun ama corona. ⁴ A nahn mahn va iyon che chendihco nan ro chihtera te nde ndiyahn nduco nducodahn te. Chandi yan te nan ihyan ndahta me cava che cheh te daya ye nde-tahn che cuhndeyan. ⁵ Ihyan ndahta me ne, chacoyahn ye ama decuah chahn che a va cade che cahcantiyon numachahte iyehense. Ama chahte vederihquentiyon conan cuma, nde ama ihyan hua co ndahco ndiya ye. Ate hua chi cheh te decuah me, te ndeva Dendiohs, chaconahn ye nan vederihquentiyon yahn ye. ⁶ Tuhme chano ihyan ndahta me, cuahn ye conan ye ama cuan yahn nan che metah duhva nan che a ndihcoyan Dendiohs. Min cahcachel ye ihyan chete che ama mil quendo o ciento ino raco ro.

⁷ Adiva ne, Miguel nduco ángel che rihquentiyon ye ne, cuhn ye nduco ite tan me man, ángel yahn te man.

⁸ Hua chicha te, ne ametah chi chahtenan te vahchetero nduco vih. ⁹ Tahque ndah ne, chacondah ye ite nduco ihyan yahn te nde ndiyahn. Ite tan me ne, a chemin che chundah, sahn min che ndacondā se cu ro menan me man, sahn min che quechica numachahte iyehense, rihchey se ihyan man.

¹⁰ Tuhme chihneván ama ndudo vahchetero che ama dito rahn:

—A chihco ro Dendiohs yuhn vo vederihquentiyon chahte che quenana cuma ye, a ndero ndi che a ndedevahn ye ihyan yahn ye. Dechuh ye Dihvo vo Jesucristo, cava che ndedevahn ye ihyan iyehense, ne a nda ro che ndondā tah ihyan min vederihquentiyon, cuanan cahcantiyon ye. Tihca, te a denda chundah, sahn min che ricanunde se yahn dihno vo nan Dendiohs nde ro nde rahn. ¹¹ Dihno vo chahn ne, ndahco ndiya ye vederihquentiyon yahn se, te chi chahtino ye Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs, quendi ye cahndudo ye Ndudo Ndah yahn ye, nde hua din vah ye sahn andahre va che coh ye. ¹² Chemin che nchuhn che vate ne vahchetero ne, cuahte ne vedeyeno. Me nchuhn che vate ne iyehense man, che vatechica ne nan nuniyahn man ne, iyah rí cava ne!, te nducote denda chundah ne, numacuahn vedetan cochi se van nchuhn, ne a devano se te cuihno te neve ro me, a cuihno vederihquentiyon yahn se.

¹³ Cuahn che chendah ite tan me nde ndiyahn ne, quendah te ihyan ndahta me. ¹⁴ Ate ihyan ndahta me ne, din Dendiohs che quenana reche ye nduhca reche ihya, nduco tihca ndevahn ye, ne quendihco yaco ye, cuahn ye yahn nan che metah dehva. Min cahcachel Dendiohs ihyan chete che ino nduyo quenana mahn.

¹⁵ Ite tan me ne, tendah te nune chende te cava che ndo ama ico, canerine ihyan ndahta me. ¹⁶ Ate hua dehva chi yahn ye, te chehchenun yahn min, ne chera nun nune me. ¹⁷ Nduco chemin ne, ama chi tan ite min nduco ndahta me, ne cuahn te, din tan te nduco ndata yahn ye, ihyan chahn che redinahn ye vederihquentiyon yahn Dendiohs, ritahno ye Dihvo vo Jesucristo.

O ite t̄an

13 V̄an ȳahnde ȳahn ne, anduhneç̄a ndete che chandí chih̄to nuniȳahn. Min ndihcheró āma ite t̄an che chen̄an ndache tin te m̄an, ndiche dihne te m̄an. Queri āma dihne te ne, quen̄an āma corona, ne queri āma tin te ne, quen̄an āma ndudo che chihnḡa r̄ahn yahn Dendiohs. ²Ite min ne, deç̄a ro ȳahyan de ç̄a ro te. Ç̄ah te ne, nduhç̄a ç̄ah oso, ne chende te ne, nduhç̄a chende león. Ite t̄an che quend̄ah te ihyan nd̄ah̄ta me ne, nd̄aço te vederihquentiyon che quen̄an cuma te t̄ah ite che deç̄a ro ȳahyan deç̄a ro me ç̄ava che ç̄ahcantiyon te menun te. ³Ite che deç̄a ro ȳahyan deç̄a ro me ne, āma tin te ne, āma yah, adeche coh te. Ate ndoyahn te, ne āma rahn ino ihyan iyeh̄nse, ne chinduco ye ite. ⁴Ihyan iyeh̄nse ne, ndeva ye yaven̄an ite ndin̄an me yahn che nd̄aço te vederihquentiyon yahn te t̄ah ite che t̄ama me. Namin ndeva ye yaven̄an ite che ndond̄a t̄ah te vederihquentiyon me, ne r̄ahn ye yahn te:

—Metah nde āma ihyan nduhç̄a te. Nde āma ye hua co nd̄ahco ndiya ye vederihquentiyon yahn te.

⁵Namin ndond̄a t̄ah te vederihquentiyon che ndon̄an m̄an te ite m̄an, chihnḡa ç̄ahma te yahn Dendiohs m̄an, ne cah̄necun Dendiohs che ç̄ahcantiyon te chete che o raco o iyo. ⁶Chihnḡa r̄ahn te yahn Dendiohs m̄an, nd̄ahchenan te vahchetero n̄an che va ye m̄an, ihyan yahn ye che chenun ye min m̄an. ⁷Namin cah̄necun ye che cuh̄ma te nduco ihyan yahn ye nde nd̄ahco ndiya te ihyan, ne nuh̄nde t̄ah te vederihquentiyon che ç̄ahcantiyon te nducoȳaça ihyan iyeh̄nse, queri āma nación m̄an, queri āma nd̄ata yahn ye m̄an, dev̄aço yahn ye m̄an. ⁸N̄an libro yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhç̄a āma itecuche lihn che chi te vedino n̄an Dendiohs ne, nde ro che metah cuh̄nde iyeh̄nse ne, chen̄an ç̄aça ihyan che chen̄an cuma che cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro, ne nducoȳaça ihyan che hua chen̄an che duche ye n̄an libro me ne, ndeva ye yaven̄an ite min.

⁹Nducoȳaça nchuhn, cuendedecadino ndah ne yahn ndudo che ç̄ahmá. ¹⁰Cuedevano ne te nducoȳaça ihyan che din ye preso ihyan chen̄ahn ne, namin va che co ye preso, ne ihyan che ç̄ahno ye ihyan ne, namin nduco vederih min va che coh ye. Chemin che ihyan yahn Dendiohs ne, nahn che cuahtenan cuma ye vedeç̄ah̄tino m̄an, nahn che quendi ye cotahno ye Dihvo vo Jesucristo m̄an.

¹¹Chihno min ne, ndihcheró t̄ama ite t̄an che quend̄ah ro te ndiȳahn. Ite min ne, chen̄an o dihne te che deç̄a ro dihne itecuche lihn deç̄a ro, ne numacuahn vedet̄an rah t̄a te. ¹²Quen̄an cuma te vederihquentiyon yahn ite che chi yah tin me, ne redinahn te yahn te, nde redin te fuerza ihyan iyeh̄nse che ndeva ye yaven̄an ite min. ¹³Redin te vederihno rahte nde redin te che ra ȳahn che rica n̄an ro, rendihchero ihyan. ¹⁴Ite ndin̄an me, ite min che ndoyahn te che nd̄aça yah tin te nduco esp̄ada ne, ç̄ah yune te che din ite che t̄ama me vederihno, ne nduco chemin chih̄ncheh te ihyan

iyeh̄nse, chinun te ihyan che nt̄ave ye ite ndin̄an me.

¹⁵Cuahn che a nt̄ave ye ite che ndin̄an me ne, ndond̄a t̄ah ite che t̄ama me vederihquentiyon che din te che conun ico m̄an, che co ç̄ahma m̄an, ne ç̄ahcantiyon te che coh ihyan che hua ndeva ye yaven̄an. ¹⁶Chihquentiyon te che ihyan che rinduco ye ite, nde cheç̄ahya nde checune, ihyan cuihca m̄an, ihyan chev̄ah man, ihyan che redin ye n̄tiyon yahn ihyan m̄an, ihyan che redin ye n̄tiyon yahn m̄an ye m̄an, che conan ç̄ade yahn ite ndin̄an yahn te t̄ah cūaço ye o chata ye. ¹⁷Nde āma ihyan hua co cua ye, nde hua co ndihc̄ue ye, ndete che hua quen̄an ç̄ade yahn te ihyan. Ç̄ade min ne, número ān ciento quen̄an ino raco ān, ne nahn che ndedecadino nchuhn nduco cud̄ado ç̄ava che conahn ne deh conahn.

Ihyan che āma ciento quen̄an o raco cun mil chahn ne, chita ye āma himno ra, ndeva ye yaven̄an Dendiohs

14 Chihno min ne, ndihcheró Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhç̄a āma itecuche lihn che chi te vedino n̄an Dendiohs, n̄ti ye tinḡüete che duche Sion, ne nduco ye ihyan che āma ciento quen̄an o raco cun mil chahn che chen̄an ç̄ade chata ye che duche Dihvo vo m̄an, Chido vo Dendiohs m̄an. ²Chihnev̄án che ri ihyan arpa, ne āma yudo chenun che ca n̄ahn n̄ahn rahco m̄an, nduhç̄a che rine d̄ave m̄an. ³Tuhme can̄an rita ihyan chahn āma himno ra n̄an va Dendiohs, min n̄an che chenun nduh che cun che deç̄a ro ite deç̄a ro me m̄an, nduh che ndico cun indih̄te chahn m̄an. Nde āma ihyan hua co conun ino ye himno min, aten̄an ihyan che āma ciento quen̄an o raco cun mil chahn che ndedevahn Dendiohs ihyan v̄an ihyan iyeh̄nse. ⁴Ihyan che āma ciento quen̄an o raco cun mil chahn ne, hua chahtenan cuma ye nd̄ah̄ta. A ihyan chahn men̄an vihca che ndihco vih Dendiohs ihyan ç̄ava che din ye n̄tiyon yahn ye m̄an, n̄tiyon yahn Dihvo vo Jesucristo m̄an. Rinduco ye Dihvo vo n̄an n̄tiyon yahn ye adecotino che quechica ye. ⁵Ihyan chahn ne, hua nte ye nde āma ndudo cuendo, dave yaven̄an ye n̄an Dendiohs.

Ino ángel

⁶Chihno min ne, ndihcheró āma ángel che quechica ye dev̄an yuhne mend̄ahn n̄an ro, nda ye vederihquentiyon che cuahndudo ye Ndudo Ndah yahn Dihvo vo Jesucristo, cah̄nevan nducoȳaça ihyan iyeh̄nse, queri āma nación m̄an, nd̄ata yahn ye m̄an, dev̄aço yahn ye m̄an. ⁷R̄ahn ángel me numa dito ye:

—Cuenevah̄necun nchuhn Dendiohs, ihyan min che dendah ye n̄an ro m̄an, iyeh̄nse m̄an, nuniȳahn m̄an, v̄aço nune m̄an. Cuendeva ne yaven̄an ye, te a nd̄a ro che techec̄ade ye.

⁸Tuhme quend̄ah yahn t̄ama ángel, ne r̄ahn ye:

—Ihyan ȳan Babilonia che āma chi n̄an chi chahte ne, a denda ye. Ihyan chahn ne, ndere chahtechica ye, chahtendihco ye nunde, nde tihyon yune ye ihyan nu-

machahte iyehñse che dama chi ye nduco ye. Ate mañ ne, a denda ye.

⁹ Quendañ yahn tama ángel ñan che chi ino ye, ne a ma dito rañn ye:

—Ihyan che ndeva ye yavenañ ite tañ che ndinan me mañ, che ndeva ye yavenañ che ntañve ye che conan menun te mañ, che cuahñecun ye che conan cañde yahn te tañ ye o chata ye mañ ne, ¹⁰ numacuahn vedetañ din Dendiohs castigo ihyan, cuahtenun ye vañ ruchiyahn che riche nduco azufre. Ñan Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhcañ ama itecuche lihn che chi te vedino mañ, ñan ángel yahn Dendiohs mañ ne, va che co ihyan chahn castigo yah. ¹¹ Cuahn dama cuahtenun ye min vañ ruchiyahn, chuhrihn ye nde ro nde rañn.

¹² Chemin che ihyan yahn Dendiohs, ihyan chahn che renevahñecun ye vederihquentiyon yahn ye mañ, riquendi ritahno ye Dihvo vo Jesucristo mañ ne, nahn che cuahtenan cuma ye vedechahtino.

¹³ Tuhme chihneván ama ndudo che chica vahchetero che rañn ri u:

—Codiron tuhcañ: “Ama ndah ro yahn tenañn che chitahno ye Dihvo vo Jesucristo cuahn che chahtenan ye iyehñse.” Namin codiron ndudo cuh che rañn Vaco Ndah yahn Dendiohs: “Mañ ne, cuahte tuhno ye, a quenan ñan che din ye ntiyon yahn Dendiohs, chahtenan ye iyehñse. Nducote runecañde chahtenan ye min ne, mañ ne, ama ndah ro yahn ye.”

Nda ro che cuhnde cañde yahn nducoyañca ihyan

¹⁴ Tuhme ndihcheró ama man cua, ne menañ man me ne, va ihyan min che rinduco ye nducoyañca ihyan. Quenun tin ye ama corona diyahnguañ, ne nda ye ama hoz che ama can. ¹⁵ Ura min chica tama ángel vahchetero ñan va Dendiohs, ne numa dito ye rañn ye ri ye ihyan min:

—A nda ro che ndevahn ne ndute ndata che va iyehñse. Cuica ne trigo, cuenedin dama ne, te a va yañ.

¹⁶ Tuhme ihyan che va ye ñan man me ne, chica ye trigo nduco hoz yahn ye, nedin dama ye.

¹⁷ Chihno min ne, chica tama ángel vahchetero ñan va Dendiohs, ne namin nda ye ama hoz che ama can.

¹⁸ Tuhme ángel che redin ye cudado yahn nata me ne, chica ye min, ne numa dito ye rañn ye ri ye ángel che nda ye hoz me:

—Cotah hoz yehn, ne cuique ndute yahn dihyo uva che va iyehñse, te a nine.

¹⁹ Dinahn ángel me, ne chica ye duhndo uva nduco hoz yahn ye, chih ye chete tanque ñan che va che cuhno. Checadinó te che cuhno uva chahn ne, conahn nduhcañ che din Dendiohs castigo yah ihyan nunde.

²⁰ Ndiheró che chihno uva chahn cuahn chihto yañ Jerusalén. Cuahn che ndo ya tanque me ne, demañ yun ndiquendañ, chetuhn ntañn cuaco chihto tanque me tenduh ino ciento kilometro, ne che yaño ne, rehche ama caballo vañ yun me rahn nde ñan freno yahn te.

Ndache ángel che chenán cuma ye vederihquentiyon che din ye castigo ihyan iyehñse

15 Chihno min ne, ndihcheró che chinahn tama vederihno chahte. Chihnde ro ndache ángel che chenán cuma ye vederihquentiyon che din ye castigo ihyan iyehñse. Nduco chemin ne, cuhñnonan vedeyah che numacuahn vedetañ cañ Dendiohs ihyan.

² Tuhme ndihcheró ñan che decañ ro tuyuno decañ ro me che chahte nduhcañ ama vine. Ama diyahn ro nduhcañ ruchiyahn. Chihto min ne, vatendi ihyan che hua nevahñecun ye ite tañ me mañ, che nentañve ihyan yahn te menun te mañ, che hua cahñecun ye che conan cañde yahn te ihyan mañ. Nda queri ama ye arpa che a necañ Dendiohs ihyan, ³ ne rita ye himno che dirun Moisés, ihyan min che din ye ntiyon yahn Dendiohs mañ, dirun Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhcañ ama itecuche lihn che chi te vedino ñan Dendiohs mañ. Himno me ne, tuhcañ:

Dihve nuhn Dendiohs, ndih che ama chahte vederihquentiyon quenán cuma ne,

¡ama ndahcañ nducoahn che din ne!

A ndih che rihquentiyon ne nducoahn nación.

¡Ama runecañde ne ñan vederihquentiyon yahn ne!

⁴ Dihve nuhn, nducoyañca ihyan renevahñecun ye ndih, rendeva ye yavenan ne.

Atenañ ndih che ndah, te ndiyu ihyan nunde ndih.

Ihyan nducoahn nación nda ye ñan ne, ndeva ye yavenañ ne,

te a ndero ndi che ama runecañde ne ñan vederihquentiyon yahn ne.

⁵ Chihno min ne, min vahchetero ndihcheró che ñane vah tino ñan che riya Dendiohs ro menañ.

⁶ Namin ndihcheró che quendañ ndache ángel, nda queri ama ye vederihquentiyon che din ye che chuhrihn ihyan ro che cuhño iyehñse. Chenun ye tino cua che tuno diyahn ro mañ, chenun ticua ye cinturón diyahnguañ mañ. ⁷ Tuhme ama cha che decañ ro ite decañ ro me, cañ ama cuh diyahnguañ queri ama ye. Nduh che ndache cuh chahn ne, chenun ama ñan nune, ne nduco chemin ne, numacuahn vedetañ din Dendiohs castigo ihyan iyehñse. ⁸ Ura min ama chito yañme ñan che quenun Dendiohs, ne nduco chemin chihnde ro che ama yudo vederihquentiyon yahn ye.

Nde ama ihyan hua co nda ye min nde cuhño co ihyan iyehñse castigo yah, din ángel che ndache chahn.

Ndache ángel nda ye ama cuh queri ama ye

16 Tuhme chihneván ndudo che ama yudo chenun vahchetero che rañn ri nduh che ndache ángel chahn:

—Cuahn cañcañca nchuhn, ndahco ya ne nune che chenun cuh yahn ne min iyehñse.

² Cuahn che cuahn ama ye, ndahco ya ye cuh yahn ye ne, nducoyañca ihyan che chenán cañde yahn ite tañ me ihyan mañ, che rendeva ye yavenan che nentañve

ihyan yahn te menun te man ne, quendah ama yute che ama yah ihyan.

³ Cuahn che cuahn tama angel nan che chi o ye ne, ndahco ya ye cuh yahn ye nan nuniyahn, ne ndaconda yun nduhca yun yahn tenahn, chih nducoyaca nan ite che chenun te.

⁴ Cuahn che cuahn tama angel nan che chi ino ye, ndahco ya ye cuh yahn iyehense ne, nducuahn ico man, vaco nune man, ndaconda yun. ⁵ Tuhme angel che va tah ye vederihquentiyon che din ye cudado nune ne, ndeva ye yavenan Dendiohs, ne chihneván che tuhca rahn ye:

—Dihvé Dendiohs che va ne numacuahn ro, ndiyu ihyan nunde ndih. Redin yahn che din ne castigo ihyan sih tihca, cuh ye yun, ⁶ te a ihyan sih che chihno ye ihyan yahn ne man, profeta yahn ne man, chiltera ye yun yahn ye.

⁷ Namin chihneván tama ndudo che chica nan ta min vahchetero che rahn:

—Dihve nuhn Dendiohs che ama yudo vederihquentiyon che quenán cuma ne, cuaco rahn ye, te numa cuaco techecade ne yahn ihyan sih.

⁸ Cuahn tama angel nan che chi cun ye, ndahco ya ye cuh yahn ye nan yahn che quendihco nan ro, ne quenán cuma yahn me vederihquentiyon che cahcayahn ihyan iyehense. ⁹ Ama chiche nducoyaca ye, ate nde nduco nduh hua nto ino ye nunde yahn ye, nde hua ndeva ye yavenan Dendiohs, ihyan min che va tah ye vederihquentiyon che din ye castigo ihyan. Tahque ndah ye ne, chihnga rahn ihyan chahn yahn ye.

¹⁰ Cuahn tama angel nan che chi uhn ye, ndahco ya ye cuh yahn ye nan che va ite tan me rihquentiyon te, ne chi man mumachahte nan che rihquentiyon te. Nducoyaca ihyan ne, nde tuno racondi ye, recah dihyon ye chihya ye, te ama retah yah ihyan. ¹¹ Rahva ye yahn Dendiohs yahn che rechuhrihn ye che ra yah ihyan man, che chenán yute ihyan man. Nde tah hua nda yahn ye che nto ino ye nunde yahn ye.

¹² Cuahn tama angel nan che chi an ye, ndahco ya ye cuh yahn ye chete ico chahte che duche Eufrates, ne tihnan ico me, ndo ama yune cava che chuh ama yahn rey che chica ye cuahn nan che riquenda yahn.

¹³ Tuhme ndihcheró ite tan che ndinan me man, ite tan che quendah van nune man, ite tan che quendah ro ndiyahn, che redin ca te che rahndudo te Ndudo yahn Dendiohs man. Chende queri ama ite chahn ne, quendah ama vaco chihnga che decá ro yahva decá ro.

¹⁴ Vaco chihnga chahn ne, redin vederihno, ne rahn numachahte iyehense che rene din dama nducoyaca rey ama cuan che duche Armagedón che devaco hebreo, cava che cuhma ye ro che techecade Dendiohs, ihyan min che ama chahte vederihquentiyon quenán cuma ye.

Tuhme chihneván ndudo che rahn Dihvo vo Jesucristo tuhca:

—Cuihco nchuhn cudado che cahmá nduco ne. U ne, adenán ndá nduhca che rendá sahn duco ura che hua vateyan ihyan. Ama ndah ro yahn nchuhn ndete che

vateyan ne ro min man, ndete che dave yavenan ne man.

¹⁷ Cuahn tama angel nan che chi ndache ye, ndahco ya ye cuh yahn ye devan yuhne, ne chihneván ama ndudo che chica vahchetero nan va ihyan ndinan me. Ama dito rahn tuhca:

—A chinahn vedeyah che nda nduh che ndache angel chahn.

¹⁸ Tuhme chiya cuah man, chine dave man, ama yudo chi man, ama nuhn yahn man. Nde tahque ca dito ca nuhn che co cuahn che nuhn ro che vate ihyan iyehense. ¹⁹ Yan che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte ne, ndah, chi ino ndi. Namin nducuahn yan rahte numachahte iyehense ne, chihno ndora. Tuhme numacuahn vedetan din Dendiohs castigo yah yan min che nduhca Babilonia. ²⁰ Nducuahn ico rahte che vate iyehense man, che vate chete nuniyahn man ne, chihno ndora. ²¹ Namin chera yun van ihyan iyehense. Ama rahte, i tenduh o raco kilo queri ama. Tuhme ama chihnga rahn ye yahn Dendiohs yahn castigo yah che chera yun me.

Tahn che ama ndere quechica me

17 Chihno min ne, ndihcheró ama cha angel che nda ye nduh che ndache cuh chahn, ne rahn ye ri ye u:

—Cochi ndihchero castigo che co tahn che ama ndere quechica me che va te nan nuniyahn. ² Rey che vate se iyehense ne, ndere chahtenan se nduco te, ne nducoyaca ihyan iyehense ne, quendi ye yune chihnga yahn te.

³ Tuhme din Vaco Dendiohs che chihno che quenda ama angel u ama cuan yahn nan che metah duhva. Min ndihcheró tahn ndere quechica me, quendudo te ama ite tan che cuah te man, che chenán ndudo che chihnga rahn yahn Dendiohs numachahte te man. Chenán ndache tin te man, ndiche dihne te man.

⁴ Tahn ndere quechica me, quenun te ama tino morado man, cuah man, ne necuco te diyahnguan man, tu diyahn man, perla man. Nda te ama vaso diyahnguan ndito dehtenduh che chihnga, rihco ro nunde yahn te che ndere quechica te. ⁵ Nan chata te ne, quenán che duche te che nde ama ihyan hua renahn ye, ndirun tuhca: “Yan che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte. Yan che chihnde nducuahn nunde chihnga, quendi yan chenahn.” ⁶ Checadinó che ndehdame te yun yahn ihyan yahn Dendiohs che cahndudo ye Nduco yahn Dihvo vo Jesucristo, ne ama cuahn inó chi yahn chemin. ⁷ Tuhme rahn angel me ri ye u:

—Hua cahñ ine co. Té che cadine deh conahn yahn tahn min man, ite che quendudo te man, deh conahn yahn ndache tin te man, ndiche dihne te man. ⁸ Ite min ne, quenán te iyehense ro menan, ne chih te. Ate ntuche te, ne a nun va che caca te nan che quenun chiche te, nda tun te iyehense numanahn che ametah din Dendiohs castigo ite, conun te van ruchiyahn cuahn dama. Nducoyaca ihyan che hua chenán caca ye nan lista yahn Dendiohs nde ro che metah cuhnde

iyehñse ne, ama çahn ino ye che ndaconan ndihchero ye ite, te quenán te iyehñse ro menán, ne chih te, ate ndaconan ntuche te.

⁹Codiron chu çava ihyán che ndedecadino ye nduco cudádo: Che ndache tin ite min ne, conahn che ndache ico nan che va yan min che quenán che duche chata táhn min. ¹⁰Namin che ndache tin te ne, conahn che ndache rey. Uhn rey chahn ne, a chih se, táma se nan che chi an se ne, rihquentiyon ca se, ne táma se nan che co ndache se ne, metah condá tah se vederihquentiyon. Cuahn che condá tah se vederihquentiyon ne, hua rahn conan se. ¹¹Me ite tan me che chih te, ne ntuche te, ite min che va che co te castigo van ruchiyan ne, conahn táma rey nan che co nine se che cuhnde tah se ntiyon che chahtenan sahn che ndache chahn.

¹²Me che ndiche dihne te ne, conahn che ndiche rey che comán cuahte se, cuahtenan cuma se vederihquentiyon ama ura dama nduco ite tan me. ¹³Sahn chahn ne, co dama ndudo yahn se nduco vih, conan se ite tan me. ¹⁴Cuahtecuhma se nduco Dihvo vo Jesucristo, ihyán min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs. Ate ndahco ndiya ye sahn, te ihyán min ne, tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co nducoyaça rey man, ihyán yudo ihyán rahte man. Ihyán che nduco ye ihyán ne, a tendahnun Dendiohs ihyán, nedin yahn ye ihyán. Ihyán chahn ne, redinahn ye ndudo yahn ye.

¹⁵Namin rahn ángel me ri ye u:

—Nuniyan nan che va tah che ndere quechica me ne, conahn ihyán numachahte iyehñse, nducuahn nación man, ndata yahn ye man, devaco yahn ye man. ¹⁶Nduh che ndiche rey che conahn yahn dihne ite tan me ne, condinun condinahn se yan min che nduhca Babilonia, cahnevi se nducuahn dehtenduh che va, cuihno ndahtera se, çahquiyahn se. ¹⁷Tihca din se, te man Dendiohs çahma nun ye chete chedave se che dinahn se che nahn ye. Chemin che codama ndudo yahn se nduco vih, conan se ite tan me nde che conahn nduhca che rahn Dendiohs. ¹⁸Ndahta ndere quechica me ne, conahn yan min che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte man, nan che rendahco ndiya nducoyaça rey yahn numachahte iyehñse man.

Chihnonan yahn yan che nduhca yan Babilonia

18 Chihno min ne, ndihcheró táma ángel che numacuahn vederihquentiyon chica ye vahchetero, ne ama quendihco dave numachahte iyehñse ura che chiya ye. ²Ama dito rahn ye tuhca:

—A chihnonan yahn yan min che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte. Man ne, min nedin vaco vaco chihnga man, rahte yahda chihnga man. ³Tihca chahno chi, te ihyán yan min ntiyon yune ye ihyán yahn nducuahn nación che ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde. Namin nducoyaça rey yahn numachahte iyehñse ne, dama chi ye nduco ihyán yan min, ne van nunde yahn ihyán chahn ne, chi cuihca nducoyaça sahn rendihcue.

⁴Tuhme chihneván táma ndudo che chica vahchetero che rahn tuhca:

—Nducoyaça nchuhn ihyán yahn, cuendiquendah ne yan min çava che hua dama co ne nduco ihyán yan min man, çava che hua nduco ne co ne castigo che co ihyán chahn man, ⁵te ihyán chahn ne, a decuihta nduh ye nunde yahn ye, ne a nda ro che dín castigo ihyán. ⁶Man ne, va che chuhrihn ye nduhca che çah rih ye ihyán chenahn, nde condudonan ca chuhrihn ye, nedihve ye nunde yahn ye. Nde tahque chuhrihn man ye che co che din ye che chuhrihn ihyán chenahn. ⁷Va che ama chuhrihn ye, co ye castigo yah, yahn che numacuahn vedeyade chahte ye iyehñse, ne numa ino ye ndere chahtechica ye, chahtendihco ye nunde. Ihyán chahn ne, ndedecadino ye che ametah duhva nduhchan ye. Hua dehva co yahn ye, nde hua vatemán ye, che rahn ye. ⁸Chemin che ndo dama nducuahn castigo che co ye. Chuhrihn ye man, ndihche ye cuico man. Cuihno coh ye, nde cuihno cuco yan vaco ye. Tihca va che cuahno co ye, te a Dihvo vo Dendiohs che dín ye castigo ihyán, ne ihyán min ne, ama chahte vederihquentiyon yahn ye.

⁹Nducoyaça rey yahn numachahte iyehñse che dama chi ye nduco ihyán chahn, chahtendihco ye nunde ne, ndihchero ye che cuihnonan yahn ihyán chahn, cuihno cuco yan vaco ye, ne ama condache ye, nde cuaco ye. ¹⁰Nde hua nahn ndedecadino ye yahn castigo me, che vah ye, ne çahma ye:

—¡Ama yah ri nuhn çava nchuhn! Yan vaco ne che nduhca yan Babilonia, ama chi nan chi chahte ro menán, ate man ne, ama yune no chihno ndo iya, din Dendiohs castigo.

¹¹Namin nducoyaça sahn rendihcue ne, condache se, nde cuaco se çava yan min, te ametah ndaca duh che cua dehtenduh yahn se: ¹²diyahnguan man, diyahnagua man, tu diyahn man, perla man, nducuahn nan tino ndah, tino morado man, tino cuah man, nducuahn nan yahn che ndah ran man, yahn ndah man, dehtenduh che ndindah nduco marfil man, cu man, cu cuan man, tu che duche mármol man, ¹³canela man, ndute dan man, cuhn man, yunedan che duche mirra man, nunedan man, vino man, aceite man, yune pan man, trigo man, ite dito man, itecuche man, caballo man, carro man, nde ihyán che rendihcue se man. ¹⁴Ndedecadino se: “¡Tiya ihyán che ama chenán cuma vedecuihca me! ¡Tiya ihyán che ama renán ino dehtenduh che ndah me!”

¹⁵Nducoyaça sahn che chi cuihca se yan min, ndihcue se dehtenduh ne, nde hua nahn ndedecadino se yahn castigo che chi ihyán chahn, che vah se. Ama condache se, nde cuaco se, ¹⁶ne çahma se:

—¡Ama ri ndache nuhn çava yan min! Ro menán me ne, ama chi nan chi chahte, ama chihnde vedecuihca. Nduhca ama ndahda che ama nendeva ca te nduco tino ndah, tino morado man, tino cuah man, che nenecuco te diyahnguan man, tu diyahn man, perla man ne, tihca yan min. ¹⁷Ate man ne, ama yune no chihnonan yahn vedecuihca me.

Nducoyaca sahn ricahca barco man, sahn ndinan yahn se man, ihyan che nda se chede man, nducoyaca sahn chenahn che redin se ntiyon nan nuniyahn man, chan yahn se, ¹⁸ ndihchero se ura che riche. Necahco yah se, ne rahn se numa dito se:

—Ro menan me, jama chi nan chi chahte yan cah!
¡Nde ama yan nduhca!

¹⁹ Chih se yune yahn van yudo tin se, raco se man, rah ran se man, ne rahn se numa dito se:

—Ro menan me ne, jama chi nan chi chahte yan cah!
Min chi cuihca nducoyaca sahn che va barco yahn se, techecan se dehtenduh nan nuniyahn. Ate man ne, ama yune no chihnonan yahn. ¡Ama yah ri nuhn cava!

²⁰ Me nchuhn, che chenun ne vahchetero man, nchuhn ihyan apóstol man, nchuhn che rahndudo ne Ndudo yahn Dendiohs man, nchuhn ihyan yahn Dendiohs man, cuahte yeno ne, te techecade Dendiohs yahn ne, din ye castigo ihyan yan min.

²¹ Tuhme ama ángel che ama dito ye ne, chetah ye ama tu nduhca ama tu yudo, chihnun ye van nuniyahn, ne rahn ye:

—Tihca cuahno co yan che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte, ne ametah ndaconan ndihchero ihyan. ²² Ametah ndaconan cuahco arpa man, flauta man, trompeta man, yan min. Ametah ndaconan cuahte ihyan redin ntiyon, nde metah ndaconan cuahco molino. ²³ Ametah ndaconan co ro yahn, ametah ndaconan cuahte vihco ihyan che rihnevaco ye. Andahre ro menan me ama chi cuihca sahn rendihcue yan min man, andahre ama chihncheh ihyan yan min ihyan nación chenahn, ntiyon yune ye ihyan che ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde, ate man ne, a chihnonan yahn.

²⁴ Ihyan yan min ne, ndehdame ye yun yahn ihyan che cahndudo ye Ndudo yahn Dendiohs man, ihyan yahn Dendiohs man, che chih ye yan min, numachahte iyehse man.

19 Chihno min ne, chihneván che ama dito rahn ama yahn ihyan che chenun ye vahchetero:

—Ndeva vo yavenan Dendiohs yuhn vo, te ama chahte vederihquentiyon yahn ye, ne ndedevahn ye uvo. ² Retechechade ye numa cuaco, ne din ye castigo ihyan yan che nduhca yan Babilonia che ama chi nan chi chahte. Ihyan chahn ne, retihyon yune ye nducoyaca ihyan iyehse che ndere cuahtechica ye, cuahtendihco ye nunde. Ate man ne, din Dendiohs castigo ihyan, yahn che chihno ye ihyan yahn ye.

³ Ndaconan rahn ihyan chahn che chenun ye vahchetero:

—Ndeva vo yavenan Dendiohs, te yan min ne, cuco cuahn dama.

⁴ Tuhme nduh che ndico cun indihche chahn man, nduh che cun che decá ro ite decá ro me man, chehntihya ye, ndeva ye yavenan Dendiohs che va ye nan che rihquentiyon ye, ne rahn ye:

—¡Tihca co! ¡Ndeva nuhn yavenan ne!

⁵ Ura min chihneván ama ndudo che chica nan va ye, che rahn tuhca:

—Nducoyaca nchuhn, nde ihyan ndinan man, nde ihyan chenahn man, che renevahnecon ne Dendiohs yuhn vo, redin ne ntiyon yahn ye ne, cuendeva ne yavenan ye.

Dihvo vo Jesucristo ne, ndeva ye ihyan yahn ye

⁶ Chihno min ne, chihneván ama ndudo che ama yudo chenun, nduhca cuahn che ama rahco ico man, ama rine dave man. Ndudo min ne, ndudo yahn ama yahn ihyan che rahn ye tuhca:

—Ndeva vo yavenan Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che ama chahte vederihquentiyon yahn ye, te a canan rihquentiyon ye numacuahn vedeyudo. ⁷ Ndeva vo yavenan ye numacuahn vedeyeno, te Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs ne, a nda ro che ndeva ye ihyan yahn ye. Ihyan chahn ne, anduhneca ama tahn che neneva ca te tino cua che nde tuno diyahn ro, che a va yan te che cahnevaco te. Tihca, te a vate yan ye, chenun ye tino cua cava che ndeva Dihvo vo ihyan. Che chenun ye tino cua ne, conahn che a ihyan yahn Dendiohs ihyan, a dave yavenan ye.

⁹ Tuhme rahn ángel me ri ye u:

—Codiron tuhca: “Ama ndah ro yahn ihyan che ndeva Dihvo vo Jesucristo ihyan.”

Namin rahn ye ri ye u:

—Nducuahn dehtenduh che rahn ri di ne, a man Dendiohs chihquentiyon ye.

¹⁰ Tuhme chehntihya nan ángel me cava che ndeva yavenan ye. Ate rahn ye ri ye u:

—Hua din tihca, te u ne, anduhneca nchuhn che redin ne ntiyon yahn Dendiohs, riquendi ne numa ino ne, ritahno ne ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo. ¡Cuendeva yavenan Dendiohs!

Cuedevano nchuhn te ihyan che rahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo ne, ndiyu che cuande yahn man ye che rahndudo ye, te a man Dendiohs che rihquentiyon ye ihyan.

Ihyan che quendudo ye caballo cua

¹¹ Chihno min ne, ndihcheró che quendah vahchetero, ne chihnde ro ama caballo cua. Ihyan che quendudo ye ite ne, duche ye Ihyan Che Redinahn Ye Ndudo Yahn Ye man, Ihyan Che Numa Cuaco Quechica Ye man. Ihyan min ne, retechechade ye numa cuaco, rendahco ndiya ye ihyan che rendihche tan ye Dendiohs. ¹² Nduhinan ye ne, ama riya nduhca ruchiyahn. Ama ndeh corona chendudo tin ye, ne chata ye ne, ndirun che duche ye che atenan man ye renahn ye.

¹³ Quenun ye ama tino che ama chenan yun, ne duche ye Ndudo yahn Dendiohs. ¹⁴ Nda ye ama yahn ángel che cuhma ye. Ihyan chahn ne, chenun ye ama nan tino ndah che cua cuche, chendudo ye caballo cua.

¹⁵ Ihyan ndinan me ne, quetah chende ye ama espada che ama can, ne nduco chemin ne, ndahco ndiya ye ihyan yahn nducuahn nación. Cahcantiyon ye ihyan numacuahn vedeyudo, ne din ye castigo yah ihyan nu-

macuahn vedetan nduhca che nahn Dendiohs, ihyan min che ama chahte vederihquentiyon yahn ye. ¹⁶ Nan tino yahn ye man, nan dihma ye man, ndirun tuhca: "Rey che tahque yudo vederihquentiyon yahn ye che co nducoyaca rey man, ihyan yudo ihyan rahte man."

¹⁷ Tuhme ndihcheró ama ángel che nti ye nan quendihco yahn. Ama dito cah ye yahn nducoyaca yahda che reh te yute:

—Menchi nchuhn, cuendo dama ne, te numacuahn vedeyudo din Dendioh castigo ihyan iyehense. ¹⁸ Cheh ne yute yahn rey man, sahn ndinan man, sahn tan man, caballo man, sahn che chendudo se ite man, sahn cuihca man, sahn chevah man, nde che cahya nde che cune.

¹⁹ Tuhme ndihcheró ite tan che ndinan me. Nduco te nducoyaca rey yahn numachahte iyehense man, sandado yahn se man, vateyan se cava che cuhma se nduco ihyan ndinan che quendudo ye caballo cua me man, nduco ihyan yahn ye man. ²⁰ Denda ite tan me, ne chi te preso nduco sahn rihnech che chinan se ite, din se vederihno numacuahn vederihquentiyon yahn te, chihnech se ihyan che cahnecon ye che quenan cade yahn te ihyan man, ndeva ye yavenan che nentave me man. Tuhme chacondahnun ye ite tan me nduco sahn rihnech me van ruchiyahn che riche nduco azufre. ²¹ Me nducoyaca sahn che nduco te ne, chih se nduco espada che quetah chende ihyan ndinan che quendudo caballo me, ne ndo dama nducoyaca yahda chahn, cheh te sahn.

20 Chihno min ne, ndihcheró ama ángel che chica ye vahchetero, nda ye llave yahn nan che chenan rino tenahn man, ama cadena chahte man. ² Chiquiyah to ye ite tan me, ntiyon chiche ye ite infierno, ne chaconahn ye sello chendevah. Min conun chiche te nde cuihno ama mil nduyo cava che metah cochica te, cahnech te ihyan iyehense. Tuno ro min ne, ndiquendah te, cochica te neve ro. It e tan me ne, chemin che chundah, sahn min che ndaconda se cu ro menan.

⁴ Tuhme ndihcheró ama yahn ihyan che vate ye nan che rihquentiyon ye. Ihyan chahn ne, ndonda tah ye vederihquentiyon cava che techecade ye. Namin ndihcheró ihyan che chihno se ihyan iyehense, chihca yan se dando ye, yahn che cahndudo ye ndudo yahn Dihvo vo Jesucristo man, Ndudo yahn Dendiohs man. Ihyan chahn ne, hua ndeva ye yavenan ite che nentave me, nde hua cahnecon ye che quenan cade yahn ite che ndinan me ihyan. Namin ndihcheró che ntuche ye, ne chinan ye Dihvo vo Jesucristo, chihquentiyon ye chete che ama mil nduyo. ⁵ A ihyan chahn che ntuche ye menan vihca. Me tenahn chengahn ne, hua ntuche ye ro min, te nde chihno nduh che ama mil nduyo. ⁶ ¡Ama ndah ro yahn ihyan chahn che ntuche ye nda ro min! ¡A yahn Dendiohs ihyan! Ametah che co ye castigo che co ihyan nunde. Co ye nduhca chidocuyan yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, cahcantiyon ye nduco Dihvo vo chete che ama mil nduyo.

⁷ Chihno nduh che ama mil nduyo ne, ntate sahn chundah, ⁸ ne quechica se iyehense, chihnech se ihyan yahn nducoahn nación. Ama nan ye ne, Gog, ne tama nan ye ne, Magog, ne nedin dama se ihyan, cava che cuhma ye. Ama yahn ye nduhca che ndeh yahndute che va chihto nuniyahn, ⁹ chica ye numachahte iyehense, teche ndive ye nan vate ihyan yahn Dendiohs, yan che yah ino ye. Ate din Dendiohs che chera yahn che chica nan ro, ne chihno chiche ye. ¹⁰ Me sahn chundah me che chihnech se ihyan iyehense ne, chacondahnun Dendiohs sahn van ruchiyahn che riche nduco azufre, nan che chacondahnun ye ite tan me nduco sahn rihnech che rinan se ite. Min va che chuhrihn se nde ro nde rahn numacuahn ro.

Techecade Dendiohs yahn ihyan nunde

¹¹ Tuhme ndihcheró Dendiohs che va ye nan che retechecade ye. Ama yudo vederihquentiyon quenah cuma ye man, numa cuaco retechecade ye man. Numacuahn vederihquentiyon yahn ye ndahco ndiya ye nducoahn vederihquentiyon che va vahchetero man, iyehense man. ¹² Namin ndihcheró nducoyaca tenahn, ihyan yudo ihyan rahte man, ihyan chengahn man, vate ye nan ye. Tuhme nahne ye nducoahn libro nan che chenan caca nducoahn che nedin ihyan. Namin nahne ye tama libro nan che chenan caca nducoyaca ihyan che va che cuahtenan ye vahchetero. Ura min techecade ye yahn tenahn chahn anduhneva che chenan caca yahn ye. ¹³ Min nduco nducoyaca nducondi tenahn, nde ihyan che chih ye van nuniyahn. Chica ye nan che chahtenan rino ye, ndo dama ye min. ¹⁴ Chihno techecade ye ne, decuihno ye nan che chahtenan rino tenahn man, vederih man, chehnevi ye vederihquentiyon yahn. Me nducoyaca nducondi ihyan che hua chenan caca ye nan libro che va che cuahtenan ye vahchetero ne, dechuh ye ihyan van ruchiyahn nan che co ye castigo cuahn dama.

Nedin ra Dendiohs vahchetero man, iyehense man

21 Chihno min ne, ndihcheró vahchetero man, iyehense man, che a nedin ra Dendiohs. Vahchetero man, iyehense man, che va ro menan me ne, ametah, nde nuniyahn ametah. ² U Juan ne, ndihcheró yan ra che namin duce Jerusalén, yan yahn Dendiohs, che chica vahchetero nan Dendiohs, cohahn cuahn iyehense. Ama ndahca ro nduhca che ro ama tahn rihnevaco che neneva ca te. ³ Namin chihneván ama ndudo che chica vahchetero. Ama dito rahn tuhca:

—Condihche, man ne, nduco man Dendiohs ihyan iyehense, nedin yahn ye ihyan, ne ihyan chahn ne, nevahnecon ye ihyan. ⁴ Dendiohs din ye che ametah vederih nan ihyan chahn man, ametah co ran man, ametah cuaco ye man, ametah chuhrihn ye man. Nducuahn vedeyah che chuh ye ro menan ne, a chihno.

⁵ Tuhme Dendiohs, ihyan min che va ye rihquentiyon ye ne, rahn ye:

—Condihche, u ne, nedin rá nducuahn dehtenduh che va.

Namin rahn ye ri ye u:

—Codiron ndudo che chihneven, te cuaco, ne redin yahn che cohahtino ihyan.

⁶ Rahn ye tama yune ri ye u:

—Nducuahn ndudo che chihcocadé ne, a chinahn. U ne, vá numacuahn ro. U dendáh nducuahn che va. Hua ndá ro che cuihno vederihquentiyon yáhn. Ihyan che rendá yahn ye che nevahneven ye u, ne hua ndá-cadama ye u che Dendiohs yahn ye ne, numacuahn vedeyeno ndevá ihyan, nedin dayá ihyan, cuahtenan ye vahchetero numacuahn ro. Chemin ne, anduhneca ama vedecuihca cava ye. ⁸ Me ihyan che hua rihquino ye cotahno ye u man, ihyan che hua richahtino ye u man, ihyan che chihngá ihyan ye man, ihyan rihno ihyan man, ihyan che ndere rahtechica ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che redin cuah ye man, ihyan che rendeva ye yavenan dehtenduh che redendah man ihyan, redin ye dendiohs yahn ye man, ihyan rihncheh man, nducoyaca ihyan chahn ne, va che co ye castigo cuahn dama, cuahtenun ye van ruchiyahn che riche nduco azufre.

Yan Jerusalén ra

⁹ Tuhme ndihcheró ama cha ángel che ndache chahn che nda ye nduh che ndache cuh che chenun vedeyah cava ihyan iyehense nan che cuihnonan yahn, ne rahn ye ri ye u:

—Cochi ndihchero ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan min che chih ye nduhca ama itecuche lihn che chi te vedino nan Dendiohs.

¹⁰ Tuhme din Vaco Dendiohs che chihnó che quenda ángel me u ama tin ico yaco. Min nahme ye u yan yahn Dendiohs che ama yudo, yan min che duce Jerusalén che chica vahchetero nan Dendiohs. ¹¹ Ama diyahn ro, rihco ro vederihquentiyon yahn Dendiohs. Nduhca che ro tu yuhno che duce jaspe tihca ro. ¹² Ntahn cuaco yan me ne, ndahto ama chete yaco che chenán ndichio chendevah yahn, ne quenán ama ángel queri ama chendevah chahn, redin ye cudado. Querí ama chendevah chahn ne, quenán che duce queri ama ndata yahn ihyan nación yahn Israel. ¹³ Nduh che cun lado chete me ne, chenán ino chendevah queri ama lado. ¹⁴ Name yahn chete me ne, ndavih nduco ndichio tu rahte, ne nan queri ama tu chahn ne, quenán che duce queri ama ihyan apóstol yahn Dihvo vo Jesucristo.

¹⁵ Ángel me ne, nda ye ama cade diyahnguan cava che decade ye yan me, chete yahn man, chendevah yahn man. ¹⁶ Yan me ne, dama no nduh che cun lado, o mil quenán o ciento kilómetro queri ama lado. Che chahnó ama lado ne, ti va che yaco. ¹⁷ Chete me ne, ri ino raco ndiche cun metro che yaco.

¹⁸ Chete me ne, ndahto nduco tu che duce jaspe. Viyan me ne, deman diyahnguan, nde tuno diyahn ro nduhca tu yuhno. ¹⁹ Nduh che ndichio tu rahte che ndi nage yahn chete me ne, nenecuco nduco nducuahn

nan tu diyahn. Ama ne, nenecuco nduco jaspe; tama ne, nduco zafiro; tama ne, nduco ágata; tama ne, nduco esmeralda; ²⁰ tama ne, nduco ónice; tama ne, nduco cornalina; tama ne, nduco crisólito; tama ne, nduco berilo; tama ne, nduco topacio; tama ne, nduco crisoprasa; tama ne, nduco jacinto; tama ne, nduco amatista. ²¹ Nduh che ndichio chendevah chahn ne, ndindah nduco perla; queri ama ne, ndindah nduco ama perla. Yune viyan me ne, deman diyahnguan, nde tuno diyahn ro nduhca tu yuhno.

²² Metah nde ama yaco viyan me, te Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che ama yudo vederihquentiyon yahn ye ne, quenun ye min. Namin min quenun Dihvo vo Jesucristo. ²³ Yan me ne, hua rendotenan yahn man, iyo man, cava che cuhnde ro dave, te nduco vederihquentiyon yahn Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, quendihco dave numachahte. ²⁴ Quendihco dave numachahte, ne ihyan yahn nducuahn nación che ndevah ye ne, chenun ye min, nde rey che ama yudo vederihquentiyon chahtenan cuma ye, nduco ye, chenun ye min. ²⁵ Yan min ne, hua ndá ro che co man, ne chendevah yahn ne, chendah cuahn dama. ²⁶ Ihyan yahn nducuahn nación che ama chahte vederihquentiyon chahtenan cuma ne, nduco ye, chenun ye min. ²⁷ Ate nde ama nan dehtenduh che chihngá hua co condá min, nde hua co condá nde ama ihyan nunde, ihyan che chihngá redin ye man, ihyan rihncheh man. Ihyan che ndedevahn Dihvo vo Jesucristo, ihyan chahn che chenán cava ye nan libro che cuahtenan ye vahchetero ne, atenán ihyan chahn che chenun ye min.

22 Tuhme ángel me ne, nahme ye u ama ico che deman nune dave che redin che rahtenun ico ihyan. Riquendah nan va Dendiohs nduco Dihvo vo Jesucristo, ² rechuh mendahn yune viyan. Nduh che o lado chihto ico me ne, vatendi yahn che redin che rahtenun ico ihyan. Nduh iyo nduh iyo ri ndute yahn, ne yata yahn ne, richihve cava che co ico ihyan nducuahn nación. ³ Viyan me ne, metah nde ama nan dehtenduh che chihngá che chihco cade Dendiohs che va che condá. Dendiohs man, Dihvo vo Jesucristo man, min cuahte ye cahcantiyon ye, ne ndeva ihyan yahn ye yavenan ye. ⁴ Cuahtenan ihyan chahn nan Dendiohs, ne conan che duce ye chata queri ama ihyan chahn. ⁵ Min ne, ametah ndá ro che co man; ametah ndotenan ihyan yahn che quendihco nan ro man, linterna man, te man Dihvo vo Dendiohs din ye che condihco dave. Ihyan chahn ne, cahcantiyon ye cuahn dama.

A nun ndaconan chi tun Dihvo vo Jesucristo

⁶ Tuhme rahn ángel me ri ye u:

—Cuaco nducuahn che ndihchero man, chihneven man, ne redin yahn che cohahtino ihyan. Dihvo vo Dendiohs, ihyan min che rechah ye ndudo yahn ye che rahndudo ihyan ne, a man ye dechuh ye ángel yahn ye, cah ye, checadino ihyan yahn ye yahn dehtenduh che a nun va che conahn. ⁷ Rahn Dihvo vo Jesucristo tuhca: “¡A nun va che ndaconan chí! ¡Ndah ro yahn

ihyan che tumacah ye yahn ndudo yahn Dendiohs che va che diron!”

⁸ U Juan, chihneván man, ndihcheró man, dehtenduh chetuhchan. Chihno min ne, chehntihyá nan ángel, nahn ndevá yavenan ye. ⁹ Ate rahn ye ri ye u:

—Hua ndeva yavenán, te u ne, atenan redín ntiyon yahn Dendiohs nduhcá di man, nduhcá ihyan chenahn che rahndudo ye ndudo yahn ye man, nduhcá nducoyaca ihyan che tumacah ye yahn ndudo che va che diron man. Dendiohs, ihyan min cuendeva yavenan ye.

¹⁰ Namin rahn ángel me ri ye u:

—Hua cahcondeh nde ama nan dehtenduh. Codiron nducuahn, te a nun va che conahn. ¹¹ Numanahn min ne, dehve din yahn che quendi ihyan nunde yune yahn ye. Ate ihyan yahn Dendiohs ne, quendi ye din ye che ndah, hua cahcoman ye che ritahno ye ihyan. ¹² Rahn Dihvo vo Jesucristo tuhca: “¡A nun va che ndaconán chí! Ndahco menún yahn queri ama ihyan tuno ca ntiyon che nedín ye. ¹³ U che vá numacuahn ro. U dendáh nducuahn che va. Hua ndá ro che cuihno vederihquentiyon yáhn.”

¹⁴ ¡Ama ndah ro ihyan che ndaca ye vederenchahco cava nunde yahn ye!, te nduco tihca ne, co cuahtenan ye yan me man, cheh ye ndute yahn yahn che redín che rahtenun ico ihyan man. ¹⁵ Ate ihyan che hua ritahno ye man, ihyan che redín cuah ye man, ihyan che ndere rahtenan ye nduco ihyan che hua nihnevaco nduco ye man, ihyan che rihno vih ye man, ihyan che rendeva ye yavenan dehtenduh che redendah ihyan che redín ye dendiohs yahn ye man, ihyan rihnceh

man, nde ama ihyan chahn hua co condá ye viyan me.

¹⁶ Namin rahn Dihvo vo:

—U Jesucristo, dechúh ángel yáhn, cah ye ndudo chetuhchan, checadino ihyan yáhn nducuahn yaco. A u che tahque chahte vederihquentiyon yáhn van nducoyaca ihyan, ndata yahn David. U ne, anduhneca yuhdo chahte che riquendah vatiyan.

¹⁷ Nahn Vaco Ndah yahn Dendiohs man, ihyan yahn Dihvo vo Jesucristo man, ihyan che cahnevan ye ndudo chetuhchan man, che ndaconan chí tun Dihvo vo.

Me ihyan che nahn cuahtenan ye vahchetero ne, atenan che nevahnecon ye Dihvo vo Jesucristo conahn nduco ye.

¹⁸ Nducoyaca nchuhn che cahnevan ne ndudo yahn Dendiohs che ndirun nan libro cuh ne, u reté cudado nchuhn: Ndete che va duh ihyan che tihdenan ye nan ndudo che ndirun ne, tahque chahte castigo va che co ye, tihdenan Dendiohs castigo che a chenah caca nan libro cuh. ¹⁹ Ndete che va duh ihyan che cahnevi ye nan ndudo che ndirun ne, cahnevi Dendiohs che duche ye nan libro che cuahtenan ye vahchetero, ne hua co condá ye min, nde hua conahn nduco ye dehtenduh che ndah che ndirun yahn nan libro cuh.

²⁰ U che te cuandé nchuhn yahn dehtenduh chetuhchan ne, rahn rí nchuhn:

—A nun ndaconan chí.

Dihve nuhn Jesucristo, ¡tihca co! ¡Cochi tun ne!

²¹ Dihvo vo Jesucristo din yahino ye nducoyaca nchuhn, din ye che ndah nduco ne. Tihca co.